COLLECTIO

SELECTA

SS. ECCLESIÆ PATRUM

LXXXVII.

PATRES QUINTI ECCLESIÆ SÆCULI.

S. JOANNES CHRYSOSTOMUS.

XVIII.

PROSTAT INSUPER VENALE

MONTIS PESSULANI

APUD **VIRENQUE**, BIBLIOPOLAM,

PARISIIS,

APUD **BIBLIOPOLAM**, CUI NOMEN GALLICE

SOCIÉTÉ POUR LA PUBLICATION DES BONS LIVRES.

Rue des Saints-Pères, 16.

PARISIIS. — E TYPOGRAPHEO BOURGOGNE ET MARTINET,

VIA VULGO DICTA JACOB, N° 30.

COLLECTIO

SELECTA

SS. ECCLESIÆ PATRUM,

COMPLECTENS

EXQUISITISSIMA OPERA

TUM DOGMATICA ET MORALIA, TUM APOLOGETICA ET ORATORIA;

ACCURANTIBUS

D. A. B. CAILLAU,

CANONICO HONORARIO CENOMANENSI ET CADURCENSI,

NONNULLISQUE CLERI GALLICANI PRESBYTERIS,

UNA CUM

D. M. N. S. GUILLON,

EPISCOPO MAROCHIENSI, IN FACULTATE THEOLOGIÆ PARISIENSI ELOQUENTIÆ SACRÆ PROFESSORE, AUCTORE LIBRI CUI TITULUS GALLICE:

BIBLIOTHÈQUE CHOISIE DES PÈRES GRECS ET LATINS.

OPUS REGI DICATUM.

TOMUS OCTOGESIMUS-SEPTIMUS.

PARISIIS,

APUD PARENT-DESBARRES, EDITOREM,

VIA VULGO DICTA DE SEINE, 48.

M. DCCC. XXXVII.

S. P. N. JOANNIS
CHRYSOSTOMI
ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI,
OPERUM

PARS I.

HOMILIÆ IN SCRIPTURAM.

CLASSIS II.

HOMILIÆ IN NOVUM TESTAMENTUM.

S. JOANNIS CHRYSOSTOMI

CONSTANTINOPOLITANI

ARCHIEPISCOPI,

COMMENTARIUS IN EPIST. II AD TIMOTHEUM.

HOMILIA I.

CAPUT I.

Paulus apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei secundum promissionem vitæ, quæ est in Christo Jesu, Timotheo charissimo filio, gratia, misericordia et pax a Deo Patre et Christo Jesu Domino nostro[1].

I. Cur secundam ad Timotheum Epistolam scribit? Dixerat, « Spero venire ad te cito[2]. » Id non licuit, illum per litteras consolatur ea de re fortasse mœrentem, et eo quod jam ipse gubernacula suscepisset. Quamvis enim viri magni sint, quando Ecclesiæ curam suscipiunt, nova patiuntur, multis undique submersi negotiorum fluctibus : tunc vero maxime cum initium prædicationis esset; cum omnia inculta, cum omnia hostibus plena, et opposita essent. Etiam quæ hæreses erant, a Judæis doctoribus ortum habentes, ut etiam in priore Epistola significavit. Neque tantum litteris ipsum consolatur; sed ad se vocat dicens, « Festina ad me venire

[1] 2 Tim. I, 1, 2. — [2] Id. III, 14.

» celeriter; » et, « Veniens affer libros, maxime membranas[1]. » Videtur autem mihi hanc scripsisse Epistolam cum fini proximus esset. Nam ait : « Ego enim jam delibor : » et rursus, « In priori mea defensione nemo mihi astitit[2]. » His itaque recte constitutis, consolatur illum ex tentationibus suis, et ait : « Paulus apostolus Jesu Christi per vo» luntatem Dei, secundum promissionem vitæ, quæ est in » Christo Jesu. » Statim ab exordio animum ejus erexit. Ne mihi, inquit, præsentia pericula memores : hæc vitam nobis pariunt æternam, ubi nihil hujusmodi habetur, unde fugit dolor, tristitia et gemitus. Non enim ideo tantum nos Apostolos fecit, ut pericula subiremus, sed ut etiam moreremur, ut talia pateremur. Quia enim mala sua recensere, non modo consolatio non erat; sed etiam doloris erat additamentum, statim a principio consolationem affert dicens, « Per promissionem vitæ, quæ est in Christo » Jesu[3]. » Si autem promissio est, ne illam hic quæras. Spes enim quæ videtur, non est spes. « Timotheo charis» simo filio. » Non filio tantum, sed charissimo. Possunt enim esse filii non dilecti; sed non tu talis es, inquit; nec te filium voco tantum, sed filium dilectum. Quandoquidem Galatas quoque filios vocat, sed de illis dolet, « Filioli » mei, inquiens, quos iterum parturio. » Maximum autem virtutis illius dat testimonium, cum charissimum vocat. Quomodo? Cum enim dilectio non ex natura provenit, a virtute paritur. Qui autem ex nobis nati sunt, non ex virtute solum diliguntur, sed etiam ex naturæ necessitate. Qui vero secundum fidem dilecti sunt, non aliunde quam ex virtute. Undenam essent? maxime apud Paulum, qui nihil ex affectu proprio faciebat. Alioquin autem cum dicit, « Charissimo filio, » ostendit se non iratum, non ipsum aspernantem vel improbantem, illum non adiisse.

[1] 2 Tim. IV, 9. — [2] Ibid. 6. — [3] Rom. VIII, 24.

« Gratia, misericordia et pax a Deo Patre nostro, et Christo » Jesu Domino nostro[1]. » Quæ antea etiam nunc ipsi apprecatur. Et vide quomodo statim a principio sese purget, quod non venerit, ipsum invisurus. Nam illud, « Dum » venio ; » et, « Festino venire ad te cito[2], » mox futuri illius adventus spem faciebant. De hac igitur re sese purgat, nec causam cur non venerit statim dicit, ut ne illum vehementi dolore afficeret. Erat autem illa, quod vinctus a Cæsare detineretur. Cum autem in fine discipulum accersit et ad se vocat, tunc illam profert. At a principio illum non statim in dolorem conjicit ; sed spem facit fore ut illum videat. « Desidero te videre ; » et, « Festina venire » ad me cito. » Statim ergo a principio erigit illum et sequentia cum laude prosequitur. « Gratias ago Deo, cui » servio a progenitoribus in conscientia pura, quod sine » intermissione habeam tui memoriam in orationibus meis, » nocte ac die, desiderans te videre, memor lacrymarum » tuarum, ut gaudio implear[3]. » Gratias ago Deo, quia memor tui sum, inquit, ita te diligo. Hoc exuperantis charitatis est, cum quis tam ardenter amat, ut se amicitia sua exornet. « Gratias ago, inquit, Deo, cui servio. » Quomodo? « In conscientia pura a progenitoribus meis. » Quia conscientia ipsius nihil noxium habebat. Alioquin autem hic de vitæ ratione loquitur : et ubique vitæ rationem conscientiam appellat. Vel hoc sibi vult, Nihil ex bonis, quæ concupivi, propter humanam causam prodidi, ne cum persequerer quidem. Ideo ait : « Sed misericordiam consecutus sum, » quia ignorans feci in incredulitate[4], » ac si diceret, Ne suspiceris rem esse malitiam. Recte mores suos commendat, ut charitati suæ fidem faciat. Hoc autem vult significare : « Nihil mentior, neque alia in mente habeo, alia dico. » Ita-

[1] 2 Tim. I, 2. — [2] 1 Tim. IV, 13, et III, 14. — [3] 2 Tim. I, 3, 4. — [4] 1 Tim. I, 13.

que tunc quoque ex necessitate sese laudavit, ut in Libro Actuum signififîcatur. Cum enim illum ut seditiosum et novatorem calumniarentur, ideo dicebat : « Et dixit Ananias ad » me : Deus patrum nostrorum præordinavit te scire voluntatem suam, et videre Justum, et audire vocem ex ore » ejus, quoniam testis illi eris ad omnes homines eorum, » quæ didisti et audisti[1]. » Ita et hoc loco, ut ne, quasi in oblivionem venisset, videretur amicitia et conscientia vacuus esse, merito se ipsum laudat dicens, indesinentem tui habeo memoriam, neque utcumque, sed in orationibus meis ; id est, orationi incumbo ; hac in re omne tempus insumo : hoc enim declarat cum dicit, Nocte et die Deum de hac re obsecro, desiderans te videre. Vides-ne ardentem amorem ? Vides-ne dilectionis ceu furorem ? Vides-ne humilitatem ? Quomodo sese purget apud discipulum ? Deinde ostendit se non temere vel sine causa hoc facere. Jam id supra ostendit et nunc etiam declarat : dicit enim, « Memor lacrymarum tuarum. » Verisimile erat illum sic separatum, magis flevisse quam puerulum a mamma et a lacte avulsum. « Ut gaudio implear, inquit, desidero te » videre. » Nunquam me tanta voluptate privassem, etiamsi sensu carerem et crudelis ferinusque essem, lacrymæ enim illæ tuæ in memoriam revocatæ me flexissent. At non talis ego sum ; sed Deo pure servio. Multa me ad te necessario pertrahebant. Flebat igitur ille. Aliam quoque affert causam, quæ consolationem afferat. « Recordationem, in» quit, accipiens ejus fidei, quæ est in te non ficta. »

II. Deinde aliam adjecit laudem, quod non ex gentibus, neque ex infidelibus ; sed ex ea esset domo, quæ jam olim Christo serviret. « Quæ habitavit, inquit, in avia tua » Loïde, et in matre tua Eunice[2]. Erat enim, inquit, filius mulieris Judææ fidelis. Quomodo Judææ ? quomodo fide-

[1] Act. xxii, 14, 15. — [2] 2 Tim. i, 5.

lis? Quæ non erat ex gentibus. Propter patrem autem ejus qui gentilis erat, et propter Judæos, qui istis in locis erant, assumens circumcidit illum. Vides-ne quomodo lex solvi incipiebat, cum commixtiones illæ fierent? Et animadverte quanta congesserit, ut se illum non despicere comprobaret. Ego Deo servio, inquit, veramque habeo conscientiam : et tu lacrymas. Non propter lacrymas tantum, sed propter fidem, quod veritatis operator et minister sis, quod nihil dolosum apud te sit. Cum ergo te amore dignum exhibeas, qui adeo benevolus sis, et tam genuinus Christi discipulus; cum ego quoque non sine affectu sim, sed ex numero eorum qui veritatem curant, quid impediat quominus ad te veniam? « Certus sum autem quod et in te. » Jam olim, inquit, hoc tibi inest bonum, a majoribus fidem accepisti non simulatam. Majorum quippe laudes, cum illis consortes sumus, ad nos quoque pertinent; sin ab illis discedamus, nihil valent, imo magis nos condemnant. Ideo subjunxit : « Certus sum » autem quod et in te. » Non conjicio, inquit, sed persuasus certusque sum. Si ergo propter nihil humanum ad hoc venisti, nihil te decutere poterit. « Propter quam causam » admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per » impositionem manuum mearum[1]. » Vide quomodo ostendat illum in mœrore multo esse, et animi demissione. Parum abest quin dicat, Ne putes quod ego te despexerim; sed scito me nec te improbasse, nec tui oblitum esse. Et si alium neminem, aviam et matrem cogita. Ideo cum sciam te non simulatam fidem habere, te commonefacio. Alacritate quippe opus habes ut exsuscites gratiam Dei. Ut enim ignis opus habet lignis, sic et gratia alacritate nostra, ut semper ferveat. « Admoneo te ut resuscites gra» tiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mea-

[1] 2 Tim. 1, 6.

» rum ; » id est, gratiam Spiritus, quam accepisti, ut præsis Ecclesiæ, ut signa edas, et cultum omnem exhibeas. Penes nos enim est illam vel extinguere vel accendere. Idcirco alibi dicit, « Spiritum nolite extinguere[1]. » Ex ignavia enim et negligentia extinguitur : ex vigilantia et attentione excitatur. Est quidem in te ; sed tu ardentiorem efficito ; id est fiducia, impleto, gaudio, lætitia. Sta viriliter. « Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, » sed virtutis et dilectionis et sobrietatis[2]. » Id est, non ideo spiritum accepimus, ut reprimamur, sed ut cum fiducia agamus. Multis enim dat spiritum formidinis, ut in bellis, ut in libris Regum legitur : « Et cecidit, inquit, spiritus » formidinis in illos[3]. » Id est, timorem ipsis immisit. At contra tibi dedit spiritum virtutis et charitatis erga illum. Ergo illud etiam ex gratia est ; nec simpliciter ex gratia ; sed cum nos prius nostra exhibuerimus. Nam ille qui facit ut clamemus : Abba pater, et charitatem erga Deum indit, et erga proximum, ut diligamus invicem, inquit. Ex virtute namque, posito timore, charitas gignitur. Nihil enim ita amicitiam solvere solet ut formido, et proditionis opinio. « Non enim dedit nobis Deus, inquit, spiritum timo- » ris, sed charitatis, virtutis et sobrietatis ; » sobrietatem vero dicit mentis et animæ sanitatem ; aut sobrietatis, ut scilicet sobrie agamus, si quid nobis grave accidat, ut nos sobrios reddat, et superflua abscindat. Ne ergo graviter feramus si quid nobis molestum contingat : illud enim sobrietas est. « Ne festines, inquit, in tempore inductionis[4]. » Multi plurima domi tristia habent, et doloris quidem omnes participes sumus ; causæ vero non item : sed alius ab uxore, alius a filio, a famulo, alius ab amico, alius ab inimico, alius a vicino, alius ab aliquo detrimento vexatur. Ac multæ diversæque sunt mœroris causæ. In summa

[1] 1 Thess. v, 19. — [2] 2 Tim 1 — [3] Exod. xv 16. — [4] Eccli. II, 2.

nullum reperire est mœroris prorsus vacuum. Sed alius minora, alius majora habet mœstitiæ argumenta. Ne igitur ægre feramus, neque nos solos in mœrore esse putemus.

III. Non potest enim homo, qui hanc fluxam ducat vitam, sine mœrore esse : sed si non hodie, cras; si non cras, postea doloris causa accidet. Ut enim fieri nequit, ut qui navigant sine sollicitudine sint, si in pelago magno navigent, sic qui hanc ducunt vitam, non possunt non in mœrore esse; etiamsi divitem dixeris. Quia enim dives est, multas concupiscentiarum occasiones habet; etiamsi regem protuleris, nam et ille multorum imperio subest, neque omnia pro arbitrio facit; sed multa præter arbitrium suum largitur; et ille maxime omnium est, qui contra voluntatem suam cuncta peragit. Quare? Quia multos videt qui de suis excerpere cupiant. In quanto autem angore est, cum quid facere vult, neque potest, aut propter formidinem, aut propter suspicionem, aut propter hostes, aut propter amicos? Sæpe autem cum aliquid agere aggreditur, omnem rei gestæ voluptatem adimit rei adversantium multitudo. Sed quid? Putas-ne illos dolore vacuos esse, qui sine cura vitam agunt. At non ita res se habet. Sicut enim non potest immortalis homo inveniri, sic neque curis vacuus. Quanta illos pati oportet, quæ non possunt verbis exprimi : re autem ipsi soli videre et experiri possunt? Quam multi in ipsis deliciis, in ipsa voluptate mori optaverunt? Voluptas enim non prorsus a mœrore eximit; imo ipsa voluptas infinitos parit dolores, morbos, fastidia : atque his etiam sublatis dolet sine causa. Cum enim anima sic affecta est, sine causa etiam dolere solet. Etenim dicunt medici infirmum stomachum intempestivos mœrores parere. Annon id nobis contingit, cum dolemus, neque ullam doloris causam novimus? Neminem demum invenias

dolore vacuum. Quod si quidam alii minorem habeant doloris causam, quam nos, tamen singuli se parem habere arbitrantur, magisque incommodis suis quam alienis afficiuntur. Quemadmodum enim ii quibus aliqua corporis pars dolet, putant se plus dolere, quam proximos, et qui oculo infirmatur, nullum morbum huic parem esse putat, rursus qui stomacho infirmatur, hunc omnium malorum gravissimum esse dicit, et singuli eas quibus tenentur infirmitates omnium molestissimas esse existimant; sic qui in mœrore est, dolorem suum omnium maximum putat : hoc enim, experimento facto, existimat. Exempli causa, qui filios non habet, nihil infœcunditate molestius esse putat; qui contra cum paupertate multos habet filios, nihil perinde atque liberorum multitudinem detrectat; qui unum habet, nihil pejus esse putat, quam unum tantum habere. Hinc enim, inquit, ignavus efficitur, et in angore patrem detinet, cui semper charissimus est, neque ad meliorem frugem se recipit. Qui pulchram habet uxorem, nihil pejus esse putat quam formosam habere; res quippe suspicione et insidiis plena est; qui deformem habet, nihil pejus esse dicit, quam talem habere, res enim insuavitate plena est. Qui privatus homo est, nihil vita illa agrestius et vilius esse existimat. Miles nihil laboriosius et periculosius militia dicit esse : melius enim esse pane et aqua in cibum uti, quam tales ferre molestias. Qui in principatu est constitutus, nihil esse acerbius existimat, quam aliorum necessitates curare. Qui vero subditus est, nihil vilius esse, quam alienæ potestati subjici. Qui nuptias contraxit, nihil pejus censet uxoris cura; qui nondum duxit, nihil liberali viro indignius putat, quam non duxisse, sicque se et domo et quiete privari. Negotiator agricolam beatum prædicat, quod in tuto sit; agricola negotiatorem ob divitias. In summa hominum genus nunquam pro voto res habet,

semper queritur et indignatur. Quando omnes homines simul damnat, tunc dicit : Nihil est homo, totamque naturam esse dicit laboribus et ærumnis obnoxiam. Quot senectutem mirabilem prædicant? quot juventutem beatam dicunt? Ita ex ipsa ætate magnus mœror oritur. Cum junioris ætatis causa nos reprehendi videmus, dicimus : Cur non sumus senes? Cum caput canitie albescit, dicimus contra : Ubi juventus? Demum innumeræ mœroris causæ se offerunt. Una solum via est quæ tantam inæqualitatem tollat, nempe via ad virtutem. Imo ipsa quoque dolorem habet; sed dolorem non inutilem, sed lucrum habentem. Vel enim peccavit quispiam, et dolore compunctus peccata abluit; vel lapso fratri condoluit : et hic rursus non parvam mercedem refert : nam iis qui in calamitate sunt condolere, multam nobis apud Deum dat fiduciam.

IV. Audi quanta de Job philosophetur divina Scriptura; audi etiam quid dicat Paulus : « Flere cum flentibus[1]; » et rursum, « Humilibus consentientes. » Societas enim eorum qui in mœrore sunt molem mœroris allevare solet. Quemadmodum enim in onere si quis una pondus ferat, levavit eum qui onus ferebat; sic et in aliis omnibus. Nunc autem si quis ex propinquis nostris defunctus fuerit, multi assident, multi consolantur, asinumque lapsum sæpe erigimus; fratrum vero nostrorum lapsas animas, plus quam asinum despicimus et prætercurrimus. Et si eum in cauponam fœde ingredi videamus, non cohibemus; si ebrium, non impedimus; si aliud quidvis indignum facientem, potius cum illo cooperamur. Ideo Paulus dicebat : « Non solum ipsi faciunt; sed etiam facientibus consentiunt[2] : » et consortia potus et ebrietatis multi faciunt. Fac, mi homo, societates, ut deponatur ebrietatis furor. Vinctis hæc pulchra sunt et amabilia, iis qui in calamitate versantur,

[1] Rom. XII, 15. — [2] Id. I, 32.

Hujusmodi quidpiam Corinthiis præcepit Paulus : « Ne cum » venero, inquit, tunc collectæ fiant[1]. » Nunc autem ebrietatis, deliciarum, et voluptatis causa nihil non agimus, et lectum communem, communem mensam, vinum commune, communes sumptus facimus; eleemosynam vero communem nemo fecit. Hujusmodi amicitiæ signa et sociala erant Apostolorum tempore, omnia bona in medium conferebant. Ego vero non omnia jubeo, sed quamdam partem. Quod cuique placuerit, inquit, definiat unusquisque una sabbatorum, quasi tributum quoddam ferendo pro septem diebus, et deponantur. Et sic detur eleemosyna, sive parum, sive multum. Nam ait : « Non apparebis » vacuus coram Domino[2]. » Hæc Judæis dicebantur, quanto magis nobis? Ideo stant pauperes ante fores, ut nemo vacuus ingrediatur, ut cum eleemosyna ingrediatur. Ingrederis, ut misericordiam assequaris, prius ipse miserere. Qui autem posterior venit, amplius debet. Cum enim nos incœperimus, qui sequitur amplius deponit. Fac tibi Deum debitorem, et tunc illi supplicia. Fœnori da, et tunc repete, ut cum usura recipias. Hoc vult Deus, nec recusat si cum eleemosyna repetas : fœnori das et usuras accipis. Etiam, rogo. Non in extensione manuum exaudiemur. Extende manus tuas, non in cœlum, sed in pauperum manus. Si in pauperum manus extendas manum, ipsum cœli culmen attigisti. Nam qui illic sedet eleemosynam accipit. Si infructuosas extendas manus, nihil lucratus es. Dic enim mihi : Si te adiens rex peteret cum purpura, nonne alacriter omnia dares? Nunc autem non a terreno rege, sed a cœlesti per pauperes rogatus, stas despiciens, et donum differens? Ecquo supplicio non dignus fueris? Non enim in extensione manuum et in multitudine verborum, sed in operibus exaudimur. Audi enim Prophetam dicentem : « Cum manus

[1] I Cor. XVI, 2. — [2] Exod. XXIII, 15, et Deut. XVI, 16.

»vestras extenderitis, avertam oculos meos a vobis; et si »multiplicaveritis preces, non exaudiam vos[1].» Cum oporteret tacere, in cœlum non respicere eum qui misericordia opus habet; ille fiduciam habens multa verba profundit. Sed quid ait? Judicate pupillo et humili, et justificate viduam, ac discite bonum facere. Sic poterimus audiri, etiamsi manus demissas habeamus, etiamsi non loquamur, neque postulemus. Hæc ergo æmulemur, ut promissa bona consequamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA II.

CAPUT I.

Noli itaque erubescere testimonium Domini nostri, neque me vinctum ejus; sed collabora Evangelio secundum virtutem Dei, qui nos liberavit et vocavit vocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum, et gratiam quæ data est nobis in Christo Jesu ante tempora sæcularia. Manifestata autem est nunc per apparitionem Salvatoris nostri Jesu Christi[2].

I. Nihil deterius est[3], quam humanis ratiociniis de divinis judicare et illa metiri; ita enim qui hoc aggreditur ex petra illa longe decidet, atque a luce privabitur. Si

[1] Isaï. 1, 15. — [2] 1 Tim. 1, 8-10. — [3] Vide D. Guillon, tom. XVIII, p. 375-382.

enim is qui humanis oculis solis radios vult percipere, non modo non excipiet, neque optatum assequetur; sed etiam decidet, et plurima accipiet incommoda; multo magis is qui inaccessam illam lucem suis ratiociniis vult attingere, id patietur, et Dei donum afficiet contumelia. Vide Marcionem, Manichæum et Valentinum, eosque omnes qui reliquas hæreses, ac perniciosa dogmata in Dei Ecclesiam induxere, quomodo humanis ratiociniis divina tractantes, in œconomia seu Incarnationis mysterio pudore suffusi sint. Atqui non pudore, sed magna gloriatione digna illa sunt, crucem dico Christi. Nullum enim tantum illius clementiæ argumentum est, non cœlum, non mare, non terra; non omnium ex nihilo creatio, non cætera omnia cruci sunt æquiparanda. Quamobrem Paulus in illa gloriatur dicens: « Mihi autem absit gloriari nisi in cruce » Domini nostri Jesu Christi[1]. » Sed animales qui Deo non plus tribuunt, quam hominibus, decidunt et pudore suffunduntur. Ideo superius discipulum et per illum omnes hortabatur dicens, « Noli igitur erubescere testimonium » Domini nostri Jesu Christi, » id est, ne te pudeat quod crucifixum prædices, imo gloriare. Ipsa enim, nempe mors, carceres, vincula, per se pudore et probro digna sunt. Sed si quis causam addat, et mysterium probe videat, multæ gloriæ, multæ honestatis illa esse inveniet. Mors enim illa pereuntem orbem servavit, mors illa terræ cœlum junxit, tyrannidem diaboli solvit, homines Angelos effecit et Dei filios. Mors illa naturam nostram in thronum regium induxit: vincula hæc plurimos converterunt. « Noli igitur erubescere, inquit, testimonium Domini nos» tri, neque me vinctum ejus; sed collabora Evangelio: » hoc est, etiamsi tu eadem patiaris, ne pudore afficiaris. Quod enim hoc subindicet, ex his superius dictis liquet;

[1] Galat. VI, 14.

« Dedit nobis Deus spiritum virtutis et charitatis et so-
» brietatis[1]; » et ex consequentibus quoque. Sed collabora, inquit; hoc est, non modo non te pudeat; sed experiri ne erubescas. Et non dixit, Ne timeas, neque formides, sed magis illum corroborans ait, « Noli erubescere; » quasi nihil ultra sit periculi, si pudorem deponat. Hoc enim solummodo molestum pudor habet, si ab illo quis superetur. Noli igitur erubescere, si ego qui mortuos suscito, qui innumera signa facio, qui orbem circumcurro, nunc vinctus sum. Non enim ut scelestus vincior, sed crucifixi causa. Si Dominus meus crucem non erubuit, nec vincula ego erubesco. Et probe moniturus illum ut non erubesceret, prius ipsi crucem memoravit. Si de cruce non erubescis, inquit, nec de vinculis erubesce. Si Dominus et doctor noster crucem sustinuit, multo magis nos vincula feramus. Qui enim de iis quæ ipse patitur erubescit, etiam de crucifixo erubescit. Non enim propter me, inquit, hæc vincula gesto. Nihil ergo humanum patiaris, sed omnium consors esto, sed collabora, inquit, Evangelio; non quasi Evangelium laboret; sed discipulum excitans ut pro Evangelio patiatur. « Secundum virtutem Dei, inquit, qui salvavit nos, et vocavit vocatione sancta; non secundum opera nostra; sed secundum propositum suum, et gratiam quæ data est nobis in Christo Jesu, ante tempora sæcularia. » Alio modo, quia durum illud erat dicere, collabora, rursus ipsum consolatur dicens, non secundum opera nostra; id est, non tua putes, sed Dei virtute hæc sustinere. Tuum enim est eligere, et alacriter suscipere; Dei autem allevare et quietem dare. Deinde etiam virtutis ejus indicia profert. Cogita quomodo salvus factus sis, quomodo vocatus, ut alibi ait : « Secundum operationem » ejus, quæ operatur in nobis[2]. » Sic majoris virtutis ejus

[1] 2 Tim. I, 7. — [2] Ephes. III, 20.

erat persuadere orbem totum, quam cœlum facere. Quomodo vocatus est, inquit, vocatione sancta; id est, sanctos effecit qui peccatores et inimici erant: et hæc non ex nobis, sed donum Dei sunt. Si igitur ille et potens est ad vocandum, et bonus secundum gratiam, et non ex debito id faciat, non est timendum. Qui enim nos, cum salvi faciendi essemus, etiamsi inimicos, per gratiam servavit, cum operantes viderit, annon multo magis cooperabitur? Non secundum opera nostra, inquit, sed secundum propositum suum; id est, nemine cogente, nec consulente, sed ex proposito suo, sua bonitate impulsus, salvos nos fecit; hoc enim sibi vult illud, « Secundum propositum » suum, et gratiam, quæ data est nobis in Christo Jesu » ante tempora sæcularia. » Hoc est, sine principio hæc præfigurata erant in Christo Jesu, ut fierent. Non parum hoc est quod jam olim voluerit. Non ergo ex pœnitentia. Quomodo igitur non æternus fuerit Filius? nam et ipse hæc a principio voluit. « Manifestata autem est nunc per ap- » paritionem Salvatoris nostri Jesu Christi, qui destruxit » quidem mortem, illuminavit autem vitam et incorruptio- » nem per Evangelium. »

II. Vidisti virtutem, vidisti donum, non per opera factum, sed per Evangelium? Hæc enim spei sunt. In corpore enim ejus hæc ambo facta sunt, et in nostro erunt. Quomodo? « Per Evangelium, in quo positus sum ego præ- » dicator et Apostolus et doctor gentium [1]. » Cur hæc frequenter dicit, se doctorem gentium appellans? Persuadere volens, ut jam dixi, oportere etiam gentes adire. Ne concidas igitur in passionibus meis: dejecti sunt mortis nervi. Non quasi male operans hæc patior, sed ut doceantur gentes: simul et fidem sermoni facit. « Ob quam causam etiam, » inquit, hæc patior, sed non confundor. Scio enim cui

[1] 2 Tim. I, 11.

»credidi, et certus sum quia potens est depositum meum »servare in illum diem[1].» Sed non erubesco, inquit: an enim de vinculis, deque passionibus erubescendum? Ne igitur erubescas. Vides-ne quomodo per opera doctrinam impertiat? Hæc patior, inquit, in carcerem conjectus sum, expellor. Scio enim cui credidi, et certus sum quia potens est depositum meum servare in illum diem. Quid est depositum? fides, prædicatio: hæc qui deposuit, inquit, inviolata servabit. Omnia patior ut ne thesaurus ille expiletur. De his pudore non afficior, donec fides inviolata servabitur. Vel depositum dicit fideles, quos ipsi Deus deposuit: vel quos ipse deposuit Deo: ecce, inquit, commendo vos Domino; id est, non inutilia mihi hæc erunt. Timotheus certe depositi fructum ostendit. Vides-ne ipsum mala ne quidem sentire ob discipulorum spem? Talem esse doctorem oportet, ita discipulos curare, et eos sibi omnia esse putare. «Nunc vivimus, inquit, si vos stetis in »Domino;» et rursum, «Quæ est enim spes nostra, aut »gaudium, aut corona gloriæ? Annon vos ante Dominum »nostrum Jesum Christum[2]?» Vides-ne illum de his sollicitum, nec minus curantem quæ sunt discipulorum, quam sua? Oportet enim naturales patres superare, et ardentiores esse; sed filii bono erga illos affectu esse debent. «Obe»dite enim inquit, præpositis vestris, et subditi estote il»lis, scientes quoniam ipsi vigilant pro animabus vestris, »quasi rationem reddituri[3].» Dic enim mihi, ille tanto periculo est expositus, et tu non vis ipsi obtemperare, licet id in utilitatem tuam vergat? Quamvis enim quæ sua sunt recte disponat, quandiu tua in bono statu non erunt, anxius est, et duplices dat pœnas. Cogita quantum sit de singulis subditis rationes exigi, et in angore esse. Quem vis exhibere honorem? quod obsequium periculis illis

[1] 2 Tim. I, 11. — [2] 1 Thess. III, 8, et II, 19. — [3] Hebr. XIII, 17.

æquiparandum? Sed nihil par dices; nondum enim animam dedisti; ipse vero animam suam ponit pro te. Et si hic non posuerit, tempore id exigente, illam ibi perdet. Tu vero neque verborum tenus subditus esse vis. Hoc omnium malorum causa est, quod quæ ad præsules pertinent, perierint. Nullus adest pudor, timor nullus. « Obedite, » inquit, præpositis vestris, et subditi estote. » Nunc autem omnia subversa sunt. Non præpositorum causa hæc dico. Quid enim ex honore nostro utilitatis decerpent, nisi nos obtemperantes habeant? Sed id ad utilitatem vestram vertetur. Ipsi enim, etiamsi honorentur, nihil hinc in futuro juvabuntur; sed major ipsis damnatio erit. Etiamsi contumelia afficiantur, nihil læduntur pro futuro, sed major tunc illis erit defensio. Verum in utilitatem vestram velim cuncta fieri. Quando enim præpositi a subditis honorantur; hoc illis debitum offertur, sicut et Heli dicebat, « Assumpsi te de domo patris tui[1]; » quando autem contumelia afficiuntur, ut Samuëli contigit: Non te, inquit, despexerunt, sed me. Itaque contumelia quidem ipsis lucrum, honor onus est. Non illorum ergo causa ita loquor, sed vestrum. Qui sacerdotem honorat, Deum honorabit. Qui vero didicit sacerdotem contemnere, progressu temporis Deum quoque contumelia afficiet. « Qui vos recipit, » inquit, me recipit[2]. » Et, sacerdotes ejus, inquit, in honore habe. Hinc Judæi Deum spernere didicerunt, quia Moysem contempserant, quia ipsum lapidibus impetebant. Cum enim quis pie erga sacerdotem afficitur, multo magis erga Deum afficietur. Etiamsi improbus sacerdos fuerit, Deus videns te in sui honorem, illum indignum honore afficere, mercedem tibi reddet. Si enim qui recipit prophetam, inquit, in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet; etiam qui honorat, qui cedit, qui obtem-

[1] 1 Reg. II, 28, et VIII, 7. — [2] Matth. X, 40.

perat, scilicet sacerdoti. Nam si ubi de hospitalitate agitur, quando non notum tibi excipis, tantum mercedis accipis; si te subjicias ei, cui imperat Deus, multo majorem accipies. « Super cathedram Moysis, inquit, sederunt » Scribæ et Pharisæi; omnia ergo quæ dixerint vobis fa» cere, facite; secundum autem opera eorum ne faciatis[1]. » An ignoras quid sit sacerdos? Angelus Domini est. Num ille quæ sua sunt dicit? si illum despicis, non eum, sed Deum qui ipsum ordinavit, despicis. Et undenam probatur, inquies, quod Deus ipsum ordinaverit? Igitur si tu illam non habeas opinionem, spes tua inanis facta est. Nam si Deus per ipsum nihil operatur, neque lavacrum habes, neque mysteriis participas, neque benedictionibus frueris: ergo Christianus non es.

III. Quid ergo, inquies, an omnes Deus ordinat, etiam indignos? Non omnes Deus ordinat, sed per omnes operatur, etiamsi illi indigni sint, ut populus salvus fiat. Si enim per asinam, per Balaam scelestum hominem, in plebis gratiam locutus est, multo magis per sacerdotem. Quid enim non facit Deus pro salute nostra? Quid non loquitur? per quem non operatur? Si per Judam operatus est, et per eos qui prophetabant, quibus dicit, non novi vos, discedite a me qui operamini iniquitatem; et alii dæmonas ejiciebant, multo magis per sacerdotes operabitur. Nam si præpositorum vitam examinare vellemus, ipsi doctorum ordinatores futuri essemus, et omnia sursum deorsum vergerent; sursum pedes, deorsum caput. Audi Paulum dicentem: « Mihi autem pro minimo est ut » a vobis judicer, aut ab humano die[2]; » et rursum, « Tu » quid judicas fratrem tuum[3]? » Si fratrem non oportet judicare, multo minus sacerdotem. Nam si quidem hoc præcepit Deus, recte facis; imo peccas non faciendo; sin

[1] Matth. xxiii, 2. — [2] 1 Cor. iv, 3. — [3] Rom. xiv, 10.

contra, ne audeas, neve supra scammata exilire coneris (1). Adversus Aaronem post conflatum vitulum insurrexerunt, Core, Dathan et Abiron. Quid ergo? Nonne perierunt? Unusquisque quæ sua sunt curet. Si dogma perversum habeat, etiamsi Angelus sit, ne illi obsequere; si vera docet, noli vitæ sed verbis attendere. Habes Paulum et verbis et operibus te moderantem. At, inquies, ille pauperibus non erogat, neque recte administrat. Undenam id tibi constat? antequam discas noli culpare, time rationes reddendas. Multa ex suspicione judicantur. Imitare Dominum tuum. Audi illum dicentem : « Descendens » videbo si secundum clamorem operantur; sin autem, ut » sciam[1]. » Quod si didicisti, examinasti, et vidisti, Judicem expecta. Noli præripere Christi ordinem: illius est ista discutere, non tuum. Tu servus es ultimus, non dominus. Tu ovis es : ne ergo pastorem examines, ut ne de quibus ipsum accusas tu pœnas des. Et cur ille mihi dicit, inquies, quod ipse non facit? Non ille tibi dicit : nam si illi obtemperes, mercedem non habes ; Christus de his te admonet. Et quid dico? Ne Paulo quidem obtemperandum esset, si ex se loqueretur, si quid humanum diceret; sed Apostolo credendum Christum habenti in se loquentem. Ne aliena igitur judicemus, sed singuli sua. Vitam tuam scrutare. At ille, inquies, melior quam ego esse deberet. Quare? Quia sacerdos est. Et quid non habet ille amplius quam tu? Annon labores? annon pericula? annon concertationem? annon ærumnas? Cum hæc igitur habeat, quomodo non te melior fuerit? Etiamsi vero melior non sit, an quæso debes te ipsum perdere? Arrogantiæ sunt hæc verba. Unde namque nosti illum non esse te meliorem? Si furetur, inquies; si sacra expilet. Undenam id nosti, mi homo? cur per præcipitia te ipsum impellis? Et tu qui-

[1] Gen. XVIII, 20.

dem, si quispiam dixerit, Ille purpuram habet, etiamsi scias, aures obstruis, etiamsi illum confutare possis, statim resilis, et te non nosse simulas, nolens te in supervacaneum periculum conjicere; hic autem non modo non resilis, sed statim frustra periculum suscipis. Hæc verba non culpa vacant. Audi namque Christum dicentem: « Dico autem vobis quod omne verbum otiosum quodcumque locuti fuerint homines, reddent de illo rationem in die judicii [1]. » Te ipsum putas aliquo meliorem esse, neque ingemiscis, nec pectus tundis, nec caput inclinas, nec publicanum imitaris? Ergo te ipsum vis perdere, etiamsi melior sis. Melior es, tace: ut melior maneas. Si id dixeris, totum evacuasti. Si te putas esse, non es; sin non putas, multum adjecisti. Si enim qui peccator erat, quia confessus est, descendit justificatus; qui non admodum peccator est, et se esse putat, quid non lucrabitur? Vitam tuam scrutare. Non furaris; sed rapis, sed vim infers et alia innumera similia perpetras. Hæc dico, non furtum laudans, absit; sed lacrymas fundens si quis talis fuerit, nedum approbem. Quantum enim malum sit sacrilegium ne dici quidem possit; sed vobis parco. Nolo enim virtutem nostram alios accusando minuere. Quid, quæso, publicano deterius? Verum erat ipsum esse publicanum et mille malis obnoxium; et quia Pharisæus dixit: Non sum sicut publicanus ille, omnia perdidit. Tu de sacerdote dicis, Non sum sicut iste sacrorum expilator, annon omnia amittis? Hæc dicere compellor, et dicta similia confutare, non quod illa tantum curem; sed quia de vobis timeo, ne virtutem vestram tali jactantia et judicio evacuetis. Audi namque Paulum monentem ac dicentem: « Opus autem suum probet unusquisque, et tunc in semetipso tantum habebit gloriam, et non in altero [2]. »

[1] Matth. XII, 36. — [2] Galat. VI, 4.

IV. Dic mihi, si saucius proficiscaris ad medicum, num missa vulneris curatione, medicum curiose interrogas an vulnus habeat, necne? An vero si ille habeat, sollicitus es? vel quia ille habet, tuum non curas, et dicis, Oporteret medicum bene valere: quia ille, etsi medicus, non bene valet, ulcus ego meum sine cura referam? An si sacerdos sit improbus, solatii quid referet subditus? Minime. Sed dabit ille debitas pœnas, dabis et tu promeritas. Etenim magister tantum jam ordinem implet. « Erunt enim, » inquit, omnes docibiles Dei; neque dicent, Agnosce » Dominum, omnes enim agnoscent me a minimo usque » ad maximum eorum [1]. » Cur ergo, inquies, præsidet? Cur hunc locum occupat? Ne quæso, magistros maledictis impetamus; ne curiosius scrutemur, ne nos ipsos lædamus: nostra discutiamus, et nemini maledicimus. Revereamur diem illum, in quo nos ipse illuminavit. Si quis patrem habeat mille malis obnoxium, omnia tegit. « Ne » glorieris, inquit, in ignominia patris tui: neque enim » tibi tam gloria est, quam probrum [2]. » Etiamsi enim illi prudentia deficiat, veniam habe. Si de corporalibus patribus hæc dicenda sunt, multo magis de spiritualibus. Reverere, quia quotidie tibi ministrat: Scripturas legi curat, propter te domum ornat, propter te vigilat, propter te precatur, pro te stat Deo supplicans; pro te totus ejus cultus est. Hæc reverere, hæc cogita, cum omni pietate accede. Dic mihi, improbus est? Et quid hoc? An qui improbus non est, ipse tibi magna bona largitur? Minime. Nam secundum fidem tuam totum efficitur. Neque justus tibi proderit, si tu fidelis non sis; neque improbus nocebit, si sis fidelis. Per vaccas in arca operatus est Deus, quando voluit populum salvum facere. Num sacerdotis vita, num virtus ejus tale quid efficit? Non talia sunt ea

[1] Joan. VI, 45. Isaï. LIV, 13, et Jerem. I, 34. — [2] Eccli. III, 12.

quæ Deus elargitur, ut a sacerdotali virtute perficiantur. Totum ex gratia est hujus tantum est os aperire, totum vero Deus operatur; symbolum hic solum implet. Cogita quantum sit intervallum inter Joannem et Jesum. Audi enim Joannem dicentem : « Ego opus habeo a te baptizari [1] ; » et, « Non sum dignus solvere corrigiam calceamenti [2]. » Attamen cum tantum interesset discriminis, Spiritus descendit, quem non habebat Joannes. « Ex plenitudine enim ejus, inquit, nos omnes accepimus. » Attamen priusquam baptizaretur non descendit. Nec Joannes ut descenderet effecit. Cur ergo sic res peragitur? Ut discas sacerdotem implere symbolum. Nullus homo tantum distat ab alio homine quantum Joannes a Jesu. Attamen Spiritus in ipsum descendit, ut discas Deum omnia perficere et operari. Volo quid plane stupendum adjicere. Sed ne miremini, neque turbemini. Quid hoc est? Oblatio eadem est, quisquis offerat, sive Paulus, sive Petrus, eadem ipsa est, quam Christus dedit Discipulis, et quam nunc sacerdotes faciunt. Hæc illa nihil minor est, quia non homines hanc sanctificant, sed is ipse qui illam sanctificavit. Sicut enim verba, quæ Deus locutus est, eadem sunt quæ nunc sacerdos dicit; sic oblatio eadem ipsa est, ut et baptisma quod dedit. Sic totum fidei est. Insiliit statim Spiritus in Cornelium: quia prius ille quæ sua erant fecerat et fidem contulerat. Et hoc igitur corpus Christi est, et illud. Qui vero putat hoc minus illo esse, is nescit Christum etiam nunc adesse et operari. Hæc itaque cum sciamus; non enim frustra hæc omnia a nobis dicta sunt, sed ut mentem nostram corrigamus, cautioresque in posterum agamus, dictorum custodiæ advigilemus. Quod si semper audientes, nunquam perficiamus, nihil ex dictis emolumenti percipiemus. Attendamus ergo diligenter,

[1] Matth. III, 11. — [2] Joan. I, 16.

quæ dicta sunt perpendamus, ea describamus in mente nostra, in conscientia nostra insculpta teneamus, et jugiter gloriam referamus Patri, et Filio, et Spiritui sancto. Amen.

HOMILIA III.

CAPUT I.

Formam habe sanorum verborum, quæ a me audisti in fide et charitate, quæ est in Christo Jesu. Bonum depositum custodi per Spiritum sanctum, qui habitat in nobis. Scis hoc quod aversi sunt a me omnes qui in Asia sunt, ex quibus est Philetus et Hermogenes. Det misericordiam Dominus Onesiphori domui, quia sæpe me refrigeravit, et catenam meam non erubuit; sed cum Romam venisset, sollicite me quæsivit, et invenit. Det illi Dominus invenire misericordiam a Domino in illa die : et quanta Ephesi ministravit mihi, tu melius nosti [1].

1. Non per litteras solum discipulo, quæ agenda erant suggerebat, sed etiam verbis, quod et plurimis aliis etiam locis ostendit dicens, « Sive per verbum, sive per Epistolam, quasi per nos missam [2]. » Id vero multo magis hic facit. Ne ergo putemus aliquid in doctrina deficere. Multa enim illi absque scripto tradidit, quæ in memoriam revocans dicit : « Formam habe sanorum verborum, quæ » a me audisti. » Quid autem vult significare? Pictorum

[1] 2 Tim. I, 13-18. — [2] 1 Thess. II, 15.

more, inquit, imaginem tibi virtutis impressi et eorum omnium quæ Deo grata sunt, velut normam, et archetypum, terminosque animæ tuæ indidi. Hæc igitur habeto; sive de fide, sive de charitate, sive de castitate consulere oporteat, hinc exemplaria accipe : non opus habebis apud alios imaginem quærere, cum omnia ibi sint deposita. « Bonum depositum custodi. » Quomodo? « Per Spiritum » sanctum, qui habitat in nobis. » Non est enim humanæ animæ, humanæque virtutis, tot deposita digne servare. Quare? Quia multi sunt latrones, profundæ tenebræ : diabolus instat adhuc et insidiatur. Nescimus quo tempore, vel qua hora invadet. Quomodo igitur, inquies, ad custodiam sufficiemus? Per Spiritum sanctum; id est, si Spiritum in nobis habeamus; si gratiam non repellamus, aderit. Nam « Nisi Dominus ædificaverit domum, in va» num laboraverunt qui ædificant eam. Nisi Dominus cus» todierit civitatem, frustra vigilant qui custodiunt eam[1]. » Hic murus nobis est, hoc præsidium, hoc refugium. Si ergo inhabitat, et custodit, quid opus est præcepto? Ut ipsum retineamus, inquit, et custodiamus, nec per mala opera expellamus. Deinde tentationes recenset; non ut discipulum dejiciat, sed ut excitet; ut si ipse in hæc incidat, non turbetur ad magistrum se convertens, et in memoriam revocans ea omnia quæ ipsi acciderunt. Quid ergo ait? Quia fieri poterat ut ipse captus desereretur, et nullius humanitate frueretur, nec gratia vel auxilio; sed etiam ut ab ipsis fidelibus et amicis proderetur, audi quid ait : « Scis hoc, quod aversi sunt a me omnes qui in Asia » sunt. » Verisimile est tunc Romæ multos ex Asiæ partibus fuisse : sed nemo, inquit, astitit mihi, nemo me novit, omnes alienati sunt. Et vide philosophum ejus animum. Dixit tantum quod factum fuerat, nec maledixit

[1] Psal. CXXVI, 1, 2.

eis; sed eum qui sibi bene fecerat, et laudat, et mille ipsi bona apprecatur. Illis vero non maledixit. Sed quid ait: « Ex quibus est Phygellus et Hermogenes. Det misericor» diam Dominus Onesiphori domui, quia sæpe me refrige» ravit, et catenam meam non erubuit: sed cum Romam » venisset, sollicite me quæsivit et invenit. » Perpende quomodo ubique confusionem seu pudorem, nusquam periculum dicat, ut Timotheus non terreatur, etsi tunc periculo res plena erat. Infensum enim tunc habebat Neronem, quod quemdam ex familiaribus ejus sibi attraxisset: sed cum venisset Romam, inquit, non modo consortium meum non fugit; sed etiam me quæsivit et invenit. « Det » illi Dominus invenire misericordiam a Domino in illa die, » et quanta Ephesi ministravit mihi, tu melius nosti. » Tales esse fideles oportet, nec timore, nec minis, nec pudore impediri, sed mutuo cooperari, et ut in bello adesse et auxilium ferre. Neque enim tantum periclitantibus, quantum sibi prosunt, se socios reddentes per opem ipsis allatam etiam coronarum ipsis debitarum. Verbi gratia, in calamitate versatur quis qui se Deo addixit, multa patitur et cum magna tolerantia colluctatur. Tu vero nondum ad hoc certamen inductus fuisti. Licet tibi si velis, etsi in stadium ingressus non es, in partem venire coronarum, quæ repositæ sunt, si adsis, si inungas, si horteris, si excites. Et quod res ita se habeat, audi quid dicat ille alibi scribens, « Verumtamen bene fecistis communi» cantes tribulationi meæ [1]; » et rursum: « Cum Thessa» lonicam quoque et semel et bis in usum mihi misistis. » Et quomodo qui non aderant absenti in pressuris communicarunt? « Quia misistis, inquit, mihi necessaria et se» mel et secundo; » et rursum de Epaphrodito dicit: « Quo» niam appropinquavit usque ad mortem, non parcens

[1] Philip. IV, 14.

» animæ, ut suppleret defectui ministerii vestri erga me. » Ut enim apud reges non modo qui pugnant, sed etiam qui vasa custodiunt, honoris sunt participes, neque utcumque, sed etiam paria sæpe consequuntur dona, licet manus non cruentarint, neque arma ceperint, nec hostium aciem viderint; multo magis in his ærumnis. Nam qui athletam juvat fame attenuatum, qui adest, illum verbis hortatur, et obsequia alia omnia præbet, certanti par præmium obtinet.

II. Ne mihi Paulum cogites, athletam invictum et insuperabilem, sed alium quemvis ex multis, qui nisi multo solatio, multa adhortatione fultus fuisset, fortasse non stetisset, neque pugnasset. Itaque ii qui extra certamen erant, ei qui in agone decertabat, victoriæ causa fuere: et coronarum quoque consortes fieri merentur. Et quid mirum si inter viventes quis iisdem rebus participans, iisdem quibus decertantes dignetur præmiis, quando etiam iis qui decesserunt, qui jacent, qui coronati sunt, qui nullo egent etiam post mortem, potest particeps esse. Audi enim Paulum dicentem, « Memoriis sanctorum communicantes. » Et quomodo, inquies, possumus communicare? Quando illum admiraris: quando aliquid eorum exequeris, pro quibus ille coronatus est, illius certaminum et coronarum consors es. « Det illi, inquit, Dominus invenire misericordiam a Domino in die illa. » Misertus est mei, inquit, habebit ergo retributionem in die illa tremenda et terribili, ubi multa misericordia egebimus. Det illi, inquit, Dominus invenire misericordiam a Domino. Duo-ne sunt Domini? Nequaquam: sed unus nobis Dominus Christus Jesus, et unus Deus. Hic qui Marcionis morbo laborant, dictum illud usurpant. Sed discant hunc esse Scripturæ morem, et id sæpe in sacris Libris occurrere, ut cum dicit, « Dixit Dominus Domino

» meo[1]; » et rursus, « Dixi Domino, Dominus meus es tu[2]; » et alibi, « Pluit Dominus a Domino[3]. » Hoc autem personas declarat consubstantiales, non naturæ diversitatem. Non enim hoc dicit, ut duas substantias inter se distinctas, sed ut duas personas ejusdem substantiæ intelligamus. Vide autem quomodo dicat, Det illi Dominus. Quid hoc? Non aliud quam misericordia. Quia enim ille misericordiam consecutus fuerat ab Onesiphoro, ut eamdem ille a Deo consequatur postulat. Si autem Onesiphorus, qui sese periculis exposuerat, ex misericordia salvus sit; multo magis nos. Terribiles namque sunt illæ pœnæ, terribiles et multa clementia opus habentes, ut non audiamus dictum illud tremendum: « Discedite, nescio vos, qui ope- » ramini iniquitatem[4]; » ut non audiamus rursum illud tremendum: « Discedite maledicti in ignem æternum, pa- » ratum diabolo et angelis ejus[5], » ut non audiant: « Chaos » est inter nos et vos[6]; » ut non audiant illud horrore plenum: « Tollite illum, et injicite in tenebras exteriores[7]; » ut non audiant illud multum incutiens timorem, « Serve » nequam et piger[8]. » Horrendum quippe et terribile est tribunal illud. Atqui Deus mitis est et mansuetus. Deus enim misericordiarum et Deus consolationis vocatur, et ita bonus ut nemo alius par sit, benignus, clemens, multæ misericordiæ, nec vult mortem peccatoris, sed ut convertatur et vivat. Unde ergo, unde fit ut dies illa tanto sit plena terrore. Fluvius igneus ante thronum ejus trahitur, libri operum nostrorum aperti sunt, dies ille ut clibanus ardens est, Angeli circumcurrunt, fornaces appositæ sunt multæ. Quomodo ergo clemens est? Quomodo misericors? Quomodo bonus? Tamenque sic ille hinc clemens erga homines esse monstratur, et clementiæ ejus magni-

[1] Psal. CIX, 1. — [2] Id. XV, 1. — [3] Gen. XIX, 24. — [4] Matth. VII, 23. — [5] Id. XXV, 41. — [6] Luc. XVI, 29. — [7] Matth. XXII, 13. — [8] Id. XVIII, 32.

tudo ostenditur. Ideo namque tantum nobis incutit timorem, ut his compulsi ad regni desiderium excitemur. Vide mihi quomodo non utcumque de Onesiphoro testificetur; sed dicat, « Sæpe me refrigeravit; » quasi athletam quemdam æstu et labore fatigatum, recreavit, inquit, et roboravit. « Et quanta Ephesi mihi ministravit, tu melius nosti. » Non solum Ephesi, inquit, sed etiam hic. Talem enim oportet esse eum qui vigilans et concitatus est, non semel, vel bis, vel ter operari debet; sed per totam vitam. Sicut enim corpus nostrum, non semel nutritum, habet totius vitæ substantiam, sed quotidiano cibo opus habet; ita et in pietate, quotidiano egemus bonorum operum auxilio. Multa enim nobis misericordia est opus. Etenim propter peccata nostra clemens Deus illa omnia facit, cum nihil horum opus habeat, sed pro nobis omnia facit. Ideo enim omnia nobis exposuit et enarravit; nec solum narravit, sed etiam per opera fidem fecit. Fide namque dignus est, etiam ex solis verbis. Sed ne quis hyperbolen vel minas tantum illa esse verba putaret, per opera etiam certitudinem addit. Quomodo? Et privatim et publice pœnas inducens. Atque ut ex ipsis rebus ediscas; modo Pharaonem punivit, modo diluvium aquarum, et universum illud exitium induxit; aliquando etiam ignis supplicium. Et nunc quoque videmus improbos multos puniri et pœnas luere; quæ exempla sunt gehennæ.

III. Ne dormiamus enim, nec desidia torpeamus, nec verborum obliviscamur, per opera nos admonet et excitat, hic ostendens judicia, tribunalia, pœnas. Quod si apud homines tanta est justitiæ cura, apud Deum qui has leges constituit, nulla-ne erit horum ratio? Et quomodo hæc credi possint? Nam et domi et in foro et ubique tribunalia videre est. Dominamque herus quotidie justitiam in servos exercet, pœnasque peccantibus infert, alias culpas

punit, alias condonat. In agris quoque villicus et uxor quotidie judicantur. In navi gubernator de vectoribus judicat; in exercitibus dux de militibus: et multa inveneris tribunalia; in artibus magister de discipulo. Privatim ergo et publice omnes et alter de altero judicant: et nusquam juris rationem neglectam quis videat; sed ubique omnes pœnas dare. Ergo-ne cum hic justi perquisitio ubique fiat per urbes, per domos, et per singulos; illic ubi justitia plena est dextera Dei, et justitia ejus sicut montes Dei, ibi nulla erit justitiæ ratio? Et quomodo Deus Judex justus, fortis et patiens, id suffert, nec pœnas exigit? Hic habes causam: Patiens, inquit est, diu expectat ad pœnitentiam te trahens. Si autem perseveres, « Secundum » duritiam tuam et impœnitens cor thesaurizas tibi iram[1]. » Si ergo justus est, secundum meritum reddit, nec eos qui male patiuntur inultos sinit. Hoc est enim justi munus; si potens est, etiam post mortem reddit, et in resurrectione; hoc enim fortis judicis est. Si autem patiens cum sit differt, ne turbemur, nec dicamus: Cur hic non ulciscitur? Nam si ita fieret, jam sublatum esset genus hominum, si quotidie de peccatis pœnas repeteret a nobis. Nulla enim est, nulla est dies peccatis vacua, sed vel majus vel minus delictum admittimus. Itaque ne ad vigesimum quidem annum perveniremus, nisi multa ejus esset patientia et bonitas, quæ multum nobis spatium dat ad pœnitentiam, ut delicta deponamus. Unusquisque igitur cum recta conscientia gesta sua recensens, et vitam suam totam in medium adducens, consideret annon mille sit pœnis et suppliciis dignus. Et cum indignatus dicit: Cur ille mille scelera perpetrans non dat pœnas, sua cogitet, et indignatio cessabit. Illa enim magna videntur, quia in magnis et notis rebus fiunt. Si vero sua quis examinet,

[1] Rom. II, 5.

fortasse plura inveniet. Nam rapere et cupidum esse, idipsum est; sive aurum, sive argentum diripiatur: ex eodem quippe animo ambo pariuntur, et qui minora diripit, majora quoque diripere non dubitabit. Quod si dedit occasio, id non ex illo provenit, sed id fortuito contingit. Pauper qui pauperiorem lædit, divitem si posset aggredi, non dubitaret: sed ex imbecillitate, non ex arbitrio abstinet. Ille, inquies, princeps est, et subditorum bona rapit. Tu autem, quæso, annon rapis? Ne mihi dixeris, ille auri talenta; at tu obolos decem. Nam in eleemosyna, alii aurum offerebant; illa vero duo minuta, nec minus quam illi attulit. Quare? quia de voluntate, non de dono judicatur. Ergo-ne cum de eleemosyna agitur, Deum vis ita judicare, ut nihil minus referas si duo minuta deponas, quam ii qui mille talenta auri deponunt; de avaritia vero et rapina non item: et quam hæc rationem habeant? Sicut illa duo minuta injiciens, ob voluntatem nihil minus retulit; ita et tu duos obolos rapiens, non minori conditione es quam illi; sed si quid mirum dicere oporteat, plus quam illi avarus et rapax es. Sicut enim, qui cum regis uxore, et qui cum pauperis et servi mœchantur, similiter adulteri sunt, cum peccatum ex personarum diversitate non æstimetur, sed ex voluntate mœchi; ita et hic existimandum. Imo magis adulterum dixerim eum qui cum vili persona mœchatur, quam qui cum regina. Illic enim divitiæ, forma, et multa alia sunt quæ attrahant. Hic vero nihil; itaque hic magis adulterus dicatur. Rursus illum magis ebriosum dixerim, qui viliore vino inebriatur. Ita et magis rapacem censeo eum, qui ne minima quidem spernit. Qui enim multa et magna rapit, fortasse minora despiceret; qui vero modica rapit, majora certe non contemneret. Itaque hic potius fur habeatur. Nam qui argentum non despicit, quomodo aurum despiciat?

Itaque cum principes accusamus, nostra nobiscum reputemus, et inveniemus nos magis quam illos rapere et furari; si non ex re ipsa, at ex voluntate judicium feramus, sic enim judicandum est. Dic enim mihi, si quis quæ pauperibus erant, et alius quæ divitis erant, furatus in judicium adducatur, nonne ambo par supplicium luent? Quid vero? homicida nonne perinde est homicida, si mutilum et pauperem occidat, atque si divitem et formosum? Cum ergo dicemus : Ille alterius prædium rapuit, nostra cogitemus, et sic non alios condemnabimus, deinde mirabimur patientiam, nec indignabimur, quod judicium in eos non feratur, et ipsi ad male operandum segniores evademus. Cum enim nos viderimus iisdem obnoxios culpis, non ita moleste feremus, sed peccandi finem faciemus, et futura bona consequemur in Christo Jesu Domino nostro, cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA IV.

CAPUT II.

Tu ergo, fili mi, confortare in gratia, quæ est in Christo Jesu, et quæ audisti a me per multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt, et alios docere. Tu ergo collabora ut bonus miles Christi. Nemo militans se implicat negotiis sæcularibus, ut ei placeat, cui se probavit. Nam et qui certat in agone, non coronatur, nisi legitime certaverit. Laborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere. Intellige quæ dico, dabit enim tibi Dominus in omnibus intellectum [1].

I. Magnam fert discipulo in mari fiduciam, cum magister ejus in naufragio servatus est. Non enim deinceps putabit ex imperitia sua tempestates contingere, sed ex ipsa rerum natura : illud vero non modicum affert solatium. Fert etiam in bello tribuno incitamentum, cum videt ducem exercitus saucium fortiter plagam ferentem. Ita etiam fidelibus id consolationi est, Apostolum videre gravia multa patientem, neque tamen iis emollitum. Neque enim, nisi ita res esset, Paulus ea quæ perpessus est enarraret. Timotheus enim audiens, eum qui tanta potuerat et totum orbem subegerat, in vinculis et ærumnis esse, nec rem vel ægre vel indigne ferre, a suis derelictum, si et ipse eadem passus esset, eam rem humanæ infirmitatis esse non putasset, licet et discipulus et minor Paulo es-

[1] 2 Tim. II, 7.

set, quandoquidem et magister talia tolerasset; sed ex rei natura hæc omnia contigisse. Nam et ipse hæc fecerat, et ideo hæc enarrabat, ut illum corroboraret ac recrearet. Quia enim hoc ideo faciebat, ærumnas et tentationes suas ipsi enarrans, subjungit: « Tu ergo, fili mi, confor» tare in gratia, quæ est in Christo Jesu. » Quid dicis? Nos timore concussisti, dixisti te vinctum et in ærumnis esse, ab omnibus desertum fuisse; et ac si dixisses te nihil molestum esse passum, et a nullo desertum fuisse, ita resumis? Tu ergo, fili mi, confortare? Merito certe; quoniam ex his plus roboris accepisti, quam ipse Paulus. Si enim ego Paulus hæc patior, multo magis tu illa pati debes; si magister, multo magis discipulus. Et cum affectu magno monita dat, cum ait, fili; neque id tantum, sed, fili mi. Si filius es, inquit, patrem imitare; si filius es, ex iis quæ dixi corroborare; imo non ex dictis tantum, sed ex gratia Dei. « Nam confortare, inquit, in gratia, quæ est in Christo » Jesu; » id est, per gratiam Christi; ac si diceret, Sta firmiter, aciem nosti. Nam alibi quoque dicit: « Non est » nobis colluctatio adversus sanguinem et carnem [1], » neque deterrens illos hoc dicit, sed excitans. Itaque sobrius esto, inquit, jejuna, gratiam Domini habeto tecum pugnantem et certantem; cum multa alacritate et constantia, quæ tua sunt affer. « Et quæ audisti a me per multos testes, » hæc commenda fidelibus hominibus. » Fidelibus, non quæstiones et syllogismos moventibus. Fidelibus: quibusnam? iis qui prædicationem non prodiderunt. Quæ audisti, non quæ conquisivisti. Nam « Fides ex auditu, auditus au» tem per verbum Dei [2]. » Quid est illud, per multos testes? ac si diceret: Non quæ clam et in occulto audivisti, sed multis præsentibus, et cum fiducia. Non ait autem, dic, sed, commenda, veluti thesaurum, qui commenda-

[1] Ephes. vi, 12. — [2] Rom. x, 17.

tur et in tuto deponitur. Rursus discipulum terret et a superioribus et ab inferioribus. Illud commenda, non fidelibus tantum dicit. Quæ enim esset utilitas, si fidelis quidem ille esset, nec posset aliis doctrinam proferre? Cum ipse quidem fidem non proderet, neque tamen alios similes efficeret. Duo itaque magister habeat oportet, ut fidelis sit, et alios doceat. Ideo ait : « Qui idonei erunt et » alios docere. Tu ergo labora ut bonus miles Jesu Christi. » Papæ! quanta dignitas militem esse Christi? Cogita terrenos reges, ut magnum quidpiam esse putent ii, qui pro iliis militant. Si ergo laborare est regii militis, non laborare non est militis. Itaque non oportet moleste ferre si labores; hoc enim militis est; sed si non labores, id indigne ferendum. « Nemo militans se implicat negotiis sæcu» laribus, ut ei placeat, qui se probavit. Nam et qui certat » in agone non coronabitur, nisi legitime certaverit. » Hæc ad Timotheum quidem dicta sunt, dicuntur autem per illum omnibus et magistris et discipulis. Nemo igitur episcopatu præditus hæc audire dedignetur; sed indigne ferat si hæc non faciat. Si quis pugnat, inquit, non coronatur nisi legitime certaverit. Quid sibi vult illud, nisi legitime? Si in certamen descendat, non sufficit, neque si ungatur, neque si congrediatur; sed nisi totam certaminis legem servaverit, et quæ cibum spectant, et quæ temperantiam et castitatem, et quæ de palæstra, et omnia demum quæ athletas exequi convenit, nunquam coronatur. Et vide Pauli sapientiam : certamen et milites memorat, tum ut ille promptus sit ad cædem et sanguinem; tum ut constanter et fortiter omnia ferat, ut semper in exercitatione sit. « Laborantem agricolam, inquit, oportet primum de fruc» tibus percipere. » Dixerat de exemplis suis, dixerat de doctore, dicit demum de iis qui una conveniunt, de athletis, de militibus, et illic præmia reponit; tum ut ei placeat

qui se elegit, tum ut coronetur. Addit et tertium exemplar, quod maxime sibi competat. Nam illud militis atque athletæ subditis competit : agricolæ autem exemplum magistro ; ut non tantum sicut miles vel athleta ; sed ut agricola sit. Agricola non sui curam habet tantum ; sed etiam terræ fructuum ; id est, non parvam laborum retributionem decerpit agricola.

II. Hic Deum nullo egere ostendit : et postquam doctrinæ retributionem rem esse communem dixerat ; Quemadmodum, inquit, agricola non absque utilitate laborat ; sed ante alios ipse laboribus fruitur suis, sic et doctorem esse par est. Vel hoc dicit, vel de honorandis magistris loquitur. Sed id ratione nixum non videtur. Cur enim non simpliciter agricolam dixit, sed laborantem, nec modo laborantem, sed admodum laborantem ? Hic etiam de mora agitur, ut nemo ægre ferat, inquit ; jam recipis : sive etiam quia in ipso labore merces est. Postquam igitur exempla posuit militum, athletarum, agricolarum, et omnia ænigmatice, « Nemo, inquit, coronatur, nisi legitime certa» verit ; » et postquam dixerat, « Laborantem agricolam opor» tet primum de fructibus percipere, » addidit : « Intellige » quæ dico. Dabit enim tibi Dominus in omnibus intellec» tum. » Horum enim gratia hæc dicta sunt in proverbio et parabola. Deinde rursus affectum suum indicans, non desinit apprecari illi, nempe velut genuino filio metuens, et ait : « Memor esto Christum Jesum resurrexisse ex mor» tuis ex semine David secundum Evangelium meum, in » quo laboro usque ad vincula, quasi male operans [1]. » Cur hic rem illam memorat ? Apposite certe, et hæreticos impetit, simulque se ipsum recreans, et passionum lucrum ostendens : quia ipse quoque doctor noster Christus per passionem mortem expugnavit. Hujus rei memento, in-

[1] 2 Tim. II, 8, 9.

quit, et idoneam consolationem habebis. « Memor esto, » inquit, Dominum Jesum Christum resurrexisse ex mor- » tuis ex semine David. » Jam enim inde cœperant quidam œconomiam seu incarnationem evertere, pudore affecti de magnitudine benignitatis Dei. Talia quippe erant Dei erga nos beneficia, ut homines puderet illa Deo applicare, et non crederent illum ita se demisisse. « Secundum Evan- » gelium meum, » inquit. In Epistolis suis passim illud po- nit; secundum Evangelium meum; vel quia ipsi obtem- perare oportebat, vel quia alii erant diversa evangelizantes. « In quo laboro, inquit, usque ad vincula, quasi male » operans. » Rursum ex se consolationem affert, rursum adhortationem, et his ambobus auditorem inungit, ut sciant laborem ferre, et non sine utilitate hoc facere. Sic enim lucrabitur; si secus faciat, lædetur. Quæ utilitas enim si ostendas doctorem laborare quidem, sed ad nul- lam utilitatem? Verum illud mirabile est, si ad profectum, si ad utilitatem discipulorum. « Sed verbum Dei non est » alligatum. » Id est, si sæculares milites essemus, inquit, vel si bellum sub sensum cadens duceremus, vim habe- rent illa vincula, quæ manus alligant. Nunc vero tales nos fecit Deus, ut a nullo expugnari possimus. Vinciuntur enim manus, sed non lingua: nemo enim potest vincire linguam, nisi formido tantum et incredulitas, quæ si non adsint, etiamsi vincula injicias, prædicatio non ligatur. Si quis agricolam vinciat, sementem impedit: nam manu ille se- minat; doctorem vero si vincias, verbum non impedivisti. Nam lingua seminat ille, non manu. Vinculis ergo non subjicitur verbum nostrum. Nobis enim vinctis, illud so- lutum est et currit. Quomodo, inquies? Ecce namque etiam vincti seminamus. Hoc dicitur ad incitandos eos qui soluti sunt. Si nos vincti prædicamus, multo magis vos qui soluti estis id oportet facere. Audisti me quasi male

operantem hæc pati? ne ideo dejiciaris. Miraculum enim magnum est, cum vinctus solutorum instar agit; cum vinctus omnes superat, vincientes se debellat. Dei namque verbum est, non nostrum: humana autem vincula Dei verbum vincire non poterunt: « Hæc patior propter electos. « Ideo enim, inquit, omnia sustineo propter electos, ut » et ipsi salutem consequantur, quæ est in Christo Jesu, » cum gloria æterna [1]. » Ecce aliam adhortationem. Non pro me ipso, inquit, sed pro aliorum salute hæc patior. Licebat sine periculo vivere, et horum nihil pati, si mea tantum spectassem. Sed qua de causa hæc patior? pro alienis bonis, ut alii vitam æternam consequantur. Quid ergo polliceris? Non dixit propter hos quosdam, sed propter electos. Si Deus ipsos elegit, nos omnia oportet pati propter illos, ut et ipsi salutem consequantur. Cum dicit, ut et ipsi, ostendit ac dicit, sicut et nos. Nam nos quoque Deus elegit. Ac sicut propter nos Deus passus est, sic et nos propter illos; itaque retributio hæc res est, non gratia. In Deo quidem gratia erat; non enim prius affectus beneficio beneficium retulit; in nobis vero retributio est. Nos prius beneficio affecti a Deo, pro his patimur, ut salutem consequantur. Quid dicis? Quam salutem? Qui tibi causa salutis non es, sed qui perieras, alteri es causa salutis? Ideo adjecit, non hac salute, sed quæ est in Christo Jesu, quæ vere salus est cum gloria æterna. Doloris plena sunt præsentia, sed in terra; demissa sunt præsentia, sed temporanea: injucunda et doloris plena; sed usque ad hodiernum et crastinum tantum.

III. Quæ autem vere bona, non sunt talia, sed æterna, sed in cœlo. Illa vere gloria est; hæc autem ignominia. Vide, quæso te, dilecte: non est vere gloria in terra; sed vera gloria in cœlis est. Si quis vero gloriam cupit, igno-

[1] 2 Tim. ii, 10.

miniam quærat. Si quis requiem vult consequi, in ærumnis versetur. Si quis omnino conspicuus esse ac deliciari velit, temporanea respuat. Quod autem ignominia gloria sit, et gloria ignominia, age, pro viribus hoc demonstremus, ut veram videamus gloriam. In terra gloriari non potes : si autem vis gloriari, id per ignominiam consequeris. Age, id in duabus personis inquiramus, in Nerone scilicet et in Paulo. Ille mundi gloriam habuit, hic ignominiam. Quomodo? Tyrannus erat ille, multa præclare gesserat, tropæa erexerat, divitias affluenter habebat, undique exercitus innumeri erant, maxima pars orbis ipsi subdita erat, regia urbs parebat, senatus totus obsequebatur, regia splendida erat et magnifica. Si armari oporteret, auro et gemmis ornatus et armatus prodibat; si in pace versandum esset, purpura amictus sedebat, multos satellites et hastatos ducebat; maris et terræ dominus, imperator, Augustus, Cæsar, rex, et multa alia nomina circumferebat, quæ assentatio excogitare posset : ac nihil ipsi prorsus ad gloriam deerat. Sed et sapientes et dynastæ et reges ipsum formidabant. Præterea ferus, immanis et impudens erat : atque Deus esse volebat, idolaque despiciebat omnia, ipsumque Deum universorum, atque ut deus colebatur. Quid hac gloria majus, imo quid hac ignominia deterius? Verum nescio quomodo vi veritatis ducta præcucurrit lingua, et ante judicium sententiam tulit. Interim autem secundum multorum opinionem rem examinemus, secundum infidelium mentem, secundum assentationem. Quid majus, quid gloriosius dici potest, quam deum ipsum existimari? Summum id profecto dedecus est, quod homo eo insaniæ feratur. Sed interim secundum multorum opinionem rem discutiamus. Nihil igitur ipsi ad gloriam humanam deerat, nam quasi deus ab omnibus colebatur. Sed ipsum jam Paulum ex adverso

examinemus, si placet. Cilix erat, quantum vero Ciliciam inter et Romam sit discriminis, omnes norunt. Coriarius erat, inops, externæ sapientiæ expers, hebraïce tantum sciens, quæ lingua omnibus, maximeque Italis despectui erat. Neque enim barbaram, neque græcam, neque aliam quampiam linguam perinde contemnunt, atque Syram: hæc autem hebraïcæ admodum finitima est. Et ne mireris si illam respuant. Nam si græcam mirabilem illam et pulchram despiciunt, multo magis hebraïcam. Vir ille, inquam, sæpe in fame degebat, et incœnatus dormiebat; homo nudus, nec quo operiretur habens. « In frigore et » nuditate[1], inquit. » Neque hæc tantum; sed etiam in vinculis, cum latronibus, præstigiatoribus, sepulcrorum effossoribus, homicidis, ipso jubente constitutus est, et tanquam maleficus verberabatur, ut et ipse dicit. Uter igitur illustrior est? Nonne illius nomen ne quidem norunt quam plurimi; hujus autem nomen et Græci et Barbari, et Scythæ, atque ii qui in finibus terræ habitant, quotidie celebrant? At nondum quid modo sit, sed quid tunc fuerit disquiramus. Quis clarior, quis gloriosor erat? Is-ne qui catena cingebatur et trahebatur ex carcere, an is qui purpura amictus, ex regia prodibat? Vinctus ille plane. Quomodo? Quia ille qui exercitus habebat, splendidoque modo præerat, ea quæ volebat perficere non poterat: hic vero vinctus, et ut maleficus vili indutus vestitu, cum auctoritate omnia faciebat. Quonam modo? Ille dicebat: Ne dissemines verbum veritatis; hic vero: Non cedo; nam verbum Dei non est alligatum. Et sic respuebat Cilix ille, vinctus, tentoriorum artifex, pauper, in fame degens, romanum illum divitem, imperatorem, omnibus imperantem, innumeris innumera dantem; et cum tot haberet exercitus, nihil potuit. Uter ergo splendidus, uter clarus erat?

[1] 2 Cor. XI, 27.

Qui in vinculis vincebat, an qui in purpura vincebatur? Qui infra stans tela jaciebat, an qui supra sedens telis impetebatur? Qui jubebat, et despiciebatur; an qui jubebatur, et jussa nihil curabat? qui solus erat, et superabat; an qui cum mille exercitibus profligabatur? Abiit ergo imperator, vincto adversus illum tropæum erigente. Dic ergo mihi : Ex cujus partibus quis stare voluerit? Ne mihi dixeris ea quæ postea secuta sunt : sed illa interim excute. Ex cujus partibus quis stare voluerit, Pauli-ne an Neronis? Non dico, ratione fidei habita; tunc enim perspicuum id esset; sed quod ad gloriam, et claritatem et splendorem pertinet. Si quis bene sentiat, Pauli partes deliget. Nam si vincere quam vinci clarius est, ille gloriosus est. Neque ita magnum est, quod vicerit; sed quod in tali habitu tanto splendore fulgentem vicerit. Rursus enim dicam, nec finem faciam dicendi : catena circumdabatur, et eum qui diademate redimitus erat dejecit.

IV. Tanta est Christi virtus. Catena coronam regiam vicit; et hæc longe illa splendidior visa est. Pannis squallentibus amictus, utpote in carcere habitans, et magis quam purpura illa, omnes ad se convertebat per illa circumposita vincula. Humi jacebat detentus et inclinatus, et illo qui curru aureo vehebatur relicto, omnes illum attenti respiciebant. Et quidem merito. Consuetum quippe erat imperatorem videre albo jugo vectum; hoc vero novum et stupendum, vinctum intueri cum tanta fiducia imperatorem alloquentem, cum quanta imperator vile mancipium allocutus fuisset. Turba ingens astabat, et omnes servi imperatoris erant. Mirabantur autem non dominum suum, sed victorem domini sui : et quem omnes timebant, tremebantque, hunc solus ille calcabat. Vide quantus splendor sit in ipsis vinculis. Quid vero postea dixeris? Illius ne notum quidem est sepulcrum. Hic vero omnibus splendi-

dior regibus in ipsa regia jacet, ubi etiam vicit, ubi tropæum erexit. Illum si quis memoret, cum vituperio memorat, etiamque domestici, nam protervus fuisse narratur; hujus cum laude memoria ubique celebratur, non apud nos tantum, sed etiam apud inimicos. Cum enim resplendet veritas, ne inimici quidem impudenter agere audent. Etiamsi enim non propter fidem illum mirentur; ob fiduciam tamen et constantiam celebrant. Hic omnium ore quotidie ubique coronatus celebratur; ille criminationibus et vituperiis impetitur. Quænam ergo splendida sunt? Sed leonem profecto imprudens ex ungue laudari, cum oporteret ea quæ vere laudanda sunt dicere. Quænam illa? Quæ in cœlis sunt. Quomodo venturus sit ille cum Rege cœlorum, cum splendido habitu? Quomodo tunc Nero stabit demisso vultu tristis? Quod si tibi videar incredibilia et ridicula dicere; tu ridiculus es, irridens illa, quæ non sunt risu digna. Nam si futuris non credis, a præteritis crede. Nondum coronarum est tempus, et tanto fruitur athleta honore. Cum agonotheta venerit, quanto fructur honore? Apud alienos hospes erat, hospes et peregrinus, et tantæ habetur admirationi; cum in patria erit, quo non fruetur bono? «Nunc vita nostra abscondita est cum Christo in »Deo[1]: »et tamen qui mortuus est magis quam viventes operatur et honoratur. Cum autem venerit vita nostra, quid non obtinebit, quid non consequetur? Ideo Deus tali illum honore frui voluit, non quod ille peteret. Si enim in corpore cum esset illam a multis redditam gloriam despiciebat, quanto magis a corpore liberatus? Neque ideo tantum illum frui voluit, sed ut ii qui futuris non credunt, vel ex præsentibus inducantur. Dico venturum esse Paulum cum Rege cœlorum, quando resurrectio erit, quodque ille bonis fruetur innumeris. Sed infidelis non credit: ergo

[1] Colos. III, 3.

a præsentibus discet. Imperatore clarior et honoratior est tentoriorum opifex. Nullus romanus imperator tanto affectus est honore. Verum imperator ille foris alicubi jacet: hic vero urbis medium occupat, ut vivens et regnans. Ex his de futuris quoque crede. Si hic ubi pellebatur, et vexabatur, tantum consecutus est honorem, cum venerit, quid erit? Si ubi tentoriorum opifex erat tam clarus fuit, cum venerit solaribus radiis fulgens, quid erit? Si post tantam vilitatem, tantam assecutus est magnitudinem, cum venerit, quid consequetur? Num potest ipsa rerum veritas vitari? Quem non illud moveat quod tentoriorum opifex, cum honore superaverit, qui magis quam omnes imperatores honoratus fuit? Si hic supra naturam multa facta sunt, multo magis in futuro. Crede, o homo, præsentibus, si nolis credere futuris : crede iis quæ videntur, si nolis invisibilibus credere. Imo potius crede iis quæ videntur, ita enim etiam iis quæ non videntur credes. Si nolis, opportune tibi dicatur illud Apostoli : « Mundi nos sumus a sanguine vestro : Omnia enim contestati vobis » sumus nihilque omisimus quæ oportuit dicere[1], » vos jam vobis ipsis imputate gehennæ supplicium. Nos autem, o filii charissimi, Pauli imitatores simus, non secundum fidem tantum, sed etiam secundum vitam. Ut cœlestem gloriam consequamur, despiciamus præsentem gloriam : nihil nos præsentium alliciat : contemnamus visibilia, ut cœlestia adipiscamur; imo etiam per hæc illa consequemur; sed scopus noster sit illa potissimum consequi, quæ utinam omnes obtineamus gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Act. xx, 26.

HOMILIA V.

CAPUT II.

Fidelis sermo : nam si commortui sumus, et convivemus : si sustinemus, et conregnabimus : si negaverimus, et ipse negabit nos. Si non credimus, ille fidelis permanet; negare enim se ipsum non potest. Hæc admone, testificans coram Domino. Noli verbis contendere, ad nihilum enim utile est, nisi ad subversionem audientium [1].

I. Multi ex infirmioribus fratribus, fidei vim abdicant; nec spei dilationem ferunt. Præsentia quærunt, et ex his de futuris conjiciunt. Quia igitur præsentia hæc erant, mors, supplicia, vincula; ille vero dicebat ipsos ad vitam æternam esse venturos; vix quis id credere poterat; sed forte dicebant, Quid dicis? cum vivo morior, et cum morior vivo? In terra nihil mihi promittis, et in cœlo dabis? Quæ parva sunt non das, et magna præstabis? Ut ne itaque quis talia cogitaret : non ambiguum hac de re profert sermonis apparatum, quem jam cœperat, et ejus indicia dederat. Illud enim, Memor esto Christum Jesum resurrexisse a mortuis; hoc est, quia post mortem resurrexit. Nunc vero hoc ipsum declarans dicit : Fidelis sermo, quod qui vitam cœlestem consecutus fuerit, æternam quoque obtinebit. Undenam fidelis? Quia « Si commortui sumus, » inquit, et convivemus. » Dic enim mihi : si in asperis et

[1] 2 Tim. II, 14.

laboriosis communicamus illi, in bonis non item? At id ne homo quidem faceret, ut eum qui secum mori et affligi delegisset, si quando ad quietem veniret, negaret ipsum sibi consortem fuisse. Ubi autem commortui sumus? Eam mortem dicit, quam per lavacrum, et eam quam per passiones subimus. Ait enim, « Mortem Domini in corpore » nostro circumferentes; » et, « Consepulti sumus ei per » baptismum; » et, « Vetus homo noster simul crucifixus » est; » et, « Complantati facti sumus similitudini mortis » ejus[1]. » Hic vero tentationum mortem magis insinuat. Nam in tentationibus aliquando hæc scribebat. Hoc autem vult significare: Si propter ipsum mortui sumus, annon propter ipsum vivemus? Hac de re non ambigi potest. « Si sustinemus, inquit, et conregnabimus. » Non simpliciter dixit, conregnabimus; sed, si sustinemus: ostendens non satis esse semel mori; quotidie moriebatur Beatus hic. Sed multa patientia est opus, qua maxime egebat Timotheus. Ne mihi, inquit, priora dicas, sed an semper sic affectus sis. Deinde ex alia parte hortatur; non a bonis, sed a malis. Si enim eorumdem consortes forent improbi, non esset hæc consolatio. Et si qui sustinerent, essent conregnaturi, qui vero non sustinerent hoc solum paterentur quod non conregnarent, grave certe illud esset; plurimos tamen non tantum morderet. Ideo quod terribilius est dicit. Si negaverimus illum, et ipse negabit nos. Ergo non in bonis tantum, sed etiam in malis retributiones erunt. Is vero quem ille negaverit in regno suo quid passurus sit cogitate. « Qui me negaverit, inquit, negabo illum et ego[2]. » Non par est retributio, etiamsi ille hoc dicere videatur. Nos enim homines sumus qui negamus, ille vero Deus est. Quantum vero sit discrimen Deum inter et hominem, quid opus est dicere?

[1] 2 Cor. iv, 10. Rom. vi, 4. Ibid. 6. — [2] Matth. x, 33.

II. Alioquin nos inde lædimus ; ille se nihil lædit, neque nos lædere possumus. Ideo subjungit hoc declarans, « Si » non credimus, ille fidelis permanet ; negare enim se ipsum » non potest. » Id est, si non credimus eum resurrexisse, nihil inde læditur ipse. Verax est, firmus est, sive dicamus, sive non. Si ergo nihil a nobis negantibus læditur, ob nihil aliud confessionem nostram exigit, nisi ad utilitatem nostram. Ille enim nobis vel negantibus vel non negantibus, idem ipse manet : negare enim se ipsum non potest, id est, negare quod sit. Nos dicimus eum non esse, etiamsi res non ita se habeat : non habet eam naturam ut non sit, nec habere potest ; id est, non potest eo redigi ut non sit. Semper manet, ejus substantia semper est. Ne itaque sic affecti simus, ac si vel gratificemur illi, vel ipsi noceamus. Deinde, ne quis putet Timotheum his opus habere, subjunxit : « Hæc admone testificans coram Domino. Noli » verbis contendere, ad nihilum enim utile est, nisi ad » subversionem audientium. » Terribile illud est, Deo teste loqui. Si enim hominis testimonium nemo audeat irritum facere, multo magis Dei. Exempli causa, si quis pacta iniens aut testamentum edens, velit fide dignos testes vocare, an audebit quis apud extraneum quempiam id deponere ? Minime, etiamsi velit ; timens enim testium fidem, sibi cavet. Quid sibi vult illud, testificans ? Deum dictorum et gestorum testem vocat. « Noli verbis contendere, » ad nihilum enim utile est. » Non modo nihil hinc lucri, sed detrimenti plurimum. Hæc igitur admone. Si despiciant, Deus illos judicabit. Cur autem monet ut ne verbis contendat ? Novit rem esse lubricam, et humanam mentem semper litigare et contendere velle. Ne id fiat igitur, non modo dixit non contendendum esse, sed terribiliora proferens subjunxit : « Ad subversionem audientium. sol» licite cura te ipsum probatum exhibere Deo operarium

» inconfusibilem, recte tractantem verbum veritatis[1]. » Ubique ut ne erubescat hortatur. Cur toties de pudore agit? Quia verisimile est multos puduisse, quod Paulum viderent esse tentoriorum artificem, et de prædicatione quoque puduisse, quasi doctoribus pereuntibus. Christus enim crucifixus fuerat, Paulus capite truncandus erat, Petrus inverso capite crucifigendus. Et hæc passi sunt ab hominibus nullius pretii et petulantibus. Quia igitur isti tunc imperabant, ne te pudeat, inquit, id est, ne verearis illa facere quæ ad pietatem pertinent, etiamsi servire oporteat, etiamsi quidvis pati. Quomodo autem quis probatus efficitur? Si « Sit operarius inconfusibilis. » Operarium nihil facere pudet; sic neque ipse Evangelii operarius: omnia enim subire oportet. « Recte tractantem verbum » veritatis. » Hoc apposite dixit. Multi enim illud undique trahunt et raptant, plurima hinc oriuntur. Non dixit, dirigentem, sed, recte tractantem; id est; Spuria reseca, et cætera hujusmodi cum vehementia multa impete et amputa, ut in corrigia fit, gladio spiritus undique quod superfluum aut alienum est a prædicatione, reseca. « Profanas autem vocum novitates devita[2]. » Neque enim hic stabunt. Cum enim quid novum inductum fuerit, semper nova id parturit, interminatusque error est ejus qui ex tranquillo portu est egressus, et nusquam stabit. « Multum » enim proficiunt ad impietatem, inquit, et sermo eorum » ut cancer serpit[3]. » Morbus qui contineri nequit, quem medicina reducere nequit; sed totum perdit. Ostendit novas inductas voces morbum esse, etiamque morbo graviores. Hic ostendit illos emendari non posse, illosque non temere, sed sponte aberrare, ideoque corrigi non posse. « Ex quibus est Hymenæus et Philetus, inquit, qui a ve- » ritate exciderunt, dicentes resurrectionem esse jam fac-

[1] 2 Tim. II, 15. — [2] Ibid. 16. — [3] Ibid. 17.

» tam, et subverterunt quorumdam fidem. » Recte dixit, Multum proficient. Nam hoc solum statim grave videtur esse. Vide autem quanta hinc mala pariantur. Si enim jam resurrectio fuit, non hac solum magna privamur gloria; sed etiam judicium tollitur, necnon meritorum retributio. Si enim jam resurrectio fuit, retributio quoque fuit. Ergo boni ærumnarum et dolorum fructum perceperunt; mali vero non puniuntur; et belle sane, ut qui in deliciis multis versentur. Melius esset dicere non fore resurrectionem, quam jam fuisse. « Et subvertunt quorumdam fi» dem, » inquit. Non omnium, sed quorumdam. Si enim resurrectio non est, fides subvertitur. Si resurrectio non est, vana est prædicatio nostra, nec Christus resurrexit. Si non resurrexit, neque natus est, neque in cœlos ascendit. Vides-ne quod cum resurrectionem id impugnare videatur, plurima alia gravia secum trahat? Quid igitur, inquies, nihil faciendum pro iis qui subvertuntur? « Sed » firmum fundamentum Dei stat habens signaculum hoc : » cognovit Dominus qui sunt ejus, et discedat ab iniquitate » omnis qui nominat nomen Domini[1]. »

III. Ostendit eos, etiam antequam subverterentur, non fuisse firmos; neque enim primo statim impulsu subversi fuissent : sicut neque Adam ante mandatum stabilis fuit. Qui enim firmi sunt, non modo nihil patiuntur a deceptoribus, sed etiam admirationi habentur. Et firmum, inquit, et fundamentum est; sic fidei hæreat oportet is, qui hujusmodi signaculum habet. « Cognovit Dominus, qui » sunt ejus. » Quid hoc est? Ex Deuteronomio id accepit; id est, firmæ animæ stant fixæ et immotæ. Undenam illæ noscuntur? Ex eo quod illæ hæc scripta habeant in operibus suis, ex eo quod a Deo noscantur, et non simul pereant, quod ab iniquitate absistant. « Et discedat, inquit,

[1] 2 Tim. II, 19.

» ab iniquitate omnis qui nominat nomen Domini. » Hæc indicia sunt fundamenti. Sicut fundamentum firmum exhibetur. Ac si quis in lapide inscribat, ut litteræ quidpiam significent. Hæ vero litteræ per opera exhibentur. « Habens, inquit, signaculum istud affixum, Om» nis, inquit, qui nominat nomen Domini discedat ab » iniquitate. » Itaque si quis iniquus sit, non huic fundamento hæret : ergo signaculi hujus munus est, ut ne iniqua perpetrentur. Ne ergo signum regium, ne notas deponamus, ne sine signaculo et deformes simus, ut fundamentum simus, et fundamentum firmum, ne circumferamur. Hoc eos qui Dei sunt indicat, qui ab iniquitate discedunt. Quomodo enim quis potest esse justi Dei, si iniqua operetur, si operibus illum impugnet, si gestis illum contumelia afficiat? Rursum nos iniquitatem incusamus : rursum multos concitamus hostes. Hæc enim pestis ceu quidam tyrannus omnium animas invasit. Quodque gravius est, non necessitate aut vi, sed suasione et blanditia : et gratias habent de tali servitute. Hoc vere grave est? si enim vi detinerentur, non amore, cito resilirent. Undenam fit ut res suavis esse videatur, cum amarissima sit? Undenam amara justitia videtur, cum valde suavis sit? A sensibus nostris. Ita enim mel amarum esse quidam putavere, et aliud noxium cum voluptate perceperunt. Causa autem non ex rerum natura petitur, sed ex perversitate male affectorum. Cogita quid sit animæ nostræ judicium. Nam statera, si lancem habeat vacillantem, pondera juste non profert. Anima quoque si lancem non habeat firmam et legi Dei infixam, de rebus probe judicare non poterit; sed circumferetur et trahetur. Etenim si quis accurate scrutetur, multam videbit iniquitatis acerbitatem, non in patientibus tantum, sed et in agentibus, et in his magis. At nondum de futuris, sed de præsentibus disseramus.

Annon hic pugnæ, tribunalia, convicia, invidia, maledicta? Quid his acerbius? Nonne odia, nonne bella, nonne accusationes? Nonne conscientia nos frequenter flagellat et mordet? Vellem, si fieri posset, animam iniqui ex corpore extrahere. Videres certe illam pallidam, trementem, pudibundam, anxiam, sese damnantem. Etiamsi enim in profundum nequitiæ inciderimus, judicium mentis non corrumpitur, sed stat incorruptum. Nemo autem accedit dicens iniquitatem esse bonam, sed occasiones fingit, et nihil non agit ut vel verbis culpam dejiciat; sed a conscientia id nunquam obtinere poterit. Hic namque et ornatus verborum, et principum vitia, et adulatorum greges justitiam obscurare poterunt. Intus autem in conscientia, nihil horum habetur: non adsunt adulatores, non pecuniæ quæ judicem corrumpant. Naturaliter enim nobis inditum est judicium a Deo. Quod autem a Deo datum est, nihil tale patitur. Sed etiam somni ingrati et phantasiæ, et vitium in memoriam frequenter veniens, quietem nostram turbat. Verbi gratia: domum quispiam ab aliquo injuste abstulit; non is modo, cui sublata est, gemit, sed etiam is qui sustulit, si futuro credat judicio; nam qui persuasus est, vehementer ingemiscit et lamentatur. Si autem futuro non credat; etiam sic erubescit, et pudore afficitur. Imo nullus est homo, vel Græcus, vel Judæus, vel hæreticus, qui de judicio non timeat.

IV. Etiamsi de futuris non philosophetur, sed præsentia timet, ne se Deus in pecuniis mulctet, ne in filiis, ne in domesticis, vel in anima. Nam multa sæpe talia Deus facit. Quia enim resurrectionis fides non potest omnes ad sanam mentem reducere, hic etiam multa ejus justi judicii signa præbentur: ille avarus filios non habuit; ille in bello cecidit, alius corpore mutilatus est, alius filium amisit. Hæc in phantasia volvens, in terrore perpetuo vivit. Nes-

citis quanta patiantur injusti? Annon hæc acerba sunt? Etiamsi vero nihil tale esset, annon omnes ipsum damnabunt? annon omnes odio habent et aversantur? Annon omnes brutis irrationabiliorem esse dicunt, etiam ii qui injuste agunt? Si enim se ipsos damnant, multo magis alios, raptorem, avarum, perniciosum appellantes. Quid igitur suave habet? nihil aliud quam quod majorem sollicitudinem habeat pro illorum custodia, quod majori cura teneatur. Quanto enim plures quis congesserit opes, tanto majorem sibi vigilantiam apparat. Quid vero memorem maledicta eorum qui injuste læduntur? quid supplices libellos? Quid si morbus ingruerit? non potest enim, non potest ægrotus, etiamsi omnium impiissimus sit, non illa curare et animo versare, quando nihil potest facere. Quandiu enim hic sumus, anima voluptatibus delinita, quæ tristia sunt non fert. Cum autem ex corpore exitura est, tunc illam major timor excipit, utpote quæ ad ipsa judicii limina venerit. Nam latrones in carcere degentes, absque metu vivunt: quando autem ad velum sistuntur, solvuntur metu (2). Cum enim mortis formido instat, quasi ignis omnia amovens, animam philosophari cogit, et de futuris sollicitam esse. Nulla tunc adest pecuniarum cupiditas, nullum avaritiæ studium, nullus corporum amor. His itaque nubium instar amotis, judicium jam liberum purumque est, succedente dolore duritiemque emolliente. Nihil enim philosophiæ ita contrarium est ut deliciæ; ut contra ærumnæ sunt ad philosophiam opportunæ. Consideres velim qualis tunc avarus erit: « Hora, inquit, afflictionis, » oblivionem facit abundantis voluptatis. » Quo animo erit cogitans eos quorum bona diripuit, quos injuste læsit, quorum facultates prædatus est? quo animo erit, quando alios cernet avaritia sua frui, se vero mox pœnas daturum? Fieri enim nequit, ut incidens in morbum, hæc non sus-

picetur. Sæpe namque anima ipsa deorsum versa, et anxia tremit. Quanta, quæso, hinc amaritudo? Hæc quippe in morbis singulis contingere necesse est. Si autem alios puniri videat, si ex hac vita discedere, quid non patietur? Et hæc quidem in hac vita. Quæ vero illic futura sunt, ne explicari quidem possunt. Quantum supplicium, quantæ pœnæ, quanta tormenta. Hæc nos dicimus, « Qui habet » aures audiendi, audiat[1]. » Sæpe ea de re loquimur, nolentes quidem dicere, sed coacti. Vellemus enim ne initium quidem horum proferre; vel si fieri non posset, saltem parva adhibita medicina vos ad sanitatem reducere; sed cum vos in morbo perseveretis, soluti et illiberalis animi esset, absistere a medici officio, imo ad immanitas et crudelitas esset. Si enim medicos cum de corporibus ægris desperant, rogamus dicentes, ne, oro te, negligas, sed usque ad extremum halitum, quæ tua sunt proferre ne desistas, annon multo magis nos ipsos concitabimus? Fortassis enim cum ad ipsas inferi portas venerit, et ad nequitiæ limina, resipiscere poterit, recreari, convalescere, et vitam æternam capessere. Quot enim, cum decies audissent, nec quid sensu percepissent, demum ex una concione conversi sunt? Imo non ab una: licet enim in decem illis nullo sensu afficerentur, tamen lucrati sunt, ac demum fructum totum decerpserunt. Sicut enim arbor, decem ictibus acceptis, nec lapsa, demum uno impacto decutitur, non uno ictu dejecta, sed postremi gestum decem aliis quoque ascribitur. Et qui ad radicem respicit id novit, qui autem superne et ex trunco id videt, nihil simile potest conspicere; ita et hic. Et sæpe cum medici complures plurima attulere medicamenta, nihil profecerunt, denumque accedens alius, totum curavit: neque tamen illius est totum opus, sed etiam eorum qui prius morbo

[1] Luc. VIII, 8.

curam adhibuerant. Itaque etiamsi non nunc perceptæ doctrinæ fructum exhibeamus, demum proferemus. Quod enim postea proferemus certum habeo. Non potest enim tantum audiendi desiderium, et tantum studium frustra afferri. Absit. Sed utinam omnes, qui Christi monita audire digni habiti sumus, æterna bona consequamur gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium et honor, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VI.

CAPUT II.

In magna autem domo non sunt tantum vasa aurea et argentea; sed etiam lignea et fictilia, et quædam quidem in honorem, quædam vero in contumeliam. Si quis ergo emundaverit se ipsum ab istis, erit vas in honorem sanctificatum, et utile Domino, in omne opus bonum paratum [1].

I. Plurimos hominum etiam nunc id turbat [2]; cur mali permaneant, et non pereant. Hujus autem rei aliæ plurimæ causæ sunt, ut convertantur; ut supplicio suo aliis exemplum sint. Hic vero Paulus causam dicit omnino congruentem. « In magna autem domo non sunt tantum » vasa aurea et argentea; sed etiam lignea et fictilia. His ostendens, ut in magna domo par est esse multam vasorum differentiam; ita et in orbe toto : non de Ecclesia loquens, sed de toto mundo. Ne illud de Ecclesia dic-

[1] 2 Tim. II, 20, 21. — [2] Vide D. Guillon, tom. XIII, p. 218-221.

tum suspiceris : hic enim nullum vult esse vas ligneum vel fictile : sed omnia aurea et argentea, ubi corpus Christi est, ubi virgo casta, nullam habens maculam. Hoc autem vult significare. Noli perturbari, si sint homines improbi et scelerati. In magna enim domo sunt vasa hujusmodi. Quid ergo? Sed non eodem fruuntur honore; sed alia in honorem sunt, alia in contumeliam. Etiam, inquit; sed illa hic usui cuidam sunt, in mundo non item : etsi non ad talem usum, ad alia tamen Deus iis utitur. Verbi gratia, inanis gloriæ cupidus multa ædificat, avarus item, mercator, caupo, princeps. Sunt quædam opera in mundo, quæ ipsis competant. Vas autem aureum nihil hujusmodi est; sed circa regiam versatur mensam. Non hoc igitur dicit, malitiam nempe esse rem necessariam. Quomodo esset? Sed quod ipsi mali suum impleant opus. Nam si omnes essent aurei et argentei, non opus illis fuisset, verbi gratia, si omnes patientes essent, non esset opus ædificiis; si omnes a deliciis essent alieni, non opus esset ciborum apparatu; si necessaria tantum appeterent omnes, non opus haberetur ædificiis splendidis. Si ergo quis sese ab his expurgaverit, erit vas in honorem sanctificatum. Vides non ex natura, neque ex materiæ necessitate esse, ut vas sit aureum vel fictile, sed ex voluntate nostra. Illic enim fictile nunquam fiet aureum, neque aureum in fictilis vilitatem descendere poterit; hic vero multa mutatio et conversio est. Vas fictile Paulus erat, sed factus est vas aureum. Vas aureum Judas erat, sed in fictile mutatus est. Ergo ab immundantia fictilia sunt. Fornicator, avarus fictiles efficiuntur. Quomodo igitur alibi ait : « Habentes thesaurum hunc in vasis fictili» bus[1]? » Honorat ergo nec reprobat vas fictile, cum ipsum thesaurum accipere dicit. Illic naturam ipsam declarat,

[1] 2 Cor. IV, 7.

non materiæ speciem. Hoc autem vult significare, « Vas » fictile nostrum corpus est. » Sicut enim fictile nihil aliud est, quam coctum lutum; sic et corpus nostrum nihil aliud est, quam lutum animæ calore firmatum : quod enim fictile sit palam est : sæpe namque ut vas illud cecidit et confractum contritumque fuit; sic et corpus in mortem incidens dissolvitur. Quid enim ossa, quæ adeo valida et arida sunt, differunt a testa? Quid a luto carnes? Nonne perinde et ipsæ ab aquæ humore formantur? Sed ut dicebam : Quomodo illic rem non vituperat? Illic de natura loquitur, hic de libero arbitrio. « Si ergo quis expurgaverit se ipsum, » inquit. Non dixit, purgaverit, sed, expurgaverit, id est, omnino purgaverit, « Erit vas in honorem sanctificatum, » utile Domino. Ergo illa inutilia sunt, etiamsi in usu quodam sint. In omne opus bonum paratum : etiamsi non operetur, idoneum tamen est ad excipiendum. Oportet igitur ad omnia paratum esse, sive ad mortem, sive ad martyrium; sive ad virginitatem, sive ad cætera omnia. « Juvenilia autem » desideria fuge. » Juvenilia desideria sunt, non ea tantum quæ ad fornicationem spectant; sed etiam omnis concupiscentia illicita juvenilis est. Audiant senes, ne juvenum gesta sectentur. Sive contumeliosus quis sit, sive potentiam ambiat, sive pecunias, sive corpora amet; sive aliud simile, juvenile est desiderium et stultum, cum neque cor ita firmum sit, nec mens solida, sed leviter ferantur : hæc omnia accidere necesse est. Ut igitur nemo his capiatur, quæ monita dat? Phantasias juveniles fuge. « Sectare » vero justitiam, fidem, charitatem et pacem cum omni» bus qui invocant nomen Domini de corde puro[1]. » Justitiam totam virtutem dicit, vitam piam, fidem, charitatem, mansuetudinem. Quid sibi vult illud, cum iis qui

[1] 2 Tim. II, 22.

invocant Dominum de corde puro? ac si diceret: Illis confide tantum, non iis qui utcumque invocant; sed iis qui non subdole, non simulate, qui nihil doli habent, qui cum pace accedunt, qui non litigant, cum illis commisceearis; cum aliis non oportet mansuetum esse; sed pacem habere quantum fieri potest. « Stultas autem et sine dis» ciplina quæstiones devita, sciens quia generant lites [1]. »

II. Vides-ne quomodo ubique illum amoveat a quæstionibus? Non quod non possit illas idonee confutare: poterat enim. Si non potuisset enim, dicturus erat illi, Stude idoneus fieri ad illa confutanda, ut cum dicit, « At» tende lectioni. Hoc enim faciens et te ipsum salvum fa» cies, et eos qui te audiunt. » At noverat inutile esse, hujusmodi movere certamina, et nullum finem fore; sed hinc pugnas, inimicitias, contumelias et convicia oriri. Has ergo quæstiones devita. Sunt ergo aliæ quæstiones, de Scripturis, deque aliis. « Servum autem Domini non » oportet litigare [2]. » Non oportet etiam per quæstiones pugnare, procul enim litibus oportet esse Dei servum. Deus enim est Deus pacis: servus autem Dei pacis quomodo pugnaverit? « Sed mansuetum esse ad omnes. Servum enim Dei, inquit, pugnare non oportet, sed mansuetum esse ad omnes [3]. » Quomodo ergo dicit, « Argue illos « cum omni imperio; et hic rursum, Nemo adolescen» tiam tuam contemnat [4]; » et iterum, « Argue eos dure [5]? » Quia hoc quoque mansuetudinis est. Vehemens enim confutatio, quando cum mansuetudine procedit, maxime mordere potest. Licet enim, licet cum mansuetudine magis carpere, quam cum ferocia confutare. « In docendo peritum [6]; » id est, iis, qui doceri volunt. Nam ait: « Hære» ticum hominem post unam et secundam correptionem

[1] 2 Tim. II, 23. — [2] Ibid. 24. — [3] Tit. II, 15. — [4] 1 Tim. IV, 12. — [5] Tit. II, 16. — [6] Id. III, 10.

» devita. » Patientem. Hoc recte addidit : id enim est doctori maxime necessarium, alioquin omnia frustra aggreditur. Si enim piscatores sæpe postquam tota die retia frustra jecerunt, non desperant tamen ; multo magis id nobis convenit. Vide namque quid inde sequatur, sæpe contingit ut post doctrinam assiduam, doctrinæ aratrum in profundum animæ penetrans, vitium perturbans excindat. Qui enim millies audivit, aliquid patietur. Non potest enim fieri ut qui frequenter audit, nihil moveatur ; et interdum contingit, ut cum ille mox persuadendus esset, nobis desistentibus, totum amiserit. Et perinde contingit, atque si quis agriculturæ imperitus plantatam vineam anno primo colat, et anno secundo, itemque tertio, cum speret se fructum decerpturum esse, nec decerpat, post triennium desperans, anno quarto illam deserat, quando laborum suorum mercedem accepturus erat. Postquam dixit, « Patientem, » non satis illi est, sed subjungit : « Cum » modestia corripientem eos qui resistunt veritati[1]. » Hoc enim maxime cum mansuetudine facere oportet. Neque potest anima, quæ doctrina eget, cum ferocia et altercatione aliquid utile percipere ; etiamsi enim attendere velit, in dubitationem conjecta nihil sciet. Oportet quippe eum qui utilia discere velit, ante omnia erga doctorem bene affectum esse ; hoc si non præmittatur, nihil quantumvis utile percipere poterit : bene autem affectus esse non potest erga ferocem et contumeliosum. Quomodo igitur dicit, Hæreticum hominem post unam et secundam correptionem devita? De illo agit qui corrigi non vult et insanabili morbo laborat. « Nequando det illis Deus pœ» nitentiam ad cognoscendam veritatem, et resipiscant a » diaboli laqueo. » Hoc autem vult significare : Fortassis erit quædam emendatio ; fortassis autem, in rebus dubiis

[1] 2 Tim. II, 25.

ponitur. Itaque ab illis solis discedendum est, quos certo scimus et persuasum habemus, quidquid agatur, non convertendos fore. « In mansuetudine, » inquit. Vides-ne sic accedendum esse ad eos qui discere cupiunt, et nunquam absistendum a colloquiis ante demonstrationem? « A quo » captivi tenentur ad ipsius voluntatem. Recte dixit, captivi tenentur. Interim namque in errore natant. Vide quomodo doceat modeste sentire. Non dixit, ne forte possint; sed : Ne forte det illis Deus resipiscere : et si quid fiat, totum Dei est. Tu plantas, tu irrigas, ille seminat, et fructus parere curat. Nunquam igitur ita affecti simus, quasi ipsi persuaserimus, licet persuadeamus. Captivi tenentur, inquit, ad ipsius voluntatem. Hoc autem non de dogmatibus tantum dicitur; sed etiam de vita. Voluntas enim ejus est, ut recte vivamus. Sunt autem quidam in laqueo diaboli, etiam per vitæ rationem. Ergo ne de illis quoque desperare oportet. Ne forte resipiscant qui captivi tenentur, inquit, ad ipsius voluntatem. Illud autem, « Ne forte, » magnæ patientiæ indicium est. Nam non facere voluntatem Dei, laqueus est diaboli.

III. Sicut enim passer, etiamsi non ex omnibus partibus teneatur, sed ex uno tantum pede, sub potestate est ejus qui laqueum tetendit; ita et nos, etiamsi non ex toto teneamur, ex fide nempe et ex vitæ ratione, sed ex vitæ ratione tantum, sub potestate diaboli sumus. « Non enim » qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cœ» lorum; » et rursus, « Non novi vos, discedite a me qui » operamini iniquitatem [1]. » Vides-ne lucrum nullum esse ex fide, cum Dominus nos ignoret? Et virginibus hoc ipsum dicit : « Non novi vos [2]. » Quid ergo virginitas profuit, quid multi sudores, quando Dominus illas ignorat? Sæpeque alios invenimus qui circa fidem non accusantur,

[1] Matth. VII, 21-23. — [2] Id. XXV, 12.

sed ob solam vitam malam puniuntur; sicut alibi alios, qui absque ulla vitæ culpa, ex dogmatis perversitate pereunt. Hæc enim mutuo hærent. Vides-ne quod quando voluntatem Dei non facimus, sub laqueo diaboli simus? Nec tantum ex vitæ ratione tota, sed ex uno tantum vitio in gehennam ingredimur, quod cum cæteris bonis nostris non quadret. Etenim Virgines, non de fornicatione accusatæ sunt, nec de adulterio; nec de invidia, vel livore, non quod de fide non bene sentirent; sed quod oleum non haberent (3); id est eleemosynam non faciebant. Id quippe significat oleum. Itemque illi qui damnati sunt, « Ite, maledicti, in ignem æternum [1], » de nullo alio accusabantur, quam quod Christum non aluissent. Vides ut eleemosyna sola neglecta in gehennam ignis inducere possit? Cui rei, quæso, utilis erit qui eleemosynam non erogat? Jejunas quotidie? Sed illæ quoque virgines jejunabant; sed nihil illis profuit. Precaris? Et quid hoc est? Sine eleemosyna infructuosa est precatio, sine hac omnia immunda sunt, omnia inutilia, majorque virtutis pars excinditur. « Qui non diligit, inquit, fratrem suum, non novit » Deum [2]. » Tu vero quomodo diligis? ne parva quidem et vilia isthæc ipsi impertire vis? Dic enim mihi, tu caste vivis? Qua de causa? an quod supplicium timeas? Nequaquam, sed ex natura tua illud exequeris. Nam si caste viveres supplicium metuens, et talem vim tyrannidemque sustinens, multo magis eleemosynam facere oporteret. Non enim par res est cupiditatem pecuniarum et corporum domare; sed multo major hic labor est. Quare? Quia naturalis voluptas corpori nostro insita est, cupiditas vero pecuniæ non item. Ex commiseratione Deo æquari possumus: qua si careamus, totum amisimus. Non dixit, si jejunaveritis, similes eritis Patri vestro; nec, si virginitatem

[1] Matth. xxv, 41. — [2] 1 Joan. iii, 10.

servaveritis, nec si precati fueritis, similes eritis Patri vestro. Nihil eorum ad Deum pertinet, nihil eorum ille facit : sed quid? « Estote misericordes, sicut Pater vester » qui in cœlis est [1]. » Hoc opus Dei est. Si ergo id non habeas, quid habes? « Misericordiam, inquit, volo, et » non sacrificium [2]. » Deus fecit cœlum, terram, mare: hæc magna sunt, et ejus sapientia digna. Sed horum nullo ita humanam naturam attraxit; ut misericordia et benignitate : hoc enim est opus sapientiæ, virtutis et bonitatis; multo autem magis quia servus factus est. Annon ea de causa magis illum admiramur, ac stupore afficimur? Deum nihil sic attrahit ut misericordia. Atque de his plurima persæpe loquuntur prophetæ. Misericordiam autem dico non eam quæ cum habendi cupiditate conjuncta est. Neque enim spinæ radix oleum parit; sed olivæ radix. Ita nec avaritiæ, nec injustitiæ, nec rapinæ radix misericordiam parit. Noli eleemosynam criminari, ne illam omnium maledictis exponas. Si namque ideo rapis ut eleemosynam eroges, nihil hac eleemosyna pejus. Cum enim ex rapina oriatur, non est certe eleemosyna. Immanitas illa est et crudelitas, ac contumelia Deo illata. Si Caïn, qui quæ minora sua erant obtulit, ita offendit, qui aliena offert, quomodo non offendet? Oblatio nihil aliud est quam sacrificium, emundatio non immunditia. Sordidis porro manibus non audes precari, sordes autem et immunditiam ex rapina offerens, nihil te mali facere putas? Manus non sinis sordibus et immunditia fœdari, sed emundatis illis, ita offers; atqui hæ sordes nihil culpæ habent; illæ vero sunt criminatione dignæ.

IV. Ne itaque id observemus ut mundis manibus offeramus et precemur; sed ut quæ offeruntur munda sint. Illud enim risu dignum est : ac si quis lance abluta illam

[1] Luc. VI, 36. — [2] Osee. VI 6.

immundis donis impleret, nonne irrisio hæc esset? Sint mundæ manus : erunt autem, si non aqua tantum illas abluamus, sed et justitia prius. Hæc vera manuum mundatio est. Si autem iniquitate pleni simus, etiamsi millies illas abluerimus, nihil inde lucri. « Lavamini, inquit, mundi » estote[1]. » Quid ergo? Num addidit, ite ad fontes, ad balnea, ad stagna, ad fluvios? Nihil horum; sed quid? Auferte malitias vestras ab animabus vestris; hoc est, mundi estote. Hoc ab inquinamento liberat, hæc est vere munditia. Illa enim non multum profuit; hæc nobis fiduciam ad Deum præstat. Illam possunt habere adulteri, fures, homicidæ, molles, dissoluti viri, fornicarii, et amasii, et hi maxime. Isti enim sunt qui corporis munditiam magis curant, unguentis olentes, abstergentes sepulchrum. Sepulchrum enim ipsis est corpus, cum anima intus mortua sit; ita ut illam quidem munditiam curare possint, hanc vero non item. Nihil magnum est si corpus abluas; Judaïca est illa purgatio, stulta et inutilis, quæ intus non est. Sit quispiam putredine plenus et vulneribus, abluat corpus. Quæ utilitas? quis finis? Quod si putredini corporis nihil mederi possit, cum exterius circumluitur et tergitur, si in ipsa anima sit putredo, quid ex corporis munditia lucrabimur? nihil. Precibus nobis opus est puris. Preces autem nunquam puræ fuerint, si anima quæ ipsas emittit sit immunda. Nihil porro ita animam immundam facit, ut avaritia et rapina. Sed sunt quidam qui postquam per totam diem mille mala perpetrarunt, vespere lavant, et confidenter in Ecclesiam intrant, manus extendentes, ac si per hujusmodi lavacrum sordes omnes deposuerint. Si res ita se haberet, magnum lucrum esset quotidie lavari. Si hoc esset, nunquam finem facerem balnea frequentandi, si lotio mundos efficeret, et peccata auferret. Sed

[1] Isai. I, 16.

hæc ridicula sunt, deliramenta, et puerorum lusus. Deus sordes corporis non aversatur, sed animæ immunditiam. Audi enim illum dicentem : « Beati mundo corde. » Num etiam corpore? nequaquam, sed qui corde sunt mundi, « Quoniam ipsi Deum videbunt[1]. » Propheta autem quid dicit? « Cor mundum crea in me, Deus[2]. » Et rursus, « Ablue a malitia cor tuum[3]. » Magnum bonum est bonis assuescere. Vide quam hæc parva sint et inutilia. Et postquam anima prius assueverit, non absistit, neque ad precandum pergit antequam illa prius impleverit. Exempli causa, ex consuetudine lavamur et postea precamur, nec licet illotis manibus precari, neque alio modo id libenter facimus, perinde ac Deum offensuri, et in mala conscientia versaturi. Si modicum illud tantam habet tyrannidem, ut id quotidie impleatur, si in eleemosynæ consuetudine nos constitueremus, et hoc semper implere decerneremus, nunquam vacuis manibus intrare in orationis domum, res optime constituta esset. Magna quippe est et in bonis et in malis vis consuetudinis. Non jam labore opus esset, ipsa trahente. Plerique consueverunt se frequenter signare, neque ultra monitore opus habent, sed etiam sæpe mente alibi occupata, a consuetudine, quasi quodam animato monitore, manus sponte trahitur ad signum faciendum. Quidam consuetudinem sibi fecerunt non jurandi : et neque sponte neque inviti hoc unquam facient. In hac nos consuetudine erogandæ eleemosynæ ponamus. Quantis nobis laboribus opus erit ut hoc medicamentum reperiamus? Dic enim mihi, nisi esset consolatio eleemosynæ, et ex mille sceleribus obnoxii supplicio essemus, annon admodum ingemisceremus? annon diceremus, Utinam pecuniis abluere peccata possemus, omniaque effunderemus, si posset ira Dei pecuniis placari, nec facultatibus parcere-

[1] Matth. v, 8. — [2] Psal. L, 12. — [3] Jerem. IV, 14.

mus? Si enim in morbo hoc facimus, et in morte dicimus, si posset ille a morte redimi, facultates omnes daret; multo magis hic illud præstandum est. Atqui vide quanta sit benignitas Dei; non concessit tibi ut temporaneam mortem, sed ut æternam redimere posses. Ne hanc brevem, inquit, vitam redimas, sed sempiternam illam. Illam tibi vendo, non istam. Non illudo tibi; si hanc accipias, nihil accepisti. Ego novi quanta sit illa. At non ita caupones, et sæcularium rerum negotiatores; illis enim licitum creditur quos volunt fraudare, et minima pro magnis dare. Ille vero non sic; sed pro parvis longe majora dat. Dic mihi: Si negotiatorem quemdam adires, duæque proponerentur gemmæ, quarum alia vilis, alia magni pretii esset, posito pro minori pretio, illam pretiosam acciperes; an incusares illum? Minime; imo magis mirareris. Sic et nunc duæ proponuntur vitæ, temporanea et æterna. Vendit illas Deus. Sed istam nobis vendit, non illam. Quid indignamur infantium more, quia pretiosiorem accipimus? Licet-ne igitur, inquies, vitam emere pecunia? Etiam, dummodo nostra et non aliena in pretium demus, dummodo non rapere pergamus. Sed mea tandem sunt, inquies. Non sunt tua post rapinam; sed illius sunt: aliena sunt, quantumlibet illa retineas. Neque enim si depositum accipias, quantumcumque temporis is qui deposuit peregrinetur; tuum est depositum, etiamsi apud te sit. Si igitur illa quæ a lubentibus et gratias habentibus deposita, non nostra sunt, ne tempore quidem quo tenemus; multo minus hæc quæ ab invitis rapuimus. Ille namque est illorum dominus, quantumcumque illa retineas. Nostra est virtus. Pecuniæ vero etiam quæ nostræ sunt, non sunt nostræ, nedum alienæ nostræ sint. Sed hodie sunt nostræ, cras aliorum. At virtus semper est nostra. Non enim illarum more minuitur. Sed omnibus,

cum adest, integra est. Hanc ergo comparemus, et pecunias spernamus, ut possimus vera bona consequi, quibus utinam digni habeamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium, et honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VII.

CAPUT III.

Hoc autem scito, quod in novissimis diebus instabunt tempora gravia : erunt enim homines se ipsos amantes, pecuniæ cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelerati, sine pace, sine affectione, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, protervi, tumidi, voluptatum amatores, magis quam Dei, habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes : et hos devita. Ex his enim sunt qui penetrant domos, et captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur variis desideriis et voluptatibus, semper discentes, et nunquam ad scientiam veritatis pervenientes [1].

I. In priori Epistola dicebat : « Spiritus manifeste dicit, » quod in novissimis temporibus recedent quidam a fide [2] ; » et rursus alibi in ipsa Epistola, quid simile futurum prophetice dicit. Hoc ipsum facit hic dicens : « Hoc autem

[1] 2 Tim. III, 1-7, et Exod. VII, 11. — [2] 1 Tim. IV, 1.

» scito, quod in novissimis temporibus instabunt tempora gravia : » et non solum a futuris, sed etiam a præteritis hoc indicat dicens : « Quemadmodum Jannes et Jambres, » restiterunt Mosi [1]. » et ratiociniis rursum : « In magna » autem domo non sunt solum vasa aurea et argentea [2]. » Cur autem id facit? Ut nec Timotheus, nec quis nostrum turbetur, si sint homines mali. Si sub Moyse fuerunt, inquit, et postea erunt, nihil mirum si nostra quoque ætate. In novissimis temporibus instabunt tempora gravia. Non dies vel tempora carpens hoc dicit; sed homines tunc futuros. Nam sic nos quoque solemus tempora mala dicere et non mala, a rebus ab hominibus tunc gestis. Et statim causam et radicem et fontem malorum ponit, et superbiam unde alia omnia pariantur. Qui hoc vitio captus est, ne sua quidem perspicit. Cum enim quis quæ proximi sunt non observat et negligit, quomodo sua observabit? sicut enim is qui ea quæ proximi sunt respicit, in illis etiam ea quæ sua sunt rite componet; sic qui illa contemnit, etiam sua despiciet. Si enim membra invicem sumus, proximi salus non ipsius tantum est, sed et reliqui corporis; et proximi damnum non ad ipsum pertingit tantum, sed totum doloribus occupat. Si ædificatio sumus, quod una pars patitur reliquo ædificio detrimentum affert; si vero firma illa sit, reliquum etiam ferre potest. Sic et in Ecclesia despexisti fratrem? te ipsum læsisti. Quomodo? Membrum tuum jacturam non modicam pertulit. Nam si is qui pecuniam non erogat in gehennam abit, qui in magis necessariis periclitantem videt, et manum non porrigit, multo magis quam ille patietur, et quo majus detrimentum fuerit. « Erunt, inquit, homines sui amatores. » Qui se amat, ipse maxime se non amat; qui vero fratrem amat, ipse maxime se amat. Hinc nascitur avaritia. Charitatem enim, quæ lata est et ubique extenditur, comprimit et constringit

[1] 2 Tim. III, 8. — [2] Id. II, 20.

amoris proprii pestis. « Pecuniæ cupidi. » Hinc elatio nascitur : ex elatione superbia, ex superbia blasphemia, ex blasphemia arrogantia et incredulitas. Qui enim contra homines se effert, facile contra Deum se efferet. Sic peccata nascuntur : sæpe ab inferioribus ascendunt. Qui pius erga homines est, multo magis erga Deum erit. Qui erga conservos mansuetus, multo magis erga dominum. Qui autem conservos spernit, ultra pergens Deum ipsum spernet. Ne itaque alter alterum spernamus. Doctrina enim illa pessima est, cum alter alterum contemnimus, quæ docet Deum spernere. In hoc enim Deum contemnimus; cum ille jusserit, ut proximi multam curam exhibeamus. Cæterum si vultis, id exemplo planum faciam. Contempsit fratrem Caïn, et statim Deum sprevit. Quomodo sprevit? Vide quam contumeliose responderit : « Num custos fratris mei sum[1] ? » Contempsit etiam fratrem Esaü, et Deum quoque contempsit. Ideo dicebat Deus : « Jacob dilexi, Esaü autem odio habui[2]. » Quapropter dicebat Paulus : « Ne quis fornicator aut profanus » sicut Esaü[3]. » Spreverunt Josephum fratres; spreverunt et Deum. Israëlitæ spreverunt Moysen, ideo Deum quoque spreverunt. Ita et filii Heli contempsere populum, et Deum etiam contempserunt. Vis ex adverso etiam inspicere? Abraham pepercit fratris filio et Deo obedivit : idque palam est ex obedientia circa filium Isaacum, et ex reliquis ejus virtutibus. Rursus Abel mansuetus erga fratrem, pius erat erga Deum. Ne itaque nos invicem contemnamus, ut non discamus Deum etiam contemnere. Honoremus nos invicem, ut discamus et Deum honorare. Qui audax est erga homines, audax quoque erit erga Deum. Cum autem pecuniæ cupiditas, amor proprius, et arrogantia una coëunt, quid deest ad integram perniciem? Omnia corrupta sunt, et multum peccatorum cœnum una

1 Gen. IV, 9. — 2 Rom. IX, 13. — 3 Hebr. XII, 16.

confluit. Ingrati, inquit. Quomodo enim pecuniæ cupidus, gratus esse possit? cui gratiam habiturus est? Nemini. Omnes arbitratur inimicos, cum omnia velit arripere, etiamsi illi omnem substantiam effundas, nullam habebit gratiam. Indignatur quod multas opes non habueris, nec multarum eum feceris dominum. Etiamsi orbis totius illum feceris dominum, nullas tibi reddet gratias : nihil enim se accepisse putat. Insatiabilis est ejus concupiscentia : ex morbo enim proficiscitur hæc concupiscentia. Tales sunt morborum cupiditates.

II. Qui febri laborat, nunquam impleri potest : sed semper in cupiditate ebrius, nunquam impletur : semper sitit. Sic et is qui circa pecunias furit, nunquam solet cupiditate implere. Nunquam satiatus, quantacumque profuderis, nullas habebit gratias; illi enim tantum habebit, qui quantum ipse voluerit dederit : illud autem nemo poterit. Nullam enim mensuram ejus cupiditas habet. Nemini ergo gratiam habebit. Nihil ita ingratum est ut pecuniæ cupidus. Totius orbis est inimicus. Indignatur quod ulli sint homines : vult enim omnia deserta esse, ut omnium bonis ipse potiatur. Et talia multa imaginatur. Utinam terræ motus esset in urbe, inquit, et omnibus obrutis, ego solus superessem, ita ut omnia bona invaderem si fieri posset! Utinam pestis ingrueret et omnes perderet, excepto auro! Utinam diluvium veniret, aut exundatio maris! et innumera talia cogitat, nihilque bonum; terræ motus, fulmina, bella, pestes, et similia omnia accidere cupit. Dic autem mihi, miser et infelix, et mancipiis omnibus vilior; si omnia aurum essent, num ab auro liberari posses fame consumptus? Si terræ motus fieret, absorpto orbe tu quoque perires cum tam perniciosa cupiditate. Cum enim nullus in terra esset homo, necessaria ad vitam non tibi suppeterent. Ponamus enim omnes in orbe homi-

nes esse deletos, et totum aurum et argentum, ad te ceu sponte delatum esse; nam stulta et impossibilia imaginor; et opes illorum omnes, aurum, argentum, sericas vestes, aurea omnia sponte in manus tuas venisse, quæ utilitas? sic te mors invaderet, cum pistores et agricolæ non essent, feræ omnia depascerent, dæmones animam tuam metu concuterent. Et jam quidem illam dæmones multi tenent. Tunc autem te in amentiam inducerent, statimque perderent. Sed hoc nollem, inquies; sed vellem esse agricolas et pistores. At illi expensas facturi essent. Sed nollem illos expensas facere. Sic insatiabilis hæc cupiditas est. Quid vero his magis ridiculum fuerit? Vidisti-ne illum ea velle quæ esse nequeunt? Vult multos esse qui sibi ministrent, et dolet quod illi cibo egeant, quodque facultates suas minuant. Quid ergo dic mihi? Vis lapideos esse homines? Hæc omnia risum moventia sunt, fluctus, procella, hyems, tempestas, multa animæ perturbatio: semper esurit, semper sitit. Dic vero mihi, annon hujus miserebimur, neque flebimus? Atqui in corporibus hæc lues est gravissima, quam medici βουλιμίαν vocant, cum quis cibis ingurgitatus et impletus, famem sedare nequit. In anima autem de tali morbo non lacrymabimur? Insatiabilitas enim in anima est pecuniæ cupido: quæ multis quidem impletur, nunquam autem sistitur, sed a cupiditate semper distenditur. Nam si elleborum sumere oporteret, aut aliquid longe gravius, ut ab hoc morbo liberaremur, annon alacriter omnia accipienda essent? Non est tanta pecuniarum summa quæ possit insatiabilem implere ventrem. Non pudet ergo nos si dum illi circa pecunias tantum furunt, nos erga Deum ne minimam dilectionis partem exhibeamus, Deumque pecunia viliorem habeamus? Pecuniarum enim gratia homines vigilias, peregrinationes, pericula frequentia, odia, insidias, et omnia patiuntur; nos autem pro Deo ne ver-

bum quidem proferre audemus, odiaque subire, sed si oporteat oppresso cuipiam opem ferre, potentium inimicitias et pericula vitamus, et injuste læsum prodimus : ac cum potestatem a Deo acceperimus ad auxilium ferendum, illam perdimus, ne odia nobis attrahamus. Et statim hoc nobis plurimi objiciunt. Frustra amicitiam quære, dicentes, frustra ne odium quæras. Hoccine est frustra odium quærere? Quid hoc odio melius fuerit? Amicitia enim pro Deo suscepta, longe melius est odium pro illo susceptum. Cum enim propter Deum diligimur, nos honoris illius debitores sumus; cum autem propter ipsum odio habemur, ille nobis mercedis debitor est. Cum autem amant pecuniæ cupidi, nullam amoris mensuram norunt, nos autem si vel minimum quidpiam fecerimus, totum nos perfecisse putamus. Non Deum amamus ut illi aurum amant, imo ne minima quidem ex parte. multum illi criminandi sunt quod erga aurum tanto furore ferantur; multum nos damnandi sumus quod non pari modo erga Deum feramur. Sed quantum illi honorem terræ præstant; aurum enim est terra, non tantum nos Domino omnium præstamus.

III. Illorum insaniam inspiciamus et erubescamus. Quid enim si nos non circa aurum insaniamus, et tamen Deum non assidue precemur? Hic autem homines uxorem, filios, substantiam, ipsamque salutem contemnunt, cum nesciant an opes suas aucturi sint; sæpe namque, tali spe fulti anima migrante, cum frustra laborassent, abierunt. Nos autem scientes quod ea quæ desideramus nacturi simus, si illum ut oportet amemus, non amamus tamen, sed omnino frigidi sumus in amore proximi, in amore Dei; hinc amorem Dei esse novimus, quia proximum amamus. Non potest enim, non potest is qui nescit amare, quid generosum ac virile habere. Nam fundamentum omnium bonorum nihil aliud est quam amicitia. « In hoc, inquit,

» pendent Lex et Prophetæ[1]. » Sicut enim ignis in sylvam ingressus, omnia purgare solet, sic dilectionis fervor quocumque inciderit, omnia tollit et excindit, quæ divino semini nocere possint, et terram mundam efficit ad excipienda semina. Ubi charitas est, omnia sublata sunt mala. Non est ibi pecuniæ cupiditas, omnium radix malorum, nulla ibi elatio. Quomodo enim quis adversus amicum efferatur? Nihil ita humilem reddit, ut charitas. Famulorum enim ministeria amicis impendimus, nec erubescimus, sed gratias illis talis admissi ministerii habemus. Pecuniis non parcimus, sed nec sæpe corporibus. Jam enim quis pro amico periclitatus est. Nulla est invidia, nullum convitium, ubi genuina est amicitia. Non modo enim amicos non calumniamur, sed etiam calumniatoribus os obstruimus. Omnia serena sunt, omnia suavia, litis vel contentionis ne vestigium quidem apparet, omnia pace plena. « Plenitudo enim legis, inquit, est charitas[2], » nihil insuave in illa. Quomodo? Peccata enim, avaritia, rapina, invidia, convitium, arrogantia, perjurium, mendacium, hæc omnia, præsente charitate soluta sunt. Pejerant enim, ut rapiant : ab amato autem nihil quis rapuerit, imo potius illi sua dederit. Tunc enim gratiam illi magis habemus, quam si ab illo accepissemus. Hæc scitis omnes qui amicos habuistis : amicos non nomine tantum dico, sed eos qui ut oportet amant sibi amicitia conjunctos. Si qui vero id ignorent, a scientibus ediscant. Nunc ex Scripturis amicitiam vobis admirabilem enarrabo. Saülis filius Jonathas Davidem amavit : « Et colligata est illi, inquit, anima ejus[3]; » ita ut lamentans illum David diceret, « Incidit » in me dilectio tua, sicut dilectio mulierum. In mortem » vulneratus es mihi[4]. » Quid ergo? num invidebat illi?

[1] Matth. XXII, 40. — [2] Rom. XIII, 10. — [3] 1 Reg. XVIII, 1. — [4] 2 Reg. I, 26.

Minime: etsi invidendi illi causa aderat. Quare? Ex rerum conditione videbat ipsi regnum obventurum esse, tamenque nihil tale passus est, neque dixit: Hic est qui me paterno regno privabit; sed cooperabatur ut imperium illi obveniret, et amici causa ne patri quidem parcebat. Sed ne quis illum parricidam putet; neque enim patri injuriam inferebat; sed ejus insidias et injustitias coërcere conabatur. Magis illi parcebat, quam lædebat ipsum: non permisit illum injustam patrare cædem. Voluit etiam sæpe mori propter ipsum. Non accusavit; sed patrem quoque loquentem confutavit. Non invidit, sed etiam pro Davide operam adhibuit. Non modo pecunias ipsi dedit, sed etiam salutem ipsi paravit. Quid dico pecunias? animam quoque suam pro illo posuit. Amici sui causa non reveritus est patrem, quia ille res injustas aggrediebatur, ipse vero nullius hujusmodi sibi conscius erat. Talis erat ejus cum justo viro amicitia. Istiusmodi vir erat Jonathas; jam Davidem inspiciamus. Non licuit illi per tempus vicem amico reddere: præreptus enim ille fuit antequam David regnaret, et beneficus antequam beneficiis affectus imperaret sublatus est. Quid ergo? Videamus quomodo Justus ille quantum licuit amicitiam declaravit. « Bonus, inquit, » mihi Jonathas, in mortem vulneratus es mihi[1]. » Num hoc tantum? Non modicum certe hoc est. At etiam ille filium nepotemque ejus a periculis eripuit, patris gratias in memoriam revocans pergebatque semper ac si filii sui nepotes curaret et custodiret. Talem ego vellem amicitiam omnes habere et erga viventes et erga mortuos.

IV. Audiant mulieres; illarum enim causa mortuos memoravi; illæ, inquam, quæ secundas nuptias appetunt, et defuncti torum maculant, quæ tamen priorem dilexerunt. Non secundas nuptias improbans ut impudicas hæc dico:

[1] 2 Reg. 1, 25.

non enim id permittit Paulus, frenum ori meo apponens, ac mulieribus dicens : « Non peccat, si nubat. » Sed sequentia videamus. « Beatior autem erit si sic permanserit. » Hoc multo melius illo est. Quare? Plurimis de causis. Si enim non nubere melius est, quam nubere, hoc illo multo melius est. At, inquies, viduitatem quædam ferre non potuerunt, et in calamitates inciderunt. Non enim noverant quid esset viduitas. Non hoc est viduitas secundas non appetere nuptias, sicuti nec virginitas est, non nupsisse. Sed quid? Sicut in virginibus honestus habitus et assidua cautela requiritur; sic in viduis, ut solæ maneant, precando perseverent, atque a voluptate et deliciis abstineant. « Nam quæ in deli» ciis est, inquit, vivens mortua est[1]. » Si vidua manens eumdem fastum, eamdem pompam, eumdem amictum habitura es, quem vivente marito. melius est nubere : non enim coïtus malus est, sed tantus ille apparatus. Tu vero non id facis quod culpa vacat; quod vero non indifferens. sed culpæ obnoxium est, id agere audes. Ideo retro conversæ sunt post Satanam, quia viduitatem recte servare nescierunt. Vis discere quid sit vidua? Audi Paulum dicentem : « Si filios educavit, si suscepit hospitio, si sanctorum » pedes lavit, si iis qui in tribulatione sunt subministravit, » si omne opus bonum secuta est[2]. » Nam si mortuo viro, ingentem opum præferas fastum, jure dicaris non ferre viduitatem. Transfer igitur has divitias in cœlum, et viduitatis onus facile feres. Quid ergo, inquies, si filios habeam paternæ sortis hæredes? Doce illos aspernari pecunias, quæ tua sunt illo transfer, illis quantum satis sit distribuens. Erudi illos ut sint opibus superiores. Quid ergo, inquies, si circumfluant mancipiorum greges, si negotiorum multitudo, aurum, argentum, quomodo ad tantam custodiam viro privata, sufficere valeam? Obtentus hæc

[1] 2 Tim. I, 56. — [2] 1 Tim. V, 10.

sunt, ut palam omnino est. Si enim pecunias non amas, nec opes augere vis, leve onus erit. Onerosius certe est ostentare divitias, quam custodire. Si ergo ostentationem amputes, et ex facultatibus eroges inopibus, Deus te manu sua proteget. Si vere orphanorum hæreditati prospiciens, hæc dicas, neque hoc obtentu pecuniæ cupiditate tenearis; scit is qui corda novit quo pacto illorum divitias in tuto ponat, cum ipse filios educare præcipiat. Non potest enim, non potest domus in eleemosyna radicata quid grave perpeti. Sed et si quid patiatur ad tempus, in bonum res cedet. Hoc magis quam thoracis et clipei instar domui erit. Audi quid dicat diabolus de Jobo: «Nonne tu circummunivisti » ejus interiora et exteriora? » Quare? Audi ipsum Jobum dicentem: «Oculus eram cæcorum, pes claudorum, pater » orphanorum[1]. » Sicut is qui ab alienis calamitatibus se non avertit, nunquam in rebus suis quid male patietur, cum una dolere didicerit; sic qui non vult commiserationis ferre dolorem, in suis rebus ipse omnia feret. Et sicut in corpore manus, putrescente pede, nisi commisereatur, et vulnus curet pharmacumque apponat, saniem abluat, in malis suis idipsum patietur, et quæ noluit alteri opem ferre, cum esset a morbo libera, in morbum et ipsa incidet; nam inde serpens malum ad ipsam perveniet : neque ultra de officio ferendo, sed de curatione sua agetur. Ita et hic, qui non vult aliis condolere, ipse dolebit. Circummunivisti, inquit, ejus interiora et exteriora, et non audeo irrumpere. At, inquies, dira ille passus est. Sed dira illa bonorum multorum causa fuere, duplicatæ facultates sunt, major merces fuit, major justitia, splendidæ coronæ, læta bravia, spiritualia et corporalia aucta fuere. Perdidit filios? recepit non illos, sed eorum vice alios, illos vero quoque in resurrectione servabit. Si eosdem recepisset, imminutus

[1] Job. x, et xxix, 15.

fuisset illorum numerus. Nunc autem alios dedit Deus pro illis, et illos quoque in resurrectione adducet. Hæc omnia ipsi obvenerunt, eo quod promptus esset ad eleemosynas erogandas : quod et nos quoque faciamus, ut eadem consequamur bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium et honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VIII.

CAPUT III.

Hoc autem scito quod in novissimis diebus instabunt tempora gravia : erunt enim homines sui amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine pace, sine affectione, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, protervi, tumidi, voluptatum amatores magis quam Dei[1].

I. Si quis nunc ægre ferat, quod hæretici compareant, consideret similia a principio fuisse, diabolo semper veritati mendacium inserere moliente. Promiserat Deus bona a principio, venit diabolus sua pollicens. Plantaverat paradisum, decepit ille hominem dicens : « Eritis sicut dii[2]. » Quia enim re nihil ostendebat, verbis majora pollicetur. Tales quippe sunt deceptores. Postea fuerunt Caïn et Abel : deinde filii Seth, et filiæ hominum, postea Cham et Ja-

[1] 2 Tim. IV, 1-4. — [2] Gen. III, 5.

phet; Abraham et Pharao, Jacob et Esaü, et ad finem usque ita fuit, Moyses et magi, Prophetæ et pseudo-prophetæ, Apostoli et pseudo-apostoli, Christus et Antichristus. Et prius igitur et postea sic fuit : tunc Theudas, tunc Simon erat, cum Apostoli fuere, et isti quoque Hermogenes et Phyletus. Non fuit igitur tempus, quo mendacium veritati non se intermisceret. Ne itaque moleste feramus : jamdudum ista prædicta sunt. Ideo dicebat : « Scito quod » in novissimis diebus instabunt tempora gravia : erunt » enim homines sui amantes, cupidi, elati, superbi, blas- » phemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine » affectione. » Ergo ingratus, scelestus est. Et hæc ex consequenti. Qui enim erga beneficum ingratus est, erga alios qualis unquam fuerit? ingratus sine pace est, et sine affectione. « Criminatores, inquit; » hoc est, accusatores. Qui enim nullius boni sibi conscii sunt, velut solatii cujusdam vice aliorum opiniones traducentes, mille peccata et scelera adhibent. « Incontinentes, » et lingua et ventre et aliis omnibus. « Immites ; » hinc crudelitas, hinc immanitas oritur, cum quis pecuniæ cupidus est, cum sui amans, cum ingratus, cum lascivus est. « Sine benignitate, proditores, » protervi. » Proditores amicitiæ. Proditores, id est, nihil firmum habentes. « Tumidi, » arrogantia pleni. « Amatores » voluptatis magis quam Dei. Habentes speciem quidem » pietatis, virtutem autem ejus abnegantes[1]. » Et in Epistola ad Romanos scribens sic ait : « Habentes formam scien- » tiæ et veritatis in lege[2]. » Sed illic quidem laudans sic loquitur; hic autem omnium delictorum pessimum hoc esse ostendens. Quare? Quia non eodem sensu id accipit : sicut enim imaginem sæpe pro similitudine affert, sæpe quoque pro re inanimata et nullius pretii; sicut ipse ad Corinthios scribens dicit : « Vir non debet velatum caput

[1] 2 Tim. IV, 5. — [2] Rom. II, 20.

» habere, cum sit imago et gloria Dei[1]. » Propheta vero dicit : « Verumtamen in imagine pertransit homo[2]. » Et leonem Scriptura nonnunquam pro regia persona accipit : « Dormivit, inquit, ut leo et ut catulus leonis, quis excita- » bit illum[3] ? » aliquando autem cum de rapina agitur : « Sicut leo rapiens et rugiens[4]. » Sic et nos facimus. Cum enim res sint compositæ et variæ, in multas imagines et exempla adhibentur. Exempli causa cum formosam laudare volumus, picturis illam comparamus, et cum depictas imagines laudibus prosequi volumus, dicimus illas loqui et vocem emittere. Neque tamen sic semper facimus : illic enim quia prope similitudinem accessit ; hic vero quia prope formam et pulchritudinem. Sic et in forma dicimus ; illic quidem quod sit typus et imago, et doctrina et archetypus pietatis ; hic vero quod sit res inanimata, ac figura tantum atque typus et quasi simulata res. Fides ergo sine operibus, figura tantum est sine virtute, merito sic dicta. Ut enim corpus pulchrum ac venustum virtute destitutum, picturæ simile est ; sic fides recta sine operibus. Supponamus enim esse quempiam pecuniæ cupidum, proditorem, petulantem, qui recte credat. Quæ utilitas, si nihil habeat eorum quæ Christianum decent, si nihil agat eorum quæ pietatem præ se ferunt, sed gentiles impietate superet, si ad sociorum perniciem, ad Deum blasphemandum natus sit, si per vitam dogma contaminet? « Et hos, inquit, » devita. » Si ergo in novissimis temporibus tales futuri sint, cur dicit : « Et hos devita. » Verisimile est tunc etiam tales quospiam fuisse, etsi non tantæ impietatis, fuisse tamen. Vereque per hæc omnes admonet, ut hi vitarentur. « Ex his » enim sunt, inquit, qui penetrant domos, et captivas du- » cunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur concu-

[1] 1 Cor. XI, 7. — [2] Psal. XXXVIII, 9. — [3] Gen. XLIX, 9. — [4] Psal. XXI, 13.

» piscentiis variis : semper discentes, et nunquam ad agnitio-
» nem veritatis venire valentes[1]. »

II. Vides-ne illos antiqui illius fraude utentes, telo quo diabolus contra Adamum usus est? qui penetrant domos, inquit. Vides-ne quomodo impudentiam indicet, cum dicit, qui penetrant, ignominiam quoque et fallaciam, atque adulationem? «Et captivas ducunt mulierculas. » Itaque muliercula est vir qui facile decipitur, et procul a viri constantia. Mulierum est facile decipi ; imo non mulierum, sed muliercularum. « Oneratas peccatis. » Vide unde eveniat illis ut persuadeantur : a peccatis scilicet, quod nullius boni sibi sint consciæ. Et apposite dixit, oneratas; nam peccatorum multitudinem sic indicat, et inordinatum confusumque rerum statum. « Quæ ducuntur concupiscentiis variis. » Non sexum accusat, nec simpliciter ait, mulieres; sed, tales mulieres. Quid est, variis? Hic multa subindicavit, voluptatem, turpitudinem, lasciviam. Variis, inquit, concupiscentiis, hoc est, pecuniarum, gloriæ, deliciarum, jactantiæ, honoris. Fortasse vero alias turpes concupiscentias subindicat. « Semper discentes, et nunquam ad agnitionem » veritatis venire valentes. » Cur hæc dicit? Non illis parcens, sed valde comminans. Quia enim sese obruerunt desideriis illis et peccatis, excæcata illarum mens erat. « Quemadmodum Jannes et Mambres restiterunt Moysi, » ita et isti resistunt veritati[2]. » Quinam isti sunt magi tempore Moysis? Quomodo autem nomina eorum nusquam alibi feruntur? Vel traditiones non scriptæ sunt, vel Spiritu Paulus hæc didicerit. « Ita et isti, inquit, resistent ve» ritati, homines mente corrupti, reprobi circa fidem ; sed » ultra non proficient[3]. » Horum enim amentia omnibus nota erit, ut et illorum fuit. Sed non proficient, inquit. Quomodo ergo alibi dicit : « Proficient amplius in impie-

[1] 2 Tim. IV, 6, 7. — [2] Ibid. 8. — [3] Ibid. 9.

» tate[1]; » hic autem dicit : Non proficient? Illic ita loquitur, quia cum innovare et errare incœperint, non desistent ab errore, sed semper fallacias novas et dogmata corrupta invenient. Error enim nusquam consistit. Hic autem dicit : Non fallent, neque secum rapient, licet initio quosdam decipere videantur. Sed cito deprehendentur. Quod enim hac de re loquatur, audi quid dicat : « Insipientia enim eo» rum manifesta erit omnibus. » Undenam? Undique, « Sicut » et illorum fuit. » Licet enim in principio prospere agat error, ad finem tamen usque non permanet. Talia enim sunt quæ natura non sunt bona, licet bona esse videantur : ad tempus florent, sed deprehenduntur et pereunt. Sed nostra talia non sunt, et horum tu testis es. Non enim ad fallaciam nostra sunt composita : Nam quis pro fallacia mori vellet? « Tu autem assecutus es meam doctrinam. » Itaque fortis esto : non solum enim accessisti, sed secutus es. Hic multum jam temporis fuisse indicat, cum dicit, Secutus es doctrinam, Verbi scilicet « Institutionem, » hoc de vita dicitur. « Propositum, » hoc de alacritate et perseverantia. Non enim, inquit, hæc dicebam tantum, sed et faciebam ; neque verbis solum philosophabar. « Fidem, » longanimitatem. » Quo pacto, inquit, nihil horum me turbavit. « Dilectionem. » Quam illi non habuere. « Patien» tiam : » neque hanc illi habuere. « Magnanimitatem, » inquit. Adversus hæreticos multam exhibui magnanimitatem. « Patientiam, » in persecutionibus. « Persecutiones, passio» nes[2]. » Hæc duo enim maxime doctorem turbant, quod hæretici sint multi, et difficultas ferendarum passionum. Sed de his multa jam diximus, quod jam olim fuerint, nullumque tempus his vacuum futurum sit, et quod nobis nocere non possunt, quodque in mundo vasa aurea argenteaque sint. Vides-ne illum demum de ærumnis dissseren-

[1] 2 Tim. II, 16. — [2] Ibid. 10, 11.

tem? « Qualia mihi facta sunt Antiochiæ, Iconii et Lystris. » Cur hæc solum pauca loca ex multis dixit? Quia reliqua discipulo nota erant; et fortassis hæc ut recentiora memorat, missis antiquioribus, nec per species enumerat. Neque enim vanæ gloriæ appetens est, neque ambitiosus; nam ad consolandum discipulum, non ostentationem loquitur. Hic autem de Antiochia Pisidiæ loquitur, et Lystram memorat, unde Timotheus oriundus erat. « Quales persecu- » tiones sustinui. » Utraque consolationem ferunt; quod et ego generosam alacritatem exhibuerim, nec derelictus sim. Nec dici potest quod me prodiderit Deus, sed coronam mihi texuit clariorem. « Quales persecutiones sustinui, in- » quit, et ex omnibus his liberavit me Dominus. Et omnes » qui pie volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem » patientur[1]. »

III. Quid autem de me dico, inquit? quicumque volent pie vivere persecutionem patientur. Persecutiones hic vocat ærumnas et dolores. Nullus enim vir qui virtutis viam capessat, expers erit dolore, ærumnis, mœrore, tentationibus. Quomodo enim possit, is qui in arcta et angusta via incedit, qui audivit, « In mundo tribulationem habe- » bitis[2]? » Si illo tempore Job dicebat, « Tentatio est vita » hominis super terram[3], » quanto magis tunc? « Mali au- » tem homines et præstigiatores, inquit, in deterius pro- » ficient, errantes et in errorem inducentes[4]. » Nihil horum te perturbet, inquit, si illi in quiete, tu vero in tentationibus sis. Talis est ejus rei natura. Ex me id discere possis, non posse virum qui cum improbis bellum gerat, in ærumnis non versari. Non potest pugil decertans in deliciis esse, non potest qui pugnat, in convivio esse. Nemo itaque certantium, quietem quærat. Rursus præsentia omnia sunt certamen, bellum, ærumna, angustia, tentatio, agonum

[1] 2 Tim. II, 12. — [2] Joan. XVI, 33. — [3] Job. VII, 1. — [4] 2 Tim. IV, 13.

stadium. Alia sunt quietis tempora, hoc tempus sudorum est et laborum. Nemo postquam exutus et unctus ad certamen est, quietem quærit. Si quietem quæris, cur te exuisti? cur manus attollis? Et quomodo non attollam nunc, inquies? Si concupiscentias non superes, si cum naturæ violentia non pugnes. « Tu vero permane in iis quæ » didicisti, et quæ tibi credita sunt; sciens a quo didiceris, et quia ab infantia sacras Litteras nosti, quæ possunt » te instituere ad salutem per fidem, quæ est in Christo » Jesu [1]. » Quid est hoc? Sicut David propheta monuit, « Noli æmulari in malignantibus [2], hoc et Paulus monet dicens : Tu autem permane in iis quæ didicisti et quæ tibi credita sunt. Non solum didicisti, sed illa tibi credita sunt. Hoc est, credidisti. Quid credidi? hanc esse vitam. Si ergo contraria hic videas iis quæ credidisti, ne turberis, quando et Abraham contraria vidit, nihilque passus est. Audierat, « In Isaac vocabitur tibi semen [3], » et Isaac immolare jussus est, nec turbatus vel commotus fuit. Nemo itaque in malis scandalum patiatur. Hoc jam olim Scriptura dixit. Quid ergo si boni lætentur, et improbi crucientur? Alterum fieri potest, alterum non. Ut improbi puniantur fieri potest; ut boni semper lætentur non item. Nemo Paulo æqualis erat, et tamen in ærumnis totum tempus transegit, in lacrymis, in gemitibus nocte et die. « Cum lacrymis enim, inquit, nocte et die per triennium, » monens non cessavi [4]; » et rursum, « Instantia mea quo» tidiana [5]. » Non hodie gaudebat, cras dolebat : sed quotidie mœrore non cessabat. Quomodo ergo dicit, Mali in deterius proficient? Non dicit illos in quiete esse, sed, in deterius proficient. Profectus eorum in deterius erit. Non ait, in rerum copia erunt. Quod si puniantur, ideo plec-

[1] 2 Tim. IV, 14, 15. — [2] Psal. XXXVI, 1. — [3] Gen. XXI, 12. — [4] Act. XXI, 31. — [5] 2 Cor. XI, 28.

tuntur, ut ne putes eorum peccata inulta manere. Quia enim gehenna non potest nos a malitia cohibere, parcens nobis, excitat erigitque nos. Si nullus improbus puniretur, nemo putaret Deum humanis rebus prospicere; si omnes punirentur, nemo expectaret resurrectionem fore; utpote cum omnes hic sua acciperent. Ideo punit, et non punit. Ideo justi hic in ærumnis degunt, quia peregrini sunt et advenæ, et quia in aliena terra vivunt. Justi ergo probationis causa hæc tolerant. Audi enim Deum Jobo dicentem : « Putas me tibi aliter respondisse, quam ut appareres » justus [1] ? » Peccatores autem etiamsi quid simile aliquando patiantur, peccatorum pœnas dabunt. In omnibus ergo gratias agamus Deo, sive sic, sive alio modo agat : utraque enim utilia sunt. Nihil vel odiens vel aversans nos facit, sed utraque curans. « Sciens, inquit, quod ab infan- » tia sacras Litteras nosti; hoc est a prima juventute sacras Scripturas didicisti : sic divinas Scripturas vocat. In his educatus es; ideoque oportet fidem tuam esse firmam, quæ non lædatur. Profunda enim radix est et longi temporis : nihil ipsam subvertere poterit. Cum divinas Scripturas dixisset, addit, quæ possunt te instruere, seu sapientem reddere; hoc est, non permittent te quid stultum facere, ut multi faciunt.

IV. Qui enim Scripturas scit, ut scire oportet, a nullo rerum eventu scandalum patitur, omnia fortiter fert; partim fidei committens et incomprehensibili Dei dispensationi; partim rationes cognoscens, et exempla in Scripturis inveniens. Nam nolle omnia curiose inquirere, nolle omnia scire, magnum est scientiæ indicium : et si placet, exemplo utar. Sit fluvius; imo sint fluvii; non ex concesso loquor, sed ut res se habet. Non omnes fluvii æque profundi sunt; sed alii plus, alii minus; sunt qui possint igna-

[1] Job. XL, 3.

ros mergere et suffocare; hic vortices sunt, ibi non item. Nolle omnia similiter tentare, bonum est; nolle omnia profunda nosse, non modicum est scientiæ indicium. Itaque qui vult omnes fluvii partes tentare; hic non novit fluminum proprietates, et ex audacia forte peribit, cum profundum tentabit, quia quod profundum non erat trajecerat. Sic in Deo quoque, qui omnia vult scire, et omnia tentat, is maxime nescit quid sit Deus. Verum in fluviis quidem, maxima pars tuta est, pauci sunt vortices, pauca profunda: in Deo autem maxima pars occulta, et investigabilia opera ejus sunt. Cur ergo te præcipitem agere tentes? Hoc solum scias, Deum omnia dispensare, omnibus prospicere, nobis liberum arbitrium esse; Deum alia operari, alia permittere, Deum nihil mali fieri velle, nec ex voluntate ejus omnia fieri, sed etiam ex nostra; omnia mala a nobis tantum, bona autem a nobis et ab ejus gratia, nihilque ipsum latere. Ideoque omnia operatur. Hæc sciens, enumera, quænam sint bona, quæ mala et quæ indifferentia; ut bona est virtus, mala nequitia, indifferentes vero divitiæ, vita, mors. Si hæc noveris, cum his etiam scies, justos ideo ærumnis vexari, ut coronentur; peccatores, ut peccatorum pœnas luant. Non omnes autem peccatores hic pœnas dant, ne resurrectioni plerique non credant; ut neque omnes justi ærumnis vexantur, ut ne laudabilem esse nequitiam putes, sed solam virtutem. Hæ regulæ sunt, hæ normæ. Ipsis præviis omnia facito; et non periclitaberis. Sicut enim apud grammaticos est sex millium numerus, et sub illum ducuntur omnia, et omnia partiri et multiplicare licet in sex millium regula, et per hunc numerum cuncta vertuntur; id sciunt omnes qui has litteras didicerunt: sic has regulas, quas breviter repetam, si quis noverit, nunquam in offendiculum incurret. Quænam illæ sunt? Quod bona sit virtus, et mala nequitia; quod indif-

ferentia sint, morbi, paupertas, insidiæ, sycophantiæ, et similia; quod justi hic ærumnis premantur; quod, si quidam in bonis versentur, id fiat ne virtus odiosa videatur; quod improbi lætentur, ut illic puniantur; quod quidam eorum hic plectantur, ut ne malitia bona esse videatur, neque inulta scelera maneant; quod non omnes puniantur, ut ne resurrectioni fides derogetur; quod inter bonos etiam sint quidam, qui mala admixta habent, et quod hic illa deponant; et quod mali bona admixta habentes, hic mercedem recipiant, ut illic puniantur; quod plurima Dei opera incomprehensibilia sint, et quod inter nos et illum multum spatii intersit, et quantum dici nequeat. Si hæc nobiscum reputemus, nihil nos turbare poterit. Si Scripturas frequenter audiamus, exempla talia multa inveniemus, quæ instruere te possint, inquit, ad salutem. Nam Scripturæ quæ agenda, et quæ non agenda sint docent. Audi enim Beatum hunc alibi dicentem : « Confidis te ipsum ducem esse cæcorum, lumen eorum qui in tenebris » sunt, eruditorem insipientium, doctorem infantium[1]. » Vides-ne legem esse lucem eorum qui sunt in tenebris? Si autem is qui litteram lucem esse dicit, vocat eam, litteram quæ occidit, quid erit Spiritus vivificans? Si vetus lex est lux, quid erit nova, ubi tanta reserata sunt? Ubi tantum est spatii intermedium; ut si quis iis, qui terram solum viderent, cœlum aperiret, et omnia conspicere liceret, de gehenna, de regno, de judicio disceremus. Ne itaque credamus rebus ratione vacuis, illæ enim sunt præstigiæ. Quid ergo, inquies; si quæ illi dicunt eveniant? Ideo eveniunt, quia tu credis, si tamen eveniant. Captivum te ille fecit, vitæ tuæ dominus est, ipse dispensat ut vult. Dic enim mihi, si quis latronum princeps, regis filium ad se in solitudinem confugientem, illiusque societatem cupien-

[1] Rom. II, 19, 20.

tem, in manibus et potestate sua haberet, posset-ne illi dicere, num moriturus, num victurus esset? Utique posset. Quomodo? Non quod futura prævideat, sed quod utrumque in potestate illius sit, vel puerum de medio tollere, vel servare, cum se puer ipsi tradiderit: utrumvis enim facere poterit si velit. Si dixerit illi, dives eris, pauper eris, utrumque penes illum est. Major mundi et hominum pars sese in manus diaboli tradiderunt.

V. Et alioquin cum assueverit homo iis fidem habere, multum id seductoribus confert. Nemo enim contrariis eventibus attendit, sed iis quæ eveniunt tantum. Si vero quamdam prænoscendi vim habent, eos ad me fidelem addhuc. Non magnifice loquens dico; nam ab illis esse liberum nihil magnificum est. Nam etsi peccatis plenus sum, illorum gratia non me humiliaverim. Omnes illos per Dei gratiam irrideo. Adduc ad me magum, si quam prænoscendi vim habeat; dicat quid mihi cras eventurum sit. Sed non dicet: Nam sub regis potestate sum, nec imperium ille habet in me: Procul sum ab illorum receptaculis et cavernis: Regi milito. Sed ille furatus est, inquies, et ille eum indicavit furem. Atqui hoc non semper vere dicitur, verum hæc risus et mendacia sunt: nihil enim sciunt. Quod si quid sciant, sua potius dicere deberent, quomodo multa idolis oblata dona furto sublata sunt, quomodo auri plurimum conflatum fuit. Cur non hæc prædixere sacerdotibus suis? Itaque nihil sciunt. Sed servandarum opum causa, nihil prædicere potuerunt, quando templa idolorum sua incendio conflagrarunt, et multi simul periere. Cur non salutem curant suam? sed forte fortuna tantum accidit, si quid ab iis prædictum eveniat. Sunt apud nos Prophetæ, sed illi nunquam falluntur. Non modo vere, modo false loquuntur, sed omnia vera dicunt. Illud vere præscientia est. Desistite tandem ab hac insa-

nia, rogo, si Christo creditis. Si non creditis, cur vos traducitis, cur fallitis? Quousque claudicabitis utroque poplite? Cur accedis? cur interrogas? Statim atque accessisti et interrogasti, te ipsum servum constituisti: nam ut credens interrogasti. Non, inquies, non ut credens quod vera dicat; sed ut tentans. Atqui tentare an vere dicat, non est credentis quod fallat, sed ambigentis. Cur ergo interrogas quid futurum sit? Si enim dicat, Hoc erit, hoc fac, et effugies, non oportebat tamen sic idola colere. At non eo usque procedit amentia. Si autem futura prædicunt, nihil inde lucraris nisi mœrorem superfluum. Res non evenit, sed mœror mansit, et se ipse maceravit. Si hoc nobis conduceret, non id nobis invidisset Deus, non livore ductus esset, qui ea quæ in cœlis sunt aperuit. « Quæcumque enim » audivi a Patre meo, inquit, omnia nota feci vobis; et » quæcumque audivi a Patre, nuntiavi vobis; et, Non dico » vos servos, sed amicos: vos amici mei estis [1]. » Cur ergo hæc non nuntiavit nobis? Quia vult nos eorum nullam rationem habere. Nam quod non invideat; antiquis ista dicebantur, et de asino et aliis quibusdam, quia parvuli erant; nobis autem, quia vult nullam nos de illis rationem habere, vel discendi curam id nobis indicavit. Sed quid discimus? Quod illi non didicerunt; vilia enim illa omnia sunt. Quæ autem nos discimus hæc sunt, quod resurrecturi simus, quod immortales et incorruptibiles futuri; quod vita illa finem non habeat, quod omnia transitura sint, quod in nubibus rapiendi simus, quod improbi pœnas sint daturi, innumeraque alia, nullumque mendacium ibi est. Annon multo melius est hæc scire, quam quod asinus perditus repertus sit? Ecce asinum accepisti, reperisti. Quæ utilitas? annon rursus perdes illum alio modo? Etiamsi enim ipse te non deserat, tu in morte relinques. Illa au-

[1] Joan. xv, 15.

tem, quæ ego dixi, si tenere velimus, perpetuo habebimus. Illa ergo persequamur, illis manentibus hæreamus. Ne vatibus, ne divinis, ne præstigiatoribus attendamus; sed Deo qui omnia clare novit, et omnium notitiam habet, et sic omnia, quæ scire oportet, sciemus, et omnia bona consequemur gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre simulque Spiritu sancto gloria, imperium et honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA IX.

CAPUT IV.

Omnis Scriptura divinitus inspirata, et utilis ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum, ad erudiendum in justitia, ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus [1].

I. Postquam illum ex omnibus hortatus consolatusque est, perfectiorem inducit exhortationem ex Scriptura, quia magnum quid et triste dicturus est. Nam si Eliseus ad extremum usque halitum cum magistro conjunctus, illumque videns modo quodam mortis abscedentem, scidit vestimenta sua, quid putas facturum fuisse, ita amantem, ita dilectum, cum audiret migraturum esse doctorem, et quod tempore morti vicino, quo maxime lugeri solet, non posset ejus frui consortio? Non enim ita præterito tempori gratiam habemus, si vicino mortis tempore a dilectis

[1] 2 Tim. IV, 16, 17.

morientibus deserimur. Ideo, postquam consolationem multam adhibuerat, tunc de morte sua loquitur. Nec utcumque, sed verbis utitur aptis ad ipsum consolandum et gaudio implendum; ita ut res sacrificium esse videretur potius quam mors, et quasi peregrinatio haberetur, imo translatio ad meliora. « Ego enim jam delibor, inquit. Ideo hæc scribit: « Omnis Scriptura divinitus inspirata, et utilis ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum. » Omnis, quænam? De qua locutus sum, inquit, omnis sacra: de qua loquebatur, de qua dicebat, « Ab infantia » sacras Scripturas nosti. » Omnis ergo illa divinitus inspirata est. Nihil igitur dubites, inquit. « Et utilis ad do» cendum, ad arguendum, ad corrigendum, ut sit perfec» tus homo Dei, ad omne opus bonum instructus. » Ad docendum; si quid vel discere vel ignorare opus sit, hinc discemus; si arguere falsa; si corrigi et castigari opus sit, ad exhortationem, ad consolationem. Ad consolationem, inquit, ad exhortationem, ad correctionem, hoc est, si quid deficit; si quid addi oporteat. « Ut sit perfectus homo » Dei. » Ideo ait, « Data est Scripturarum exhortatio, ut » perfectus sit homo Dei. » Non ergo sine illa perfici possumus. Mei vice, inquit, Scripturas habes. Si quid discere velis, hinc poteris. Si autem Timotheo ista scripsit sancto Spiritu pleno, quanto magis nobis? « Ad omne opus bonum instructus. » Non simpliciter particeps, inquit, sed accurate instructus. « Testificor igitur ego coram Deo et » Domino Jesu Christo, qui judicaturus est vivos et mor» tuos[1]. » Id est, peccatores et justos, eos qui decesserunt, et eos qui vivunt, quia multi vivi relinquendi sunt. Terruerat ipsum in priore Epistola dicens: « Præcipio tibi » coram Deo qui judicat omnia[2]; » hic vero terribilius quidpiam apposuit, « Qui judicaturus est vivos et mor-

[1] 2 Tim. IV, 1. — [2] 1 Tim. VI, 13.

» tuos. » Hoc est, qui rationem exacturus est. « Per adven» tum ipsius et regnum ejus. » Quando judicaturus? In adventu suo cum gloria et regno. Vel hoc ergo significat quod non sit venturus sicut nunc; vel testificor tibi adventum ejus et regnum. Illum testem vocat, quia ipsum admonuit hac de re. Deinde docens quomodo prædicare verbum oporteat, subjungit. « Prædica verbum, insta op» portune, importune, argue, increpa, obsecra cum omni » patientia et doctrina [1]. » Quid sibi vult illud, opportune, importune? hoc est, ne tempus habeas definitum, semper tibi tempus sit, non solum in pace, in quiete, in Ecclesia sedens; sive in periculis, sive in carcere fueris, sive catena constrictus, sive ad mortem eundum sit, eo ipso tempore argue, ne cesses increpare. Tunc enim increpandi tempus est cum arguendo profeceris, cum opus exhibitum fuerit. « Obsecra, » inquit, ut de medicis dicimus, cum dixisset vulnus esse, incisionem intulit, medicamentum apposuit. Si quid eorum omittatur, alterum inutile est. Nam si absque argumentis increpes, audax esse videberis, et nemo id feret. Postquam autem demonstratio facta est, tunc increpationem admittit, alioquin petulans esset. Si vehementius reprehensionem proferas sine obsecratione, rursus omnia perdes. Reprehensio per se intolerabilis est, nisi obsecrationem admixtam habeat. Sicut enim incisio, etiamsi salutaris sit, nisi multa dolorem mitigantia adhibeantur, ferri nequit, dum æger secatur et scinditur; hic quoque similiter, « Cum omni patientia et » doctrina, inquit. » Itaque et qui arguit patientia opus habet, ut ne ille utcumque credat; et increpatio consolatione, ut accipiat. Quid est illud quod patientiæ adjicit, nempe, « Et doctrina? » Non quasi indignatus et odio habens, non quasi insultans, ac si inimicum invenisset; hæc

[1] 2 Tim. IV, 2.

omnia absint. Sed quid? quasi amans et condolens, quasi magis quam ille lugens, atque in illius casibus tabescens, in omni patientia, inquit, et doctrina, non utcumque. « Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt[1]; » prius quam illi labefactentur, omnes præoccupat, ideo dicebat, opportune, importune; nihil non age, ut obtemperantes discipulos habeas. « Sed ad sua desideria, inquit, coarcervabunt sibi magistros.

II. Nihil hoc dicto majorem præferat emphasim; confusam enim doctorum multitudinem, per hoc verbum, coacervabunt, expressit, qui a discipulis ordinati sint. « Coacervabunt sibi, inquit, magistros, prurientes auribus. » Quærentes eos qui voluptatis causa loquantur et auditum oblectent. « Et a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur[2]. » Hæc prædicit, non ut in mœrorem conjiciat; sed ut cum hæc contigerint, fortiter ferat; ut etiam Christus faciebat dicens, « Tradent vos, et flagellabunt, et ad synagogas ducent propter nomen meum[3]. » Nam alibi quoque Beatus hic vir ait: « Ego enim scio, quia post discessionem meam intrabunt in vos lupi graves, non parcentes gregi[4]. » Hoc autem dicebat ut ipsi vigilarent, et ut præsenti tempore provide uterentur. « Tu vero vigila, inquit, in omnibus, labora[5]. » Vides-ne illum ideo id prædicere? Etenim Christus quoque in fine dicebat; « Erunt pseudo-christi et pseudo-prophetæ[6]; » ita et hic, quando migraturus erat, hæc dicebat: « Tu vero vigila in omnibus, labora, » id est, laborem suscipe, præoccupa, prius quam lues isthæc ingruat, in tuto oves pone, quandiu lupi adsunt, ubique labora. « Opus fac fac Evangelistæ, ministerium tuum imple. » Ergo hoc opus Evangelistæ erat, ut affligeretur

[1] 2 Tim. IV, 3. — [2] Ibid. 4. — [3] Matth. X, 17. — [4] Act. XX, 29. — [5] 2 Tim. IV, 5. — [6] Matth. XXIV, 24.

tum a se ipso, tum ab externis. « Ministerium tuum imple; » id est, perfice. Ecce alia laborandi et patiendi necessitas. « Ego enim jam delibor, inquit, et tempus resolutionis meæ instat [1]. » Non dixit, sacrificii mei, sed quod amplius est. Hostia enim non tota Deo offertur; libatio autem tota. « Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi [2]. » Sæpe Apostolum ego in manibus accipiens, et hunc locum considerans hærebam et cogitabam, qua de causa sic magnifice loquatur Paulus dicens, «Bonum certamen certavi?» Nunc autem per Dei gratiam me invenisse puto. Qua de causa igitur hæc dicit? ut discipuli mœrorem soletur, confidere jubens, quasi ad coronam ipse pergat, cum omnia perfecerit, et præclarum finem sit consecutus. Gaudere oportet, inquit, non dolere. Quare? Bonum certamen certavi. Ac si quis pater filiolum suum assidentem, et orbitatem non ferentem consoletur dicens: Fili, ne fleas, recte enim viximus, et cum ad senectutem pervenerimus, te relinquimus, inculpata vita nostra fuit, cum gloria demigramus: potes tu spectabilis esse ex iis quæ a nobis gesta sunt: multas rex nobis gratias habet; ac si diceret: Tropæa ereximus, hostes vicimus. Non magnifice loquens; absit: sed filium erigens, et his laudibus suadens ut hunc casum levius ferat, bonamque spem habeat, neque putet rem esse molestam. Gravis enim, gravis est separatio. Audi ipsum dicentem: « Nos autem destituti a vobis ad tempus, facie, non corde [3]. » Si autem ille a discipulis separatus talia patiebatur, qualia putes passum esse Timotheum? Si a vivente separatus lacrymabatur, ut diceret, « Memor lacrymarum tuarum ut gaudio implear [4], » quanto magis ipso moriente? Hæc itaque ipsum consolandi gratia scripsit, totaque Epistola consolatione plena est, ac veluti testa-

[1] 2 Tim. IV, 6. — [2] Ibid. 7. — [3] 1 Thess. II, 17. — [4] 1 Tim. IV, 1.

mentum quodpiam. « Bonum certamen certavi, cursum » consummavi, fidem servavi, » Certamen, inquit, bonum. Tu ergo quoque id suscipe. Ubi est catena? ubi vincula? ubi mors? bonum-ne est illud certamen? Etiam, inquit. Pro Christo enim suscipitur, coronas habet magnas. « Certamen bonum. » Nihil hoc agone melius : hæc corona finem non habet, non oleastri foliis texitur, non hominem habet agonothetam, non homines spectatores, Angelis plenum est theatrum. Illic multis diebus laborabant et defatigabantur, et hora una coronam accipiebant; voluptas vero statim avolavit; hic vero non ita : sed semper in claritate, in gloria et honore. Jam gaudere oportet; nam ad requiem propero, ex stadio exeo. Audisti quod dissolvi et esse cum Christo sit melius. « Cursum consummavi. » Nam pugnandum et currendum est : certandum ærumnas ferendo; currendum, non frustra, sed ad aliquid utile. Vere bonum est certamen, quod spectatorem non modo delectat; sed etiam ipsi utile est. Et cursus non in nihilum desinit, neque roboris ostentatio est, nec ambitio, sed omnes ad cœlum trahit. Cursus hic sole purior est, quem Paulus in terra currebat, vel quo ille currit ad cœlum. Quomodo autem cursum consummavit? Orbem totum circumiens, incipiens a Galilæa atque Arabia, et usque ad terminos terræ veniens. « Ita ut, inquit, a Jerusalem et in circuitu, » usque ad Illyricum impleverim Evangelium Christi [3], » et totum orbem percurrens volucris instar, imo volucre velocius; nam volucris simpliciter volasset, ille vero non simpliciter, sed alam habens spiritus, et mille obices transiliens, mortes, insidias, calamitates. Itaque volucre velocior erat. Si volucris tantum fuisset, dejicienda tandem et capienda erat. Sed a Spiritu suffulta, omnia superavit retia, quasi volucris alas igneas habens. Fidem servavi,

[3] Rom. xv, 9.

inquit. Multa enim erant quæ ipsum spoliare volebant; non modo amicitiæ hominum, sed minæ, mortes et innumera alia. Sed contra omnia stetit, quomodo? Sobrie agens, et vigilans. Hæc igitur satis erant ad discipulorum consolationem : ille vero præmia addit. Qualia illa? « In »reliquo reposita est mihi, inquit, corona justitiæ. » Justitiam hic quoque vocat virtutem omnem. Non ergo dolendum, quod abeam coronandus corona illa quam Christus impositurus est capiti meo. Sed si hic mansissem, potius dolendum erat et timendum, ne caderem et perirem. « Quam reddet mihi Dominus in illa die justus Judex. Non solum autem mihi, sed et omnibus qui diligunt adventum ejus [1]. »

III. Hic etiam illum erigit; nam si « Omnibus, » multo magis Timotheo. Sed non dixit, et tibi, sed, omnibus; ostendens si omnibus, multo magis ipsi. Quomodo autem, inquies, quis diligat adventum Christi? Si de ejus præsentia gaudeat; qui autem de præsentia illius gaudet, quæ hoc gaudio sint digna facit, facultates suas, si opus sit, et animam ipsam ponet, ut futura bona consequatur, ut dignus habeatur qui secundum adventum cum decenti habitu videat, cum fiducia, cum gloria, cum claritate. Hoc est diligere adventum ejus. Qui diligit adventum ejus, omnia faciet, ut ante universalem illum singularis sibi fiat Christi adventus. Et quomodo, inquies, hoc fieri potest? Audi Christum dicentem : « Si quis diligit me, mandata mea » servabit, et veniemus ego et Pater, et mansionem apud » eum faciemus [2]. » Cogita quantum illud sit, eum qui omnibus simul adventurus sit, singularem nobis adventum suum polliceri. Veniemus, inquit, et mansionem apud illum faciemus. Si quis diligit adventum ejus, omnia faciet ut illum a se ipsum vocet, et habeat, et lux ejus splen-

[1] Rom. xv, 19. — [2] Joan. xiv, 23.

deat. Nihil sit indignum adventu ejus, et ipse cito diversabitur ad nos. Επιφάνεια autem dicitur, quod desuper appareat et oriatur. Ergo quæ sursum sunt quæramus, et cito radios illos attrahemus. Nemo eorum qui deorsum respiciunt, et se ipsos in terram defodiunt, poterit solarem lucem videre. Nemo, qui sæcularibus se negotiis inquinet, poterit Solem justitiæ intueri : nulli ex iis, qui se ad illa vertunt, oritur. Resipisce modicum, te ex profundo reduc, a sæculari tempestate, si vis solem videre, si vis adventu ejus dignari. Si hoc fruaris adventu, tunc illum cum fiducia multa intueberis. Philosophare nunc, ne sit apud te arrogantiæ spiritus, ne te vehementer cædat, et dejiciat. Ne sit tibi cor lapideum, nec tenebræ, ne illic navem allidas. Ne sit dolus; nam saxa latentia naufragia pariunt gravissima. Ne feras nutrias, nempe vitia, quæ sunt feris immaniora : ne fluxis rebus confidas, ut possis firmiter stare. Nemo super aquam stat, supra petram autem omnes tuto consistunt. Aqua sunt negotia sæcularia : « Venerunt, » inquit, aquæ usque ad animam meam[1], » sicut torrens præterfluens. Petra sunt spiritualia : nam ait : « In petra » exaltasti pedes meos[2]. » Cœnum et lutum sunt sæcularia. Ab iis nos extrahamus; ita enim frui poterimus adventu Christi. Quidquid evenerit feramus; summa in omnibus consolatio est propter Christum pati. Hanc divinam cantionem repetamus, et vulneris dolor cessabit. Et quomodo, inquies, propter Christum pati possumus? Sycophantia te quispiam impetiit non propter Christum? Si fortiter feras, si gratias agas, si pro illo preceris, hæc omnia propter Christum facis. Si maledixeris, si indigne feras, si te ulcisci coneris, etiamsi nequeas, jam non est propter Christum, sed damnum passus es, et arbitrio tuo fructu te privas. In nostra enim potestate est ex adversis

[1] Psal. LXVIII, 1. — [2] Id. XXXIX, 3.

vel lucrari, vel lædi. Exempli causa, tanta passus est Job; cum gratiarum actione tulit, et justificatus est, non quia passus est, sed quia cum gratiarum actione. Alius eadem ipsa passus; imo nullus est qui talia passus sit, sed multo minora; conviciatus est, indigne tulit, toti orbi maledixit, imo contra Deum commotus est. Hic judicatus et damnatus est; non quia passus est; sed quia blasphemavit. Blasphemavit autem non ex eventus necessitate; nam si illa necessitas hoc fecisset, oportuerat et Jobum blasphemare. Si autem graviora ille passus, nihil tale fecit; non hinc, sed ex infirmitate voluntatis illa contigerunt. Forti igitur nobis animo opus est, et nihil nobis durum videbitur; sicut illo infirmante, nihil non durum videtur. Ex nostro igitur affectu et voluntate omnia vel tolerabilia vel intolerabilia videntur. Hanc itaque muniamus, et omnia facile feremus. Nam arbor, cum altam radicem posuerit, ne vehemens quidem tempestas illam succutere poterit; si vero in superficie solum hæreat, vel modicus venti flatus illam radicitus evellet. Ita nobis contingit, si configamus Dei timore carnes nostras, nihil nos commovere poterit; si utcumque applicemus, vel modica impulsio nos perimit et perdit. Quocirca, rogo, cum magna alacritate omnia feramus, imitemurque Prophetam dicentem, « Adhæsit » anima mea post te. » Vide quid dicat, « Adhæsit anima » mea; » non dixit, appropinquavit; sed, « Adhæsit: » et rursus, « Sitivit te anima mea[1]; » non solum dixit, desideravit; sed his verbis desiderii vehementiam expressit; et rursus, « Confige timore tuo carnes meas[2]. » Vult enim nos semper illi hærere, et ita colligari, ut nunquam abscedamus. Si ita Deo hæreamus, si affigamus ipsi cogitationes nostras, si ejus desiderio sitiamus, et quæcumque volumus accedent, et futura consequemur bona, in Christo

[1] Psal. LXII, 8. — [2] Id. CXVIII, 119.

Jesu Domino nostro, cui cum Patre et sancto Spiritu, gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA X.

CAPUT IV.

Festina venire ad me cito : Demas enim me reliquit, diligens hoc sæculum, et abiit Thessalonicam, Crescens in Galatiam, Titus in Dalmatiam. Lucas est mecum solus. Marcum assumens adduc tecum : est enim mihi utilis in ministerium. Tychicum autem misi Ephesum. Penulam, quam reliqui Troade apud Carpum, veniens affer tecum, et libros, maxime membranas[1].

I. Quæri merito potest quomodo Timotheum ad se vocet, cui Ecclesia et gens tota concredita fuerat. Non ex arrogantia autem id agit : ipse enim illum adire paratus erat. Audi enim illum : « Si autem tardavero, ut scias » quomodo oporteat in domo Dei conversari[2]. » Sed cur tandem vocat? Necessitas erat magna, nec ultra ille poterat alio pergere. In carcere erat, a Nerone inclusus, moxque moriturus erat. Ne igitur hoc eveniret antequam ille discipulum videret, ideo ipsum vocat, ut ante mortem videret, et forte plurima ipsi commendaret. Ideo ait : « Festina ante hyemem venire ad me : Demas enim me » dereliquit, diligens hoc sæculum. » Nec dicit, ut te vi-

[1] 2 Tim. IV, 9-13. — [2] 1 Tim. III, 15.

deam antequam ex hac vita migrem, quod maximo ipsi mœrori erat. Sed quia solus sum, inquit, neminem habeo adjutorem. « Demas enim me deseruit, diligens hoc sæ» culum, et ivit Thessalonicam ; » hoc est, quietem amans, et ut sine periculo et in tuto esset, maluit domi deliciis frui, quam mecum in ærumnis esse et pericula præsentia subire; hunc solum incusavit, non tamen ut incusaret, sed ut nos firmaret, ut in periculis molles non essemus, neque in laboribus; hoc enim sibi vult illud, « Hoc dili» gens sæculum ; » simul autem et discipulum attrahere volens. « Crescens, inquit, in Galatiam, Titus in Dalma» tiam. » Hos non accusat. Titus enim erat virtute mirabilis, ita ut illi insulam crediderit, non parvam, sed maximam, nempe Cretam. « Lucas est solus mecum. » Ipse enim ab eo separari non poterat. Qui enim Evangelium scripsit, et universalia acta, scilicet Acta Apostolorum, laboriosus, ac discendi cupidus, patiensque, de quo hæc scribit ille. « Cujus laus est in Evangelio per omnes Ec» clesías[1]. Marcum assumens adduc tecum. » Cur id? « Est » enim mihi utilis in ministerium. » Non ad quietem suam dicit, sed ad ministerium Evangelii. Nam cum in vinculis esset, prædicare non cessabat. Ergo et Timotheum ad hoc vocabat, non sui causa, sed ut Evangelium prædicaret; et ut in morte ipsius nulla inter fideles perturbatio esset, cum adessent plurimi ejus discipuli, qui turbas cohiberent, et eos consolarentur; qui ejus mortem ferre non poterant. Verisimile enim est multos qui Romæ crediderant honorabiles viros fuisse. « Tychicum misi Ephesum. « Penulam, quam reliqui Troade apud Carpum, veniens » affer, et libros, maximeque membranas. » Penulam hic vestimentum dicit, alii scrinium putant, ubi libri ponebantur. Quid autem libris illi opus erat, ad Deum migra-

[1] 1 Cor. VIII, 18.

turo? Opus tunc maxime erat, ut fidelibus exponerentur et ejus doctrinæ vice illos haberent. Omnes itaque fideles verisimile est tunc magnam accepisse plagam; maxime vero eos, qui morti ejus aderant, et tunc illo fruebantur. Penulam autem quærit; ne ab alio accipere opus haberet. Vides enim illum hujus rei multam curam habere, qui alibi dicebat, cum Ephesios qui aderant alloqueretur : « Scitis quia necessitatibus meis, et iis qui mecum erant, » ministraverunt manus istæ; » et rursum, « Beatius est » magis dare, quam accipere. Alexander ærarius multa » mihi mala ostendit : reddat illi Dominus secundum opera » ipsius[1]. » Rursus hic tentationis meminit, non ut culpet illum tantum, aut accuset; sed ut discipulum ad certamina ungat, ut fortiter ferat, etsi vilis conditionis sunt qui tentationes admovent, quantumvis viles, et despicabiles, oportet, inquit, omnia fortiter ferre. Qui enim a magno quodam viro vexatur, non parum hinc solatii capit, quod a summo viro sic afficiatur : qui autem a vili et abjecta persona, majori afficitur dolore. « Multa mihi mala » ostendit; » id est, variis me modis vexavit. Sed non inulta, inquit, hæc erunt. « Reddet enim illi Dominus se-» cundum opera ipsius. » Sicut superius scribens dicebat: « Quales persecutiones sustinui, et ex omnibus eripuit me » Dominus[2]; » ita hic dupliciter discipulum consolatur, quod ipse male patiatur, et quod ille vicem accepturus sit. Non quod sancti de supplicio tali gaudeant; sed quod prædicatio, et infirmiores, hujusmodi consolatione opus habeant, « Quem et tu, inquit, devita : valde enim resti-» tit sermonibus nostris; » hoc est, bellum excitat et adversatur. Nec dicit, Ulciscere, puni, depelle; etsi poterat per gratiam talia facere. Sed nihil horum, neque armat ipsum contra adversarium, sed ut recedat tantum præci-

[1] Act. xx, 34. — [2] 2 Tim. III, 11.

pit, ultionem Deo committens. Et ad infirmiorum consolationem hoc dixit, « Reddet illi, » quod etiam prophetia est; vel imprecatio. Quod ut discipulum ungat hoc dicat, ex sequentibus palam est. Sed vide rursum quomodo alias tentationes suas enarret. « In prima mea defensione, in» quit, nemo mihi affuit, omnes me dereliquerunt : non » illis imputetur. »

II. Vides-ne quomodo familiaribus suis parcat, etsi rem gravem fecerant? Neque enim par res est ab externis despici, et a familiaribus. Vides-ne auctum mœrorem? Non potes dicere : Ab externis impetebar, sed, solatio, obsequio, et auxilio meorum fruebar : nam et illi me prodiderunt. Omnes me dereliquerunt, inquit. Non parvum ergo peccatum hoc est. Si enim in bello, qui in periculo versantem deserit, et ab hostium manu se subducit, a suis jure plectitur, ut qui totum labefactarit et prodiderit, multo magis in prædicatione. Quam vero dicit primam defensionem? Neroni jam adductus fuerat, et effugerat, quia vero pincernam ejus in fide instituit, tunc ipsi caput amputari jussit. Ecce rursum solatium discipulo per ea quæ sequuntur. « Sed Dominus mihi astitit, et confortavit » me[1]. » Nam eum qui ab hominibus derelinquitur, non sinit Deus quid grave pati. Et confortavit me, inquit, id est, fiduciam dedit non ut caderem permisit. « Ut per me » prædicatio impleatur. » Vide quanta sit humilitas ejus. Non tanquam dono dignum, inquit, me confortavit, sed ut prædicatio impleretur, quæ mihi credita fuerat. Ac si quis purpuram et diadema gestaret, et per hæc servaretur. « Et » audiant, inquit, omnes gentes. » Quid hoc est? ut omnibus, inquit, manifesta sit prædicationis lux, providentiæque erga me dispositio. « Et liberavit me de ore leonis. Et » liberabit me Dominus ab omni opere malo[2]. » Vide quam

[1] 2 Tim. IV, 17. — [2] Ibid. 18.

proximus morti esset. In ipsas leonis fauces deciderat : leonem enim hic Neronem dicit, ob feritatem et potentiam imperii ejus, et quod imperterritus esset; et liberavit me, inquit, Dominus, et liberabit. Si rursus liberavit, cur dixit : « Jam delibor? » Sed attende verbis. Liberavit me, inquit, ex ore leonis, et rursus liberabit; non jam ex ore; sed quid? « Ab omni opere malo. » Tunc enim me ex periculis eripuit : quando autem satis Evangelio factum est, liberabit me rursus ab omni peccato, id est, non permittet me cum culpa proficisci. Nam posse usque ad sanguinem peccato obsistere, neque cedere, ab alio leone, id est, diabolo, erui est. Itaque major est ista salus, quam prior, quando videtur tradi ad mortem. « Et salvum faciet » in regnum suum cœleste : cui gloria in sæcula sæculo» rum, amen. » Hæc est ergo salus, cum illic fulgebimus. Quid sibi vult illud : Salvum faciet in regnum suum? Eripiet me, inquit, ab omni culpa, et ibi custodiet. Hoc enim est, salvum fieri in regnum; si hic pro illo moriamur. « Nam » qui odit animam suam in hoc mundo, inquit, in vitam » æternam custodit eam[1]. Cui gloria. » Ecce glorificatio Filii. « Saluta Priscillam et Aquilam, et Onesiphori do» mum[2]. » Ipse enim Romæ tunc erat, ut dicit : « Det illi » Dominus invenire misericordiam a Domino in illa die. » Hac autem salutatione illius, omnes qui in domo erant promptiores facit ad talia præclara opera. « Saluta, inquit, » Priscillam et Aquilam. » Hi sunt quos ille frequenter memorat, apud quos diversatus erat, qui Apollo receperant[3]. Præmittit uxorem, quia, ut mihi videtur, diligentior et fidelior erat; nam et illa tunc excepit Apollo; vel hoc indifferenter facit. Non parva ipsis consolatio erat hæc salutatio; sed honorem et dilectionem præ se ferebat, magnumque gratiæ consortium, sufficit enim sola sancti et

[1] Joan. xii, 25. — [2] 2 Tim. iv, 19. — [3] Act. xviii.

beati illius salutatio, ut gratia impleat eum qui illam excipit. « Erastus mansit Corinthi, Trophimum autem reliqui » Mileti infirmum[1]. » Hunc et Tychicum novimus in libro Actuum Apostolorum, congregatos ab illo ex Judæa, et ubique cum illo versantes, fortassis ut aliis diligentiores. « Trophimum autem, inquit, reliqui Mileti infirmum. » Cur non illum sanasti, sed reliquisti? Non omnia poterant Apostoli; vel non omnia dispensabant per gratiam; ne quis de illis existimaret supra id quod videretur. Hoc etiam in beatis illis, qui ipsos præcesserant, contigisse videmus; ut in Moyse, qui gracili voce erat[2]; cur non hunc defectum abstulit? Sæpe dolore et mœstitia afficiebatur; in terram promissionis non ingressus est.

III. Plurima enim permittebat Deus similia, ut ostenderetur humanæ naturæ infirmitas. Si enim rebus ita gestis dicebant Judæi illi sensu carentes: Ubi est Moyses, qui eduxit nos ex terra Ægypti? quid non passi fuissent, si illos in terram promissionis induxisset? Si non permisisset illum metu Pharaonis percelli, annon illum Deum esse putavissent? Ita de Paulo et Barnaba in Lystris oppidanos sensisse videmus, deosque putasse illos: quando illi scissis vestibus exilierunt in turbam, clamantes et dicentes: « Viri, » quid hæc facitis? Nos homines sumus similes vobis, passibiles[3]. » Petrus item quando claudum a natalibus curavit, stupentibus omnibus hac de re, respondit dicens: « Viri Israëlitæ, quid admiramini in hoc, aut quid nobis attenditis, quasi propria virtute aut pietate fecerimus hunc ambulare[4]? » Audi rursus beatum Paulum dicentem: « Et » datus est mihi stimulus carnis, ut non extollar[5]. » At, inquies, hæc humilitatis verba sunt. Absit: non ita res se habet. Non enim ideo datus est stimulus, ut humiliter sen-

[1] 2 Tim. IV, 20. — [2] Exod. IV. — [3] Act. XIV, 15. — [4] Id. III, 12. — [5] 2 Cor. XII, 7.

tiret tantum, nec per humilitatem solum hæc locutus est, sed ob alias causas. Vide ergo quomodo Deus rationem afferens, non dicit illi : « Sufficit tibi gratia mea, » ut non extollaris, sed quid ? « Virtus enim mea, inquit, in infirmi- » tate perficitur. » Duo igitur simul facta sunt; et manifesta fuere quæ gesta fuerant, et totum Deo ascribebatur. Ideo etiam alibi dicit : « Habemus thesaurum istum in vasis fic- » tilibus[1] ; » id est, in corpore passibili et infirmo. Quare ? Ut excellens magnitudo sit Dei, et non ex nobis. Nisi passibilia essent corpora, omnia ipsis ascriberentur. Et alibi videmus de infirmitate mœrentem, nam de Epaphrodito dicebat : « Etenim infirmatus est usque ad mortem, sed » Deus misertus est ejus[2], » et multa alia ignorasse cernimus, idque utiliter tam sibi, quam discipulis. « Trophimum, » inquit, reliqui Mileti infirmantem. » Miletus Epheso vicina est : igitur vel cum in Judæam navigaret ; vel alio tempore id factum dicemus. Nam cum Romæ fuisset, rursus in Hispaniam profectus est : si autem inde in has partes venerit, nescimus. Ab omnibus ergo ipsum desertum fuisse conspicimus. « Demas enim me deseruit, inquit. Crescens » abiit in Galatiam, Titus in Dalmatiam. Erastus mansit Co- » rinthi, Trophimum Mileti reliqui infirmantem. Festina ante » hyemem venire. Salutat te Eubulus, et Pudens, et Linus, » et Claudia[3]. » Hunc Linum narrant quidam secundum post Petrum romanæ Ecclesiæ episcopum fuisse. Et Linus, inquit, et Claudia. Vides-ne quomodo mulieres quoque fervebant circa fidem ? ut Priscilla, ut isthæc Claudia : jam crucifixæ, jam ad certamen paratæ. Cur autem cum tot fideles essent, has memorat mulieres ? Quia, ut palam est, a mundanis rebus jam animo recesserant, et magis fulgebant. Non enim poterat impediri mulier. Nam hoc divinæ gratiæ erat opus, ut hic sexus in mundanis solum impedi-

[1] 2 Cor. IV, 7. — [2] Philip. II, 27. — [3] 2 Tim. IV, 20, 21.

retur, imo ne in istis quidem. Neque enim in administratione minimam partem sortita est mulier, quæ domi residet : et absque illa publicæ res nunquam consistere possunt : nam si res familiaris domi turbis et tumultibus plena esset, singuli cives domi se continerent, atque in urbe res pessime cederent. Unde nec in illis minus habent illæ, neque in spiritualibus. Potest enim mulier millies mori, si velit : atque etiam multæ martyrium subierunt. Pudicitiam quoque servare possunt, etiam magis, quam viri, utpote non tanta quam viri flamma ferventes; honestatem etiam, gravitatem et sanctificationem exhibere possunt : « Sine qua » nemo videbit Dominum[1] ; » pecunias quoque contemnere si velint, et reliqua omnia facere. « Festina, inquit, ante » hyemem venire. » Quantum urget illum ? Neque tamen quidpiam triste adjicit. Non dicit : Antequam moriar, ne mœrorem injiciat ; sed, « Ante hyemem venire, » ne detinearis. « Salutat te, inquit, Eubulus, et Pudens, et Linus et » Claudia, et fratres omnes. » Vides-ne illos ferventiores fuisse ? « Dominus Jesus Christus cum Spiritu tuo[2]. » Nihil hac oratione melius. « Noli mœrere, inquit, quod discedam : Dominus tecum est; » nec dixit : « Tecum ; » sed, « Cum spiritu tuo. » Duplex auxilium ; gratiæ Spiritus, et Dei auxiliantis. Nec potest alio modo Deus esse nobiscum, nisi adsit gratia spiritualis. « Gratia sit nobiscum, amen. » Sibi etiam demum apprecatur ; hoc est, ut grati semper illi sint, ut gratiam cum dono habeant. Si hæc adsit, nihil mœstum erit. Sicut enim is qui regem videt, et in gratia est apud illum, nihil mœstitiæ habet ; sic etiamsi ab amicis deseramur, etiamsi in adversum quidpiam incidamus, nihil ingratum sentiemus, gratia illa præsente, et nos muniente.

IV. Quomodo autem possumus gratiam nobis attra-

[1] Hebr. XII, 14. — [2] 2 Tim. IV, 22.

here? Si ea quæ Deo sunt grata faciamus, et in omnibus ipsi obsequamur. Annon in magnis domibus videmus famulos illos in gratia esse, qui non sua curant, sed quæ ad heros spectant, toto animo, non vi servitutis adacti, sed alacriter, sed ex affectu omnia recte disponunt? Cum semper adsunt illorum conspectui, cum domi versantur, cum nihil sibi proprium curant, sed suis res dominorum anteponunt? Qui enim omnia sua heri sui esse constituit, non jam quæ sua sunt heri esse fecit, sed quæ heri sunt sua; perinde atque ille imperat in domesticis rebus. Ex conservis autem multi magis illum timent; et quod ille dixerit, hoc et alius dicit: omnesque inimici demum in timore versantur. Quod si in sæcularibus, qui sua despicit, et quæ heri sunt curat, non sua vere despicit, sed majora consequitur; multo magis in spiritualibus. Quæ tua sunt contemne, et quæ Dei sunt accepisti: hoc ille vult. Despice terram, et abripe regnum cœlorum. Illic verseris, non hic: inde, non hinc, terribilis eris. Inde terribilis eris, non hominibus tantum, sed etiam dæmonibus et ipsi diabolo. Quod si terrenas opes cures, illis despectui eris, ac sæpe etiam hominibus. Quantumcumque dives fueris, in servilibus dives eris. Si vero hæc despicias, in regia domo eris splendidus. Tales erant Apostoli, qui servilem domum et terrenas opes despiciebant. Et vide quomodo in dominicis ædibus imperarent. Ille, aiebant, a morbo liberetur, ille a dæmonibus: illum liga, hunc solve. Hæc in terra fiebant, in cœlo autem consummabuntur. « Quæcumque ligaveritis, inquit, super » terram, erunt ligata et in cœlis[1]. » Et majorem sua dedit illis potestatem: quod vero non mentiar, audi illum dicentem: « Qui credit in me, majora quam ego facio, » ipse faciet[2]. » Quare? Quoniam sic quoque honor ad

[1] Matth. XVIII, 18. — [2] Joan. XIV, 12.

Dominum transit. Nam in nostris quoque rebus, cum famulus magna facere potest, dominus majori est admirationi. Si enim famulus tanta potest, quanto magis qui ipsi imperat? Quod si quis relicto domini ministerio, uxorem suam curet, et filium et servum, opes colligere velit, ac deponere illic, vel furto sublatas, vel ex domini rebus fraude erutas, cito se ipsum cum divitiis perdet. Hæc igitur habentes exempla, non nostra, rogo, curemus, ut nos ipsos curemus; despiciamus illa, ut ipsa possideamus. Si nos ipsa despiciamus, Dominus illa curabit; si nos illa curemus, Deus illa despiciet. In iis quæ Dei sunt laborem ponamus, non in nostris; imo potius in nostris. Nam quæ illius sunt, nostra sunt. Non dico cœlum, non dico terram, non dico ea quæ in mundo sunt; hæc enim illo sunt indigna : hæc non modo nostra sunt; sed etiam infidelium. Sed quænam dico illius esse? gloriam, regnum. Hæc illius sunt, et per illum nostra. Quomodo? « Si commortui sumus, inquit, simul » vivemus; si sustinemus, conregnabimus [1] : » cohæredes facti sumus, et fratres dicimur. Cur nos ipsos deorsum deprimimus, cum ille nos sursum ad se trahat? Quousque pauperes, quousque inopes erimus? Cœlum nobis proponitur, et nos circa terram versamur? cœli regnum, et nos mundi paupertatem deligimus? Vita immortalis, et nos circa ligna, et lapides et agros consumimur? Esto dives, hoc et ego volo. Avarus esto et rape. Nulla hic culpa est, hic non avarum esse criminatione dignum est, hic non rapere accusandi locum præbet. Quid hoc est? Reg» num, inquit, cœlorum vim patitur, et violenti rapiunt » illud [2]. » Esto illic violentus, esto rapax : non minuitur id quod rapitur. Neque enim scinditur virtus, nec minuitur pietas, neque regnum cœlorum. Tunc augetur regnum, cum rapis; tunc corporea minuuntur, cum rapis : hincque

[1] 2 Tim. II, 11. — [2] Matth. XI, 12.

palam res est. Sint in civitate decies mille viri : hi si omnes virtutem et justitiam rapiant, illam amplificant; nam illæ in decem mille viris versantur; si autem non rapiant, minuunt illas, nusquam enim comparent.

V. Vides-ne bona dum rapiuntur multiplicari? Hæc vero terrena dum rapiuntur, magis minui? Ne igitur paupertati assideamus, sed divitias deligamus. Divitiæ Dei sunt, cum multi regno fruuntur. « Qui dives est, inquit, » in omnes qui invocant illum [1]. » Auge ipsius facultates augebis autem si rapias, si avarus sis, si vim inferas, vi certe opus est. Quare. Quia multa sunt quæ impediant, uxores, liberi, curæ, mundana negotia; cum illis dæmones et ipse dæmonum princeps diabolus. Opus ergo est violentia; opus est perseverantia. Qui vim infert, in laboribus est. Quomodo? omnia sustinet, et contra necessitatem stat. Quo pacto? Impossibilia fere aggreditur. Si ergo violenti tales sunt, nos autem ne possibilia quidem tentamus, quandonam assequemur? quandonam fruemur iis quæ cupimus? Violenti, inquit, rapiunt regnum cœlorum. Violentia et rapina est opus : neque quoquo modo proponitur, vel in promptu habetur. Qui rapit semper sobrius est, vigilat, et sollicitus est, ut opportune rapinam aggrediatur. Non videtis in bellis eum qui rapere vult, per totam noctem vigilare? per totam noctem in armis esse? Si ergo ii qui sæcularia rapere volunt, noctu vigilant et armantur, quomodo nos cum spiritualia, quæ majori sollicitudine opus habent, rapere volumus, etiam in die dormimus ac stertimus, ac semper inermes nudique sumus. Nam qui in peccatis versatur, inermis et nudus est; sicut is qui in justitia degit, est armatus. Non eleemosyna nos communimus, non accensas lampades nobis paramus, non armis spiritualibus nos munimus, non viam illuc ducentem discimus, non

[1] Rom. x, 12.

sobrii sumus, nec vigilamus; ideo nihil rapere possumus. Si quis regnum invadere nititur, annon innumeras sibi mortes prius proponit? annon communitur? annon bellicam artem didicit? Annon omnia pro hac re molitur, et sic invadere tentat? Sed nos non sic, verum dormientes rapere volumus: atque ideo vacuis manibus abimus. Non vides raptores, quomodo fugiant, quomodo currant? quomodo omnia dirumpant? Cursu opus est: nam protinus adversum te diabolus currit, et eos qui præcesserunt comprehendere te jubet. Sed si fortis sis, si vigil, alium calce repellis, alium amoves, omnes avis instar effugis: si hinc etiam migres, si forum transcendas, et magnum tumultum, qualis est vita præsens, et ad sublimia venias, quod est futurum sæculum. Ut enim in solitudine, nullus est ibi tumultus, nemo qui turbet, nemo qui retineat. Rapuisti? parva opus est contentione post rapinam, ne quod captum fuit auferatur; si curramus, si nihil attendamus ea quæ oculis patent, si nihil aliud curemus, nisi ut eos qui obsistunt effugiamus, poterimus ea quæ rapuimus retinere. Rapuisti castitatem? Ne maneas, fuge, procul te remove a diabolo. Si videat quod te comprehendere non possit, non persequetur. Sic et nos cum eos qui aliquid rapuerunt non ultra videmus, quasi desperantes non insequimur, neque aliis ut comprehendant præcipimus; sed abire permittimus. Ita et tu vehementer curre initio. Cum longe a diabolo eris, non tentabit postea, sed in tuto eris, ineffabilibus bonis libere fruens, quæ nos omnes adipisci contingat in Christo Jesu Domino nostro, cui cum Patre unaque Spiritu sancto gloria, imperium, honor et adoratio, nunc et semper, et in sæcula sæculorum, Amen.

S. JOANNIS CHRYSOSTOMI

CONSTANTINOPOLITANI

ARCHIEPISCOPI,

COMMENTARIUS IN EPISTOLAM AD TITUM.

HOMILIA I.

CAPUT I.

Paulus servus Dei, Apostolus autem Jesu Christi, secundum fidem electorum Dei, et agnitionem veritatis quæ secundum pietatem est : in spem vitæ æternæ, quam promisit qui non mentitur Deus, ante tempora sæcularia ; manifestavit autem temporibus suis. Verbum suum in prædicatione, quæ credita est mihi secundum præceptum Salvatoris nostri Dei, Tito dilecto filio secundum communem fidem, gratia et pax a Deo Patre, et Domino Jesu Christo Salvatore nostro[1].

I. Ex Pauli sociis hic erat, vir probatus : nisi enim probatus fuisset, non ei insulam integram commisisset, neque ea quæ deerant præcepisset implere : ait enim, « Ut quæ desunt corrigat[2] : » neque ei tot episcoporum judicium commisisset, nisi multam in illum fiduciam habuisset. Aiunt autem illum juvenem fuisse, eo quod il-

[1] Tit. 1, 1-4. — [2] Ibid. 5.

lum filium appellet; neque tamen hoc omnino palam est. Puto autem illius in Actibus mentionem haberi (4). Erat porro forte Corinthius, nisi alius esset eodem nomine. Et Zenam quidem ad se vocat[1]; atque Apollo mitti cupit; hunc autem minime: nam coram Imperatore plus illis fortitudinis atque virtutis fore testatur. Videntur autem mihi tempora quædam media intercessisse; Paulumque dum hæc scriberet liberiorem fuisse. Nihil enim de tentationibus loquitur; sed frequentissime Deo gratias agit, quæ credentibus idonea erat ad virtutem cohortatio. Cum discerent enim quid mererentur, ad quænam translati essent per gratiam, et quibus dignati essent, non minimum hinc excitabantur. Invehitur etiam in Judæos: quod si totam gentem insectetur, ne mireris. Ad Galatas enim scribens hoc ipsum facit dicens, « O insensati Galatæ[2]. » Hoc porro non contumeliosi est, sed interrogantis. Nam si sui causa hoc fecisset, jure certe reprehendi posset; si vero igne zeloque pro prædicatione fervens id agit, non contumeliose utique facit. Etenim Christus Scribis et Pharisæis millies exprobrat; non sui causa; sed quod alios omnes perderent. Brevem porro scribit Epistolam, et merito. Hoc autem virtutis Titi erat indicium, quod verbis non egeret multis, sed ceu aliqua monitione. Hæc vero Epistola videtur mihi illam præcedere, quam ad Timotheum scripsit. Illam enim cum finis instaret et in vinculis esset scribebat; hic vero, liber et solutus videtur. Nam illud, « Decrevi hyemare Nicopoli, » signum erat illum nondum in vinculis esse: illic vero se vinctum sæpe dicit. Quid ergo dicit? « Paulus servus Dei, Apostolus » autem Jesu Christi, secundum fidem electorum Dei. » Vides-ne quomodo indiscriminatim illa ponat; aliquando se dicens servum Dei, et Christi Apostolum, aliquando

[1] Tit. III, 13. — [2] Galat. III, 1.

servum Christi, « Paulus servus Jesu Christi? » Sic nullam novit differentiam Patrem inter et Filium. « Secundum fidem electorum Dei, et agnitionem veritatis, quæ » secundum pietatem est, in spem vitæ æternæ. » Secundum fidem electorum Dei. Quod credideris, an quod illa fides tibi credita sit? Puto ipsum hoc sibi velle, quod electi Dei ipsi crediti fuerint; id est, non a recte factis, neque a laboribus sudoribusque dignitatem accepi: sed totum ejus qui mihi hæc credidit beneficio factum est. Deinde ne irrationabilis gratia putaretur: neque enim totum ipsius erat; nam cur non aliis credidit? ideo subjunxit: « Et agnitionem veritatis quæ est secundum pietatem. » Ex hac, inquit, mihi creditum est, imo et hoc ex gratia ipsius mihi creditum est. Hujus enim dignitatis ipse auctor est. Quocirca Christus ipse dicit, « Non vos me elegistis, sed » ego elegi vos[1]. » Et rursus hic ipse beatus vir alibi scribens dicit, « Cognoscam sicut et cognitus sum[2]; » et iterum: « Si quo modo comprehendam, sicut et comprehensus sum » a Christo Jesu[3]. » Prius comprehensi sumus, et postremo cognovimus; prius cogniti sumus, et tunc accepimus; prius vocati sumus, et tunc obedivimus. Quod autem dicit, secundum fidem, totum illis acceptum refert. Quia propter illos sum Apostolus, non tanquam dignus, sed propter electos, quod etiam alibi dicit: « Omnia enim vestra sunt, sive » Paulus, sive Apollo[4]. Et agnitionem veritatis, quæ est » secundum pietatem. » Est enim veritas rerum, sed non secundum pietatem, ut nosse agriculturam, nosse artes: hoc vere scire est; sed hæc secundum pietatem veritas est. Vel secundum fidem dicitur, quia crediderunt sicut cæteri electi, et veritatem agnoverunt. A fide ergo cognitio est, non a ratiociniis. « In spem vitæ æternæ. » Di-

[1] Joan. XV, 16. — [2] 1 Cor. XIII, 12. — [3] Philip. III, 12. — [4] 1 Cor. III, 22.

xerat præsentem vitam in gratia Dei, dicit et futuram, ac præmia nobis proponit pro suis erga nos beneficiis. Quia enim credidimus, et ab errore liberati sumus, nos vult coronare. Vide quomodo proœmium Dei beneficiis sit refertum: totaque prorsus Epistola hujusmodi est, et Sanctum illum magis excitat ad labores, necnon discipulos ejus. Nihil enim perinde nobis utile est, atque meminisse beneficiorum Dei, sive quæ communiter omnibus, sive quæ nobis tribuit. Si enim cum amici beneficium recepimus, sive cum verbum aut gestum gratum audimus, exardescimus; multo magis cum vidimus quot pericula evaserimus, a quibus omnibus nos liberavit Deus, promptiores ad obsequendum erimus. « Et agnitionem veritatis, » inquit. Veritatem hic ad figuram ita refert. Nam illa quoque agnitio erat, et pietas erat; neque tamen veritate, neque mendacio constabat, sed figuris et imaginibus. Pulchre dixit, « In spem vitæ æternæ, » quia illa erat, in spem vitæ præsentis. « Qui enim fecerit ea, inquit, vivet in eis. » Vides-ne quomodo ab exordio ostendatur quam distet gratia a lege? Non illi electi, sed nos. Etsi enim illi olim dicebantur electi, jam non dicuntur. « Quam repromisit » is qui non mentitur Deus ante tempora sæcularia; » hoc est, non nunc ex pœnitentiæ remedio, sed jam olim hæc definita fuerant. Plurimis in locis hoc insinuavit, ut cum dicit, « Segregatus in Evangelium Dei [1]; » et rursus, « Quos præscivit, et prædestinavit [2], » ostendens nobilitatem nostram; quia nos non nunc tantum, sed jam olim dilexit. Nec parvi ducendum est quod nos jam olim et a principio dilexerit.

II. « Quam repromisit, inquit, is qui non mentitur » Deus. » Si non mentitur, prorsus evenient ea, quæ promisit; si non mentitur, non est quod ambigamus de iis

[1] Rom. I, 1. — [2] Id. VIII, 30.

quæ post mortem promissa sunt. « Quam repromisit, in- » quit, is qui non mentitur Deus ante tempora sæcularia. » Etiam ex eo quod dicat, ante tempora sæcularia, rem esse fide dignam ostendit. Non quia Judæi non accesserunt, inquit, hæc statuta sunt; sed quia sic a principio præfiguratum fuerat. Audi igitur quid dicat, « Manifesta » vit autem temporibus suis. » Quæ ergo differendi causa fuit? Providentiæ gratia, et ut res suo tempore fierent. « Tempus faciendi Domino [1], » inquit Propheta. Illud enim « Suis, » congruentibus significat, debitis, competentibus. « Manifestavit, inquit, temporibus suis verbum » suum in prædicatione, quæ credita est mihi. » Hoc est prædicatio. Hæc quippe omnia habuit, Evangelium, præsentia et futura, vitam, pietatem, fidem, omnia simul. « In prædicatione, id est, palam, cum fiducia. Hoc enim sibi vult illud, in prædicatione. Sicut enim præco præsentibus omnibus in theatro prædicat; ita et nos prædicamus, ita ut nihil addamus, sed quæ audivimus dicamus. Præconis namque virtus est, rem uti gesta est omnibus dicere, nec aliquid vel addere vel demere. Si ergo prædicandum est, cum fiducia est prædicandum; alioquin illud, prædicare non esset. Idéoque non ait Christus, Dicite super tecta; sed, « Prædicate super tecta [2], » et a loco et a modo rem declarans. « Quæ mihi credita est secundum » imperium Salvatoris nostri Dei. » Et illud, credita est, et illud, secundum imperium, fide dignam esse prædicationem ostendunt: ut nullus jam indigne ferat, vel molestia afficiatur. Si ergo imperium est, rei non sum dominus; imperium enim impleo. Nam quæ agenda sunt, alia sunt in nostra potestate; alia vero minime. Quæ enim ille imperans dicit, non in nostra potestate sunt; quæ vero permittit, in nostrum jus cadunt. Verbi gratia, « Si quis

[1] Psal. CXVIII, 125. — [2] Matth. X, 27.

» dixerit fratri suo, fatue, reus erit gehennæ ignis ; » hoc jam imperium est : et illud, « Si offers munus tuum ad » altare, et noveris quod fratrer tuus habet aliquid adver- » sum te, relinque ibi munus tuum ante altare, et vadens » reconciliare fratri tuo, et tunc veniens offer munus » tuum[1] ; » hoc quoque mandatum et imperium est, et eum qui id non fecerit supplicio esse obnoxium necesse est. Quando autem dicit, « Si vis perfectus esse, vende ea quæ possides[2] ; » et rursum, « Qui potest capere capiat[3] ; » hoc mandatum non est : auditoris enim arbitrio id relinquit, ut vel faciat vel non faciat. Hæc quippe et facere et non facere in nostra potestate est. Præcepta vero omittere non licet ; sed necesse est aut illa exequi, aut supplicium subire. Hoc ille insinuat cum dicit : « Necessitas enim mihi » incumbit : Væ autem mihi est si non evangelizavero[4]. » Apertius autem dicam, ut omnibus palam sit. Exempli causa, is cui Ecclesiæ principatus est creditus, quique Episcopatus dignitate ornatus est, nisi populo quæ agenda sunt indicet, non erit innoxius ; Laïcus vero nulla hujusmodi necessitate tenetur. Ideo ait Paulus, « Secundum » imperium Salvatoris nostri » hoc facio. Et vide quomodo quæ adduntur ad id quod dixi quadrent. Nam cum superius dixisset, Qui non mentitur Deus ; hic dicit, Secundum imperium Salvatoris nostri Dei. Si ergo Salvator est, ipseque ex voluntate salutis humanæ hæc præcepit ; non ergo ambitionis res est : fides quippe est et imperium Dei Salvatoris : « Tito dilecto filio. » Possunt enim esse filii non dilecti, ut ille de quo dicit : « Si quis, cum frater ap- » pelletur, sit fornicator, aut avarus, aut idololatra, aut » maledicus, aut ebriosus, cum isto neque edere oportet[5]. » Ecce filius est, nec tamen dilectus filius. Filius quidem

[1] Matth. v, 22-24.— [2] Id. xix, 21. — [3] Ibid. 12. — [4] 1 Cor. ix, 16. — [5] Id. v, 11.

est, quia semel gratiam accepit, et regeneratus est; non genuinus tamen nec dilectus, quia patre indignus est, atque ad alterum tyrannum se recipit. In naturalibus quippe filiis, genuinus et non genuinus a pariente et a seminante definitur; hic vero non sic; sed ex arbitrio et proposito. Potest enim is qui genuinus editus est, genuinus non manere; potest etiam qui genuinus non est, genuinus fieri: neque enim hæc necessitate naturæ circumscripta sunt, sed ex arbitrii libertate pendent; unde etiam frequenter mutantur. Fuerat Onesimus filius dilectus; verum dilectus postea non fuit, quod factus esset inutilis; Ac rursus dilectus filius factus est, ita ut viscera apostolica vocaretur [1]. « Tito dilecto filio secundum communem » fidem [2]. » Quid sibi vult, secundum communem fidem? Postquam dixerat filium, et in patris transierat ordinem, cur hunc honorem minuit et contrahit? Audi: secundum communem fidem intulit; id est, secundum fidem nihil plus habeo, quam tu; communis quippe est, ac per eamdem et ego et tu geniti sumus. Qua ergo ratione filium vocat illum? vel ut affectum tantum patris ostenderet, vel quia prior in prædicatione erat; vel quia ab se illuminatus ille fuerat. Ideo et filios et fratres vocat. Quoniam ex eadem fide geniti erant, fratres; quia per ipsius manus, filii. Cum ergo dixit, secundum communem fidem, fraternitatem subindicavit. « Gratia et pax a Deo Patre, et Domino » Jesu Christo Salvatore nostro. »

III. Quia dixerat filium, intulit, a Deo Patre, ut ipsius mentem erigeret, et disceret cujus esset filius; et quod non solum dicendo communem fidem, sed inferendo, Patris nostri, honoris paritatem ostenderet. Vide autem quomodo ea quæ discipulis et plurimis, ea quoque doctori apprecetur. Hic quippe iisdem precibus indiget, imo

[1] Philem. 12. — [2] Tit. 1, 4.

plus quam illi, ut qui plures inimicitias habeat, pluresque occasiones et pericula divinæ offensionis. Quanto enim major est dignitas, tanto majora sacerdoti imminent pericula. Potest enim vel unum episcopi recte factum, ipsum in cœlum attollere et peccatum unum in ipsam gehennam dejicere. Ut enim cætera omnia prætercam, quæ quotidie accidunt, si quando contingat ut per amicitiam, vel per aliam causam indignum ad episcopatum promoveat, aut magnæ civitatis principatum conferat, vide quanto se igni faciat obnoxium. Neque enim animarum pereuntium tantum, quas ille perdit quod pietate careat; sed omnium gestorum ejus, ipse pœnas daturus est. Nam qui in ordine privato religiosus non erat, multo minus erit cum principatum obtinuerit. Optandum enim ut qui antea pius erat, talis maneat suscepto episcopatus munere. Tunc enim inanis gloriæ cupiditas vehementius imminet, et pecuniarum amor et fastus : cum principatus ipse potestatem præbeat; tunc offensiones, contumeliæ, maledicta et alia innumera. Si quis igitur parum religiosus erat, multo irreligiosior erit in tali statu. Cum ergo talem Ecclesiæ principem constituerit, omnibus peccatis ejus et subjectæ plebis obnoxius erit. Quod si ei qui animam unam scandalizat, expedit ut mola asinaria suspendatur a collo ejus, et demergatur in profundum maris[1], qui tot animas scandalizat, urbes integras et populos, innumerasque animas, viros, mulieres, pueros, cives, agricolas, eos qui in istac urbe sunt, eos qui in aliis ipsi subjectis, quid patietur? Si enim triplo majorem pœnam dixeris, nihil dicturus es : tantæ ille erit obnoxius pœnæ atque supplicio. Hic itaque maxime Dei gratia et pace opus habet : nisi enim hac subnixus populum regat, omnia pereunt et pessumdantur, cum ipse gubernacula non teneat. Licet enim gubernandi peritus

[1] Matth. XVIII, 6.

sit, nisi hæc gubernacula teneat, gratiam et pacem quæ a Deo est, et navicula simul et navigantes submergentur. Quapropter mirari mihi subit eos qui tantam molem appetunt. Miser homo et infelix, non vides cujus rei desiderio teneris? Si privatus fueris et ignotus, etiamsi innumera admiseris peccata, unius tantum animæ rationem dabis, et pro ea pœnas exolves; cum autem in tantum principatum evectus fueris, cogita quot capitum tibi pœna debetur. Audi enim Paulum dicentem: « Obedite præpositis vestris et subjacete eis, quoniam ipsi vigilant pro animabus » vestris quasi rationem reddituri[1]. » Sed honor et principatus te alliciunt? Ecqua hujusmodi honoris voluptas esse possit? Neque enim hoc video: fieri quippe non potest ut qui talis est, vere sit princeps. Quomodo? Quia in potestate subditorum est obedire vel non. Et si quis accurate rem exploret, qui talis est non ad principatum venit, sed innumeris servit dominis contraria volentibus ac dicentibus. Nam quod unus laudat, alius improbat: quod hic vituperat, ille miratur. Quem ergo audire oportet, cui obtemperare, perspici nequit. Servus quidem emptitius, si contraria herus imperarit, moleste fert: tu vero tam multis dominis contraria imperantibus, si doleas, dabis pœnas, omnium contra te ora aperiens. Hoccine, quæso te, honor est? hoc principatus? hoc potestas?

IV. Imperat episcopus ut pecuniæ inferantur: si subditus noluerit, non modo non infert; sed etiam ne videatur desidiæ causa ita se gerere, accusat jubentem: Furatur, inquiens, rapit, devorat pauperum res, absorbet inopum facultates. Finem fac maledicendi: quousque ista dices? Non vis inferre pecunias? nemo cogit, nemo vim affert. Cur etiam hortanti et consilium danti conviciaris? Sed si quis in necessitate versetur, ille non porrigit ma-

[1] Hebr. XIII, 17.

num, sive quod non possit, sive quod in alio versetur negotio. Nulla datur venia, sed rursus criminationes præcedentibus pejores. Hoccine est principatus? Nec sane potest ulcisci: viscera enim sunt sua. Ac sicut viscera si intumuerint, si dolorem intulerint capiti ac reliquo corpori, non audemus ulcisci; neque enim arrepto gladio abscindimus; sic et si quis ex subditis talis sit, atque ex criminationibus hujusmodi labores nobis mœroresque intulerit, ulcisci non audemus: id enim a paterno animo procul est; sed necesse est molestiam ferre, donec ille ad sanam mentem reducatur. Emptitius servus habet aliquod opus imperatum; si illud perfecerit, jam sui dominus est. At hic circumquaque trahitur: multa ab eo exiguntur, quæ vires ejus exuperant. Si non sit dicendi peritus, multa hinc murmura; si apte loqui valeat, rursus accusationes: inanis gloriæ cupidus est: nisi mortuos excitet, nullius momenti est, inquit. Ille pius est, inquit, hic vero non item. Si moderato utatur cibo, rursus crimina: oportebat, inquit, illum suffocari. Si lavantem viderit quispiam, plurima hinc convitia; indignus est qui solem videat: si eadem ipsa faciat, quæ ego facio, si lavatur, si comedit et bibit, si vestimentis operitur, si domus et famulorum curam habet, cur mihi præficitur? sed et famulos habet sibi ministrantes, et asello vehitur: cur mihi præest? At, quæso te, annon debet ministro uti, sed ipse ignem incendere, aquam afferre, ligna scindere, in forum ingredi. Et quanta hæc turpitudo? At sancti quidem illi viri, Apostoli, eum qui doctrinæ insisteret, neque ad viduarum ministerium operam dare volunt, sed id operis illo indignum arbitrantur. Tu vero illum in famulorum tuorum officium redigis? Cur tu, qui hæc imperas, nihil impendis, neque hæc imples? Nonne, quæso te, longe majus tibi infert ministerium, quam tu, qui corporalia curas? cur non servum mittis tuum, qui illi ministret?

Christus lavit pedes Discipulorum; et tu si ministerium doctori præbeas, an magnum quid facis? Sed neque vis præbere, imo ipsum impedis. Quid ergo? num e cœlo vitam ducere debet? sed id Deus non vult. Quid ergo, inquies, num Apostoli liberos homines habuerunt, qui sibi servirent? Vis audire quomodo Apostoli se gesserint? Peregrinationibus operam dabant, et viri liberi ac mulieres nobiles, ad illos recreandos et animas et capita sua supponebant. Audi beatum hunc virum hortantem ac dicentem : « Hujusmodi in honore habetote; » et rursus, « Propter opus Dei usque ad mortem appropinquavit, non parcens animæ suæ, ut impleret quod ex vobis deerat erga me ministerium[1]. » Vides-ne quid dicat? Tu vero pro patre tuo ne verbum quidem proferre, ut non dicam tantum subire periculum, sustines. At, inquies, lavare non oportet. Cur, quæso, et ubinam hoc vetitum est? Neque enim sordes honestæ sunt. Nusquam hæc videmus vel crimini data, vel admirationi habita. Alia enim sunt quæ episcopis habenda præcepit Paulus; irreprehensibilem esse, sobrium, ornatum, hospitalem, doctorem. Hæc exigit Apostolus, hæc a præsule exquirenda sunt, et nihil ulterius. Non es tu Paulo accuratior; imo es Spiritu ipso accuratior. Si percussor fuerit, si vinolentus, si crudelis et immitis, accusa. Hæc indigna sunt episcopo. Si deliciis deditus est, hoc criminatione dignum. Si vero corpus curet, ut tibi ministret, utque tibi utilis sit, an ideo culpandus est? An ignoras corpoream infirmitatem, non minus quam animæ ægritudinem et nobis et Ecclesiæ nocere? Cur ergo illam curat Paulus Timotheo scribens : « Modico vino utere propter stomachum tuum et frequentes tuas infirmitates[2]? » Nam si animæ solius opera virtutem exercemus, curam corporis habere non debemus. Cur autem

[1] Philip. II, 29, 30. — [2] I Tim. V, 23.

sic facti sumus? Quod si illud plurimum conferat, nonne corpus negligere extremæ dementiæ fuerit? Sit enim vir aliquis episcopatu honoratus, cui Ecclesiæ cura concredita fuerit, sitque virtute præditus, cæteraque omnia habeat, quæ habere par est sacerdotem, verum præ nimia ægritudine semper in lecto decumbat, quid hic prodesse poterit? quam suscipere peregrinationem? quo pacto visitare? Quem increpare poterit? quem monere? Hæc dixi, ut discatis non culpare pastores, eosque potius cum benevolentia suscipere. Ut etiam si quis hujusmodi principatus cupiditate teneatur, conspecta criminationum multitudine, hoc extinguat desiderium. Magnum enim revera periculum est, quod et Dei gratia et pace opus habeat, quam nobis apprecemini obsecro, et quam nos vobis apprecamur; ut omnes simul virtute ornati, sic promissa bona consequamur, in Christo Jesu, cui cum Patre unaque Spiritu sancto gloria, imperium, honor, et nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA II.

CAPUT I.

Hujus rei gratia reliqui te Cretæ, ut quæ desunt corrigas, et constituas per civitates presbyteros, sicut et ego disposui tibi. Si quis sine crimine est, unius uxoris vir, filios habens fideles, non in accusatione luxuriæ, aut non subditos[1].

I. Antiquis certe viris vita omnis erat in opere atque in

[1] Tit. 1, 5, 6.

certamine; nobis autem non sic, sed negligentiæ plena est. Noverunt profecto illi, se ideò in hunc mundum fuisse deductos, ut secundum Conditoris voluntatem operarentur. Nos vero ac si ideo conditi simus ut comedamus et bibamus ac deliciis operam demus, ita nullam spiritualium rerum rationem habemus. Non de Apostolis loquor tantum, sed etiam de iis qui post illos fuerunt. Vides igitur eos omnia percurrentes, quasi uno suscepto opere semper in peregrina regione versantes, utpote qui non haberent civitatem in terra. Audi igitur quid beatus hic vir dicat: « Hujus rei gratia reliqui te Cretæ. » Quasi domum unam orbem totum distribuentes, ita omnia administrabant, ut omnium qui in mundo essent curam gererent, dum hic illam, ille aliam partem sibi sumeret. « Hujus rei gratia, » inquit, reliqui te Cretæ, ut quæ desunt corrigas. » Non imperantis more interim hortatur. Ut corrigas, inquit. Vides animam omni invidia liberam, ubique discipulorum utilitati consulentem, nec curantem sive per se, sive per alium id agatur? Ubi enim plurimum periculi et difficultatis inerat, præsens ipse peragebat: quæ vero honorem magis quam laudem ferebant, discipulo permittebat; episcoporum nempe ordinationes et cætera omnia, quæ correctione opus habebant, atque, ut ita dixerim, perfectione majore. Quid, quæso, dicis? tua ille corrigit? nec putas rem turpem ac tibi dedecori esse? Minime sane: communem enim utilitatem respicio tantum; sive autem per me, sive per alium id fiat, nihil mea interest. Ita pastorem affectum esse opus est, nec proprium honorem quærere, sed communem utilitatem. « Et constituas, inquit, per civitates » presbyteros; » Episcopos hic dicit, ut jam alibi diximus. « Sicut et ego disposui tibi. Si quis sine crimine est. » Per civitates, inquit. Neque enim volebat totam insulam uni committi; sed unicuique suam curam et sollicitudinem

assignari. Ita enim labor ipsi levior futurus erat, et subditi majori cum diligentia gubernandi erant, si doctor multas ecclesias regendas non percurreret, sed uni gubernandæ et ornandæ operam daret. « Si quis, inquit, est » sine crimine, unius uxoris vir, filios habens fideles, non » in accusatione luxuriæ, aut non subditos. » Cur hujusmodi hominem in medium adducit? Ora obstruit hæreticis nuptias damnantibus; ostendens rem culpa vacare, imo ita honorandam esse, ut quis connubio junctus possit in sanctum thronum ascendere. Eademque opera impudicos castigat, non sinens eos post secundas nuptias ad Ecclesiæ regimen assumi. Nam qui erga defunctam uxorem nullam servavit benevolentiam, quomodo bonus Ecclesiæ præsul esse potuerit? Quibus criminationibus non subjicietur? Nostis enim, nostis utique, quod etsi per leges secundæ nuptiæ permittuntur, multis tamen ea res accusationibus patet. Nullam ergo vult præsulem subditis occasionem præbere. Ideo hic ponit, « Si quis sine crimine est; » id est, si vita ejus sit immunis a culpa, si nullam carpendi se occasionem præbuerit. Audi Christum dicentem : « Si enim lu» men quod in te est, inquit, tenebræ sint, ipsæ tenebræ » quantæ erunt[1]? Filios habens fideles, non in accusatione » luxuriæ, aut non subditos. » Perpendamus quantam de educandis liberis providentiam gerat. Nam qui filiorum suorum doctor esse non potuit, quo pacto alios doceat? Si quos ab initio secum habuit et nutrivit, et in quos per legem et per naturam potestatem habebat, recte instituere non potuit, quomodo alienis prodesse valebit? Nisi enim summa patris ignavia esset, non sivisset eos, qui sub potestate sua erant, improbos evadere. Neque fieri potest, ut qui ab initio cum magna cura et diligentia educatus fuit, improbus sit. Neque enim ea natura sunt peccata, ut

[1] Matth. VI, 23.

tantam curam superare valeant. Quod si posthabita filiorum educatione, pecuniis congerendis dederit operam, nec tantam liberorum curam habuerit; etiam sic indignus est. Nam si cum urgebat naturalis affectus, ita socors fuit, aut ita stultus, ut plus de pecuniis, quam de filiis, sollicitus esset, quo pacto hic in thronum tantumque principatum evehatur? Nam si non potuerit, magnæ socordiæ crimen est; si vero studium non adhibuerit, ut paterni affectus expers est damnandus. Qui igitur proprios filios negligit, quomodo alienorum habebit curam? Nec simpliciter dixit, non luxuriosum; sed nec ea de re accusari, nec malam habere famam voluit. « Oportet enim episcopum » sine crimine esse sicut Dei dispensatorem, non superbum, » non iracundum, non vinolentum, non percussorem[1]. »

II. Nam is qui externum principatum obtinet, quia ex lege et ex necessitate imperat, merito sæpe non ex subditorum voluntate et sententia dominatur; is vero qui volentibus, et gratias de suscepto dominio habentibus præesse vult; si ita se gerat, ut consilio proprio tantum omnia faciat, nemini rationem reddens, tyrannice potius quam populariter hujusmodi exercet officium. « Oportet » enim, inquit, sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem, » non superbum, non iracundum. » Quomodo enim docebit alios hoc vitium superare, qui se ipsum non docuit? In plurima enim hic principatus inducit negotia, quæ vel moderatiorem molestum et ingratum efficiant, innumeras quotidie iracundiæ causas circumferens. Nisi igitur ad hoc præmeditatus accesserit, molestissimus erit, plurimaque corrumpet ac perdet eorum, quæ sui officii sunt. « Non » vinolentum, non percussorem. » De contumelioso hic loquitur. Nam hortando potius quam increpando omnia facienda sunt. Non contumeliosum. Quæ enim, quæso te,

[1] Tit. 1, 7.

contumeliæ necessitas? Gehennæ comminatione terrendum, magnusque timor adhibendus. Nam qui contumelia afficitur, audacior evadit, et contumeliosum magis contemnit. Nihil enim ita contemptum parit, ut contumelia, quæ contumeliosum dedecorat, nec sinit esse venerabilem. Cum pietate multa illum verba facere oportet, et peccantibus futuri judicii mentionem facere, atque ab omni contumelia purum et alienum esse. Quod si qui sint, qui ea quæ sui officii sunt impediant, tunc cum omni auctoritate res tractanda est. « Non percussorem, » inquit. Medicus est animarum doctor : medicus autem non percutit, sed eum qui morbo vel vulnere affectus est emendat et sanat. « Non turpis lucri cupidum ; sed hospitalem, benig» num, sobrium, justum, sanctum, còntinentem, am» plectentem eum, qui secundum doctrinam est, fidelem » sermonem. » Vides-ne quantum virtutis culmen requirat? Non turpis lucri cupidum, inquit ; id est, qui magnum pecuniarum contemptum præ se ferat. « Hospitalem, be» nignúm, sobrium, justum, sanctum : » sua omnia, inquit, egenis impertientem. « Continentem : » non jejunio deditum hic dicit ; sed qui vitia superat, linguam, manum et impudicos oculos. Hæc quippe est continentia, nullo pertrahi vitio. « Amplectentem eum, qui secundum doc» trinam est, fidelem sermonem. » Fidelem hic verum dicit, vel qui per fidem traditus est, qui nec ratiociniis nec quæstionibus egeat. « Amplectentem, » sollicite curantem, hoc sibi opus assignantem. Quid ergo si externæ disciplinæ fuerit expers? Ideo dixi, « Eum, qui secundum doctrinam » est, fidelem sermonem. Ut potens sit exhortari, et eos » qui contradicunt arguere. » Non ergo verborum fastu opus est, sed mente, et Scripturarum peritia; sensuumque vi. Non vides Paulum qui orbem convertit universum, et plus potuit, quam Plato, et plus quam cæteri omnes? Sed

ex signis, inquies. Non ex signis tantum : si enim acta Apostolorum percurras, multis in locis eum victorem invenies etiam ante signa. « Ut potens sit exhortari in doctrina » sana ; » id est, ad suorum custodiam, ad eversionem inimicorum. « Et eos qui contradicunt arguere. » Nisi enim hoc fuerit, omnia pessum eunt. Nam qui adversus hostes pugnare nescit, et captivare omnem intelligentiam in obedientiam Christi, et ratiocinia confutare : qui non scit ea quæ de recta fide docere oportet, is procul sit a throno doctrinæ. Nam cætera etiam in subditis reperire est; nempe quod sint sine crimine, quod filios habeant subditos, quod sint hospitales, justi, sancti. Quod vero maxime doctorem exprimit, hoc est, quod possit verbis instituere, cujus rei nunc cura nulla habetur. « Sunt enim multi » etiam inobedientes, vaniloqui et seductores, maxime qui » de circumcisione sunt : quos oportet redargui[1]. » Videsne quomodo ostendat undenam hujusmodi sint? Quod nolint obsequi, sed imperare : hoc enim subindicavit. Cum ergo persuadere non potueris, hos ne ordinaveris, sed silentium impone ad aliorum utilitatem; quod enim lucrum si non pareant vel si etiam inobedientes sint? Cur illis silentium est imponendum? Ut hinc cæteri utilitatem decerpant. « Qui universas domos subvertunt, docentes quæ » non oportet, turpis lucri gratia. » Nam si is doctrinam suscepit, non potest cum illis concertare, neque illis os obstruere sic impudenter agentibus, pereuntium singulorum damni causa ipse erit. Si enim quidam hortatur dicens : « Ne quæras fieri judex, nisi possis tollere injusti- » tiam ; » multo magis hic dicas : Ne quæras magister fieri, si longe abes a tali dignitate, sed etiamsi traharis, resili. Vides undique pecuniæ et turpis lucri cupiditatem horum

[1] Tit. I, 10, 11.

esse causam? Docentes, inquit, quæ non oportet, turpis lucri gratia.

III. Nihil enim est quod hæc vitia non labefactent. Sed quemadmodum venti quidam vehementes in tranquillum mare incidentes, totum illud a sedibus imis perturbant; ita ut arena fluctibus misceatur: ita hæc vitia in animam ingressa, totam illam susdeque versant; excæcant in mente vim perspiciendi, maximeque gloriæ vesana cupido. Nam pecuniarum contemptum facile quivis admittet, honorem vero a multis præstitum despicere, multi est laboris, magnæ philosophiæ, animæ angelicæ, quæ cœlorum verticem attingat. Nullum, nullum utique est vitium ita tyrannicum, quod ubique dominatur, alibi plus, alibi minus, ubique tamen. Quomodo igitur ipsum superabimus, etsi non penitus, tamen ex tantilla parte? Si in cœlum respiciamus, si Deum præ oculis habeamus, si cogitationem et sensum terrenis rebus longe majorem suscipiamus. Quando gloriam concupiscis, cogita te jam illam consecutum esse, et disce finem, nihilque reperies. Cogita quantum hæc res afferat detrimenti, quantis et qualibus privet bonis. Nam labores quidem et pericula subibis, a fructibus autem et præmiis privaberis. Cogita multos esse improbos, gloriamque illorum contemne. Singulos tecum reputa quinam sint, videbisque ridiculam prorsus rem esse: videbis turpitudinem potius esse, quam gloriam. Et postea erige cogitationem tuam ad supernum theatrum. Cum boni aliquid feceris, si cogites id hominibus esse ostendendum, et quosdam quæras rei spectatores, atque id conspici peroptes; cogita id Deum ipsum videre, et totam illam extingues cupiditatem. Ex terra recede, illud respice cœlorum theatrum. Homines si laudaverint, postea vituperabunt, invidebunt, carpent: ac si nihil horum fecerint, nihil tamen ei quem laudant utilita-

tis afferent. In Deo autem nihil tale, sed gaudet ille recte facta nostra laudans. Recte locutus es, et plausus excepisti? Quid inde lucri? Nam si quidem plaudentes illi utilitatem consecuti, immutati meliores effecti sunt, et a pristinis malis recesserunt, gaudendum utique est, non de laudibus, sed de mirabili illa mutatione. Quod si perpetuo laudantes, tumultuantes, plaudentes, nihil ex plausibus lucrentur, dolendum magis est : quod hæc illis in judicium et damnationem cedant. At de pietate gloriam habes; Si vero pius fueris nulliusque mali tibi conscius es, gaudere oportet; non quia talis videris esse, sed quia talis es. Si vero cum talis non sis, multorum gloriam aucuperis; cogita non illos esse qui de nobis judicaturi sunt in illo die; sed eum qui abscondita accurate novit. Quod si peccatorum tibi conscius, omnibus purus esse putaris; non modo non gaudendum, sed etiam dolendum et acerbe lugendum est tibi, frequenter cogitanti diem illum, quo omnia revelabuntur, et abscondita tenebrarum illuminabuntur. Honore frueris? hunc depelle, gnarus te ex hujusmodi honore debitorem constitui. Nemo tibi honorem exhibet? ideo gaudere te oportet. Neque enim Deus cum cæteris hunc quoque honorem tibi objiciet. Annon vides ut inter cætera beneficia hoc etiam Deus accuset per Prophetam : « Accepi ex filiis vestris in Prophetas, et ex adolescentioribus vestris in sanctificationem[1]. » Vel illud ergo saltem lucraberis, quod majori supplicio non eris obnoxius. Nam qui in præsenti sæculo non honoratur, et in nullo pretio habetur, sed contumeliis afficitur, et respuitur; etsi nihil aliud, hoc saltem lucratur, quod non culpæ obnoxius sit ob honorem sibi a conservis præstitum : et alia quoque emolumenta hinc accipit, premitur, humiliatur, neque, etiamsi velit, altum unquam sapiet, si sibi ma-

[1] Amos. II, 11.

gis attendat. Atqui multo fruitur honore, præterquam quod magnis debitis est obnoxius, arrogantia et vana gloria extollitur, hominumque servus efficitur. Deinde aucta dominatione, multa invitus facere cogitur.

IV. Scientes igitur hoc illo præstantius esse, ne quæramus honores, et oblatos depellamus: abjiciamus a nobis et extinguamus hanc cupiditatem. Hæc a nobis et principibus et subditis dicta sunt. Anima enim quæ honorem et gloriam quærit, non videbit regnum cœlorum. Non meus est sermo, nec verba mea profero, sed divini Spiritus: non videbit, etiamsi virtutem exercuerit. « Receperunt enim, inquit, mercedem suam[1]. » Qui ergo mercedem non accipit, quomodo non videbit regnum cœlorum? Non prohibeo gloriam appeti; sed gloriam volo veram, quæ a Deo est. « Cujus laus, inquit, non ex hominibus, » sed ex Deo est[2]. » In occulto pii simus, non circumdati fastu multo, vel scena et simulatione. Abjiciamus ovinam pellem, imo potius oves efficiamur. Nihil enim humana gloria abjectius. Dic enim mihi, si videres multitudinem parvulorum lactentium, an cuperes ab illis gloria affici? sic erga omnes homines affectus esto quantum ad gloriam. Ideoque inanis gloria appellatur. Non vides larvas quas in scena histriones sibi imponunt, quam pulchræ sint, quam splendidæ, quam ad perfectiorem formam concinnatæ? Possis-ne mihi talem formam in rei veritate monstrare? Minime sane. Quid ergo? Num alicujus talis amore captus es? Non. Quare? Quia inanes sunt, et imitantur, nec vere pulchritudinem habent. Ita hæc gloria inanis est, et pulchritudinem, quam non habet, imitatur. Illa sola manet quæ intus est et naturalis. Illa vero exterior sæpe deformitatem obtegit, obtegit, inquam, apud homines, et usque ad vesperam. Soluto autem theatro, et detractis

[1] Matth. VI, 5. — [2] Rom. II, 29.

larvis, singuli apparent ut sunt. Ne ergo quasi in scena et histrionica veritatem adeamus. Dic enim mihi, quid boni habet a multitudine circumspici? inanis est gloria nihilque aliud. Nam in domum ascende, solusque esto, et totum effluxit. In forum ingressus es, eos qui aderant ad te convertisti, et quid amplius? Nihil. Extincta est gloria, et ut fumus abiit. Res igitur quæ vere non sunt sic amamus. Et quantæ illud amentiæ est, dic mihi, quantæ stultitiæ? Ad unum ergo tantum respiciamus, quomodo nos Deus laudaturus sit. Si hoc spectemus, humana nunquam quæremus. Sed si adsint, illa despiciemus, irridebimus, respuemus, ac si cum aurum cuperemus lutum nacti essemus, ita erimus affecti. Ne te laudet quispiam, neque enim tibi prodest, ut, si vituperet, nihil nocet. Apud Deum autem utrumque vel lucrum vel detrimentum affert: quæ enim ab hominibus vana omnia sunt. In hoc porro Deo æquales sumus, quod ipse gloria hominum non egeat. Ait enim: « Gloriam ab hominibus non accipio [1]. » An parva, quæso, res hæc tibi videtur? Cum igitur gloriam despicere vix potes, dic: Deo æqualis ero si despiciam, et statim contemnes. Neque enim fieri potest, ut qui humanæ gloriæ servus est, non sit servus omnium, ipsisque mancipiis abjectior. Neque talia servis nostris imperamus, qualia gloriæ amor iis qui illo tenentur; ad turpia enim et dedecore plena et dicenda et patienda inducit, et cum sibi obsequentes videt, tunc majora imperat. Fugiamus igitur, fugiamus, rogo, hujusmodi servitutem. Quomodo, inquies, poterimus? Si de rebus hujus mundi philosophemur? Si consideremus præsentia somnium et umbram esse, nihilque aliud; facile illam superabimus, ac neque in parvis, neque in magnis capiemur. Si porro non in parvis despiciamus, in maximis certe facile labemur. Procul ergo ejus

[1] Joan. v, 41.

fontes derivemus. Sunt autem illi stultitia abjectusque animus. Itaque si sublimem assumamus animum, multitudinis gloriam despicere, atque in cœlum animam erigere poterimus, cœlestiaque bona nancisci : quæ utinam nos omnes consequamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre unaque Spiritu sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA III.

CAPUT I.

Dixit quidam ex illis proprius ipsorum Propheta, Cretenses semper mendaces, malæ bestiæ, ventres pigri. Testimonium hoc verum est : quam ob causam increpa illos dure, ut sani sint in fide, non intendentes judaïcis fabulis et mandatis hominum aversantium se a veritate[1].

I. Plurima hic quærenda sunt. Primo, quis hæc dixerit; secundo, cur his Paulus usus sit; tertio, cur testimonium, quod non recte haberet, adduxerit. Age ergo, alia quoque addendo, sic opportunam solutionem afferamus. Etenim cum Athenienses alloqueretur, inter concionandum dixit, « Ignoto Deo; » et rursus, « Ipsius enim et genus sumus, sicut » et quidam Poëtarum vestrorum dixerunt[2]. » Epimenides igitur est qui hæc dixit, qui et ipse Cretensis erat. Sed quo per-

[1] Tit. I, 12-14. — [2] Act. XVII, 23-28.

motus hæc dixerit, necessario vobis dicendum est : ea autem est hujus dicti occasio. Cretenses sepulcrum Jovis habent ita inscriptum : « Hic jacet Jupiter, quem Jovem vocant. » Propter hanc igitur inscriptionem Poëta Cretenses traducens, in sequentibus acrius mordet illos (5).

Etenim sepulcrum, o Rex, tuum
Cretenses struxere : tu vero non moreris :
es enim semper.

Si igitur hoc testimonium verum est, vide quantum sit periculi. Si enim verax est Poëta dicens illos mentitos esse cum dicerent Jovem esse mortuum, ut dicit Apostolus, magnum imminet periculum. Hic multum attendite, quæso, dilecti. Dixit Poëta Cretenses mentiri, cum dicunt Jovem esse mortuum : ejus testimonium confirmavit Apostolus : ergo secundum Apostolum Jupiter est immortalis : ait enim, « Hoc testimonium verum est. » Quid ergo dicemus? imo quo pacto id solvendum? Non hoc dixit Apostolus, sed simpliciter hoc testimonium accepit, et sic ad eorum mentiendi consuetudinem applicuit. Cur enim non illud addiderit : « Nam sepulcrum, o rex, tuum Cretenses » construxere? » Itaque non hoc dixit Apostolus. Sed tantum, bene dixisse quempiam quod Cretenses essent mendaces. Neque hinc solum probamus Jovem non esse Deum : aliunde namque multa suppetunt argumenta, nec ex solo Cretensium testimonio, hoc clare demonstratur. Alioquin autem non dixit illos ea in re mentiri; imo etiam verisimile est illos in hoc etiam mentitos esse : nam alios esse deos existimabant. Ideo Apostolus mendaces illos dixit. Verum quod quæritur est cur a Græcis testimonia afferat. Quia tunc illos validius confutamus, quando testimonia ab illis ipsis petimus, et accusationes : quando eos qui mirabiles apud illos fuere ipsos criminantes opponimus. Ideo

alibi quoque ipsis usus est, ut cum dicit, « Ignoto Deo. » Athenienses enim quia non ab initio deos omnes acceperant; sed per tempora alios quosdam, ut ea quæ ex Hyperboreis accesserunt (6), ut quæ Pana spectant, ut parva et magna mysteria induxerunt. Demum hinc conjicientes verisimile esse alium quoque Deum esse, qui sibi ignotus esset; ut etiam illi se devoverent, aram ipsi erexerunt, cum hac inscriptione, « IGNOTO DEO; » ac si indicare voluissent, alium forte esse ignotum Deum. Dixit ergo Paulus : « Quem vos præoccupantes agnoscitis, hunc ego vobis » annuntio. » Illud autem, « Ipsius enim et genus sumus, » de Jove dictum fuerat ab Arato, qui cum initio dixisset, « Jove plenæ viæ sunt, plenum mare, » subjunxit, « Ipsius enim et genus sumus, » ostendens, ut puto, nos ex Deo progenitos esse. Quomodo ergo Paulus ea quæ de Jove dicta fuerant ad Deum universorum attraxit? Non ea quæ de Jove dicta fuerant ad Deum attraxit; sed quæ Deo competebant, nec proprie nec congruenter Jovi attributa, hæc Deo reddit. Siquidem nomen illud, Deus, ipsius Dei tantum est, et idolis perverse imponitur. Sed undenam oportuit ipsos alloqui? Ex Prophetis? At non credidissent. Quandoquidem Judæis nihil ex Evangeliis dicit; sed ex Prophetis. Ideoque ait : « Factus sum Judæis tanquam Ju» dæus; iis qui sine lege sunt, tanquam sine lege; iis qui » sub lege sunt, tanquam sub lege[1]. » Hoc et Deus ipse facit, ut in Magis. Non per Angelum illos ducit, non per Prophetam, non per Apostolum, non per Evangelistam; sed unde? Per stellam. Quia enim in illa versabantur arte, hinc illos traxit. Rursus in vaccis arcam ducentibus : « Si » hac incedant via, inquit, vera est Dei indignatio, ut » vates suggesserunt[2]. »

II. Ergo-ne vera dicunt vates? Absit : sed ex ipsorum

[1] 1 Cor. IX, 21. — [2] 1 Reg. VI, 9.

ore ipsos redarguit et increpat. Rursus per Pythonissam; etenim quia Saül ipsi crediderat, per illam effecit Deus ut audiret quæ sibi eventura erant[1]. Cur ergo Paulus os obstruxit dæmoni dicenti : « Isti homines, servi Dei altissimi » sunt, qui annuntiant nobis viam salutis[2]? » Cur etiam Christus dæmonas ne loquantur cohibet[3]? Illic quidem jure et merito : nam tunc signa præcesserant : quia etiam hic, non stella erat, sed ipse se ipsum prædicabat, dæmones autem non adorabant. Non erat idolum verba proferens, quod impediretur. Balaamum autem benedicere permisit[4], neque illum impedivit : sic ubique se attemperat. Ecquid hoc miraris? Ipse namque de se opiniones malas et se indignas constitui permittit; verbi gratia, quod corpus prius fuerit, quod visibilis. Adversus hoc autem dicit : « Spiritus » est Deus[5]. » Rursus quod de sacrificiis gaudeat, quod tamen alienum ab ipso est; et verba proferat confessioni suæ non congruentia, et similia multa. Nusquam enim ad dignitatem suam respicit, sed ubique ad nostram utilitatem. Nam si pater nullam habet dignitatis suæ rationem, sed cum filiolis suis balbutit, nec cibum, edulia, pocula græcis vocat nominibus, sed pueruli quadam et barbara dictione; multo magis Deus. Et attemperato modo exprobrat per Prophetam dicens : « Si mutabunt gentes deos suos[6]. » Et ubique in Scripturis et verba et res ipsæ attemperato modo jacent. Quapropter dicit : « Increpa illos dure, ut sani sint » in fide. » Ideo sic loquitur, quia illi moribus petulantes erant, dolosi et profligati. Innumeris autem malis erant obruti; cum et facile mentirentur, dolosi essent, ventri indulgentes, et otiosi, acri et increpanti sermone opus erat. Qui enim talis est, moderate regi nequit. Argue igitur illos. Hic non de alienis loquitur, sed de domesticis. « Dure, »

[1] 1 Reg. xxviii, 8. — [2] Act. xvi, 17. — [3] Marc. i, 25. — [4] Num. xxiii. — [5] Joan. iv, 24. — [6] Jerem. ii, 11.

inquit : profundiorem inflige plagam. Neque enim pari modo cum omnibus agendum, sed vario et diverso, ut res postulat. Hic nusquam hortatur. Sicut enim is qui mansuetum et nobilem increpat, ipsum perimit et perdit, sic is qui vehementia opus habenti adulatur, ipsum corrumpit, nec surgere sinit. « Ut sani sint in fide, inquit. » Illud ergo sanitas est, nihil spurium habere, nihil alienum inducere. Quod si ii qui cibos observant sani non sunt, sed infirmantur; « Infirmos enim in fidei, nquit, suscipite, non in » disceptationibus cogitationum[1] ; » quid de iis dixeris, qui una cum illis jejunant, qui sabbata servant; de iis qui ad consecrata illa loca pergunt; in Daphnem, inquam, atque in speluncam Matronæ dictam (7), in locum illum Ciliciæ, Saturni appellatum? Quomodo sani illi sunt? Ideo vehementiore plaga opus habent. Cur ergo idipsum Romanis non facit? quia non iisdem erant moribus, quia ingenui illi erant, « Non intendentes judaïcis fabulis. » Judaïca dupliciter fabulæ sunt, sive quod simulata sint, sive quod intempestive fiant : demum vere fabula sunt. Cum enim non par sit illa nunc facere, et cum facta damnum importent, fabula sunt, sicut et inutilia sunt. Ut igitur illis non obtemperandum, ita nec istis; neque enim illud sanum fuerit. Si enim fidei credis, cur alia inducis, ac si fides non sufficiat ad justificandum? Cur te legis servum reddis, teque illi subjicis? Non credis fidei rebus? Hoc infirmi atque increduli est. Ad fidelem enim animum pertinet non dubitare : dubitat autem is qui talis est. « Omnia munda mundis, inquit. » Vides hoc dictum aliquam rem spectare? « Coinquinatis » autem, inquit, et infidelibus nihil est mundum[2]. »

III. Non igitur per naturam suam munda aut immunda sunt; sed ex suscipientium arbitrio et voluntate. « Sed inquinatæ sunt eorum et mens et conscientia. Confitentur

[1] Rom. XIV, 1. — [2] Tit. I, 15.

» se nosse Deum, factis autem negant, cum sint abomina» biles et increduli, et ad omne opus bonum reprobi[2]. » Ergo sus quoque mundus est : cur ergo ut immundus prohibetur ? Non natura immundus erat : omnia enim munda. Nam nihil immundius pisce, ubi humana degustaverit corpora. Sed permissus fuit, et mundus esse visus est. Rursus gallina nihil immundius, vermes enim comedit. Nihil cervo impurius : nam ideo illum ἔλαφον apud Græcos vocari dicunt, quod ὄφεις seu serpentes comedat. Verum hæc omnia comedebantur. Cur ergo suem et alia similia prohibuit ? Non ut immunda ; sed ut voluptatis majorem partem amputaret. Verum si hoc ille dixisset, non persuasisset : nunc autem immunditiæ timore illos cohibuit. Quid enim, quæso te, vino immundius, si rem expendamus ? Quid aqua impurius, qua tamen maxime mundabantur ? Mortuum non tangebant, et mortuo mundabantur. Nam quod immolabatur mortuum erat, et hoc purgabatur. Usque adeo puerorum erat hæc doctrina. Consideres autem velim, nonne vinum ex fimo constat ? ut enim vitis ex terra humorem attrahit, sic et ex adjacente fimo. Demum si rem curiosius explorare voluerimus, omnia immunda sunt. Sed nihil, nisi curiosius scrutemur, immundum erit ; sed omnia munda : nihil immundum Deus fecit : nihil enim immundum, nisi peccatum solum : animam quippe tangit, illamque maculat. Hoc autem humana est præjudicata opinio. « Coinquinatis, inquit, et incredulis nihil est mundum ; » sed inquinatæ sunt eorum et mens et conscientia. » Quomodo enim in mundis immundum reperiatur ? Qui infirmus est anima, omnia inquinat. Nam si ista cogitatio ipsum occupet, dum quæret quid mundum, quid immundum sit, nihil tanget. Neque enim secundum eorum ratiocinium piscis et cætera munda sunt. « Coinquinatæ sunt, inquit, eo-

[1] Tit. I, 5.

»rum et mens et conscientia;» sed omnia inquinata sunt. Verum non hoc ille dixit; sed quid? In illos totum convertit. Nihil enim immundum, inquit; sed ipsi tantum, et mens conscientiaque illorum: his nihil immundius est. «Confi-»tentur se nosse Deum: factis autem negant: cum sint »abominabiles et increduli, et ad omne opus bonum re-»probi. Tu autem loquere quæ decent sanam doctrinam[1].» Hoc immunditia est, ipsi immundi sunt. Nec tamen ideo sileas. Etiamsi ipsi non suscipiant, inquit, tu quæ tua sunt perfice: si non obtemperent, tu admone consiliis. Hic magis illos criminatur. Nam qui furentes sunt, nihil consistere putant. Verum non ab iis quæ videntur hæc fiunt, sed a videntibus oculis. Quia enim instabiles sunt et caligant, totam verti terram putant; sed non vertitur, firmaque stat. Stultum enim illorum vitium, non est vitium elementorum. Ita et hic quando mens immunda est, omnia esse immunda existimat. Ergo non ex tali observatione immunditia prodit; sed ex ausu illius qui omnia aggreditur. Qui enim natura purus est, omnia audet; qui vero inquinatus est, nihil. Hoc quoque adversus Marcionem dicendum est. Vides-ne quod munditiæ signum ponat, quod omni macula sit superior; et immunditiæ, quod nihil tangatur? Sic etiam in Deo, quod carnem assumpserit, id munditiæ est; si timens non assumpsisset, id sordis signum fuisset. Qui ea quæ sibi videntur immunda esse non comedit, ille immundus est, et infirmus: qui comedit, non item. Ne mundos ergo hujusmodi homines appellemus: hi sunt immundi. Qui vero omnia audet, mundus est. Hæc pietas exhibenda est erga eos qui anima immundi sunt. Illa enim immunditia, illæ sordes sunt. Hoc vero horum nihil. Nam qui os corruptum habent, quæ offeruntur immunda esse putant; illud autem ex vitio provenit. Oportet

[1] Tit. II, 1

igitur et mundorum et immundorum naturam probe nosse.

IV. Quid ergo immundum est? Peccatum, malignitas, avaritia, nequitia. « Lavamini, inquit, mundi estote, auferte » nequitias vestras de animabus vestris[1]. Cor mundum crea » in me, Deus[2]. Exite de medio eorum et separamini, in- » quit, et immundum ne tangatis[3]. » Nam observationes illæ symbola erant munditiarum. « Mortuum, inquit, ne tan- » gas. » Tale namque est peccatum, mortuum et fœtidum. « Leprosus, inquit, immundus est[4] : » peccatum enim varium est et diversum. Et quod hoc subindicet, ex sequentibus palam est. Nam si lepra per totum corpus fuerit, mundus est ; si in parte tantum, non item. Vides-ne ut id quod varium et mutabile est sit immundum? Rursus seminifluus immundus in anima. Cogita seminifluum, semina ejicientem. Incircumcisus item immundus. Vides-ne hæc non esse allegorias, sed figuras? Qui non aufert, inquit, ex anima sua nequitiam. Qui operatur in sabbato, lapidatur. Hoc est, qui non Deo jugiter addictus est, hic perit. Videtis-ne quot sint immunditiarum modi? « Quæ in men- » struis est, immunda est[5]. » Cur, quæso? Nonne ille semen et generationem formavit? Cur ergo immunda hæc mulier fuerit? nisi forte aliud quidpiam subindicet. Quid hoc est? Pietatem in anima peperit, illam procul a fornicatione abduxit. Nam si quæ parit immunda est, multo magis quæ fornicatur. Si cum uxore propria congredi non adeo mundum est, quanto magis cum aliena coïre? Qui ex funere venit, inquit, immundus est; multo magis qui a cæde et bello. Et multos quis invenerit immunditiarum modos, si omnia colligerentur. At non nunc hæc requiruntur, sed totum in animam translatum est. Corporea enim vicina sunt nobis ideoque ab hoc induxit ; sed non nunc. Non

[1] Isaï. I, 16. — [2] Psal. L, 11. — [3] Isaï. LII, 11, et Levit. I, 39. — [4] Levit. XIII, 8. — [5] Id. XV, 2.

oportebat enim figuris assidere, neque umbris; sed veritati hærere et hanc suscipere. Immundum est peccatum : hoc fugiamus, ab hoc abstineamus. « Si accesseris, inquit, ad » illam, suscipiet te[1]. » Nihil avaritia immundius. Undenam id perspicuum est? ex rebus ipsis. Quid enim illa non inquinat? Manus, animam, ipsam domum, in qua deponuntur quæ rapta fuere. At Judæis id nihil esse videtur. Atqui Moyses ossa Josephi portavit, et Sampson ex maxilla asini bibit, et ex leone mel comedit, et Elias a corvis et a vidua muliere nutriebatur. Quid, quæso, si omnia accurate recenseamus? Membranæ librorum, non omnibus execrabiliores sunt habendæ? Nam ex mortuis animalibus conficiuntur. Non solus ergo fornicator immundus est, sed alii plus quam ille. Adulter quoque immundus. Uterque autem immundus est, non propter coïtum; nam eadem ratione cui cum uxore propria congreditur immundus esset; sed propter violatum jus, et propter habendi cupiditatem, quia fratrem in magis necessariis injuste læsit. Vides-ne nequitiam esse immundam? Et qui duas habebat uxores immundus non erat : David enim, qui plures habebat, immundus non erat : cum autem unam injuste addidit, immundus effectus est. Quare? Quia injuste læsit, et quia hac cupiditate ductus est. Fornicator porro non propter coïtum immundus est; sed propter modum, quod mulierculam violet. Ac se ipsos mutuo lædunt qui mulierem communem faciunt, et naturæ leges subvertunt : unius enim ipsam esse oportuit. « Etenim masculum et fœminam » fecit eos, inquit, et erunt duo in carnem unam; » non multi, sed, duo in carnem unam. Hic quoque injustitia, ideoque actus ille est improbus. Ira etiam cum modum excedit, immundum facit hominem; non propter iram, sed propter modum : nam et hoc additur : Qui irascitur,

[1] Eccli. XXI, 2.

non simpliciter; sed, sine causa. Igitur ubique plus quam oportet appetere immundum est : ex immoderato enim appetitu id nascitur. Vigilemus itaque obsecro, et vera munditia puri efficiamur, ut Deum videre mereamur, in Christo Jesu Domino nostro, cui cum Patre simulque Spiritu sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen

HOMILIA IV.

CAPUT II.

Senes ut sobrii sint, pudici, prudentes, sani in fide, in dilectione, in patientia. Anus similiter in habitu sancto, non criminatrices, non multo vino servientes, bene docentes, ut prudentiam doceant adolescentulas, ut viros suos diligant, prudentes, castas, domus curam habentes, benignas, subditas viris suis, ut non blasphemetur verbum Dei[1].

I. Habet etiam senectus vitia quædam, quibus juventus caret, et quædam, quæ ad juventutem quoque pertinent. Inest illi præterea segnities, tarditas, oblivio grandis, obtusio sensuum, iracundia. Idcirco de his præcipiens dicit, senes esse sobrios ac vigiles debere. Multa enim sunt, quæ in hujusmodi ætate vigilantiæ obstent. Ac primo id quod dixi, quod undique obtusis sensibus sint, ac difficile excitentur et moveantur. Ideoque subjungit, « Pudici, » prudentes. » Hic de prudentia loquitur, quæ græce σω-

[1] Tit. II, 2-5.

φροσύνη dicitur, quasi mentis salus. Sunt enim etiam inter senes, homines qui rabie ferantur et insani, alii ex vino, alii ex mœrore; ad rixas enim senectus provocat. « Sani in » fide, in dilectione, in patientia. » Recte dixit, in patientia : hæc enim maxime senibus competit. « Anus similiter » in habitu sancto; » id est, ab ipso habitu et amictu modestiam exhibentes. « Non criminatrices, non multo vino » servientes. » Hoc enim maxime est mulierum et senectutis vitium : nam quod ætas frigescat, magna vini cupiditas ingeneratur. Ideoque hac de re maxime monitum ad illas instituit, ebrietatem undique amputans, et hunc morbum eliminare cupiens, atque risum inde partum amovere. Facilius enim vapores insurgunt, et cerebri membranæ læduntur, quando illæ ætate ingravescunt : hincque maxime ebrietas oritur. Vino certe opus habet ætas illa, utpote infirma, sed non multo. Hæc admonitio juniores quoque spectat; non eadem de causa; sed quod hinc libidinis flamma admodum accendatur. « Bene docentes : » et tamen mulieres docere vetas. Qua ratione id permittis, qui alibi dixisti, « Mulieri docere non permitto[1] ? » Sed audi quid subjunxerit, « Neque præesse viro. » Viris enim jam olim permissum est docere viros et mulieres. Mulieribus autem monendi dat facultatem, sed domi tantum; nusquam autem illam præsidere sinit, neque longam orationem habere; ideo subjungit, Neque præesse viro. « Ut » prudentiam doceant adolescentulas, » inquit.

II. Vides-ne quomodo populum connectat et congreget ? quomodo adolescentulas vetulis subjiciat? Non enim de filiabus hic loquitur, sed de ætate simpliciter. Anus quælibet, inquit, adolescentulam moderetur. « Ut viros suos » ament. » In domo hoc caput bonorum est, si uxor cum viro consentiat. Cum hoc fuerit, nihil ingratum accidet.

[1] 1 Tim. II, 12.

Quomodo enim si caput cum corpore consentiat, et nulla sit ibi dissensio, non reliqua omnia in pace erunt? Nam cum principes in pace degunt, quis pacem frangere vel violare possit? Ac vice versa, his dissentibus, domi nihil sanum erit. Nihil igitur hoc majus est, estque longe utilius, quam pecuniæ, nobilitas, potentia, cæteraque omnia. Non simpliciter dixit, in pace sint, sed, viros ament. Cum enim amor aderit, nihil ingratum vel molestum subintrare poterit. Hinc enim alia omnia nascuntur bona. « Filios suos » diligant, » inquit. Pulchre : quæ enim radicem amat, multo magis fructus amabit. « Prudentes, castas, domus » curam habentes, benignas. » Omnia ab amore pariuntur : nam et benignæ et domus curam habentes ex amore fiunt. « Subditas viris suis, ut non blasphemetur verbum Dei. » Contra vero, quæ virum suum contemnit, domus curam non habet. Ex amore prudentia oritur, ex amore omnis tollitur contentio. Etiamsi gentilis sit, cito persuadebitur, etiamsi Christianus, melior erit. Vides-ne Pauli attemperationem? Qui nihil non agit, ut nos a vitæ negotiis abstrahat, nunc de ordinanda domo magnam curam gerit. His enim recte compositis, spiritualia locum habitura sunt; alioquin autem illa quoque labefactantur. Nam quæ domus curam habet uxor, pudica quoque erit, et omnia dispensabit : neque deliciis, intempestivis sumptibus, similibusque rebus, operam dabit. « Ut non blasphemetur » verbum Dei, » inquit. Vides-ne illum præcipue prædicationis curam habere, non sæcularium rerum? Nam ad Timotheum scribens dicit : « Ut quietam et tranquillam vitam agamus in omni pietate et honestate[1]; » hic autem, ut non blasphemetur verbum et doctrina Dei. Si enim contingat, fidelem mulierem, infideli viro junctam, non esse virtute præditam, hinc blasphemia in Deum transire solet;

[1] I Tim. II, 2.

si vero ornata virtute fuerit, prædicatio gloriam lucratur et ex illa et ex rectis ejus gestis. Audiant mulieres quæ vel scelestis vel infidelibus viris junctæ sunt : audiant et discant ex rectis suis moribus illos ad pietatem inducere. Etiamsi enim nihil aliud lucreris, nec virum attrahas ad rectorum dogmatum consortium ; at os ejus obstrues, nec illum blasphemiis christianismum impetere sines. Hoc autem non minimum quidpiam est ; sed vere maximum eum ex conversatione nostra dogma in admiratione habetur. « Juvenes similiter hortare, ut sobrii sint[1]. » Vide quomodo ubique moneat ut decorum servetur. Nam docendas mulieres mulieribus magna ex parte permisit, cum anus adolescentioribus præfecit, virorum autem institutionem ipsi Tito commendat. Nihil enim, nihil ita difficile est et grave in hac juvenili ætate, quam absurdas voluptates superare. Neque enim pecuniarum cupiditas, neque gloriæ desiderium, neque aliud quidpiam, ita hanc ætatem exagitat, ut corporum amor. Ideo missis aliis omnibus, circa illud letale vulnus admonitionem instituit. Deinde, neque cætera negligit ; sed quid ait? « In omnibus te ipsum præbe » exemplum bonorum operum[2]. » Doceant, inquit, » anus adolescentulas : » tu vero ipse juvenes hortare ut sobrii ac pudici sint. Sit omnibus magister et exemplar virtutis, vitæ tuæ speculum, omnibus in medio propositum, quasi primitiva quædam imago, quæ bona omnia in se contineat, quæ cum facilitate magna iis qui se ipsi conformare voluerint, exempla bonorum operum exhibeat. « In doctrina integritatem, gravitatem, verbum sanum, » irreprehensibile ; ut is qui ex adverso est vereatur, nihil » habens malum dicere de nobis[3]. »

III. Eum qui ex adverso est dicit diabolum, omnemque ipsi ministrantem. Cum enim et vita fulserit, et sermo

[1] Tit. II, 6. — [2] Ibid. 7. — [3] Ibid. 8.

concurrerit, modestus, mansuetus et placidus cum sit, nullam præbens adversariis occasionem, magnum et ineffabile emolumentum est. Magna igitur est ministerii verbi utilitas; verbi scilicet non cujuslibet, sed probati, irreprehensibilis, et nullam præbentis adversari volentibus occasionem. « Servos dominis suis subditos esse, in omnibus » placentes. » Vides-ne quid antea dixerit? « Ut qui ex ad» verso est vereatur, nihil habens malum dicere de nobis[1]. » Ergo reprehensione dignus est is, qui continentiæ obtentu uxores a viris separat, et qui eodem obtentu, servos dominis suis aufert. Non est hic sermo irreprehensibilis, magnamque infidelibus dat ansam, et omnium ora contra nos aperit. « Servos, inquit, dominis suis subditos esse, » in omnibus placentes, non contradicentes, non fraudan» tes, sed in omnibus fidem bonam ostendentes, ut doc» trinam Salvatoris nostri Dei ornent in omnibus[2]. » Merito igitur alibi dicebat, « Quasi Deo servientes et non » hominibus[3]. » Nam si domino cum benevolentia servias; at occasio hujus servitutis a timore proficiscitur. Quapropter is qui cum tanto timore ipsi servit, maximam accipiet mercedem. Nam si nec manum, nec intemperantem linguam coërceat, undenam gentilis dogma nostrum admirabitur? Si vero servum viderint in Christo philosophantem, et majorem, quam philosophi sui temperantiam exhibentem, cum modestia summa et benevolentia servientem, vim prædicationis omnino mirabitur. Non enim a verbis dogmata, verum ex ipsis rebus et ex vita dogmata æstimare solent gentiles. Sint ergo illis doctores et mulieres, et servi, nempe a vita et moribus suis. Etenim et apud illos et ubique hoc in confesso est, servorum genus petulans esse, difficile regi ac duci, parumque idoneum esse ad doctrinam capessendam; non ex natura, absit,

[1] Tit. II, 9. — [2] Ibid. 10. — [3] Ephes. VI, 7.

sed propter conversationem et dominorum negligentiam. Quia enim ubique nihil aliud curant heri, quam ut sibi serviant; si mores eorum aliquando componere studeant, hoc ad quietem suam faciunt; ita ut non negotia illis exhibeant; nec curent si fornicentur, furentur, aut ebrietati se dedant; hinc evenit ut ita neglecti, ac neminem sibi advigilantem habentes, in ipsa nequitiæ barathra demergantur. Si enim ubi pater instat et mater et pædagogus, nutritiusque et magister, et æquales, ipsaque ingenuitatis opinio, multaque alia, vix quis improborum consortia effugiat; quos putas futuros esse eos, qui his omnibus destituti, sceleratis admixti ac cum libertate quibus volunt societate juncti sunt, cum nemo sit qui illorum amicitias curet? Quid, inquam, putas illos esse futuros? Ideo difficile est bonum esse servum. Alioquin autem illi doctrina non fruuntur, neque externa neque nostra: non cum viris versantur liberis, ornatis, multam honoris gloriæque suæ curam habentibus. Propter hæc omnia difficile imo res mirabilis est, si domesticus bonus et utilis unquam fuerit. Cum ergo viderint vim prædicationis ita petulans genus, imposito freno, omnium ornatissimum et mitissimum reddidisse, etiamsi admodum irrationabiles sint domini, magnam dogmatum nostrorum opinionem concipient. Perspicuum enim est, metum resurrectionis et judicii, et reliquorum omnium post mortem futurorum, quæ a nobis prædicantur, in illorum animis defixum, nequitiam illorum depellere potuisse, cum timorem illum vitiorum voluptati oppositum in mente haberent. Itaque non temere nec sine causa magnam de his ubique rationem habet: quanto magis enim illi improbi fuerint, tanto magis vis prædicationis in admiratione habetur. Nam medicum tunc mirabilem dicimus, quando desperatum, nullo fruentem auxilio, nec ab intempestivis cupiditatibus se continere

valentem, imo in illis volutatum, ad sanitatem reducit et corrigit. Et vide quænam ab illis exigat, quæ omnium maxime dominis quietem præstent, « Non contradicentes, » non fraudantes; » id est, multam benevolentiam exhibentes in iis quæ sibi credita sunt, et quod erga dominos optime sint affecti, ipsorum mandatis obsequentes.

IV. Ne itaque existimetis me nunc sine causa ista persequi. Ad domesticos enim jam sermo iste dirigitur. Ne ergo, optime homo, id jam spectes quod homini servias; sed, quod Deo, quod prædicationem ornes: et omnia facile feres, hero obsequens, et intempestive indignantem iratumque ferens. Cogita te non illi gratiam præstare; sed Dei præceptum implere, et omnia facile patieris. Quod autem semper dico, id nunc etiam dicam, quod si spiritualia recte exequamur, quæ ad præsentem vitam spectant pro voto sequentur. Talem enim famulum, ita benevolum, ita mansuetum, non tantum Deus probabit, et coronis illis splendidis ornabit; sed etiam herus ille, cum quo tam bene agitur, etiamsi bellua fuerit, etiamsi lapideus, inhumanus et crudelis, laudabit illum et mirabitur, omnibusque aliis præferet; imo ipsum aliis omnibus præficiet, quamvis Gentilis fuerit. Atque etiamsi heri illi Gentiles fuerint, jubebunt sane talem sibi domesticum offerri. Si placet autem exemplum vobis afferam. Venditus est Joseph coquorum principi, aliamque colebat religionem, non ægyptiacam. Quid ergo ille? Ut virtute præditum vidit adolescentem, de religionis differentia non cogitavit; sed illum amabat, diligebat et mirabatur, aliorum illi administrationem totam commisit, ita ut nihil nosset ille eorum quæ in domo sua gerebantur, sed secundus dominus Joseph erat, imo magis quam ille dominus. Siquidem ille sua non noverat; Joseph vero quæ ipsius erant magis noverat, quam ipse dominus. Ac

videtur mihi demum, quando mulierculæ credidit, iniquam illam sycophantiam contra illum proferenti, ex priori reverentia et honore, iram repressisse, ita ut in carcerem tantum ipsum mitteret. Nisi enim virum admodum reveritus fuisset, et ex prioribus gestis ipsum miratus esset, illum statim trucidasset et gladio confodisset. « Plenus enim zelo, inquit, furor viri, nullaque redemp» tione inimicitiam solvet, neque solvetur donis plurimis[1]. » Quod si cujuslibet viri tantus est zelus, multo magis illius, qui Ægyptius erat et barbarus, ab eo quem honore affecerat injuria læsus, ut putabatur. Scitis enim omnes, nos non similiter morderi ab omnibus nobis illatis injuriis, sed acrius indignari adversus eos qui nobis pridem bene affecti fuerant quibus fidebamus, et qui nobis fidi fuerant, et beneficia a nobis acceperant. Non cogitavit ille nec dixit : Quid hoc est? famulum illum accepi, quæ in domo erant omnia ipsi tradidi, libertate donavi, me majorem feci, et tales ille mihi vices rependit? Nihil horum dixit, adeo illum prior animi reverentia tenebat. Et quid mirum, si in domo illa tanto in honore fuit, cum ipso in carcere videas quanto fruatur cultu. Nostis quanta immanitate uti soleant ii quibus carcerum custodia committitur. Alienarum calamitatem fructum decerpunt, et eos quos alii male habentes nutriunt, ipsi lacerant lucra referentes multis lacrymis digna, feris ipsis immaniores. Ex iis quæ misericordiam erga incarceratos movere debebant, ab iisdem ipsi lucrum reportant. At ne hoc tantum cogitemus ; sed quod illi non pari modo erga omnes illos qui in carcerem trusi sunt se gerant. Illos enim qui per sycophantiam, vel qui alio modo vexantur, forte cum misericordia tractent : illos vero, qui ob turpissima et gravissima facinora illo conjecti sunt, mille plagis laniant.

[1] Prov. VI, 34.

Itaque non solum ex more suo carceris custos crudelis futurus est, sed etiam ex causa pro qua miser ille conjectus in carcerem est. Quem autem contra se non concitaverit juvenis ille, qui tanto fruebatur honore, cum in suspicionem venit, quod dominam suam violare tentaverit, et sic benefico vicem rependere voluerit? Hæc igitur cogitans carceris custos, et pristinum honorem ejus qui illo trusus fuerat, causamque ob quam illo injectus fuerat, secum reputans, annon immanius quam fera quævis adolescentem aggressus esset? Sed illis omnibus superior fuit spes in Deum. Sic solet virtus ipsas feras mansuefacere. Eadem quippe mansuetudine, quæ dominum ceperat, custodem quoque carceris cepit. Rursus princeps erat Joseph et in carcere imperabat, ut in domo. Quia enim regnaturus erat, merito prius didicit esse subjectus, et cum subditus esset, in domo imperabat et præfectus erat.

V. Nam si in eo qui ad Ecclesiam regendam trahitur hoc requirit Paulus ita dicens : « Si quis enim in domo » sua præesse nescit, quomodo Ecclesiæ Dei curam habe» bit[1] ? » Eum, qui ad imperium veniebat, primo optimum in domo præfectum fuisse oportebat. Præfuit Joseph carceri, non ut carceri, sed ut domui. Omnium enim calamitates solabatur, et incarceratis quasi propriis membris præerat : non modo illorum calamitates curiose observans, et leniens; sed etiam si cogitabundum quempiam videret, accedebat ut causam disceret; mœstum enim videre non sustinebat, nisi prius illum a mœstitia liberaret. Atqui talem affectum ne erga filios quidem quispiam ostendit. Ex his itaque bonorum initium ipsi ortum est. Oportet enim ut primum quæ nostra sunt compareant, et postea quæ Dei sunt. Quod autem ille tali sit usus commiseratione et diligentia, observes. Vidit, inquit, eunu-

[1] 1 Tim. III, 15.

chos a Pharaone inclusos [1], pincernarum principem, atque pistorum, et dixit : Cur tristes sunt hodie vultus vestri? Neque hinc solum; sed etiam ab iis quæ illi fecerunt, viri virtus edisci potest. Neque enim utpote regis domestici respuerunt illum, non utpote mœsti et tristes illum repulere; sed quasi fratri genuino, qui condolere sciret, omnia sua ipsi revelarunt. Hæc porro omnia ideo a me dicta sunt, quod is qui virtute præditus est, etiamsi in servitute sit, etiamsi in captivitate, etiamsi in carcere, etiamsi sub ipsa terra positus, nihil unquam illum expugnare poterit. Hæc a me ad servos dicta sunt, quod etiamsi feras habeant dominos, velut Ægyptium, etiamsi immanes ut custodem carceris, ipsos tamen capere poterunt; etiamsi Gentiles fuerint, quemadmodum et illi, quovis modo hos poterunt cito demulcere. Nihil enim est bonis moribus suavius, nihil jucundius et dulcius modestia, mansuetudine et obedientia. Omnibus est commodus qui talis est. Qui hujusmodi sunt, de servitute non erubescunt, non pauperem fugiunt, non infirmum et ægrotantem. Omnia namque superat virtus, omnia vincit. Quod si in servis tantum ea res habet roboris, quanto magis in liberis? Hæc ergo exerceamus et servi et liberi, et mulieres et viri : sic et hominibus et Deo chari erimus; non virtute præditis tantum; sed etiam improbis, illis vero maxime. Illi namque sunt qui magis honorant et reverentur. Quemadmodum enim medestos dominos subditi magis tremunt; sic et virtute præditos ii qui intemperantes sunt, scientes ex quibusnam ipsi exciderint. Quia igitur tantus est virtutis fructus, hanc prosequamur. Si hanc sectemur, nihil grave nobis erit : omnia facilia, omnes levia; sive per ignem transierimus, sive per aquam, omnia virtuti cedunt, etiamque ipsa mors. Eam igitur æmulemur et sectemur, ut futura consequamur bona, in Christo Jesu Domino nostro. Amen.

[1] Gen. XL, 7.

HOMILIA V.

CAPUT II.

Apparuit enim gratia Dei salutaris omnibus hominibus, erudiens nos, ut abnegantes impietatem et sæcularia desideria, sobrie et juste et pie vivamus in hoc sæculo, expectantes beatam spem et adventum gloriæ magni Dei, et Salvatoris nostri Jesu Christi, qui dedit semetipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate, et mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum [1].

I. Postquam a servis magnam exegit virtutem; nam magna certe virtus est, doctrinam Dei Salvatoris nostri in omnibus ornare, et nullam dare dominis querendi ansam vel in re levissima; justam subjungit causam, cur famuli tales esse debeant. Quamnam? « Apparuit enim, inquit, »gratia Dei salutaris. » Qui Deum doctorem consecuti sunt, cur, quæso, non tales fuerint, quales ego jam descripsi, quibus innumera peccata remissa sunt? Nostis enim ut inter cætera, hoc non parum animam pudore afficiat et reprimat, quod cum mille peccatis sit obnoxia, non det tamen pœnas, sed et veniam et innumera bona consequatur. Si quis enim, dic mihi, arreptum servum, qui mille offensas admiserit, illum non flagris cædat; sed concessa præteritorum venia, de futuris se pœnas expetiturum moneat, atque cavere jubeat ne in paria incidat, et donis

[1] Tit. II, 11-14.

magnis exornet; quem putatis non mutandum fore tali audita et accepta gratia? Verum ne putes gratiam concessa præteritorum venia sistere gradum; sed etiam in futurum nos illa præmunit: nam illud quoque gratiæ munus est. Nam, si scelera patrantes nunquam punitura esset; jam non esset gratia, sed incitamentum ad perniciem et corruptionem. « Apparuit enim, inquit, gratia Dei » erudiens nos, ut, abnegantes impietatem et sæcularia de- » sideria, sobrie et juste et pie vivamus in hoc sæculo, » expectantes beatam spem, et adventum gloriæ magni » Dei, et Salvatoris nostri Jesu Christi. » Vide quomodo cum præmiis virtutem ponat. Et hoc est gratiæ, quod a sæcularibus abstrahat, et ad cœlum ducat. Duos hic ostendit adventus: duo enim vere sunt: primus gratiæ, secundus retributionis et justitiæ. « Ut abnegantes, inquit, » impietatem et sæcularia desideria. » Ecce virtutis totius argumentum. Non dixit, ut fugiamus; sed, ut abnegantes. Abnegatio multam ostendit distantiam, multum odium, magnam aversionem: cum quanto affectu, cum quanto studio idola aversati sunt, cum tanto etiam ipsam nequitiam et sæcularia desideria, inquit. Nam hæc quoque sunt idola; sæculare nempe desiderium, avaritia; et hæc idololatriam vocat. Et quæcumque ad præsentem vitam nobis utilia sunt, sæcularia sunt desideria. Nihil igitur commune cum ipsis habeamus. Venit Christus ut abnegemus impietatem. Impietatem prava dogmata dicit; et sæcularia desideria, scelestam vitam vocat, « Sobrie et juste et pie vivamus in hoc sæculo. »

II. Vides-ne quod semper dico, sobrietas non modo est a fornicatione abstinere; sed etiam a reliquis vitiis alienum esse? Ergo etiam qui amat pecunias, sobrius non est. Sicut enim ille corpora, sic iste pecunias amat: imo hic intemperantior est, utpote qui non tanta vi trahatur.

Nam auriga ille imperitus diceretur, non qui vehementem et infrenem equum retinere non posset, sed qui mansuetiorem subjicere non valeret. Quid ergo, inquies, pecuniarum cupiditas minor est amore corporum? Id omnibus palam est, et multis probatur argumentis. Et primo quidem quia corporum cupiditas necessario in nobis nascitur; quod autem necessario fit, palam est nonnisi cum labore multo corrigi posse; illud enim ipsi naturæ insitum est. Secundo, quia pecuniarum apud veteres non magna habebatur ratio; mulierum vero, magna pudicitiæ servandæ causa : atque eum qui cum uxore secundum leges congreditur usque ad senectutem, nemo culpaverit; eum vero qui pecunias colligit, omnes reprehendunt. Externi autem philosophi multi pecunias contempserunt, mulieres non item; ita hic amor illo violentior est. Sed quia nos Ecclesiam alloquimur, ne ab exteris exempla sumamus, sed a Scripturis. Hoc igitur præcepti ferme modo ponit hic beatus vir dicens : « Habentes cibos et » tegumenta, his contenti simus[1]. » De uxoribus vero ait, « Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu; et ite» rum revertimini in idipsum[2]. » Et sæpe videris illum de legitimo coïtu præcepta dantem. Hac frui concupiscentia sinit, et secundas nuptias permittit : magnamque hujusce rei curam gerit, et nusquam ea de re punit. Pecuniarum vero cupidum ubique damnat. Christus etiam de pecuniis sæpe præcepta dedit, ut hanc perniciem fugiamus, de abstinentia ab uxore non item. Audi enim quid de pecuniis dicat : « Nisi quis renuntiet omnibus quæ possidet[3]. » Nusquam dixit, nisi quis renuntiaverit uxori. Noverat enim quantæ id esset tyrannidis. Et hic Beatus dicit : « Honorabile connubium, et torus immaculatus[4] : » nusquam vero pecuniarum curam honorabilem dicit; imo

[1] 1 Tim. vi, 8. — [2] 1 Cor. vii, 5. — [3] Luc. xiv, 33. — [4] Hebr. xiii, 4.

contra : et Timotheo, « Qui autem volunt divites fieri, » incidunt in tentationem, et in laqueum, et desideria » multa inutilia et nociva[1]. » Non dixit, pecunias colligere, sed, divites esse. Ut autem id discatis a communi sensu, necesse est hunc sermonem vobis id medium adducere. Qui semel pecuniis omnino caruerit, is non ultra a concupiscentia turbatur. Nihil enim ita pecuniarum desiderium infert, ut ipsa pecuniarum possessio. Non ita vero se habet corporum amor; verumtamen eunuchi multi facti, interiorem flammam non extinxerunt : nam hæc concupiscentia in aliis organis jacet, intus insita per naturam. Cur ergo hæc a nobis dicta sunt? Quia pecuniarum cupidi fornicatoribus intemperantiores sunt, eo quod minori exagitentur concupiscentia. Imo vero concupiscentia hæc res est, sed ignavia. Carnis vero concupiscentia naturalis est; ita ut etiamsi quis ad mulierem non accesserit, natura tamen quod suum est facit et operatur. Illic vero nihil tale est. « Et pie vi» vamus in hoc sæculo, inquit. » Et quænam spes est? quæ laborum merces? « Expectantes, inquit, beatam spem, » et adventum. » Revera nihil illa fuerit beatius, nihil desiderabilius : et hæc verbis exprimi non possunt : etenim illa futura bona mentem exuperant. « Expectantes, in» quit, beatam spem et adventum gloriæ magni Dei et » Salvatoris nostri. » Ubi sunt qui Patre minorem esse Filium dicunt? Magni, inquit, Dei et Salvatoris. Qui inimicos servavit, quid non tunc faciet, cum non probe agentes acceperit? Magni, inquit, Dei; cum magnum dicit Deum, non ad quid magnus sit dicit, sed absolute magnus est : post quem nullus vere magnus dicetur, quia ad aliquid magnus. Si autem ad aliquid per comparationem, non natura magnus est : nunc autem magnus incomparabiliter dicitur. « Qui dedit semetipsum pro nobis, inquit, ut nos » redimeret ab omni iniquitate, et mundaret sibi popu-

[1] 1 Tim. VI, 9.

»lum acceptabilem [1]. » hoc est, electum, nihil habentem commune cum aliis. « Sectatorem bonorum operum. » Vides-ne ut opera nostra exigantur; nec modo opera quærit, sed et « Sectatorem, » id est, qui cum ingenti studio virtutem adeat, et cum vehementia competenti? Eos igitur qui malis onusti erant et incurabili morbo laborant, eripere, benignitatis illius erat : quæ vero post hæc sequuntur, et nostra et illius sunt. « Hæc loquere et exhor»tare : » idque cum præcepto.

III. Vides-ne quomodo Timotheo præcipiat dicens, « Argue, obsecra, increpa; » hic autem, « Hæc loquere, » et exhortare, et argue cum omni imperio [2]? » Quia horum mores asperiores erant, ideo severe et cum omni imperio arguere jubet. Sunt enim peccata, quæ præceptis arcere oportet. Ad pecunias contemnendas hortando persuadere opus est, itemque ut auditores modesti sint et similia. Adulterum autem et fornicatorem, et pecuniæ cupidum cum imperio ad meliora ducere opus est. Auguria observantem, divinationi deditum, et similia agentes, non simpliciter cum imperio, sed cum omni imperio reducendi. Vides-ne quomodo velit cum auctoritate et potestate multa Titum hæc imperare? « Nemo te contemnat, » sed, « Ad»mone illos principibus et potestatibus subditos esse, dicto »obedire, ad omne opus bonum paratos esse, neminem »blasphemare, non litigiosos esse [3]. » Quid ergo? ne illis quidem qui male agunt convitiari licet? « Sed ad omne »opus bonum paratos esse. Neminem blasphemare. » Os nostrum a conviciis purum esse debet, etiamsi enim vera sint maledicta, non nostrum est illa proferre; sed judicis est rem examinare. « Tu vero, inquit, quid ju»dicas fratrem tuum [4]? » Si autem non vera sint, vide quantum ignem [tibi paras]. Audi latronem alii latroni

[1] Tit. II, 24. — [2] 2 Tim. IV, 2. — [3] Tit. III, 1, 2. — [4] Rom. XIV, 10.

dicentem : « Nam et ipsi in eadem damnatione sumus[1], » eumdem agonem currimus. Si cæteris convicieris, cito et ipse in eadem incides. Ideo hic Beatus admonet dicens : « Qui se putat stare, videat ne cadat. Non litigiosos esse, » sed modestos, omnem ostendentes mansuetudinem ad » omnes[2], et gentiles et Judæos, et scelestos et improbos. Illic enim ex futuris terret dicens, « Itaque qui se putat » stare, videat ne cadat ; » hic vero non a futuris, sed a præteritis hortatur, et hoc facit per ea quæ subjungit : « Eramus enim aliquando et nos insipientes[3] ; » id quod etiam in Epistola ad Galatas facit : « Cum essemus parvuli, » sub elementis mundi eramus servientes[4]. » Nemini igitur exprobraveris, inquit, talis enim et tu fuisti. « Eramus » enim, inquit, aliquando et nos insipientes, increduli, er- » rantes, servientes desideriis et voluptatibus variis, in » malitia et invidia agentes, odibiles et odientes invicem. » Tales igitur erga omnes esse oportet, et mansuete agere. Nam qui prius talis fuerat, et postea liberatus fuit, eos qui sunt hujusmodi probris afficere non debet, sed precari et gratias agere ei, qui et sibi et illis dedit ut liberi essent a pristinis malis. Nemo glorietur, omnes quippe peccaverunt. Cum ergo quempiam probro afficere volueris, cum ipso recte agas, pristinam vitam tuam cogitans, necnon incertum futuri exitum, iram cohibe. Etiamsi enim a teneris virtutem exercuisses, multa tamen admisisses peccata. Quod si te putas nulla habere, cogita id non ex virtute tua factum esse, sed ex Dei gratia. Si enim ille avos tuos non vocasset, infidelis tu fuisses. Vide quomodo omnem percurrit nequitiam. Nonne innumera per Prophetas et per omnes dispensavit Deus ? et non audivimus. « Eramus enim et nos, inquit, errantes. Cum autem be- » nignitas et humanitas apparuit Salvatoris nostri Dei. »

[1] Luc. XXIII, 40. — [2] 1 Cor. X, 12. — [3] Tit. III, 3. — [4] Galat. IV, 3.

Quomodo? « Non ex operibus justitiæ, quæ fecimus nos, » sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit per » lavacrum regenerationis et renovationis Spiritus sancti[1]. » Papæ! quam eramus in nequitia demersi, ut non possemus purgari, sed regeneratione opus haberemus? Hoc enim est regeneratio. Sicut enim in domo ruinam minante, nemo fulcrum apponit, neque veteri ædificio quid addit, sed illa a fundamentis diruta, sic superna erigit et renovat; ita et ille fecit. Non enim ædificio adjunxit, sed a fundamentis erexit. Hoc enim sibi vult illud, et renovationis Spiritus sancti, ab imo ad summum novos effecit. Quomodo? Per Spiritum. Et rursus hoc alio modo ostendens subjungit: « Quem effudit in nos abunde per Jesum » Christum Salvatorem nostrum. » Sic nobis multo opus est Spiritu; « Ut justificati gratia ipsius. » Rursus gratia, non debito; « Hæredes simus secundum spem vitæ æter» næ[2]. » Est hæc simul adhortatio ad humilitatem, simulque spes de futuris. Si enim adeo desperatos, ut denuo generari oporteret, ac per gratiam servari, nihil habentes boni, tamen salvos nos fecit, multo magis in futuro hoc faciet.

4. Humana enim feritate nihil deterius erat ante Christi adventum. Omnes quippe fere, invicem inimici et hostes erant, patres filios suos mactabant, matres contra filios suos furebant: nihil stabile erat, non lex naturalis, non lex scripta: sed omnia subversa erant, adulteria frequentia, cædes, et si quid deterius cædibus esset, furta quoque; dicit autem exterorum quispiam; id virtutis opus tunc putatum fuisse, et jure quidem, quando talem deum colebant. Frequentia erant oracula quæ hunc et illum occidi juberent. Dicam quidpiam ex iis quæ tunc temporis contigerunt. Androgeos quispiam Minois filius, cum Athenas venisset, et in

[1] Tit. III, 4, 5. — [2] Ibid. 6, 7.

lucta vicisset, pœnas dedit, et occisus fuit. Apollo autem malo malum curans, jussit bis septem pueros pro illo abduci et perimi. Quid hac tyrannide crudelius? Hoc factum est, et homo quidam, ut dæmonis maniam solveret, pueros illos mactavit : quoniam apud illos hæc fallacia prævalebat. Quia vero ex altera parte hoc facinus ulti sunt; res alio modo cecidit. Verum si id jure factum fuerat, non oportebat ulcisci; si injuste, ut revera injuste factum est, non oportuit ab initio imperari. Pugiles et luctatores adorabant : bella frequentia erant, per urbes et vicos et domos. Pueros quoque amabant : quidam autem philosophus apud illos legem tulit (8), ut servo non liceret pueros amare, nec arida cute inungi; quasi ea res probi viri esset, et multum haberet honoris. Ideo in domibus id palam faciebant. Et si omnia quæ ad ipsos spectant examinentur, invenietur ipsos palam ipsam naturam contumelia affecisse, nemoque prohibebat. Ipsorumque dramata omnia his plena sunt, adulteriis, libidine, corruptione. Pervigilia illic erant execranda, et mulieres ad spectaculum vocabantur. O rem abominandam! noctu in theatro pervigilium erat, et virgines sedebant inter juvenes furentes et ebriam turbam. Illa pervigilia tenebræ erant, et execranda opera ab illis celebrabantur. Ideo ait, « Eramus aliquando » et nos insipientes, increduli, errantes, servientes concu» piscentiis et voluptatibus variis. » Novercam ille, inquit, amavit, et illa privignum et se ipsam laqueo suffocavit (9). Puerorum enim amores, quos illi pædica vocant, ne memorare quidem licet. Sed quid? vis-ne connubia cum matribus videre? Id quoque apud illos videre est, quodque gravius est, ex ignorantia id fiebat, neque deus illorum id impediebat, sed naturam contumelia affectam despiciebat, cum tamen id ab insignioribus fieret (10). Quod si ii, quos par erat, etsi non alia de causa, saltem ad glo-

riam captandam, virtuti operam dare, ita proni ad nequitiam ferebantur, quid putas fecisse eos qui occulte vitam ducerent. Quid illa voluptate magis stupendum? Amavit quædam virum quempiam; in adulteri gratiam revertentem virum suum occidit; historiam forte multi non ignoratis; mœchum interfecit occisi filius, et illam quoque mactavit : postea ille in furorem actus est et a furiis agitabatur (11). Deinde hic ipse furens alium occidit, et uxorem ejus duxit. Quid his calamitatibus pejus fuerit? Ideo hæc ab exteris sumpta dixi, ut gentilibus ostendam, quanta tunc mala orbem occupaverint. Sed, si placet, id etiam a nostris ostendemus. « Immolaverunt, inquit, filios » suos, et filias suas dæmoniis[1] : » Rursum Sodomitæ ob nihil aliud perierunt, quam quod puerorum amore furerent. Sed rursus in ipso Christi adventus exordio, annon regis filia in medio convivio saltavit inter homines ebrios? nonne cædem postulavit[2], et in saltationis præmium Prophetæ caput accepit? « Quis loquetur potentias Domini? » Odibiles, inquit, qui oderunt invicem[3]. » Necesse enim omnino est, postquam animæ voluptates omnes concessimus, multum conflari odium. Quare? Quoniam amor non cum virtute junctus est, quia nemo aliquem injuriis afficit. Vide quid Paulus dicat : « Nolite errare, neque fornicatores, » neque idololatræ, neque adulteri, neque molles, neque » masculorum concubitores, neque avari, neque maledici, » neque ebriosi, regnum Dei possidebunt. Et hæc quidam » fuistis[4]. » Vides-ne ut omne nequitiæ genus obtinebat, multaque caligo erat, ac jus omne violabatur? Si enim ii qui prophetiæ dono fruebantur, et tot videbant mala et in hostibus, et in contribulibus, non tamen se continebant, sed innumera nova operabantur, quid alii fecisse putandi sunt? Sed quispiam apud illos jussit virgines nudas in

[1] Psal. cv, 35. — [2] Matth. xiv. — [3] Psal. cv, 2. — [4] 1 Cor. vi, 9.

conspectu virorum concertare (12). Multa vobis bona obveniant, quod hæc ne audire quidem sustineatis : de hac vero re philosophi non erubescebant. Alius autem philosophus illorum coryphæus, ad bellum illas ducit et communes esse jubet, quasi leno quispiam et productor. « In » nequitia, inquit, et invidia degentes. » Si enim ii apud illos qui philosophiæ dediti erant, tales ponebant leges, quid dixerimus de iis, qui non philosophabantur? Si illi quorum prolixa barba, qui pallio amicti erant, hæc dicunt, quid dixerimus de aliis? Non ideo facta est mulier, o homo, ut communis omnibus sit. O vos qui omnia subvertitis, qui maribus et fœminis commiscemini, fœminasque ut viros ad bellum ducitis ; hoc enim opus diaboli est, ut omnia confundat et subvertat, et terminos a principio posito commoveat transferatque illos, in natura a Deo positos. Mulieri namque domus custodiam tantum dedit Deus, viro autem publicorum negotiorum curam. Tu vero caput in pedes transfers, et pedes in caput. Mulieres armas, nec erubescis. Cur autem hæc dico? Inducunt quamdam apud se mulierem, quæ filios occidit, neque erubescunt, nec pudore suffunduntur, quod execranda hujusmodi gesta in hominum aures injiciant. « Cum autem, inquit, » apparuit benignitas et humanitas Salvatoris nostri Dei, » non ex operibus justitiæ, quæ fecimus nos, sed secun- » dum misericordiam suam salvos nos fecit per lavacrum » regenerationis et renovationis Spiritus sancti, quem effu- » dit super nos abundanter per Jesum Christum Salvato- » rem nostrum, ut justificati ipsius gratia hæredes simus » secundum spem vitæ æternæ. » Quid sibi vult illud, secundum spem? id est, sicut speravimus, ita fruamur ; aut, quia hæredes jam estis. « Fidelis sermo. » Quia enim de futuris, necdum præsentibus disseruit, quod res fide digna esset intulit. Vera hæc sunt, inquit, et palam est

ex iis quæ præcesserunt. Qui enim nos a tanta iniquitate liberavit et a tantis malis, haud dubie nobis in gratia perseverantibus futura tribuet : ab eadem enim providentia omnia eveniunt.

V. Gratias igitur agamus Deo, nihilque aliis exprobremus vel crimini demus, sed exhortemur magis, pro illis precemur, consilium demus, moneamus. Si contumelia afficiant, si calcitrent : tales certe sunt ii qui morbo laborant. Sed qui illorum salutem curant, omnia ferunt, omnia faciunt, etiamsi nihil proficiant, ut ne sibi ipsis crimini dent, si negligant. An ignoratis quod sæpe cum medicus de infirmo desperat, alius ex cognatis illum sic alloquitur : Rursum curam adhibe, nihil omittas, ut ne mihi ipsi id crimini dem, ut ne reprehendar, ut ne me ipsum incusandi causam habeam ? Annon videtis quantam amici et cognati de suis providentiam gerant? Quanta ad eam rem faciant, medicos rogantes, semper assidentes? Hos saltem imitemur : etiamsi non de iisdem sit sollicitudo. Nunc autem si filius morbo laboret, non recusaverit pater longam suscipere peregrinationem, ut ipsum a morbo liberet. Cum autem anima male se habet, nullus illam curat. Sed omnes concidimus, omnes ignavi sumus, omnes nihil curamus, et filios et uxores et nos ipsos nihili facientes, hoc tanto morbo affectos : sed tardius in rei sensum venimus. Cogitate quam turpe, quam ridiculum sit dicere : Non expectabamus, non putabamus ita fore. Id non modo turpe est, sed etiam periculosum. Si enim in præsenti vita stultorum est futura non prospicere, multo magis cum de futura agitur : cum multos audiamus nunc consulentes ac dicentes quæ agenda, quæ non agenda sint. Hujus ergo spei curam arripiamus, de salute nostra solliciti simus, in omnibus Deum precemur ut manum porrigat. Quousque negligemus? quousque incuriosi erimus? quousque nos ipsos des-

piciemus et conservos nostros? Ille abunde in nos effudit Spiritus gratiam. Cogitemus ergo quantam gratiam nobis exhibuerit, et tantum nos quoque studium exhibeamus; imovero tantum non possumus, sed saltem minus adhibeamus. Si enim post hanc gratiam sensu careamus, majus nobis supplicium imminet. Nam ait ille : « Si non venissem » et locutus fuissem eis, peccatum non haberent : nunc autem excusationem non habent[1]. » Sed absit ut talia de nobis dicantur, verum utinam bona consequamur promissa iis qui diligunt eum, in Christo Jesu Domino nostro, benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium et honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VI.

CAPUT III.

Et de his volo te confirmare, ut curent bonis operibus præesse qui credunt Deo. Hæc sunt bona et utilia hominibus. Stultas autem quæstiones, et genealogias, et contentiones et pugnas legis devita : sunt enim inutiles et vanæ. Hæreticum hominem post unam et secundam correptionem devita : sciens quia subversus est, qui ejusmodi est et delinquit, cum sit proprio judicio condemnatus[2].

I. Postquam de Dei benignitate et de ineffabili ejus erga nos providentia disseruit, dixitque quales ante fuerimus,

[1] Joan. XV, 22. — [2] Tit. III, 8-11.

et quales ille nos fecerit, subjungit et ait : « Et de his volo » te confirmare, ut curent bonis operibus præesse qui cre» dunt Deo. » Id est, hæc loqui oportet, et his hortari ad eleemosynam. Non enim ad humilitatem tantum ea quæ dicta sunt referuntur, neque solum monent ne quis se extollat, vel aliis improperet, sed ad omnem et quamlibet virtutem congruentia sunt. Ita enim et Corinthios alloquens dicit : « Scitis quod Dominus egenus factus sit, » cum dives esset, ut nos ejus inopia divites essemus[1]. » Cogitans ergo Dei providentiam ejusque ingentem benignitatem, ad eleemosynam illos hortatur, non utcumque neque simpliciter. Sed quid? « Ut curent, inquit, bonis » operibus præesse ; » hoc est, injuste læsis opitulari ; non pecuniis modo, sed etiam patrociniis : et viduas pupillosque defendant, omnesque qui male patiuntur in tuto constituant : hoc enim est bonis operibus præesse. « Hæc enim » sunt, inquit, bona et utilia hominibus. Stultas autem » quæstiones et genealogias, et contentiones, et pugnas » legis devita : sunt enim inutiles et vanæ. » Quid sibi volunt illæ genealogiæ? nam in Epistola quoque ad Timotheum id memorat dicens : « Fabulas et genealogias interminatas[2]. » Fortassis et hic et illic Judæos subindicat, qui altum sapientes quod progenitorem haberent Abrahamum, circa cætera se spectantia negligentes erant. Ideoque et stultas illas vocat et inutiles : stultum enim est inutilibus rebus confidere. Contentiones autem contra hæreticos dicit esse vitandas, ut ne frustra laboremus, cum nihil hinc lucri proveniat. Finis enim in nihilum vertitur. Cum enim quis ita perversus est, ut, quidquid evenerit, sententiam non mutare decreverit, cur frustra laboras in petra semen jaciens, cum oporteret apud tuos hunc laborem suscipere, de eleemosyna disserendo deque aliis virtutibus? Cur ergo

[1] 2 Cor. VIII, 9. — [2] 1 Tim. I, 4.

alibi dicit, « Ne forte det illis Deus pœnitentiam [1]; » hic vero : « Hæreticum hominem post unam et secundam cor» reptionem devita, sciens quod subversus est, qui ejus» modi est, » et delinquit, cum sit proprio judicio condemnatus? Illic quidem de iis loquebatur, de quibus corrigendis spes erat, et de iis qui simpliciter reluctabantur; ubi vero manifestus est adversarius, et omnibus notus, cur frustra pugnas? cur aerem verberas? Quid sibi vult illud, « Cum sit proprio judicio condemnatus? » Non enim dicere potest, nemo mihi dixit, nullus monuit. Cum ergo post admonitionem idem maneat, proprio judicio condemnatus est. « Cum misero ad te Artemam aut Tychi» cum, festina ad me venire Nicopolim [2]. » Quid dicis? in Creta præfecisti illum, et rursus ad te ipsum vocas? Non ut illum ab hoc officio removeam, sed ut magis instituam. Quod autem non ideo illum ad se vocet, ut circumducat, et ubique sequentem se habeat; audi quid dicat; « Ibi » enim statui hyemare. » Nicopolis autem in Thracia est (13). « Zenam legisperitum et Apollo sollicite præmitte, ut nihil » illis desit [3]. » Iis nondum Ecclesiæ concreditæ fuerant; sed cum Paulo erant. « Vehementior autem erat Apollo, » in Scripturis potens, et vir eloquens [4]. » Si ergo ille legisperitus erat, non oportebat, inquies, illum ab aliis nutriri. At hic legisperitum dicit in judaïcis legibus peritum; ac si diceret, In omni rerum copia pone illos, ut nihil illis desit. « Discant autem et nostri bonis operibus » præesse ad usus necessarios, ut non sint infructuosi. Sa» lutant te qui mecum sunt omnes. Saluta eos qui nos » amant in fide [5]. » Aut ipsum Paulum amantes dicit, aut fideles viros. « Gratia cum omnibus vobis. Amen. »

II. Cur ergo ipsi præcipis ut contradicentibus os ob-

[1] 2 Tim. II, 25. — [2] Tit. III, 12. — [3] Ibid. 13. — [4] Act. XVIII, 24. — [5] Tit. III, 14, 15.

struat, si illos circumsistere oporteat, cum in suam perniciem omnia faciant? Dicit autem præcipue, id in ipsorum lucrum nunquam esse faciendum, neque enim illos quidpiam lucri esse unquam facturos, cum mente perversi sint. Nam si aliis quoque perniciem intulerint, tunc pugnandum cum illis, tunc magna vi obsistendum esse. Si autem in necessitate verseris, aliosque corruptos videas, ne taceas, os illis obstrue, illos curans qui perituri sunt. Omnino non potest vir sollicitus, qui recte vivendi studium habet, a pugna abstinere. Cæterum, ut dixi, ita facito. Ex otio enim et superflua philosophia id oritur: quod circa verba solum studium ponant. Nam superflue loqui multum damni parit, cum oporteret aut docere, aut precari, aut gratias agere. Neque enim præstat pecuniis parcere, quam verbis; imo verbis magis, quam pecuniis; nec nos debemus utcumque aliis exponere. Quid sibi vult autem illud; ut curent bonis operibus præesse? ut non expectent, donec se inopes adeant; sed studiose perquirant quinam illorum ope indigeant. Nam qui curat, ita sollicitus est: sic cum magna cura et studio res agitur. Nam cum ita bene agitur, non tantum accipientibus quantum dantibus lucrum accedit. Fiduciam autem in Deo dat illis. Illic vero pugnæ nullus erit finis: de hæretico qui corrigi nequeat istic loquitur. Quemadmodum enim eos qui spem habent, mutationem non curare et timere magnæ desidiæ esset; sic eos qui insanabili morbo laborant curare, insipientiæ et extremæ dementiæ esset. audaciores enim illos reddimus. « Discant autem, inquit, et nostri » bonis operibus præesse ad usus necessarios, ut non sint » infructuosi. » Vides-ne quomodo de illis magis sollicitus sit, quam de iis qui accipiunt? Licebat enim fortasse multis ex partibus illis mittere; sed nostrorum, inquit, curam habeo. Quæ enim utilitas, quæso; si thesauros alii effo-

dientes, doctores enutrirent? His nihil omnino lucri erant: infructuosi enim manebant. Quid ergo, dic mihi, annon poterat Christus, qui ex quinque panibus quinque millia, et ex septem panibus quatuor millia hominum nutrierat; se ipsum et eos qui secum erant nutrire? Cur ergo a mulieribus nutriebatur: « Sequebantur enim eum, inquit, » mulieres, quæ ministrabant ei[1]; » jam olim nos docens, se eorum qui beneficia præstant curam gerere. Annon poterat Paulus, qui ex opere manuum etiam aliis victum suppeditabat, nulla ex parte accipere? Sed vides illum et accipientem, et petentem, et qua de causa audi. « Quæro » enim, inquit, non donum, sed fructum abundantem in » ratione vestra[2]. » Et initio, quando sua omnia vendentes, ponebant ad pedes Apostolorum, vides Apostolos illorum magis curam gerentes, quam eorum qui accipiebant. Si enim pauperes parum curassent, Sapphiræ et Ananiæ ultionem non curassent, quando pecunias subduxerunt[3]: neque jussisset Paulus dicens, « Non ex tristitia, aut ex » necessitate[4]. » Quid dicis, Paule, pauperibus es impedimento? Nequaquam, inquit. Non enim tam ad illos respicio, quam ad dantes. Vide quoque Prophetam, cum Nabuchodonosori optimum consilium daret, quod non pauperes tantum curaret. Neque enim simpliciter dixit, Eroga pauperibus. Sed quid? « Peccata tua eleemosynis » redime, et iniquitates tuas miserationibus pauperum[5]. » Pecunias, inquit, effunde; non solum ut alii nutriantur; sed etiam ut a supplicio libereris. Et rursum Christus: « Vende quæ habes, et da pauperibus, et veni sequere » me[6]. » Vides hic quoque iis qui sequebantur id imperatum fuisse? Quia enim pecuniæ sunt impedimento, ideo pauperibus dare jussit, animam instituens ut misericors

[1] Marc. xv, 41. — [2] Philip. iv, 17. — [3] Act. v, 1-10. — [4] 2 Cor. ix, 7. — [5] Dan. iv, 24. — [6] Matth. xix, 21.

sit, ut pecunias contemnat, ut ab avaritia recedat. Qui enim docetur non habenti dare, docebitur postea ab habentibus non accipere. Hoc nos Deo similes facit. Atqui virginitas majorem etiam parit laborem, necnon jejunium et humi cubatio. Sed nihil ita potens et validum est ad extinguendum peccatorum nostrorum rogum, ut eleemosyna. Hæc omnium maxima est, sui amatores ipsi Regi sistit : et jure merito. Nam virginitas quidem et jejunium et humi cubatio, in operante solum consistunt, et nullum alium salvum faciunt. Eleemosyna autem ad omnes extenditur et membra complectitur Christi. Multo majora autem sunt illa præclara opera, quæ ad multos extenduntur, iis quæ in uno consistunt.

III. Hæc enim est mater charitatis ; charitatis, inquam, quæ est christianæ religionis insigne, quæ signis omnibus major est, per quam Christi Discipuli noscuntur : hæc peccatorum nostrorum pharmacum est, quæ animæ nostræ sordes abstergit ; scala ad cœlum erecta ; hæc Christi corpus connectit. Vultis scire quantum illa bonum sit. Apostolorum tempore omnes sua omnia vendentes, ipsis pretium afferebant, quod distribuebatur. Distribuebant enim, inquit, singulis prout cuique opus erat. Dic enim mihi, missa futurorum mentione ; nondum enim de regno mentionem faciemus, sed præsentia videamus, quinam lucrantur, illi-ne qui accipiunt, an illi qui dant ? illi certe murmurabant, et mutuo disceptabant : his vero erat anima una. « Erat enim, inquit, omnium cor unum et » anima una[1], » et gratia erat in omnibus illis, et cum multa utilitate agebant. Vides-ne quod hinc isti lucrabantur? Dic vero mihi, ex quorum numero esse voluisses, eorum qui sua projiciebant, et nihil habebant, an eorum qui ab aliis accipiebant ? Vide eleemosynæ fructum, sepes

[1] Act. IV, 24.

et impedimenta omnia sublata sunt, et statim illorum animæ conjunctæ fuere, « Omnium erat cor unum et anima » una ; » ita ut etiam sine eleemosyna pecunias effundere multum lucri habeat. Hæc a me dicta sunt, ut qui hæreditatem a majoribus non acceperunt, non doleant, neque mœsti sint, quasi minus habeant, quam divites. Plura enim habent, si velint. Nam ad eleemosynam erogandam facilius accedent, ut vidua illa, et nullam cum proximo inimicitiæ occasionem habebunt, omniumque liberrimi erunt. Nemo poterit huic publicationem bonorum comminari ; sed malis omnibus superior est. Ac sicut eos qui nudi fugiunt, nemo facile apprehendat ; qui vero vestimentis opertus et onustus est, is facile capitur ; ita sunt dives et pauper. Hic, etiamsi capiatur, facile fugiet ; ille vero, etiamsi non apprehendatur, suis ipse funiculis irretitur, mille sollicitudinibus, mœroribus, iracundia, irritamentis. Hæc omnia animam obruunt : neque hæc solum, sed alia quoque multa, quæ ex divitiis nobis attrahimus. Nam moderate agere difficilius est diviti, quam pauperi ; ac simpliciter vivere, atque ira vacuum esse difficilius est diviti, quam pauperi. Igitur majorem, inquit, mercedem habebit ? Nequaquam. Quare, si difficiliora exequatur ? Quia ipse sibi difficultates excogitavit. Non enim jussum fuit divitem esse ; imo contrarium. Sibi autem ille mille offendicula et impedimenta parat. Alii vero non modo pecunias deponunt ; sed etiam corpus ut plurimum macerant, ut per angustam incedentes viam. Tu vero non hoc solum ; sed etiam auges vitiorum fornacem, et alia tibi circumponis ; ergo in latam abi viam : illa enim est quæ tui similes excipit. Angusta autem afflictos, oppressos, qui nihil aliud portant, quam hæc onera, quæ per eam ferre possunt, eleemosynam, benignitatem, mansuetudinem, modestiam. Si hæc feras, facile poteris intrare ;

si autem arrogantiam, animi tumorem, et spinarum onus, divitias, multa tibi opus erit latitudine : neque enim in turbam irrumpere poteris ; ita ut non alios ferias dum sursum pergis ; sed hic multo latitudinis spatio est opus. Qui igitur aurum et argentum gestat, nempe virtutis opera, non modo non fugientes proximos offendit, sed propinquos atque una viventes. Cæterum si divitiæ spinæ sunt, quid erit habendi cupiditas ? Cur hæc tecum illuc aufers ? Ut majorem flammam excites, onera illa igni subjiciens ? Annon satis est gehenna ignis ? Cogita quomodo tres pueri fornacem superaverunt : illam esse puta gehennam. Cum ærumnis in illam inciderunt vincti atque compediti. Sed multam intus invenerunt latitudinem : at non perinde ii qui circumstabant.

IV. Tale quidpiam nunc quoque erit, si velimus fortiter et viriliter stare adversus illatas tentationes, si in Deum spem habeamus, erimus nos in securitate et latitudine; qui vero nos injecerint peribunt. Nam « Qui fodit, » inquit, foveam, incidet in illam[1]. » Licet manus vinciant et pedes, pressura ipsa nos absolvere poterit. Vide rem mirabilem. Quos homines vinxerunt, hos ignis solvit. Quemadmodum enim si quis amicos servis tradiderit ; illi amicitiam domini reveriti, non modo illos non lædunt, sed multo afficiunt honore, ita et ignis ; quia noverat pueros illos amicos domini sui esse, illorum vincula dirupit et solvit illos, ac dimisit, atque illis pavimenti loco erat, in quo ambulabant. Et jure quidem : nam propter Dei gloriam illo injecti fuerant. Quicumque in ærumnis sumus, hæc retineamus exempla. At illi, inquies, ab ærumnis liberati sunt ; nos non item. Merito illi : quia non ita ingressi sunt in fornacem, ac si liberandi essent, sed ut tandem morituri. Audi enim illos dicentes : « Est Deus in

[1] Eccli. XXVII, 27.

»cœlis, qui eruet nos; sin minus, notum sit tibi, rex, »quod deos tuos non colimus, et statuam auream, quam »erexisti, non adoramus [1]. » Nos autem quasi Dei castigationibus conditionem imponentes, tempus definimus dicentes, nisi intra hoc definitum tempus misertus fuerit: ideoque non liberamur. Siquidem et Abraham, non quasi salvum recepturus esset filium, sic pergebat, sed quasi mactaturus; et præter expectationem salvum accepit. Et tu quoque cum incideris in ærumnam, ne festines liberari: præpara animum tuum ad omnem patientiam; et cito ab ærumnis liberaberis. Ideo enim illas infligit Deus, ut erudiat. Cum igitur ab initio ita instituti sumus ut eas patienter nec ægre feramus, dimittit demum, ubi rem probe gessimus. Volo vobis aliquid narrare, admodum utile et fructuosum. Quid hoc est? Cum ingrueret persecutio, et vehementi bello Ecclesia agitaretur, duo quidam viri comprehensi sunt: quorum alter paratus erat ad quidvis patiendum, alter vero sibi scindi caput alacriter passurus erat, alia vero tormenta timebat tremebatque. Vide igitur Dei dispensationem. Quando Judex sedit, eum qui paratus erat ad quidvis patiendum jussit capite truncari: illum vero sublimem laniari, neque semel et bis, sed per omnes per quas circumducebatur civitates. Cur autem id ita permissum est? ut nempe negligentem animum per tormenta confirmaret et roboraret, ut timorem omnem eliminaret, ut non ultra timeret, nec ignavus esset, nec tremeret in supplicio. Et Joseph cum magis urgeretur ad elabendum, tunc maxime permanebat. Audi namque illum dicentem: « Furto sublatus sum »ex terra Hebræorum, et memento mei, inquit, apud »Regem [2]. » Ideo manebat ille, ut disceret non esse hominibus confidendum, sed totum in Deum esse conji-

[1] Dan. III, 17 18. — [2] Gen. XL, 15.

ciendum. Hæc ergo cum sciamus, gratias agamus Deo, et omnia quæ expediunt faciamus, ut futura bona consequamur in Christo Jesu Domino nostro, cui cum Patre et cum sancto Spiritu gloria, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

[illegible]

S. JOANNIS CHRYSOSTOMI

CONSTANTINOPOLITANI

ARCHIEPISCOPI,

COMMENTARIUS IN EPISTOLAM AD PHILEMONEM.

ARGUMENTUM.

Primum necessario dicendum quod sit Epistolæ hujus argumentum; posteaque illa de quibus quæstiones moventur. Quodnam igitur argumentum est? Philemon vir quidam erat mirabilis et conspicuus; quod enim mirabilis esset, palam est ex eo quod tota domus ejus esset fidelis; ita ut etiam Ecclesia nominaretur: Ideo scribens ille dicit: « Et Ecclesiæ, quæ in domo tua est. » Testificatur autem magnam ejus obedientiam, et quod in illo viscera sanctorum quiescerent. Ipse quoque in hac Epistola sua hortatur illum, ut sibi hospitium paret. Sic mihi videtur ejus domus fuisse diversorium sanctorum omnium. Huic igitur viro admirando servus erat, Onesimus nomine: qui cum quidpiam furatus esset a domino, aufugit. Quod autem furatus esset, audi quid dicat: « Si autem aliquid nocuit tibi, aut » debet, ego solvam[1]. » Hic ergo cum Romam venisset ad Paulum, et invenisset illum in carcere, ejus doctrina institutus, illic baptizatus est. Quod autem istic baptismi donum acceperit, ex his verbis palam est: « Quem genui in

[1] Philem. 18.

» vinculis meis[1]. » Scribit itaque Paulus commendans illum domino, ut horum omnium gratia illum solveret, et admitteret utpote nunc regeneratum. Sed quia nonnulli dicunt supervacaneum esse hanc proferri Epistolam, quandoquidem pro re tam parva et pro uno viro conscripta est, discant ii qui illam improbant se ipsos esse innumeris criminationibus dignos. Non modo enim tam parvas Epistolas, pro rebus ita necessariis datas scribi oportebat ; sed utinam quempiam haberemus, qui nobis Apostolorum historiam scripsisset, non tantum circa ea quæ illi scripserunt vel locuti sunt ; sed etiam de reliquis ipsorum agendi modis, quid et quando comederint, quando sederint, quo perrexerint, quid diebus singulis fecerint, in quibus orbis partibus fuerint, in quam domum intraverint, et quo diversati fuerint ; et accurate omnia nobis narraret, adeo cuncta ab illis gesta admodum utilia sunt. Sed quia plerique ignorant quantum hinc nobis lucrum accedat, ideo culpare satagunt. Si enim loca solum videntes ubi vel sederunt vel vincti fuere, loca, inquam, inanima, sæpe illo mente contendimus, virtutemque eorum animo versamus, expergiscimur et promptiores evadimus ; si verba et cætera illorum gesta audiremus, multo magis concitaremus. Certe de amico quis percontatur, ubi degat, quid faciat, quo procedat ; et de communibus, quæso te, orbis doctoribus non oportebit hæc discere? Quando enim quis spiritualiter vivit, hujus et habitus, et incessus, et negotia et omnia demum auditoribus sunt utilia, nihilque id impedit aut cohibet. Cæterum quod hæc Epistola circa res necessarias missa fuerit, ediscere nos utile erit. Vide igitur quanta hinc bona proveniant. Primo enim hic docemur in omnibus studiose agere. Si enim Paulus pro fugitivo, pro latrone et fure tantam gerit curam, nec recusat cum tot laudibus ipsum mittere, nihilque veretur ; multo magis nos

[1] Philem. 18-20.

debemus circa res hujusmodi non esse negligentes. Secundo, quod servile genus desperare non debeat, etiamsi ad extremum nequitiæ devenerit. Nam si fur et fugitivus tanta fuerit virtute præditus, ut illum Paulus voluerit habere socium, et hæc scripserit, « Ut pro te mihi ministret ; » multo magis liberos desperare non oportet. Tertio, quod servi non debeant heris suis auferri. Si enim Paulus, qui ita Philemoni confidebat, Onesimum sibi ita commodum et utilem ad ministerium, sine heri consensu noluit retinere ; multo magis nos id facere non oportet. Nam si virtute clarus est servus, ideo maxime oportet illum in servitute manere, et dominium agnoscere, ut omnes qui in domo sunt juvare ipsisque utilis esse possit. Quid porro lucernam de candelabro eductam sub modio ponis ? Utinam externos possemus in urbes inducere. Quid ergo, inquies, si et ille malus fiat ? Cur, quæso, malus fuerit ? an quia in urbem est ingressus ? sed cogita quod si extra urbem sit, deterior erit. Nam qui intus est malus, multo pejor foras erit. Hic enim a necessariorum sollicitudine liber est, hero curante, illic vero necessariarum rerum cura abducet eum a rebus magis necessariis et spiritualibus. Ideo beatus Paulus optimum ipsis consilium dans dicebat : « Servus vocatus es ? » noli curare ; sed, etiamsi possis liber fieri, magis utere[1] ; » id est, in servitute mane ; quod autem magis necessarium est, ut non blasphemetur verbum Dei, ut et ipse scribens dicebat : « Quicumque sub jugo sunt servi, dominos suos » omni honore dignos arbitrentur, ut nomen Dei et doctrina » ejus non blasphemetur[2]. » Dicent enim gentiles, quod possit etiam servus placere Deo. Alias enim multi in necessitatem inducantur blasphemandi ac dicendi, christianismum ad omnium eversionem inductum fuisse, cum servi heris suis auferantur, et violentiam inferri. Aliud quoque

[1] 1 Cor. VII, 21. — [2] 1 Tim. VI, 1.

dicam. Docet nos ut servos non erubescamus, si quidem virtute præditi sint. Si enim Paulus præ omnibus admirandus, tanta hac de re dicat, multo magis nos de nostris id facere convenit. Cum ergo tot inde bona eveniant, licet nondum omnia dixerimus, an supervacaneum quis putabit quod hæc Epistola in hoc ordine posita sit? Et quomodo hoc non extremæ dementiæ fuerit? Attendamus igitur, obsecro, Epistolæ ab Apostolo scriptæ: nam cum hoc lucri jam reportaverimus, multo majus a contextu referemus.

HOMILIA I.

Paulus vinctus Jesu Christi, et Timotheus frater, Philemoni dilecto et adjutori nostro, Apphiæ dilectæ, et Archippo commilitoni nostro, et Ecclesiæ, quæ in domo tua est. Gratia vobis et pax a Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo[1].

I. Pro servo hæc ad dominum scribuntur: statim a principio ejus sensum et animum attrahit, nec sinit erubescere, iram extinxit, vinctum se vocans compunxit et compressit, præsentia pro nihilo habenda esse suasit. Si enim vincula propter Christum non pudori, sed gloriæ sunt, quanto minus servitus probro erit. Hæc porro dicit non se ipsum extollens, sed ad utilitatem; et fide dignum se ipsum præbens, non sui causa; sed ut gratiam facilius impetret; ac si diceret: «Propter vos his vinculis constringor[2],» ut et alibi dicit; illic providentiam exhibens; hic vero quam sit fide dignus. Nihil hac gloriatione melius, cum auditur ille stig-

[1] Philem. 1-3. — [2] 2 Tim. II.

mata Christi gestare : « Ego enim, inquit, stigmata Christi » porto. Vinctus Christi[1]. » Propter illum enim vinctus fuerat. Quis non revereatur, quis non pudore suffundatur, vincula Christi audiens ? Quis non ipsam animam ponat ; nedum servum unum ? « Et Timotheus frater. » Alium secum assumit, ut ille plurimis rogantibus facilius cedat et gratiam tribuat. « Philemoni dilecto et adjutori nostro. » Si dilectus, non audaciæ nec temeritatis est fidere ; sed amicitiæ multæ indicium. Si adjutor, non modo preces pro re tali admittere, sed etiam gratiam habere debet. Sibi enim ipsi gratiam largitur, idem opus ædificat, ita ut etiamsi non rogeris, aliam, inquit, gratiæ concedendæ necessitatem habeas. Nam si Evangelio est utilis, cum tu Evangelio des operam, ergo non rogari, sed rogare debes. « Et Apphiæ dilectæ. » Videtur mihi ea conjux fuisse Philemonis. Vide Pauli humilitatem, et Timotheum assumit ad simul rogandum ; nec virum solum rogat, sed etiam uxorem ejus, et alium quempiam forte amicum. « Et Archippo, inquit, commilitoni nostro. » Non imperio vult hæc assequi, neque indignatur si protinus jubenti non obsequatur ; sed ac si ignotus scriberet, hæc facere rogat illos, ut postulatum impetret. Non enim a plurimis rogari tantum, sed etiam ad plurimos preces offerre, confert ad rem impetrandam. Ideo dicebat : « Et » Archippo commilitoni nostro. » Si commilito es, in hoc etiam juvare debes. Hic autem Archippus ille est, de quo scribens ad Colossenses dicebat : « Dicite Archippo : Vide » ministerium quod accepisti in Domino, ut illud impleas[2]. » Videtur autem mihi hic ex numero illorum esse, qui in clerum allecti fuerant, quem et precando assumit et commilitonem vocat, ut omni modo secum precetur. « Et Ecclesiæ quæ » in domo tua est. » Neque servos hic omisit. Sciebat enim servorum etiam verba posse domini sententiam mutare,

[1] Galat. VI, 17. — [2] Coloss. IV, 17.

maxime cum pro servo rogaretur: qui fortasse servi magis illum in iram concitaverant. Non sinit igitur illos in invidiam cadere, cum ex appellatione eos cum dominis honoret, neque etiam dominum indignari sinit; nam si nominatim dixisset, indignatus forte fuisset. Si vero non memorasset, forte indigne tulisset. Vide igitur quam prudenter excogitavit et illos memorando honorare, et herum non lacessere. Nomen quippe Ecclesiæ non sinit heros succensere, quando cum servis annumerantur. Ecclesia enim differentiam non novit herum inter et servum: ex recte factis et ex peccatis et hunc et illum discernit. Si ergo Ecclesia est, ne indigneris, quod tecum servus memoratus sit. « In Christo enim Jesu non est servus neque liber. Gratia vobis et pax[1]. » In peccatorum suorum recordationem illum inducit, cum gratiam memorat. Cogita, inquit, quanta tibi condonaverit Deus, quomodo tu per gratiam salvus factus sis. Imitare Dominum. Pacem autem ipsi apprecatur: et merito. Tunc enim illa venit, cum imitamur ipsum, cum gratia permanserit[2]. Nam ille servus erga conservum immisericors, donec centum illos denarios exigeret, gratiam domini sui retinuit; quando autem illos exegit, tunc amotus et tortoribus traditus fuit. Hæc et nos cogitantes, misericordes simus, et iis qui in nos peccaverunt ignoscamus. Centum quippe denarii hic sunt peccata contra nos admissa; quæ vero contra Deum a nobis admittuntur, sunt decem millia talenta.

II. Scitis autem ex personarum conditione peccata discerni et æstimari; verbi gratia, qui privatum contumelia affecit, peccavit; sed non perinde atque is qui principem offendit, et major offensa est cum major est princeps, quam cum minor; qui vero regem offendit, longe magis peccat. Contumelia vero per se eadem est; sed ex of-

[1] Galat. III, 28. — [2] Matth. XXVIII.

fensæ personæ conditione major efficitur. Si autem is qui regem contumelia affecit, ob personæ dignitatem intolerabili traditur supplicio, qui Deum contumelia afficit, quot talentorum debitor erit? Itaque etiamsi eadem contra Deum peccata admittamus, quæ contra homines, nulla certe paritas est; sed quantum intervallum est Deum inter et hominem, tantum inter hæc et illa peccata. Nunc autem multa deprehendo peccata, non modo quæ ex dignitate personæ majora efficiantur, sed etiam ex ipsa rei natura. Et horrendum quidem tremendumque est id quod jam dicturus sum; sed necessario dicendum, ut sic mentem nostram concutiat et exagitet, ostendens nos multo magis homines, quam Deum timere, et multo magis homines quam Deum honorare. Perpende namque. Qui adulterium admittit, Deum se videre novit, illumque despicit; si autem homo se viderit, concupiscentiam retinet. Ille vero non modo hominem Deo præfert, non modo Deum contumelia afficit; sed quod longe gravius est, homines timet, Deum contemnit. Nam si homines viderit, concupiscentiæ flammam retinet, imo quam flammam? non est flamma, sed contumelia. Si enim non liceret cum muliere congredi, jure id flamma diceretur, nunc autem contumelia. Nam si homines videat, insaniam sedat, Dei vero longanimitatem minoris facit. Rursus alius qui furatur, novit se aliena rapere, et homines fallere conatur, apud accusatores sese purgat, ac defensioni suæ probabilitatis speciem dat: cum vero id Deo persuadere nequeat, nihil curat, non veretur illum, neque honorat. Si vero rex imperet ab alienis pecuniis abstinere, nostras potius in domum omnes afferremus; cum vero Deus jubeat non rapere, neque aliena colligere, non paremus. Videsne ut nos Deo homines anteferamus? Grave dictum est et molestum: sed ostendite quod molestum sit; ab ipso

opere fugite. Quod si opus illud non timetis, quomodo vobis credam dicentibus, verba hujusmodi metuimus, nosque aggravas? Imo ipsi vos opere aggravatis, et nihil curatis. Atque si verbis dicam, quæ vos opere facitis, indignamini : id vero quomodo non absurdum fuerit? Utinam mendacium essent illa quæ nunc dico. Mallem ego in illa die mihi dicam impingi quod vos temere et frustra criminatus sim, quam vos videre his de rebus accusatos. Non modo autem homines Deo præfertis; sed etiam alios id facere cogitis. Plurimi plurimos servos etiamque filios coëgerunt. Alii ad nuptias traxerunt invitos; alii ad ministeria turpissima, et ad amorem execrandum, rapinas, violentos actus; ita ut duplex sit cri en; ut non jam ex necessitate possit illis venia concedi. Nam etsi invitus mala operaris et ex principis jussu, hæc sane non idonea est excusatio, imo gravius fit peccatum, cum cogas illos in eadem incidere. Quæ enim hujusmodi homini speranda venia est? Hæc dixi, non vos condemnare volens; sed ut ostenderem quantum Deo debitores simus. Nam si cum hominem pari honore prosequimur atque Deum, Deo contumeliam facimus, multo magis cum homines ipsi præferimus. Si vero peccata contra homines admissa, si contra Deum fiant, longe majora sunt, quanto magis cum peccati illius genus et majus et gravius est? Examinet quispiam se ipsum, et videbit se omnia propter homines facere. Beati admodum essemus, si ea propter Deum faceremus, quæ facimus propter homines, et ad hominum gloriam nobis conciliandam, quæ ex metu, quæ ad honorem. Si tot ergo simus malis obnoxii, debemus cum omni animi alacritate veniam largiri iis qui nos injuste lædunt et nostra rapiunt, nec injuriarum recordari. Hæc namque via est ad peccatorum remissionem, quæ nec laboribus, nec pecuniæ expensis eget, neque alio quopiam,

nisi solum arbitrii voluntate. Non opus est peregrinationem suscipere, neque in remotissimam regionem ire, non pericula et sudores subire; sed velle tantum.

III. Quam ergo, quæso te, veniam habituri sumus in rebus difficilibus, quando leve opus, et tanti lucri, atque utilitatis, nulliusque laboris, non tamen facimus? annon potes pecunias contemnere? annon potes facultates tuas pauperibus erogare? annon potes boni quidpiam velle? annon potes te injuria afficienti parere? Etiamsi enim non tot obnoxius esses peccatis, si Deus juberet parcere, annon id facere oporteret? Nunc autem tot obnoxius malis, aliis non dimittis, et hoc cum scias abs te eorum quæ a Deo habes, expetendam esse rationem? Si nos debitorem nostrum adeamus, hoc conspecto ille nos cum officio suscipit et honore, atque nullam non exhibet benevolentiam, tamenque ille a fœnore non absolvitur, sed nos vult mansuetos reddere, ut ne cito repetamus. Tu vero qui tot et tanta Deo debes, jussus aliis dimittere, ut rursus alia accipias, non dimittis tamen? Cur quæso? Væ mihi: quanta fruimur Dei benignitate? quantam vero exhibemus nequitiam? quantum somnum? quantam ignaviam? Quam facilis est virtus, quæ et multam habet utilitatem? Quam operosa res est nequitia? Nos autem a re tam levi fugientes, aliam persequimur plumbo graviorem. Hic non corporeo robore est opus, non divitiis, non pecuniis, non potentia, non amicitia, non alio quopiam, sed satis est tantum velle, et totum factum est. Te quispiam affecit dolore, contumelia, dicteriis? Sed cogita te similia multa aliis facere, ipsique Domino, et parce veniamque concede illi. « Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus » debitoribus nostris[1]. » Cogita quod si non dimiseris, non poteris hoc cum fiducia dicere; si vero dimiseris, jam il-

[1] Matth. VI, 12.

lud ut debitum exigis, non ex rei natura, sed ex ejus qui dedit benignitate. Et quomodo par res fuerit, si cum conservis dimittimus, peccatorum quæ in Deum admisimus veniam accipiamus? Attamen benignitatem hujusmodi consequimur, quia dives ille est in misericordia et miserationibus. Ut autem ostendam tibi, quod his etiam missis, missa quoque illa remissione, te cum dimittis fructum decerpere; cogita quot is qui talis est amicos habeat, quomodo laudes ejus omnes ubique prædicent dicentes, Bonus est vir, facile reconciliatur, nescit injuriarum recordari, statim atque vulnus excipit, medelam habet. Talem virum si in calamitatem incitat, quis non ejus miserebitur? Quis non condonabit peccanti? Quis gratiam pro aliis petenti negabit? Quis tam bonæ animæ amicus, imo servus, esse non cupiat? Etiam, rogo, omnia hujus rei causa faciamus; non amicis tantum et cognatis; sed etiam servis. « Remittentes, inquit, minas, scientes quia et vester Do» minus in cœlis est[1]. » Si dimittamus proximo peccata, dimittentur etiam nobis; eleemosynas erogemus, si humiles fuerimus: nam et illud quoque peccata tollit. Nam si Publicanus, ubi solum dixit, « Propitius esto mihi pecca» tori[2], » descendit justificatus; multo magis nos, si humiles fuerimus et contriti, poterimus multam consequi benignitatem: si confiteamur peccata nostra, et nos ipsos damnemus, sordium maculas abstergemus. Multæ namque viæ sunt ad purgandum. Undique igitur diabolum oppugnemus. Nihil dixi difficile, nihil grave. Remitte ei qui te læsit, miserere egeni, humilia animam tuam. Etiamsi admodum peccator sis, poteris regnum consequi, per hæc peccata purgans et abluens sordes. Utinam autem nos omnes, peccatorum sordibus omnibus per confessionem purgati, illic consequamur promissa bona, in Christo Jesu

[1] Ephes. vi, 9. — [2] Luc. xviii, 13.

Domino nostro, cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium, honor et adoratio, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA II.

Gratias ago Deo meo semper, memoriam tui faciens in orationibus meis, audiens charitatem tuam, et fidem quam habes erga Dominum Jesum, et in omnes sanctos : ut communicatio fidei tuæ efficax fiat in agnitione omnis boni, quod est in vobis in Christo Jesu[1].

I. Non statim ab initio gratiam petit; sed prius virum admiratus, laudatisque ejus recte factis, cum charitatis erga eum suæ indicium non minimum dedisset, quod ejus semper in orationibus suis recordaretur, dixissetque multos esse qui in eo requiescerent, quodque in omnibus obsequeretur et cederet; tunc ipsam postremam ponit gratiam; hinc maxime sibi illum concilians. Nam si alii quæ postulant consequuntur, multo magis Paulus. Si ante alios veniens dignus erat qui impetraret, multo magis post alios accedens, et rem postulans non pro se ipso, sed pro alio. Deinde ne videretur hac solum de causa scribere, nec diceret quispiam, Nisi Onesimus esset, non scripsisses, vide quomodo alias scribendi epistolam causas afferat. Primo quidem ipsius charitatem indicat, deinde hospitium sibi parari jubet. « Audiens, inquit, charitatem tuam. » Hoc mirabile est et multo majus, quam si præsens illum vidisset. Palam quippe est, cum illa charitas eximia esset, eam manifestam fuisse, et ad ejus aures venisse, etiamsi non

[1] Philem. 4-6.

modicum intervallum esset Romam inter et Phrygiam. Illic enim mihi videtur fuisse, quod ibi Archippus esset. Colossenses enim in Phrygia sunt, illisque scribens dicebat : « Cum lecta fuerit apud vos Epistola, facite ut et in » Laodicensium legatur Ecclesia, et eam quæ ad Laodi» censes ipsi legatis[1]. » Hæc vero Phrygiæ urbs est. « Opto, » inquit, ut communicatio fidei tuæ efficax fiat. » Videsne prius ipsum dare, quam acciperet, et priusquam gratiam peteret, suam dare multo majorem? « Ut communi» catio, inquit, fidei tuæ efficax fiat in agnitione omnis » boni, quod est in vobis in Christo Jesu ; » id est, ut omnem virtutem assequaris, ut nihil desideretur. Sic enim virtus efficax est, cum opera exhibet : sine operibus enim fides mortua est. Nec dixit, fides tua, sed communicatio fidei tuæ, illum secum conjungens, et unum corpus ostendens, illumque sibi maxime concilians. Si consors es, inquit, secundum fidem, secundum alia quoque consors esse debes. « Gaudium enim habemus et multam consola» tionem in charitate tua : quia viscera sanctorum requie» verunt per te, frater[2]. » Nihil ita movet et conciliat ut beneficia aliis collata proferre, cum maxime hic illis longe venerabilior est. Nec dixit : Si id aliis facis, multo magis mihi. Sed hoc subindicavit. At illud cum arte gratius expressit, « Gaudium habemus ; » id est, tu mihi fiduciam dedisti, ex iis quæ aliis contulisti, « Et consolationem ; » id est, non modo lætamur, sed et consolationem accipimus : illi enim membra nostra sunt. Si igitur tantam oportet esse concordiam, ut de aliorum requie illi quoque qui in ærumnis sunt, etiamsi nullo fruantur, de illis tamen lætentur, quasi unum corpus beneficia acceperit ; multo magis si nobis etiam requiem tribuas. Neque dixit, quia cedis, quia obtemperas, sed et vehementius et cum ma-

[1] Coloss. IV, 16. — [2] Philem. 7.

jore emphasi : « Quia viscera sanctorum requieverunt, » ac si de puerulo parentibus charo et amabili ageretur, sic charitas et dilectio ostendit eum ab illis valde fuisse dilectum. « Propter quod multam fiduciam habens in » Christo, imperavi tibi quod ad rem pertinet[1]. » Vide quam caute agat, ne quid ex iis quæ ex vehementi charitate dicebantur, auditorem percelleret, ita ut id graviter ferret. Ideo antequam diceret : Imperavi tibi, quia grave illud erat, etiamsi ex charitate dictum, curare potius valeret ; attamen ex abundanti, magnam adhibet correptionem, dicens : Fiduciam habens, quod magnum esse virum Philemonem indicabat. Hoc est, fiduciam nobis tu dedisti. Neque hoc tantum ; sed etiam addens, in Christo, quo significatur, non quod sis in mundo clarior, non quod potentior, sed propter fidem in Christum. Tuncque posuit illud, « Imperavi tibi ; » neque hoc tantum, sed etiam, « Quod ad rem pertinet ; » id est, rem rationabilem. Et vide ex quot rebus illud apparat, « Aliis, inquit, bene facis et » mihi; » et propter Christum, et quia id rationabile est et quia charitas dat ; ideo subjungit. « Propter charitatem magis » obsecro[2]. » Ac si diceret : Novi quidem quia imperando efficiam cum potestate multa, ex præcedentibus id sciens. Sed quia hac de re admodum sollicitus sum obsecro. Utrumque simul ostendit ; quod et ipsi confidat : præcepit enim ; et quod res sibi valde cordi sit : ideo hortatur : « Cum sis » talis, inquit, ut Paulus senex. » Papæ ! quanta ad illum flectendum adhibet Paulus ex personæ conditione, ex ætate, quia senex, quia justior omnibus, quia vinctus Jesu Christi.

II. Quis enim athletam coronatum non supinis manibus excepisset ? Quis videns vinctum propter Christum, non innumera ipsi largitus esset ? Cum ergo tot modis ipsum

[1] Philem. 8. — [2] Ibid. 9.

demulsisset, non statim nomen injecit suum; sed cum tantam rem petiisset, differt adhuc. Scitis enim dominorum adversus fugitivos servos indignationem, maxime si addito furto discesserint: quantumlibet mites heri sint, quam hinc augeatur ira. Illam igitur supradictis omnibus mitigavit. Cum primum suasisset illi ut qualibet in re sibi subministraret, et ejus animum parasset ad omnem obsequentiam, tunc supplicationem subjungit et ait: « Obse» cro te; » et laudes adjicit, « Pro meo filio, quem genui » in vinculis[2]. » Rursus vincula ad placandum memorantur, et tunc nomen apponitur: non modo enim ejus iram extinxit; sed ut lætaretur effecit. Neque enim, inquit, illum filium vocassem, nisi admodum probatus et utilis esset. Ut Timotheum filium dixeram, ita et illum: et cum multis in locis affectum suum ostendisset, a tempore partus illum hortatur. Vinctus ipsum genui, inquit. Itaque ideo etiam dignus est qui multum consequatur honorem, quia in ipsis certaminibus genitus est, in tentationibus propter Christum susceptis. « Onesimo, qui tibi aliquando inutilis » fuit[2]. » Vide quanta utatur prudentia, quomodo confiteatur ejus peccatum, et hac ratione furorem ejus extinguat. Novi, inquit, quod inutilis fuerit. « Nunc autem et » tibi et mihi utilis erit. » Non dixit, Nunc autem tibi utilis erit, ut ne ille contradiceret; sed suam quoque personam induxit, ut spes fide dignior esset. « Nunc autem et » tibi, inquit, et mihi utilis. » Nam si Paulo tantam accurationem exigenti utilis erat, multo magis domino futurus erat. « Quem remisi tibi. » Hac quoque ratione iram ejus extinxit, cum illum in manus ejus tradidit. Nam tunc maxime heri indignantur, cum pro absentibus preces afferuntur. Hoc itaque modo magis illum mitigabat. « Tu autem illum ut viscera mea suscipe[3]. » Et rursus non nu-

[1] Philem. 10. — [2] Ibid. 11. — [3] Ibid. 12.

dum nomen ponit ; sed voce addita, quæ magis illum flectere posset, quæ ardentiorem, quam vox filius, affectum exprimebat. Dixerat filium ; dixerat, genui. Itaque magis diligendus erat, quia in tentationibus ipsum genuerat. Perspicuum enim est nos erga filios hujusmodi ardentiore amore ferri; quando scilicet pericula effugimus, et inter ipsa pericula genuimus : ut cum dicit Scriptura : Væ Barochabel (14). Et rursus cum Rachel Benjaminum vocat, filium doloris mei appellat[1]. Tu autem, inquit, illum ut viscera mea suscipe. Magnitudinem charitatis suæ ostendit. Non dixit, Recipe; non dixit, Ne irascaris; sed, Suscipe : non venia tantum, sed et honore dignus est. Quare? Pauli filius est effectus. « Quem ego volueram mecum detinere, ut pro te mihi » ministraret in vinculis Evangelii[2]. » Vides-ne quam multa antea apparaverit, ut illum postea in honorem apud dominum suum induceret? Et vide cum quanta id sapientia efficiat : vide quoque quam sibi illum debitorem reddat, et quanto illum in pretio habeat. Invenisti, inquit, quo pacto ministerium mihi tuum per illum reddas. Hic ostendit se illi magis quam servo prospicere, quia valde ipsum reveretur. « Sine consilio autem tuo[3], inquit, nihil volui facere, » uti ne velut ex necessitate bonum tuum esset, sed vo» luntarium. » Hoc maxime flectit eum qui rogatur, quando res per se utilis est, et cum voluntate rogantis efficitur. Hinc enim duo nascuntur bona ; ille lucratur, et hic tutior constituitur. Nec dixit, ut ne ex necessitate ; sed, ut ne velut ex necessitate. Sciebam enim, inquit, te etiamsi id non accurate didicisses ; sed repente audisses, non indigne laturum fuisse ; attamen ex abundanti ut ne velut ex necessitate esset, ita feci. « Forsitan enim ideo discessit ad » horam a te, ut æternum illum reciperes, jam non ut » servum[4]. » Recte illud, « Forsitan » posuit, ut dominus

[1] Gen. xxxv, 18. — [2] Philem. 13. — [3] Ibid. 14. — [4] Ibid. 15, 16.

cederet. Quia enim ex procacitate, vel ex perversa mente, non ex recto proposito fugam fecerat, « Forsitan, » dixit. Neque dixit, ideo fugit; ideo discessit, honestiori voce rem temperans. Neque dixit, se ipsum separavit, sed, discessit. Neque enim ita apparatus erat ut propter hoc, vel propter illud discederet. Quod et Joseph fratres suos excusans dicit, « Deus huc me misit[3]; » id est, malitia eorum ad bonum est usus. Ideo discessit, inquit, ad horam. Et tempus contrahit, peccatum confitetur, totumque in divinam dispensionem vertit. « Ut æternum illum reci» pias, inquit, non in præsenti solum tempore, » sed etiam in futuro. Ut semper habeas illum, non jam servum, sed servo pretiosiorem. Nam servum manentem habebis melius erga te affectum, quam fratrem. Itaque et ex tempore et ex rei ratione lucratus es : jam enim non ultra discedet. « Ut æternum, inquit, reciperes : jam non ut servum, sed » pro servo charissimum fratrem, maxime mihi. » Servum ad breve tempus amisisti, et fratrem perpetuo invenies, fratrem non modo tuum; sed et meum. Hic virtus magna comparet. Si frater ille meus est, tu non erubesces. Cum filium illum dixit, affectum ostendit; cum fratrem vocavit, benevolentiam magnam et æqualitatem.

III. Hæc non sine causa scripta sunt, sed ut ne de servis peccantibus desperemus, neque illos vehementius insectemur; sed discamus peccata illis condonare; ut ne semper asperi simus, neque dedignemur illos in omnibus consortes habere quando probi sunt. Si enim Paulus non erubuit servum filium vocare, viscera sua, fratrem, et charissimum, cur nos erubescamus ? Et quid dico Paulum ? Pauli Dominus non erubescit servos nostros fratres suos vocare, et nos erubescimus ? Vide quanto in honore nos habeat : servos nostros vocat, fratres, amicos, cohæredes.

[3] Gen. XLV, 5.

Vide quousque se demittat. Quid ergo faciemus nos ut totum hoc perficiamus? Nunquam poterimus. Nam ad quantamvis humilitatem nos deprimamus, magna ejus virtutis pars adhuc deficiet. Perpende, quæso. Quidquid feceris, erga conservum facis : Dominus autem tuus erga servos tuos id fecit. Audi et exhorresce. Nunquam de humilitate extollaris. Forte de dicto hujusmodi ridetis, quod humilitas extollat. Sed ne miremini : extollit, cum germana non est. Quomodo et qua ratione? Quando illa adhibetur ad excipiendos homines, non Deum; quando ad laudes sibi conciliandas, et altos spiritus sumendos. Nam et hoc diabolicum est. Sicut enim multi, ut non vanam gloriam sectari videantur, illam sectantur; sic et cum se humiliant extolluntur, quod altum sapiant. Exempli causa: Venit quispiam frater, vel servus; illum excepisti, pedes ejus lavasti, et statim altum sapuisti. Feci, inquis, quod nemo fecit; humilitatem exercui. Quomodo ergo quis in humilitate persistat? Si memor sit præcepti Christi dicentis : « Cum omnia feceritis, dicite, Servi inutiles sumus [1]. » Rursusque, magister orbis dicit, « Ego me non arbitror » comprehendisse [2]. » Qui sibi ipsi persuasit se nihil magni fecisse, quidquid tandem fecerit, hic solus humiliter sentire potest, qui se putat nondum ad finem pervenisse. Multi ex humilitate in superbiam elati sunt. At ne nos hoc patiamur. Aliquid humile exhibuisti? ne altum sapias; nam totum perdes. Talis fuit Pharisæus ille : elatus est quia decimas pauperibus dabat, et totum perdidit. At non sic Publicanus. Audi Paulum rursus dicentem, « Nihil mihi » conscius sum, sed non in hoc justificatus sum [3]. » Vides-ne illum non sese extulisse, sed omnino compressisse et humiliasse, idque cum ad virtutis culmen ascendisset? Et tres pueri in igne erant et in media fornace; quid vero dice-

[1] Luc. XVII, 10. — [2] Philip. III, 13. — [3] I Cor. IV, 4.

bant? « Peccavimus, inique egimus cum patribus nostris. » Hoc est cor contritum habere, ideo dicere poterant: « Sed » in contrito corde et in spiritu humilitatis suscipiamur[1]. » Sic postquam in fornacem inciderunt, admodum humiles erant, et magis quam antea fuerant. Postquam enim miraculum illud viderunt, indignos se salute existimantes, in humilitatem conversi sunt. Nam cum putamus, nos præter meritum beneficia magna accepisse, tunc maxime angimur. Atqui, quæ præter meritum beneficia acceperunt illi? se ipsos in fornacem dediderunt, in captivitatem ducti fuerant aliis peccantibus; juvenes enim adhuc illi erant; neque murmuraverunt, vel indignati sunt; nec dixerunt: Quid doni nobis confertur quod Deo serviamus? Quid lucrati sumus illum adorantes? Hic impius est, et dominus noster effectus est: cum idololatris ab idololatra torquemur: in captivitatem adducti sumus, a patria excidimus, a libertate, a paternis omnibus, captivi et servi facti regi barbaro servimus. Nihil horum dixerunt. Sed quid? Peccavimus, inique egimus; neque pro se, sed pro aliis preces fundunt: quia regi, inquiunt, inimicissimo et iniquissimo tradidisti nos. Rursus, Daniel secundo in lacum injectus dicebat: « Recordatus est enim mei Deus[2]. » Cur, o Daniel, tui recordatus non esset, quando tu glorificasti eum coram rege dicens: « Et ego non in sapientia » quæ est in me[3]? » Sed quando injectus es in lacum leonum, quia nequissimo decreto non obtemperasti, cur non recordatus esset? Propter hoc ipsum. Nonne propter illum nunc injectus es? Etiam, inquit. Sed multorum debitor sum. Quod si ille post tantam exhibitam virtutem sic loquebatur, quid nos tandem? Sed audi quid dicat David: « Quod si dixerit mihi, nolui te, ecce ego, faciat mihi » quod placitum est in conspectu ejus[4]; » etsi innumera

[1] Dan. III, 29. — [2] Id. XIV, 37. — [3] Id. II, 30. — [4] 2 Reg. XV. 25.

poterat præclara gesta sua dicere. Heli quoque dicit : « Dominus est, quod placitum est in conspectu suo faciet [1]. » Hoc gratis servis convenit, non in beneficiis modo; sed etiam in suppliciis et in cruciatibus, totum ipsi committere.

IV. Quomodo enim absurdum non esset, si cum nos videmus heros, qui servos suos verberant, sic agere sinimus, gnari ipsos servis esse parcituros, cum sui sint, Deus ipse puniens non parceret? Hoc subindicavit Paulus dicens? : « Sive vivimus, sive morimur, Domini sumus [2]. » Non vult, inquit, minui divitias suas : novit quomodo puniat : suos punit filios. Nemo nostrum sibi magis parcit, quam is qui nos ex nihilo produxit, qui solem oriri curat, qui pluvias dat, qui animam inspirat, qui Filium suum dedit pro nobis. Verum ut dicebam, in omnibus quæ præmissa sunt, humiles simus, ut par est, modeste agamus ut decet, ne sit nobis humilitas elationis occasio. Humilis es, et omnium hominum humillimus? Ne ideo altum sapias, neque aliis exprobres, ne gloriandi causam perdas. Ideo humilis es ut arrogantiam fugias. Si ergo per humilitatem in arrogantiam incidas, melius esset non esse humilem. Audi enim Paulum dicentem : « Per bonum operatum est mihi mortem, ut fiat supra modum peccans peccatum per mandatum [3]. » Cum in mentem inciderit tibi, ut te ob humilitatem magni facias, cogita Dominum tuum, quo descenderit, nec utra te ipsum miraberis, neque laudabis, sed te ipsum irridebis, ut qui nihil feceris : te omnino debitorem esse puta. Quidquid feceris, illam semper parabolam animo versa. « Quis vestrum, inquit, habens servum, num intranti illi dicat : Recumbe? Non, dico vobis, sed, sta, et ministra mihi [4]. » An gratias habemus servis nostris nobis ministrantibus? Nequaquam. Sed Deus

[1] 1 Reg. III, 18. — [2] Rom. XIV, 8. — [3] Id. VII, 13. — [4] Luc. XVII, 7.

nobis gratias habet, non ministrantibus illi, sed quod expedit nobis agentibus. Cæterum non ita affecti simus, ac si ille nobis gratias habeat, ut majores habeat; sed quasi debitum implentes : debitum enim sunt omnia quæ facimus. Nam si cum servos pecunia emimus, illos semper nobis vivere optamus, et si qua habent, nobis habere volumus; quanto magis ille, qui nos ex nihilo produxit, qui postea pretioso sanguine suo nos redemit? Pretium pro nobis deposuit, quale nemo unquam pro filio posuerit : sanguinem effudit suum. Si ergo mille haberemus animas, illasque omnes deponeremus, an par pari referremus? Nequaquam. Quare? Quia ille cum nihil nobis deberet, hoc fecit; sed totum ex gratia factum est : nos autem illi debitores sumus. Et ille, Deus cum esset, servus factus est; et cum morti obnoxius non esset, se obnoxium fecit in carne. Nos vero, etiamsi animas pro illo non ponamus, omnino tamen lege naturæ ponemus, ac vel inviti paulo postea discessuri sumus. Sic et in pecuniis, quamvis non propter ipsum illas erogemus, per mortem illas necessario reddemus. Sic et de humilitate dicendum. Si non propter ipsum humiliemur, propter ærumnas et calamitates et potestates humiliabimur. Vides-ne quanta sit gratia? Non dixit, Quid enim magni faciunt Martyres? etiamsi enim propter me non morerentur, omnino tamen morientur. Sed magnas illis habet gratias, qui lubentes animam ponunt, quam postea ex naturæ lege vel inviti posituri erant. Non dixit, Quid enim magni faciunt, qui pecunias effundunt? Omnino illas velint nolint deposituri sunt. Sed his quoque magnas habet gratias : neque erubescit coram omnibus confiteri, se dominum a servis nutritum fuisse. Nam et hoc gloria domini est, servos gratos habere, et hoc item gloria illius est, quod ita serservos suos amet : hoc quoque gloria domini est, quod

quæ illorum sunt sibi propria ducat, idque coram omnibus confiteri non erubescat. Revereamur ergo tantam Christi charitatem, amore ardeamus. Etiamsi quis sit humilis, etiamsi vilis, tamen si audiamus quod ipse nos diligat, tunc maxime erga illum amore accendemur, illumque in eximium honorem extollemus. Et nos illum amemus, Dominus vero nos tantopere amat, et nos non expergiscimur? Ne quæso, ne ita segnes simus circa animarum nostrarum salutem; sed pro viribus nostris diligamus illum, omniaque impendamus pro ejus dilectione, et animam et pecunias et gloriam, et quodcumque aliud cum gaudio, lætitia et alacritate; non quasi aliquid illi præbentes, sed quasi nobis ipsis. Ea quippe est amantium lex : bene secum agi putant, quando pro dilectis male patiuntur. Ita ergo et nos affecti simus erga Dominum nostrum, ut et futura consequamur bona, in Christo Jesu Domino nostro, cui cum Patre simulque Spiritu sancto gloria, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA III.

Si ergo habes me socium, suscipe illum sicut me. Si autem aliquid nocuit tibi, aut debet, hoc mihi imputa. Ego Paulus scripsi mea manu : ego reddam, ut non dicam tibi quod et te ipsum mihi debes[1].

I. Nihil ita solet ad dandum inflectere, quam cum non simul omnia petuntur. Vide namque post quantas laudes, post quantum apparatum, hoc magnum posuerit. Postquam

[1] Philem. 17, 18.

dixerat : Filius meus, viscera mea, socius Evangelii, et ut fratrem illum recipis, ut fratrem habe, tunc adjecit, ut me : nec erubuit Paulus. Qui enim servus fidelium non erubescit appellari, sed id ipse fatetur, multo minus id recusaverit. Hoc autem vult significare. Si eadem mecum sentis, ad eadem curris; si amicum arbitraris, excipe illum ut me ipsum. Si in quopiam te læsit, vide ubinam et quando id fecerit. Demum postquam de illa re dixerat : quoniam pecuniæ jactura maxime homines mordere solet, ne de illa re incusaret; verisimileque erat illam jam insumptam fuisse; tunc hoc memorat et dicit : « Si autem aliquid nocuit tibi. » Non dixit : Si quid furatus est. Sed, quid? Si nocuit tibi. Simul peccatum confessus est, et non ut servi peccatum, sed quasi amici ad amicum, injuriæ magis quam furti nomine usus est. « Hoc mihi imputa, inquit; » id est, me habe debitorem. « Ego reddam. » Deinde cum gratia spirituali : « Ego Paulus scripsi mea manu, » simul et monentis et gratiam rogantis more loquens; si quidem Paulo eadem de re rescriptum dare non recusante, hoc ille admittere nollet. Hoc autem et illum admodum inflexit, et Onesimum a molestia eripuit. Manu mea scripsi, inquit. Nihil his visceribus ardentius, nihil studiosius, nihil alacrius. Pro viro uno vide quantam providentiam gerat. « Ut non dicam tibi, inquit, quod et te ipsum mihi debes. » Deinde ne videretur contumelia esse in eum qui rogabatur; si pro furto non ausus esset rogare ut impetraret, hanc quoque rem mitigat : Ut non dicam, inquit, quod tu te ipsum mihi debes; non tua tantum, sed, te ipsum. Et hoc ex charitate, et ex amicitiæ lege, et quod illi valde confideret. Et vide quomodo utriusque rei curam gerat, et cum magna securitate roget, et ut illud signum non sit nimiæ fiduciæ. « Ita, frater[1]. » Quid est illud : Etiam, fra-

[1] Philem. 19.

ter. Suscipe illum, inquit. Hoc enim oportet subintelligere. Missis namque gratiosis verbis, rursus de prioribus agit: de seriis, quanquam et ista seria sunt. Nam quæ a sanctis dicuntur seria sunt, etiamsi grata et dulcia. «Ita, frater. »Ego te fruar in Domino. Refice viscera mea in Christo;» hoc est, Domino gratiam des, non mihi. Viscera mea erga te. «Confisus in obedientia tua scripsi tibi[1].» Quem lapidem hæc non emollirent? Quam feram hæc non mitigarent, et ad libenter suscipiendum non flecterent? Postquam tot et tanta virtutum ejus testimonia dederat, non renuit causam ipsius denuo tueri. Nec utcumque loquitur, non præcipit, nec cum auctoritate agit; sed, confisus in obedientia tua scripsi tibi; quod in principio dixerat, fiduciam habens; hoc etiam hic dicit cum Epistolæ subscribit: «Sciens quoniam et super id quod dico facies[2].» Simul enim his verbis illum concitat. Erubuisset enim, etsi ob nihil aliud, quod ille talem de se haberet opinionem, quod nempe plus quam ipse dicebat esset facturus, si non quantum ipse postulabat fecisset. «Simul autem et para mihi »hospitium: nam spero per orationes vestras donari me »vobis[3].» Et hoc valde confidentis erat, imo etiam pro Onesimo, ut ne negligenter agerent, imo scientes ipsum venturum, auditurumque ea quæ ipsum spectarent, omnem injuriæ memoriam, deponerent, illumque in gratiam reciperent. Grandis enim erat præsentis Pauli gratia et honor; Pauli nempe ex ætate, Pauli ex vinculis. Rursus ipsorum charitatis indicium est, quod dicat ipsos orare, ut sibi ipse Paulus iterum daretur. Etsi enim, inquit, in periculis nunc sum, attamen videbitis me si precemini. «Salutat te Epaphras concaptivus meus in Christo Jesu[4].» Hic a Colossensibus missus fuerat; ita ut hinc palam sit Philemonem fuisse Colossis; concaptivum autem vocat

[1] Philem. 20. — [2] Ibid. 21. — [3] Ibid. 22. — [4] Ibid. 23.

illum, ostendens ipsum etiam in ærumnis multis esse. Itaque etiamsi non propter illum ipsum, propter hunc saltem par erat illum audiri. Qui enim in ærumnis est, et iis quæ ad se spectant missis res aliorum curat audiri debet.

II. Et alioquin movet illum et ad pudorem concitat, si cum concivis ejus, concaptivus sit Pauli, et cum illo vexetur; ipse gratiam servo suo præstare nolit. Addiditque: «Concaptivus meus in Christo Jesu,» ac si diceret, propter Christum. «Marcus, Aristarchus, Demas, Lucas, adjutores »mei[1].» Cur Lucam ultimum ponit; etiamsi alibi dicat: «Lucas est mecum solus[2]?» Et Demas, inquies, unus erat ex iis qui ipsum reliquerant, et præsens sæculum dilexerant. Hæc autem etiamsi alibi dicta sint, non tamen intacta hic relinquenda sunt, neque simpliciter vel utcumque audienda. Quo pacto dicit ipsos salutare eum qui se reliquerat? «Erastus enim, inquit, mansit Corinthi[3].» Epaphram ut illis notum et inde ortum addit, et Marcum ut admirandum virum. Cur autem Demam illis annumerat? Fortasse postea ignavior effectus est, quando pericula multa imminere vidit. Lucas porro, qui ultimus est, factus est primus. Cum his ergo salutat illum, ut magis moveatur ad obsequentiam; et adjutores vocat, ut magis flectat ad postulatum concedendum. «Gratia Domini nostri Jesu Christi cum »spiritu vestro, amen[4].» Epistolam ratione concludit. Oratio autem magnum est bonum et salutare, animarumque nostrarum præsidium. Magnum certe, si tali oratione digna opera præstemus, nec nos indignos efficiamus. Et tu ergo, cum accedis ad sacerdotem, illeque dicit: Miserebitur tui Deus, fili, ne verbo tantum confidas, sed opera adjice, illa perfice, quæ misericordia digna sint. Benedicet te Deus, fili, si benedictione digna feceris. Benedicet si erga proximum misericordia movearis. Quæ enim volumus a Deo impetrare,

[1] Philem. 24. — [2] 2 Tim. IV, 11. — [3] Ibid. 20. — [4] Philem. 25.

illa primum proximo largiri debemus. Quod si proximis opem negemus, quomodo a Deo consequi volumus? « Beati » inquit, misericordes, quoniam ipsi misericordiam conse- » quentur[1]. » Nam si homines eorum qui tales sunt miserentur, multo magis Deus. Eorum vero qui non miserentur, non item. « Judicium enim sine misericordia illi qui non » fecit misericordiam[2]. » Bona res est misericordia, cur ergo hanc non exhibes alteri? Vis tibi peccata ignosci? cur ergo peccanti non ignoscis? Sed ad Deum accedis regnum cœlorum postulans, et si argentum a te expetatur non erogas. Ideo misericordiam non consequimur, quia non miseremur. Quid ergo, inquies, annon illud quoque ad misericordiam pertinet, eorum qui non miserentur misereri? Sed qui crudelem et immanem, qui proximo mala innumera intulit, humaniter excipit, quomodo misericors fuerit? Quid ergo, inquies? annon lavacrum nos mille peccatis obnoxios servavit? Ab illis liberavit, non ut denuo peccaremus, sed ut a peccatis abstineremus. « Si enim mortui sumus » peccato, inquit, quomodo adhuc vivemus in illo[3]? » Quid ergo? an peccabimus quia non sumus sub lege? Absit. Ideo enim te ab illis eripuit, ut non rursus ad illam ignominiam revertaris. Nam et medici, febri laborantes ab illa flamma liberant, non ut sanitate utantur in malum et incuriam; melius enim esset infirmari, quam si quis ideo sanus fieret, ut in lecto se prorsus includeret. Sed ut infirmitatis mala experti, non ultra in eadem incidant, ut cautius bonam valetudinem servent, ut nihil non agant quod ad eam conferre possit. Ubi igitur est illa Dei clementia, inquies, nisi malos servaturus sit? Sæpe namque id multos audio dicentes : Benignus est, et prorsus omnes salvos faciet. Ne itaque nos frustra decipiamus; memini enim me id vobis pollicitum esse; age hodie hac de re verba faciamus. Nu-

[1] Matth. v, 7. — [2] Jacob. II, 13. — [3] Rom. VI, 2-15.

per vos de gehenna allocutus sum, et de Dei clementia loqui aliud in tempus distulimus. Hodie igitur debitum reddere par est. Quod itaque gehenna futura sit, satis ut opinor demonstravimus, quando diluvium et cætera prius inflicta in medium attulimus, diximusque fieri non posse, ut qui illa fecit, nunc inultos sinat peccatores. Si enim eos qui ante legem erant ita ultus est, eos qui post gratiam pejora admisere mala, impunitos non sinet. Quærebatur ergo quomodo bonus Deus sit, quomodo clemens, si supplicio plectat, et rem aliud in tempus misimus? ne rerum multitudine aures vestras obrueremus.

III. Age hodie debitum reddamus, et ostendamus quomodo bonus sit Deus, etiam cum pœnas expetit : etenim hic sermo etiam contra hæreticos recte instituitur. Itaque diligenter attendamus. Cum nullo eorum quæ apud nos sunt egeret Deus, nos condidit. Quod autem nullo egeret ostendit, cum nos postremo condidit; si enim eguisset, longe ante fecisset. Quod si ille sine nobis erat, nos autem postremis temporibus facti sumus, non quod nostri egeret nos condidit. Cœlum, terram, mare et omnia propter nos condidit. Annon, quæso, hæc ex bonitate facta sunt? Multa certe hac de re dici possint, sed compendii causa dicimus : «Solem oriri » curat super malos et bonos, pluit super justos et injus- » tos[1].» Annon hoc ex bonitate? Non, inquit. Nam olim cuidam Marcionistæ dicebam ; Annon hæc ex bonitate? Respondit ille, si peccatorum rationem non expeteret, id bonitatis fore ; si expetat, id jam bonitatis non esse. Verum ille jam non adest. Age vero, quæ tunc diximus, nunc referamus, et illis plura. Ego enim ex abundanti ostendam, illum, nisi rationem expetat, non esse bonum, et quia expetit, ideo bonum esse. Dic enim mihi, nisi rationem a nobis expeteret, num humana vita stare posset? Si enim

[1] Matth. v, 45.

imminentibus timore, pœnis et tribunalibus, alter alterum devorantes, pisces ipsos superavimus, et leones atque lupos transgressi sumus aliena rapientes; nisi rationes ille exposceret, et id persuasum haberemus, quantis turbis impleretur vita humana? Quis labyrinthus in fabula allatus, cum perverso mundi ordine comparari posset? Annon videres mille absurditates et iniquitates? Quis patrem jam revereretur? Quis matri parceret? quis omne voluptatis, omne vitii genus omitteret? Et quod res ita se habeat, ab una tantum domo tibi persuadere conabor. Quomodo? Si servis alicujus vestrum, qui hæc interrogatis, declarem et suadeam, quod etiamsi dominationem excutiant, et corpora dominorum contumeliis impetant, omnia auferant, et susdeque vertant, et inimicorum instar agant non minæ intentabuntur, non punientur, nec supplicio tradentur, nec verba quidem molesta audient; an hæc bonitatis essent? At ego ostendo id extremæ immanitatis esse; non modo quod per hanc importunam benignitatem et uxor et filii prodantur; sed etiam quod et illi ipsi ante hos perituri sint. Etenim ebriosi, impudici, lascivi, contumeliosi, et feris omnibus irrationabiliores erunt. An hoc, quæso, bonitatis est, nobilitatem animæ conculcare, et se ipsos mutuo perdere? Vides-ne quod rationes expetere, id sit benignitatis multæ opus? Et quid servos dico, qui ad ejusmodi scelera promptius accedunt? Si quis filios habeat, omniaque illis permittat, neque castiget; quo non mancipio pejores illi erunt? Ergo in hominibus castigare et punire bonitatis fuerit, non punire autem crudelitatis; apud Deum vero non item? Itaque quia bonus est, ideo gehennam præparavit. Vultis aliam quoque Dei bonitatem ostendam? Neque hoc solum, sed etiam quod non sinat bonos fieri malos. Nam si eadem ipsa consecuturi essent, omnes mali fierent. Nunc autem hoc bonos non parum consolatur,

Audi namque Prophetam dicentem: «Lætabitur justus cum » viderit vindictam impii, manus suas lavabit in sanguine » peccatoris[1]. » Non gaudens, absit, sed timens ne eadem ipse patiatur, vitam suam puriorem reddet. Multæ ergo providentiæ illud fuerit. Etiam, inquies; sed comminari solum oportebat, non supplicium inferre. Si cum ille puniat, tu dicis, id comminationem tantum esse, ideoque negligentior efficeris; si vere comminatio tantum esset, annon magis supinus evaderes? Ninivitæ si scivissent comminationem esse tantum, pœnitentiam non egissent: quia vero pœnitentiam egerunt, minas in verbis tantum sisti curavere. Vis tu id tantum comminationem esse? in tua potestate id situm est. Melior evade, et comminatio sistitur. Si vero, quod absit, minas spreveris, in experimentum venies. Qui diluvii tempore erant, si minas timuissent, rem non experturi erant. Et nos si minas timeamus, experimentum non habebimus; quod utinam non habeamus. Sed concedat nobis benignus Deus ut omnes hic ad sanam mentem reducti, ineffabilia illa consequamur bona, quibus utinam omnes dignemur gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, quo cum Patre simulque Spiritu sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Psal. LVII, 11.

S. JOANNIS CHRYSOSTOMI

CONSTANTINOPOLITANI

ARCHIEPISCOPI,

ENARRATIO IN EPISTOLAM AD HEBRÆOS,

Ex notis post ejus obitum a Constantino presbytero Antiocheno edita.

ARGUMENTUM.

Beatus Paulus ad Romanos scribens dicit : « Quandiu » ego sum Gentium Apostolus, diligenter ministerio meo » perfungor, si quo modo ad æmulandum provocem car- » nem meam[1]. » et rursus alibi : Nam « Qui operatus est » Petro ad apostolatum Circumcisionis, operatus est et in » me erga Gentes[2]. » Si igitur Gentium Apostolus erat : namque et in Actis ad ipsum dicit Deus, « Vade, quia ad » gentes longinquas mittam te[3] : » quid ei negotii cum Hebræis fuit? aut cur etiam ad ipsos Epistolam misit? præsertim cum illis exosus esset, ut ex multis locis perspicuum est. Audi enim quid Jacobus ad eum loquatur. « Vides, frater, » quot millia sunt Judæorum qui crediderunt? Et hi om- » nes audierunt de te, quod defectionem doceas a lege[4] : » et multæ sæpe quæstiones ea de re sunt ei exhibitæ. Roget

[1] Rom. XI, 13, 14. — [2] Galat. II, 8. — [3] Act. XXII, 21. — [4] Id. XXI, 20.

igitur aliquis, cum legis esset peritus, utpote ad pedes Gamalielis edoctus, et magno erga eam zelo affectus, ac proinde valde idoneus ad confundendum adversarios, cur non ad Judæos a Deo missus sit? Quia eo nomine præcipue ipsi erant infensi. Cum hoc præsciret Deus, et quod eum non essent admissuri; « Proficiscere ad gentes, inquit, » quia illi non accipient testimonium tuum de me; » tum ille : « Etiam, Domine, ipsi sciunt, quod ego vinciebam, » et verberabam per synagogas credentes in te, et cum effunderetur sanguis Stephani testis tui; ego quoque ade» ram approbans eam cædem, custodiens vestes interimen» tium illum[1], » atque hoc ei signum esse et argumentum, quod non credituri sint sibi. Sic enim se res habet. Quando quis a gente quapiam defecerit, si sit ex infimis et nullius existimationis, non admodum id molestum est iis quos deseruit : quod si idem faciat eximius aliquis et suspiciendus, qui pridem illorum sententiæ fuerit, id vero illos male habet, et supra modum mœrore conficit, ut quod maxime illorum opinionem convellat, resiliendo ad alios. Quin et aliud inerat, quod incredulos redderet. Quidnam hoc? quod Petrus et reliqui cum Christo convixerant, et prodigia ejus ac miracula viderant; huic autem nihil tale contigit, sed cum esset in partibus Judæorum, repente transfugit ad nostros, id quod valde res nostras confirmavit : illi enim vel ad gratiam testimonium ferre videri poterant, quasi ob magistri desiderium attestarentur talia; at hic resurrectionis testis, vocem solam ejus audiverat; quapropter vides eos huic ex animo infestos; seditiones concitantes, et nihil non in perniciem ejus molientes. Cæterum incredulos Judæos hæc causa abalienaverat, credentes vero quænam? Quia necesse habebat gentibus pure prædicare christianam religionem, et quoties in Ju-

[1] Act. XXII, 18-20.

dæorum regione versaretur, nihil id curabat. Petrus enim et socii, ut qui Jerosolymis prædicabant, ubi legis fervens studium erat, necesse habebant eam jubere servari; at hic noster multa libertate utebatur, et plures ex gentilibus erant, quam Judæi, qui quod apud exteros degerent, non tanta legis religione tenebantur, eoque facilius se ab illa absolvebant, Paulo omnia pure prædicante. Et vere ea de causa illum inducere videntur, ut multitudinem revereatur. « Vides, inquiunt, frater, quot millia sint Judæorum credentium, qui ob hoc te oderunt quod audierint te defectionem a lege docere? » Cur igitur Judæis scribit, cum non sit eorum doctor : aut quonam ad eos Epistolam mittit? Mea opinione Jerosolymam et in Palæstinam. Sed quomodo scribit? ut et baptizabat, non jussus baptizare; ait enim se non missum ad baptizandum[1]. Nec tamen vetitus erat, sed operæ auctarium hoc fecit. Et cur his non scriberet, pro quibus anathema esse volebat[2]? Quapropter dixit : « Nostis fratrem Timotheum solutum, cum quo si maturius venerit, visam vos[3]. » Nondum enim comprehensus erat. Cum igitur biennium Romæ exegisset in vinculis, tandem dimissus est : deinde in Hispanias profectus; postea in Judæam venit, et Judæos invisit : ac tum rursus Romam reversus est, quando et supplicium jussu Neronis pertulit : proinde Epistola ad Timotheum antiquior hac est, illic enim dicit : « Ego enim jam immolor. » Et rursum : « In prima mea defensione nemo mihi affuit[4]. » Sæpe namque certavit, quemadmodum et Thessalonicensibus scribit : « Imitatores facti estis Ecclesiarum Judææ[5] ; » quin et ipsis scribens : « Cum gaudio, inquit, direptionem facultatum vestrarum accepistis[6]. » Vides eorum certamina? Quod si Apostolos ita tractabant, non in Judæa

[1] 1 Cor. I, 17.— [2] Rom. IX, 3. — [3] Hebr. XIII, 23. — [4] 2 Tim. IV, 6-16. — [5] 1 Thess. II, 14. — [6] Hebr. X, 34.

modo, sed ubicumque inter gentiles degebant; quid non facturi erant cæteris fidelibus? Ideo vides eum horum curam gerere præcipuam. Cum enim dicit: « Proficiscor ministraturus sanctis Jerosolymæ[1]: » et rursum cum adhortatur Corinthios ad beneficentiam, scribens Macedonas jam collationem fecisse, addens se quoque si opus sit profecturum: hoc ipsum dicit. Et cum dicit « Tantum ut pauperum memores essemus, id quod diligenter curavi[2]; » idem dicit. Rursum dicens, « Dextras dederunt societatis mihi et Barnabæ, ut nos quidem ad gentes, ipsi autem ad circumcisos[3]: » idem dicit. At non sic de pauperibus illic agentibus, sed vult nos participes esse erga illos beneficentiæ. Non enim ut prædicandi, sic pauperum curam ita illis commisimus, ut hi gentilibus, illi Judæis prospicerent. Vides ubique quam sit sollicitus? Et merito. Aliud enim erat apud cæteras gentes, ubi Judæi cum Græcis promiscue versabantur. In Judæa vero quoniam etiam tum quædam libertatis species manebat, nec vetabantur suis legibus vivere, nondum Romanis ad plenum subditi, non mirum si magnam sibi vindicabant tyrannidem. Si enim et in alienis urbibus, sicut Corinthi, pulsabant archisynagogum ante ipsum tribunal proconsulis, Gallione rem nihil curante; annon magis in Judæa[4]?

II. Vides igitur quomodo in illis urbibus Apostolos ad magistratus adducunt, et illi gentium opem contra eos postulant: domi vero nihil tale faciunt, sed ipsi convocato concilio in quoscumque libuerit animadvertunt. Sic Stephanum interfecerunt, sic Apostolos flagris castigaverunt inconsultis præsidibus. Sic et Paulum occisuri erant, nisi Tribunus eis se objecisset. Hæc enim fiebant manente adhuc auctoritate Pontificum, incolumi templo cum suo

[1] Rom. xv, 25, et 2 Cor. viii, 3. — [2] 1 Cor. xvi, 4. — [3] Galat. ii, 9. — [4] Act. xviii, 17.

cultu et sacrificiis. Aspice ipsum Paulum judicio sacerdotis subjici, dicentem, « Nesciebam esse pontificem[1] » idque coram Romano præside. Tanta illis tum erat licentia. Cogita igitur quam misera tunc fuerit fidelium Jerosolyma cæteramque Judæam habitantium conditio. Quare quid mirum si is qui anathema esse pro increduli cupiebat, et de conversis ad fidem tam erat sollicitus, ut si ita res posceret, profectionem non detrectaret ad ministrandum eorum necessitatibus, dignatur eos consolatione per litteras, et labantes fulcit suis adhortationibus. In tantum enim opprimebantur, ut pene deficerent : id quod circa Epistolæ finem his verbis indicat : « Quapropter manus remis- » sas et genua soluta surrigite[2]. » Et rursum : « Adhuc » perpusillum temporis, et qui venturus est veniet, et non » tardabit[3]. » Et iterum : « Si alieni estis a castigatione, » igitur spurii estis, non filii[4]. » Quoniam enim Judæi erant, et a patribus suis didicerant in hac vita expectandas esse malorum et bonorum vicissitudines : tunc vero spe bonorum post mortem dilata, mala tantum erant in manibus : non immerito post longam tolerantiam quidam reddebantur pusillanimes : ad quos præsentem sermonem dirigit. Sed hæc suo tempore disseremus prolixius, nunc satis sit indicasse, quod necesse illi fuerit ad eos scribere, de quibus erat tantopere sollicitus. Licet enim notis de causis ad ipsos missus non sit, nihil tamen vetabat eum scribere. Quod autem ad pusillanimitatem vergerent indicat his verbis : « Remissas manus et soluta genua surri- » gite, et gressus rectos facite. » Et iterum : « Non enim » injustus est Deus, ut obliviscatur operum vestrorum et » charitatis[5]. » Nam anima ipsorum crebris quassata tentationibus, sæpe dimovebatur a soliditate fidei. Ideo con-

[1] Act. XXIII, 5. — [2] Hebr. XII, 12. — [3] Id. X, 37. — [4] Id. XII, 8. — [5] Ibid. 12, et VI, 10.

firmat eos talibus adhortationibus, ne sint corde incredulo. Atque hæc est causa cur in hac potissimum Epistola multa de fide disserat : ubi multis allatis exemplis circa finem ostendit, patribus quoque non repræsentata quæ promissa sunt. Ad hæc ne se putarent derelictos in adversitatibus, duobus modis eos instruit : primo quæcumque acccidérint jubens ferre fortiter, deinde sperare certum præmium. Deum enim non neglecturum inhonoratum Abelem, et reliquam deinceps justorum seriem. Et triplicem illis consolationem adhibet. Unam exemplo passionis Christi, dicens non esse potiorem servum quam sit ipsius dominus : alteram ostentato credentium præmio : tertiam dum docet qualisnam sit hæc adversitas. Nec per futura solum eos confirmat, quibus minus moveri poterant, verum etiam per præterita, quæ acciderunt ipsorum patribus[1]. Idem et Christus facit, nunc negans servum majorem esse suo domino, nunc multas esse mansiones apud patrem suum asseverans[2], et nunquam non incredulis væ denuntians. Porro Apostolus crebram mentionem facit Testamenti Novi simul et Veteris : quod id animadverteret ad resurrectionis persuasionem valde conducibile. Ne enim propter passionem Domini, de resurrectione ejus dubitent, Prophetarum eam testimoniis astruit : docens nostris rebus venerationem deberi, non judaïcis : adhuc enim templum stabat cum suis sacrificiis. Quapropter dicit : « Exeamus igitur extra castra, opprobrium ejus portantes[3]. » Poterat autem hac parte contradici : Si hæc umbra tantum sunt et imago, quî fit ut non prætereant, neque cedant jam exortæ luci veritatis, sed in suo vigore perseverent? Ideo hoc quoque eventurum suo tempore subindicat, hoc ipso eos confirmans, quod jam ante, longo tempore, per fidem in afflictionibus constanter per-

[1] Joan. XIII, 16. — [2] Id. XIV, 2. — [3] Hebr. XIII, 13.

duraverint. « Cum debeatis, inquit, pro temporis ratione » doctores esse. » Et, « Ne forte sit in aliquo vestrum cor » malum infidelitatis. » Et, « Imitatores facti estis eorum, » qui per fidem ac patientiam hæreditatem promissionum » consecuti sunt[1]. »

HOMILIA I.

CAPUT I.

Multifariam, multisque modis olim Deus loquens patribus in Prophetis, novissime diebus istis locutus est nobis in Filio. Quem constituit hæredem universorum, per quem fecit et sæcula[2].

I. Revera « Ubi abundavit peccatum[3], superabundavit et » gratia[4]. » Hoc quidem certe hic quoque in procemio subindicat beatus Paulus, scribens ad Hebræos. Nam quoniam erat verisimile ipsos cruciatos et a malis vexatos, et res ex his judicantes, existimare se ipsos omnibus aliis minores, ostendit hac ratione eos potius majorem assecutos esse gratiam, et valde exuperantem, ex ipso exordio orationis excitans auditorem. Propterea dicit : « Multifariam, multis- » que modis olim Deus loquens patribus in Prophetis, in » novissimis his diebus locutus est nobis in Filio. » Cur non se ipsum præposuit Prophetis? Atqui erat illis longe major, quo etiam majora fuerant ei credita. Sed hoc non facit. Quare? primum quidem magna de se dicere recusans :

[1] Hebr. III, 12 ; V, 12, et VI, 12. — [2] Hebr. I, 1, 2. — [3] Vide D. Guillon, tom. XIII, p. 65-68. — [4] Rom. V, 10.

secundo autem, quod nondum perfecti essent auditores: tertio, eos magis volens extollere, et ostendere magnam esse præcellentiam. Quasi diceret: Quid magnum est quod Prophetas misit ad patres nostros? Ad nos enim misit Filium suum unigenitum. Pulchre autem sic incœpit, « Multifariam, multisque modis. » Ostendit enim quod ne ipsi quidem Prophetæ Deum viderunt: Filius vero vidit. Illud enim: Multifariam, multisque modis, hoc est, diverse et varie. « Ego enim, inquit, multiplicavi visiones, et in manibus Prophetarum sum assimilatus[1]. » Quamobrem non in hoc solum est præcellentia, quod ad illos quidem missi sunt Prophetæ, ad nos autem Filius: sed etiam quod illorum quidem nullus vidit Deum, vidit autem Filius unigenitus. Et hoc quidem non statim ponit, probat autem per ea quæ deinceps sequuntur. Nempe quando dicit de humanitate: « Cui enim Angelorum dixit: Filius meus es tu?» et, « Sede ad dexteris meis[2]? » Vide autem magnam ejus prudentiam. A Prophetis primum ostendit præcellentiam. Deinde cum illud confirmasset tanquam de quo constaret, pronuntiat quod illis quidem locutus est per Prophetas, nobis autem per Unigenitum. Deinde illis per Angelos. Et hoc rursus merito confirmat. Nam Angeli quoque collocuti sunt cum Judæis. Sed in hoc quoque illos in tantum superamus, quod nobiscum quidem Dominus, cum illis autem servi, et Angeli, et Prophetæ conservi. Pulchre autem dicit: In novissimis diebus. Nam hæc quoque ipsos excitat, et consolatur jam defessos. Sicut enim dicit alibi: « Dominus prope est, nihil solliciti sitis[3]. » Et rursus, « Nunc enim proprior est nostra salus, quam cum credidimus[4]; » ita hic quoque. Quid est ergo quod dicit? Qui in certamine est consumptus et exhaustus, postquam au-

[1] Osee. XII, 11. — [2] Hebr. I, 5 et 13. — [3] Philip. IV, 5. — [4] Rom. XIII, 11.

dierit finem certaminis, parum respirat, ut qui sciat illius quidem esse finem, initium autem quietis. « In novissimis » diebus locutus est nobis in Filio. » Ecce rursus : In Filio, Per Filium, inquit, adversus eos qui dicunt id convenire Spiritui. Vides quod istud « In » est « Per. » Et illud « Olim, » et illud « In novissimis diebus, » aliquid aliud innuit. Nempe cum multum temporis intercessisset, ex quo eramus castigandi, ex quo defecerant charismata, ex quo non erat spes salutis, ex quo expectabamus fore ut detrimento undique afficeremur, tunc majus nobis obtigit emolumentum. Vide autem quam prudenter hoc dixerit, Non enim dixit, Christus locutus est, quanquam ipse erat locutus. Sed quoniam imbecilli eorum animi, nec quæ de Christo dicenda erant adhuc audire poterant, dicit : Deus per Filium locutus est. Quid dicis, Deus per Filium locutus est ? Certe : Cur ergo non nunc ostendis excellentiam ? Hic enim ostendisti et Novum et Vetus esse unius et ejusdem, quod quidem magnæ non est excellentiæ. Propterea hoc verbum persequitur et exponit, dicens : Locutus est nobis in Filio. Vide quomodo id commune faciat, et Discipulos sibi exæquat Paulus dicens : Locutus est nobis. Atqui non est ei locutus, sed, Apostolis, et per ipsos multis. Sed ipsos extollit, et ostendit quod eis quoque sit locutus. Et simul Judæos perstringit. Nam omnes fere, quibus locuti sunt Prophetæ, scelerati erant et execrandi : et nondum de his verba fiunt ; interim autem loquitur de donis quæ a Deo sunt collata ; ideoque subjungit ? « Quem constituit hære» dem universorum. » Hic dicit carnem. Sicut et David dicit in secundo Psalmo, « Postula a me, et dabo tibi gentes » hæreditatem tuam[1]. » Non est enim amplius pars domini Jacob, neque sors ejus est Israël, sed, omnes. Quid sibi vult illud, quem constituit hæredem ? hoc est, fecit eum

[1] Psal. II, 8.

dominum omnium. Quod etiam Petrus dixit in Actis ; « Et Dominum et Christum eum fecit Deus[1]. » Hæredis autem nomine usus est, duo significans, nempe quod proprius et germanus esset Filius, et quod ab eo avelli non posset dominium. Hæredem universorum, hoc est, totius mundi. Rursum ad id quod est prius refert orationem : « Per » quem fecit et sæcula. »

II. Ubi sunt qui dicunt : Erat quando non erat ? Deinde utens gradibus, dixit id quod est longe majus. « Qui cum » sit splendor gloriæ, et figura substantiæ ejus, portansque » omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum fa- » ciens, sedet ad dexteram majestatis in excelsis : Tanto » melior Angelis effectus, quanto differentius præ illis no- » men hæreditavit[2]. » Papæ, quanta est apostolica sapientia! Imovero non Pauli, sed Spiritus est hic admiranda gratia. Non enim ex suo sensu hæc est locutus, nec tantam ex se invenit sapientiam. Unde enim? ex cultro et pellibus, aut ex officina? Sed divinæ id erat operationis. Non enim hæc cogitata pariebat ejus intelligentia, quæ tunc quidem erat adeo vilis et abjecta, ut nihil haberet amplius quam plebeii qui in foro versantur. Quomodo enim plus haberet, quæ in contractibus, et pellibus perpetuo versata et consumpta fuerat? Sed Spiritus gratia per quos vult suam vim ostendit. Sicut enim si quis parvum puerum in altum quemdam locum, et quid ad ipsum pertingat cœli verticem, velit deducere, sensim et paulatim hoc facit, per gradus qui sunt inferne eum deducens; deinde postquam eum supra statuerit, et jusserit ad inferiora animum advertere, viderit que caligantem, conturbatum et circumfusum tenebris, eum accipiens ducit inferius, concedens ut respiret ; deinde postquam ipsum recrearit, rursus sustollit, et rursus deorsum ducit; ita etiam fecit beatus Paulus, et in

1 Act. II, 36. — 2 Hebr. I, 3, 4.

Hebræis, et ubique, ut qui hoc a Magistro didicerit. Etenim ipse quoque sic fecit : aliquando quidem in altum sustulit, aliquando autem infra demisit auditores, non sinens ut diu eodem in statu morarentur. Vide quidem certe, quod cum ipsos in altum eduxisset gradibus, et statuisset in ipso vertice pietatis, priusquam caligarent, et gravibus circumfusi essent tenebris, quomodo eos rursus deducit inferius, et concedens ut respirarent, dicit : « Locutus est nobis in » Filio ; » et rursus, « Quem constituit hæredem universo» rum. » Nomen enim Filii interim est commune. Ubi enim intellectus fuerit proprius et germanus, est superior universis. Interim autem, quomodocumque sit, astruit quod sit e superis. Vide autem ut in humiliore gradu primo statuat. « Quem constituit, inquit, hæredem universorum. » Illud, constituit hæredem, est humile et abjectum. Deinde in superiori gradu eum constituit, subjungens : « Per quem » fecit et sæcula. » Deinde in altiori, et post quem non est alius. « Qui cum sit splendor gloriæ et figura substantiæ » ejus. » Revera duxit ad lucem inaccessibilem, ad ipsum splendorem. Et priusquam tenebræ accedant, vide quomodo rursus eum sensim demittit, dicens, « Portansque » omnia verbo virtutis suæ, cum per se ipsum fecisset pur» gationem peccatorum nostrorum, sedit ad dexteram ma» jestatis. » Non dixit absolute : Sedit, sed, post purgationem sedit. Apprehendit enim incarnationem. Et rursus loquitur humilia. Deinde rursus cum magnum quid esset locutus : « Ad dexteram enim, inquit, majestatis in excelsis, » revertitur ad id quod est humile : « Tanto melior Angelis factus, » quanto differentius præ illis nomen hæreditavit. » Hic deinceps loquitur de eo quod pertinet ad carnem. Illud enim : Factus melior, paternam non significat essentiam : illa enim non facta, sed genita est ; sed carnalem essentiam : ipsa enim est facta. Sed non nunc agitur de essentia,

Sed sicut Joannes dicit : « Qui post me venit, ante me factus est, » hoc est, prior, honoratior et splendidior ; ita hic quoque Paulus : « Tanto melior Angelis factus, » hoc est, probior et melioris existimationis, « Quanto excellentius » præ illis nomen hæreditavit. » Vides quod agitur de eo quod pertinet ad carnem? hoc enim nomen, Deus Verbum, semper habuit, non postea accepit hæreditarium : neque tunc melior Angelis factus est, quando fecit purgationem nostrorum peccatorum, sed fuit semper melior, et melior incomparabiliter : hoc autem dictum est de eo quod ad carnem pertinet. Sic nobis quoque mos est cum loquimur de hominibus, et alta et humilia dicere. Nam quando dicimus : Homo nihili, homo terra, homo cinis, ab eo quod est deterius totum vocamus. Quando autem dicimus, Immortale animal homo, rationabilis et cognatus supernorum ; ab eo quod est melius rursus totum vocamus. Ita etiam de Christo, aliquando quidem ex eo quod est minus, aliquando autem ex eo quod est melius loquitur Paulus, et dispensationem volens constituere, et docere de natura, in quam non cadit interitus.

III. Quoniam ergo peccatorum nostrorum fecit purgationem, maneamus puri et mundi, nullam suscipiamus maculam : sed quam nobis indidit pulchritudinem et decorem conservemus impollutum et mundum, ne sordem quidem habentem, aut rugam, aut aliquid ejusmodi. Sordes sunt et ruga etiam parva peccata, ut maledictum, contumelia, mendacium. Imovero ne ea quidem sunt parva, sed et valde magna, adeo ut etiam privent regno cœlorum. Quomodo? Qui fratrem suum vocat fatuum, est obnoxius, inquit, gehennæ ignis. Si autem qui vocat fatuum, quod videtur omnium esse levissimum, et lusus puerilis ; qui vocat malignum, et maleficum, et invidum,

[1] Joan. I, 17. — [2] Matth. V, 22.

et innumerabilibus aliis probris appetit, quas non luet pœnas castigationis ? Quid est hoc horribilius ? Sed sustinete quæso quod dico. Si enim qui facit uni ex minimis, ipsi facit, et qui non facit uni ex minimis, ipsi non facit, quomodo non idem est in laude et vituperatione ? Qui enim fratrem suum contumelia afficit, Deum afficit contumelia : et qui fratrem suum honorat, honorat Deum.

IV. Erudiamus ergo linguam, ut benedicat et bona verba efferat. « Compesce enim, inquit, linguam tuam » a malo [1]. » Non enim ideo eam dedit Deus, ut maledictis et contumeliis appetamus, ut nos invicem calumniemur ; sed ut Deum laudemus, ut ea loquamur quæ dant gratiam audientibus, quæ sunt ad ædificationem, quæ sunt ad utilitatem. Maledicto quempiam es insectatus, quid lucraris, qui te ipsum quoque cum illo damno implicas ? ex eo enim es consecutus ut reputeris maledicus. Nullum enim, nullum est malum quod se sistat ad illum usque quipatitur, sed eum quoque qui facit comprehendit : ut, invidus quidem videtur alteri insidiari, ipse autem prior fructum accipit peccati, ut qui tabescat et corrumpatur, et ab omnibus odio habeatur. Avarus alium privat pecuniis, sed sibi quoque aufert aliorum amorem, imo efficit ut omnes eum maledictis insectentur : est autem bona fama longe melior pecuniis : nam illam quidem non est facile abstergere, has autem facile est amittere. Atque adeo, quod est amplius, illæ quidem si non adsint, nihil lædunt eum qui non habet : hæc autem si non adsit, efficit ut sit probrosus, et ridiculus, omnibusque hostis et inimicus. Iracundus rursus prius se ipsum cruciat, se lanians ac discerpens, et tunc illum cui irascitur. Ita maledicus se priorem probro et dedecore afficit, et tunc

[1] Psal. xxxiii, 14.

eum quem maledicto appetit. Aut ne hoc quidem forte potest : sed abit quidem maledicus, nactus existimationem quod sit sceleratus et execrandus, efficiens ut cui ingessit maledictum, is magis ametur. Quando enim male audiens, non par pari referet, sed laudabit, et admirabitur, non illum laudabit, sed se ipsum. Nam sicut, ut prius dixi, quæ in proximos torquentur maledicta, ea prius attingunt eos qui insidiantur, ita etiam quæ in propinquos conferuntur bona, eos qui operantur prius delectant et gaudio afficiunt. Nam qui bonum parit et malum, eo merito prior ipse fruitur. Et sicut aqua et salsa, et potabilis, vasa implet eorum qui afferunt, ac fontem non minuit ex quo emanat; ita etiam et vitium et virtus, illum unde exit et delectat, et perdit. Et hæc quidem hic ita habent. Quæ autem illic sunt, quænam explicabit dicendi facultas, vel bona, vel mala? Nulla. Nam bona quidem vel omnem exuperant intelligentiam, non solum orationem : mala autem, dicta quidem sunt nominibus quibus assuevimus. Nam illic, inquit, est ignis, et tenebræ, et vincula, et vermis qui non desinit; neque hæc solum ostendunt quæ dicta sunt, sed alia graviora. Et ut intelligas, hoc primum statim considera. Nam si est ignis, quomodo sunt tenebræ? Vides quod ille ignis sit hoc gravior. Non habet enim lucem. Si est ignis, quomodo semper urit? Vides quod hoc igne sit gravior. Non enim extinguitur : nam propterea dicitur inextinguibilis. Cogitemus ergo quantum sit malum uri perpetuo, et esse in tenebris, et innumerabiles emittere ejulatus, et stridere dentibus, et ne audiri quidem. Si enim cum quis ex iis qui liberaliter sunt educati, hic in carcerem injectus, fœtorem solum, et jacere in tenebris, et in vinculis esse cum homicidis, quavis morte dicit esse gravius; cogita quid sit quando urimur cum hujus orbis terræ homicidis, et neque videmus nec videmur,

sed in tanta multitudine solos esse existimamus. Nam tenebræ, et lucis defectus non permittit ut vel eos qui prope sunt discernamus; sed unusquisque ita erit affectus; tanquam solus hoc patiens. Si autem nostros animos per se premunt et conturbant tenebræ, quid erit quando cum tenebris tam multi fuerint dolores et conflagrationes? Quamobrem rogo ut hæc apud nos perpetuo versemus, et quæ a verbis affertur, molestiam toleremus, ne qui per res ipsas suscipitur, cruciatum patiamur. Omnino enim erunt hæc omnia, et eos qui injusta admiserunt, nullus illinc eximet, non pater, non mater, non frater; etiamsi multam fiduciam habeat, et magna possit apud Deum. « Frater enim non redimit, redimet homo[1] ? » Ipse enim est qui reddit unicuique secundum opera sua, et ex iis licet et servari et puniri. « Facite vobis amicos ex » mammona iniquitatis[2]. » Obsequamur ergo : dominicum enim est mandatum : superfluas pecunias in egenos spargamus : faciamus eleemosynam, donec possumus; hoc est enim amicos facere ex mammona iniquitatis. Pecunias in egenos effundamus, ut illum ignem exinaniamus, ut ipsum extinguamus, ut illic habeamus fiduciam. Etenim illic non sunt isti qui nos suscipiunt, sed nostrum opus. Quod enim non absolute quod nobis sint amici, id nos possit servare, disce ex additamento. Cur enim non dixit, Facite vobis amicos ut vos excipiant in æternis suis tabernaculis, sed modum etiam adjecit. Cum dixisset, « Ex » mammona iniquitatis, » ostendit quod ex pecuniis convenit eos facere amicos, significans quod sola nos non defendet amicitia, nisi habeamus bona opera, nisi injuste collectas divitias juste effundamus. Hoc autem quod de eleemonyna dicimus, non solum conveniet divitibus, sed etiam pauperibus. Et si quis sit qui mendicando alatur, ad eum

[1] Psal. XLVIII, 3. — [2] Luc. XVI, 9.

quoque hæc dirigitur oratio. Nemo est enim adeo pauper, etsi sit valde pauper, qui non habeat duo minuta. Licet ergo vel ex paucis pauca danti, superare eos qui plura possident plura dantes, sicut illa vidua. Non enim ex eorum quæ dantur mensura, sed ex vi et potestate, et eorum qui dant instituto et prompta voluntate, judicatur magnitudo eleemosynæ. Ubique enim instituto opus est et libera promptaque voluntate : ubique in Deum charitate. Si cum ea omnia agamus, etiamsi pauca habentes pauca dederimus, faciem suam Deus non avertet, sed accipiet tanquam magna et admiranda. Attendit enim liberam et promptam animi voluntatem, non ea quæ dantur : et si illam viderit esse magnam, ei suum fert suffragium et judicium, et æternorum bonorum facit participes. Quæ detur omnibus nobis assequi gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium, honor et adoratio, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA II.

CAPUT I.

Qui cum sit splendor gloriæ, et figura substantiæ ejus, portansque omnia verbo virtutis suæ, per semetipsum purgationem peccatorum nostrorum faciens [1].

I. Ubique quidem pia et religiosa mente est opus, maxime autem quando de Deo aliquid dicimus et audimus; nam

[1] Hebr. 1, 3.

neque lingua loqui, neque auris aliquid audire de Deo potest pro dignitate. Ecquid dico linguam et aurem? Neque enim mens quæ hæc longe superat, potest aliquid exacte comprehendere, quando de Deo volumus aliquid eloqui. Nam si pax Dei exuperat omnem mentem, et quæ sunt parata iis qui ipsum diligunt, in cor hominis non ascenderunt, multo magis ipse Deus pacis, universorum opifex, nostram exuperat rationem. Oportet ergo omnia suscipere cum fide et pietate, ac religione; et quando imbecilla fuerit ratio, ut non possit exacte et accurate explicare et ostendere quæ dicuntur, tunc magis Deum glorificare, quod talem habeamus Deum, qui mentem nostram superat et intelligentiam. Multa enim ex iis quæ de Deo mente versamus, ne possumus quidem eloqui: aut multa eloquimur, non possumus autem intelligere: verbi gratia quod Deus ubique sit scimus: quomodo autem, non utique intelligimus. Quod sit vis quædam incorporea, omnium bonorum causa, scimus; quomodo autem sit, aut quænam sit nescimus. Ecce dicimus, et non intelligimus. Dixi esse ubique, sed non intelligo; dixi esse sine principio, et non intelligo; dixi genuisse ex se ipso, et nescio quomodo rursus intelligam. Sunt ergo quædam quæ nec dici possunt: ut exempli causa; intelligit cogitatio, sed non potest dicere. Et ut scias Paulum quoque esse imbecillum, et exempla non exacte dicere, et contremiscas, neque ulterius aliquid quæras, audi. Nam cum dixisset filium, opificemque posuisset et creatorem, quid dicit? « Qui cum sit splendor gloriæ, et figura sub» stantiæ ejus: » hoc pie est accipiendum, et abscindenda quæ sunt absurda. Splendor gloriæ, inquit. Sed vide ad quid hoc accipiat, et ita accipe, quod ex ipso, quod impatibiliter, quod eo non diminuto, nec effecto minori: quoniam sunt quidam qui quædam absurda ab exemplo

accipiunt. Splendor enim, inquiunt, non est in se consistens, sed quod sit habet in alio. Ne hoc ergo accipias; o homo, neque labores morbo Marcelli et Photini. E propinquo enim tibi medetur, ne in illum cogitatum incidas: nec permittit ut deturberis in perniciosam illam ægritudinem. Quid autem dicit? « Et figura substantiæ ejus, » nempe, Sicut ipse est in hypostasi sua, nullius indigens; ita etiam Filius. Hic enim hoc dicit, ostendens non esse diversitatem, nec ullam dissimilitudinem, et propriam esse figuram et characterem prototypi seu exemplaris, et quod per se consistat. Nam qui dixit superius quod per ipsum Deus fecit omnia, hic dat ei auctoritatem. Quid enim subjungit? « Portansque omnia verbo virtutis suæ; » ut ex eo accipiamus non solum figuram substantiæ, sed etiam quod omnia gubernet cum auctoritate. Vide ergo quomodo quod est proprium Patris, hoc tribuit Filio. Nam propterea non dixit absolute, Portansque omnia, neque dixit virtute sua, sed verbo virtutis suæ. Sicut enim nobis nuper paulatim ascendebat et descendebat, ita nunc quoque tanquam gradibus ascendit in altum. Deinde rursus deorsum ducit, et ait, « Per quem fecit et sæcula. » Vide quomodo hic quoque duas capessit vias. Volens enim nos abducere a Sabellii et Arii innovationibus; quorum alter in hypostasi superflua tollit; alter vero unam naturam per inæqualitatem dividit; ex abundanti, ille utrumque dejicit. Quomodo igitur hoc facit? Perpetuo illa versat, et loquitur; ut ne putetur esse sine principio, vel a Deo alienus. Et ne stupeas his auditis, dilecte. Nam si etiam post tam multa, quæ ostenduntur, sunt quidam qui dixerunt eum esse alienum, et alterum ei dederunt patrem, ipsum quoque dicentes cum eo bellum gerere: si non hæc dixisset, quid non essent locuti? Quando igitur necesse habet his mederi, tunc etiam necesse habet loqui

humilia: ut illud, Constituit eum hæredem universorum, et per ipsum fecit sæcula. Ne autem aliam partem destruat, ex humilibus eum rursus deducit ad auctoritatem, et ostendit eum esse in eodem honore quo Pater, et adeo in eodem honore, ut multi existiment eumdem esse Patrem. Vide autem magnam ejus prudentiam: illud prius ponit, exacteque et accurate id confirmat; et cum hoc fuit ostensum, quod sit Dei Filius, et quod ab ipso non sit alienus, tuto deinceps quæcumque vult alta loquitur. Nam quoniam quod magnum aliquid de eo dixerit, multos ad hanc deduxit sententiam, de humilibus prius locutus, tunc tuto quantum vult in altum procedit: et cum dixisset, « Quem constituit hæredem universorum, » et quod per ipsum fecit et sæcula, tunc subjungit, « Portansque » omnia verbo virtutis suæ. » Nam qui verbo solo gubernat omnia, non opus habuerit aliquo ad omnia producenda.

II. Quod hoc autem ita sit, vide quomodo rursus procedens dat ei auctoritatem, etiam illud, « Per quem, » eximens. Nam quoniam per ipsum quod voluit est operatus, ab eo de cætero discedens, quid dicit? « Initio tu, » Domine, terram fundasti, et opera manuum tuarum sunt » cœli [1]. » Nusquam illud, per quem, neque quod per ipsum fecit sæcula. Quid vero, annon ab ipso facta sunt? Maxime. Sed non sicut tu dicis, neque ut tu suspicaris, quasi per instrumentum, neque tanquam non fuisset facturus, nisi manum ipsi præbuisset Pater. Sicut enim neminem judicat, et dicitur judicare per Filium, quatenus judicem illum genuit: ita etiam dicitur operari, quatenus genuit opificem. Si enim Pater ejus est causa et auctor, multo magis eorum quæ per ipsum facta sunt. Quando ergo vult ostendere, quod ex ipso, necessario loquitur humilia. Quando autem vult alta loqui, ansam arripuit

[1] Hebr. 1, 10.

Marcellus et Sabellius. Sed amborum excessum fugiens Ecclesia, via media est ingressa. Neque enim manet in humilitate, ne locum occupet Paulus Samosatenus. Neque semper remanet in altis: et rursus ostendit magnam ejus propinquitatem, ne rursus insiliat Sabellius. Dixit Filium, statim urget Paulus Samosatenus, dicens ipsum esse Filium, sicut multos. Sed certum ei vulnus inflixit, dicens hæredem. Sed adhuc impudenter se gerit cum Arrio. Nam illud, « Constituit ipsum hæredem, » ambo tenent. Ille quidem dicens esse imbecillitatis: hic autem adhuc insurgit conans percellere eo quod deinceps sequitur. Nam cum dixisset Paulus, « Per quem fecit et sæcula, » supinum quidem prostravit impudentem Samosatenum. Arrius autem adhuc videtur esse fortis. Sed vide quomodo eum quoque prostraverit, dicens: « Qui cum sit splendor glo» riæ ejus. » Sed ecce rursus insiliunt Sabellius, Marcellus, et Photinus: Sed illis quoque omnibus unam infligit plagam, dicens, « Et character substantiæ ejus. Portansque » omnia verbo virtutis suæ. » Hic rursus Marcionem quoque ferit, non admodum quidem fortiter, ferit tamen. Nam per totam Epistolam cum eis pugnat. Sed sicut dixit splendorem gloriæ, audi ipsum quoque Christum de illo dicentem, « Ego sum lux mundi[1]: » propterea dicit splendorem nempe, ἀπαύγασμα, ostendens quod illud ita dictum sit, tanquam lumen a lumine. Non hoc autem solum ostenditur, sed etiam quod nostras illuminavit animas: et Patrem ipse significavit, et per splendorem essentiæ æqualitatem ostendit, et ejus cum Patre propinquitatem. Cogita subtilitatem eorum quæ dicta sunt: unam accepit essentiam, et hypostasim, ad duas ostendendas hypostases. Quod etiam facit in scientia spiritus; ut enim dicit unam esse scientiam Patris et Spiritus, ut quæ revera sit

[1] Joan. VIII, 12.

una, et a se nihil differat; ita hic etiam unum quidpiam apprehendit verbum ad duorum hypostases. Deinde subjunxit, Et character seu figura. Figura enim seu character est alius ab exemplari prototypo. Alius autem non omnino, sed in eo quod ut in hypostasi. Nam hic quoque character ostendit nullam esse diversitatem, sed plane in omnibus perfectam similitudinem ejus, cujus est character et figura. Cum ergo ipsum vocet formam et characterem, quid dicent? At homo, inquit, dictus est etiam imago imaginis. Quid vero, num ita ut Filius? Non, inquit: sed quod imago non ostendat similitudinem. Atqui quatenus homo dictus est imago, ostendit similitudinem ut in homine. Nam quod Deus est in cœlo, hoc est homo in terra, quod, inquam, attinet ad principatum: et sicut homo dominatum obtinet in omnibus quæ sunt in terra, ita Deus dominatum obtinet in omnibus quæ sunt in cœlo et in terra. Cæterum homo non dictus fuit character, non dictus fuit splendor, non dictus fuit forma: quod quidem indicat essentiam, aut similitudinem quæ est in essentia. Sicut ergo forma servi nihil aliud exprimit, quam hominem in nullo differentem; ita etiam forma Dei nihil aliud exprimit quam Deum. Qui cum sit, inquit, splendor gloriæ. Vide quid faciat Paulus. Cum dixisset, « Qui cum sit » splendor gloriæ, » subjunxit rursus: « Sedet ad dexteram » majestatis: » in quibus usus est nominibus, nusquam invento nomine essentiæ. Neque enim majestas, neque dextera ostendit nomen quod vult dicere, sed nomen non potest invenire. Hoc est enim quod dicebam ab initio, Aliqua cogitamus et intelligimus, et non possumus eloqui. Nam neque Deus nomen est essentiæ, neque illius essentiæ potest nomen omnino inveniri. Et quid mirum si in Deo, cum nec in Angelo inveneris nomen, quod significet essentiam? Fortasse autem nec in anima. Non enim

mihi videtur hoc nomen, nempe τοῦ λόγου, ejus ostendere essentiam, sed vim. Eamdem enim et animam, et cor, et mentem vocari videris. « Cor enim, inquit, mun»dum crea in me Deus [1], » non solum vero ista, sed et Spiritum multis in locis videris eam appellari. Portansque omnia verbo virtutis suæ, vides quid dicit?

III. Quomodo ergo, quæso te loqueris, o heretice? « Dixit, inquit, Deus: Fiat lux [2]. » Pater jussit, Filius autem obediit. Sed ecce hic quoque ipse verbo facit. Nam, portansque, inquit, omnia; hoc est gubernans, quæ cadunt continet. Non est enim minus continere, quam mundum fecisse. Sed si mirabile aliquid oportet dicere, est etiam majus. Nam illud quidem est ex nihilo aliquid producere: quæ facta sunt autem, ad hoc ut non sint recedentia, continere, et inter se dissidentia conjungere, hoc est illud magnum et admirabile, et indicium magnæ virtutis. Deinde ostendens facilitatem, dixit, « Portans seu » ferens. » Non dixit gubernans, a metaphora eorum qui digito solummodo aliquid movent, et efficiunt ut circumferatur. Hic ostendit magnam etiam molem esse creaturæ, et id quod magnum est ei nihil esse. Deinde rursus ostendit quod id faciat citra laborem, dicens, « Verbo virtutis » suæ. » Recte dixit, « Verbo. » Nam quoniam Verbum apud nos videtur esse exile et tenue, ostendit id non esse exile et tenue in Deo. Quod quidem verbo portet, dixit. Quomodo autem Verbo portet, nequaquam adjecit : neque enim sciri potest. Deinde subjunxit de ejus majestate. Sic enim fecit etiam Joannes. Nam cum dixisset quod sit Deus, subjunxit opificium creaturæ. Quod enim ille tacite innuit, dicens, « In principio erat Verbum, et, Omnia » per ipsum facta sunt [3], » hoc Paulus quoque per Verbum ostendit, et dicendo, « Per quem fecit et sæcula. » Etenim

[1] Psal. L, 12. — [2] Gen. I, 3. — [3] Joan. I, 1.

eum ostendit et opificem et esse ante omnia sæcula. Quid vero cum de Patre quidem dicat Propheta, « A sæculo et » usque in sæculum tu es[1] : » de Filio autem quod sit ante omnia sæcula, et omnium opifex, quid dixerint? imovero quando quod de Patre dicebatur, qui est ante sæcula, hoc videris etiam dictum de Filio? Et sicut dicit Joannes, « Vita erat, » significans vim ac potestatem continendi creaturam, quoniam ipse est vita omnium; ita Paulus quoque, « Portansque omnia verbo virtutis suæ: » non sicut Græci, et ipsa creatione: et providentia, quod ad ipsos attinet, ipsum privantes, ad lunam usque ejus concludentes potentiam. Per se, inquit, facta purgatione peccatorum nostrorum. Cum dixisset de illis admirandis et magnis quæ sunt suprema, de cætero dicit etiam de cura ejus in homines. Et maxime quidem erat illud generale et universa complectens, « Portansque omnia: » verum hoc quoque est multo majus. Nam etiam est generale et universa complectens. Nam quod ipsum spectat, omnes salvos fecit. Etenim Joannes quoque cum dixisset, « Vita erat, » providentiam quoque significans, rursus dicit, Et lux erat. « Per se, inquit, facta purgatione peccatorum nostrorum, » sedet ad dexteram majestatis in excelsis[2]. » Duo hic ponit maxima ejus curæ indicia, et quod a peccatis nos purgaverit, et quod per se id fecerit. Et multis in locis vides eum de hoc gloriari, non solum de reconciliatione erga Deum, sed etiam quod hoc factum sit per Filium. Etenim revera magnum donum etiam majus factum est, per hoc quod per Filium. Nam cum dixisset, Sedet ad dexteram, et per se purgatione facta paccatorum nostrorum, crucem quoque revocavit in memoriam, et cito subjunxit sermonem de Resurrectione et Ascensione. Vide autem prudentiam ejus ineffabilem. Non dixit: Jussus est sedere, sed,

[1] Psal. LXXXIX, 2. — [2] Hebr. I, 3.

sedet. Deinde rursus ne existimes eum stare, subjungit. « Ad quem autem Angelorum dixit aliquando : Sede a dextris meis[1] ? » Sedet ergo, inquit, ad dexteram majestatis in excelsis. Quid est, « In excelsis ? » Deum-ne loco conclu dit ? Absit. Non ut id suspicemur sic locutus est : sed si cut dicens, « Ad dexteram, » non eum figuravit, sed ostendit eum in eodem esse honore quo Pater. Ita eum dicens, « In » excelsis, » non eum illic inclusit ; sed ostendit eum esse omnium altissimum, et omnia transcendere. Hoc est, pervenit ad ipsum thronum paternum. Sicut ergo Pater est in excelsis, ita etiam ipse. Consessus enim nihil aliud indicat quam in eodem esse honore. Si autem dicant eum dixisse, Sede, eos interrogemus. Quid vero, dixit-ne stanti ? At id ostendere non possint. Non dixit certe, quod jusserit aut imperarit, sed dixit : « Sede, » non propter aliud quam ne existimes eum esse absque principio et sine causa. Nam quod propterea sic dixerit, est perspicuum ex loco sessionis. Si enim voluisset significare diminutionem, non dixisset : « A dextris, » sed, a sinistris. « Tanto, inquit, melior » Angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæ» reditavit[2]. » Illud effectus, hic est pro declaratus vel demonstratus, ut ita dicam. Deinde aliqua ratione id confirmat ex nomine. Quomodo ? Vides quod nomen Filius, solet significare germanitatem ? Et certe si non esset germanus Filius, non ita locutus esset. Quare ? quia germanus nihil est aliud quam ex ipso, igitur ex eo confirmat. Nam si est gratia Filius, non solum non est Angelis præstantior, sed etiam minor. Quomodo ? Quoniam homines quoque justi vocati sunt filii : et nomen filii, nisi sit filius proprius et germanus, non potest ostendere excellentiam. Et ut significet quod sit quædam differentia creaturarum et Opificis, vide quid dicat : « Cui enim dixit aliquando Angelo-

[1] Hebr. 1, 4. — [2] Ibid. 5.

» rum: Filius meus es tu, ego hodie genui te?» Et rursus, « Ego ero illi in Patrem, et ipse erit mihi in Filium[1]. » Hæc de carne dicta sunt. Illud enim : « Ego ero illi in Patrem, » et ipse erit mihi in Filium, » incarnationem declarat. Illud autem : « Filius meus es tu, ego hodie genui te, » nihil aliud significat quam quod ex ipso sit. Sicut enim dicitur, ὢν, id est, qui est, a præsenti tempore, hoc enim ipsi magis convenit, ita etiam illud, hodie, hic mihi videtur dictum esse de carne. Nam quando eam apprehenderit, de cætero omnia effatur secure : Caro enim est particeps altorum, sicut et Divinitas humilium. Nam Deus homo fieri non dedignatus, ut rem non recusavit, quomodo verba recusaverit?

IV. Hæc ergo cum sciamus, minime nos pudeat, neque altum sapiamus. Nam si ipse cum Deus esset, et Dominus, et Dei Filius, non recusavit servi formam suscipere, multo magis nos oportet omnia facere, etiamsi sint abjecta et humilia. Nam undenam, dic quæso, o homo, altum sapis? Ex sæcularibus et iis quæ ad hanc vitam pertinent? Sed ea prætercurrunt prius quam apparuerint. Ex spiritualibus? Sed hoc quoque est bonum opus spirituale, non elato esse animo, nec sibi placere. Cur ergo elato es animo? Quod te recte geras? Audi Christum dicentem, « Quando feceritis omnia, dicite, Servi inutiles » sumus[2] : » Nam quæ debebamus facere, fecimus. At efferris et tibi places propter divitias? Quare? dic mihi. Annon audisti, quod nudi ingressi sumus in hanc vitam, et nudi abibimus? Imo non vides eos qui te præcesserunt nudos et abjectos abscessisse. Quis habens aliena, effertur et sibi placet; nam qui ea ad suos tantum usus convertere, et iis frui volunt, ipsi eis vel inviti privantur, sæpe etiam ante mortem : in morte autem omnino. At nos viventes, inquit, eis ut volumus utimur. Certe neminem cito videris

[1] Hebr. I, 5. — [2] Luc. XVII, 10.

ut vult uti facultatibus. Quod si quisquam etiam ut vult utatur, ne hoc est quidem magnum: breve est enim præsens tempus, si conferatur cum sæculis quæ non finiuntur. Efferris, o homo, et gloriaris quod sis dives? Quare? Hoc enim adest et latronibus, et furibus, et parricidis, et mollibus, et scortatoribus et sceleratis omnibus. Cur ergo tibi places et efferris? Nam si eo recte, et ut oportet usus es, non debes elato esse animo, et tibi placere, ne violes mandatum. Sin autem non recte et ut oportet, ideo maxime non debes, quod pecuniarum factus sis servus et possessionum, et ea in te dominatum obtineant. Nam dic quæso, si quis febricitans multum aquæ ebiberit, quæ brevi quidem tempore extinguat sitim, postea autem accendat flammam, ex eo-ne debet efferri et sibi placere? Quid vero si quis plures habeat sollicitudines, propterea-ne debet sibi placere? Cur dic quæso? Quoniam multos habes dominos? Quoniam multas curas? Quoniam multi tibi adulantur? sed tu illis servis. Et ut intelligas, audi aperte. Ex iis quæ in nobis sunt animi affectionibus, aliæ quidem sunt quandoque utiles, ut ira sæpe est utilis. Nam « Ira, inquit, injusta non erit » innocens[1]. » Quamobrem licet etiam juste irasci. Et rursus, « Qui irascitur fratri suo temere, erit obnoxius » gehennæ[2]. » Rursus bonus est zelus et cupiditas, hæc quidem cum existit in liberorum procreatione; ille vero, quando habet æmulationem ad ea quæ bona sunt. Sicut etiam dicit Paulus. « Bonum autem est æmulari in bono » semper[3]. » Et rursus, « Æmulamini charismata meliora[4]: » Ambo igitur sunt utilia. Arrogantia autem nusquam est bona, sed ubique est inutilis et noxia. Cæterum si efferri et sibi placere oportet, propter paupertatem sibi placere oportet, non propter divitias. Quamobrem? Quoniam qui paucis potest vivere, est multo major et melior eo qui non potest.

[1] Eccli. I, 19. — [2] Matth. V, 22. — [3] Galat. IV, 18. — [4] I Cor. XII, 31.

V. Nam, dic mihi, si aliquibus vocatis in urbem regiam, ex iis alii quidem nec jumentis opus habeant, nec famulis, nec umbellis, nec diversoriis, nec calceis, neque vasis, sed eis sufficiat habere panem, et aquam sumere ex fontibus; alii autem dicant: nisi dederitis vehicula, et stratum molle, non possumus adesse, nisi etiam multos habeamus qui nos sequantur, nisi assidue liceat quiescere, non possumus. Si non utamur jumentis: si non etiam parvam diei partem ambulemus: opus est autem nobis etiam pluribus aliis. Quosnam admirabimur, illos, an hos? Hos certe qui nullo indigent. Ita hic quoque illi quidem ad hujus vitæ viam multis indigent: hi vero nullo. Quamobrem oportet eos ob paupertatem magis efferri et sibi placere, si sibi placere oportet. At pauper, inquit, est despicabilis. Non ille, sed qui eum despiciunt. Cur enim ego eos non despicio, qui nesciunt admirari ea quæ oportet? Sed si sit quidem pictor quispiam, eos qui ipsum rident irridebit, quandiu fuerint rudes et imperiti, et neque convertitur ad ea quæ ab illis dicuntur, sed contentus est suo ipsius testimonio: et nos pendebimus a vulgi opinione? An hæc venia digna sunt? Propterea digni sumus qui contemnamur, quod eos non despiciamus qui nos despiciant propter paupertatem; et non eos censeamus miseros. Et prætereo quidem quot peccata nascuntur ex divitiis, quot autem bona ex paupertate. Imovero nec divitiæ, nec paupertas per se bonum, sed prout sunt qui iis utuntur. Probus Christianus magis cernitur in paupertate quam in divitiis. Quomodo? In paupertate erit a fastu alienior, modestior, honestior, prudentior: qui autem manet in divitiis, ad hæc multa habet impedimenta. Videamus ergo quænam sunt quæ facit dives, vel potius is qui divitiis male utitur. Ille rapit, fraudat, circumvenit, vim affert. Imo quid? Amores turpes et inhonestos, concubitus ne-

farios, præstigias, veneficia, alia terra et gravia annon invenies nasci ex divitiis? Non vides quod in paupertate facilius est virtutem exercere, quam in divitiis? Ne enim quoniam pœnas hic non dant divites, existimes eos non peccare. Nam si facile esset divitem dare pœnas, iis plenos invenires carceres. Sed inter alia hoc quoque malum habent divitiæ, quod qui eas in vitio et scelere possidet, impune peccans nunquam desistet hoc facere, sed accipiet vulnera absque medicamentis; neque ei quisquam imponet frenum. Si quis autem velit, inveniet paupertatem nobis ad voluptatem plura dare adminicula. Quomodo? Quoniam liberata est a sollicitudinibus, odio, pugna, lite, et a malis innumerabilibus. Ne ergo quæramus ditescere: nec semper æmulemur eos qui multa possident. Sed qui habemus quidem, divitiis utamur ut oportet. Qui autem non habemus, ne propterea doleamus, sed Deo agamus gratias, quod efficiat ut nos in parvo labore, eamdem quam divites aut etiam majorem, si velimus, accipiamus mercedem: et magna ex paucis lucrabimur. Nam et qui duo attulerat talenta, æque in admiratione et honore est habitus atque qui quinque attulerat. Quamobrem? Nam duo ejus fidei credita sunt talenta, sed quæ a se præstanda erant implevit omnia, et quæ sibi fuerant credita attulit duplicata. Quid ergo studemus ut multa nobis credantur, cum per pauca liceat eosdem fructus etiam majores percipere? cum labor quidem sit minor, merces autem multo amplior. Facilius enim a suis pauper abscedet, quam dives multa et magna possidens. An nescitis quod quo plura quispiam fuerit complexus, eo plura desiderat? Ne hoc ergo nobis accidat, ne quæramus divitias, neque ægre feramus paupertatem; neque contendamus ditescere: et qui habemus, eis ita utamur ut jussit Paulus. «Qui habent, inquit, sint tanquam non habentes: et qui utuntur

» hoc mundo tanquam non utentes[1] : » Ut assequamur bona promissa. Quæ detur omnibus consequi gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre et Spiritu sancto, gloria, imperium, honor et adoratio, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA III.

CAPUT I.

Et cum iterum introducit Primogenitum in orbem terræ, dicit : Et adorent eum omnes Angeli Dei. Et ad Angelos quidem dicit : Qui facit Angelos suos spiritus : et ministros suos flammam ignis. Ad Filium autem : Thronus tuus Deus in sæculum sæculi[2].

I. Dominus quidem noster Jesus Christus suum carne adventum vocat egressum vel exitum ; ut quando dicit : « Exiit qui seminat ad seminandum[3]. » Et rursus : « Ego a » Patre exivi, et venio[4]. » Et multis in locis hoc videris. Paulus autem id vocat ingressum, dicens : « Et cum ite- » rum introducit Primogenitum in orbem terræ, » dicens, introductionem hanc carnis susceptionem. Cur hæc res varie enuntiatur, et cujus occasione hæc dicuntur? Quæ significantur sunt manifesta. Christus quidem adventum suum merito vocat exitum : eramus enim extra Deum. Ac sicut in regia qui sunt in vinculis, et regem offenderunt,

[1] I Cor. VII, 29. — [2] Hebr. I, 6-8. — [3] Matth. XIII, 3. — [4] Joan. XVI, 28.

stant foris: qui vult autem eos reconciliare, non ipsos introducit, sed ipse foras egrediens eos alloquitur, donec ipsis dignis effectis conspectu regis, eos introducat. Ita etiam fecit Christus: ad nos egressus, hoc est, cum carnem suscepisset, et quæ a rege mandata fuerant retulisset, ita nos introduxit, et a peccatis purgatos et reconciliatos. Propterea ipsum vocat exitum. Paulus autem eum nominat ingressum, a metaphora eorum qui sunt hæredes, et aliquam acccipiunt possessionem. Dicere enim, « Cum autem » introduxerit Primogenitum in orbem terræ: » hoc est, cum ei tradiderit orbem terræ. Tunc enim eam totam possedit, quando fuit cognitus. Non hæc autem dicit de Deo Verbo, sed de Christo incarnato jure merito. Nam si erat in mundo, ut ait Joannes, et mundus per ipsum factus est, quomodo aliter introducitur quam in carne: « Et adorent eum, in» quit, omnes Angeli Dei. » Quando enim magnum et excelsum aliquid est dicturus, id præmunit, et efficit ut facile excipiatur, eo quod fecerit Patrem introduxisse Filium. Perpende autem: dixit superius eum non esse nobis locutum per Prophetas, sed per Filium. Ostendit Filium esse meliorem Angelis. Et cum hoc a nomine probasset, et ex eo quod Pater Filium introduxisset; hic etiam ex re alia probat. Quænam autem ea est? Ex adoratione: et ostendit quantum sit melior, nempe quantum Dominus servo. Ut si quis aliquo in domum regis introducto, eos qui illic præsunt statim ipsum jubeat adorare. Sic ille facit de Verbi secundum carnem in mundum introductione loquens: « Et » adorent eum omnes Angeli Dei. » Num Angeli solum, inquit, et non aliæ Virtutes? Nequaquam. Audi enim quæ sequuntur. « Et ad Angelos quidem dicit: Qui facit Ange» los suos spiritus, et ministros suos flammam ignis. Ad » Filium autem: Thronus tuus Deus in sæculum sæculi. » Ecce maxima differentia, quod illi quidem sunt creati: hic

autem increatus. Et cur ad Angelos suos, inquit, dicit: Qui facit; ad Filium autem suum cur non dixit: Qui facit? Atqui licebat sic dicere differentiam. Ad Angelos quidem suos dicit, «Qui facit Angelos suos spiritus: » ad Filium » autem, Dominus creavit me; » et rursus: « Dominum » ipsum, et Christum Deus fecit. » Sed neque illud dictum est de Christo Domino Filio: neque hoc de Deo Verbo, sed de eo quod carnem suscepit. Ubi enim voluit veram significare differentiam, non amplius comprehendit solum Angelos, sed omnem supernam potestatem administratoriam. Vides quomodo et quam dilucide dividat creaturas et Creatorem, ministros et Dominum, verumque ac proprium hæredem et Filium, et servos? « Ad Filium autem » dicit: Thronus tuus, Deus in sæculum sæculi. » Ecce regni signum. « Virga æquitatis, virga regni tui: » Ecce rursus aliud quoque signum regni. Deinde rursus de eo quod est carne indutum. « Dilexisti justitiam et odisti » iniquitatem. Propterea unxit te Deus, Deus tuus. » Quid est, Deus tuus? Nam quoniam magnum est locutus, id rursus lenit ac mitigat. Hic et Judæos, et Pauli Samosateni asseclas, et Arrianos, Marcellumque et Sabellium feriit et Marcionem. Quomodo? Judæos quidem, ostendens unum esse duo, et Deum et hominem. Alios autem, Pauli, inquam, Samosateni asseclas, quod hæc dicat de æterna substantia, et increata essentia. Nam ad distinguendum illud, fecit, hoc posuit, « Thronus tuus, Deus in sæculum sæculi. » Adversus Arrianos autem, rursus hoc ipsum, et quod non sit servus. Si autem est creatura, servus est. Adversus Marcellum autem et alios, quod sint duæ personæ divisæ per hypostasim. Adversus Marcionistas autem, quod divinitas non ungatur, sed humanitas. Deinde, « Præ participi» bus tuis, inquit. Quinam autem sunt participes, nisi homines? Hoc est, Christus accepit Spiritum, non ad mensuram.

II. Vides quomodo sermoni de natura increata, conjungat semper sermonem de dispensatione. Quid est hoc dilucidius? Vides creaturam et genitum non esse idem? Non enim divisisset, et ad ex adverso distinguendum illud fecit; neque subjunxisset, ad Filium autem dixit, « Thro» nus tuus, Deus, in sæculum sæculi; » neque nomen, Filius, præcellentiori modo posuisset, si esset ejusdem signum. Quænam enim differentia? Nam si idem est creatura et id quod est genitum, illi autem sunt facti, quænam est differentia vel præstantia? Ecce rursus illud, Deus, græce est ὁ Θεὸς cum articulo (15). Et iterum dicit. « Et tu, Domine, in principio terram fundasti, et opera » manuum tuarum sunt cœli. Ipsi peribunt, tu autem per» manebis : et omnes ut vestimentum veterascent. Et velut » amictum mutabis eos, et mutabuntur. Tu autem idem » ipse es, et anni tui non deficient[1]. » Ne cum audieris, « Cum autem introducit Primogenitum in orbem terræ, » existimes esse tanquam donum postremo ei datum, hoc et superius correxit, et rursus corrigit, dicens, « In princi» pio ; » non nunc, sed jam olim. Ecce rursus certo percutit vulnere et Paulum Samosatenum, et Arrium, iis quæ dicuntur de Patre, adaptatis Filio. Et postea aliud hoc quoque majus, quasi aliud agendo subindicavit. Mundi enim transfigurationem præterea ostendit, dicens : « Tan» quam vestimentum veterascent, et tanquam amictum » convolves eos et mutabuntur. » Quod etiam dicit in Epistola ad Romanos, nempe quod transfigurabit mundum. Et facilitatem ostendens subjunxit, « Tanquam si quis con» volvat amictum, convolvet, et mutabit. » Si autem quæ fit in melius et præstantius transfigurationem, et opificium tam facile operatur, in minori opificio, alio-ne indigebat? Quousque non vos pudet? Simul etiam hoc est maxima

[1] Hebr. 1, 10-12.

consolatio, nosse quod res non sic erunt, sed omnia accipient mutationem, et omnia mutabuntur. Ipse autem manet perpetuo vivens, et infinite vivens. « Et anni tui, » inquit, non deficient [1]. Ad quem autem Angelorum dixit » aliquando : Sede a dextris meis, quoadusque ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum [2] ? » Ecce rursus eis addit animum, si sint superandi eorum inimici : et inimici eorum iidem sunt qui inimici Christi. Hoc rursus est regni, hoc ejusdem honoris, hoc, inquam, est honoris, non imbecillitatis, Patrem irasci de iis quæ facta sunt in Filium. Hoc est magni amoris, et honoris tanquam Patris erga Filium. Qui enim pro ipso irascitur, quomodo est ab ipso alienus ? « Donec ponam inimicos tuos : » Quod dicit etiam in secundo Psalmo. « Qui habitat in cœlis irridebit eos, et » Dominus subsannabit eos. Tunc loquetur ad eos in ira » sua, et in furore suo conturbabit eos [3]. » Et rursus ipse dicit. « Eos qui noluerunt me regnare super ipsos, adducite » coram me, et interficite [4]. » Nam quod sint ejus verba, audi quid etiam alibi dicat : « Quoties volui congregare » filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos » sub alas, et noluistis ? Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta [5]. » Et rursus : « Auferetur a vobis regnum, » et dabitur genti facienti fructus ejus [6]. » Et rursus : « Qui » ceciderit super lapidem istum, confringetur : super » quem autem ceciderit, ventilabit eum. » Alioqui autem qui est eos illic judicaturus, multo magis hic illorum immanitatis pœnas repetiit. Quamobrem est solius honoris in Filium illud, « Donec ponam inimicos tuos scabellum » pedum tuorum. Nonne omnes sunt administratorii spiri» tus, in ministerium missi propter eos qui hæreditatem » capient salutis [7] ? » Quid mirum, inquit, si ministrant

[1] Psal. XIX. — [2] Hebr. I, 13. — [3] Psal. II, 4, 5. — [4] Luc. XIX, 27. — [5] Id. XIII, 24. — [6] Matth. XXI, 44. — [7] Hebr. I, 13, 14.

Filio, cum etiam ministrent ad nostram salutem? Vide quomodo eorum excitet spiritus, et multum Dei in nos honorem ostendat, siquidem constituit ut Angeli, qui sunt nobis superiores, hoc habeant pro nobis ministerium. Ut si dixerit quispiam : Eis, inquit, ad hoc utitur. Hoc est munus Angelorum, ministrare Deo ad nostram salutem. Quamobrem hoc est Angeli opus omnia facere ad fratrum salutem, imovero est opus ipsius Christi. Nam ipse quidem dat salutem ut Dominus, ipsi autem tanquam servi : et nos etiamsi servi, sed conservi Angelorum. Quid, inquit, Angelos hiantes suspicitis? Sunt servi Filii Dei, et in multa loca propter nos mittuntur, et ad nostram ministrant salutem. Quamobrem sunt nostri conservi. Cogitate quomodo non dat creaturis magnam differentiam. Quanquam multum interest inter Angelos et homines, eos tamen prope nos deducit, propemodum nobis dicens, Propter nos laborant, propter nos cursitant, et, ut, dixerit quispiam, nobis serviunt. Hoc est eorum ministerium, propter nos in omnes mitti partes.

III. His exemplis plenum est Vetus, plenum est Novum Testamentum. Nam quando Angeli pastoribus bonum annuntiant, quando Mariæ, quando Joseph, quando sedent in monumento, quando mittuntur ad dicendum Discipulis, « Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cœlum[1], » quando Petrum solvunt ex carcere, quando alloquuntur Philippum; quomodo nobis non serviunt? Cogita quantus sit honor, quando Deus Angelos mittit ministros tanquam ad amicos, quando Angelus apparet Cornelio, quando omnes Apostolos ejicit e carcere, et dicit : « Euntes state, » et loquimini in templo populo verba vitæ hujus. » Quid alia dicam? Paulo quoque ipsi apparet Angelus. Vides ipsos propter Deum nobis ministrare, et ministrare in rebus

[1] Act. 1, 11.

maximis? Propterea dicit Palus, « Omnia sunt nostra, sive » vita, sive mors, sive mundus, sive præsentia, sive fu- » tura[1]. » Missus quoque est Filius, sed non sicut minister, neque tanquam qui aliquo fungeretur munere, sed tanquam Filius et unigenitus, et qui eadem vult quæ Pater. Imovero ne fuit quidem missus, non enim a loco in locum transiit, sed carnem suscepit. Angeli vero loca mutant, et prioribus in quibus sunt dimissis, ad alia veniunt, in quibus non erant. Jamvero hoc quoque eis addit animum dicens, Quid timetis? Angeli nobis ministrant. Et cum dixisset de Filio, et quæ pertinent ad dispensationem, quæ ad creationem, et quæ ad regnum, et ostendisset eum esse in eodem honore, et quod tanquam Dominus dominatum obtinet, non in solos homines, sed etiam in supernas Potestates, eos de cætero exhortatur, ita instituta oratione, quod nos oporteat animum adhibere iis quæ sunt audita. « Propterea abundantius oportet observare » nos ea quæ audiuntur. » Hic dicere volebat abundantius legi attendendum esse; sed hoc siluit : idque indicat in probatione, non in consilio, nec in exhortatione. Sic enim erat melius. « Si enim qui per Angelos, inquit, dictus est » sermo, factus est firmus, et omnis prævaricatio et inobe- » dientia accepit justam mercedis retributionem, quo- » modo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem? » Quæ cum initium accepisset enarrandi per Dominum, » ab eis qui audierunt in nos confirmata est[2]. » Cur oportet abundantius animum adhibere iis quæ audita sunt? Annon et illa, et hæc sunt Dei? At ergo dicit quod abundantius quam legi, aut quod magnopere sit attendendum; non comparans, absit. Nam quoniam ob longum tempus habebant magnam de Veteri Testamento opinionem; hæc autem tanquam nova habebantur contemptui, ostendit

[1] 1 Cor. III, 21. — [2] Hebr. II, 1-3.

quod ex abundantia his magis animum adhibere oporteat. Quomodo? propemodum dicens, Dei quidem sunt hæc et illa : sed non similiter ; et hoc postea nobis ostendit : interim autem hoc minus profunde astruit ; postea autem manifestius, dicens : « Nam si illud prius culpa vacasset ; » et rursum, « Nam quod antiquatur et senescit, est prope » interitum. Sed nondum audet quidquam hujusmodi dicere in proœmiis, donec auditorem pluribus præoccuparit et detinuerit. Cur ergo nos oportet magis attendere? « Ne forte, inquit, pereffluamus. » Hoc est, neque pereamus, neque excidamus. Et hic ostendit quam sit gravis casus : quoniam est difficile ut id quod effluxit revertatur, quandoquidem hoc accidit ex socordia ac negligentia. Dictum autem accepit ex Proverbiis. « Fili, inquit, ne » pereffluas[1] : » ostendens et quam facilis sit lapsus, et quam gravis interitus. Hoc est videlicet, quod non sine periculo est, non obedire. Et per ea quidem quæ astruit ostendit majus esse supplicium. Ipsum autem rursus dimittit inquirandum, nec concludit. Hoc enim est minus molestam reddere orationem, non ex se ubique inferendo judicium, sed relinquendo in potestate auditoris, ut ipse ferat sententiam, quod quidem reddit magis benevolum. Hoc ipsum autem facit etiam in Veteri Nathan Propheta, et in Matthæo Christus dicens : « Quid faciet agricolis il» lius vineæ[2] ? » et ipsos cogens ferre sententiam : hoc enim est maxima victoria. Deinde cum dixisset, « Si enim » qui per Angelos dictus est sermo, factus est firmus, » non subjunxit, Multo magis autem his qui per Christum. Sed hoc quidem misit, dixit autem quod est minus. « Quo» modo nos effugiamus, si tantam neglexerimus salutem ? » Vide autem quomodo faciat comparationem. Si enim qui per Angelos, inquit, dictus est sermo. Illic per Angelos :

[1] Prov. III, 21. — [2] Matth. XXI, 40.

hic autem per Dominum. Et illic quidem sermo : hic autem salus. Deinde ne dicat quispiam : Quæ tu dicis, o Paule, ea sunt Christi? præoccupat et fide dignum id ostendit, et quod ea ab illo audiverit, et quod ea nunc a Deo dicantur, non solum voce per aërem emissa sicut factum est in Mose, sed signis quæ fiebant, et rebus testantibus.

IV. Quid autem est, « Si enim qui per Angelos dictus » est sermo, factus est firmus? » In Epistola quoque ad Galatas sic dicit : « Disposita per Angelos in manu mediato» ris[1]. » Et rursus : « Accepistis legem in dispositione Ange» lorum, non custodiistis[2]; » et ubique eam dicit dari per Angelos. Nonnulli quidem dicunt Moysem tacite significari : sed non est consentaneum. Multos enim hic dicit Angelos. Hic quoque Angelos eos dicit qui sunt in cœlo. Quid ergo est? Aut Decalogum dicit solum. Illic enim Moyses loquebatur, et Deus respondebat : aut quod Angeli adessent Deo jubente, aut hæc dicit de omnibus quæ dicta sunt et facta sunt in Veteri, quod societatem in his habuerint Angeli. Quomodo autem dicit alibi quod lex data fuit per Mosen[3], hic autem per Angelos? Dicit enim, « Et descendit Deus » in caligine[4]. » Si enim qui per Angelos dictus est sermo, factus est firmus; quid est firmus? verus ut ita dicam, et fidelis; in tempore convenienti evenerunt omnia quæ dicta sunt. Aut hoc dicit, aut quod vim et dominatum obtinuit, et minæ ad effectum sunt deductæ; aut sermonem dicit jussa. Multa enim sine lege jusserunt Angeli a Deo missi : sicut in luctu qui tempore Judicum fuit, in Samsone. Nam propterea non dixit, lex, sed sermo. Mihi autem hic magis forte videtur dicere ea, quæ sunt dispensata per Angelos. Quid ergo dicemus? Aderant tunc Angeli quibus tunc gens fuerat credita, et ipsi tubis canebant; et alia

[1] Galat. III, 19. — [2] Act. VII, 53. — [3] Joan. I, 17. — [4] Exod. XX, 10.

edebant, nempe ignem, et caligem. « Et omnis, inquit, » prævaricatio et inobedientia accepit justam mercedis re- » tributionem. » Non hæc quidem, illa autem nequaquam, sed omnis. Nihil mansit inultum, sed accepit justam mercedis retributionem, id est, castigationem et pœnam. Cur autem sic dixit? ita solet Paulus dictionum non magnam habere rationem, sed indiscriminatim etiam in rebus bonis ponere ea quæ malam habent significationem. Sicut etiam dicit alibi, « In captivitatem redigentes omnem intelligen- » tiam ad obediendum Christo [1]. » Et rursus mercedis retributionem posuit pro punitione : et hic supplicium vocat mercedem. « Si justum est, inquit, apud Deum reddere » retributionem iis qui vos tribulant, tribulationem; et » vobis qui tribulamini, requiem [2]. » Hoc est, non corrupta est justitia, sed Deus eam est exsecutus, et pœnas convertit in eos qui peccaverunt : etiamsi non omnia peccata in apertum proferantur, nisi sint violata ea quæ sunt constituta. Quomodo ergo, inquit, nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem? Per hæc significavit illam non magnam fuisse salutem. Pulchre etiam addidit, tantam. Non enim, inquit, nos nunc servabit a bellis : neque præbebit terram, et bona quæ sunt in terra; sed mortis erit deletio, sed diaboli interitus, sed regnum cœlorum, sed vita æterna. Hæc enim omnia compendio ostendit, dicens, « Si tantam neglexerimus salutem. » Deinde subjunxit id quod rem fide dignam efficit : « Quæ cum initium acce- » pisset enarrandi per Dominum. » Hoc est, ab ipso fonte accepit initium. Non homo eam traduxit in terram, non creata potestas, sed ipse Unigenitus. « Ab eis qui audie- » runt, in nos confirmata est. » Quid sibi vult illud, confirmata est? Credita fuit, aut evenit : nam habemus, inquit, arrham : hoc est, non est extincta, non desiit, sed

[1] 1 Cor. x, 5. — [2] 2 Thess. 1, 6.

dominatum obtinet et superat. Causa autem est divina virtus quæ operatur. Quid significat illud, ab iis qui audierunt? hoc est, ii qui a Domino audierunt, ipsi nos confirmarunt. Magnum est hoc et fide dignum. Quod quidem Lucas quoque dicit in initio Evangelii. « Sicut tradiderunt » nobis qui ab initio ipsi viderunt, et ministri fuerunt ser» monis [1]. » Quomodo ergo fuit confirmata. Quid si ii qui audierunt, inquit, finxerunt? Hoc ergo refellit, et ostendit non esse humanam gratiam et subjunxit : « Contestante » Deo. » Neque enim si finxissent, Deus illis testimonium tulisset. Testimonium quidem illi ferunt, fert autem Deus quoque testimonium. Quomodo fert testimonium? Non sermone, neque voce. Nam esset quidem hoc quoque credibile. Sed quomodo? « Signis et portentis et variis vir» tutibus. » Pulchre posuit illud, Variis virtutibus, gratuitorum donorum, seu charismatum, significans abundantiam. Quod quidem non factum est in prioribus, neque tot signa et tam differentia. Hoc est, Non temere ac leviter illis credidimus, sed per signa et portenta. Quamobrem non illis credimus, sed Deo. « Et Spiritus sancti distributionibus » secundum suam voluntatem [2]. » Quid quod et præstigiatores signa faciunt, et Judæi eum in Beelzebub dicebant ejicere dæmonia? Sed non faciunt ejusmodi signa. Propterea dixit, « Variis virtutibus. » Illa enim non sunt virtus et potentia, sed imbecillitas, sed visio ac phantasia, et res inanes. Propterea dixit, « Spiritus sancti distributioni» bus secundum suam voluntatem. »

V. Hic mihi videtur etiam aliquid aliud subindicare : est enim verisimile non esse illic multos qui habeant charismata; ea autem defecisse, utpote quod facti essent ipsi hebetiores. Ut ergo eos et in hoc consoletur, et non sinat dejici animo, totum tribuit Dei consilio. Ipse enim no-

[1] Luc. I, 2. — [2] Id. XI, 15.

vit quid cui conferat, et ita gratiam distribuit. Quod quidem facit etiam in Epistola ad Corinthios, dicens : « Deus » posuit unumquemque nostrum sicut voluit. » Et rursus : « Unicuique autem manifestatio spiritus datur ad utilitatem, secundum ejus voluntatem. » Ostendit quod charisma est ex voluntate Patris. Sæpe autem etiam propter vitam immundum et socordem ac ignavam multi non acceperunt charisma. Nonnunquam et qui bonam habent vitam et puram, non acceperunt. Quare? Ne superbiant, ne intumescant, ne fiant segniores, ne plus quam par sit extollantur. Nam si etiam absque charismate ipsa puræ vitæ conscientia sufficit ad extollendum : multo magis quando etiam adest gratia. Quamobrem magis dabantur charismata humilibus et simplicibus ; et maxime simplicibus. Nam « In simplicitate, inquit, et exultatione cordis. » Hac enim ratione ipsos magis est exhortatus, et si erant segniores et negligentiores, pupugit. Humilis enim, et qui, ex phantasia, magna de se non apprehendit, fit diligentior et melior, quando charisma acceperit, tanquam qui præter dignitatem accepit, nec se existimat esse dignum. Qui vero existimat se aliquid præclari fecisse, id sibi debitum putat, et inflatur. Quamobrem Deus hoc utiliter dispensat. Quod quidem videris etiam evenire in Ecclesia. Nam alius quidem habet sermonem accommodatum ad docendum, alius autem nec potest os aperire. Nemo igitur propterea dolore afficiatur. « Unicuique enim datur » manifestatio spiritus ad utilitatem. » Nam si homo paterfamilias novit quid cui tradat, multo magis Deus qui scit mentem hominum, qui novit omnia priusquam orta sint. Unum est solum de quo merito est dolendum, nempe peccatum ; nihil autem aliud. Ne dicas : Cur non habeo pecunias? Aut, si haberem, darem pauperibus. Nescis an

[1] 1 Cor. XII, 18. — [2] Ibid. — [3] Act. II, 46. — [4] 1 Cor. XII, 7.

si haberes, magis esses avarus; nunc enim hæc dicis: sed si rei fecisses periculum, esses alius. Nam etiam quando fuerimus satiati, existimamus nos posse jejunare. Quando autem parvum intercesserit spatium, alia nos subit cogitatio. Rursus quando fuerimus extra ebrietatem, existimamus nos posse hoc vitium superare. Quando autem ea nos ceperit, non utique. Ne dicas: Cur non habui charisma seu gratiam docendi? Si haberem, ædificarem innumerabiles. Nescis si haberes, num id esset tibi in judicium, num invidia, num pigritia efficeret ut talentum absconderes. Atque nunc quidem es liber ab his omnibus, nec si frumenti non dederis mensuram, tibi datur vitio. Tunc autem esses obnoxius innumerabilibus. Alioquin autem nec nunc es alienus a charismate. Ostende in parvo qualis esses, si illud haberes. Si enim, inquit, in parvo fideles non fuistis [1], quomodo quod magnum est vobis dabit aliquis? Ostende sicut vidua. Illa habebat duos obolos, et totum quod habuit immisit. Quæris pecunias? Ostende quod paucas despicias, ut etiam de multis tibi credam. Si autem ne has quidem despicis, multo magis nec illas. Rursus in sermone ostende te recte usum esse admonitione et consilio. Non habes externam facundiam? non tibi affatim suppetunt sensus et sententiæ? Sed scis tamen hæc communia. Filium habes, vicinum habes, fratrem habes, domesticos habes et necessarios: etiamsi non possis in Ecclesia prolixa uti oratione, eos potes privatim admonere et hortari. Hic arte dicendi non est opus, neque fusa oratione: in his ostende, quod si dicendi haberes facultatem, non neglexisses. Si autem in parvo non adhibes studium et diligentiam, quomodo in magno tibi credam? Nam quod unusquisque hoc possit, audi quomodo Paulus hoc permiserit laïcis. « Ædificate, inquit, alter al-

[1] Luc. XVI, 11.

» terum sicut et facitis; et, Consolamini invicem in his sermonibus[1]. » Novit Deus quomodo unicuique distribuat. Num tu es Moyse melior? Audi quam ægre et moleste ferat. « Num ego, inquit, possum eos portare, quod dixisti » mihi, Tolle eos sicut nutrix lactantem? » Quid vero Deus? Exemit de ejus spiritu, et dedit aliis, ostendens quod neque quando eos portabat, ejus erat charisma, sed spiritus. Si haberes charisma, sæpe fuisses elatus, sæpe fuisses eversus. Tu te ipsum non nosti, ut te Deus novit. Ne dicamus: Ad quid hoc, et cur? Quando Deus dispensat, ne rationem ab eo exigamus: hoc enim est impietatis extremæ et arrogantiæ. Servi sumus, et servi multum distantes a Domino, ne ea quidem scientes quæ sunt præ pedibus: ne curiose scrutemur Dei consilium; sed quod dedit hoc servemus, etiamsi sit parvum, etiamsi ultimum, et plane erimus probi et in bona existimatione. Imovero ex Dei donis nullum est parvum. Doles quod non habeas donum doctrinæ: dic mihi, quid tibi videtur esse majus, donum doctrinæ, an donum expellendi morbos? Hoc utique. Non tibi videtur esse majus, cæcis dare visum? Non tibi videtur esse majus, mortuos excitare, quam morbos curare? Quid vero, dic quæso, umbris et sudariis hoc facere non tibi videtur esse majus, quam verbo? Quid ergo vis, dic quæso, umbris et sudariis excitare mortuos, an habere donum doctrinæ? Dices omnino, umbris et sudariis mortuos excitare.

VI. Si ergo tibi ostendero, quod alterum donum est hoc longe majus, et cum tibi liceat accipere, si non accipis, juste es eis privatus, quid dices? Et hoc donum non uni et alteri, sed omnibus habere licet. Scio vos stupere et admirari, si estis audituri quod liceat vobis habere majus donum quam suscitare mortuos, et visum dare cæcis,

[1] 1 Thess. v, 11, et iv, 18. — [2] Num. xi, 12.

et illa facere quæ fiebant tempore Apostolorum : et fortasse hoc videtur vobis incredibile. Quod est ergo hoc donum? Charitas. Sed mihi credite, non est meus sermo, sed Christi loquentis per Paulum. Quid enim dicit? « Æmulamini charismata meliora, et adhuc summam » viam vobis ostendo [1]. » Quid est adhuc summam? Quod dicit est ejusmodi. Corinthii se valde jactabant, et sibi placebant propter charismata, et qui linguas habebant, quod est minimum donum, inflabantur adversus cæteros. Dicit ergo, Vultis omnino charismata? Ego ostendo viam charismatum, non solum excellentem, sed etiam summam. Deinde dicit, « Si linguis loquar Angelorum, charitatem » autem non habeam, nihil sum [2]. Si habeam fidem ut » montes transferam, charitatem autem non habeam, nihil » sum. » Vidisti charisma? æmulare hoc charisma; hoc majus est quam mortuos excitare, hoc aliis omnibus est longe melius. Et quod hoc ita habeat, audi quid dicat Christus loquens Discipulis : « In hoc scient, quod discipuli mei es» tis, si vos invicem diligatis [3]. » Deinde ostendens in quo, non dixit miracula, sed quid? « Si dilectionem invicem ha» bueritis. » Et rursus dicit Patri : « In hoc scient quod tu me » misisti, si sint unum [4]. » Ipse quoque dicebat Discipulis : « Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem [5]. » Iis ergo qui mortuos suscitant, hic est honestior et præclarior : et merito. Nam illud quidem est totum Dei gratiæ : hoc autem est etiam studii et diligentiæ. Hoc est revera Christiani. Hoc ostendit Christi discipulum, qui est crucifixus, qui nihil habet commune in terra. Absque hoc ne martyrium quidem potest quidquam prodesse. Et ut discas, hoc vide dilucide. Duo vel potius tria virtutum cacumina sumpsit beatus Paulus, quæ sunt in signis, quæ in cognitione,

[1] I Cor. XII, 31. — [2] Ibid. 13. — [3] Joan. XIII, 35. — [4] Ibid. 34. — [5] Id. XVII, 21.

quæ sunt in vita : et absque hoc hæc nihil esse dixit. Quomodo autem hæc nihil sunt? Ego dico. « Etsi distribuero in » cibos pauperum omnes facultates meas, charitatem autem » non habeam, nihil est[1]. » Fieri enim potest ut qui facultates in cibos distribuat, non sit charitate præditus, et profundat pecunias. Et de his quidem satis a nobis dictum est in loco de charitate : et illuc transmittimus lectores. Interim autem, sicut dixi, æmulemur charisma, alter alterum diligamus; et nullo altero indigebimus ad nos recte gerendos in virtute; sed erunt nobis omnia facilia absque sudoribus, et multo studio et diligentia recte geremus omnia. Sed ecce, inquit, etiamnum diligimus nos invicem. Nam ille quidem habet duos vel tres amicos : hic vero quatuor. Sed hoc non est diligere propter Deum, sed ut mutuo redameris. Non habet hoc initium charitas propter Deum : sed qui est ejusmodi, afficietur in omnes tanquam in fratres, eos quidem qui sunt ejusdem fidei diligens tanquam germanos fratres : hæreticos autem, et Græcos, et Judæos, qui secundum naturam quidem sunt fratres, mali autem sunt et inutiles, miserans, et pro eis tabescens et lacrymans. In hoc erimus Deo similes, si omnes diligamus etiam inimicos : non si signa faciamus. Nam Deum admiramur quidem etiam cum facit miracula : multo autem magis quando est benignus, clemens, et patiens. Si ergo etiam in Deo illud est valde mirandum, multo magis in hominibus hoc est perspicuum, quod hoc nos reddit admirandos. Hoc ergo æmulemur, et Paulo, et Petro, et iis qui innumerabiles mortuos excitarunt, nihilo erimus inferiores, etiamsi febrem non possimus expellere. Absque illa autem, etiamsi majora faciamus signa quam Apostoli, etiamsi mille periculis nos objiciamus pro fide, nobis nihil prodest. Et hæc non ego dico, sed hæc ipse scit qui est alumnus charitatis.

[1] 1 Cor. XIII, 3.

Illi ergo parcamus. Sic enim poterimus assequi bona promissa. Quæ quidem detur nobis omnibus consequi, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri, simulque sancto Spiritui gloria, potestas, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA IV.

CAPUT II.

Non enim Angelis subjecit Deus orbem terræ futurum, de quo loquimur. Testatus est autem in quodam loco quis, dicens: Quid est homo, quod memor es ejus? aut Filius hominis, quoniam visitas eum? Minuisti eum paulo minus ab Angelis [1].

I. Vellem aperte scire, an aliqui cum eo quo par est studio audiant quæ dicuntur: ne juxta viam jaciamus semina. Sic enim promptiori et alacriori animo trademus doctrinam. Dicemus enim, etiamsi nemo audiat, propter metum qui impendet a Servatore. Contestare enim, inquit, huic populo: et si non audierint, ipse non eris culpæ affinis. Si autem mihi esset persuasum de vestro studio et diligentia, non solum dicerem propter metum, sed hoc etiam facerem cum voluptate. Nunc enim etiamsi nemo audiat, etiamsi res mihi sit absque periculo meas partes implenti, sed tamen absque voluptate labor suscipitur. Nam quid prodest quando in me quidem nulla confertur culpa,

[1] Hebr. II, 5-7.

nemo autem juvatur? Si qui autem sint animum adhibituri, non tantam capiemus utilitatem ex eo quod non puniamur, quantam ex vestro profectu. Quomodo ergo hoc sciam? Cum observavero ex vobis aliquos qui non animum adhibeant, tunc seorsum conveniens eos rogabo : et si invenero retinentes aliqua ex iis quæ dicta sunt, non dico omnia, non est enim hoc vobis facile, sed vel pauca ex multis, est perspicum quod de cæteris postea non dubitabo. Et oportebat quidem nos, cum non prædixissemus, ex improviso vos aggredi. Cæterum bene nobiscum agetur, si vel sic possimus assequi, imovero sic quoque possum vos incautos aggredi. Nam prædixi quidem quod vos sim interrogaturus. Quando autem sim interrogaturus, nondum aperio. Forte enim hodie, forte cras, forte autem post viginti aut triginta dies, forte autem post pauciores, forte autem post plures. Sic etiam diem mortis nobis Deus fecit incertum : neque nobis aperuit an hodie, an cras, an post totum annum, an post multos annos sit affuturus, ut propter incertam expectationem, nos in virtute perpetuo contineamus. Et dixit quidem quod simus excessuri ; quando autem, minime. Ita ego quoque dixi me rogaturum : quando autem, non addidi, volens vos esse perpetuo sollicitos. Nec dicat quispiam : Ante quatuor, aut quinque, aut etiam plures hebdomadas hæc audivi, neque possum retinere. Etenim eum qui audit volo sic retinere, ut non obliviscentem nec evanidam habeat memoriam, nec respuat quæ dicuntur. Volo enim vos retinere, non ut mihi dicatis, sed ut vos lucremini ; et hoc est quod magnæ est mihi curæ, et de quo valde laboro. Sed quia ea quæ ad cautionem necessaria erant diximus, jam rem incipere oportet. Quid ergo nobis hodie propositum est dicere? « Non enim, inquit, Angelis » subjecit orbem terræ futurum, de quo loquimur. » Numquid de aliquo alio orbe terræ loquitur? Fieri non potest,

sed de hoc. Propterea enim addidit, « De quo loquimur, » ne sinat mentem aberrantem alium quærere. Quomodo ergo eum dicit futurum? Sicut etiam dicit alibi, « Qui est figura futuri[1]. » De Adamo dicens et Christo in Epistola ad Romanos, habita ratione temporum Adami, futurum vocans Christum secundum carnem : erat enim futurus. Ita nunc quoque, quoniam dixit, « Et cum iterum introducit » Primogenitum in orbem terræ, » ne existimares eum dicere alium orbem terræ, ex multis id probat, et ex eo quod dixerit ipsum futurum. Futurus enim erat orbis terræ : Filius autem Dei semper fuit. Hunc ergo qui erat futurus, non subjecit Angelis, sed Christo. Quod autem ad filium dictum sit, est manifestum. Nam neque illud quispiam dixerit, quod dictum sit ad Angelos. Deinde etiam alterum adducit testimonium, et dicit : « Testatus est autem in quo» dam loco quis, dicens. » Cur non dixit nomen Prophetæ, sed occultavit? Hoc autem facit etiam in aliis testimoniis, ut quando dicit : « Cum autem iterum introducit Primo» genitum in orbem terræ, dicit : Et adorent eum omnes » Angeli Dei. » Et rursus : « Ego ero ei in Patrem. Et ad An» gelos quidem dicit ; Qui facit Angelos suos spiritus. Ad » Filium vero : Et tu in principio, Domine, terram fun» dasti[2]. » Ita hic quoque, « Testatus est autem in quodam » loco quis, dicens. » Hoc ipsum autem opinor etiam esse occultantis, et ostendere eos esse valde peritos Scripturarum, quod non ponat eum qui dixit testimonium, sed introducat ; ut quod vulgo circumferatur et sit manifestum. « Quid est homo quod memor es ejus ; aut Filius hominis » quod visitas eum[3] ? Minuisti eum paulo minus ab Ange» gelis. Gloria et honore coronasti eum, et constituisti eum

[1] Rom. v, 14. — [2] Psal. xcvi, 7 ; 2 Reg. vii, 14, et Psal. ciii, 4. — [3] Psal. viii, 5.

» super opera manuum tuarum. Omnia subjecisti sub pe-
» dibus ejus[1]. »

II. Hæc autem etiamsi dicta sint de communi humanitate, magis proprie tamen convenerint Christo secundum carnem. Illud enim; « Omnia subjecisti sub pedibus ejus », magis est illius, quam nostrum. Dei enim Filius nos, cum nihil essemus, visitavit, et cum id quod nostrum est suscepisset, et sibi unisset, factus est omnibus superior. « In » eo enim quod omnia ei subjecit, nihil dimisit non subjec» tum ei. Nunc autem nec dum videmus omnia subjecta » ei. » Quod autem dicit est hujusmodi. Quoniam dixit, « Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum, » erat verisimile eos adhuc angi et tristitia affici. Deinde paucis interjectis, hoc subjunxit, testimonium illud confirmans. Nam ne dicerent: Quomodo inimicos posuit sub pedibus suis, cum nos tam multa passi simus? Satis quidem et in præcedentibus hoc ipsum tacite significavit. Illud enim, donec, non quod statim fit significabat, sed quod fit in tempore. Hic autem rem pertractat et persequitur. Ne enim, quoniam, inquit, non sunt subjecti, existimes nec subjici. Nam quod subjici semper oporteat, est perspicuum. Etenim propterea dicta est prophetia. « In » eo enim, inquit, quod omnia ei subjecit, nihil dimisit » non subjectum ei. » Quomodo ergo non sunt omnia ei subjecta? quoniam sunt subjicienda. Si ergo omnia subjicienda, nec dum tamen subjecta sunt, ne ægre feras, nec turberis. Nam si cum finis quidem advenisset, et omnia essent subjecta, hæc patereris, merito doleres. Nunc autem nondum videmus omnia ei subjecta. Rex nondum pure dominatum obtinuit. Quid ergo conturbaris male patiens? Nondum omnes superavit prædicatio. Nondum est tempus ut perfecte subjiciantur. Deinde rursus alia con-

[1] Hebr. II, 7.

solatio, siquidem is qui est omnes habiturus subjectos, ipse quoque est mortuus, et innumerabilia perpessus. « Eum autem, qui modico quam Angeli minoratus est, vi-» demus Jesum propter passionem mortis. Deinde rursus » subjunxit quæ sunt bona. Gloria et honore coronatum[1]. » Vidisti quomodo ei omnia adaptaverit? Nam illud, modico, cui magis quam ipsi congruerit, qui tres dies solos fuit apud inferos? sed non nobis qui diu et multum corrumpimur. Et illud, Gloria et honore, illi longe magis, quam nobis conveniet. Rursus crucem eis revocat in memoriam, duo faciens: nempe et curam ejus in nos ostendens, et suadens ut omnia generoso et forti animo ferant, ad magistrum aspicientes. Nam si is qui adoratur, inquit, ab Angelis, sustinuit quiddam minus habere quam Angeli propter te: multo magis tu qui es minor Angelis, debes omnia ferre propter ipsum. Deinde ostendit quod crux sit honor et gloria, quomodo quidem certe, et ipse eam semper vocat, dicens: « Venit hora ut glorificetur Filius hominis[2]. » Si ergo ille vocat gloriam ea quæ passus est propter servos[3]: multo magis tu ea quæ pateris propter Dominum. Vides quantus sit fructus crucis? Rem non formida: tibi quidem videtur res esse tristis, parit autem bona innumerabilia. Ex his ostendit utilitatem tentationis. Deinde dicit: « Ut gratia Dei pro omnibus gustaret mortem. » Ut gratia Dei, inquit. Et ille quidem hæc passus est propter Dei in nos gratiam. « Qui proprio Filio, inquit, non pepercit, » sed pro nobis omnibus tradidit ipsum[4]. » Quanam de causa? Non hoc nobis debebat, sed fecit gratia. Et rursus in Epistola ad Romanos dicit: « Multo magis gratia Dei, et » donum in gratia unius hominis Jesu Christi in plures » abundavit[5]. Ut gratia Dei pro omnibus gustaret mortem. »

[1] Hebr. II, 9. — [2] Joan. XI, 4. — [3] Id. XIII. — [4] Rom. VIII, 32. — [5] Id. V, 15.

Non pro fidelibus solum, sed pro universo orbe terræ. Nam ipse quidem mortuus est pro omnibus. Quid tum autem, si non omnes crediderunt? Ipse quod suum erat implevit. Et proprie dixit, pro omnibus gustaret mortem. Non dixit, moreretur, Nam ut qui revera mortem gustasset, cum in ea adeo parvo fuisset intervallo, statim surrexit. Atque dicendo quidem per passionem mortis, veram significavit mortem. Dicendo autem, Melior Angelis, ostendit resurrectionem. Sicut enim medicus, cum non sit necesse ut gustet cibos ægroto paratos, propter curam illius quam gerit, ipse prior gustat, ut persuadeat ægroto ut confidenter audeat cibum sumere : ita Christus, quoniam omnes homines mortem extimuerant, eis persuadens ut in eam essent audaces, ipse quoque eam gustavit, cum non esset ei necesse. « Venit enim, inquit, princeps mundi hujus, et in me nihil invenit[1]. » Sic et quod dicit, gratia, et illud, ut pro omnibus mortem gustaret, hoc constituit. « Decebat enim eum propter quem omnia, » et per quem omnia, qui multos filios in gratiam adduxerat, » auctorem salutis eorum per passionem consummare[2]. »

III. De Patre hic dicit. Vides quomodo rursus ei adaptat illud : Per quem. Hoc non fecisset si id esset diminutionis, et Filio solum conveniret. Quod autem dicit est ejusmodi : Fecit, inquit, quæ digna erant sua benignitate, quod omnibus illustriorem fecerit primogenitum, et ut tanquam fortis athleta, et alios exuperans, aliis esset exemplar. Auctorem salutis eorum : hoc est, causam salutis. Vides quantum intersit? Et hic est filius et nos filii : sed ipse quidem servat, nos servamur. Vidisti quomodo nos conjungat et conciliet, et distinguat ac separet? Qui multos, inquit, filios in gloriam adduxerat. Hic conciliavit auctorem salutis eorum : et rursus distinxit et disjunxit. Per passiones

[1] Joan. XIV, 3. — [2] Hebr. II, 10.

consummare. Passiones ergo sunt perfectio et causa salutis. Vides-ne quod male esse passum, non sit eorum qui sunt derelicti? Si ergo Deus primo Filium honoravit, quod per passiones deduxerit; carnem suscepisse, eaque suscepta passum esse, est longe majus quam revera mundum fecisse, et ex nihilo produxisse. Et hoc quidem benignitatis, illud vero longe amplius. Et hoc ipsum ipse quoque ostendens, dicit? « Ut ostenderet in sæculis supervenientibus abundantes divitias gratiæ suæ, in bonitate super nos, et conresuscitavit et consedere cum eo fecit in cœlestibus in Christo Jesu[1]. Decebat enim eum propter quem omnia et per quem omnia, qui multos filios in gratiam adduxerat, auctorem salutis eorum per passionem consummare. » Oportebat enim, inquit, eum qui curam gerit, et omnia ad hoc ut essent deduxit, tradere filium pro salute reliquorum, unum pro multis. Sed non sic dixit: Sed per passiones consummare. Ostendit quod qui pro aliquo est passus, non solum illi prodest, sed etiam ipse fit præclarior et perfectior. Hoc autem dicit fidelibus, eis animum addens, et reddens audaciores. Etenim Christus tunc fuit glorificatus, quando est passus: quando autem dico: Fuit glorificatus, ne existimes ab eo assumptam esse gloriam: illam enim naturæ gloriam semper habuit nullo assumpto. « Qui enim sanctificat et qui sanctificantur, ex uno omnes. Propter quam causam non confunditur fratres eos vocare[2]. » Ecce rursus quomodo eos conciliat ac conjungit, et honorans, et consolans, et eos faciens fratres Christi, ex eo quod sint ex uno. Deinde rursus rem communiens, et ostendens se dicere de eo quod est secundum carnem, subjunxit: « Qui enim sanctificat, et qui sanctificantur. » Vides quantum intersit. Ille quidem sanctificat, nos vero sanctificamur. Et superius eum dixit auctorem salutis. « Unus est enim Deus

[1] Ephes. II, 7. — [2] Hebr. II, 11.

»ex quo omnia. Propter quam causam non erubescit eos »vocare fratres.» Vides quomodo rursus ostendat excellentiam? Dicere enim : Non erubescit, ostendit totum esse, non rei naturæ, sed ejus, qui non erubescit, benevolentiæ et multæ humilitatis. Nam etiamsi simus ex uno, ille quidem sanctificat, nos autem sanctificamur. Multum autem interest. Et ille quidem ex Patre, tanquam verus et proprius Filius, hoc est, ex ejus essentia. Nos autem tanquam creatura, hoc est, nihilo. Multum itaque interest. Quamobrem dicit : Non erubescit ipsos vocare fratres, dicens : «Nuntiabo nomen tuum fratribus meis[1].» Nam carne indutus, induit etiam fraternitatem, et simul etiam ingressa est cum carne fraternitas. Sed hoc quidem merito adducit : illud autem : «Ego ero confidens in eum,» quid sibi vult? Nam et quod postea quidem sequitur, merito : «Ecce ego »et pueri quos mihi dedit Deus[2].» Sicut enim hic se ipsum ostendit Patrem, ita illic fratrem. «Annuntiabo enim, in»quit, nomen tuum fratribus meis.» Et rursus ostendit multam excellentiam, et quod multum intersit, per ea quæ deinceps sequuntur. «Quia ergo pueri communicaverunt »carni et sanguini[3].»

IV. Vides ubi sit similitudo, nempe secundum carnem. «Et ipse similiter participavit eisdem.» Erubescant omnes hæretici. Præ pudore se abscondant qui dicunt eum advenisse per speciem, non ipsa rei veritate. Non solum enim dixit : Horum fuit particeps, et tacuit : quanquam etiamsi sic dixisset, Satis esset; sed aliquid aliud majus posuit, nempe : Similiter, non per speciem et imaginem, sed, veritate ostendens esse fraternitatem, alioquin illud : Similiter non staret. Deinde affert etiam causam dispensationis. «Ut per mortem destrueret eum, qui habebat mortis im-

[1] Hebr. II, 12, et Psal. XXI, 23. — [2] Ibid. 13, et Isaï. VIII, 18. — [3] Hebr. II, 14.

» perium, hoc est, diabolum. » Hic ostendit quod est mirabile, nempe quod per quam vicit diabolus, per eam victus fuit, et quæ erant ei arma valida adversus orbem terræ, nempe mors, per eam illum Christus feriit. Hic ejus qui vicit magnam indicat potentiam. Vides quantum bonum mors fecerit. « Et liberaret eos qui timore mortis per totam » vitam obnoxii erant servituti[1]. » Cur, inquit, horretis? Quid timetis eam, quæ est abolita planeque et inanis et otiosa? Non est amplius terribilis, sed est conculcata, contempta, vilis et abjecta, et plane nullius pretii. Quid est autem : « Eos qui timore mortis per totam vitam obnoxii » erant servituti? » Quid hoc est? Quod qui mortem timet, est servus, et sustinet omnia ne moriatur. Aut illud, quod omnes erant servi mortis, et quod ea nondum esset abolita, ejus dominatu tenebantur. Aut quod in perpetuo metu viverent homines, semper expectantes se morituros, et mortem formidantes, nullius voluptatis sensum poterant accipere, cum hic semper eis adesset metus. Hoc enim subindicavit, dicens : Per totam vitam. Hic ostendit eos qui affliguntur, qui expelluntur, qui privantur patria et fortunis, et aliis omnibus, jucundius ac liberius degere, quam ii qui olim degebant in deliciis, quam ii quibus nihil acciderat ejusmodi, quam quibus erant res secundæ : siquidem illi quidem per totam vitam erant huic metui obnoxii et servi ; ipsi autem sunt ab eo liberati, et irrident quod illi horruerant. Idem enim nunc est ; ut si quispiam eum qui est vinculis ducendus ad mortem, et hoc semper expectat, multis impinguet deliciis : tale quidpiam mors erat olim. Nunc autem ut si quis, metu illo ejecto cum deliciis, denuntiet esse certandum, et proponat certamen, ut non amplius ad mortem, sed ad regnum adducat, ex quibusnam esse volueris? Ex iis-ne qui

[1] Hebr. II, 15.

in carcere impinguantur, interea quotidie proferendam expectantes sententiam? an ex iis qui multum decertant, et lubentes laborant ut sint redimiti regni diademate? Vides quomodo eorum erexit animum, eosque suspensos tenuit et excitavit? Ostendit autem non solam cessasse mortem, sed per eam illum quoque qui adversum nos semper bellum gerit implacabile, diabolum, inquam, esse fractum et prostratum. Nam qui mortem non timet, est extra diaboli tyrannidem. Si enim pellem pro pelle[1], et omnia dabit quis pro anima sua, quando etiam ipsam ausus fuerit despicere, cujusnam jam erit servus? Nullum timet, nullum formidat: est omnibus superior, et omnibus magis liber. Qui enim animam suam despicit, multo magis alia. Quando autem talem animam invenerit diabolus, nihil ex iis quæ sua sunt in ea poterit efficere. Quid enim? pecuniæ ne minabitur detrimentum, et infamiam, et exilium a patria? Sed hæc parva sunt apud eum, qui ne animam quidem suam habet pretiosam, ut ait beatus Paulus. Vides quod mortis expulsa tyrannide, simul etiam confregit vires diaboli? Nam qui de resurrectione scit plurimum philosophari, quomodo timeat mortem, quomodo horreat de cætero? Ne ergo tristitia afficiamini, dicentes: « Cur hæc et illa passi sumus? Sic enim fit clarior victoria: nec fuisset clara, nisi morte mortem solvisset. Hoc est autem admirabile, quod per ea ipsum vicerit per quæ erat fortis et potens, ubique ostendens quanta sibi suppetat facultas, et ad res gerendas solertia. Ne prodamus donum quod nobis fuit datum. « Non enim accepimus, inquit, spiritum timoris, » sed spiritum virtutis, et charitatis, et modestiæ[2]. » Stemus ergo fortiter mortem irridentes.

V. Sed mihi venit in mentem acerbe ingemiscere, reputando quonam Christus nos adduxerit, et quonam nos

[1] Job. II, 4. — [2] Rom. VIII, 15, et 2 Tim. I, 7.

demiserimus. Nam quando video qui fiunt in foro planctus, et ejulatus propter e vivis excedentes; ululatusque et lamentationes, et alia quæ fiunt indecore: credite, me pudet Græcorum, Judæorum et hæreticorum qui vident, et nos propterea irrident. Nam quidquid de cætero dixero frustra dicam philosophans de resurrectione. Quare? Quoniam non quæ a me dicuntur attendunt Græci, sed quæ a vobis fiunt. Statim enim dicent: Quando poterit ex his quisquam mortem despicere, qui ne potest quidem alium videre mortuum? Pulchra sunt quæ dicta sunt a Paulo, et digna cœlis Deique benignitate. Quid enim dicit? « Et » liberabit eos qui timore mortis per totam vitam obnoxii » erant servituti. » Sed non sinitis nos hæc credere, per ipsa facta vobiscum pugnantes, etiamsi Deus adversus hoc multa dederit munimenta, ut hanc pravam tolleret consuetudinem. Nam, dic mihi, quid sibi volunt claræ lampades? Annon eos tanquam athletas deducimus? Quid autem hymni? Annon Deum glorificamus et gratias agimus? quod eum qui excessit jam coronaverit? quod a laboribus liberaverit, quod ejecto metu eum apud se habeat? Non ideo sunt hymni? Non ideo psalmodiæ? Hæc omnia sunt lætantium; « Est enim quispiam, inquit, læto et alacri » animo? psallat [1]. » Sed hos non attendunt Græci. Ne mihi enim, inquit, dixeris eum, qui ab animi metu remotus philosophatur. Hoc enim nihil est magnum, nec admirabile. Ostende mihi eum qui in ipso motu animi, et in eo quod accidit philosophetur, et tunc credam resurrectioni. Et quod hoc faciant quidem mulieres quæ in hujus vitæ curis versantur, non est mirum, quanquam hoc quoque sit malum et grave: nam ab iis quoque eadem exigitur philosophia. Quamobrem Paulus quoque dicit: « De dormien- » tibus autem nolo vos ignorare, fratres, ut non contriste-

[1] Jacob. v, 13.

» mini, sicut et cæteri qui spem non habent [1]. » Non hæc scribebat monachis, nec iis quæ semper sunt virgines, sed iis etiam quæ versantur in mundo, quæ dicuntur sæculares. Sed non est hoc adeo malum et grave. Quando autem vel mulier aliqua, vel vir quispiam dicens se esse mundo crucifixum, hic quidem vellit capillos, illa vero valde ejulat, quid est hoc turpius et magis indecorum? Credite mihi dicenti : Oporteret eos qui sunt hujusmodi, longo tempore arceri a liminibus Ecclesiæ. Qui enim sunt digni ut ita lugeantur, ii sunt qui mortem adhuc timent et horrent, qui non credunt resurrectioni. At non sum, inquit, ego is qui non credam resurrectioni, sed requiro consuetudinem. Cur vero, dic mihi, quando vadis peregre, et longam suscipis peregrinationem, non eadem facis? Sed tunc quoque fleo, inquit, et lamentor requirens. Sed illud quidem revera est eorum qui requirunt consuetudinem ; hoc autem est ejus quæ desperat de reditu. Cogita quid psallas illo tempore. « Convertere, inquit, anima mea in requiem » tuam, quia Dominus benefecit tibi [2]. » Et rursus : « Non » timebo mala, quoniam tu mecum es [3]. » Et rursus : « Tu » es mihi refugium a tribulatione quæ me circumdat [4]. » Cogita quid sibi volunt hi Psalmi : sed non attendis, verum es a luctu ebrius. Vel in aliorum exequiis diligenter considera, ut in tuis invenias medicamentum. « Convertere, anima mea, in requiem tuam, quoniam Dominus be» nefecit tibi, » dicis et lacrymaris? Annon hæc sunt ludus et histrionica simulatio? Nam si revera credis iis quæ dicis, supervacance luges et lamentaris. Si autem ludis, et simulas, et hæc putas esse fabulas, cur psallis? Cur etiam eos qui adsunt pateris? Cur non eos qui psallunt abigis? At hoc, inquit, est furentium. Illud autem multo magis? Atque interim quidem admoneo : procedente autem tem-

[1] 1 Thess. IV, 13. — [2] Psal. CXIV, 7. — [3] Id. XXII, 4. — [4] Id. XXXI, 7.

pore hanc rem persequar vehementius. Valde enim timeo ne hoc modo gravis aliquis morbus subeat Ecclesiam. Atque planctus quidem postea corrigam; interim autem denuntio, divitesque et pauperes et mulieres virosque valde obtestor. Contingat quidem vobis omnibus ut absque luctu e vita excedatis, et ea qua par est lege, patres qui consenuerunt deducantur a filiis, et matres a filiabus, et nepotibus, et pronepotibus in bona et profunda senectute, et nusquam sit mors immatura. Hoc ergo contingat, et hoc opto et precor: præsidesque et vos omnes rogo et hortor ut Deum alter pro altero oretis, et commune hoc sit vestrum votum. Si autem, quod absit, neque accidat, acerba mors aliqua evenerit, acerba, inquam, non natura, neque enim est de cætero mors acerba, a somno enim nihil differt, sed si nostra spectetur affectio, acerba mors evenerit, et aliquis has quæ lamententur conduxerit, mihi credite dicenti: non aliter enim dico, quam sum affectus, qui velit irascatur, eum longo tempore arcebimus ab Ecclesia, tanquam idololatram. Nam si Paulus avarum vocat idololatram[1]: multo magis eum qui super fidelem ea introducit quæ sunt idololatrarum. Quanam enim de causa, dic quæso, vocas presbyteros et eos qui psallunt? Non ut consoleris? non ut eum honores qui excessit? Cur ergo eum contumelia afficis? Cur traducis? Cur autem ludis tanquam in scena? Nos venimus de resurrectione philosophantes: omnes erudientes, etiam eos qui nondum sunt icti, per honorem qui illi habetur, ut si quid ejusmodi contigerit, fortiter ferant. Tu autem eos adducis, qui, quod ad ipsos spectat, nostra destruunt.

VI. Quid hoc risu et hac ludificatione est pejus? Quid est gravius hac inæqualitate? Erubescite et pudore suffundimini. Si non vultis, nos perniciosos ejusmodi mores

[1] Coloss. III, 5.

non sinimus in Ecclesiam inducere. « Peccantes enim, » inquit, coram omnibus argue [1]. » Illis autem infelicibus et miseris mulieribus per vos prohibemus, ne unquam ingrediantur in fidelium funera quæ efferuntur, ne revera ipsas cogamus sua mala deflere, et erudiamus eas non in alienis hoc facere, sed suas potius deplorare calamitates. Etenim pater quoque benevolus, quando habet insolentem et immodestum filium, non illi soli suadet ne consuetudinem habeat cum improbis, sed illos quoque terret. Ecce ergo nos quoque et vos, et illas per vos hortamur, ut nec vos illas vocetis, neque illæ accedant. Et faxit quidem Deus ut sermo aliquid efficiat amplius, et valeant minæ. Sin autem, quod absit, contemptui simus habiti, necesse habemus de cætero minas deducere ad effectum. Vos quidem erudientes legibus ecclesiasticis : illas autem ut illis convenit. Si quis autem arroganter et insolenter se gerens despicit, audiat Christum nunc dicentem, « Si peccaverit in te frater tuus, vade, argue eum inter te et ipsum » solum. Si autem non pareat, accipe tecum unum aut » duos. Si autem etiam sic contradicat, dic Ecclesiæ. Si » autem Ecclesiam quoque non audiat, sit tibi tanquam » ethnicus, et publicanus [2]. » Si autem eum qui in me peccat, cum non paruerit, sic jubet aversari, in eum, qui in se peccat et in Deum, quomodo me gerere debeam vos judicate. Vos enim nos condemnatis, qui non molliter et leniter vobiscum agimus. Si quis autem contemnit quæ sunt apud nos vincula, eum rursus Christus erudiat, dicens : « Quæcumque ligaveritis supra terram, erunt ligata » et in cœlo : et quæcumque solveritis supra terram, erunt » soluta et in cœlo [3]. » Nam etiamsi nos simus miseri et nihili, et digni qui despiciamur, sicut revera digni sumus, non tamen nos ulciscimur, neque iram referimus, sed sa-

[1] 1 Tim. v, 20. — [2] Matth. xviii, 15-17. — [3] Ibid. 18.

lutis vestræ curam gerimus. Erubescite quæso et pudore suffundimini. Nam si quis fert amicum qui vehementius quam par sit invehitur, examinans ejus scopum et institutum, et quod hoc animo facit benevolo, non per arrogantiam : multo magis ferre debetis magistrum increpantem, et magistrum, qui nec ipse hæc dicit ex auctoritate, neque instar principis, sed instar curatoris. Neque enim hæc dicimus volentes ostentare potestatem. Quomodo enim, qui optamus ut nec ad eorum veniatis experientiam, sed de vobis dolentes et plangentes. Ignoscite, et nemo vincula contemnat ecclesiastica. Non est enim homo qui ligat, sed Christus, qui nobis dedit hanc ligandi potestatem, et efficiens ut homines in sua potestate habeant tantum honorem; nam nos quidem uti volumus potestate ad solvendum. Imovero vellemus ne hoc quidem nobis esse necesse. Nullum enim volumus esse apud nos vinctum, non adeo sumus infelices et miseri, etiamsi simus plane nihili. Sed si necesse habuerimus, ignoscite. Non enim lubentes nec volentes, sed magis quam vos vincti dolentes, vincula injicimus. Si quis autem ea contemnat, adveniet tempus judicii quod ipsum doceat. Quod restat nolo dicere, ne vestram mentem feriam. Nam nos quidem primum precamur ut non necesse habeamus. Sed si necesse fuerit, nostrum munus implemus, vincula injicimus. Si quis autem ea perfregerit, ego quod meum est feci, et sum de cætero nulli culpæ affinis. De eo autem erit tibi disceptandum cum eo qui me jussit ligare. Neque enim si rege præsidente, ex astantibus satellitibus jussus sit quispiam vincire aliquem ex cohorte, et ei vincula injicere, ille autem non solum eum repulerit, sed etiam vincula contriverit, est-ne satelles qui affectus est contumelia, non autem multo magis rex qui jussit? Si enim quæ fiunt in fideles ipse sibi facta reputat, quando contumelia

afficitis eos, quibus impositum fuit munus docendi, multo magis afficietur tanquam ipse contumeliam acceperit. Sed absit ut quispiam ex iis qui sunt in hac Ecclesia, ad hanc veniat necessitatem suscipiendi vincula. Nam ut bonum est non peccare, ita est utile ferre reprehensionem. Feramus ergo increpationem, et studeamus non peccare. Sed si peccaverimus, feramus reprehensionem. Sicut enim bonum quidem est non feriri: sed si hoc acciderit, imponendum plagæ medicamentum, ita et hic faciendum. Verum absit, ut quis talibus opus habeat medicamentis: « Confidimus enim de vobis meliora, et consentanea sa-»luti, » etiamsi sic loquimur; acrius autem et vehementius sumus locuti pro majori cautione. Melius est enim ut vos me suspicemini audacem, sævum, et arrogantem, quam ut vos faciatis ea quæ Deo non placent. In Deo autem credimus, hanc reprehensionem non futuram vobis inutilem, sed vos ita mutandos, ut hi sermones in vestris consumantur encomiis et laudibus; utinam secundum Dei placitum vivamus, ut omnes bona illa consequamur, quæ promisit Deus diligentibus se, in Christo Jesu Domino nostro, cum quo Patri gloria, una cum sancto Spiritu, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA V.

CAPUT II.

Nusquam enim Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit. Unde debuit per omnia fratribus similari[1].

I. Volens Paulus ostendere multam Dei benignitatem et charitatem, quam habuit in genus humanum, postquam dixit, « Quia ergo pueri communicaverunt carni et san» guini, et ipse similiter participavit eisdem[2], » hunc locum explicat et persequitur, dicens : « Nusquam enim » Angelos apprehendit. » Ne enim leviter attendas ei quod dictum est, neque rem levem esse existimes, quod ipse carnem nostram susceperit; non enim hoc donavit Angelis. Ideo ait, « Non enim Angelos apprehendit, sed semen » Abrahæ. » Quid est quod dicit? Non Angeli, inquit, apprehendit naturam, sed hominis. Quid est autem apprehendit? Non enim apprehendit, inquit, illam Angelorum naturam, sed nostram. Cur autem non dixit, Suscepit, sed usus est hac dictione, Apprehendit? A metaphora eorum qui persequuntur aversos, et omnia faciunt ut fugientes comprehendant, et resilientes apprehendant. Ab ipso enim fugientem humanam naturam, et procul fugientem; « Nam eramus a Deo, inquit, alienati, et sine » Deo in mundo[3], » ipse persecutus, comprehendit. Ostendit eum id fecisse sola motum benignitate, charitate,

[1] Hebr. II, 16, 17. — [2] Ibid. 14. — [3] Ephes. II, 12.

et quam nostri gerit cura. Ut ergo quando dicit, « Nonne » omnes sunt administratorii spiritus, in ministerium missi » propter eos qui hæreditatem capiunt salutis? » ostendit ei magnæ esse curæ humanam naturam, et Deum ejus multam habere rationem, ita etiam hic ostendit quod est multo majus a comparatione. « Non enim, inquit, appre- » hendit Angelos : » est enim revera magnum, admirabile, et plenum stupore, quod quæ est ex nobis caro sedeat apud Superos, et adoretur ab Angelis et Archangelis, et Seraphim, et Cherubim. Hoc sæpe mente versans, stupeo et mente excedo, et magna de genere humano imaginor. Video enim magna et præclara præmia, et nostram naturam Deo esse magno studio. Et non dixit solum, Homines apprehendit; sed volens ipsos extollere, et ostendere ipsorum genus esse magnum et honorandum, dicit, « Sed semen » Abrahæ apprehendit. Unde debuit per omnia fratribus » similari. » Quid est per omnia? Fuit, inquit, partu editus, et nutritus, et crevit, et passus est omnia quæ oportuit, et tandem est mortuus. Hoc est, per omnia assimilatum esse fratribus. Nam quoniam multa dixit de ejus majestate et superna gloria, de cætero verba facit de dispensatione. Vide autem cum quanta prudentia et vi, quomodo ipsum ostendat magnum adhibere studium ut nobis assimiletur, quod quidem erat magnæ curæ et providentiæ. Nam cum dixisset superius, « Quia pueri communica- » verunt carni et sanguini, et ipse similiter participavit » eisdem, » hic quoque dicit per omnia similatum esse fratribus, propemodum dicens : Qui est adeo magnus, qui est splendor gloriæ, qui est character substantiæ, qui fecit sæcula, qui sedet ad dexteram Patris, is voluit, et studium posuit ut frater noster fieret in omnibus, et ideo dimisit Angelos et supernas Potestates, et ad nos descendit, et nos apprehendit. Perpendo autem : bona fecit innu-

merabilia, mortem fregit, a diaboli tyrannide nos eripuit, a servitute nos liberavit : non solum fraternitate honoravit, sed etiam aliis innumerabilibus. Voluit esse noster Pontifex apud Patrem; subjungit enim : « Ut » misericors fieret et fidelis Pontifex ad Deum. » Propterea, inquit, carnem nostram suscepit, propter benignitatem solum et clementiam, ut nostri misereretur. Non est enim alia dispensationis causa quam hæc sola. Vidit quippe nos humi abjectos, pereuntes, et a mortis oppressos tyrannide, et misertus est. « Ut repropitiaret, » inquit, delicta populi. Ut misericors fieret, et fidelis » Pontifex. » Quid est fidelis? Verus, potens. Pontifex enim solus fidelis est Filius, qui potest liberare a peccatis eos, quorum est Pontifex. Ut ergo offerat hostiam quæ possit nos mundare et expiare, propterea factus est homo. Subjunxit ergo, ad Deum, sive erga Deum. Eramus, inquit, Dei inimici, condemnati, probro et ignominia affecti. Nemo erat qui pro nobis oblaturus esset sacrificium. Vidit nos in hoc esse statu, et est misertus, non nobis constituens Pontificem, sed ipse factus Pontifex fidelis. Deinde ostendens quomodo fidelis, subjunxit, « Ut » repropitiaret delicta populi. In eo enim, in quo passus » est, ipse tentatus, potens est et eis qui tentantur auxi- » liari[1]. »

II. Hoc est valde humile et abjectum, et Deo indignum, In quo enim passus est, inquit, ipse : hic dicit de incarnato. Et forte dictum est ad certiores reddendos auditores, et propter eorum imbecillitatem. Hoc est, venit per ipsam experientiam eorum quæ passi sumus. Nunc non ignorat nostras perpessiones, non solum scit ut Deus, sed etiam cognovit ut homo per eam, qua passus est, experientiam. Multa passus est, scit compati et misereri,

[1] Hebr. II, 18.

quanquam Deus est impatibilis. Sed hic narrat quæ sunt incarnationis; quasi diceret : Ipsa quoque caro Christi multa passa est gravia. Novit quid sit afflictio : novit quid sit tentatio non minus quam nos qui passi sumus; nam ipse quoque est passus. Quid ergo est, «Potens est et iis qui » tentantur auxiliari? » Quasi dixeris : Magna animi alacritate manum porriget, commiserabitur. Nam quoniam magnum volebant, et amplius quid habere quam qui erant ex gentibus, ostendit eos in hoc habere amplius, in quo nihil læsit eos qui erant ex gentibus. In quonam? Quod ex ipsis est salus, quod illos primum apprehendit, quod ex illis carnem suscepit. « Non enim Angelos, inquit, apprehendit, » sed semen Abrahæ apprehendit. Per hoc honorat etiam Patriarcham, et ostendit quid sit semen Abrahæ. Eis namque revocat in memoriam promissionem quæ ipsis facta est, dicentem, « Tibi et semini tuo dabo terram hanc[1]. » Per hoc autem minimum ostendit propinquitetam, quod ex uno sint omnes. Sed quia non magna erat illa propinquitas, rursus venit ad eam, et de cætero immoratur in dispensatione quæ est secundum carnem, et dicit : « Ut repro» pitiaret delicta populi. » Erat enim magnæ curæ et charitatis quod voluerit fieri homo. Nunc autem non hoc est solum, sed etiam sunt bona immortalia, quæ per ipsum nobis sunt exhibita. Ut repropitiaret, inquit, delicta populi. Cur non dixit, Orbis terræ, sed, populi? nam omnium portavit peccata; quoniam tunc ab eo de ipsis Hebræis verba fiebant. Nam Angelus quoque dicebat Josepho : « Vocabis » nomen ejus Jesum : ipse enim salvum faciet populum » suum[2]. » Hoc enim oportebat primum fieri; et propterea venit ut hos salvos faceret, et tunc per hos, illos, etiamsi contrarium evenerit. Hoc Apostoli quoque dicebant ab initio : « Vobis suscitans Filium suum, misit eum bene-

[1] Gen. XIII, 15. — [2] Matth. I, 21.

» dicentem vobis. » Et rursus : « Vobis missum est verbum » salutis[3]. » Nobilitatem hic ostendit judaïcam, dicens, « Ad » expianda peccata populi[1]. » Interim sic dicit : Nam quod ipse sit qui omnium peccata dimisit, ostendit et in Paralytico, dicens : « Dimittuntur tibi peccata[2]. » Et in baptismate, Discipulis : « Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti[3]. » Cum autem carnem apprehenderit Paulus, omnia deinde loquitur abjecta et humilia, nihil veritus. Vide enim quid jam dicat. « Unde fratres sancti vocationis cœlestis participes, considerate Apostolum et Pontificem confessionis » nostræ Jesum : qui fidelis est ei qui fecit illum, sicut et » Moyses in omni domo ejus[4]. » Eum Moysi præpositurus per comparationem, ad legem sacerdotii deduxit orationem. Non enim de Moyse parvam habebant omnes opinionem. Et jam primum dejicit semina excellentiæ. Atque incipit quidem a carne : ascendit autem ad Divinitatem, ubi non erat amplius comparatio. Incœpit interim a carne ponere æqualitatem et dicit : « Sicut et Moyses » in omni domo ejus ; » et non ab initio ostendit excellentiam, ne resiliret auditor, et aures protinus obstrueret. Nam etsi erant fideles, in eorum tamen conscientia adhuc valde residebat Moyses. « Qui est, inquit, fidelis ei qui fecit eum. » Quidnam fecerat ? Apostolum et Pontificem. Nihil hic dicit de essentia, neque de Divinitate, sed interim de humanis dicit dignitatibus. « Sicut et Moyses in omni » domo ejus, » hoc est, in populo, aut in templo. Hic autem dicit, « In domo ejus. » Perinde ac si dixeris, De iis qui sunt in domo. Tanquam procurator quispiam et dispensator domus, sic erat Moyses populo. Nam quod populum hic dicat domum, subjunxit, « Cujus domus sumus nos. »

[1] Act. III, 26. et XIII, 26. — [2] Marc. II, 5. et Luc. V, [illegible]. — [3] Matth. XXVIII, 19. — [4] Hebr. III, 1, 2.

Hoc est, sumus in ejus possessione. Deinde excellentia major. « Amplioris enim gloriæ iste præ Moyse dignus est » habitus. » Rursus de carne : « Quanto ampliorem hono- » rem habet domus qui fabricavit illam[1]. »

III. Et ipse erat, inquit, de domo : et non dixit : Iste enim erat quidem servus, ille vero dominus : sed hoc latenter indicavit. Si populus erat domus, ipse autem erat ex populo : et ipse ergo erat de domo. Nam nobis quoque mos est sic dicere : Hic est ex domo illius. Hic autem dicit domum, non templum. Non enim Deus ipse construxit, sed homines. Qui fecit ipsum, Deus est. Dicit Moysem. Vide autem quomodo latenter majorem ostendit excellentiam. Fidelis, inquit, erat in tota domo ejus, cum ipse esset de domo, hoc est, de populo. Majorem habet honorem artifex, quam opera, sed et qui domum construxit, quam domus. « Qui autem omnia construxit Deus est. » Vides quod non dicat de templo, sed de toto populo? « Et » Moyses quidem fidelis erat in tota domo ejus, tanquam » famulus, in testimonium eorum quæ dicenda erant[2]. » Ecce alia quoque differentia quæ est a filio et servis. Vides quod tacite significat proprietatem per appellationem filii? « Christus vero tanquam filius in domo sua. » Vidisti quomodo distinguat ac separet opera et effectorem, quomodo servum et filium? Et ille quidem in res paternas ingreditur ut filius, hic vero ut servus. « Cujus domus sumus nos : » si fiduciam et gloriam spei usque ad finem firmam reti- » neamus[3]. » Hic rursus eos hortatur ut fortiter resistant, et non cadant. Domus enim, inquit, erimus Dei, sicut erat Moyses, si fiduciam et spei gloriationem usque ad finem firmam retineamus. Qui dolore quidem, inquit, afficitur in tentationibus, et animo concidit, non gloriatur. Qui pudore suffunditur, et se abscondit, non habet fidu-

[1] Hebr. III, 3. — [2] Ibid. 4, 5. — [3] Ibid. 6.

ciam. Qui est tristis, non gloriatur. Deinde eos quoque laudat, dicens : Si fiduciam et gloriationem spei usque ad finem firmam retineamus : ostendens jam illos cœpisse. Fine autem est opus, et non solum oportet stare, sed etiam firmam et stabilem habere spem in certitudine fidei, minime labefactatos a tentationibus. Ac ne mireris, si humanius experto dicatur. Si enim de Patre qui carnem non suscepit dicit Scriptura : « De cœlo prospexit Dominus, et » vidit omnes filios hominum[1] ; » hoc est, omnia exacte et accurate didicit. Et rursus, « Descendens videbo, an se» cundum clamorem eorum fiat[2]. » Et rursus : « Non po» test Deus ferre vitia hominum, » Scriptura, inquam, divina iræ ostendens magnitudinem : multo magis de Christo qui est in carne passus, hæc dicuntur. Nam quoniam multi homines existimant experientiam esse omnibus fideliorem ad cognitionem, vult ostendere eum, qui est passus, nosse quid patiatur humana natura. « Unde fra» tres sancti. » Unde, id est propterea. « Vocationis cœlestis » participes. » Nihil hic quæratis. Si illuc vocati estis, illic est merces, illic remuneratio. Quid vero est ? « Considerate » Apostolum et Pontificem confessionis nostræ Jesum Chris» tum : qui fidelis est ei qui fecit illum, sicut et Moyses in » omni domo ejus. » Quid est, « Qui est fidelis ei qui fecit » illum ? » Qui providet, qui suis præest, et non sinit ut temere ferantur et agantur. Sicut et Moyses in omni domo ejus. Hoc est, cognoscite quis et cujusmodi sit Pontifex, et non opus habebitis alia consolatione, nec adhortatione. Apostolum autem vocat eo quod sit missus, et Pontificem confessionis nostræ, hoc est, fidei, recte dixit, sicut Moyses ; nam et huic sicut illi fuit commissa populi præfectura et administratio, sed major, et in rebus majoribus. Moyses enim ut famulus erat ; Christus, ut filius. Ille alienos, hic

[1] Psal. XIII, 2. — [2] Gen. XVIII, 21.

suos curabat. « In testimonium eorum quæ dicenda erant. » Quid dicis? Testimonium hominum Deus accipit? Maxime. Si enim cœlum testatur, et terram, et colles, dicens per Prophetam, « Audi cœlum, et ausculta terra, quoniam » Dominus locutus est[1]; et, Audite valles, fundamenta » terræ[2], » quoniam judicium est Domino ad populum suum : multo magis homines. Quid est in testimonium? Hoc est, ut sint testes, quando ipsi se impudenter gesserint : Christus vero tanquam filius. Nam ille quidem curat alienos : hic vero suos. « Et gloriationem spei. » Recte dixit, spei, quoniam in spe omnia erant bona. Sic autem eam oportet retinere, ut jam gloriemur tanquam ob ea quæ facta sunt. Propterea dicit, « Gloriationem spei, » et subjungit, « Ad finem firmam retineamus : nam spe salvi » facti sumus. » Si ergo spe salvi facti sumus, et per tolerantiam expectamus, ne propter præsentia mœrore afficiamur : neque jam quæramus quæ postea sunt promissa. « Spes » enim, inquit, quæ videtur, non est spes[3]. » Nam quoniam bona sunt magna, hic ea non possumus accipere in vita fluxa, et in quam cadit interitus. Quanam ergo de causa ea nobis prædixit, cum hic ea non sit daturus? Ut promissione recreet animos, ut animi alacritatem confirmet ac corroboret pollicitatione : ut mentem nostram erigat et excitet. Propterea enim hæc omnia facta sunt.

IV. Ne ergo turbemur : nemo videns malos bene rem suam gerere conturbetur. Neque vitii, neque virtutis est hic remuneratio. Si quando autem fiat et vitii et virtutis remuneratio, non tamen fit pro meritis, sed solummodo tanquam gustus judicii : ut qui resurrectioni minus credunt, hic quoque castigentur. Quando ergo viderimus sceleratum divitem, ne animo concidamus. Quando viderimus bonum male patientem, ne conturbemur. Nam illic

[1] Isai. I, 2. — [2] Mich. VI, 2. — [3] Rom. VIII, 24.

sunt coronæ, illic supplicia. Alioquin autem fieri non potest, ut et malus sit omni ex parte malus, sed potest ipse quoque habere bona aliqua: neque ut bonus sit omni ex parte bonus, sed potest etiam ipse habere aliqua peccata. Quando ergo rem suam bene gerit sceleratus, scito hoc evenire in malum ejus capitis. Ut enim paucorum illorum hic accepta remuneratione, illic deinde perfecte puniatur, ea de causa hic accipit. Et ille est maxime beatus qui hic punitur, ut omnibus depositis peccatis, probatus hinc abeat, et purus et nulli culpæ affinis. Et hoc nos Paulus quoque docens, dicit: « Propterea in vobis multi ægroti et » infirmi, et dormiunt permulti[1]. » Et rursus: « Tradite » hujusmodi hominem Satanæ, in interitum carnis, ut » spiritus salvus sit in die illo[2]. » Et Propheta dicit: « Ac- » cepit e manu Domini duplicia peccata[3]. » Et rursus David: « Vide inimicos meos quia multiplicati sunt super ca- » pillos capitis mei[4]: et odio iniquo oderunt me, et dimitte » omnia peccata mea. » Et rursus alius: « Domine Deus » noster, pacem da nobis: nam omnia reddidisti nobis[5]. » Sed hæc quidem sunt ostendentis bonos hic pœnas luere pro peccatis. Quod autem mali plurimi hic accipientes bona illic perfecte puniantur, audi Abraham dicentem diviti: « Recepisti bona tua in vita tua, et Lazarus similiter » mala[6]. » Quænam bona? Dicens, Hic recepisti, non autem accepisti, ostendit utrumque fuisse affectum pro debito, et illum cui fuerunt res secundæ, et hunc cui adversæ; et dicit: « Propterea hic consolationem hic » accipit. » Vides enim eum esse mundum a peccatis, et tu dolore conficeris. Ne ergo tristes simus, cum viderimus peccatores hic bonis affici: sed quando nos ipsi male patimur, lætemur: ea enim res est peccatorum exsolutio.

[1] I Cor. XI, 30. — [2] Id. v, 5. — [3] Isaï. XL, 2. — [4] Psal. XXXIX, 13. — [5] Isai. XXVI, 12. — [6] Luc. XVI, 25.

Ne quæramus quietem : Christus enim afflictionem promisit suis Discipulis. Et Paulus dicit, « Omnes qui pie volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur[1]. » Nullus fortis athleta in certamine quærit lavacra, et mensam repletam cibis et vino. Hoc non est athletæ, sed viri mollis et effœminati. Nam athleta pugnat cum pulvere, oleo, calore radii, cum multo sudore, afflictione, et angustia certaminis. Hoc est tempus pugnandi; ergo et vulnera accipiendi et sanguinem effundendi, et dolendi. Audi quid dicat beatus Paulus : « Sic pugno, non tanquam aërem verberans[2]. » Existimemus totam vitam esse ad certamen constitutam, et nunquam quæramus requiem. Nunquam si affligamur, aliquid novi et alieni nobis accidisse putabimus ; si quidem neque pugil aliquid novi et alieni sibi putat accidisse, quando est in certamine. Aliud est tempus quietis : per afflictionem nos oportet perfici. Etiamsi non sit persecutio, nec afflictio, sunt tamen aliæ afflictiones, quæ nobis quotidie accidunt. Si hæc autem non ferimus, vix illas tulerimus. « Tentatio, inquit, vos non apprehendat, nisi humana[3]. » Deum ergo oremus, ne intremus in tentationem. Sin autem intraverimus, forti animo feramus. Nam illud quidem est virorum sapientum et moderatorum se in pericula non temere injicere; hoc autem fortium et philosophorum, firmiter stare, si incidamus. Neque ergo nos temere projiciamus : est enim audaciæ et temeritatis; neque si ducamur, nos rebus vocantibus cedamus : est enim timiditatis. Sed si vocet quidem prædicatio, non recusemus : si vero non sit causa, nec usus postulet, nec necessitas convenienter pietati nos vocet, non temere procurramus : ea enim res est ostentatio, et inanis ac supervacanea honoris appetitio. Sin autem quidpiam factum fuerit quod lædat pietatem, etiamsi oporteat mille

[1] 2 Tim. III, 12. — [2] 1 Cor. IX, 26. — [3] Id. X, 13.

mortes subire, nihil recusemus. Ne provoces tentationes, si ex voto tibi procedat pietas. Cur supervacanea attrahis pericula, quæ lucri nihil afferunt?

V. Hæc dico, volens vos servare leges Christi, qui jubet orare ne intretis in tentationem, et jubet accepta cruce eum sequi. Hæc quippe non sunt contraria, sed valde congruunt ac conveniunt. Nam tu quidem, cum tanquam miles fortis te pararis, et instruxeris, esto assidue in armis, sobrius, vigilans, hostem semper expectans: bella autem ne procrees. Hoc enim non est militis, sed seditiosi. Sin autem te vocarit tuba pietatis, illico egredere, et animam despice, et cum magna animi alacritate, certamina aggredere, perfringe aciem adversariorum, diaboli vultum conscinde, tropæum erige. Sin autem nihil lædatur pietas, neque quisquam nostra labefactet dogmata, quod, inquam, attinet ad animam, neque quidquam cogaris facere ex iis quæ Deo non placent, ne supervacaneus sit labor tuus. Oportet Christiani vitam esse plenam sanguine, sanguine, inquam, non in fundendo alieno; sed in eo quod sis paratus tuum effundere. Cum tanta ergo animi alacritate proprium sanguinem effundamus, quando hoc fuerit pro Christo, cum quanta quisquam aquam effuderit. Etenim aqua est sanguis qui corpus circumfluit, et cum tanta facilitate carnem exuamus, cum quanta vestem. Hoc autem erit si non simus alligati pecuniis, si non detineamur ab ædibus, a voluptate, a præsentibus omnibus. Si enim qui hanc vitam degunt militarem, omnibus renuntiant, et quo bellum vocaverit illic adsunt, et iter ineunt, et alacri animo omnia tolerant: multo magis nos, qui sumus Christi milites, ita paratos et instructos esse oportet, et aciem struere adversus bellum vitiorum. Non est nunc persecutio, et absit ut sit unquam; sed est aliud bellum, cupiditatis pecunia-

rum, bellum invidiæ, bellum aliarum animi perturbationum. Hoc bellum narrans dicit Paulus : « Non est nobis » colluctatio adversus carnem et sanguinem[1]. » Hoc bellum semper instat. Propterea vult nos stare semper armatos. State ergo, inquit, succincti. Quod ipsum quoque est præsentis temporis, et ostendit quod oporteat semper armari. Magnum enim est bellum per linguam : magnum per oculos. Hoc ergo cohibeamus. Magnum est bellum cupiditatum. Propterea illinc incipit armare militem Christi. « State enim, inquit, succincti lumbos vestros; » et subjunxit, « In veritate, » Quare in veritate? Est enim cupiditas illusio et mendacium; ut dicit David : « Lumbi mei » impleti sunt illusionibus[2]. » Non est ea res voluptas, sed umbra voluptatis. Ideo succincti, inquit, lumbos vestros in veritate. Hoc est, in vera voluptate, modestia, honestate. Propterea hæc suadet, videns peccati absurditatem, et volens omnia membra nostra esse circumquaque munita. « Ira enim, inquit, injusta non erit insons[3]. » Et vult nos indui lorica et scuto. Ira enim est fera facile insiliens : et mille nobis vallis et septis opus erit ad eam superandam et cohibendam. Et propterea maxime hanc partem ædificavit nobis Deus ex ossibus, tanquam ex quibusdam lapidibus, fulcro et munimento ei circumposito, ne his aliquando diruptis et dissectis, totum perimeret animal. Ignis est enim, inquit, et magna tempestas, et non aliud membrum hanc vim sustinuerit. Dicunt etiam medici ea de causa cordi substratum esse pulmonem, ut ipsum cor, cum sit in molli, tanquam in aliquam insiliens spongiam, requiescat; non autem in resistens et durum pectus, ne lædatur impetu saltuum. Opus est ergo nobis lorica valida, ut hanc feram perpetuo conservet in quiete. Opus est autem nobis etiam galea. Nam quoniam

[1] Ephes. VI, 12. — [2] Psal. XXXVII, 8. — [3] Eccli. I, 19.

illic est facultas ratiocinandi, et ex hoc potest vel servari, quando fiunt quæ oportet; vel perire, quando secus; propterea, inquit, et galeam salutis. Nam cerebrum quidem natura est molle: et ideo quadam veluti testa superne tegitur calvaria. Est autem nobis causa omnium bonorum et malorum, quod cognoscat et quæ juvant, et quæ nocere possunt. Jamvero pedes quoque et manus nobis armis indigent. Non hæ manus, neque hi pedes, sed rursus pedes, et manus animæ. Hæ quidem quæ oportet meditantes, illi autem ut eant quo decet. Sic ergo nos armemus, et poterimus hostes superare, et corona victoriæ redimiri, in Christo Jesu Domino nostro, cum quo Patri, simulque sancto Spiritui gloria, potestas, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VI.

CAPUT III.

Quapropter sicut dicit Spiritus sanctus: Hodie si vocem ejus audieritis. Nolite obdurare corda vestra, sicut in exacerbatione secundum diem tentationis in deserto. Ubi tentaverunt me patres vestri, probaverunt et viderunt opera mea quadraginta annis. Propter quod offensus fui generationi huic, et dixi: Semper errant corde. Ipsi autem non cognoverunt vias meas. Sicut juravi in ira mea, si introibunt in requiem meam[1].

I. Cum de spe disseruisset Paulus, et dixisset quod domus

[1] Hebr. III, 7-11.

ejus sumus, si fiduciam et gloriationem spei ad finem firmam retinuerimus, jam ostendit quod oporteat firmiter expectare, idque probat ex Scripturis. Attendite autem. Dixit enim illud esse difficilius et ad comprehendendum obscurius. Quamobrem oportet, cum quæ nostra sunt dixerimus, et totum argumentum vos breviter docuerimus, ita deducere orationem ad ea quæ scripta sunt. Nobis enim non amplius egebitis, si scopum et institutum didiceritis apostolicum. Ab eo de spe agebatur, et quod futura sperare oporteat, et quod iis qui hic laboraverint erit merces aliqua, et fructus, et requies. Hoc ergo ostendit ex Propheta. Et quid dicit? « Quapropter sicut » dixit Spiritus sanctus : Hodie si vocem ejus audieritis, » nolite obdurare corda vestra, sicut in exacerbatione se» cundum diem tentationis in deserto, ubi tentaverunt me » patres vestri, probaverunt me, et viderunt opera mea » quadraginta annis. Propter quod offensus fui generationi » huic, et dixi : Semper errant corde. Ipsi autem non cog» noverunt vias meas. Quibus juravi in ira mea, si introi» bunt in requiem meam[1]. » Dicit tres esse quietes. Unam Sabbati, in qua Deus quievit ab operibus suis. Secundam Palæstinæ, in quam ingressi Judæi erant quieturi a multa afflictione, et laboribus. Tertiam, quæ vere est quies, nempe regnum cœlorum, quam assecuti vere quiescunt a laboribus et afflictionibus. Trium ergo hic meminit. Et quanam de causa de una loquens trium meminit? Ut ostenderet Prophetam de hac loqui. Nam de prima, inquit, non dixit. Quomodo enim de ea quæ fuit olim? Sed nec de secunda quæ fuit in Palæstina. Quomodo enim? Non enim, inquit, introibunt in requiem meam. Restat ut jam sit hæc tertia. Necesse autem est historiam quoque explicare, ut dilucidiorem reddamus orationem. Nam postquam

[1] Psal. XCIV, 8-11.

ex Ægypto egressi, multa via confecta, et Dei virtutis innumerabilibus acceptis indiciis, et in Ægypto, et in mari Rubro, et in deserto, voluerunt mittere speculatores, naturam terræ speculaturos. Illi autem egressi redierunt, regionem quidem admirantes, et præstantium fructuum feracem esse dicentes, sed inexpugnabilium virorum et fortium esse regionem: ingrati autem et nullo sensu præditi Judæi, cum oporteret eos priorum meminisse Dei beneficiorum, et quomodo eos interceptos in medio tantorum Ægyptiacorum exercituum eripuit a periculis [1], et eorum effecit potiri spoliis; ac quomodo rursus in deserto petram rupit, et aquarum donavit abundantiam, et manna præbuit, et alia effecit mirabilia, et ut Deo crederent, eorum quidem nihil eis venit in mentem, tanquam nihil omnino factum esset, sed attoniti et stupefacti, volebant reverti in Ægyptum dicentes. : « Eduxit nos huc Deus, ut » nos de medio tolleret cum filiis et uxoribus. » Deus ergo irascens, quod eorum quæ facta fuerant tam cito amisissent memoriam, juravit generationem illam quæ hæc dixerat, non ingressuram in requiem: et omnes perierunt in deserto. Nam David, inquit, postea, et post illorum generationem loquens, dicebat: « Hodie si vocem ejus au» dieritis, nolite obdurare corda vestra sicut in exacerba» tione. » Quare? ne eadem patiamini quæ majores vestri, et privemini requie: certe hoc dicit eo quod sit vere requies. Nam si accepissent, inquit, requiem, quanam de causa eis rursus dicit: « Hodie si vocem ejus audieritis, » nolite obdurare corda vestra sicut in exacerbatione. » Quænam est ergo alia requies quam regnum cœlorum, cujus imago et typus, est sabbatum? Deinde cum universum posuisset testimonium, hoc autem est, « Hodie si » vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra sicut

[1] Num. xx.

» in exacerbatione. Secundum diem tentationis in deserto, » ubi tentaverunt me patres vestri, probaverunt me, et » viderunt opera mea quadraginta annis. Propter quod offensus fui generationi illi, et dixi: Semper errant corde: » ipsi autem non cognoverunt vias meas; quibus juravi in » ira mea, si introibunt in requiem meam, » tunc subjungit: « Videte, fratres, ne forte sit in aliquo vestrum cor » malum incredulitatis discedendo a Deo vivo [1]. » Ex duritie enim fit incredulitas: et sicut corpora quæ occalluerunt et duritiem contraxerunt, non cedunt manibus medicorum, ita etiam induratæ animæ non cedunt verbo Dei: est enim verisimile quosdam jam non credere, tanquam non vera sint quæ facta sunt. Propterea dicit: Videte ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis discedendo a Deo vivo. Nam quoniam sermo de futuris non est adeo credibilis, ut qui est de præteritis, eis historiam revocat in memoriam, in qua fide eguerunt. Nam si patres vestri, inquit, quoniam non speraverunt ut sperare oportuit, hæc passi sunt, multo magis vos: ad eos enim hæc verba fiunt. Illud enim hodie, inquit, semper est quandiu mundus constiterit. « Quamobrem adhortamini vosmetipsos per singulos dies, donec hodie cognominatur [2]. » Hoc est, ædificate vos alterutrum, erigite vos ipsos, ut non fiant eadem. « Ut non obduretur quis ex vobis fallacia » peccati? »

II. Vides quod peccatum faciat incredulitatem. Nam ut incredulitas malam parit vitam, ita etiam anima cum in profundum malorum venerit, contemnit: Contemnens autem ne sustinet quidem credere, ut se a metu liberet. » Dixerunt enim, inquit, Non videbit Dominus, nec » intelliget Deus Jacob [3]. » Et rursus: « Labia nostra a no» bis sunt: quis noster Dominus est? » Iterumque, « Cur

[1] Hebr. III, 12. — [2] Ibid. 13. — [3] Psal. XCIII, 7.

» irritavit impius Deum? » Et rursus : « Dixit insipiens in » corde suo : Non est Deus : Corrupti sunt, et abominabi- » les facti sunt in studiis suis : non est timor Dei ante ocu- » los eorum. Quoniam dolose egit in conspectu ejus, ut » inveniat iniquitatem ejus et oderit [1]. » Christus quoque hoc ipsum dicit : « Omnis qui male agit, odit lucem, et » non venit ad lucem [2]. » Deinde subjungit : « Participes » Christi effecti sumus [3]. » Quid hoc est, participes Christi sumus? Unum effecti sumus nos et ipse : siquidem ipse quidem caput, nos autem corpus, cohæredes, et concorporales. Unum corpus sumus ex carne ejus, inquit, et ex ossibus ejus. « Si tamen initium substantiæ ejus usque ad » finem firmum retineamus. » Quid est, Initium substantiæ ejus? fidem per quam constitimus, et geniti sumus, et ut ita dicam, consubstantiati. Deinde subjungit : « Dum » dicitur, Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare » corda vestra, sicut in exacerbatione. » Hæc inverso ordine ponuntur; deinde adjicitur. « Timeamus ergo ne forte » relicta pollicitatione introeundi in requiem ejus, existi- » metur aliquis ex vobis deesse. Etenim nobis annuntiatum est, quemadmodum et illis. Dum dicitur, Hodie si vocem » ejus audieritis [4]. » Illud enim hodie semper est. Deinde ait, « Sed non profuit illis sermo auditus, non admixtus » fidei ex iis quæ audierunt. » Ostendens quomodo non profuit. Deinde volens eos terrere, hoc ipsum ostendit per ea quæ dicit. « Quidam enim audientes, exacerbaverunt. » Sed non omnes qui profecti sunt ex Ægypto per Moysem. » Quibus autem infensus fuit quadraginta annis? Nonne » illis qui peccaverunt, quorum cadavera projecta sunt in » deserto? Quibus autem juravit non introire in requiem » ipsius, nisi iis qui increduli fuerunt? Et videmus quod

[1] Psal. XIV, 4 : Id. IX, 29 : Id. XIII, 1; Id. XXXV, 2. — [2] Joan. III, 20. — [3] Id. III, 11. — [4] Hebr. IV, 1, 2.

» non potuerint introire in requiem ipsius propter incre» dulitatem [1]. » Cum dixisset rursus testimonium, subjungit etiam interrogationem, quod quidem claram efficit orationem. Dixit enim, inquit, « Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra sicut in exacerbatione. » Quorumnam, inquit, meminit qui sunt indurati? Quorumnam qui non crediderunt? Nonne Judæorum? Quod autem dicit est hujusmodi: Audierunt illi quoque sicut nos audimus: sed nihil illis profuit. Ne ergo existimetis quod futurum sit ut juvemini audiendo prædicationem. Nam illi quoque audierunt, sed nihil illis profuit, quoniam non crediderunt. Chaleb autem et Jesus quoniam non consenserunt iis qui non crediderunt, illis illatum effugerunt supplicium. Et vide quid admirabile: non dixit, Non consenserunt, sed non commisti sunt. Hoc est, citra seditionem sunt separati, cum illi unius et ejusdem fuissent sententiæ. Hic mihi videtur etiam tacite innuere seditionem. « Ingredimur enim, inquit, in requiem qui » credidimus. » Deinde hoc confirmans subjunxit: « Quem» admodum dixit, « Sicut juravi in ira mea, si introibunt » in requiem meam. » Et quidem operibus a constitutione mundi perfectis: Quoniam dicturus forte quispiam erat; atqui hoc non significat nos ingressuros, sed illos non esse ingressos. Quid ergo facit; interim studet ostendere, quod sicut illa requies non prohibet aliam dici requiem, ita neque hæc requiem cœlorum. Interim ergo vult ostendere, illos requiem non assecutos esse. Ut scias autem quod hoc dicat, addit: « Dixit enim quodam loco de die septima » sic: Et requievit Deus die septimo ab omnibus operibus » suis [2]. » Et in isto rursum: « Si introibunt in requiem » meam. » Vides quomodo hæc non prohibeat illam esse requiem? « Quoniam ergo, inquit, superest introire quos-

[1] Hebr. III, 16-19. — [2] Gen. II, 2.

» dam in illam, et ii quibus prioribus annuntiatum est, » non introierunt propter incredulitatem. Iterum terminat » diem quamdam hodie, in David, dicendo: Post tantum » temporis, sicut supra dictum est[1]. » Quid est autem quod dicit? « Quoniam debent, inquit, aliqui introire » omnino, « Illi autem non introierunt, » rursus tertiam statuit requiem. Quod autem oporteat introire, et aliquos introire oporteat, audiamus unde hoc probet. Quoniam post tot, inquit, annos rursus dicit David, « Hodie si vo- » cem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra, sicut » in exacerbatione. Si enim Jesus eos fecisset quiescere, » non de alio die postea loqueretur[2]: » liquidum ergo est quod hæc dicat tanquam nobis assecuturis aliquam remunerationem. « Itaque relinquitur sabbatismus populo » Dei[3]. » Unde? Ex præcepto, « Nolite obdurare corda ves- » tra. » Nam si non esset sabbatismus, non eis præciperetur, nec juberetur ne eadem facerent, ut ne eadem paterentur, si non eadem essent passuri. Quomodo autem eadem erant passuri qui tenebant Palæstinam, si non esset alia requies?

III. Pulchre autem conclusit orationem. Non dixit enim requies, sed sabbatismus, nomen proprium, et quo lætabantur, et ad quod currebant, Sabbatismum regnum vocans. Sicut enim in sabbato ab omnibus quidem malis jubet abstinere, illa autem sola fieri quæ pertinent ad cultum Dei, quæ quidem peragebant sacerdotes, et quæcumque juvant animam, et nihil aliud; ita tunc quoque. Sed non sic dixit, sed quid? « Qui enim ingressus est in re- » quiem ejus, etiam ipse requievit ab operibus suis, sicut » Deus a propriis[4]. » Sicut Deus requievit, inquit, ab operibus suis, ita qui est ingressus in requiem ejus. Nam quoniam eis loquebatur de requie, et hoc cupiebant audire

[1] Hebr. IV, 4-7. — [2] Ibid. 8. — [3] Ibid. 9. — [4] Ibid. 10.

quando esset futurum, in hoc conclusit orationem. Illud autem, hodie, dicitur, ne desperent. Adhortamini, inquit, vos quotidie, donec hodie dicitur. Hoc est etiamsi quis peccaverit, quandiu est illud hodie, habet spem. Nemo ergo desperet quandiu vivit. Atque maxime quidem, inquit, ne sit quidem cor malum incredulitatis. Quod si etiam fuerit, nemo desperet, sed se recreet. Nam quandiu sumus in hoc mundo, illud hodie, habet tempus. Hic autem non solum dicit incredulitatem, sed etiam murmurationes. Quorum, inquit, cadavera prostrata sunt in deserto. Deinde ne quis existimet quod solummodo privabitur requie, subjungit etiam supplicium, dicens : « Vivus » enim est sermo Dei, et efficax, et penetrabilior omni » gladio ancipiti, et pertingens usque ad divisionem animæ » ac spiritus, compagnum quoque ac medullarum, et dis» cretor cogitationum et intentionum cordis [1]. » Hic loquitur de gehenna et de supplicio. Pervadit, inquit, in occulta cordis nostri, et dissecat animam. Hic non est, membra esse prostrata, neque terra esse privatos, sicut illic, sed regno cœlorum, et æternæ tradi gehennæ; et immortali pœnæ ac supplicio. « Sed adhortamini vosmetipsos. » Vide mansuetudinem et lenitatem. Non dixit, increpate, sed, Adhortamini. Ita nos oportet gerere in eos qui premuntur afflictione. Hoc etiam dicit scribens ad Thessalonicenses : « Admonete inquietos. » Pusillanimes autem non sic. Sed quid ? « Consolamini pusillanimes; suscipite infirmos, » patientes estote ad omnes [2]. » Quid est; Consolamini? Hoc est, ne desperetis; ne animum despondeatis. Nam qui non consolatur eum qui premitur afflictione, eum reddit duriorem. Ut non obduretur, inquit, quis ex vobis fallacia peccati. Aut dicit fallaciam diaboli. Deceptio enim est nihil expectare de futuris, existimare non esse reddendam a

[1] Hebr. IV, 12. — [2] 1 Thess. V, 14.

nobis rationem; et eorum quæ hic a nobis gesta sunt non daturos pœnas, nec futuram resurrectionem. Aut aliter, deceptio est, nihil dolere, aut desperatio. Dicere enim, Quid vero? semel peccavi, nulla est mihi spes me recreandi, est deceptio. Deinde eis spem immittit, dicens: « Participes Christi effecti sumus, » propemodum dicens: Qui nos ita dilexit, qui nos tanti fecit ut suum corpus faceret, non despiciet pereuntes. Cogitemus, inquit, quibusnam dignati sumus. Nos et Christus unum sumus. Ne ergo ei non credamus. Et rursus tacite significat illud quod alibi dictum est, « Si sustinemus, et conregnabimus[1]. » Hoc enim est, Facti sumus participes: eorumdem sumus participes, quorum est Christus. Adhortatus est ab iis quæ sunt bona et utilia. Participes enim, inquit, sumus Christi. Deinde rursus a tristibus et molestis, Timeamus ne forte relicta pollicitatione introeundi in requiem ejus, existimetur aliquis ex nobis deesse. Illud enim est perspicuum, et de quo constat. « Probaverunt me, et viderunt » opera mea quadraginta annis. » Vides-ne quod non oporteat a Deo exigere rationem, sed sive nos defendat, sive non, ei credere? Nunc enim eos insimulat, quod Deum tentaverint. Nam qui vult accipere probationes ejus aut potestatis, aut providentiæ, aut curæ, nondum credit eum esse potentem, nec in homines benignum et clementem. Hoc etiam ad hos scribens subindicat, jam volentes fortasse ejus potestatis, curæque ac providentiæ quam eorum gerit, examinationem et probationem accipere in tentationibus. Vides quod ex incredulitate semper est irritatio et ad iram provocatio? Quid ergo dicit? Itaque relinquitur sabbatismus populo Dei. Vide autem quomodo totam orationem perspectam ratiocinando collegit. Juravit, inquit, prioribus, eos non ingressuros in requiem, et non ingressi

[1] 2 Tim. II, 12.

sunt. Deinde post illos longo tempore loquens cum Judæis, dicit, Nolite indurare corda vestra, sicut patres vestri. Unde perspicuum est quod sit alia requies. Nam de Palæstina non possumus dicere: Eam quippe habebant. De septimo die autem dici non potest: Non enim de eo loquebatur, qui olim fuit. Aliam ergo innuit, quæ vere est requies.

IV. Revera enim est illa requies, ubi aufugit dolor, tristitia et gemitus: ubi neque curæ, neque labores, neque angor, neque metus animam percellens et quatiens, sed solus Dei metus plenus voluptate. Non illic audietur; « In » sudore vultus tui vesceris pane tuo, neque spinas, neque » tribulos germinabit tibi. » Non est amplius, « In doloribus » paries filios tuos, et ad virum tuum conversio tua, et » ipse tibi dominabitur. » Omnia ibi sunt pax, gaudium, lætitia, voluptas, bonitas, mansuetudo, æquitas, charitas. Non est illic æmulatio, et invidia, non morbus, non hæc mors corporis, non illa mors animæ; non sunt tenebræ neque nox. Omnia sunt dies: omnia lux: omnia quies. Non est illic defatigatio, non satietas. Semper erimus in perpetuo bonorum desiderio. Vultis-ne dem etiam aliquam imaginem ejus qui illic est status? Fieri non potest: verumtamen quoad ejus fieri poterit, imaginem vobis aliquam tentabo ostendere. Suspiciamus cœlum quando nulla nube interturbante suam ostendit coronam. Deinde cum longo tempore immorati fuerimus in pulchritudine ejus aspectus; consideremus quod solum quoque habebimus, non quale solemus, sed quod est tanto pulchrius, quanto tectis luteis est aurum pulchrius, et post illud, tectum rursus superius. Deinde Angelos, Archangelos, infinitos populos incorporearum Potestatum, ipsam Dei regiam, thronum paternum. Sed non potest, ut dixi, oratio universum repræsentare et explicare. Opus est experientia,

6 Gen. III, 16

et cognitione quæ est per experientiam. Quomodo, dic mihi, existimatis Adamum fuisse in paradiso? Tanto melior quam illa est hæc vitæ degendæ ratio, quanto cœlum est terra melius. Cæterum aliam quoque inquiramus imaginem. Si contingeret eum qui nunc obtinet imperium, totius orbis terræ tenere dominatum : deinde nec bellis vexari, nec sollicitudinibus, sed solum honorari, et degere in deliciis, et multos quidem habere satellites, aurum autem undique ad eum affluere, et esse suspiciendum, qualem ejus animum futurum esse putatis, si ubique terrarum videret bella cessasse? Tale quid tunc erit. Imovero necdum illam assecuti sumus imaginem. Quamobrem oportet adhuc aliam inquirere. Itaque cogita mihi infantem imperatoris, quandiu quidem fuerit in utero, nihil sentit. Sin autem contigerit illum repente egressum, ascendere thronum imperatorium, et non paulatim, sed simul et repente omnia accipere, sic erit hic et ille status. Aut ut si quis qui fuerit in vinculis, mala passus innumerabilia, repente ad sedem raptus esset regiam. Sed neque sic imaginem sum exacte assecutus. Nam hic quidem bonorum quæ fuerit assecutus, etiamsi ipsum dixeris regnum, primo die, et secundo, et tertio vigens habet desiderium : procedente autem tempore, manet quidem in voluptate, sed non tanta : desinit vero semper ob consuetudinem qualiscumque sit. Illic autem non solum non minuitur, sed etiam crescit. Cogita enim quantum sit animam, cum illuc abierit, non amplius expectare finem illorum bonorum, nec mutationem, sed incrementum, et vitam quæ non habet finem, ab omni quidem periculo liberam, et ab omni animi ægritudine et sollicitudine, plenam animi gaudio et bonis innumeris. Si enim in campum exeuntes, ubi videmus militum tabernacula tapetibus confixa, et lanceas, et galeas, et clypeorum umbones res-

plendentes, stupentes et suspensos nos tenet admiratio; si autem contigerit videre regem in medio currentem; aut etiam cum armis aureis equum agentem, nihil nobis deesse existimamus? quid putas, quando viderimus æterna sanctorum tabernacula fixa in cœlis: « Suscipient enim, inquit, vos in æterna tabernacula; » quando videris unumquemque resplendentem plusquam radii solis, non ex ære et ferro, sed ex illa gloria, cujus fulgores non potest videre humanus oculus? Et hæc quidem in hominibus. Quid vero dixeris multa Angelorum millia, Archangelorum, Cherubim, Seraphim, Thronorum, Dominationum, Principatuum, Potestatum, quorum pulchritudo omnem superat intelligentiam? Sed enim quousque non desistam ea persequi quæ non possunt comprehendi? « Neque enim oculus vidit, neque auris audivit, neque in cor hominis ascenderunt quæ Deus præparavit iis qui ipsum diligunt[1]. » Nihil est ergo miserabilius iis qui non assequuntur, neque beatius iis qui assequuntur. Simus ergo nos ex beatis, ut æterna consequamur bona in Christo Jesu Domino nostro, cui cum Patre una cum sancto Spiritu gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Luc. xvi, 9. — [1] 1 Cor. ii, 9.

HOMILIA VII.

CAPUT IV.

Festinemus ergo ingredi in illam requiem : ut ne in idipsum quis incidat incredulitatis exemplum. Vivus est enim sermo Dei, et penetrabilior omni gladio ancipiti, et pertingens usque ad divisionem animæ et spiritus, compagumque ac medullarum, et discretor cogitationum et intentionum cordis. Et non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus : omnia autem nuda et aperta sunt oculis ejus, ad quem nobis sermo[1].

I. Fides res est magna et salutaris, et absque ea fieri non potest ut salvi simus. At non potest per se sola id efficere; sed proba etiam vita requiritur. Ideo Paulus quoque eos admonet qui jam sunt dignati mysteriis, dicens : « Festinemus ingredi in illam requiem. » Festinemus, inquit, ac studeamus, utpote cum fides non sufficiat, sed etiam debeat vita adjici, et magnum adhiberi studium. Revera enim multo opus est studio ut ascendamus in cœlum. Si enim terra non sunt dignati qui tantas miserias et calamitates perpessi sunt in deserto, et terram non potuerunt assequi, quoniam murmurarunt, et quoniam sunt fornicati, quomodo nos regno cœlorum digni habebimur, qui vitam inconsiderate ignaveque et segniter agimus? Multo ergo nobis opus est studio. Vide autem quod non damnum eo usque constituerit, quod non ingrediamur. Non enim

[1] Hebr. IV, 11-13. — [2] Vide D. Guillon, tom. XI, p. 153, 154.

dixit, Studeamus ingredi in illam requiem, ne a tantis bonis excidamus: sed id addidit quod homines magnopere excitat. Quidnam est hoc: « Ut ne in idipsum quis inci» dat incredulitatis exemplum. » Hoc est, ut illic habeamus mentem, spem, expectationem, ne similiter excidamus. Nam quod excidemus, significat exemplum. Ut ne in idipsum, inquit. Deinde ne audiens, In idipsum, existimes idem esse supplicium, audi quid subjungat, « Vivus est » enim sermo Dei, et efficax, penetrabilior omni gladio » ancipiti, et pertingens usque ad divisionem animæ et spi» ritus, compagumque et medullarum, et discretor cogita» tionum cordis. » Hic quoque ostendit quod illa etiam fecit ipse Dei sermo, et vivit, nec extinctus est. Ne ergo quoniam audivisti sermonem, id solummodo audias; est enim, inquit, penetrabilior gladio; vide quomodo se demittat, et hinc considera quanam de causa opus fuit etiam Prophetis ut dicerent gladium, et arcum, et romphæam. « Nisi » conversi, inquit, fueritis, gladium suum vibrabit, arcum » suum tetendit, et paravit ipsum[1]. » Nam si nunc post tantum tempus et consummationem, non potest nomine sermonis tantum terrere, sed his etiam verbis indiget, ut comparationis ostendat exuperationem: multo magis tunc. « Pertingens usque ad divisionem animæ et spiritus. » Quid hoc est? Significavit aliquid terribilius, aut quod spiritum dividit ab anima, aut quod etiam ipsa pervadit incorporea, non quemadmodum gladius solum corpora. Hic ostendit quod et anima puniatur, et quod quæ sunt intima scrutetur, totum penitus pervadens hominem. « Et discre» tor cogitationum et intentionum cordis. Et non est ulla » creatura invisibilis in conspectu ejus. » Hic eos maxime terruit. Non enim, si adhuc, inquit, in fide statis, sed non cum certa et plena persuasione, confidatis. Ipse judica-

[1] Psal. VII, 13.

bit quæ sunt in corde : eo enim pervadit et puniens et examinans. Et quid dico, inquit, de hominibus? Nam etsi dicas Angelos et Archangelos, et Cherubim et Seraphim, et quamcumque creaturam, omnia illi oculo sunt aperta, omnia clara et manifesta. Nihil est quod possit eum latere. « Omnia sunt nuda et aperta oculis ejus, ad quem nobis » sermo. » Aperta autem græce dicitur τετραχηλισμένη, id est, resupinata, a metaphora pellium quæ extrahuntur a victimis. Ut enim quando quispiam illis jugulatis pellem a carne abstraxerit, omnia quæ sunt intus aperit, et nostris oculis reddit manifesta : ita etiam Deo clara et manifesta proposita sunt omnia. Tu autem mihi considera quomodo corporeis semper opus habet imaginibus, quod quidem erat auditorum imbecillitatis. Nam quod essent imbecilli, ostendit, dicens eos esse hebetes, ut qui opus habeant lacte, non solido cibo. « Omnia sunt nuda et aperta oculis ejus, » ad quem nobis est sermo. » Quid vero est, « In idipsum » incredulitatis exemplum? » Ut si quis causam quærens dicat, Cur non viderunt illi terram? Acceperant arrham Dei potentiæ, et cum oporteret credere, terrori magis cedentes, et nulla de Deo magna apprehensa visione, pusillique et abjecti animi effecti, perierunt. Potest etiam aliquid aliud [illegible], nempe quod cum viæ majorem partem confecissent, cum essent ad ipsas portas, in ipso portu sunt submersi. Hoc de vobis quoque timeo, inquit. Hoc est, in ipsum exemplum incredulitatis. Nam quod ipsi quoque multa passi sint, illis postea fert testimonium, dicens, « Rememoramini pristinos dies, in quibus illumi» nati magnum certamen sustinuistis passionum [1]. » Nemo ergo sit pusilli et abjecti animi : neque in fine animum despondens concidat. Sunt enim, sunt qui in principio quidem prompto et alacri animo certamina aggrediuntur,

[1] Hebr. x, 32.

postea autem toti parum nolentes adjicere, totum perdiderunt. Sufficiunt, inquit, majores ad vos erudiendos ne in eadem incidatis, neque eadem patiamini quæ passi sunt. Hoc est, In ipsum incredulitatis exemplum. Ne dissolvamur, inquit, et enervemur. Quod etiam dicit in fine, « Remissas manus et genua soluta erigite. Ut ne in idipsum, inquit, quis incidat incredulitatis exemplum [1]. » Hoc enim est revera cadere. Deinde ne cum audisses quod quis in idipsum exemplum cadat, eamdem mortem existimes quam illi obierunt, vide quid dicat : « Vivus est enim sermo Dei et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti. » Quovis enim gladio gravius in eorum animas irruit sermo, graves plagas inferens, letalesque dat sectiones. Neque vero opus est ut eorum adducat demonstrationem, neque ut ea probet ac confirmet, cum adeo manifestam habeat narrationem. Nam quodnam, inquit, bellum illos perdidit? quis gladius? Annon plane sua sponte ceciderunt? Ne ergo quoniam non eadem sumus perpessi, simus securi. Quandiu dicitur hodie, licet nobis recreari et refici; sed cum hæc dixerit, ne audientes quæ sunt animæ, ignavi sint et socordes, addit etiam quæ sunt corporis, hæc declarans: ut cum rex aliquis principes suos, qui magna quædam peccata admiserunt, primum privat militia, ablatoque cingulo et auctoritate et præcone adducto, tunc punit : ita hic quoque facit gladius Spiritus. Deinde terribilius loquitur de Filio, « Ad quem nobis est sermo, » inquit. Id est, ipsi debemus reddere rationem eorum quæ gessimus. Itaque ne cadamus, neque animum despondeamus, sufficiunt etiam illa quæ dicta sunt ad nos erudiendos. Illi vero non satis illa sunt; sed hæc adjicit : « Habemus autem etiam Pontificem magnum qui penetravit cœlos, Jesum Filium Dei [2]. »

[1] Hebr. XII, 12. — [2] Id. IV, 14.

II. Quod enim propterea id adjecerit, subjunxit: « Non » enim habemus Pontificem qui non possit compati infir- » mitatibus nostris[1]. » Propterea dicebat superius : « In eo » in quo passus est ipse, et tentatus, potens est eis qui » tentantur auxiliari[2]. » Vide ergo quomodo hoc ipsum hic quoque facit. Quod autem dicit est hujusmodi. Eamdem, inquit, quam nos viam iniit, imovero asperiorem. Nam omnium rerum humanarum accepit experientiam. Dixit illic, « Non est creatura invisibilis in conspectu ejus[3], » divinitatem subindicans. Deinde postquam suscepit carnem, loquitur rursus submissius et humilius : Habentes ergo Pontificem magnum qui penetravit cœlos : majorem ejus ostendit curam, et quod eos tanquam suos defendat et protegat, nec velit ut ipsi cadant. Nam Moyses quidem, inquit, non ingressus est in requiem, ipse autem est ingressus : et quomodo ego dicam. Quod autem hoc nusquam posuerit, non est admirabile : nam vel ne videantur invenire defensionem, ipsum una comprehendit; vel ne virum videretur accusare, hoc non dixit aperte. Nam si cum nihil horum dictum sit, hæc objiciebant, dicentes, Ipse dixit adversus Moysem et adversus legem, multo magis si dixisset, Non est Palæstina, sed cœlum, his majora dixissent. Sed non universum tribuit sacerdoti, sed etiam quæ a nobis sunt præstanda requirit, confessionem inquam. « Habentes enim, inquit, Pontificem magnum, qui » penetravit cœlos, Jesum Filium Dei, teneamus confessio- » nem. » Quamnam dicit confessionem? Quod sit resurrectio, quod sit remuneratio; quod bona sint innumerabilia; quod Christus sit Deus, quod sit fides recta. Hæc confiteamur : hæc teneamus. Quod autem hæc vera sint, est perspicuum ex eo quod intus sit Pontifex. Ergo cum non excidimus, confiteamur. Etiamsi res non adsint, nos ta-

[1] Hebr. IV, 15. — [2] Id. II, 18. — [3] Id. IV, 13.

men confiteamur. Si modo adessent, falsum esset. Quamobrem hoc quoque verum est quod differantur : etenim Pontifex noster est magnus. « Non enim habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris. » Non est, inquit, qui res nostras ignoret, sicut multi pontifices qui nesciunt eos qui sunt in afflictionibus, neque quidnam sit afflictio. Nam apud homines fieri non potest ut ejus qui malis vexatur, norit vexationem is qui non fecit periculum, et non transiit per sensibilia. Omnia enim sustinuit noster Pontifex. Nam propterea primum sustinuit, et tunc ascendit, ut posset commiserari. « Tentatum autem » per omnia pro similitudine absque peccato. » Vide quomodo etiam supra posuit simile, et hic pro similitudine; hoc est, passus est persecutionem, fuit consputus, accusatus, irrisus, calumniis appetitus, ejectus, postremo cruci affixus. Pro similitudine absque peccato. Hic etiam aliud subindicat, nempe quod fieri potest, ut qui est in afflictionibus, eas perferat absque peccato. Quamobrem etiam quando dicit : In similitudine carnis, non hoc dicit, quod acceperit carnis similitudinem, sed carnem. Cur ergo dixit, « In similitudine? » Quoniam dixit de carne peccatrice : erat enim nostræ similis. Nam natura quidem erat eadem quæ nostra, peccato autem nequaquam eadem. « Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ ejus, ut misericordiam consequamur, et gratiam inveniamus in auxilio » opportuno[1]. » Quemnam dicit thronum gratiæ? Thronum regium, de quo dicit. « Dixit Dominus Domino meo : » Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum[2]; » ac si diceret, Adeamus cum fiducia; quoniam habemus Pontificem nulli peccato affinem, qui superavit orbem terræ. « Confidite enim, inquit, ego vici mundum[3]. » Hoc enim est omnia esse passum, mundum

[1] Hebr. IV, 16. — [2] Psal. CIX, 1. — [3] Joan. XVI, 33.

autem esse a peccato. Et si, inquit, nos sumus sub peccato, et ipse tamen non est peccato obnoxius, quomodo accedamus cum fiducia? Nunc est sedes gratiæ, non sedes judicii. Ideo accedamus cum fiducia, ut accipiamus misericordiam qualem quærimus. Munificentiæ enim res est, donum regale: « Ut » gratiam inveniamus in auxilio opportuno. » Bene dicit, « In auxilio opportuno. » Si nunc, inquit, adieris accipies et gratiam, et misericordiam, opportune namque accedis. Sin autem tunc adieris, nequaquam : importunus enim est tunc aditus. Non est enim tunc thronus gratiæ. Eo usque enim est sedes gratiæ, quousque sedet rex dans gratiam. Quando autem est consummatio, tunc excitatur ad judicium. « Exurge enim, inquit, Deus judica terram[1]. » Adeamus cum fiducia; id est, nullius rei malæ nobis conscii, non dubitantes. Nam qui est ejusmodi non potest accedere cum fiducia. Ideo alibi dicit, « Tempore opportuno exaudivi te, et in die » salutis adjuvi te[2]. » Nam quod nunc quoque qui post lavacrum peccant, inveniant pœnitentiam, est gratiæ. Ne autem audiens Pontificem, existimes eum stare, statim ducit ad sedem. Sacerdos autem non sedet, sed stat. Vides, quod ipse factus sit Pontifex, non esse naturæ, sed gratiæ, et demissionis, et exinanitionis? Hoc nobis quoque opportunum est dicere, adeamus cum fiducia petentes. Solum fidem offeramus, et dat omnia. Nunc est tempus doni, nemo de se desperet. Tunc est tempus desperationis, quando clausus fuerit thalamus, quando rex fuerit ingressus ad videndos eos qui accumbunt : quando sinus Patriarchæ sunt accepturi eos, qui iis sunt dignandi : nunc autem nondum. Adhuc enim consistit theatrum, adhuc instat certamen, adhuc pendet præmium.

III. Festinemus ergo. Paulus enim dicit, « Sic curro, » non quasi in incertum[3]. » Cursu opus est, eoque vehe-

[1] Psal. LXXXI, 8. — [2] Isaï. XLIX, 8. — [3] 1 Cor. IX.

menti. Qui currit, nullum videt ex omnibus, etiamsi ingrediatur per prata, etiamsi per loca arida et aspera. Qui currit, non aspicit ad spectatores, sed ad præmium, etiamsi sint divites, etiamsi pauperes, etiamsi quis irrideat, etiamsi laudet, etiamsi contumelia afficiat, etiamsi lapidibus appetat, etiamsi domum diripiat, etiamsi viderit filios, etiamsi uxorem, etiamsi quodlibet, non avertitur; in hoc solum est ut currat, ut præmium accipiat. Qui currit, nusquam stat : nam si vel parum segnis fuerit et deses, totum perdet. Qui currit, non solum nihil aufert ante finem, sed etiam tunc maxime cursum intendit. Hoc a me dictum est ad eos qui dicunt : In juventute nos exercuimus, in juventute jejunavimus, nunc consenuimus. Nunc maxime oportet pietatem intendere. Ne mihi enumeres quæ olim a te recte sunt gesta, nunc te præbe juvenem florentemque et vegetum. Nam maxime quidem qui corporālem hunc currit cursum, postquam eum apprehenderit canities, non potest æque currere. Nam quidquid est certaminis, est in corpore. Tu autem quanam de causa cursum minuis? Anima enim hic opus est, anima excitata et erecta. Anima autem roboratur in senectute, tunc maxime viget, tunc exultat. Sicut enim corpus, quandiu quidem tenetur febribus crebrisque et sibi invicem succedentibus morbis, etiamsi sit forte et robustum, est tamen afflictum : postquam autem fuerit liberatum ab illa obsidione, suas vires recuperat : ita etiam animam febricitat in juventute, et eam maxime tenet amor gloriæ, et deliciarum, et rei venereæ, et aliorum multorum affectuum. Cum advenerit autem senectus, ea expellit hæc omnia quæ sunt corporis, partim quidem cum tempore, partim autem per philosophiam. Intensum enim robur corporis deprimens senectus, ne his quidem uti volentem sinit animam : sed tanquam omne genus hostibus compressis, eam cons-

tituit in loco puro a tumultibus, et magnam efficit tranquillitatem, et majorem affert timorem. Si enim nullus alius, at senes quidem certe norunt se morituros, et morti omnino esse propinquos. Quando igitur, quæ ad hanc vitam pertinent, recedunt cupiditates ac libidines, subito autem expectatio judicii, pervicaciam molliens et inobedientiam, annon fit attentior si velit? Quid vero, inquit, quod videmus senes juvenibus deteriores? Summam mihi dicis vitii exuperationem. Nam et furiosos videmus nullo impellente se dare præcipites. Quando ergo vel senex laborat morbis juvenum, id summum est vitium : nec qui est hujusmodi, excusationem habuerit in juventute. Non potest enim dicere, « Delicta juventutis meæ et ignorantias » meas ne memineris[1]. » Nam qui manet idem in senectute, ostendit quod etiam in juventute, non propter ignorationem, neque propter imperitiam, neque propter ætatem fuerit ejusmodi, sed propter socordiam. Ille enim potest dicere, « Delicta juventutis meæ et ignorantias meas ne me» mineris, » qui facit quæ seni conveniunt, qui mutatur in senectute. Si autem etiam in senectute eadem admittit probra et dedecora, quomodo par est ut is nominetur senex, qui ne ætatem quidem reveretur? Nam qui dicit, « Delicta » juventutis meæ, et ignorantias meas ne memineris, » hæc dicit tanquam in senectute se recte gerens. Ne ergo propter ea quæ fiunt in senectute, te ipsum prives etiam venia peccatorum, quæ admisisti in juventute. Quomodo non est id absurdum et pejus quam ut mereatur veniam? Senex ebrius est, sedet in cauponis, senex properat ad equorum curriculum, senex ascendit in theatrum, tanquam puer currens cum vulgo. Vere est pudor et res ridicula, extrinsecus quidem ornari canitie, intrinsecus autem sensum habere pueri : et si quispiam juvenis eum contumelia affe-

[1] Psal. xxiv, 7.

cerit, statim objicit canos. Tu eos prior reverere. Si tu autem tuos non verearis, idque cum sis senex, quomodo æquum censes ut juvenis tuos revereatur? Non revereris canos, sed eos probro et dedecore afficis. Deus te honoravit candore pilorum : magnam tibi dedit prærogativam : cur prodis honorem? Quomodo te reverebitur juvenis, quando es eo longe protervior et lascivior? Canities enim tunc est reverenda, quando agit quæ sunt canitiei. Quando autem agit quæ sunt juvenum, magis erit ridicula quam juvenes. Quomodo ergo poteritis hæc suadere juvenibus, vos senes temulenti ob immodestiam? Non senes accusans hæc dico, absit; sed juvenes. Nam qui hæc agunt, etiamsi ad annum centesimum pervenerint, mihi sunt juvenes. Sicut juvenes etiamsi sint parvi pueri, sint autem modesti et temperantes, sunt meliores senibus. Nec meum est quod dicitur, sed hanc quoque discretionem novit Scriptura. « Senectus venerabilis, inquit, non diuturna, sed cujus est vita immaculata [1]. »

IV. Canos enim honoramus, non quia album colorem nigro præferimus, sed quia est signum vitæ quæ ex virtute agitur; vel videntes, internos canos ex eo conjicimus. Sin autem ea gerunt quæ canitiei sunt contraria, propterea magis fiunt ridiculi. Nam et regem honoramus, et purpuram, et diadema, quoniam sunt signa imperii. Sed si eum viderimus cum purpura conspui, a satellitibus conculcari, suffocari, in carcerem conjici, discerpi ac convelli, numquid reverebimur purpuram aut diadema, non etiam ipsum habitum deplorabimus? Ne velis ergo honorari propter canitiem, cum tu ipse ei facias injuriam. Nam ipsa quoque de te debet pœnas sumere, quod habitum adeo splendidum et pretiosum probro afficias. Non hæc contra omnes dicimus, nec absolute a me verba fiunt adversus senectu-

[1] Sap. IV, 8.

tem : non sum adeo insanus, sed adversus juvenilem animam, quæ dedecore afficit senectutem. Neque de iis qui consenuerunt hæc dolentes dicimus, sed de iis qui canitiem dedecorant. Senex enim est rex si velit, et eo qui est indutus purpura magis regalis, si imperet animi perturbationibus, et vitia tanquam satellites sibi subjiciat. Sin autem trahatur et a sede dejiciatur, et pecuniæ, amoris, gloriæ inanis, et fucatæ elegantiæ, deliciarumque et ebrietatis, et iræ et rei venereæ fiat servus, et pilos infucet oleo, et ostendat ætatem a libero animi arbitrio contumelia affectam, quo non fuerit is dignus supplicio? Sed vos juvenes ne sitis tales. Neque enim vobis ignoscitur si peccatis. Quamobrem? Quoniam licet esse senem in juventute, ac sicut sunt juvenes in senectute, ita et contra. Sicut enim illic pilus dealbatus neminem servat, sic nec hic niger neminem impedit. Nam si hæc quæ dixi senem reddunt inhonestiorem, multo magis juvenem. Sed tamen nec juvenis liber est a reprehensione. Nam juveni tunc solum danda est venia, quando vocatur ad rerum administrationem, cum sit imperitus, cum tempore opus habeat et experientia. Quando autem oportet ostendere virilitatem temperantiæ, nequaquam, neque quando oportet pecuniis imperare. Est enim ubi juvenis magis reprehenditur quam senex. Nam senex quidem multa opus habet curatione, cum eum imbecillum reddat senectus. Juvenis autem cum possit si velit sibi sufficere, quamnam assequetur veniam, quando magis rapit quam senex, quando acceptæ magis est memor injuriæ, quando despicit, quando non magis defendit quam senex, quando multa loquitur importune, quando contumelia afficit, quando maledicto appetit, quando inebriatur? Si autem in temperantia et continentia existimat se non posse reprehendi, vide eum hic quoque multa habere adjumenta si velit. Nam etsi cupiditas et libido ei magis est molesta

quam seni, sunt tamen multa quæ poterit magis facere quam senex, et illam incantare bestiam. Quænam ea sunt? Labores, lectiones, pervigilia, jejunia. Cur autem hæc nobis dicis qui non sumus monachi? Hæc mihi dicis? Dic Paulo, quando dicit : « Vigilantes in omni patientia et oratione[1]. » Quando dicit : « Carnis curam ne feceritis in concupiscentiis[2]. » Non enim hæc solum scripsit monachis, sed omnibus qui sunt in urbibus. Non debet enim mundanus seu sæcularis plus habere quam monachus, nisi in hoc solum, quod cohabitat cum uxore : hic datur ei venia, in aliis autem minime, sed omnia eum oportet facere æque atque monachum. Jamvero et beatitudines quæ a Christo dictæ sunt, non dictæ sunt solum monachis, nam periisset totus orbis terræ, et accusaremus Deum crudelitatis. Si autem beatitudines dictæ sunt solis monachis, et fieri non potest ut eas consequatur mundanus : ipse autem permisit nuptias : ipse ergo omnes perdidit. Si enim fieri non potest ut cum matrimonio faciat quæ sunt monachorum, perierunt, et ad interitum redacta sunt omnia, et coacta est virtus in angustias. Quomodo autem sunt honorabiles nuptiæ, quæ nobis tantum afferunt impedimentum? Quid ergo? Fieri potest, atque adeo valde fieri, ut qui habemus uxores, virtutem sectemur et exerceamus, si velimus. Quomodo? Si habentes uxores simus tanquam non habentes. Si non lætemur ob possessiones, si mundo utamur tanquam non utentes. Si qui autem impediti fuerunt a nuptiis, sciant quod nuptiæ non fuere impedimento, sed liberum arbitrium quod male usum est nuptiis. Nam neque vinum facit ebrietatem, sed malum animi institutum, et ejus usus supra modum. Moderate utere nuptiis, et eris primus in regno cœlorum, et frueris bonis omnibus. Quæ detur nobis omnibus consequi, gratia et

[1] Coloss. iv. — [2] Rom. xiii, 14.

benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri, simulque sancto Spiritui gloria, potestas, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VIII.

CAPUT V.

Omnis enim pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis. Qui condolere possit iis qui ignorant et errant : quoniam et ipse circumdatus est infirmitate : Et propterea debet quemadmodum pro populo, ita etiam et pro semetipso offerre pro peccatis[1].

I. Vult deinceps ostendere beatus Paulus, quod hoc Testamentum est longe melius et præstantius Veteri : procul rationes prius jaciens tanquam fundamentum. Nam quoniam nihil erat corporale, neque specie tale, nempe non templum, non sancta sanctorum, non sacerdos tantum habens apparatum, non legales observationes, sed excelsiora omnia, et perfectiora, et nihil ex rebus corporalibus : erat autem universum in rebus spiritualibus. Spiritualia autem infirmiores non æque inducunt atque corporalia; ideo totum hoc dicendi argumentum versat et agitat. Vide autem ejus sapientiam. Initium ducit a sacerdote, et continenter eum appellat Pontificem, et ab ipso primo ostendit differentiam. Propterea primum definit quid sit sacerdos, et ostendit si qua habeat sacerdotis, et si

[1] Hebr. v, 1-3.

qua sint symbola sacerdotii. Ei autem occurrebat et obstabat, quod neque esset ex genere, neque ex tribu sacerdotali, neque sacerdos super terram. Hinc quidam dicturi esse videbantur, quomodo ergo sacerdos? quod in Epistola ad Romanos fecit, id et nunc facit, cum suscepisset argumentum non probabile[1], si hoc operetur fides, quod non valuit labor legis, et in vita instituenda sudor; ut ostendat id et fieri potuisse et factum esse, confugit ad Patriarcham, et universum reduxit ad illud tempus. Ita hic quoque alteram sacerdotii viam secat, proponens ex iis quæ præcesserunt. Et sicut in punitione non solum adducit gehennam, sed ea etiam quæ contigerunt tempore Patrum: ita hic quoque primum confirmat a præsentibus. Nam oportebat quidem terrestrium fidem fieri ex cœlestibus? sed cum imbecilli essent auditores, fit contrarium. Atque interim quidem prima ponit ea quæ sunt communia: et tunc ostendit id quod exuperet. Sic enim fit exuperatio per comparationem, quando in aliis quidem est inter eos communio et societas, in aliis vero exuperat. Sin minus, non fit amplius per comparationem. « Omnis pontifex ex hominibus » assumptus. » Hoc est Christo commune, « Pro hominibus » constituitur in iis quæ ad Deum pertinent; » et illud commune, « Ut offerat dona et sacrificia pro populo, » et hoc quoque, sed non totum : quæ restant autem, nequaquam. « Qui condolere possit iis qui ignorant et errant. » Hic jam est exuperatio. « Quoniam ipse circumdatus est » infirmitate, et propter eam debet quemadmodum pro » populo, ita etiam pro se ipso offerre pro peccatis. » Deinde aliud addit. Fit, inquit, ab alio, et ipse non invadit : hoc quoque est commune « Nec quisquam sibi sumit honorem, » sed qui vocatur a Deo tanquam Aaron[2]. » Hic aliud curat ostendens quod a Deo sit missus. Quod quidem cum Ju-

[1] Rom. IV. — [2] Hebr. V, 4.

dæis disserens assidue dicebat Christus « Qui misit me, » major me est, » et : « A me ipso non veni[1]. » Hic mihi videtur etiam tacite Judæorum innuere sacerdotes, qui invadebant, et legem violabant sacerdotii. « Sic et Christus non semetipsum glorificavit ut Pontifex fieret[2]. » Ubi ergo fuit institutus et ordinatus? Aaron enim sæpe fuit institutus et ordinatus, ut in virga, et quando ignis descendit, et eos qui invadebant sacerdotium e medio sustulit. Hic autem contra, non solum eis nihil mali accidit, sed in bona sunt existimatione. Undenam ergo? Hoc ostendit ex prophetia. Nihil habet sensile nec aspectabile. Ideo hoc confirmat ex prophetia et ex futuris. « Sed qui » locutus est ad eum : Filius meus es tu, ego hodie genui » te[3]. » Quid hoc ad Filium? Maxime, inquit, hoc de Filio dictum. Quid ad quæstionem confert? Multum : hæc est enim præcedens probatio quod sit a Deo institutus et ordinatus. « Quemadmodum et in alio loco dicit : Tu es sacer» dos in æternum secundum ordinem Melchisedech[4]. » Cui autem hoc dictum est? Quis est secundum ordinem Melchisedech? Nullus alius; omnes enim erant sub lege; omnes observabant sabbata, omnes circumcidebantur. Non potest quispiam alium dicere. « Qui in diebus carnis » suæ, preces supplicationesque ad eum qui possit illum » salvum facere a morte, cum clamore valido et lacrymis » offerens, exauditus est pro sua reverentia. Et quidem cum » esset Filius Dei, didicit ex iis quæ passus est obedien» tiam[5]. » Vides quod nihil aliud facit, quam quod ostendit quam gerit curam, et summam charitatem? Quid enim sibi vult illud, Cum clamore valido? Nusquam hoc dicit Evangelium : neque quod orans sit lacrymatus, neque quod clamorem ediderit. Vides quod hoc erat sui ad

[1] Joan. VIII, 42. — [2] Hebr. V, 5. — [3] Psal. II, 7. — [4] Id. CIX, 7, et Hebr. V, 6. — [5] Hebr. V, 6-8.

nostrum captum demissio? Non enim satis habuit dicere quod sit precatus, sed etiam quod cum clamore valido. Et auditus, inquit, pro sua reverentia, etiamsi esset Filius, didicit ex iis quæ passus est obedientiam. « Et consummatus factus est omnibus obtemperantibus ei causa salutis æternæ. Appellatus a Deo Pontifex juxta ordinem Melchisedech[1]. » Esto cum clamore : cur etiam valido? Et cum lacrymis, inquit, offerens, exauditus est pro sua reverentia. Erubescant hæretici, qui carnem negant. Quid dicis? Exaudiebatur Filius Dei pro reverentia. Et quid de prophetis plus dixeritis? Quænam autem est consequentia dicere : Exauditus pro reverentia; et addere, etiamsi esset filius, an didicit ex iis quæ passus est obedientiam? Hæc-ne de Deo dixerit quispiam? Et quis adeo insanierit? Quis autem emotæ mentis hæc fuerit locutus? Exauditus, inquit, pro reverentia, didicit ex iis quæ passus est obedientiam. Quam obedientiam? Qui usque ad mortem antea obedivit, tanquam Patri Filius, quomodo postea didicit,

II. Vides hoc dictum esse de carne? Quod autem dicit est hujusmodi. Dic mihi, rogabat-ne Patrem ut servaretur a morte, et propterea erat tristis, et dicebat : « Si possibile est, transeat a me calix iste[2] ? » pro resurrectione autem nusquam oravit Patrem, sed contra ipse pronuntiat, dicens : « Solvite templum hoc, et in tribus diebus excitabo ipsum[3] ; et : Potestatem habeo ponendi animam meam, et potestatem habeo rursus recipiendi eam. Nullus tollit eam a me, sed ego eam pono a me ipso[4]. » Quid est ergo? Quamnam ob causam precabatur? Et rursus dicebat : « Ecce ascendimus Jerosolymam, et Filius hominis tradetur Pontificibus et Scribis, et condemnabunt eum morte, et tradent eum gentibus ad illuden-

[1] Hebr. v, 9, 10. — [2] Matth. xxvi, 39. — [3] Joan. II, 19. — [4] Id. x, 18.

» dum, et flagellandum, et crucifigendum, et tertia die » resurget[1]; » et non dixit, Pater me faciet resurgere. Quomodo ergo de eo precabatur? Pro iis qui in ipsum crediderant. Quod autem dicit est hujusmodi : Facile exauditur. Nam quoniam de illo nondum habebant eam quam par erat opinionem, dixit eum fuisse exauditum, sicut ipse quoque Discipulos consolans dicebat, « Si me diligeritis, » gauderetis utique, quoniam ad Patrem meum vado, quia » Pater meus major me est [2]. » Quomodo autem non se ipsum glorificavit, qui se ipsum exinaniit, qui se ipsum tradidit? « Tradidit enim, inquit, se ipsum pro pecca- » tis nostris [3]. » Et rursus : « Qui dedit se ipsum redemp- » tionem pro omnibus nobis. [4] » Quid ergo est? Vides quod propter carnem de se loquitur humilia? Ita hic quoque, etiamsi esset filius, exauditus fuit pro sua reverentia : vult enim ostendere id quod gestum est magis esse opus suum, quam Dei gratiæ. Tanta, inquit, fuit ejus reverentia ac pietas, ut ideo eum revereretur Deus. Didicit, inquit, Deo obedire. Hic rursus ostendit quantum sit lucrum perpessionum. « Et consummatus, inquit, factus » est, omnibus obtemperantibus ei causa salutis. » Si autem ille, cum esset Filius, ex perpessionibus lucratus est ut obediret, multo magis nos. Vides quam multa dicat de obedientia, ut ipsi persuadeantur. Videntur enim mihi frequenter habenas excutere nec dictis obtemperare. Hoc enim subindicavit, dicens, « Segnes facti estis ad audien- » dum. » Ex iis quæ passus est, inquit, continenter didicit Deo obedire, etiam consummatus per perpessiones. Hoc est ergo consummatio, et per hoc venire oportet ad perfectionem. Non solum ipse salvus evasit, sed hoc etiam fuit aliis copia salutis. Consummatus enim, fuit obtem-

[1] Matth. xx, 18, 19. — [2] Joan. xiv, 28. — [3] Galat. 1, 4. — [4] 1 Tim. ii, 6.

perantibus ipsi causa salutis æternæ. « Appellatus, inquit, » a Deo Pontifex secundum ordinem Melchisedech. De quo » nobis grandis sermo et ininterpretabilis ad dicendum[1]. » Deducturus orationem ad differentiam sacerdotii, prius eos increpat, ostendens quod tam magna sui demissio sit hac, et quod illi sint infantes; magis est immoratus in humili, qui est secundum carnem sermone, et loquitur tanquam de quodam justo. Vide autem quod nec verbum omnino præteriit silentio, neque dixit. Nam illud quidem fecit ut mentem eorum erigeret, et persuaderet ut essent perfecti, et magnis non privarentur dogmatibus. Hoc autem fecit, ne obrueret eorum intelligentiam. « De quo nobis grandis sermo et ininterpretabilis ad dicendum, quoniam imbecilles facti estis ad audiendum. » Quoniam illi non audiunt, propterea est oratio difficilis ad interpretandum. Quando enim alicui res est cum hominibus qui non assequuntur, nec intelligunt quæ dicuntur, is non potest eis recte interpretari. Sed forte quispiam ex vobis, qui hic statis, caligat, et damnum rem esse existimat, si ipse propter Hebræos fuerit impeditus ne sermonem loqueretur perfectiorem. Atque forte quidem hic quoque, præter paucos, multos opinor esse tales, ut hoc etiam de vobis dicatur : propter paucos autem dicam. Numquid ergo eum silentio præteriit, aut eum rursus sumpsit in iis quæ deinceps sequuntur : et idem fecit quod in Epistola ad Romanos? Nam illic quoque cum os prius obstruxisset contradicentibus, et dixisset, « O homo, tu quis es qui respondeas » Deo[2]? » tunc subjungit solutionem. Ego autem puto neque ipsum omnino silentio præteriisse, neque dixisse, ut auditores inducat in desiderium. Nam cum admonuisset, et dixisset magna quædam esse sita in sermone, vide quomodo cum laude eos increpet. Hoc enim semper est

[1] Hebr. v, 11. — [2] Rom. ix, 20.

Pauli sapientiæ, difficilia ac molesta miscere cum benignis. Quod etiam facit in Epistola ad Galatas, dicens: « Currebatis bene: quis vos impedivit [1]? » Et, « Tanta » passi estis sine causa? si tamen sine causa [2], » et: « Ego » de vobis confido in Domino. » Quod his quoque dicit, « Confidimus de vobis meliora, et viciniora saluti [3]. » Duo ergo hæc facit: neque nimis intendit, neque sinit eos concidere. Nam si aliorum exempla sufficiunt ad excitandum auditorem, et ad adducendum ad æmulationem: quando quis habet a se ipso exemplum, et jubetur se ipsum æmulari, multo magis inducitur doctrina, ut fieri potest. Et hoc ergo ostendit, neque sinit eos tanquam valde damnatos concidere, nec ut qui semper sint mali: sed quod etiam aliquando fuerint boni. « Etenim cum de» beretis esse magistri propter tempus, inquit [4]. » Ostendit hic eos longo ante tempore credidisse. Ostendit autem quod etiam alios debeant instituere. Vide ergo eum assidue parturire, ut introducat sermonem de Pontifice, et semper differre. Audi enim quomodo incœperit. « Haben» tes Pontificem magnum, qui penetravit cœlos, » et cum prætermisisset dicere quomodo magnum, rursus dicit: « Omnis enim pontifex ex hominibus assumptus, pro ho» minibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum. » Et rursus: « Sic etiam Christus non se ipsum glorificavit ut fie» ret Pontifex. » Et iterum cum dixisset, « Tu es sacerdos » in æternum secundum ordinem Melchisedech; » rursus differt, dicens: « Qui in diebus carnis suæ preces supplicationesque obtulit. »

III. Quoniam ergo toties fuit depulsus, veluti respondens et se excusans, dicit: In vos causa est referenda. Papæ, quanta differentia? Cum deberent alios docere, sunt quidem non solum discipuli, sed etiam ultimi disci-

[1] Galat. v, 7. — [2] Id. iii, 4. — [3] Hebr. vi, 9. — [4] Id. v, 12.

puli. « Etenim cum deberetis esse magistri propter tem» pus, rursus indigetis ut vos doceamini quæ sunt elementa » exordii sermonum Dei. » Hic elementa exordii dicit humanitatem. Ut enim in externis litteris primum oportet discere elementa, ita hic quoque primum doceri oportebat de humanitate. Vides quænam sit causa cur loquatur humilia? Ita etiam fecit Paulus disserens cum Atheniensibus, et dicens : « Et tempora quidem hujus ignorantiæ despi» ciens Deus, nunc annuntiat hominibus ut omnes ubique » pœnitentiam agant, eo quod statuit diem, in quo judica» turus est orbem in æquitate, in viro, in quo statuit, fi» dem præbens omnibus, suscitans eum a mortuis [1]. » Propterea si quidpiam quidem dicit excelsum et sublime, hoc dicit breviter : humilia autem dispersa sunt in multis locis Epistolæ, et sic ostenditur id quod est excelsum et sublime. Nam quod est valde humile, non sinit ut de divinitate suspicemur. Ita hic quoque quod tutum est servans, humilia humanitati adjungit. In causa autem erat, quod illi non possent perfectiora audire. Hoc maxime significabat in Epistola ad Corinthios, dicens? « Cum enim » fuerit inter vos zelus et contentio, nonne carnales estis? » Vide autem multam ejus prudentiam : nempe quam congruenter et convenienter se gerat in subjectas ægritudines. Nam illic quidem imbecillitas magna ex parte existebat ex ignorantia, vel potius ex peccatis : hic autem non ex peccatis, sed ex continentibus afflictionibus. Et ideo usus est etiam dictionibus quæ possint ostendere differentiam ; illic dicens, Carnales facti estis ; hic vero, quia major erat dolor, hebetes facti estis. Illi non enim non potuerunt ferre, ut qui essent carnales : isti autem potuerunt. Dicere enim, Quoniam imbecilles facti estis ad audiendum, est significantis quod olim fuerint sani, et fortes,

[1] Act. XVII. 30, 31.

animique alacritate ferventes, et postea hoc de eis testatur. «Et facti estis quibus lacte opus sit, non solido cibo.» Semper lac vocat humilem sermonem, et hic et illic. Cum deberetis, inquit, esse magistri propter tempus: ac si diceret, propter quod maxime dissoluti et supini facti estis, propter id maxime debetis esse fortes, nempe propter tempus. Lac vocat humilem sermonem quod conveniat simplicioribus: hoc autem est contrarium perfectioribus, et est noxium in iis immorari. Quamobrem non oportebat nunc inferri legalia, neque ex his fieri comparationem: quia pontifex, et quia sacrificavit, et oravit cum clamore et supplicatione. Vide ergo quomodo hæc nobis obsunt: sed ea illos tunc nutriebant, cum nunquam eis obessent. Verus ergo cibus sunt Dei eloquia, quæ animam nutriunt: quod autem verbum sit esca, hinc palam est. «Dabo » enim, inquit, eis non famem panis, nec sitim aquæ, sed » famem audiendi verbum Domini[1]. Lac vobis potum dedi, » non escam[2].» Non dixit, Nutrii, ostendens id non esse nutrimentum, sed id esse sicut infantibus, qui non possunt nutriri pane. Iis enim non datur potus, sed est eis nutrimentum pro potu. Sic non dixit, Opus habetis, sed, Facti estis quibus lacte opus sit, non solido cibo; hoc est, vos voluistis, vos ipsos eo redegistis, et ad hanc compulistis necessitatem. «Omnis enim qui lactis est particeps, » expers est sermonis justitiæ: parvulus enim est[3].» Quid est sermo justitiæ? Hic mihi videtur etiam vitæ rationem subindicare. Quod quidem Christus quoque dicebat, «Nisi abundaverit justitia vestra plus quam Scribarum et » Pharisæorum[4].» Hoc ipse quoque dicit, imperitus sermonis justitiæ: hoc est, imperitus philosophiæ supernæ, non potest suscipere vitam perfectam et exactam. Aut jus-

[1] Amos. VIII, 11. — [2] 1 Cor. III, 2. — [3] Hebr. V, 13. — [4] Matth. V, 20.

titiam hic dicit Christum, excelsumque et sublimem de ea re sermonem. Atque dixit quidem quod hebetes et imbecilli facti sint, undenam autem, nondum addidit, ipsis id sciendum dimittens, et molestam nolens reddere orationem. In Galatis autem et miratus est, et dubitavit: quod multo majus est ad consolationem, ut qui nunquam expectasset fore ut hoc fieret. Hoc enim est dubitatio. Vides aliam esse infantiam? Vides aliam esse perfectionem? Efficiamur ergo perfecti hac perfectione. Licet, etiamsi simus pueri et juvenes, ad illam venire perfectionem. Non est enim naturæ, sed virtutis. « Perfectorum autem est » solidus cibus: eorum qui pro ipsa consuetudine exerci» tatos habent sensus ad discretionem boni et mali [1]. » Quid vero? Non habebant illi sensus exercitatos, neque sciebant quid bonum, quid malum? Ab eo nunc non agitur de vita, quando dicit, Ad discretionem boni et mali. Hoc enim potest quilibet scire, et est facile, sed de rectis et sublimibus dogmatibus, et de pravis humilibusque et abjectis. Infans non potest malum et bonum cibum distinguere. Sæpe quidem certe et pulverem in os injicit, et quod est noxium accipit, et omnia facit citra discretionem. Sed non est ejusmodi id quod est perfectum. Tales sunt qui omnibus temere animum adhibent, et sine discrimine aures præbent: et eos reprehendit ut qui temere circumferantur, et nunc quidem his, nunc vero illis se dedant. Quod etiam in fine subindicavit, dicens, « Doc» trinis variis et peregrinis nolite abduci, » hoc est, ad discretionem boni et mali. Nam guttur quidem gustat cibos: anima vero sermones.

IV. Nos quoque hoc discamus. Si audieris quod non sit Græcus, nec Judæus, ne protinus existimes eum esse Christianum, sed etiam alia omnia examines. Nam et Manichæi,

[1] Hebr. v, 14.

et omnes hæreses hanc personam induerunt, ut sic decipiant simpliciores : sed si habeamus animi sensus exercitatos ad discretionem boni et mali, poterimus eos discernere. Quomodo autem fiunt sensus nostri exercitati? A continua auditione; a Scripturarum peritia. Quando enim proposuerimus eorum errorem, et hodie audiveris, et cras non recte habere probaveris, totum didicisti; totum cognovisti : et si hodie non comprehendisti, cras comprehendes. Eorum, inquit, qui sensus habent exercitatos. Vides quod aures nostræ sint exercendæ divinis auditionibus, ut non dicantur peregrina? Exercitatos, inquit, ad discretionem : hoc est, esse peritum. Alius quidem dicit non esse resurrectionem; alius autem ex futuris nihil expectat; alius alium dicit Deum; alius a Maria eum habere principium. Vide autem protinus quomodo omnes sunt lapsi ex immoderatione, cum alii quidem plus, alii vero minus habuerint. Ut, prima quidem omnium hæresis est Marcionis. Illa alium introduxit Deum, qui non est. Ecce hic plus est. Post illam, hæresis Sabellii, quæ dicit Filium, et Patrem, et Spiritum unam esse personam. Deinde Marcelli hæresis et Photini, quæ ipsa quoque hæc ipsa asserit et prædicat. Et Pauli Samosateni hæresis, dicens eum habuisse initium ex Maria. Deinde hæresis Manichæorum : hæc est enim omnium recentissima. Post illas hæresis Arii. Sunt autem etiam aliæ. Et ideo fidem accepimus, ne necesse habeamus ad innumerabiles hæreses accedere, vexatique et molestia affici, sed quod ei vel addiderit, vel ademerit quispiam, id existimemus esse adulterinum. Nam sicut ii qui dant regulas, non necesse habent mensuras innumerabiles curiose inquirere, sed illam quæ data fuit jubent tenere : ita etiam in dogmatibus. Sed nemo vult attendere Scripturis. Nam si attenderemus, non solum non incideremus in errorem, sed etiam deceptos liberare-

mus, et extraheremus a periculis. Nam miles fortis non sibi solum potest sufficere, sed etiam qui est juxta eum socium conservare, et ab hostium noxa liberare. Nunc autem nec quod sint quidem Scripturæ norunt aliqui. Sed sanctus quidem Spiritus tam multa gessit et administravit ut eæ custodirentur. Videte autem ab ipso repetentes initio, ut Dei discatis ineffabilem benignitatem. Moysen inspiravit, tabulas insculpsit [1], quadraginta dies eum tenuit in monte, et rursus totidem ut daret legem. Postea autem misit Prophetas mala perpessos innumerabilia. Ingruit bellum, omnes sustulerunt, consciderunt; exusti fuerunt libri: alium rursus virum inspiravit admirabilem, ut illos exponeret, Esdram, inquam, et fecit ut componerentur ex reliquiis. Postea autem curavit ut septuaginta eas interpretarentur. Illi eas sunt interpretati. Advenit Christus, eas suscipit. Apostoli eas in omnes disseminant. Christus fecit signa et miracula. Quid deinde? post tam multa, tam accurate gesta, scripserunt etiam Apostoli, sicut etiam dixit Paulus : « Scripta sunt autem ad nostram admonitio- » nem, ad quos fines sæculorum pervenerunt [2]. » Et dicebat Christus : « Erratis nescientes Scripturas [3]. » Et rursus dicebat Paulus : « Per patientiam et consolationem Scriptu- » rarum spem habeamus [4]. » Et rursus : « Omnis Scriptura » divinitus inspirata est utilis [5]. » Et : « Verbum Christi ha- » bitet in vobis abundanter [6]. » Et Propheta : « In lege ejus » meditabitur die ac nocte [7]. » Et rursus alibi : « Omnis nar- » ratio tua sit in lege altissimi [8]. » Et rursus : « Quam dulcia » gutturi meo eloquia tua. » Non dixit : Auribus, sed, gutturi meo. « Super mel et favum ori meo [9]. » Et Moyses : « Meditaberis, inquit, in eis semper, surgens, sedens, cu- » bans [10]. » Ideo et Paulus scribens ad Timotheum dicebat :

[1] Exod. XXXII. — [2] 1 Cor. x, 11. — [3] Matth. XXII, 29. — [4] Rom. XV, 4. — [5] 2 Tim. III, 16. — [6] Coloss. III, 16. — [7] Psal I, 2. — [8] Eccli. IX, 20. — [9] Psal. CXVIII, 103. — [10] Deut. VI, 7.

« In illis sta : hæc meditare[1], » atque innumera de his dici possint. Sed tamen post tam multa, sunt aliqui qui nesciunt quidem quod sint Scripturæ. Propterea apud nos nihil sanum, nihil rectum, nihil utile. Sed si velit quidem quispiam artem discere militarem, necesse est ut leges discat militares. Et si quis velit discere scientiam gubernaculi, aut fabricandi, aut si quid aliud, necesse est ut discat quæ sunt artis. Hic autem nihil agitur ejusmodi, idque cum hæc scientia multis opus habeat vigiliis. Nam quod hoc quoque sit ars indigens doctrina, audi Prophetam dicentem : « Venite, filii, audite me : timorem Domini » docebo vos[2]. » Vere ergo doctrina opus habet Dei timor. Deinde ait : « Quis est homo qui vult vitam[3] ? » Dicit vitam quæ illic est. Et rursus : « Cohibe linguam tuam a malo, et » labia tua ne loquantur dolum : declina a malo, et fac bo- » num : quære pacem, et persequere eam[4]. » Scitis-ne quisnam Propheta hæc dixerit, aut historiographus, aut Apostolus, aut Evangelista? Ego quidem non opinor, præter paucos. Atque rursus iis ipsis, si adduxerimus aliunde testimonium, idem quod vobis eveniet. Ecce enim dicam idem dictum aliis verbis : « Lavamini, mundi estote, auferte » pravitates vestras ab animabus vestris coram oculis meis. » Discite bonum facere, exquirite judicium[5]. Cohibe lin- » guam tuam a malo, et fac bonum. Discite bonum fa- » cere. » Vides quod virtus egeat doctrina. Nam ille quidem dicit : « Timorem Domini docebo vos : » hic vero : « Discite » bonum facere. » Scitis-ne ubi hæc sita sint ? Ego quidem non opinor, præter paucos. Atqui singulis hebdomadis hæc vobis bis vel ter leguntur : et cum lector ascenderit, dicit primum cujus sit liber, nempe hujus vel illius Prophetæ, aut Apostoli, aut Evangelistæ, tunc illa dicit, ut

[1] I Tim. IV, 15. — [2] Psal. XXXIII, 12. — [3] Ibid. 13. — [4] Ibid. 15. — [5] Isai. I, 16, 17.

ea magis signetis et observetis, et non solum sciatis quæ illic sita sunt, sed et causam eorum quæ scripta sunt, et quisnam ea dixerit. Sed omnia frustra fiunt, omnia temere. Nam totum vestrum studium est effusum in ea quæ ad hanc vitam pertinent, spiritualium vero nulla habetur ratio. Propterea nec illa vobis ex sententia eveniunt: sed illic quoque multæ sunt difficultates. Nam Christus quidem dicit: «Petite regnum Dei, et hæc omnia adjicientur vobis[1].» Et hæc quidem dicit danda pro accessione: nos autem ordinem invertimus, et terram quærimus et bona terræ tanquam illa sint danda pro accessione. Propterea neque hæc habemus, neque illa. Tandem ergo resipiscamus, et futura concupiscamus: sic enim hæc quoque sequentur. Fieri enim non potest, ut qui ea quærit quæ Deo congruunt, humana quoque non assequatur. Hæc est sententia ipsius Veritatis hoc dicentis. Ne ergo aliter faciamus, sed Christi consilium teneamus, ne ab omnibus excidamus. Deus autem est potens nos compungere, et meliores facere in Christo Jesu Domino nostro, cum quo Patri, una cum sancto Spiritu gloria, imperium, honor et adoratio, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Matth. VI, 33.

HOMILIA IX.

CAPUT VI.

Quapropter intermittentes inchoationis Christi sermonem, ad perfectionem feramur : non rursum jacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis, et fidei ad Deum. Baptismatum doctrinæ, impositionis quoque manuum, ac resurrectionis mortuorum, et judicii æterni. Et hæc faciemus, si quidem permiserit Deus[1].

I. Audivistis quantum reprehenderit Hebræos volentes semper de iisdem discere[2] : et merito. Nam cum deberetis esse magistri propter tempus, rursus opus habetis ut vos doceamini, quænam sint elementa initii eloquiorum Dei. Vereor ne hæc quoque vobis dicere sit tempestivum, quod cum deberetis esse magistri propter tempus, ne discipulorum quidem locum teneatis : sed semper eadem et de iisdem audientes, tanquam nihil audientes ita affecti sitis. Et si quis vos interroget, nemo possit respondere præter admodum paucos, eosque numeratu faciles. Hoc autem non est parvum damnum. Sæpe enim doctorem volentem ulterius progredi, et quæ sunt magis mystica et altiora tangere non sinit eorum qui discunt ignavia et negligentia. Nam sicut in magistris ludi litterarii, si elementa semper audiat puer, et ea non teneat, necesse erit eidem puero eadem semper insonare et repetere : nec prius desistet docere, quam illa accurate potuerit discere : esset enim multæ amentiæ, prioribus non recte inditis, ad alia cum

[1] Hebr. v, 1-3. — [2] Vide D. Guillon, tom. xi, p. 154, 155.

ducere. Sic etiam in Ecclesia si nobis eadem dicentibus nihil amplius discatis, non cessabimus eadem dicere. Si ostentationis quidem et honoris a nobis haberetur ratio, oporteret semper transilire et transire, vestrum nullam gerentes curam, sed solos vestros plausus appetere. Sed quoniam non in hoc studium posuimus, sed nos pro vestra utilitate omnem laborem suscipimus, non cessabimus de iisdem vobis dicere, donec ea recte gesseritis. Nam multa dicere poteramus et de gentium superstitione, et de Manichæis, et de Marcionistis, et per Dei gratiam validas eis plagas infligere. Sed non est nunc de eis dicendi tempus. Nam iis qui sua nondum exacte norunt, et qui nondum didicerunt quod malum sit plus quam par est habere, quis talia verba dixerit, et ad alia duxerit ante tempus? Atque nos quidem non cessabimus eadem dicere, sive vobis persuaserimus, sive non. Veremur autem ne eadem continenter dicendo, si non audiatis, iis qui frustra audiunt, majorem efficiamus condemnationem. Non sunt autem hæc a me omnibus dicenda. Scio enim multos juvari a suo in hunc locum ingressu, qui jure adversus illos exclamaverint, ut qui per suam discendi segnitiem et negligentiam sibi insidiantur. Sed ne sic quidem eos opprimunt insidiæ. Assidue enim eadem audire iis etiam qui sciunt, est utile. Nam cum id quod scimus sæpe audierimus, magis compungimur. Scimus, verbi gratia, quod res bona sit humilitas, et quod Christus sæpe de ea sit locutus. Sed quando et ipsa verba audierimus, et quæ de iis sunt contemplationes, magis afficimur, etiamsi millies audiverimus, Quamobrem est opportunum ut nos quoque nunc vobis dicamus. « Quapropter intermittentes inchoationis Christi » sermonem, ad perfectionem feramur. » Quæ sit inchoatio, et quod initium sermonis, ipse deinceps ponit, dicens : « Non rursus, inquit, jacientes fundamentum pœnitentiæ

» ab operibus mortuis, et fidei ad Deum, baptismatum » doctrinæ, impositionis quoque manuum, ac resurrectionis » mortuorum, et judicii æterni. » Si hoc autem est initium, quid est aliud nostrum dogma quam pœnitentiam agere ab operibus mortuis, et per Spiritum accipere fidem resurrectionis mortuorum, et judicii æterni? Quid est autem initium? Nihil aliud quam hoc dicit initium, quando non adest vita exacta et perfecta. Ut enim eum qui venit ad discendas litteras, oportet primum audire elementa : ita etiam Christianum hæc exacte scire primum, et de his nihil dubitare. Si autem doctrina rursus indigeat, nondum habet fundamentum. Firmum enim et stabilem, fixum esse oportet, et stare, et non transmoveri. Si quis autem catechesi institutus, et baptismo tinctus, post annos decem de fide rursus est auditurus, et quod oporteat credere in mortuorum resurrectionem, nondum habet fundamentum, christianismi rursus quærit initium. Nam quod fides sit fundamentum, reliquum autem ædificium, audi ipsum dicentem, « Ego fundamentum posui, alius superædificat[1]. » Si quis autem superædificat supra fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam. Ideo dicebat : « Non rursum jacientes fundamentum » pœnitentiæ ab operibus mortuis. »

II. Quid est autem, ad perfectionem feramur? Deinceps, inquit, procedamus ad ipsum fastigium, hoc est, vitam habeamus optimam. Sicut enim in elementis A totum continet, et fundamentum totum ædificium ; ita etiam vitam puram certa in fide persuasio. Absque ea autem fieri non potest ut sis Christianus : sicut nec ædificium potest esse absque fundamentis, neque fieri potest ut absque elementis sis peritus litterarum. Sed si quis semper versetur circa elementa, si quis circa fundamentum, non circa ædificium,

[1] I Cor. III, 10.

non erit ei quidquam amplius; sic nobis eveniet: si enim semper in fidei initio maneamus, nunquam ad ejus perfectionem veniemus. Tu autem ne existimes detractum esse fidei, quod ea elementum sit vocata: ea enim est tota potestas. Nam quando dicit, « Omnis enim qui lac-»tis est particeps, est imperitus sermonis justitiæ: est »enim infans, » non eam vocat lac justitiæ: sed de his adhuc dubitare, est mentis imbecillæ, et quæ multis indiget rationibus. Hæc enim sunt dogmata quæ sunt recta et sana. Illum namque vocamus perfectum, qui cum fide rectam habet vitam. Si quis autem fidem quidem habeat, scelera autem admittat, et de hac ipsa dubitet, et doctrinam probro afficiat, merito eum dicemus infantem, ut qui ad ipsum recurrerit initium. Quamobrem etiamsi mille annos egerimus in fide, et in ea non simus firmi et stabiles, sumus infantes, quando non ostendimus vitam ei convenientem, quando adhuc jacimus fundamentum. Eos autem et de vitæ ratione, et de alio quoque accuset; ut qui sint vacillantes, et opus habeant ut fundamentum jaciant pœnitentiæ ab operibus mortuis. Eum enim qui ab aliquo transmovetur ad alterum, et illud quidem dimittit, hoc autem eligit, ipsum prius oportet ut condemnet, et ab eo recedat affectione, et tunc veniat ad alterum. Si autem priori rursus est adhæsurus, quomodo attinget secundum? Quid ergo, inquit, de lege? Eam condemnavimus, et rursus ad ipsam recurrimus. Hoc non est translatio et transmutatio: etenim hic habemus legem. « Legem ergo, inquit, »destruimus per fidem? Absit, sed legem statuimus[1]. » Ego autem dicebam de rebus malis. Nam qui est ad virtutem transiturus, debet prius condemnare vitium, et tunc ad eam accedere. Non enim valebat pœnitentia eos mundos reddere. Propterea statim baptizabantur, ut quod

[1] Rom. III, 31.

per se ipsos non poterant efficere, id fieret per Christi gratiam. Neque ergo sufficit pœnitentia ad emundationem, sed oportet baptisma assumere. Oportebat ergo ad baptisma accedere, prius damnatis peccatis quæ admiserat. Quid est autem baptismatum doctrinæ? Non quod multi sint baptismi, sed unus. Cur ergo id dixit pluraliter? Quia dixerat, non rursus jacientes fundamentum pœnitentiæ. Nam si eos rursus baptizasset, et de integro catechesi instituisset, et rursus ab initio baptizati docerentur quæ sunt agenda, et quæ non sunt agenda, erant perpetuo mansuri incorrecti. « Impositionis quoque manuum. » Sic enim accipiebant Spiritum. Cum Paulus eis, inquit, imposuisset manus, venit Spiritus sanctus. « Ac resurrectio» nis mortuorum[1]. » Hoc enim fit in baptismo, et confirmatur in confessione. « Et judicii æterni. » Cur autem hoc dicit? Quoniam erat verisimile eos vel cum jam credidissent labare, aut male ac dissolute vivere. Dicit ergo, vigiles estote. Abducens igitur illos a tali ignavia, et attentiores reddens hunc movet sermonem. Non licet enim dicere, si dissolute et negligenter vixerimus, rursus baptizabimur, catechesi rursus instituemur, accipiemus rursus Spiritum: et si a fide nunc exciderimus, rursus poterimus baptizati peccata abluere, et eadem assequi quæ prius, Erratis, inquit, hæc existimantes. « Impossibile enim est eos qui se» mel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cœleste et » participes sunt Spiritus sancti. Gustaverunt nihil ominus » bonum Dei verbum, virtutesque futuri sæculi. Et prolapsi » sunt, rursus renovare ad pœnitentiam, rursus crucifigen» tes sibimetipsis Filium Dei, et ostentui habentes[2]. » Vide autem quam apte incipiat ad pudorem suffundendum et prohibendum. Impossibile est, inquit, id est, ne amplius expectes quod non potest fieri. Non enim dixit, non decet,

[1] Act. XIX, 6. — [2] Hebr. VI, 4-6.

neque non expedit, neque non licet, sed, est impossibile, ut eos omnino injiciat in desperationem, si omnino semel illuminati estis.

III. Deinde subjungit, « Gustaverunt etiam donum cœ» leste, » hoc est, remissionem. « Et participes facti sunt Spi» ritus sancti, et gustaverunt bonum Dei verbum ; » hic dicit doctrinam. « Virtutesque sæculi venturi. » Quasnam dicit virtutes? Vel facere miracula, vel arrham Spiritus. « Et » prolapsi sunt, rursus renovare ad pœnitentiam, rursus » crucifigentes sibimetipsis Filium Dei, et ostentui haben» tes. » Renovare dicit ad pœnitentiam : hoc est, per pœnitentiam. Quid ergo, ejecta est pœnitentia? Non pœnitentia, absit; sed quæ rursus fit per lavacrum renovatio. Non enim dixit, Impossibile est renovari ad pœnitentiam, et tacuit : sed cum dixisset, « Impossibile est, subjunxit, « Rursus crucifigentes : » renovari, hoc est, novum fieri. Novos enim facere est solius lavacri : « Renovabitur, in» quit, sicut aquilæ juventus mea. » Pœnitentiæ autem est, eos qui novi facti sunt, ac deinde a peccatis inveteraverunt, liberare a vetustate, novosque reddere : ad illum autem splendorem non licet reducere. Illic enim totum erat gratia. Rursus crucifigentes, inquit, in semetipsis Filium Dei, et ostentui habentes. Hoc est autem quod dicit, Baptisma est crux, et, crucifixus est vetus noster homo : « Conformes enim facti sumus similitudini mortis ejus. » Et rursus : « Consepulti cum eo sumus per baptismum in » mortem. » Sicut ergo fieri non potest ut iterum crucifigatur Christus : hoc enim est eum traducere : sic non possumus iterum baptizari. Nam si mors ejus non amplius dominabitur : si resurrexit, resurgendo morte factus potentior : si per mortem mortem devicit ac prostravit, deinde iterum in crucem agitur, fabulæ sunt illa omnia, et tra-

[1] Psal. CII, 5.

ductio ac irrisio. Ita qui rursus se ipsum baptizat, rursus ipsum crucifigit. Quid est autem rursus crucifigentes? Ab initio eum crucifigentes. Nam ut Christus mortuus est in cruce, ita nos in baptismate, non carne, sed peccato. Vide mortem et mortem. Ille mortuus est in carne; nos peccato. Per baptismum vetus noster homo sepultus est, et resurrexit novus, conformis factus similitudini mortis ejus. Si ergo necesse est rursus baptizari, necesse est ipsum rursus mori. Baptisma enim nihil est quam ejus qui baptizatur peremptio, et illius suscitatio. Et præclare dixit, Rursum crucifigentes. Nam qui hoc facit, tanquam prioris gratiæ oblitus, ignave et dissolute vitam suam agit, sic omnia gerit tanquam sit aliud baptisma. Quamobrem est attendendum et adhibenda est cautio. Quid est, « Gusta» verunt etiam donum cœleste? » Hoc est, remissionem peccatorum : hoc enim solius Dei est donare; et hæc gratia semel est gratia. Quid ergo, « Manebimus in peccato ut » abundet gratia[1] ? » Absit. Si autem semper salvi futuri sumus gratia, nunquam erimus boni. Nam si ubi una est gratia, sic quoque sumus ignavi et socordes; si sciremus abluenda rursus peccata, cessaremus-ne a peccatis? Ego quidem minime opinor. Multa hic ostendit dona : et ut intelligas audi; Dignatus, inquit, es tanta remissione : qui sedebat in tenebris, qui inimicus, qui hostis, qui abalienatus, qui Deo invisus, qui perditus, is repente illuminatus, spiritu dignatus, dono cœlesti, adoptione in filium, regno cœlesti, aliis bonis, arcanis mysteriis, et ne sic quidem melior effectus : sed cum sit quidem dignus qui pereat, salutem assecutus est honorem tanquam qui præclare ex virtute se gessisset, quomodo rursus potuerit baptizari? Duobus ergo modis rem dixit non posse fieri : et eum qui est firmior et validior posuit posterius; uno qui-

[1] Rom. VI, 1.

dem, quod non est dignus qui est rebus ejusmodi dignatus, et omnia quæ sibi sunt donata prodidit, ut rursus renovetur : neque fieri potest ut ipse rursus crucifigatur : hoc enim est ostentui habere, seu traducere. Non est ergo, non est secundum lavacrum. Si est autem, est tertium et quartum. Prius enim semper dissolvitur a posteriori, et hoc semper ab alio : idque in infinitum. Cum dixisset autem, « Gustaverunt bonum Dei verbum, virtutesque sæculi » venturi ; » non id explicat ; sed subindicat, ac si diceret ; Vivere enim tanquam Angelos, et ex iis quæ hic sunt nullius indigere, id nobis conciliat adoptio, et efficit, ut sciamus futurum, ut fruamur futuris sæculis. Hoc licet scire per Spiritum, et adita illa ingredi. Quænam sunt virtutes futuri sæculi? Vita æterna, angelica vitæ institutio. Horum jam arrham accepimus per fidem a Spiritu. Dic ergo, si in regiam esses introductus, et quæ sunt illic omnia tibi essent credita, deinde prodidisses omnia, ea-ne tibi rursus crederentur?

IV. Quid ergo, inquit, non est pœnitentia? Est pœnitentia quidem, at vero non est secundum baptisma. Est autem pœnitentia, et magnam habet vim, quæ potest eum qui est peccatis immersus, si velit, liberare ab onere peccatorum, et eum qui est in periculo, in tuto collocare, etiamsi venerit in ipsum vitii profundum. Id autem ex multis est perspicuum. « Num, inquit, qui cadit non resurgit, » aut qui est adversus non convertitur[1]? » Potest, si velimus, Christus in nobis rursus formari. Audi enim Paulum dicentem : « Filioli mei, quos iterum parturio, donec for- » metur Christus in vobis[2] : » attingamus tantum pœnitentiam. Nam vide Dei benignitatem et clementiam. Oportebat nos omni modo puniri in initio, quod, cum et legem accepissemus naturalem, et adepti bona essemus innume-

[1] Jerem. VIII, 4. — [2] Galat. IV, 19.

rabilia, et Dominum ignoraverimus, impuramque et immundam vitam vixerimus : et non solum non puniit, sed etiam bona impertiit innumera, idque perinde atque si res magnas et præclaras gessissemus ; iterum lapsi sumus, et ne sic quidem punit, sed dedit medicamentum pœnitentiæ, quod sufficit ad delenda et abstergenda omnia peccata nostra, si modo viderimus cujusmodi sit medicamentum, et quomodo id sit applicandum. Cujusmodi ergo est medicamentum pœnitentiæ, et quomodo conficitur? Primum est ex suorum peccatorum condemnatione, et ex confessione. « Delictum, inquit, meum cognitum tibi feci, » et peccatum meum non abscondi[1]. Pronuntiabo contra » me iniquitatem meam Domino[2], et tu remisisti impie» tatem cordis mei. » Et iterum : « Dic peccata tua prior, » ut justificeris[3], et, Justus est sui accusator in principio » sermonis[4]. » Secundo ex multa humilitate. Est enim veluti quædam catena aurea, et si initium acceperit, sequuntur omnia. Nam si peccatum fueris confessus ut oportet confiteri, fit humilis anima : eam enim versans et agitans conscientia, efficit ut sit contracta. Oportet autem alia quoque addere humilitati, si talis sit qualem beatus David habebat, dicens : « Cor mundum crea in me Deus; » et iterum : « Cor contritum et humiliatum Deus non despi» ciet. » Nam quod est contritum, non exurgit, non ferit, sed est paratum ad male patiendum, ipsum autem non exurgit. Talis est cordis contritio, etiamsi affecta fuerit contumelia, etiamsi male passa, quiescit, nec concitatur ad vindictam. Post humilitatem vero, opus est intensis precibus, multis lacrymis, et interdiu, et noctu. « Lavabo » enim, inquit, per singulas noctes lectum meum ; lacry» mis meis stratum meum rigabo. Laboravi in gemitu meo. »

[1] Psal. xxxi, 5. — [2] Id. xxxvii, 19. — [3] Isai. xliii, 26. — [4] Prov. xviii, 17.

Et iterum : « Quoniam cinerem tanquam panem manducabam, et potum meum cum fletu miscebam [1]. » Et post orationem adeo intensam, multa opus est eleemosyna. Hoc enim est quod reddit admodum validum medicamentum pœnitentiæ : et sicut in medicorum adjumentis, est medicamentum quod multas quidem capit herbas, sed unam quæ obtinet principatum : ita etiam in pœnitentia, ipsa est herba quæ principatum magis obtinet, et ipsa est universum. Audi enim quid divina dicat Scriptura : « Date » eleemosynam, et omnia erunt vobis munda [2]. » Et iterum : « Eleemosynis et fide mundantur peccata [3], et, » Ignem flammantem extinguet aqua, eleemosyna compescet magna peccata [4]. » Deinde non irasci, neque injuriæ acceptæ meminisse, omnibus peccata remittere. « Homo homini, inquit, reservat iram, et apud Dominum » quærit medelam [5]. Remittite, inquit, ut remittatur vobis [6]. » Et fratres ab errore convertere. « Vade, inquit, » et converte fratres tuos, ut remittantur tibi peccata tua [7]. » Et se in sacerdotes ut convenit gerere. Et si fecerit, inquit, quispiam peccata, remittentur ei. Eos tueri ac protegere quibus fit injuria. Iram non habere. Omnia placide et moderate ferre. Annon priusquam didicissetis, quod per pœnitentiam ablui possunt peccata, eratis anxii, ut qui sciretis non esse aliud lavacrum, et de vobis spem abjeceratis?

V. Nunc autem cum ea didiceritis, per quæ recte agitur pœnitentia et remissio, et quod omnia poterimus effugere, si ea utamur ut oportet, quamnam assequemur veniam, si ne in mentem quidem nobis veniant nostra peccata? Nam si hoc esset, omnia essent confecta. Sicut enim qui ostium est ingressus, est intus : sic qui propria

[1] Psal. c, 11-18. — [2] Luc. xi, 41. — [3] Tob. iv, 11. — [4] Eccle. iii, 33. — [5] Eccli. xxviii, 3. — [6] Matth. vi, 14. — [7] Jacob. v, 19.

mala cogitat; si illa supputet, omnino veniet ad eorum curationem. Sin autem dicat, Sum peccator, ea autem per species non cogitet ac supputet, et non dicat, Hoc et illud peccatum admisi, nunquam cessabit, semper quidem confitens, curam autem nullam gerens correctionis. Nam si cœperit, omnino etiam sequentur alia, si in uno ostenderit aditum. Semper enim principium et exordia sunt difficilia. Hæc ergo jaciamus tanquam fundamenta, et expedita erunt omnia et facillima. Incipiamus ergo, rogo; alius quidem, intensis utendo precibus; alius vero assidue lacrymando; alius autem mœrendo. Nam ne hoc quidem quod est adeo parvum, est inutile. « Vidi, inquit, » quod mœrore est affectus, et ambulavit tristis, et curavi » vias ejus [1]. » Omnes autem eleemosyna, et proximis remittendo peccata, et injuriæ acceptæ non recordando, nec ulciscendo, humiles nostras reddamus animas. Si assidue cogitemus ea quæ peccavimus, nihil ex rebus externis nos poterit extollere: non divitiæ, non potentia, non principatus et imperium, non honor. Sed et si in ipso regis curru sederimus, acerbe ingemiscamus. Nam etiam beatus David erat rex, et dicebat, « Lavabo per singulas » noctes lectum meum. » Nec ex purpura et ex diademate fuit læsus, nec superbia elatus. Sciebat enim se esse hominem: et quoniam erat contritus corde, lamentabatur. Quid enim sunt res humanæ? Cinis et pulvis, et tanquam pulvis ante faciem venti, fumus et umbra, et folium quod circumfertur, et flos, et somnium, et narratio, et fabula, ventus, et aër mollis temere diffluens, penna non consistens, fluentum prætercurrens, et quæ sunt quam hæc magis nihili. Quid enim, dic quæso, magnum existimas? Quamnam putas magnam esse dignitatem? Consulis? Nam hac dignitate nullam existimat vulgus esse majorem.

[1] Isaï. LVII, 18. — [2] Psal. VI, 7.

Eo ergo qui tanto fuit splendore, qui fuit in magna habitus admiratione, is qui non est consul, nihil habet minus. Et hic et ille est in eadem dignitate. Similiter utrique paulo post non erunt. Quando fuit? Quanto tempore dic mihi? Duorum dierum? Hoc etiam fit in somnis. Sed est, inquit, somnium. Et quid tum? Quod enim fit interdiu, non est somnium? Dic mihi cur non hæc magis dicimus somnium? Ut enim somnia, cum dies accesserit, nihil esse convincuntur: ita et hæc nocte appetente nihil sunt: tantumdem enim temporis et nox, et dies accipiunt, et totum tempus ex æquo dividunt. Sicut ergo iis quæ noctu facta sunt non lætatur quisquam interdiu: ita nec fieri potest ut noctu fruatur iis quæ interdiu facta sunt. Fuisti consul: et ego quoque. Sed ego noctu, et tu interdiu. Quid tum? Ne sic quidem plus habes quam ego. Nisi forte hunc vel illum dici consulem, eam quæ ex verbis oritur capere voluptatem, plus habere efficit: ut exempli causa, id enim dicam apertius. Si dixero: Hic vel ille est consul, et donavero hoc nomen, annon simul dictum est et abiit? Ita rès quoque. Simul apparuit consul, et non est amplius. Ponamus autem annum, et duos annos, et tres, et quatuor. Ubi sunt decem qui fuerunt consules? Nusquam. Sed non sic Paulus. Nam fuit etiam splendidus vivens, non unum diem, nec duos, neque decem, non viginti, nec triginta: neque annos decem, nec viginti, nec triginta: sed et est mortuus, et quadringentesimus annus jam præteriit (16): et adhuc nunc quoque est clarior, et multo clarior quam quando vivebat. Et hæc quidem in terra. Sanctorum autem claritatem, quæ est in cœlis, quænam explicarit oratio? Quamobrem rogo hanc quæramus claritatem, hanc persequamur, ut assequamur. Hæc enim est, quæ est vere claritas. De cætero discedamus ab iis quæ ad hanc vitam pertinent: ut inveniamus gratiam et

misericordiam in Christo Jesu Domino nostro, cum quo Patri una cum sancto Spiritu gloria, imperium, honor, et adoratio, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA X.

CAPUT VI.

Terra enim sæpe venientem super se bibens imbrem; et germinans herbam opportunam illis a quibus colitur, accipit benedictionem a Deo. Proferens autem spinas et tribulos, reproba est, et maledicto proxima. Cujus consummatio in combustionem [1].

I. Cum timore audiamus Dei eloquia : cum timore et multo tremore. « Servite enim, inquit, Domino in ti- » more, et exultate ei cum tremore [2]. » Si autem et gaudium nostrum, et exultatio nostra debet esse cum tremore, quando etiam ea quæ dicuntur sunt terribilia, ut nunc, quo supplicio non sumus digni, si ea quæ dicuntur non audiamus cum tremore? Cum dixisset fieri non posse ut qui lapsi sunt iterum baptizentur, et quæ fiunt a baptismo accipiant remissionem, et ostendisset quam sit res horrenda, subjungit : « Terra enim sæpe venientem super se bibens » imbrem, et germinans herbam opportunam illis propter » quos colitur, accipit benedictionem a Deo : proferens au- » tem spinas et tribulos, reproba est, et maledicto proxima. » Cujus consummatio in combustionem. » Timeamus ergo,

[1] Hebr. VI, 7, 8. — [2] Psal. II, 11.

o dilecti. Non sunt hæ minæ Pauli : non sunt verba hominis : sunt Spiritus sancti, sunt Christi, qui in ipso loquitur. Est-ne ergo aliquis mundus ab his spinis? Quod si etiam essemus mundi, ne sic quidem confidere oporteret, sed timere et tremere, ne in nobis germinent spinæ. Cum autem toti penitus simus spinæ et tribuli, undenam, dic quæso, confidimus, et supini ignavique reddimur? Quid est quod nos facit ignavos et socordes; si is qui videtur stare, debet timere ne cadat. Nam « Qui videtur, inquit, » stare, videat ne cadat[1] : » Qui cecidit, quam debet esse sollicitus ut resurgat? Si Paulus timet ne cum aliis prædicaverit, ipse fiat reprobus[2], qui est adeo probus : nos qui jam facti sumus reprobi, quamnam assequemur veniam, cum nihil timeamus : sed tanquam consuetudinem christianismum impleamus, et eo leviter defungamur? Timeamus ergo, o dilecti; «Revelatur enim ira Dei de cœlo[3]. » Timeamus. Revelatur enim non solum adversus impietatem, sed etiam adversus omnem iniquitatem, et parvam, et magnam. Hic subindicat Dei benignitatem et clementiam. Imbrem autem dicit doctrinam, et quod superius dicebat, « Cum deberetis esse magistri propter tempus, » id hic quoque dicit : et multis in locis Scriptura doctrinam dicit imbrem. « Mandabo enim, inquit, nubibus ne in » ipsam pluant imbrem[4], » loquens de vinea. Quod quidem alibi vocat famem panis, et sitim aquæ[5]. Et iterum : « Fluvius Dei repletus est aquis[6]. Terra enim, inquit, » sæpe venientem super se bibens imbrem. » Hic ostendit quod et verbum acceperint, et simul biberint, et id sæpe sint assecuti, nec id tamen eis profuerit. Si agricolæ, inquit, opera non fuisses cultus, si imbribus non esses irrigatus, non esset tantum malum. Nam « Si non venissem,

[1] I Cor. x, 12. — [2] Id. ix, 27. — [3] Rom. i, 18. — [4] Isaï. v, 6. — [5] Amos. viii, 11. — [6] Psal. lxiv, 10.

» inquit, et eis non fuissem locutus, peccatum non habuis-
» sent [1]. » Sæpe bibisti et accepisti, cur pro fructibus alia produxisti? « Expectavi, inquit, ut faceret uvam, fecit » autem spinas [2]. » Vides quod Scriptura ubique spinas vocat peccata. Nam et David dicit : « Conversus sum in » ærumnam, dum mihi infixa est spina [3]. » Non solum enim ingreditur, sed etiam infigitur : et si parum ejus remaneat, et non totum ipsum exemerimus, parum illud æque infert dolorem, atque in spina. Et quid dico ipsum parum? Etiam postquam fuerit exemptum, diu immittit plagæ dolorem : ideo multa medicina opus est et curatione, ut perfecte liberemur. Neque enim peccatum solum eximere, sed etiam oportet curare locum percussum. Sed timeo ne quæ dicuntur, nobis magis dicantur, quam aliis. « Terra » enim, inquit, sæpe super se venientem bibens imbrem. » Semper bibimus, semper audimus, sed humorem statim perdimus, oriente sole, et propterea spinas efferimus. Quænam sunt ergo spinæ? Audiamus Christum dicentem, quod sollicitudo hujus sæculi, et fallacia divitiarum suffocat verbum, et fit infrugiferum [4]. « Terra enim, inquit, » sæpe venientem super se bibens imbrem, et germinans » herbam opportunam. »

II. Nihil est adeo opportunum, ut vitæ puritas; nihil adeo numerosum ac concinnum, ut vita optima; nihil adeo congruens, ut virtus. « Et germinans, inquit, herbam » opportunam illis a quibus colitur, accipit benedictionem » a Deo. » Hic dicit Deum esse auctorem omnium, Græcos sensim feriens, qui virtuti terræ ascribunt fructuum generationem. Neque enim sunt, inquit, manus agricolarum quæ ipsam terram excitant ad fructus ferendos, sed Dei jussus. Propterea dicit : Accipit benedictionem a Deo. Vide autem quod in spinis non dixit, Pariens spinas, ne-

[1] Joan. XV, 22. — [2] Isaï. V, 2. — [3] Psal. XXXI, 4. — [4] Luc. VIII, 14.

que hoc utili usus est nomine. Sed quid? proferens spinas. Quasi dicas, eruens et expellens. Reproba est, inquit, et maledicto proxima. Papæ! quantam habet consolationem quod dicitur? Est, inquit, maledicto proxima, non maledictum. Qui autem nondum incidit in maledictum, sed prope est, etiam procul esse poterit. Nec hoc solum est consolatus, sed eo etiam quod deinceps sequitur. Non enim dixit, Reproba est, et maledicto proxima quæ comburetur. Sed quid? « Cujus finis est in combustionem. » Si permaneat, inquit, usque ad finem id patietur. Quamobrem si spinas exciderimus et exusserimus, poterimus frui bonis innumerabilibus, et probi effici, et esse participes benedictionis. Merito autem peccatum appellavit tribulum, dicens : « Proferens autem spinas ac tribulos. » Nam unde id tenueris ferit et mordet, et visu etiam est deforme et tetrum. Cum ergo eos satis tetigisset, terruisset, ac pupugisset, rursus curat ac medetur, ne eos plus quam par sit dejiciat, ignavosque reddat ac supinos. Nam qui segnem ferit ac desidem, eum reddit segniorem. Neque ergo omnino clauditur, ne animo extollat; neque gravius ferit, ne reddat segniores : sed pauxillum injiciens quod feriat, multum adhibet quod curet ac medeatur per ea quæ subjungit. [Quid enim dicit? Non hæc dicimus tanquam qui vos condemnaverimus, nec ut qui existimemus vos esse plenos spinis, sed ut qui timeamus ne hoc accidat. Melius est enim vos verbis terrere, ne reipsa doleatis : et hoc maxime est Pauli prudentiæ. Et non dixit, Existimamus, nec conjicimus, nec expectamus, nec speramus (17).] Sed quid? « Confidimus autem de » vobis, dilectissimi, meliora et viciniora saluti, tametsi ita » loquimur[1]. » Hoc est, non ut condemnantes vos, ista dicimus, neque ut arbitrantes vos spinis esse obsitos et ple-

[1] Hebr. VI, 9.

nos, sed timentes ne hoc fiat. Præstat enim vos ex verbis formidare, ne reipsa tandem doleatis. In quo præsertim prudentia Pauli apparet. Neque vero dixit, Arbitramur, neque conjecturam facimus, neque expectamus, neque speramus, sed, confidimus. Quod etiam dicebat scribens ad Galatas : « Confido autem de vobis in Domino, quod » nihil aliud sapietis[1]. » Non dixit, Sapitis, sed, « Sapie- » tis. » Hic quidem quia valde eos reprehenderat, nec habens unde eos a rebus præsentibus laudaret, a futuris id aggreditur, dicens : Nihil aliud sapietis; hic autem a præsentibus. Confidimus autem, dilecti, de vobis meliora et viciniora saluti, etsi sic loquimur. Et quoniam a præsentibus non multa habebat quæ diceret, a præteritis instituit consolationem, et dicit : « Non enim injustus est Deus, » ut obliviscatur operis vestri, et dilectionis, quam osten- » distis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis, et mi- » nistratis[2]. » Papæ! quomodo eorum recreat et confirmat animam? res veteres revocans in memoriam, et redigens ad necessitatem non expectandi Deum esse oblitum? Necesse est enim ut ille peccet, qui non certam habet persuasionem de justo Dei judicio et de æqua mercede secundum vitæ rationem danda; et qui dicit Deum esse injustum. Quamobrem eos omnino coëgit expectare illa futura. Eum enim qui ex rebus præsentibus desperavit et animum despondit, ex futuris poterit quispiam corroborare, sicut ipse quoque ad Galatas scribens dicebat : « Currebatis » bene; quis vos impedivit? » Et iterum : « Tanta passi » estis sine causa, si tamen sine causa. » Sicut autem hic cum increpatione laudem ponit, dicens : « Cum deberetis » esse magistri propter te pus : » ita illic quoque : « Miror » quod tam cito transferimini[3] : » laus est cum increpatione. Nam de rebus magnis, quando exciderint, miramur.

[1] Galat. v, 10. — [2] Hebr. vi, 10. — [3] Galat. v, 7; iii, 4, et i, 6.

Vides in accusatione et reprehensione absconsam esse laudem. Nec de se solum hoc dicit, sed etiam de omnibus. Non enim dixit, Confido, sed, « Confidimus de vobis » meliora. Bona, inquam, dicit. » Aut hæc autem dicit de bona vitæ agendæ ratione, aut de remuneratione. Deinde cum dixisset superius quod sit reproba et maledicto proxima, et quod erit in combustionem, ne videatur de iis isthæc effari, subjunxit statim : « Non enim injustus » est Deus ut obliviscatur operis vestri et dilectionis, » ostendens, quod etsi ita loquimur, non omnino hæc de vobis dicimus. Et si de nobis non dicis, quid demum tanquam desides perstringis, et terres spinarum refricans memoriam? « Cupimus autem unumquemque vestrum » eamdem ostendere sollicitudinem ad expletionem spei usque in finem; ut non segnes efficiamini, verum imitatores » eorum qui fide et patientia hæreditabunt promissiones[1]. »

III. Cupimus, inquit; non solum ergo ad verba usque hoc volumus. Sed quid cupis? Cupimus vos adhærere virtuti, non tanquam priora condemnantes, sed de futuris timentes. Et non dixit, tanquam priora condemnantes, sed præsentia. Estis enim dissoluti, facti estis segniores. Sed vide quam placide id ostendit, et non feriit. Quid enim dicit? Cupimus autem unumquemque vestrum eamdem ostendere sollicitudinem usque in finem. Hoc enim Pauli prudentiæ est admirabile, quod non ostendit eos cessisse, et factos esse remissiores. Dicere enim, Cupimus unumquemque vestrum, hoc est, perinde ac si dicas, Volo te semper studere, et qualis prius eras, talem esse et nunc, et in posterum. Hoc enim mitiorem facit reprehensionem, et non ægre admittendam. Nec dicit, Volo, quod erat docendi auctoritatis; sed quod paternæ erat benevolentiæ magis, quam velle, Cupimus : propemodum

[1] Hebr. v, 11, 12.

dicens : Ignoscite si quid molestum et grave diximus. « Cupimus unumquemque vestrum eamdem ostendere sol-» licitudinem ad expletionem spei vestræ usque in finem. » Quid est hoc? Spes, inquit, portat : ipsa recreat : ne affligamini, ne desperetis, ne sit vestra spes supervacanea. Nam qui bona operatur, bona sperat, et nunquam de se desperat. Ut non segnes efficiamini; adhuc efficiamini. Atqui dicebat superius, Quoniam imbecilli facti estis ad audiendum. Sed vide quomodo segnitiem ibi ad auditum usque statuerit; hic autem aliud tacite significat; cum dicturus enim esset, Ne permaneatis, dixit : Ne segnes efficiamini; rursus eos ad futurum tempus profert, quod culpæ non est affine, dicens : Ut non segniores efficiamini. Illius enim quod nondum est, nunquam fuerimus culpæ obnoxii. Nam is quem quis hortatur ut in præsens tempus sit diligens et sollicitus, ut qui sit socors et negligens, erit etiam pigrior et negligentior; quem autem in futurum, non ita. Cupimus autem, inquit, unumquemque vestrum. Multa benevolentia, et magnorum et parvorum similiter curam gerit, et novit omnes, et neminem despicit : sed in unumquemque eamdem gerit curam, et parem in omnes honorem. Unde etiam magis persuadebat, ut verborum susciperent molestiam et asperitatem. Ut non segnes, inquit, efficiamini. Nam ut desidia lædit corpus, ita etiam a bonis otium et cessatio animam supiniorem reddit, et ignaviorem et imbecillam. Imitatores autem, inquit, eorum qui per fidem et patientiam hæreditant promissiones. Et quinam hi sunt deinceps dicit. Prius dixit, Imitamini ea quæ prius a vobis recte gesta sunt. Deinde ne dicant : Quænam? eos deducit ad Patriarcham, « Eo-» rum quidem quæ recte gesta sunt, » ipsis propria exempla afferens; ne autem putarent se esse desertos, a Patriarcha confortat. Hoc autem facit, ne dicerent se con-

temptos quasi nullius pretii derelictos fuisse; sed possent scire quod virorum valde generosorum et fortium sit hoc, nempe viam ingredi per tentationes, et quod viris magnis et admirandis sic usus sit Deus. Oportet autem, inquit, omnia ferre cum patientia : hoc enim est etiam credere. Si autem dicat quod det, et statim acceperis, quia credidisti? Non est, inquit, amplius tuæ fidei, sed meæ, inquit, qui promissa prius explevi et dedi. Sin autem dicam, Do, et post centum annos dabo, tu autem non desperaveris, tunc me existimasti fide dignum, tunc habes de me eam quam par est opinionem. Vides quod sæpe nascitur incredulitas, non solum ex spei egestate, sed etiam ex pusillanimitate, et quod non sis patienti animo; et non ex eo qui promisit. « Non est enim, inquit, injustus Deus, » ut obliviscatur dilectionis vestræ et sollicitudinis, quam » ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis, et » ministratis. » Magna de illis testificatur, non opera tantum, sed et alacri animo facta; id quod alibi ait : « Non solum » autem, sed et se ipsos dederunt Domino et nobis[1]. » Quam ostendistis, inquit, in nomine ejus, qui ministrastis sanctis, et ministratis. Vide quomodo illos rursus curat, ut qui dixerit et hic repetierit, qui ministratis, ut eos excitet, ostendens quod non illis fecerint, sed Deo Quam ostendistis, inquit : non solum in sanctos, sed in Deum. Hoc enim est, in nomine ipsius, ac si diceret : Propter nomen ejus omnia fecistis. Qui ergo tantam a vobis accipit sollicitudinem et dilectionem, vos nunquam despiciet, neque vestri obliviscetur.

IV. Hæc audientes rogo ministremus sanctis. Omnis enim fidelis est sanctus, quatenus est fidelis : etiamsi quis sit mundanus et sæcularis, est sanctus. « Sanctificatus » enim, inquit, est vir infidelis in uxore, et uxor infidelis

[1] 2 Cor. VIII, 5

» in viro[1]. » Vide quomodo fides facit sanctificationem. Si ergo mundanum viderimus in aliquo infortunio, manum ei porrigamus. Ne in eos solum qui sedent in montibus nostrum studium ostendamus. Illi quidem sunt sancti et vita, et fide. Sancti autem hi quoque fide, multi autem etiam vita. Ne, si monachum viderimus in carcere, tunc ingrediamur : sin autem mundanum, non ingrediamur. Est hic quoque sanctus et frater. Quid vero, inquit, si sit immundus et sceleratus? Audi Christum dicentem, « Nolite judicare, ut non judicemini[2]. » Tu fac propter Deum. Et quid dico? Etiamsi ex gentibus quempiam viderimus in infortunio, oportet ei benefacere, et, ut semel dicam, omni homini cui adversi aliquid accidit : multo autem magis mundano fideli. Audi Paulum dicentem, « Bonum facite ad omnes, maxime autem ad domesticos » fidei[3]. » Sed nescio unde hoc sit introductum, et undenam hæc invaserit consuetudo. Nam qui eos solum quærit qui vitam agunt solitariam, et vult illis benefacere, et de illis rursus curiose scrutans et dicens : Si non sit dignus, si non sit justus, si non faciat signa, manum non porrigam, eleemosynæ plurimum detraxit, quinetiam hoc ipsum quoque tempore procedente rursus auferet. Atqui illa etiam est eleemosyna quæ fit in peccatores, quæ in reos. Hoc enim est eleemosyna, non eorum qui bona fecerunt opera, sed eorum, qui peccarunt, misereri. Et ut scias, audi Christi parabolam. Descendit, inquit, quidam ab Jerosolymis in Jericho, et incidit in latrones[4] : et cum eum verberassent, reliquerunt in via semimortuum sauciatum. Venit autem forte quidam Levita, et eum visum præteriit ; similiterque sacerdos illo viso præterivit. Venit demum quidam Samaritanus, et multam ejus curam gessit, alligavit vulnera, infudit oleum, impo-

[1] 1 Cor. VII, 14. — [2] Matth. VI, 1. — [3] Galat. VI, 10. — [4] Luc. X, 30.

suit asino, duxit in diversorium, dixitque præfecto diversorii : Curam ejus gere. Et vide magnam liberalitatem; Et ego, inquit, dabo tibi quidquid impenderis. Deinde interrogat : Quis est ergo, inquit, ejus proximus? Respondens legisperitus, Qui fecit misericordiam, audit, Vade ergo, et tu fac similiter. Et vide qualem dixit parabolam. Non dixit, quod Judæus fecerit in Samaritanum, sed quod Samaritanus omnem illam ostenderit liberalitatem. Hinc discimus parem omnium curam esse habendam, nec domesticorum fidei solum, neglectis aliis. Sic ergo tu quoque si videris aliquem male patientem, nihil amplius scruteris. Habet ille jus auxilii, quod male patiatur. Nam si asinum, quem videris suffocari, erigis, nec cujus sit scrutaris, multo magis non oportet scrutari cujus ille homo sit. Dei est, sive sit Græcus, sive Judæus : si sit infidelis, indiget auxilio. Si enim examinare quidem et judicare tibi esset permissum, recte diceres. Nunc autem calamitas non sinit hæc examinare. Nam si nec de sanis oportet scrutari, nec de aliorum rebus esse curiosos, multo magis de male patientibus. Alioqui vero quid? Vidisti eum rebus uti secundis, et gloria florere, et in bona existimatione, cum dicis eum esse malum et improbum? Male patitur; si autem videas male patientem, ne dicas eum esse malum et improbum. Nam quando est quidem fama celebris, hæc recte dicimus. Quando autem est in calamitate, et eget auxilio, non oportet dicere eum esse malum : hoc enim est crudelitatis, et inhumanitatis, et arrogantiæ. Quid, dic quæso, fuit Judæis iniquius? Sed tamen Deus eos puniit, et jure, atque adeo jure optimo. Et tamen eos qui ipsorum miserabantur, habuit acceptos: eos vero qui ipsorum calamitati insultarunt et lætati sunt, puniit. « Nihil, inquit, patiebantur ob contritionem Joseph[1]. » Et rursus dicit : « Redime eos qui occiduntur,

[1] Amos. VI, 6.

» ne parcas [1]. » Non dixit, Scrutare, et quære quis sit. Atqui magna ex parte mali sunt qui abducuntur : sed simpliciter dixit, Redime quisquis sit, inquit. Hoc enim maxime est eleemosyna. Nam qui amico bene facit, non id plane facit propter Deum. Qui autem ignoto, is pure et sincere facit propter Deum. Et ille quidem dicit, « Ne par-» cas pecuniis, etiamsi omnes oporteat effundere, da. » Nos autem videntes suffocari, lamentari, mille mortibus graviora pati, et sæpe injuste, parcimus pecuniis, et non parcimus fratribus, rerum inanimarum curam gerimus, animam autem negligimus. Atqui dicit Paulus : « In man-» suetudine erudire eos qui adversantur. Ne quando Deus » det illis pœnitentiam ad cognoscendam veritatem et resi-» piscant a diaboli laqueis, a quo captivi tenentur ad ipsius » voluntatem [2]. » Nequando dicit : vides quanta patientia plenum sit verbum? Eum nos quoque imitantes, de nemine desperemus. Etenim piscatores cum sæpe retia in mare jecerint, nihil sunt assecuti. Cum postea autem jecissent, totum acceperunt. Ita nos quoque neutiquam desperamus, sed expectamus, quod totum simul repente nobis ostendetis fructum maturum. Nam et agricola postquam seminaverit, primum diem et secundum præstolatur, et longo tempore expectat : et repente videt undique fructus simul germinantes : hoc in vobis quoque futurum expectamus gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre una cum sancto Spiritu gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Prov. XXIV, 11. — [2] 2 Tim. II, 26.

HOMILIA XI.

CAPUT VI.

Abrahæ enim promittens Deus, cum neminem haberet per quem juraret majorem, juravit per se ipsum, dicens: Nisi benedicens benedicam tibi, et multiplicans multiplicabo te. Et sic longanimiter ferens adeptus est repromissionem. Homines enim per majorem se jurant: Et omnis controversiæ finis in confirmationem est juramentum[1].

I. Cum Hebræos vehementer et fortiter tetigisset et eos satis terruisset; primum quidem eos consolatur laudibus, secundo autem, quod est etiam fortius, quod ea quæ sperant sint omnino consecuturi. Et consolatur; non a præsentibus, sed a præteritis: quod quidem eis magis persuadebat. Quomodo enim in supplicio per illa magis terret, ita etiam in præmiis per hæc consolatur, Dei esse morem ostendens. Is autem est, non statim exhibere promissa, sed longo post tempore. Hoc autem facit, et suæ potentiæ magnum proferens indicium, et nos inducens ad fidem, ut qui vivunt in afflictionibus, et nec promissa accipiunt, nec mercedes, ad labores non deficiant: et omnes dimittens, licet haberet multos, Abraham in medium adduxit, et propter viri auctoritatem, et quod id maxime in eo evenerit. Quanquam dicit in fine Epistolæ, quod isti omnes cum eas procul vidissent et amplexi essent, non acceperunt promissiones, ne absque nobis consummaren-

[1] Hebr. VI, 13-16.

tur. « Abrahæ enim, inquit, promittens Deus, cum nemi- » nem haberet per quem juraret majorem, juravit per se- » metipsum, dicens : Nisi benedicens benedicam tibi, et » multiplicans multiplicabo te. Et sic longanimiter ferens, » adeptus est repromissionem. » Quomodo igitur in fine dicit, Non accepit promissiones[1] ; hic vero longanimiter ferens, adeptus est repromissiones? Quomodo non accepit? Quomodo est adeptus? Non de iisdem hic et illic dicit. Sed duplicem facit consolationem. Promisit Abrahæ : et quæ hic quidem sunt, dedit longo post tempore : quæ autem illic, nondum : et sic longa usus patientia, promissionem est adeptus. Vides quod non sola promissio totum effecit, sed etiam longa patientia? Hic eos terret, ostendens quod sæpe impeditur promissio per pusilli animi vitium. Et hoc quidem ostendit per populum. Nam quoniam pusillo fuerunt animo, non sunt adepti promissionem : contrarium autem ostendit per Abraham. Deinde in fine facit etiam aliquid amplius, ostendit quod etiam cum longa patientia non essent adepti, ne sic quidem sunt tristitia affecti. Homines enim per majorem jurant : et ipsis omnis controversiæ finis in confirmationem est juramentum. Deus autem cum nullum haberet majorem per quem juraret, juravit per semetipsum. Recte. Quis est ergo qui juravit Abrahæ? Annon filius? Non, inquit. Unde hoc dicis? Maxime quidem ipse, sed non contendo. Quando ergo ipse jurat hoc ipso juramento, « Amen, amen dico vobis[2] ; » annon ideo scilicet, quod non habeat majorem per quem juret? Ut enim juravit Pater, ita etiam Filius jurat per se dicens : « Amen, amen dico vobis. » Hic ipsis revocat in memoriam Christi quoque juramenta, quæ dicebat assidue : « Amen, amen dico tibi, qui credit in me, non morietur in » æternum[3]. » Quid est, « Et omnis controversiæ finis in

[1] Hebr. XI, 30. — [2] In Evangeliis passim. — [3] Joan. XI, 26.

» confirmationem est juramentum? » Id est, ex hoc solvitur omnis controversiæ dubitatio : non hujus, aut illius, sed omnis. Atque oportebat quidem etiam sine juramento Deo credere. « In quo, inquit, abundantius volens Deus ostendere pollicitationis hæredibus immobilitatem consilii sui, » interposuit jusjurandum[1]. » Hic comprehendit etiam fideles. Propterea meminit etiam hujus promissionis, quæ prior facta est communiter. Interposuit, inquit, jusjurandum. Hic rursus dicit Filium fuisse intercessorem, inter homines et Deum. « Ut per duas res immobiles, quibus » impossibile est mentiri Deum[2]. » Per quasnam res? Per hoc quod dixit ac promisit, et per hoc quod promissioni adjecit jusjurandum. Nam quoniam apud homines hoc videtur esse credibilius, nempe, juramentum, propterea ipsum quoque addidit.

II. Vides quod non suam spectet dignitatem, sed quomodo hominibus persuadeat, et de se indigna dici sustinet, ut qui velit plenam et certam afferre probationem? Et in Abrahamo quidem ostendit totum esse Dei, non illius diuturnæ patientiæ, siquidem sustinuit etiam addere juramentum ; si per quem jurant homines, Deus quoque per ipsum juravit, nempe per se ipsum. Sed illi quidem tanquam per majorem : hic autem non tanquam per majorem : et tamen fecit. Non sunt enim paria, hominem per se jurare, et Deum. Homo enim non habet sui potestatem. Vides quod hoc non magis Abrahæ dictum sit quam nobis? « Fortissi- » mum, inquit, solatium habeamus qui confugimus ad te- » nendam propositam spem. » Hic quoque rursus longa usus patientia, assecutus est promissionem. Nunc, inquit, et non dixit : Quoniam juravit. Quid sit autem juramentum, ostendit, dicens : Nempe jurare per majorem. Sed quoniam est incredulum genus hominum, ad eadem ad quæ

[1] Hebr. VI, 17. — [2] Ibid. 18.

nos se demittit. Sicut ergo jurat propter nos, etiamsi illo sit indignum quod non credatur : ita etiam dictum est illud : Didicit ex iis quæ passus est : quoniam existimant homines hoc esse magis fide dignum, assequi per experientiam. Quid est : Propositam spem ? Ex his, inquit, futura conjicimus. Nam si hæc post tantum tempus evenerunt, omnino illa quoque. Quamobrem quæ facta fuerunt Abrahæ, nobis quoque fidem faciunt de futuris. « Quam sicut ancoram habemus animæ tutam ac firmam, » et incedentem usque ad interiora velaminis : Ubi præ» cursor pro nobis introïvit Jesus secundum ordinem Mel» chisedech, pontifex factus in æternum[1]. » Cum adhuc simus in mundo, et e vita nondum excesserimus, ostendit jam esse in promissis. Nam per spem jam sumus in cœlis. Expectate, inquit, omnino enim erit. Deinde plenam afferens persuasionem, dicit : Magis autem spe jam consecuti estis. Et non dixit : Sumus intus : sed ipsa est ingressa : quod quidem est verius et probabilius. Sicut enim ancora navi appensa, non sinit eam circumferri, etiamsi eam venti quatiant innumerabiles, sed appensa firmam reddit et stabilem : ita etiam spes. Vide autem quam valde congruentem invenerit imaginem. Non enim dixit fundamentum quod discrepasset, sed ancoram. Nam quod est in salo et fluctu maris, et non videtur esse admodum firmum et stabile, stat super aquam tanquam supra terram, labascitque et non labascit. Nam in iis quidem qui sunt valde firmi solidique et philosophi, illud consentanee posuit Christus, dicens : « Qui ædificavit domum suam supra pe» tram[2]. » In iis autem qui sunt defessi, et debent spe portari, convenienter hoc posuit Paulus. Nam fluctus quidem et magna tempestas scapham quatit : spes autem non sinit circumferri, etiamsi eam venti agitent innumerabiles.

[1] Hebr. VI, 19. 20. — [2] Matth. VII, 24.

Quamobrem si eam non habuissemus, jam olim essemus demersi. Non solum autem in spiritualibus, sed etiam in iis quæ ad hanc vitam pertinent, magnam ejus vim inveneris, in mercatura, in agricultura, in militia; nisi enim quispiam eam statim præposuerit, ne opus quidem attigerit. Ancoram autem non dixit absolute, sed, firmam et stabilem, ut ostendat ejus firmitatem iis qui illa fulciuntur ad salutem. Ideo subjungit, Quæ ingreditur in interiora velaminis, id est, quæ pervadit usque ad cœlum. Deinde fidem quoque subjunxit, ut non solum sit spes, sed etiam valde vera. Nam post jusjurandum ponit etiam aliam per res ipsas demonstrationem, nempe quod præcursor pro nobis introïvit Jesus. Præcursor autem est aliquorum præcursor, sicut Joannes Christi. Et non dixit solum : Introïvit, sed, « Ubi præcursor pro nobis introïvit, » utpote cum nos quoque debeamus eo pervenire. Non est enim multum interstitium inter præcursorem et eos qui sequuntur : nam alioqui non esset præcursor. Præcursorem enim et eos qui sequuntur, oportet esse in eadem via; illum viam ingredi, et hos consequi. « Secundum ordinem Melchisedech, pon» tifex in æternum factus. » Ecce alia quoque consolatio, si quidem supra est noster pontifex, et multo melior iis qui sunt apud Judæos, non solum modo, sed etiam loco, tabernaculo, Testamento, et persona. Dictum est autem de eo quod est secundum carnem.

III. Oportet ergo et eos, quorum est sacerdos longe, esse meliores, et quantum inter Aaronem et Christum interest, tantum interesse inter nos et Judæos. Ecce enim in superis habemus victimam, in superis sacerdotem, in superis sacrificium. Eas ergo offeramus hostias quæ in illa ara possint offerri : non amplius oves et boves, non amplius sanguinem, et nidorem. Hæc omnia sunt abolita, et pro eis est introductus cultus rationalis. Quid est autem

cultus rationalis? Quæ per animam offeruntur, quæ per spiritum. « Spiritus, inquit, est Deus, et eos qui ipsum » adorant, in spiritu et veritate oportet adorare [1], » quæ non opus habent corpore, non opus habent instrumentis, non locis. Hæc vero sunt, modestia, temperantia, eleemosyna, tolerantia, lenitas et patientia. Hæc sacrificia videris etiam multis retro sæculis præfigurata. « Sacrificate, inquit Da» vid, Deo sacrificium justitiæ. Sacrificabo tibi sacrificium » laudis, et, Sacrificium laudis glorificabit me, et, Sacri» ficium Deo spiritus contritus. Et, quid a te requirit Do» minus nisi ut ipsum audias? Holocausta et pro peccato » non tibi fuerunt accepta. Tunc dixi, Ecce venio, ut fa» ciam, Deus, voluntatem tuam. » Et rursus : « Quid mihi » thus affertis ex Saba? Et, Amove a me sonum cantico» rum tuorum : et psalmum instrumentorum tuorum non » audiam. » Sed pro his « Misericordiam volo et non sacri» ficium [2]. » Vides quibus sacrificiis placatur Deus? Vides et multis jam retro sæculis illa quidem excessisse, hæc vero eorum loco subiisse? Hæc igitur afferamus. Nam illa quidem sunt divitiarum, et eorum qui ipsa habent : hæc autem virtutis. Illa sunt extrinsecus, ista intrinsecus. Illa vel quilibet operari potuerit, hæc autem pauci. Quo enim ove homo est melior et præstantior, eo hoc illo sacrificium. Hic enim animam tuam affers hostiam. Sunt autem aliæ quoque hostiæ vere holocausta, nempe sanctorum Martyrum corpora : illic sancta et anima, et corpus. Illa magnum habent odorem suaveolentiæ. Potes tu quoque, si velis, tale offerre sacrificium. Quid enim si igne corpus non combusseris? Sed potes alio igne; utputa igne paupertatis voluntariæ, igne afflictionis : licere enim delicate lauteque et splendide vitam agere : laboriosam autem

[1] Joan. IV, 24.— [2] Psal. IV, 6. Id. CXV, 7. Id. XLIX, 24 Id. L, 18. Mich VI, 8. Psal. XXXIX, 10. Jerem. VI, 20. Amos. V, 23. Osee. VI, 6.

et acerbam vitam eligere, et corpus morte afficere, annon est oblatio holocausti? Corpus tuum morte affice, et crucifige, et ipse quoque accipies coronam hujus martyrii. Nam quod illic operatur ensis, hoc hic faciat prompta animi alacritas. Non urat, neque detineat amor pecuniæ, sed uratur, et extinguatur ipsa turpis et nefaria cupiditas igne spiritus: concidatur gladio spiritus. Hoc est pulchrum sacrificium, quod sacerdote opus non habet, sed ipso tantum offerente: quod inferne quidem peragitur, superne autem confestim ascendit. Nonne admiramur quod olim ignis descendens omnia consumebat? Potest fieri ut ignis quoque nunc descendat illo longe admirabilior, et omnia quæ sunt proposita consumat, imovero non consumat, sed omnia in cœlum tollat. Non redigit illa in cinerem, sed Deo offert dona. Tales erant Cornelii oblationes. « Orationes enim, inquit, tuæ et eleemosynæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei [1]. » Vides optimam conjugationem? Tunc audimur, quando ipsi quoque audimus accedentes pauperes. « Qui obstruit, inquit, aures suas ne audiat pauperem, preces ejus non exaudiet Deus [2]. Beatus qui intelligit super egenum et pauperem: in die mala liberabit eum Dominus [3]. » Non autem alius dies malus, nisi ille dies peccatoribus. Quid est, Qui intelligit? Qui mente versat quid sit pauper, qui ejus discit afflictionem. Nam qui ejus didicit afflictionem, omnino ejus miserebitur. Si videris pauperem, ne prætercurras, sed statim cogita quisnam esses, si tu ille esses. Quid non velles omnes facere? Intelligens, inquit, cogita quod est æque liber atque tu, et est ejusdem cujus tu nobilitatis, et omnia tecum possidet communia: et sæpe ne parem quidem facis tuis canibus; sed illi quidem pane satiantur, hic autem sæpe dormit esuriens: et qui est liber, sæpe tuis servis fac-

[1] Act. x, 4. — [2] Prov. xxi. — [3] Psal. xl, 1.

tus est vilior et abjectior. At illi nobis præstant operam, inquies. Quænam ea est? Bene tibi serviunt? Quid dices si tibi ostendero hunc longe majorem tibi præstare operam, quam illos? Tibi enim aderit in die judicii, et te ab igne eripiet. Quid ejusmodi tibi faciunt omnes servi? Quando mortua est Tabitha, quis eam suscitavit[1]? » Servi circumsistentes, an mendici? Tu autem ne liberum quidem vis servo parem facere. Est magnum frigus, et jacet pauper pannosus, emortuus, stridens dentibus, et qui aspectu et habitu te potest commovere. Tu autem calens et ebrius præteris; et quomodo vis ut Deus te eripiat, quando es in calamitate? Sæpe autem hoc quoque dicis: Ego si essem, et multa peccantem aliquem accepissem, eum dimisissem, et Deus non dimittit. Ne hoc dixeris, eum enim qui in te nihil peccavit, et potes liberare, despicis. Si tu despicis, quomodo Deus et qui te in ipsum peccas dimittet? Annon hæc merentur gehennam? Et quid mirum? Corpus sæpe mortuum, nullo sensu præditum, honorem non amplius sentiens, innumerabilibus variisque et aureis ornas vestibus: illud autem quod dolet, laceratur, et torquetur, et a fame et frigore cruciatur, despicis, et inani gloriæ plus largiris quam Dei timori. Atque utinam hactenus. Sed protinus accedentem accusas: Cur enim, inquis, non operatur? Cur vero otiosus alitur? Dic mihi: tu autem operans-ne habes quæ habes, non autem accepta hæreditate paterna? Quod si etiam operaris, propterea alii exprobras? Non audis Paulum dicentem? Postquam enim dixit, « Qui non operatur nec manducet, dicit: » Vos autem bonum facientes non deficiatis[2]. » Sed quid dicis: Est impostor?

IV. Quid tu dicis, o homo? Propter unum panem et vestem eum appellas impostorem? At statim id vendit, in-

[1] Act. x. — [2] 2 Thess. III, 13.

quit. Tu autem omnia tua recte administras? Quid vero, omnes-ne sunt pauperes propter otium? Nemo propter naufragium? nemo propter judicium? nemo propter furtum? nemo propter pericula? nemo propter morbos? nemo propter alium casum? Sed si audierimus aliquem hæc deplorantem, et valde vociferantem, et nudum in cœlum suspicientem, et promissam comam alentem, et pannis obsitum, statim eum impostorem, planum, et simulatorem appellamus? Non te pudet? Quemnam vocas impostorem? Nihil dederis, et ne eum accuses. Sed habet, inquit, et simulat. Hoc est tui, non illius accusatio. Scit sibi rem esse cum crudelibus, cum belluis magis quam cum hominibus, et quod etiamsi verbum eloquatur miserabile, neminem poterit attrahere : et ideo necesse habet se miserabiliori habitu induere, ut tuum frangat animum. Si viderimus quempiam in liberali habitu accedentem, Iste, inquit, est impostor, et ut videatur honesto loco esse natus, ita accedit. Si viderimus in habitu contrario, eum etiam vituperamus. Quid jam facient? o sævitiam, o indolentiam? Cur membra aperiunt mutilata? propter te. Si essemus misericordes, non esset eis opus his artibus. Si a primo accessu persuasissent, non tam multa essent machinati. Quis est adeo miser, ut tantum velit vociferari, ut se velit indecore gerere, ut velit publice deflere et lamentari cum nuda uxore, cum filiis conspergi cinere? Hæc sunt quavis paupertate deteriora. Sed propter hæc nos non solum eorum non miseremur, sed etiam eos accusamus. Et adhuc succensebimus quod Deum rogantes non exaudiamur : et adhuc ægre feremus, quod orantes non persuadeamus? Non horrescimus, o dilecti! At sæpe, inquit, dedi. Tu autem non semper comedis? pueros autem sæpe petentes num abigis? o impudentiam! Pauperem vocas impudentem? Et tu quidem rapiens non es impu-

dens, ille autem rogans ut des panem est impudens. Non cogitas quanta sit ventris necessitas? Annon propter hoc facis omnia? annon propterea negligis spiritualia? annon propositum est cœlum et regnum cœlorum? Tu autem illius timens tyrannidem omnia sustines, et illum non despicis: hæc est impudentia. Non vides senes mancos et mutilos? Sed, o delirium! Hic, inquit, tot aureos dat fœnori: ille autem tot, et mendicat. Parvorum puerorum narratis fabulas, nugasque et deliria: nam illi fabulas tales a nutrice audiunt. Non hoc persuasum habeo, non credo, absit. Fœneratur aliquis, et cum abundet opibus mendicat? Quamobrem dic quæso? Quid est turpius quam mendicare? Satius est mori, quam mendicare. Quousque erimus sævi et inhumani? quid vero, omnes-ne fœnerantur? omnes-ne sunt impostores? Nemo-ne vere pauper? Certe, inquit, sunt multi. Cur ergo illis non fers opem, cum sis eorum vitæ exactus et accuratus examinator? Hæc sunt prætextus et excusatio. « Da omni petenti [1], et eum qui » velit mutuo accipere ne averseris. » Extende manum tuam, ne sit contracta. Non sumus vitæ examinatores, alioqui nullius ita miserebimur. Cur, quando Deum rogas, dicis, Ne memineris peccatorum meorum? Quamobrem etiamsi ille sit valde peccator, hoc in ipso quoque reputa, et ne memineris illius peccatorum. Benignitatis et clementiæ est tempus, non accuratæ et exactæ examinationis; misericordiæ, non ratiocinationis. Vult nutriri: si vis quidem da, sin minus, amanda, nihil disceptans cur sit miser, cur infelix. Cur nec ipse misereris, et eos qui volunt avertis? Nam quando hic vel ille a te audierit quod iste quidem est deceptor, ille vero hypocrita et simulator, iste autem fœneratur; neque his dat, neque illis: suspicatur enim omnes esse tales. Scitis enim quod mala facile suspicamur:

[1] Luc. vi, 30.

quæ autem bona, non item. Simus misericodes, non utcumque, sed ut Pater noster cœlestis. Ipse nutrit adulteros, et scortatores, et præstigiatores : et quid dico ? eos qui laborant omni genere vitii. Nam necesse est ut in tanto mundo multi sint tales : sed tamen omnes nutrit, omnes induit : nemo unquam fame periit, nisi quis forte sua sponte. Ita simus misericordes, et si egeat, et si sit in necessitate, ei fer opem. Nunc autem venimus ad tantam rationis egestatem, ut non solum hoc faciamus in pauperibus qui ambulant per compita et angiportus, sed etiam in monachis. Hic vel ille, inquit, est impostor. Non hoc modo dicebam, quod si omnibus quidem demus indiscriminatim, semper miserebimur : sin autem cœperimus esse curiosi, nunquam miserebimur? Quid dicis? Ut panem accipiat est impostor? Si peteret quidem talenta auri et argenti, aut vestes pretiosas et magnificas, aut mancipia, merito eum vocares deceptorem. Si autem nihil horum, sed alimentum et tegumentum, quæ sunt philosophiæ, num, quæso, ideo deceptor? Cessemus ab hac importuna, satanica et pernitiosa curiositate. Nam si se in cleri quidem numerum dicat esse relatum, aut si se nominet sacerdotem, diligenter inquire, et sis curiosus. Non est enim expers periculi quæ sine examine illic fit communicatio. De rebus enim magnis est periculum. Quod si cibum petat, nihil examines. Non enim das, sed accipis. Exquire si vis, et scrutare quomodo Abraham se exhiberet hospitalem in omnes qui accedebant [1]. Si de iis qui ad ipsum confugiebant curiose esset scrutatus, hospitio non excepisset Angelos. Fortasse enim non existimans eos esse Angelos, cum aliis illos quoque expulisset [2]. Sed quoniam omnes excipiebat, excepit etiam Anglos. Num ex vita eorum qui accipiunt, tibi mercedem dat Deus? Ex libero animi insti-

[1] Gen. XVIII. — [2] Hebr. XIII.

tuto, ex multa liberalitate et munificentia, ex benignitate et bonitate. Hæc adsit, et omnia bona assequeris. Quæ detur omnibus nobis consequi gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri una cum sancto Spiritu gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XII.

CAPUT VII.

Hic enim Melchisedech rex Salem, sacerdos Dei summi, qui obviavit Abrahæ regresso a cæde regum, et benedixit ei. Cui et decimas omnium divisit Abraham; primum quidem interpretatur Rex justitiæ. Deinde autem et Rex Salem, quod est rex pacis. Sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum, neque finem vitæ habens: assimilatus autem Filio Dei, manet sacerdos in perpetuum[1].

I. Veteris et Novi volens Paulus ostendere differentiam, multis in locis id disseminat, præluditque, auresque auditorum explorat et prius exercet. Nam et statim ab initio hoc tanquam fundamentum jecit, dicens: Illis quidem locutus est in Prophetis, nobis autem in Filio: illis multifariam multisque modis, nobis autem per Filium. Deinde cum de Filio quisnam esset disseruisset, et quid fecisset, et ei parere suasisset, ne nobis eadem acciderent quæ Judæis, et dixisset eum esse Sacerdotem secundum ordinem

[1] Hebr. VII, 1-3.

Melchisedech, et sæpe voluisset hanc ingredi differentiam, et multa prius dispensasset, eosque tanquam imbecillos increpasset et rursus curasset et recreasset ut considerent, tunc auribus jam vigentibus et vegetis affert rationem differentiæ. Nam qui dejecto est animo, non facile audierit. Et id ut scias, audi Scripturam dicentem: « Et non audie» runt Moysem propter pusillanimitatem[1]. » Propterea cum prius multis et terribilibus et placidis ac benignis verbis eorum exinaniisset animi ægritudinem, tunc de cætero descendit ad rationem differentiæ. Et quid dicit? « Hic » enim Melchisedech rex Salem, sacerdos Dei summi. » Et quod est mirabile, in ipso typo ostendit multam esse differentiam. Nam sicut dixi, a typo semper fidem facit veritati, ex præteritis præsentia asserit, propter imbecillitatem auditorum. « Hic enim, inquit, Melchisedech rex » Salem, sacerdos Dei summi, et qui obviavit Abrahæ » regresso a cæde regum, et benedixit ei. Cui et decimas » omnium divisit Abraham. » Cum breviter totam posuisset narrationem, eam mystice est contemplatus. Et primum a nomine. « Primum quidem, inquit, interpretatur » Rex justitiæ. » Sedech enim dicitur Justitia, Melchi autem Rex. Ergo Melchisedech rex justitiæ est. Vides etiam in nominibus accuratam diligentiam? Quis est autem Rex justitiæ, nisi Dominus noster Jesus Christus? Deinde etiam rex Salem, a civitate. Hoc est Rex pacis: hoc enim significat Salem; quod rursus est Christi. Hic enim nos fecit justos, et pacificavit quæ sunt in cœlis, et quæ in terra. Quis homo est rex justitiæ et pacis? Nullus est nisi solus Dominus noster Jesus Christus. Deinde aliam quoque subjungit differentiam. « Sine patre, sine matre, sine ge» nealogia, neque initium dierum, neque vitæ finem ha» bens; assimilatus autem Filio Dei, manet sacerdos in

[1] Exod. VI, 9.

» perpetuum. » Quoniam ergo ei adversabantur quæ dicta » sunt. « Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, » ille autem erat mortuus, et non fuit sacerdos in æternum : vide quomodo hoc sit contemplatus; ne quis enim objiceret : Et quis hoc de homine dixerit? Non reipsa, inquit, dico : hoc est ; Nescimus quem patrem habuerit, aut quam matrem : nunquam accepit initium : nunquam est mortuus. Et quid tum, inquit? Num, quoniam nescimus, non est mortuus, nec habuit parentes? Recte dicis : Et mortuus est, et habuit parentes. Quomodo ergo sine patre et matre? Quomodo neque initium dierum, neque finem vitæ habens? Quomodo? Eo quod in Scriptura non afferatur. Et quid hoc est? Ut hic sine patre quoniam non recensetur genealogia, ita Christus ipsa rei natura.

II. Ecce nec initium nec finem habens. Sicut hujus nescimus, neque initium dierum, neque vitæ finem eo quod non scripta sint : ita Jesu nescimus, non quod non scripta sint, sed quia non sunt. Nam ille quidem est figura, et ideo non est scriptum : hic autem veritas, et ideo non est talis. Sicut etiam in nominibus. Nam hic quidem erant appellationes, Rex justitiæ et pacis : illic autem rerum veritas. Ita etiam hic quoque sunt appellationes, illic autem rerum veritas. Quomodo ergo habet initium? Vides Filium esse sine initio : non quod non habeat causam, hoc enim non potest fieri : habet enim Patrem. Nam alioqui quomodo Filius? sed quod non habeat initium vitæ, neque finem. « Assimilatus autem Filio Dei. » Ubi est similitudo? Quod et hujus et illius finem ignoramus et initium. Sed hujus quidem, ex eo quod non sint scripta : illius vero, ex eo quod non sint. Hic est similitudo. Si autem ubique futura esset similitudo non utique essent typus et veritas, sed ambo essent typus. Sicut etiam in imaginibus

est aliquid quidem simile, aliquid vero dissimile. Nam linearum quidem et characterum est quædam similitudo: impositis autem coloribus, tunc manifeste ostenditur differentia, et hoc quidem simile, illud vero dissimile. « Intuemini autem quantus sit hic, cui et decimas dedit de » præcipuis Abraham patriarcha[1]. » Jam adaptavit figuram. De cætero confidens ostendit eam esse præclariorem veris rebus quæ apud Judæos. Si autem qui typum habet Christi, est adeo præstantior ac melior, non solum sacerdotibus, sed ipso etiam principe generis sacerdotum, quid dixeris de veritate? Vides quam abunde ostendit exuperationem? « Intuemini, inquit, quantus hic cui et decimas dedit de » præcipuis Patriarcha. » Ἀκροθίνια dicuntur spolia. Nec dici potest quod illas ei dederit, ut qui esset socius belli. Propterea enim dicit, Obviavit regresso ex cæde regum. Domi, inquit, sedebat, et dedit ei primitias eorum quæ suis laboribus acquisierat. « Et ex filiis quidem Levi sacerdotium » accipientes, mandatum habent decimas sumere a populo » secundum legem, id est, a fratribus suis, quanquam et » ipsi exierint de lumbis Abrahæ[2]. » Tanta sacerdotii, inquit, est exuperatio, ut qui honore sunt pares a majoribus, et habent eumdem sui generis principem, sint multo meliores et præstantiores aliis. Decimas quidem certe ab illis accipiunt. Quando ergo inventus fuerit aliquis ab his ipsis decimas accipiens, annon hi quidem locum tenent laïcorum, ille autem est inter sacerdotes? Neque hoc solum, sed ne iis quidem erat par honore, sed ex alio genere. Quamobrem non dedisset decimas alienigenæ, nisi multus fuisset honor. Papæ! quid effecit? Majus quam ut credi possit, agitans declaravit in Epistola ad Romanos. Nam illic et nostræ, et judaïcæ vivendi rationis et instituti principem et primum patrem dicit esse Abraham. Hic

[1] Hebr. VII, 4. — [2] Ibid. 5.

autem adversus eum audet admodum, et ostendit præputiatum eo esse multo præstantiorem. Quomodo autem ostendit? Quod Levi decimas dederit. « Abraham, inquit, » dedit. » Et quid hoc ad nos? Maxime quidem ad vos. Non enim contendetis Levitas esse præstantiores Abrahamo. « Cujus autem generatio non annumeratur in eis, deci» mas sumpsit ab Abraham [1]. » Deinde non leviter pertransiit, sed addidit, « Et hunc qui habebat repromissiones » benedixit. » Quoniam hoc erat omni ex parte præclarum Judæis, ostendit illum eis esse honestiorem et præclariorem ex communi omnium judicio. « Sine ulla autem con» tradictione, inquit, quod minus est a meliore bene» dicitur [2]. » Hoc est, omnibus videtur id, quod minus est, benedici a præstantiore. Igitur melior et præstantior est typus Christi, etiam eo ipso qui habebat promissiones. « Et hic quidem decimas morientes homines accipiunt. » Ibi autem contestatur quod vivit [3]. » Sed ne illa dicerent: Cur superiora tempora adis? Quid ad sacerdotes nostros: si Abraham decimas dedit? dic ea quæ ad nos spectant. Subjungit ac dicit. « Et, ut ita dictum sit; recte id non » aperte dixit, ne gravius percelleret; per Abraham et » Levi, qui decimas accepit decimatus est. » Quomodo? « Adhuc enim in lumbis patris erat, quando obviavit ei » Melchisedech [4]. » Hoc est, Levi erat in ipso, etiamsi nondum erat natus: per eum decimam dedit. Vide, non dixit, Levitæ, sed Levi: quod majus erat libens induxit ad majorem exuperantiam. Vidisti quantum intersit inter Abraham et Melchisedech, qui fert typum nostri Pontificis, et ostendit præcellentiam fuisse potestate, non necessitate. Ille enim dedit decimam, quod quidem est sacerdotis: hic benedixit, quod quidem est melioris ac præstantioris. Hæc præcellentia transit etiam ad nepotes.

[1] Hebr. VII, 6. — [2] *Ibid.* 7. — [3] Ibid 8. — [4] Ibid. 9, 10.

Admirabiliter et cum præclara victoria res judaïcas foras expulit. Propterea dicebat: Imbecilles facti estis: quoniam hæc volebat jacere fundamenta, ne ipsi resilirent. Ea est enim Pauli sapientia. Primum præmuniens, deinde ea quæ vult aggreditur. Est enim genus hominum difficile ad persuadendum, et multa cura indigens, et majori quam plantæ. Nam illic quidem est natura corporum et terræ, cedens manibus agricolarum: hic autem est libera eligendi voluntas, quæ multas suscipit mutationes, et nunc quidem hoc, nunc autem illud eligit. Ipsa enim est propensa ad vitium.

III. Quamobrem oportet nos semper custodire, ne dormitemus. « Ecce enim non dormitabit, inquit, neque » dormiet qui custodit Israël. Et ne des in commotionem » pedem tuum [1]. » Non dixit, Ne commovearis, sed, Ne des. Dare ergo est in nostra potestate, non in alicujus alterius. Nam si velimus stare firmi, stabiles, et immobiles, non commovebimur. His verbis illud subindicavit. Quid ergo? Nihil-ne est in Dei potestate? In Dei quidem potestate sunt omnia, sed non ita ut nostrum liberum lædatur arbitrium. Si ergo, inquit, est in Dei potestate, cur in nos confert culpam? Propterea dixi, Ita ut non lædatur nostrum liberum arbitrium. Est ergo in nostra, et in ejus potestate. Oportet enim nos primum bona eligere, et cum elegerimus, tunc affert quæ sua sunt. Non prævenit nostras voluntates, ne perdat nostrum liberum arbitrium. Quando autem nos elegerimus, tum nobis multum affert auxilium. Quomodo ergo, si in nostra potestate est, dicit Paulus? « Non volentis, neque currentis, sed mise» rentis est Dei [2]? » Primum quidem non tanquam suam introduxit sententiam, sed collegit ex eo quod erat pro-

[1] Psal. cxx, 3, 4. — [2] Rom. ix, 16.

positum, et ex eo quod præmissum. Nam cum dixisset, « Scriptum est, Miserebor cujus miserebor, et commiserabor cujus commiserabor, » dicit, « Non ergo volentis, » nec currentis, sed miserentis est Dei [1]. » Dices autem mihi, Quid adhuc queritur? Secundum autem illud licet dicere, quod cujus est id quod est amplius, ejus dicit esse totum. Nam nostrum quidem est præeligere et velle: Dei autem est perficere, et ad finem deducere. Quoniam ergo quod plus est, est illius, totum illius esse dicit, dicens convenienter humanæ consuetudini. Nam nos quoque sic facimus. Ut exempli causa: Videmus ædes pulchre ædificatas, et dicimus totum esse artificis. Quanquam non totum sit ejus, sed et operariorum, et domini qui præbet materiam, et multorum aliorum. Sed tamen quoniam ille quod plus est attulit: illius totum esse dicimus. Ita hic quoque. Et rursus in multitudine, ubi sunt multi, omnes esse dicimus: ubi autem pauci, neminem. Sic etiam hic dicit Paulus, « Non volentis, neque currentis, sed mise- » rentis est Dei. » Hic autem duo magna et præclara efficit. Unum quidem ne efferamur de bonis operibus; secundum, ut recte factorum causam Deo tribuamus. Etiamsi curras, etiamsi studium ponas, inquit, ne tuum esse existimes quod recte gestum est. Nam nisi supernam opem adipiscaris, frustra erunt omnia. Sed est perspicuum fore ut illo auxiliante assequaris id in quo ponis studium; sed si curras, si velis. Non hoc ergo dicit, quod frustra currimus, sed quod frustra currimus, si totum esse nostrum existimamus, si non plus Deo tribuamus. Non enim suum esse totum voluit Deus, ne videretur nos temere coronare. Neque rursus nostrum, ne incidamus in arrogantiam. Nam si cum minorem habeamus partem, efferimur, et præclare

[1] Rom. IX, 15, 16.

de nobis sentimus: quid faceremus, si totum esset in nostra potestate? Multa enim fecit Deus ut nostram amputaret arrogantiam. Et prætcrea excelsa manus ejus quam multis nos circumdedit passionibus, ut elatos resecet spiritus: quam multis cinxit bestiis? Quando enim dicunt aliqui: Quid hoc? Quorsum hoc? hæc dicunt præter Dei placitum. In tanto te statuit metu, et ne sic quidem de te humiliter sentis, sed si quando vel parvus tibi faustus evenerit successus, ad ipsum usque cœlum spiritu extolleris.

IV. Propterea celerrimæ fiunt mutationes et casus: et ne sic quidem castigamur. Ideo frequentes mortes et immaturæ, nos autem tanquam immortales superbe de nobis sentimus, quasi nunquam morituri. Ita rapimus, ita in aliorum bona invadimus, quasi nunquam reddituri rationem. Ita ædificamus tanquam hic semper manentes, et neque Dei verbum quotidie in nostris insonans auribus, neque res ipsæ nos erudiunt. Non licet videre diem nec horam, in qua non assidue videri possint multa efferri funera. Sed frustra omnia; nec quidquam ad nostram pertingit duritiem. Neque in alienis calamitatibus possumus effici meliores; imovero nolumus. Sed cum soli lugemus, tunc contrahimur: et si Deus manum remiserit, rursus nos manum extollimus. Nemo quæ sursum sunt sapit, nemo despicit terrena, nemo ad cœlum aspicit, sed sicut porci proni terram spectant, in ventrem inclinati, in cœno volutati; ita etiam multi homines teterrimo cœno se inquinantes, non sentiunt: melius enim est immundo luto pollui, quam peccatis. Nam qui illo est inquinatus, brevi tempore abluitur, et redditur ei similis, qui nec ab initio in illam incidit voraginem. Qui autem cecidit in barathrum peccati, accepit inquinamentum quod aqua non mundatur, sed multo eget tempore perfectaque pœnitentia, lacrymis et plancti-

bus, majorique et vehementiori lamentatione quam quæ propter charissimos ostenditis. Nam hæ quidem sordes ad nos extrinsecus adveniunt, et ideo eas cito deponimus : illæ autem oriuntur intrinsecus, et ideo vix eas abluentes emundamus. « Ex corde enim, inquit, exeunt cogitationes » malæ, fornicationes, adulteria, furta, falsa testimonia[1]. » Et ideo dicebat Propheta. « Cor mundum crea in me » Deus[2]. » Alius autem : « Ablue a vitio cor tuum, Jerusa» lem[3]. » Vides quod recte agere nostrum sit et Dei. Et rursus : « Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum vide» bunt[4]. » Efficiamur mundi pro nostris viribus : abstergamus nostra peccata. Quomodo autem possint abstergi, docet Propheta dicens : « Lavamini, mundi estote, auferte » vitia ab animabus vestris coram oculis meis[5]. » Quid est, coram oculis meis? Quia videntur quidem aliqui esse vitii expertes, sed hominibus ; Deo autem sunt manifesti ; sepulcra sunt dealbata. Et ideo dicit, Sic auferte sicut ego video. « Discite bonum facere, exquirite judicium : humi» lem et pauperem justificate, et venite et disceptemus, » dicit Dominus. Et si sint peccata vestra sicut puniceum, » sicut nivem dealbabo : si sint autem sicut coccinum, tan» quam lanam dealbabo[6]. » Vides quod oporteat nos priores mundare, et tunc Deus mundat. Nam cum prius dixisset : Lavamini, mundi estote, tunc subjunxit : Ego dealbabo. Nemo ergo ex iis qui veniunt ad summum vitium, de se desperet. Nam etiamsi intraris, inquit, ad habitum, et propemodum ad naturam ipsius vitii, ne timeas. Propterea non exilibus et evanidis acceptis coloribus, sed qui sunt prope in ipsa rei essentia, eos dicit venturos in statum contrarium. Non solum enim dixit lavare, sed tanquam nivem, et tanquam lanam dealbare, ut bonam spem

[1] Matth. xv, 19. — [2] Psal. L, 11. — [3] Jerem. iv. — [4] Matth. v, 8. — [5] Isai. I, 16. — [6] Ibid. 17, 18.

nobis præbeat. Ergo magna vis pœnitentiæ, si quidem nos facit quasi nivem, et dealbat quasi lanam; etiamsi quod prius invasit peccatum nostras tinxerit animas. Studeamus ergo fieri mundi: nihil grave jussit: Judicate orphano, et viduæ quod est justum facite. Vides quomodo ubique apud Deum magna habetur ratio misericordiæ, et defensionis eorum qui afficiuntur injuria. Hæc bona aggrediamur opera, et poterimus Dei gratia bona etiam futura consequi. Quibus nos omnes contingat dignos fieri in Christo Jesu Domino nostro. Amen.

HOMILIA XIII.

CAPUT VII.

Si ergo consummatio per sacerdotium leviticum erat; populus enim sub ipso legem accepit, quid adhuc necessarium fuit secundum ordinem Melchisedech alium sacerdotem, et non secundum ordinem Aaron dici? Translato enim sacerdotio necesse est ut et legis translatio fiat. In quo enim hæc dicuntur, de alia tribu est, de qua nullus altari præsto fuit. Manifestum est enim quod ex Juda ortus sit Dominus noster, in qua tribu nihil de sacerdotibus Moyses locutus est[1].

I. Si ergo consummatio per sacerdotium leviticum erat, inquit, cum dixisset de Melchisedech, ostendisset quantum esset Abrahamo præstantior, et magnam pronun-

[1] Hebr. VII, 11-14.

tiasset differentiam, hic deinceps demonstrat quid intersit inter testamentum, et quod illud quidem est imperfectum, hoc vero perfectum. Et nondum ad res ipsas accedit, sed interim depugnat ex sacerdotio et testamento. Hæc enim tunc incredulis erant magis credibilia, quando ex iis quæ prius accepta fuerant et credita, fit demonstratio. Ostendit Levi et Abrahamo longe esse præstentiorem Melchisedechum, qui in ordine sacerdotum fuit apud eos. Ex alio rursus argumentatur. Ex quonam? Ex sacerdotio præsenti et de judaïco. Et vide mihi prudentiam ingentem. Ex quo enim erat verisimile eum ex sacerdotio expellendum esse, quoniam non erat secundum ordinem Aaron, ex eo hunc quidem statuit, illos vero ejicit. Hoc autem facit se de aliquo dubitantem inducens: cur non dicitur secundum ordinem Aaron? sicque dubium solventem. Et ego, inquit, hac de re dubito, cur non fuerit secundum ordinem Aaronis. Hoc enim significat dicens, « Si autem con» summatio per sacerdotium leviticum erat, et illud, qui » adhuc necessarium fuit, magnam habet emphasim. Nam si esset quidem Christus, quod ad carnem attinet, secundum ordinem Melchisedech, deinde fuisset lex, et quæ erant Aaronica, verisimiliter dici posset, hæc, ut quæ sint perfectiora, illa dissolvere, ut quæ supervenissent. Si autem Christus est posterior, et alium accipit typum sacerdotii, est perspicuum id fuisse, quod illa essent imperfectiora. Ponamus enim, inquit, verbi causa, omnia fuisse impleta, et nihil esse imperfectum in sacerdotio. Quid ergo opus erat ut diceretur secundum ordinem Melchisedech, et non secundum ordinem Aaron? Cur dimisso Aarone alterum induxit sacerdotium, nempe Melchisedech, si consummatio erat per leviticum sacerdotium, nempe si rerum, et vitæ dogmatum perfectio per leviticum erat sacerdotium! Vide autem quomodo recta via progrediatur.

Dixit quod secundum ordinem Melchisedech, ostendens quod sit melius id quod est secundum ordinem Melchisedech: est enim multo melius. Deinceps hoc etiam ostendit ex tempore, quod scilicet post Aaronem sit is qui est præstantior. Et quid sibi vult quod deinceps sequitur, « Populus enim sub ipso legem accepit. » Quid est sub ipso? Per ipsum ingreditur; per ipsum gerit omnia. Non potest dici quod aliis sit datum. Populus sub ipso legem accepit. Hoc est, ea usus est. Non potest dici quod perfecta quidem esset, populo autem non posita fuerit. Sub ipso legem accepit. Hoc est, ipso usus est. Quid ergo opus erat alio sacerdotio, si illud perfectum erat? Translato enim sacerdotio, necesse est ut legis translatio fiat: si autem necesse est ut sit alius sacerdos, vel potius aliud sacerdotium, aliam quoque legem esse necesse est. Hoc ad eos qui dicunt, Quid opus erat novo testamento? Nam poterat quidem etiam ex Prophetis dicere testimonium: Hoc est testamentum quod disposui patribus vestris. Interim autem pugnat ex sacerdotio. Et vide quam optaret id effari. Dixit, Secundum ordinem Melchisedech. Hoc ejicit sacerdotium Aaronis. Non enim dixisset, Secundum ordinem Melchisedech, si illud esset melius. Si ergo introductum fuit áliud sacerdotium, alterum quoque oportuit esse testamentum. Neque enim fieri potest ut sit sacerdos absque testamento et legibus, et præceptis: neque ut alio accepto sacerdotio, illo utatur. Deinde quod objici poterat, quomodo fuerit sacerdos, qui non erat Levita? Hoc cum per superiora veluti quoddam fundamentum prius jecisset, ne vult quidem solvere, sed tanquam prætercurrendo hoc inducit. Dixi, inquit, translatum esse sacerdotium. Ergo et testamentum. Transtulit autem non solum modo, neque præceptis, sed etiam tribu. Oportebat enim etiam tribu. Quomodo? Translato sacerdotio a tribu in tribum, hoc

est, a sacerdotali ad regalem, ut eadem esset et regalis et sacerdotalis. Vide autem mysterium. Primum quidem erat regalis, et nunc facta est sacerdotalis. Sicut etiam in Christo. Nam semper quidem fuit rex, factus est autem sacerdos quando carnem suscepit, quando sacrificium obtulit. Vides mutationem? et quæ erant objicienda, hæc adducit, ut postulabat rerum consequentia. In quo enim, inquit, hæc dicuntur, is de alia tribu est, e qua nullus altari præsto fuit. Compertum est enim omnibus quod Dominus noster ex Juda ortum duxerit: quam in tribum de sacerdotio nihil locutus est Moyses. Quod autem ait, tale quid est. Et ego quoque, inquit, scio quod nihil habuit sacerdotii, nec ullus ex ea sacerdotium exercuit, quod ipsum manifeste ostendit dictum illud, « Nullus altari » præsto fuit. » Est enim totum translatio. Sic necessarium erat legem et Vetus Testamentum transferri, si quidem et ipsa tribus mutata est. Vides ut aliam ostendit differentiam, quam quæ a mutatione tribus petitur? Neque vero ex eo duntaxat quanta sit differentia ostenditur, non solum a tribu, neque solum a persona, neque a modo, neque a testamento, sed etiam ab ipso typo. « Qui non se» cundum legem mandati carnalis factus est, sed secun» dum virtutem vitæ insolubilis[1]. »

II. Factus est, inquit, sacerdos, non secundum legem carnalis mandati: lex enim illa in multis erat non legitima. Et recte vocavit illud mandatum carnale: omnia enim quæ statuebat, carnalia erant. Nam dicere: Circumcide carnem, unge carnem, lava carnem, munda carnem, tonde carnem, alliga carnem, nutri carnem, otium da carni, annon, quæso, carnalia sunt? Si vis discere quæ bona promiserit, audi: longa vita carni, inquit, lac et mel carni, pax carni, voluptas carni. Ab hac lege sacer-

[1] Hebr. VII, 16.

dotium accepit Aaron : Melchisedech autem, non ita. « Et » amplius adhuc manifestum est, si secundum similitudinem » Melchisedech exurgat alius sacerdos [1]. » Quid est manifestum? Quantum intersit inter utrumque sacerdotium, et quanta sit differentia, et quanto præstantior, qui non factus est secundum legem mandati carnalis. Quis? hic est Melchisedech? Non, sed Christus. Sed secundum virtutem vitæ insolubilis. « Contestatur enim, Tu es sacerdos in » æternum, secundum ordinem Melchisedech [2]. » Hoc est, non ad tempus, neque finem habens, sed secundum virtutem vitæ insolubilis. Hoc dixit ut ostendat ipsum sacerdotem esse factum per suam et Patris virtutem, per vitam indissolubilem. Atqui non est hoc consequens ei quod dictum est : « Qui non secundum legem mandati carnalis factus est. » Erat enim consequens dicere, sed mandati spiritualis. Sed per carnale, ostendit temporale : sicut etiam dicit alibi, usque ad tempus correctionis impositas leges justificationis carnis secundum virtutem vitæ. Hoc est, vivit propria virtute. Dixit fieri legis translationem, et ostendit quomodo. De cætero quærit causam : quod maxime omnium satisfacit animis hominum, nempe omnino causam scire, et magis facit fidem, quando didicerimus causam et rationem per quam fit. « Reprobatio quidem fit » præcedentis mandati propter infirmitatem ejus et inutilitatem [3]. » Hic insurgunt hæretici, dicentes, Ecce Paulus malum dicit mandatum; sed attende diligenter. Non dixit quod sit vitiosum et pravum, sed propter infirmitatem ejus et inutilitatem. Alibi quoque ostendit ejus imbecillitatem, ut quando dicit, « In quo infirmabatur per car» nem. » Non est ergo imbecillum, sed nos. « Nihil enim » ad perfectum adduxit lex [4]. » Quid est, « Nihil ad perfec» tum adduxit? » Neminem fecit perfectum cum ei non

[1] Hebr. VII, 15. — [2] Ibid. 17. — [3] Ibid. 18. — [4] Ibid. 19.

obediatur. Quanquam nec si audita fuerit, perfectum reddiderit et virtute præditum. Interim autem non hoc dicit, sed quod vim non habuerit. Et merito : ita enim sitæ erant litteræ : Hoc fac, et illud non fac, solum proponentes, non etiam vim et potestatem afferentes. Spes autem non est ejusmodi. Quid est reprobatio ? Ejectio. Quænam autem hæc sit ostendens intulit, « Præcedentis mandati, » sic legem vocans, quia propter infirmitatem suam ejecta est. Reprobatio est abrogatio et deletio eorum quæ vim habebant, et valebant. Hinc ostenditur quod vim habuit, et valuit, sed deinde fuit habita despectui, quoniam nihil effecit. Nihil ergo lex profuit ? Profuit quidem, et valde profuit, sed ad reddendum perfectos nihil profuit. Lex enim nihil reddidit perfectum. Ideo dicit, « Nihil lex per» fecit, » omnia enim erant typi, omnia umbra, circumcisio, sacrificium, sabbatum. Non potuerunt itaque ad animam pervadere, propterea cedunt et abscedunt. « In» troductio vero melioris spei, per quam proximamus ad » Deum. Et quantum est non sine jurejurando[1]. » Vides quod hic sic fuerit juramentum necessarium. Quamobrem superius tam multa est philosophatus quod Deus juraverit, et juraverit ut esset certior et plenior persuasio. Introductio autem melioris spei. Quid hoc est ? Lex quoque spem habebat, sed non talem. Sperabant enim, si Deo placuissent, se terram habituros, et nihil grave passuros. Hic autem speramus, si Deo placuerimus, nos non terram possessuros, sed cœlum ; imo quod est hoc multo præstantius : speramus fore ut simus prope Deum, ad ipsam sedem veniamus paternam, ei ministraturi cum Angelis. Et vide quomodo ea ponit paulatim. Nam illic quidem dicit, Ingredimur usque ad interiora velaminis : hic autem, « Per quam proximamus ad Deum, et quantum est non

[1] Hebr. VII, 20.

» sine jurejurando. » Quid est. « Et quantum est, non sine » jurerando ? » Hoc est, non sine juramento, ecce alia differentia. Neque hæc sine causa sunt promissa, inquit. « Alii » quidem sine jurejurando sacerdotes facti sunt : hic au- » tem per jusjurandum per eum qui dixit ad illum : Jura- » vit Dominus et non pœnitebit eum. Tu es sacerdos in » æternum secundum ordinem Melchisedech. In tantum » melioris testamenti sponsor factus est Jesus. Et alii qui- » dem plures facti sunt sacerdotes, idcirco quod morte » prohiberentur permanere. Hic autem eo quod maneat in » æternum, sempiternum habet sacerdotium[1]. » Duas ponit differentias, quod non habeat finem sicut legale ; et quod cum juramento. Id autem facit a Christo, qui id suscipit, et eo fungitur, nam secundum virtutem, inquit, vitæ indissolubilis. Id facit etiam a juramento quod juravit, et a re ipsa : siquidem, quoniam erat imbecillum, illud ejectum est, hoc autem stat et manet, quoniam est potens et validum : facit autem hoc ex sacerdote. Quomodo ? Quoniam est unus : et non esset unus, nisi immortalis. Sicut enim multi sunt sacerdotes eo quod sint mortales : ita unus est unus, quod sit immortalis. Tanto melioris testamenti sponsor factus est Jesus, quod juraverit eum semper futurum sacerdotem, non hoc facturus, si non esset vivus. « Unde et » salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad » Deum, semper vivens ad interpellandum pro ipsis[2]. »

III. Vides quod hoc dicit, id spectans quod attinet ad carnem. Quando eum sacerdotem ostendit, tunc etiam dicit interpellare. Itaque cum dicit Paulus ipsum interpellare pro nobis, subindicat ipsum ut sacerdotem id facere. Nam qui ut vult suscitat mortuos, et vivificat ut Pater, quomodo ubi oportet servare, interpellat ? Qui omne habet judicium, quomodo intercedit ? Qui mittit Angelos, ut alios quidem

[1] Hebr. VII, 21-24. — [2] Ibid. 25.

injiciant in fornacem, alios autem servent, quomodo interpellat? Unde dicit : Et potest salvare. Propterea ergo servat, quoniam non moritur. Quoniam non moritur et semper vivit, non habet, inquit, successorem. Si autem non habet successorem, potest etiam omnes defendere. Nam hic quidem pontifex, etiamsi admirabilis, erat usque ad illud tempus in quo erat, ut Samuël, et quicumque erant hujusmodi, postea autem non erant amplius : mortui enim fuerant. Hic autem non sic, sed servat in perpetuum. Quid est in perpetuum? Tacite significat aliquod mysterium. Non hic solum, inquit, sed illic quoque eos servat qui per ipsum ad Deum accedunt. Quomodo servat? Semper vivens ad interpellandum pro ipsis. Vides humilitatem secundum humanam naturam? Non enim dicit ipsum forte fortuna hoc assecutum, sed semper, et quando opus fuerit pro eis interpellare in perpetuum. Quid est in perpetuum? Non solum ad tempus, sed etiam illic in vita futura. Semper ergo opus habet ut precetur? et quomodo fuerit consentaneum? Sæpe quidem homines justi ex una petitione totum confecerunt : ipse autem semper precatur. Cur ergo considet? Vides quod hoc sit sui demissio quod humana loquatur? Hoc autem vult significare : Ne timeatis, inquit, neque dicatis : Certe nos quidem diligit, et fiduciam habet apud patrem, sed non semper vivere potest : semper enim vivit. « Talis enim decebat ut nobis esset pontifex, sanctus, » innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus[1]. » Vides quod totum dictum sit de humanitate. Quando autem dico humanitatem, eam dico quæ habet Divinitatem : non dividens, sed sinens ut quæ decet intelligas. Vidisti differentiam pontificis? In summam redegit quæ supra dicta sunt. « Tentatus in omnibus secundum similitudinem absque » peccato. » Talis, inquit, decebat ut nobis esset pontifex,

[1] Hebr. VII, 26.

sanctus, innocens. Innocens quid est? Non malus, nec subdolus. Quod alius dicit Propheta : « Dolus non est in» ventus in ore ejus. » Quis hoc de Deo dixerit : Et non erubescat dicens Deum non esse dolosum et fraudulentum? De eo autem quod est secundum carnem, dicere est con sentaneum : Sanctus, impollutus. Nec hoc de Deo dixeris : Eam enim habet naturam quæ non polluitur. « Segregatus » a peccatoribus. » Hoc-ne ergo solum ostendit differentiam, an etiam ipsum sacrificium? etiam sacrificium. Quomodo? « Qui non habet necessitatem quotidie, quemadmodum sa» cerdotes, prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro » populi : hoc enim fecit semel se offerendo[1]. » Hoc faciens hic facit veluti quoddam procemium excellentiæ spiritualis sacrificii. Dixit quid intersit inter sacerdotem, et quid inter Testamentum. Non totum quidem, dixit tamen. Hic jam facit veluti præludium ipsius sacrificii. Ne ergo, cum eum audieris sacerdotem, existimes eum semper fungi sacerdotio. Semel enim functus est munere sacerdotali : et deinceps sedit. Ne existimes eum stare apud Superos, et esse ministrum, ostendit rem esse dispensationis. Nam ut fuit servus, ita etiam sacerdos et minister. Sed sicut cum factus esset servus, non mansit servus; ita etiam cum factus esset minister, non mansit minister. Non est enim ministri sedere, sed stare. Hoc ergo hic subindicat magnitudinem sacrificii, quod, unum cum esset, suffecit, et semel oblatum tantum potuit, quantum non potuerunt omnia. Sed de his nondum. « Hoc enim, inquit, semel fecit. » Quodnam? Quod necessarium, inquit, habeat aliquid quod offerat. Non pro se ipso. Quomodo enim pro se offerret cum impeccabilis sit? sed pro populo. Quid dicis? non opus habet offerre pro se ipso, et tantum potest? Certe, inquit. Nam ne existimares illud, « Fecit semel : » de ipso quoque dictum esse,

[1] Hebr. VII, 27.

audi quid dicat : « Lex enim homines constituit sacerdotes » habentes infirmitatem : » et ideo etiam pro se semper offerunt. Potens autem ille, et qui non habet peccatum, cur pro se offerat. Ergo non pro se ipso, sed pro populo obtulit, idque semel. « Sermo autem jurisjurandi qui post legem » est, Filium in æternum perfectum[1]. » Quid est perfectum? Non ponit Paulus proprias quæ opponuntur distinctiones. Nam cum dixisset : Habentes infirmitatem, non dixit : Filium potentem, sed, perfectum, hoc est, potentem; quasi dicas : Non vides quod nomen, Filius, dictum sit, ut eum servo opponat et ab eo distinguat. Infirmitatem autem aut peccatum dicit, aut mortem. Quid est autem, « In » æternum? » Non solum nunc nulli peccato affinem, sed semper. Si ergo est perfectus, si nunquam peccat, sed semper vivit, cur pro nobis multa offeret sacrificia? Sed interim quidem hoc non asserit, sed quod pro se offerat, affirmat. Quoniam ergo talem habemus pontificem, eum imitemur, ejus insistamus vestigiis. Non est aliud sacrificium : unum nos purgavit. Postea autem ignis et gehenna. Propterea enim hoc susquedeque versat, dicens unum esse sacerdotem, unum sacrificium, ne quispiam existimans esse multa, secure peccet.

IV. Quicumque ergo dignati sumus signaculo, quicumque percepimus fructum sacrificii, quicumque immortalis mensæ sumus participes, maneamus nostram servantes nobilitatem et honorem. Non est enim lapsus expers periculi. Quicumque autem his non sunt dignati, ne ii quidem propterea confidant. Nam quando quispiam ideo peccat, ut sanctum baptisma accipiat in extrema respiratione, sæpe non assequetur. Mihi credite : Non vos terrens dico quod sum dicturus. Novi multos quibus hoc accidit, qui propter illuminationis quidem expectationem multa pec-

[1] Hebr. VII. 28.

cabant : in fine autem decessus excesserunt inanes. Deus enim propterea dedit baptisma, ut solveret peccata, non ut peccata augeret. Si quis autem eo utatur ut secure magis peccet, hoc est causa socordiæ et negligentiæ. Nam si non esset lavacrum, tutius viverent, ut qui non haberent remissionem. Vides quod id quod dicitur : Faciamus mala ut veniant bona, nos sumus qui facimus ut dicatur. Quamobrem rogo vos, qui non estis mysteriis initiati, expergiscimini. Nemo tanquam mercenarius, nemo tanquam ingratus ad virtutem accedat : nemo eam aggrediatur tanquam rem gravem et molestam. Ad eam ergo accedamus alacri animo et læti. Nam etiamsi merces non esset proposita, annon oporteret esse bonum? Sed tamen etiam cum mercede simus boni. Et quomodo non est hoc probrum et maximum dedecus? Si mihi, inquit, mercedem non dederis, non sum modestus et temperans. Audeo itaque aliquid dicere, nunquam fueris temperans et modestus, si hoc facis mercede. Virtutem nihil existimas, si eam non amas. Sed Deus propter nostram imbecillitatem eam etiam mercede voluit fieri. Nos autem ne sic quidem eam aggredimur. Ponamus autem, si velis, quod homo quidam excedat malis perpetratis innumerabilibus, et baptismo dignatus, quod existimo non cito evenire : quomodo, quæso, illuc abibit pro iis quidem quæ fecit non accusatus; sed non habens fiduciam, idque merito? Nam quando cum centum annos vixerit, nullum aliud bonum ostendit, nisi quod non peccarit, imovero ne hoc quidem, sed gratia potius sola est servatus; alios autem viderit coronatos, præclaros, et in bona existimatione, etiamsi in gehennam non ceciderit, feret-ne, dic, quæso, angorem, et animi ægritudinem? Ut autem exemplo hoc planum faciam : sint duo milites, et alter quidem furetur, faciat injuriam, et aliena invadat : hic vero nihil horum faciat, sed fortiter

se gerat, præclara edat facinora, in bellis tropæa statuat, hostium sanguine cruentet dexteram : Deinde adveniente tempore, ab illa dignitate in qua etiam fur ille erat, repente ducatur ad sedem regiam, et induatur purpura : hic autem illic maneat, ubi erat ; solummodo clementia regia, non det pœnas eorum quæ admisit, sit autem in loco ultimo, et sub rege collocetur : feret-ne, dic, quæso, angorem et animi ægritudinem, quando viderit eum quidem qui erat cum ipso, ascendisse ad ipsum dignitatum fastigium, et evasisse adeo præclarum, et orbis terræ tenere principatum? se autem infra manere, et nec ipsum quidem, quod non luerit supplicium, habere cum honore, sed a gratia et clementia regia. Nam etiamsi rex eum dimiserit, et a criminibus absolverit, vivet tamen pudore affectus et ignominia. Non enim etiam alii eum admirabuntur. Nam in ejusmodi condonationibus non eos admiramur qui accipiunt, sed eos qui donant : et quo majora dona dederit, eo majori pudore afficiuntur qui accipiunt, quando magna admissa sunt ab eis peccata. Quibus ergo oculis is intueri poterit eos qui sunt in regia, illis sudores innumerabiles et vulnera ostendentibus, cum ipse nihil possit ostendere, sed et quod salvus abeat a sola Dei benignitate et clementia ? Quemadmodum enim si quis homicidam, furem, adulterum ad supplicium capitis adducendum donari sibi postulaverit, et eum esse jusserit in vestibulis regiæ : ille de cætero nunquam poterit aliquem ex adverso intueri, etiamsi sit liberatus a supplicio ; ita etiam hic quoque.

V. Non enim quoniam regia dicitur, existimetis omnes eadem assequi. Nam si hic sunt et præfectus, et omnes qui regi assistunt, et qui sunt his longe inferiores, et tenent locum eorum qui dicuntur decani (18), sunt in regia, etiamsi multum intersit inter præfectum et decanum : multo magis hoc erit in superna regia. Et hoc non ex me

dico. Nam et aliam his majorem differentiam ponit Paulus. Quam multæ enim, inquit, differentiæ sunt a sole usque ad lunam, et stellas, et minimam stellam, tam multæ sunt etiam eorum qui sunt in regia. Et quod longe major sit differentia decani qui dicitur, et præfecti, et solis, et minimæ stellæ, est omnibus perspicuum. Nam sol quidem totum orbem terræ simul illustrat, et exhilarat, lunamque abscondit et stellas. Ille autem sæpe non apparet, idque in tenebris : multæ enim sunt stellæ quas non videmus. Quando ergo videmus alios fieri soles ; nos autem minimarum stellarum, et quæ ne apparent quidem, locum tenere, quænam erit nobis consolatio ? Ne, rogo, ne simus adeo tardi, nec adeo pigri et ignavi, ne Dei salutem ita exerceamus, ut eam convertamus ad otium, sed mercaturam ex ea exerceamus, et eam multiplicemus. Nam etsi quis sit Catechumenus, attamen novit Christum, novit fidem, divina audit eloquia, non est procul a divina cognitione, novit domini sui voluntatem. Cur differt, cur cunctatur et moratur ? Bona vita nihil est melius et hic, et illic, et in iis qui illuminantur, et in iis qui catechesi instituuntur. Nam quid quæso nobis est præceptum grave et intolerandum ? Habe, inquit, uxorem, et sis temperans et continens. Hoc-ne est difficile ? Quomodo, cum absque uxore multi se contineant, non solum Christiani, sed et Græci ? Quod Græcus superat propter inanem gloriam, tu ne hoc quidem servas propter Dei timorem ? « Da, inquit, pauperibus ex tuis facultatibus[1]. » Hoc-ne est grave et intolerandum ? Sed hic quoque nos accusant Græci, qui omnes suas effuderunt facultates propter inanem gloriam. Ne verba loquaris obscœna. Hoc-ne est difficile ? Etiamsi non esset præceptum, annon oporteret nos ita gerere, ne hoc nobis esset probro ? Nam quod contrarium sit diffi-

[1] Tobiæ. IV, 7.

cile, verba, inquam, loqui obscœna, est perspicuum ex hoc, quod pudore afficitur, et erubescit animus, si adductus fuerit ut tale quid dicat, et neque dicet, nisi sit ebrius. Cur enim in foro sedens etiamsi domi facias, illic non facis? annon propter eos qui adsunt? Cur si adsit uxor tua, id non facis? annon ut ne eam contumelia afficias? Quod ergo propter uxorem non facis, Deum contumelia afficiens non erubescis? Adest enim ubique et audit omnia. « Noli, » inquit, inebriari[1] : » recte. Nam etiam hoc ipsum per se annon est supplicium? Non dixit, Distende corpus tuum. Sed quid? « Noli inebriari : » id est, ne sic illud præcipites, ut auferatur principatus animæ. Quid ergo? annon corporis habenda cura est? Absit : non hoc dico; sic enim Paulus præcepit : « Carnis curam ne feceritis in deside- » riis[2]. » Sed ne curam geras ejus concupiscentiæ. Ne rapias quæ tua non sunt : ne per avaritiam invadas aliena : ne pejeres. Quibusnam egent hæc laboribus, quibusnam sudoribus; « Ne crimineris, inquit, ne calumnieris, » quis in hac re labor? Contrarium quidem certe est labor. Nam quando maledictis appetieris, statim es in periculo, in suspicione, ne forte audierit is de quo dixisti, sive sit magnus, sive parvus. Nam si sit quidem magnus, statim re ipsa venies in periculum. Sin parvus, par pari referet, imo graviora rependet, et te majoribus appetet maledictis. Nihil difficile, nihil grave nobis est præceptum si velimus. Sin autem nolimus, etiam quæ sunt facillima, nobis apparebunt gravia. Quid est facilius quam comedere? Sed propter multam mollitiem multi id quoque ægre ferunt. Multos autem audio dicentes, quod etiam comedere est labor. Nihil horum est laboriosum, si velis. Nam cum gratia superna in voluntate sita sunt omnia. Velimus ergo bona, ut etiam bona consequamur æterna, gratia et be-

[1] Ephes. v, 18. — [2] Rom. XIII, 14.

nignitate, Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre, et Spiritu sancto, gloria, imperium et honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XIV.

CAPUT VIII.

Capitulum autem super ea quæ dicuntur. Talem habemus Pontificem, qui consedit in dextera sedis magnitudinis in cœlis. Sanctorum minister, et tabernaculi veri, quod fixit Dominus et non homo[1].

I. Humilia sublimibus admiscet Paulus, qui semper suum imitatur magistrum, ut humilia viam muniant ad sublimia, et per ea ad illa deducamur, et cum ad magna pervenerimus, discamus ea fuisse suæ demissionis ad captum nostrum. Hoc ergo hic quoque facit, dicens quod se obtulerit : et cum Pontificem eum esse ostendisset, dicit : « Capitulum autem super ea quæ dicuntur. Talem habe» mus Pontificem, qui consedit in dextera sedis magnitu» tudinis in cœlis. » Atqui hoc non est Pontificis, sed ejus, cui oportet fungi munere sacerdotis. « Sanctorum minis» ter. » Nec absolute minister, sed sanctorum minister. « Et tabernaculi veri quod fixit Dominus, et non homo. » Vides sui demissionem. Annon paulo ante distinxit, dicens : « Nonne omnes sunt administratorii spiritus[2] ? » Et propterea non audiunt, « Sede a dextris meis ; » hoc autem ait quod non sit minister qui sedet. Quomodo ergo

[1] Hebr. VIII, 1, 2. — [2] Id. I, 14.

dictus est hic minister, et minister sanctorum? Tabernaculum autem hic cœlum dicit. Ideo ut ostendat quam differat a judaïco dicit, « Quod fixit Deus, et non homo. » Vide quomodo erexit animos eorum qui crediderunt in Judæis : est enim verisimile eos imaginatos esse nos non habere tale tabernaculum. Ecce, inquit, sacerdos et magnus, et illo multo major, et admirabilius obtulit sacrificium. At numquid hæc sunt jactantia et animi oblectatio? Propterea rem prius facit credibilem ex jurejurando, deinde etiam ex tabernaculo. Nam erat quidem hæc quoque aperta differentia : ipse vero aliam quoque excogitat. « Quod fixit, inquit, Deus, et non homo. » Ubi sunt qui dicunt moveri cœlum? Ubi sunt qui pronuntiant id esse sphæricum? Utraque enim hic sunt sublata. « Capitulum » autem, inquit, super ea quæ dicuntur. » Caput semper dicitur id quod est maximum. Rursus demittit orationem : et cum dixisset quod est sublime, humilia postea libere profert. Deinde ut scias quod illud, « Minister, » dictum sit de humanitate, vide quomodo rursus hoc significet. « Omnis enim pontifex, inquit, ad offerendum munera et » hostias constituitur. Unde necesse est et hunc habere ali» quid quod offerat[1]. » Ne, quoniam audis eum sedere, existimes esse nugas quod dictus sit Pontifex. Nam illud quidem est Dei dignitatis, nempe sedere : hoc autem multæ in homines benevolentiæ, et magnæ curæ quam nostri gerit. Propterea hoc lenit, et in eo diutius immoratur : timuit enim ne illud everteret. Propterea ad hoc rursus deducit orationem, quoniam quærebant aliqui. Quare est mortuus, cum esset sacerdos? Sacerdos autem non est absque sacrificio. Oportet ergo eum quoque habere sacrificium. Alioquin autem cum dixisset quod sit apud Superos, dicit et ostendit undique quod sit sacerdos, ex Melchi-

[1] Hebr. VIII, 3.

sedech, ex juramento, ex eo quod offerat sacrificium. Ex hoc de cætero etiam alium contexit syllogismum. « Si ergo » esset, inquit, super terram, nec esset sacerdos, cum » essent sacerdotes qui offerent secundum legem mu- » nera[1]. » Si ergo est sacerdos, sicut certe est, oportet ipsum quærere alium locum. Nam si esset quidem super terram, non esset sacerdos. Quomodo enim? Non obtulisset, non functus esset munere sacerdotali; et jure quidem : nam istic erant sacerdotes. Et ostendit quod nec fieri quidem potuit ut esset sacerdos super terram. Quomodo enim non insurrectio fuisset? inquit. Hic necesse est mentem erigere, et apostolicam contemplari prudentiam. Rursus enim ostendit differentiam sacerdotii. « Qui » exemplari, inquit, et umbræ deserviunt cœlestium[2]. » Quænam hic dicit cœlestia? Spiritualia. Nam etiamsi mystice fiant super terram, sunt tamen digna cœlestibus. Quando enim Dominus noster Jesus Christus proponitur mactatus et immolatus, quando advenit Spiritus, quando hic adest qui sedet ad dexteram Patris, quando fiunt Filii per lavacrum, quando sunt cives eorum qui sunt in cœlis, quando illic habemus patriam et civitatem, et institutum vitæ, quando hic sumus peregrini et hospites, quomodo non sunt hæc omnia cœlestia?

II. Quid vero, non sunt hymni cœlestes? annon quæ apud Superos canunt chori Virtutum incorporearum, ea nos quoque qui infra sumus, loquimur illis consonantia? Annon et ara est cœlestis? Quomodo? nihil habet carnale. Sunt spiritualia omnia quæ sunt proposita. Non in cinerem, non in fumum, non in nidorem diffunditur sacrificium sed splendida lætioraque efficit quæ sunt proposita. Quomodo autem non sunt, quæ fiunt mystice, cœlestia? Nam quando dicit, « Si quorum retineatis peccata, sunt

[1] Hebr. VIII, 4. — [2] Ibid. 5.

» retenta, si quorum remiseritis, remittuntur, et claves » habent regni cœlorum[1], » qui exemplari, inquit, et umbræ deserviunt cœlestium, « Sicut responsum est Moysi cum » consummaret tabernaculum. Vide, inquit, omnia facito » secundum exemplar quod tibi ostensum est in monte[2]. » Quoniam auditus noster est ad discendum tardior quam visus. Non enim quæ audierimus similiter animo mandamus atque quæ viderimus, ostendit ei omnia. Aut hoc ab exemplo ostendit et umbra, aut de templo subintelligit. Subjunxit enim, « Vide, inquit, omnia facito secundum » exemplar quod tibi ostensum est in monte. » Numquid vidit solum de constructione templi, an de sacrificiis, et de aliis omnibus? Imovero nec aberraverit qui hoc dixerit. Cœlestis enim est Ecclesia, et nihil aliud quam cœlum. « Nunc autem melius sortitus est ministerium, quanto et » melioris testamenti mediator est[3]. » Vides, inquit, quanto ministerio melius est ministerium, si quidem illud est exemplar et figura, hoc autem veritas. Sed hoc nihil proderat audientibus, neque eos afficiebat lætitia. Propterea dicit id quod maxima lætitia eos afficiebat. « Quod in me» lioribus repromissionibus sancitum est. » Cum id extulisset a loco, et sacerdote, et sacrificio, tunc ponit et quid intersit inter testamentum. Antea quoque dixerat quod esset imbecillum et inutile. Et vide cujusmodi ponit ea quæ ipsum muniunt, cum ipsum esset accusaturus. Nam cum illic dixisset, secundum virtutem vitæ insolubilis, tunc dixit quod fit reprobatio præcedentis mandati. Deinde etiam postea magnum quid posuit, dicens: « Per quod Deo » appropinquamus[4]. » Hic autem cum nos in cœlum sustulisset, et ostendisset quod pro templo cœlum habeamus, et quod illa erant figuræ rerum nostrarum, et per hæc ex-

[1] Joan. xx, 23. — [2] Exod. xxv, 40. — [3] Hebr. viii, 6. — [4] Sap. vii, 25.

tulisset ministerium, deinceps etiam merito extollit sacerdotium. Sed, sicut dixi, id ponit quod eos maxime afficit lætitia, dicens : « Quod in melioribus repromissionibus san» citum est. » Unde hoc constat? Ex eo quod ipsum quidem est ejectum ; illud vero ejus loco introductum. Propterea enim dominatum obtinet quod fit melius. Nam sicut dicit : Si per ipsum erat consummatio, quid adhuc opus fuit secundum ordinem Melchisedech alium surgere sacerdotem? ita hic quoque usus est eodem syllogismo, dicens : « Nam » si illud prius culpa vacasset, non utique secundi locus in» quireretur. Vituperans enim eos dicit[1]. » Hoc est si nihil ipsi defuisset, si eos effecisset nulli culpæ affines. Nam quod de hoc dicat, audi sequentia, Vituperans enim ipsos dicit, non vituperans ipsum. « Ecce dies venient, dicit Do» minus, et consummabo super domum Israël, et super » domum Juda testamentum novum[2]. Non secundum tes» tamentum quod feci patribus eorum, in die qua ap» prehendi manum eorum, ut educerem illos de terra » ægypti, quoniam ipsi non permanserunt in testamento » meo, et ego neglexi eos, dicit Dominus[3]. » Maxime : et unde constat quod finem acceperit. Ostendit quidem et ex sacerdote. Ostendit autem nunc quoque dilucidius disertis verbis, ipsum esse ejectum. Quomodo? In melioribus repromissionibus. Ubi enim, dic quæso, est inter cœlum et terram æqualitas? Tu autem considera quomodo illic quoque dicit, in repromissionibus : ne tu id quoque accuses. Etenim illic, « Per quam spem Deo appropinquamus[4], » inquit, meliorem, ostendens quod illic quoque sit spes, et hic meliorem repromissionem : subindicans quod illic quoque promiserit. Quoniam autem semper accusabant, « Ecce enim, inquit, dies venient, dicit Dominus, et con-

[1] Hebr. VIII, 7, 8. — [2] Jerem. XXXI, 31. — [3] Hebr. VIII, 9. — [4] Id. VII, 19.

» summabo super domum Israël, et super domum Juda » testamentum novum. » Non vetus aliquod testamentum. Nam ne hoc possent dicere, tempus quoque præscripsit. Non enim absolute dicit, Secundum testamentum quod feci patribus eorum, ne id dicas quod factum fuit Abrahamo, aut quod factum fuit Noë. Sed quodnam inquit? « Non secundum testamentum quod feci patribus » eorum, qui erant in exitu : et ideo subjunxit, in die qua » apprehendi manum eorum, ut educerem illos de terra » ægypti, quoniam ipsi non permanserunt in testamento » meo, et ego neglexi eos, dicit Dominus. »

III. Vides primum mala a nobis incipere. Ipsi, inquit, primum non permanserunt, et apud nos est negligentia. Bona autem ab ipso : beneficia, inquam. Hic ponit tanquam defensionem, ostendens causam, propter quam eos relinquit. « Quoniam hoc est testamentum, inquit, quod » disponam domui Israël post dies illos, dicit Dominus. » Dabo leges meas in mente eorum, et in corde eorum » scribam eas : et ero eis in Deum, et ipsi erunt mihi in » populum[1]. » Sic hæc dicit de Novo Testamento, quia dicit, Non secundum testamentum quod feci ; quænam autem est alia quam hæc differentia? Si quis autem dicat non in hoc esse differentiam, sed quod datæ sint in cordibus eorum, id non præceptorum ostendit differentiam, sed modum dandi. Non erit, inquit, testamentum in litteris, sed in cordibus. Hoc aliquando factum ostendat Judæus : sed non inveniet. Rursus enim factum fuit in litteris post reditum a Babylone. Ego autem ostendo Apostolos nihil accepisse scriptum, sed suscepisse in cordibus per Spiritum sanctum. Quamobrem Christus quoque dicebat : « Ille cum venerit, omnia » vobis revocabit in memoriam, et docebit vos[2]. Et non do» cebit unusquisque proximum suum, et unusquisque fra-

[1] Hebr. VIII, 10. — [2] Joan. XIV, 26.

» trem suum, dicens : Cognosce Dominum. Quoniam » omnes scient me a minore usque ad majorem. Quia pro» pitius ero peccatis et iniquitatibus eorum : et peccatorum » eorum jam non memorabor[1]. » Ecce aliud quoque signum. A parvo, inquit, usque ad magnum eorum me scient, et non dicent, Cognosce Dominum. Quando factum est hoc, nisi nunc? Nam quod nostrum quidem est, est manifestum : quod autem est illorum, nequaquam est manifestum, sed angulo inclusum. Alioquin novum tunc dicitur quando fuerit aliud, et ostendit si quid plus habet quam vetus. Hoc quoque est novum, quando ejus alia quidem fuerint ablata, alia vero non. Ut si quis, exempli causa, domus veteris, quæ minatur ruinam, relicto universo, fundamentum consarcinarit, confestim dicimus, Eam fecit novam, cum alia exemerit, alia eorum loco induxerit. Nam cœlum quoque dicitur novum quando non fuit amplius æneum, sed dedit pluviam : similiter quoque terra quando non amplius fuit infœcunda, non quando fuit mutata : et domus tunc nova quando alia quidem ejus sunt ablata, alia vero manent. Quamobrem et Testamentum Novum bene vocavit ; ut ostenderet quod illud testamentum factum sit vetustius, quod nullum faciat fructum ; et ut exacte discas, lege quid dicat Aggæus, quid Zacharias, quid Angelus, quid Esdras incuset. Quomodo igitur eum excepit? Quomodo autem nullus rogat Dominum, quando et ipsi sunt transgressi, et ne ipsi quidem norunt. Vides quomodo tuum sit violatum? Ego autem pono meum, nempe quod hoc proprie dicatur novum. Alioquin autem ne illud quidem concedo de hoc esse dictum, quod erit novum cœlum[2]. Cur enim dicens in Deuteronomio, quod erit cœlum æreum[3], non hoc posuit in distinctione? Sin autem audieritis, erit novum? Atqui propterea dicit se aliud daturum testamen-

[1] Hebr. VIII, 11, 12. — [2] Isaï. LXV, 17. — [3] Deut. XXVIII, 23.

tum, quoniam non permanserunt in priori. Hoc ego ostendo per ea quæ dicit : « Nam quod impossibile erat legis, » in quo infirmabatur per carnem [1]. » Et rursus : « Quid » tentatis Deum imponere jugum super collum discipulo» rum, quod neque patres nostri, neque nos potuimus fer» re [2] ? » Sed illi quidem non permanserunt, inquit. Hic ostendit quod nos dignatur majoribus et magis spiritualibus. « In omnem enim, inquit, terram exivit sonus eorum, » et in fines orbis terræ verba eorum [3]. » Hoc est, « Non di» cet unusquisque proximo suo : Cognosce Dominum. » Et rursus : « Implebitur terra cognitione Domini, sicut aqua » multa operuit mare [4]. Dicendo autem, inquit, novum, » veteravit prius. Quod autem antiquatur et senescit, prope » interitum est [5]. » Vide quomodo quod erat occultatum aperuit, ipsam mentem Prophetæ. Honoravit legem, et noluit eam dicere nominatim veterem; verumtamen hoc dixit. Nam si illud esset novum, non hoc quoque postea appellasset novum. Quamobrem et aliquid dans amplius, et alterum, inquit, inveteravit. Ergo dissolvitur et interit, et non est amplius. Accepta a Propheta fiducia, magis id insectatur utiliter, ostendens quod nostra nunc floreant : hoc est, ostendit esse vetus. Deinde accepto nomine vetustatis, et alio a se addito, nempe senii, quod restabat ex aliis accepit, et dicit, « Prope interitum est. » Non ergo novum absolute abrogavit Vetus Testamentum, sed ut quod consenuerit, ut quod sit inutile. Propterea dicebat : « Prop» ter infirmitatem et inutilitatem, et nihil ad perfectum » adduxit lex, » et quod si primum culpa non vacaret, non quæreretur secundi locus. Culpa vacans quid est ? hoc est utile, forte. Hoc dicit, non quod sit obnoxium criminibus; sed quod non sufficiat, rudius est locutus, ut si quispiam

[1] Rom. VIII, 3. — [2] Act. XV, 10. — [3] Psal. XVIII, 5. — [4] Habac. II, 14. — [5] Hebr. VIII, 13.

dicat : Culpa non vacat domus, hoc est, in ea est vitium, et non est firma et solida : Culpa non vacat vestis, hoc est, diffluit. Non ergo hic dicit quod sit malum, sed quod in eo sit quod reprehendatur, defectusque et vitium.

IV. Ita nos quoque novi sumus, vel potius fuimus novi : nunc autem inveteravimus. Propterea sumus prope interitum, sed si velimus hoc senium amovebimus et abrademus. Lavacro quidem jam non possumus, sed possumus pœnitentia. Si quid sit in nobis vetustum, abjiciamus, si qua ruga, si qua macula, si qua sordes, abluamus, et pulchri reddamur, ut concupiscat rex pulchritudinem nostram : licet, etiamsi in extremam deciderimus deformitatem, rursus illam acquirere pulchritudinem, de qua dicit David : « Audi, filia, et vide, et inclina aurem tuam, et » obliviscere populi tui, et domus patris tui, et concupis» cet rex decorem tuum [1]. » Atqui oblivio non facit decorem ; decorem, inquam, animæ. Quænam est ergo oblivio ? Oblivio peccatorum. Alloquitur enim Ecclesiam quæ est ex gentibus, ei suadens ut parentum non meminerit, nempe eorum qui sacrificabant idolis : ex iis enim fuit collecta. Et non dixit, Ne accedas, sed quod est amplius, ne eorum quidem veniat in mentem. Quod etiam dicit alibi : « Non recordabor nominum eorum per labia mea [2]. » Et rursus : « Ut non loquatur os meum opera hominum [3]. » Nondum hoc est magna virtus ; imo est magna quidem, sed non talis. Illic enim quid dicit ? Non dixit, Non loquaris quæ sunt patrum, sed nec eorum recorderis, nec tibi in mentem veniant. Vides quanto intervallo vult nos abesse a vitio ? Nam qui non meminit, nec cogitabit : qui non cogitat, nec loquitur ; qui autem non loquitur, nec aget. Vides quam multis spatiis viæ nos arcuit, et quam

[1] Psal. XLIV, 11, 12. — [2] Id. XV, 4. — [3] Id. XVI, 4.

multis intervallis nos removit? Ergo nos quoque audiamus, et malorum nostrorum obliviscamur, non peccatorum, inquam, quæ admisimus. Memento enim, inquit, tu prior, et ego non meminero. Ut exempli causa: Non recordemur rapinæ, sed etiam priora reddamus. Hoc est oblivisci vitii, et rapacem expellere cogitationem, et ipsam nunquam admittere, sed et quæ a nobis peccata sunt delere. Undenam autem nobis orietur malorum oblivio? Ex recordatione bonorum Dei. Si Dei perpetuo meminerimus, non poterimus etiam illorum meminisse. « Si memor fui tui, » inquit, super stratum meum, si in matutinis meditabar » in te [1]. » Atque semper quidem, maxime autem Dei tunc oportet meminisse, quando in silentio et quiete nostra est cogitatio, quando per illam memoriam se potest condemnare, quando in memoria tenere. In die enim quo fuerimus recordati, ingressæ aliæ sollicitudines et tumultus eam expellunt. Noctu autem perpetuo possumus meminisse; quando in tranquillitate et quiete fuerit anima, quando in portu, quando in serenitate. « Quæ dicitis, inquit, in cor» dibus vestris, in cubilibus vestris compungimini [2]. » Nam oporteret quidem etiam interdiu hanc habere memoriam; quoniam autem semper estis solliciti, et distrahimini in iis quæ ad hanc vitam pertinent, saltem tunc Dei in cubili mementote, in matutinis meditemini in ipso. Sin in matutinis hæc meditemur, tuto cum securitate procedemus ad negotia: si supplicatione primum nobis Deum fecerimus propitium, ita procedentes nullum habebimus inimicum. Sin autem habeas, irridebis, Deum habens propitium. Bellum est in foro, pugna sunt res diurnæ, sunt fluctus, sunt tempestas. Nobis ergo opus est armis: magna autem arma sunt preces. Per secundos ventos oportet discere omnia, ut diei longitudinem conficias absque naufragiis

[1] Psal. LXII, 7. — [2] Id. IV, 5.

et vulneribus. Multi enim sunt singulis diebus scopuli, quinetiam sæpe in eos impingit scapha et obruitur. Propterea precatione nobis opus est, maxime matutina et nocturna. Multi ex vobis sæpe spectarunt Olympia : nec solum spectarunt, sed etiam eorum qui decertabant fuerunt fautores et admiratores, et alter quidem hujus, alter vero illius. Scitis ergo quod per certaminum illos dies et noctes, tota nocte præco nihil aliud cogitat, de nullo alio est sollicitus, quam ne egressus is qui certat se indecore gerat. Nam illi qui assident tubicini, suadent ne loquatur quidem alicui, ne spiritum consumens sit ridiculus. Si igitur qui coram hominibus est certaturus tantam curam gerit : multo magis nobis conveniet assidue esse sollicitos et cogitare, quibus tota vita est certamen. Tota ergo nox sit nobis pervigilium, et solliciti simus ne e die egressi, simus ridiculi, et utinam tantum ridiculi. Nunc autem sedet ad dexteram Patris agonotheta, diligenter audiens ne quid loquamur quod dissonet, et ne quid quod modo non conveniat. Non est enim solum judex rerum, sed etiam verborum. Totam noctem pervigilemus, o dilecti. Habemus nos quoque fautores si velimus. Unicuique nostrum assidet Angelus. Nos autem tota nocte stertimus; et utinam hoc tantum. Multi autem etiam multa faciunt flagitiosa : alii quidem euntes ad ipsa prostibula, alii autem suas ædes prostibula facientes, quod illuc ducant meretrices. Ita sane. Non sunt enim solliciti ut recte certent. Alii sunt ebrii et perperam loquuntur, alii tumultuantur, alii totam noctem male pervigilant, iis etiam qui dormiunt pejus dolos nectentes, alii numerant usuras, alii curis cruciantur, et omnia magis faciunt quam quæ conveniunt certamini. Quamobrem rogo ut, missis omnibus, unum solum spectemus, ut præmium accipiamus, corona simus redimiti, et omnia agamus per quæ bona promissa possimus assequi. Quæ nobis omnibus

detur consequi gratia, et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri una cum sancto Spiritu, gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XV.

CAPUT IX.

Habuit quidem et prius justificationes culturæ et sanctum sæculare. Tabernaculum enim factum est primum : in quo erant candelabra, et mensa, et propositio panum, quæ dicitur sancta. Post velamentum autem secundum, tabernaculum, quod dicitur sancta sanctorum. Aureum habens thuribulum, et arcam testamenti circumtectam omni ex parte auro, in qua urna aurea habens manna, et virga Aaron quæ fronduerat, et tabulæ testamenti. Superque eam Cherubim gloriæ obumbrantia propitiatorium. De quibus non est modo dicendum per singula[1].

I. Ostendit ex sacerdote, ex sacerdotio, ex testamento, quod illud finem sit habiturum : ostendit demum ex figura ipsius tabernaculi. Quomodo? Sancta dicens, et sancta sanctorum. Atque sancta quidem sunt symbola et signa prioris temporis. Illic enim fiunt omnia per sacrificia. Sancta autem sanctorum, hujus nunc præsentis temporis. Dicit autem sancta sanctorum cœlum, et velum cœli, et carnem quæ ingreditur in interiora veli : hoc est per velum

[1] Hebr. IX, 1-5.

carnis ejus. E re fuerit autem ut hunc locum altius repetamus. Quid ergo dicit? « Habuit quidem et prius. » Quid prius? Testamentum. « Justificationes culturæ. » Quid est, justificationes? Symbola, aut ritus; ac si diceret, tunc habuit, nunc non habet. Ostendit ipsum jam huic cessisse. Tunc enim, inquit, habuit. Quare nunc, etiam si stet, non est. « Tunc sanctum sæculare. » Sæculare seu mundanum dicit, quoniam permittebatur omnibus ingredi: et manifestus erat locus in eadem domo, ubi stabant Sacerdotes, ubi Judæi, Proselyti, Græci, Nazaræi. Quoniam ergo ad id patebat aditus etiam gentibus, ipsum vocat mundanum. Judæi enim non erant mundus. « Tabernaculum enim, inquit, factum est primum, quod dicitur » sancta, in quo erant candelabra et mensa, et propositio » panum. » Hæc sunt mundi symbola. » Post velamentum » autem secundum. » Non erat ergo unum velum, sed etiam extra erat aliud velum, nempe « Tabernaculum quod di» citur sancta sanctorum. » Vide quomodo ubique vocet tabernaculum, ex eo quod illic degatur ut in tabernaculo. « Aureum habens thuribulum, inquit, et arcam testa» menti, circumtectam omni ex parte auro, in qua urna » aurea habens manna, et virga Aaron quæ frondueral, et » tabulæ testamenti. » Hæc omnia erant magnifica et præclara ingrati Judæorum animi monimenta: « Et tabulæ » testamenti: » eas enim Moyses confregit, et manna: nam murmurarunt, et propterea memoriam transmittens ad posteros, jussit eam reponi in urna aurea; « Et virga Aaron » quæ fronduerat. » Insurrexerunt enim. Quia igitur ingrati erant Judæi, et frequentium beneficiorum non recordabantur; ideo jussu Legislatoris in urna aurea hæc posuerunt, et sic eorum memoriam ad posteros miserunt. « Super eam autem Cherubim gloriæ, obumbrantia propi» tiatorium. » Quid est autem Cherubini gloriæ? id est,

gloriosa, aut quæ, inquit, sub Deo obumbrant propitiatorium. Recte autem hæc quoque verbis extollit, ut majora esse ostendat ea quæ sunt postea. « De quibus non est, » inquit, modo dicendum per singula. » Hic tacite innuit, non tantum ea quæ videbantur, sed etiam quædam ænigmata fuisse. De quibus non est, inquit, nunc dicendum sigillatim, fortasse quia prolixa opus habent oratione. « His » vero ita compositis, in prius quidem tabernaculum semper introibant sacerdotes, sacrificiorum officia consummantes[1]. » Hoc est, erant hæc quidem, his autem non fruebantur Judæi, neque enim ea videbant. Quamobrem non magis erant illis, quam quibus prædicebantur. « In secundum autem semel in anno solus pontifex, non sine » sanguine, quem offerret pro se et populi ignorantiis[2]. » Vides typos tanquam fundamentum prius jactos. Nam ne dicerent : Quomodo unum sacrificium, et quomodo pontifex semel offerebat? ostendit id fuisse multis ante sæculis, siquidem quod erat sanctius, erat unum et reverendum. Ex antiquo more sacerdos semel offerebat. Et recte dixit : « Non sine sanguine. » Non sine sanguine quidem, non tamen hoc sanguine. Non erat enim tantum quod agebatur negotium. Ostendit autem futurum sacrificium, quod non igne consumatur, sed a sanguine magis ostendatur. Nam quoniam sacrificium vocavit crucem, quæ nec habet ignem, nec ligna, neque sæpe offertur, sed semel oblata est in sanguine, ostendit quod vetus quoque sacrificium esset hujusmodi. Semel offerebatur in sanguine. « Quem » offerret pro se et populi ignorantiis. » Vide, non dixit, peccatis, sed ignorantiis, ne altum saperent. Nam etiamsi non lubens peccasti, sed tamen invitus ignorasti, et ab hoc nemo est purus. Et ubique illud, « Pro se, » ponit, ostendens quod Christus longe est melior et præstantior Ponti-

[1] Hebr. IX, 6. — [2] Ibid. 7.

sex, quam qui erat apud Judæos. Si enim a nostris peccatis fuit separatus, quomodo pro se obtulisset? Cur ergo, inquit, hæc dixisti? Hoc enim est melioris. Nusquam est hic contemplatio. Deinceps autem contemplatur et dicit: « Hoc significante Spiritu sancto nondum propalatam esse » Sanctorum viam adhuc priore tabernaculo habente sta» tum [1]. » Propterea, inquit, hæc ita sunt constructa, ut disceremus quod ad sancta sanctorum, hoc est, ad cœlum, nondum pateat aditus. Ne ergo, inquit, quoniam ipsum non ingredimur, nec esse quidem existimemus, quoniam nec sancta ingressi sumus. « Quæ parabola est, inquit; » temporis instantis [2]. »

II. Quodnam vocat tempus instans? Quod est ante adventum Christi. Nam post Christi adventum, non est amplius tempus instans. Quomodo enim esset, cum advenerit et finem habeat? Aliud quoque indicans, hoc dicit, Quæ parabola est temporis instantis. Hoc est, factus est typus. « Juxta quam munera et hostiæ offeruntur, quæ » non possunt juxta conscientiam perfectum facere servien» tem. » Vidisti quam clare hinc ostendat quid sibi velint hæc verba. Nihil ad perfectum adduxit lex, et illud, si primum, testamentum erat irreprehensibile. Quomodo? « Juxta conscientiam. » Nam sacrificia non amovebant sordes ab anima, sed adhuc erant circa corpus secundum legem mandati carnalis. Non poterant enim dimittere adulterium, neque cædem, neque sacrilegium. Vides, hoc quidem comedas, illud non comedas: quæ quidem sunt indifferentia. « Solummodo in cibis et in potibus, et » in variis baptismatibus [3]. » Hoc, inquit, bibe: quanquam de potu nihil erat constitutum. Sed hæc dicit vilipendens. « Et variis baptismatibus, et justitiis carnis, usque ad » tempus correctionis impositis. » Hæc est enim justitia

[1] Hebr. IX, 8. — [2] Ibid. 9. — [3] Ibid. 10.

carnis. Hic sacrificia dejicit, ostendens ea nullam habuisse virtutem, et fuisse usque ad tempus correctionis, hoc est, expectasse tempus, quod omnia corrigit. « Christus » autem assistens Pontifex futurorum bonorum, per am» plius et perfectius tabernaculum non manufactum [1]. » Carnem hic dicit. Recte autem dixit majus et perfectius, siquidem et Deus verbum et universa operatio Spiritus in eo habitat. « Non enim ad mensuram dat Deus spiritum [2]. » Aut perfectius ut et in quod non cadat reprehensio, et quod majora recte gerat. « Id est, non hujus creationis. » Ecce quomodo majus. Non esset enim ex Spiritu, si homo ipsum construxisset. Nec est hujus creationis, inquit, hoc est, non est ex his rebus creatis; sed spiritualis : ex Spiritu enim sancto constructum erat. Vides quomodo et tabernaculum, et velum, et cœlum vocet corpus : Per majus et perfectius tabernaculum; deinde, per velum, hoc est, carnem suam. Et rursus : In interiora veli. Et rursus : Ingredientem in sancta sanctorum, ut appareat vultui Dei. Cur ergo hoc fecit? Ut nos doceat secundum aliud et aliud significatum eumdem esse sermonem. Ut puta, velum cœlum est. Sicut enim velum veluti quodam muro sancta separat, sic caro occultat Divinitatem, et caro item, Divinitatem habens, est tabernaculum. Et tabernaculum rursus cœlum ; illic enim est intus pontifex. Christus autem, inquit, cum accessisset Pontifex. Non dixit γινόμενος, id est, cum factus esset, sed παραγινόμενος, id est, cum accessisset, hoc est, cum ad hoc ipsum venisset; non alteri successisset. Non prius accessit, et tunc factus est; sed simul venit. Et non dixit : Cum accessisset pontifex eorum quæ sacrificantur, sed futurorum bonorum, eo quod non posset universum explicare oratio. « Neque per sanguinem hircorum aut vitulorum. » Omnia

[1] Hebr. IX, 11. — [2] Joan. III, 34.

sunt immutata. « Sed per proprium sanguinem introivit » semel in sancta [1]. » Ecce illud vocavit cœlum. « Semel, » inquit, introivit in sancta, æterna redemptione inventa. » Et illud, inventa est ex iis quæ sunt valde dubia, et præter expectationem, nempe quomodo per unum introitum æternam invenit redemptionem. Deinde sequitur id quod est credibile et afferens fidem. « Si enim sanguis hircorum » et taurorum, et cinis vitulæ aspersus inquinatos sanctifi» cat ad emundationem carnis; quanto magis sanguis » Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit » immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab » operibus mortuis ad serviendum Deo viventi? « Si enim, inquit, carnem potest mundare sanguis taurorum, multo magis sordes animæ absterget sanguis Christi. Nam ne cum audieris, sanctificat, magnum quid existimes, annotat et ostendit quid intersit inter utramque sanctificationem, et quomodo hæc quidem est sublimis, illa vero humilis: et dicit merito id ita esse, siquidem ille quidem est sanguis taurorum, hic autem Christi. Nec fuit contentus nomine, sed etiam modum ponit oblationis. Qui per Spiritum sanctum, inquit, semetipsum obtulit immaculatum Deo. Hoc est, hostiam immaculatam, mundam a peccatis. Illud autem, per Spiritum sanctum, id est, non per ignem, non per aliqua alia. Emundabit, inquit, conscientiam nostram ab operibus mortuis. Recte dixit, « Ab » operibus mortuis. » Si quis enim tunc tetigisset mortuum, polluebatur, et hic si quis tetigerit opus mortuum, polluitur per conscientiam. « Ad serviendum, inquit, Deo » viventi et vero. » Hic ostendit, quod fieri non potest ut qui mortua habet opera, serviat vero et viventi Deo. Merito dixit, ostendens illa quæ offeruntur ipsi talia esse debere; quæ a nobis ergo prodeunt, viventia et vera sunt:

[1] Hebr. IX, 12. — [2] Ibid. 13, 14.

illa vero, quæ a Judæis, et mortua, et falsa: et merito.

III. Nullus igitur habens opera mortua huc ingrediatur. Si enim eum qui mortuum corpus tangebat, non oportebat ingredi, multo magis eum qui opera habet mortua: est enim pollutio gravissima: mortua autem sunt opera omnia quæ vitam non habent, quæ tetrum spirant odorem. Sicut enim corpus mortuum ad nullum sensum est utile, sed etiam molestia afficit eos qui appropinquant: ita etiam peccatum statim ferit facultatem ratiocinandi, et nec ipsam quidem mentem sinit quiescere, sed etiam ciet tumultum, et eam perturbat. Dicitur autem pestis quoque enata corrumpere corpora. Tale est etiam peccatum. A peste nihil differt, non aërem primum corrumpens, deinde corpora, sed statim in animam insiliens. Non vides eos qui peste laborant, quomodo inflammantur, quomodo agitantur et circumvolvuntur, quomodo fœtore sunt pleni, quam turpis est eorum aspectus, quam toti sunt immundi? Tales sunt etiam qui peccant, etiamsi non videant. Nam dic mihi, annon quovis febricitante est deterior, qui pecuniæ aut corporum captus est desiderio? Annon his est impurior, qui omnia turpia agit et patitur? Quid est enim viro turpius qui tenetur amore pecuniæ? Nam quæcumque scenicæ mulieres non recusant facere, ea nec iste. Imovero est verisimile, illas magis quam hunc recusare. Quid dico, non recusat? Res patitur serviles, adulans ita ut non oportet: audax rursus et confidens ubi non oportet: ubique inæqualis. Viris sæpe sceleratis, et præstigiatoribus, corruptis ac pravis, longe ipso et pauperioribus et abjectioribus assidet assentans, et aliis bonis et virtute præditis insultans, et maledictis ac contumeliis appetens. Vidisti utrinque probrum et impudentiam: est perinde humilis prætei modum, atque arrogans. Sed domi stant meretrices, et hoc est earum crimen, quod corpus ven-

dant pecuniis. Verum paupertas, inquit, cogit et fames, etsi maxime ne hoc quidem sufficit ad excusationem: poterant enim ali operantes. Hic autem stat avarus, non domi, sed in media civitate, non corpus, sed animam diabolo prostituens, ut et coëat, et ad ipsum, meretricis instar, ingrediatur, et omni ejus impleta libidine exeat; et videt tota civitas, non duo aut tres viri. Hoc autem est etiam proprium meretricum, quod ejus sint qui dat aurum: et licet sit servus, licet liber, licet monachus, licet quilibet, si porrigat mercedem, illam excipiunt: liberos autem, etiamsi sint omnium nobilissimi, sine pecunia non admittunt. Hoc isti quoque faciunt: rectas quidem cogitationes, cum pecuniam non habent, aversantur: cum sceleratis autem et impiis coëunt propter aurum, inhonesteque coëunt, et perdunt animæ pulchritudinem. Nam ut illæ natura quidem deformes et nigræ, agrestesque, et crassæ, et informes, et non rectæ figuræ, et omni ex parte turpes: ita istorum quoque fiunt animæ, quæ ne externis quidem illitis fucis deformitatem possunt contegere. Nam quando extrema fuerit deformitas, quidquid excogitarint, nec possunt tamen obtegere. Etenim quod impudentia efficiat meretrices, audi Prophetam dicentem: « Impudens » facta es ad omnes, tibi fuit facies meretricis [1]. » Hoc etiam dici potest avaris. Impudens factus es ad omnes: non ad hos et illos, sed ad omnes. Quomodo? Non patrem, non filium, non uxorem, non amicum, non fratrem, non beneficum; neminem reveretur qui est ejusmodi. Et quid dico amicum, et fratrem et patrem? Ne ipsum quidem veretur Deum, sed et omnia ei videntur esse fabula, et ridet a multa cupiditate ebrius, et ne auribus quidem quidquam admittens eorum quæ possunt ei prodesse. Sed, o absurditatem! quænam loquuntur? Væ tibi mammona,

[1] Jerem. III, 3.

et ei qui te non habet. Ira dissecor. Væ enim iis qui hæc dicunt, etiamsi ridendo dicant. Nam, dic mihi, annon tales minas Deus intentavit, dicens : « Non potestis duobus » dominis servire [1] ? » Tu autem minas dissolvis dum ea in damnum tuum audes dicere. Annon eam dicit Paulus esse idololatriam, et avarum vocat idololatram ?

IV. Tu autem stas ridens, et instar sæcularium mulierum, quæ et earum sunt in scena, risum movens. Hoc omnia evertit, hoc dejicit. Res nostræ effectæ sunt risus, civilitas, et urbanitas. Nihil stabile, nihil grave. Non hoc solum dico viris hujus vitæ studio deditis, sed scio quos innuo. Risu enim impleta est Ecclesia. Si quispiam urbanum quid dixerit, inter sedentes statim nascitur risus : et quod est mirabile, ne in ipso quidem precum tempore cessant multi ridere. Ubique choros ducit diabolus, omnes induit, in omnes dominatum obtinet. Christus contemptui habetur, extruditur ; nihili ducitur Ecclesia. Non auditis Paulum dicentem : « Turpitudo, et stultiloquium, » et scurrilitas tollatur a vobis [2]. » Cum turpitudine ponit scurrilitatem. Tu autem rides. Quid stultiloquium ? ea quæ nihil habent utile. Tu autem omnino rides, et vultum diffundis, qui es monachus, qui crucifixus, qui luges. Rides dic mihi. Ubi vidisti Christum hoc facientem ? Nusquam : sed sæpe quidem tristem. Etenim quando vidit Jerusalem, flevit : et quando de proditore cogitavit, fuit turbatus : et quando Lazarum suscitaturus erat, flevit. Tu autem rides ? Si qui propter aliorum peccata non dolet, dignus est qui accusetur ; qui pro suis nullo tangitur dolore, et ridet, quanam est dignus venia ? Luctus est tempus, et afflictionis, castigationis et in servitutem redactionis, certaminum et sudorum. Tu autem rides, et non vides, quomodo increpata fuit Sara ? Non audis Chris-

[1] Matth. VI, 24. — [2] Ephes. III, 4.

tum dicentem : « Væ qui rident, quoniam plorabunt[1]. » Hæc psallis quotidie. Quid enim dicis, dic quæso? Dicisne, Risi? Nequaquam. Sed quid? « Laboravi in gemitu » meo. » Sed fortasse quidam sunt adeo dissoluti mollesque, ut etiam in hac increpatione rideant, quoniam de risu hæc dicimus. Ejusmodi enim res est furor, et mentis stupor. Ne sentit quidem increpationem. Stat sacerdos Dei omnium offerens precationem : tu autem rides nihil veritus. Et ille quidem tremens pro te offert preces : tu autem despicis. Non audis Scripturam dicentem : « Væ vobis, » contemptores? » Non horrescis? Non te ipsum contrahis? Et regiam quidem ingrediens, et habitu, et aspectu, et incessu, et omnibus aliis te ornas et componis; hic autem ubi vere est regia, et plane hic sunt talia qualia cœlestia, et rides? Atque scio quidem quod tu non vides, audi autem quod ubique adsunt Angeli, et maxime in domo Dei assistunt regi, et omnia sunt impleta incorporeis illis potestatibus. Eadem a me ad mulieres quoque habetur oratio : quæ, cum adsunt quidem viri, non tam cito id audent facere; et si faciant, non semper, sed tempore recreationis ac relaxationis : hic autem semper. Operis dic mihi caput, et rides, o mulier, sedens in Ecclesia? Ingressa es ut peccata confitereris, ut Deo procideres, ut rogares et supplicares pro delictis quæ a te male sunt admissa, et cum risu hoc facis? Quomodo ergo eum poteris placare? Et quod malum est, inquies risus? Non malum est risus, sed malum est id quod est præter modum, id quod est intempestivum. Insitus est nobis risus, ut quando viderimus amicos post longum tempus, hoc faciamus : quando aliquos perculsos et territos, ut subridendo eos recreemus, non ut cachinnos edamus, et semper rideamus. Animo nostro insitus est risus, ut aliquando relaxetur ani-

[1] Luc. v, 25.

mus, non ut diffundatur. Nam et nobis est insita corporum cupiditas, et non propterea omnino ea uti necesse est, aut uti immoderate, sed ei imperamus, nec dicimus : Quoniam inest, utamur. Deo servi cum lacrymis, ut possis abluere peccata. Scio quod multi nos irrideant, dicentes : Statim lacrymæ; propterea tempus est lacrymarum. Scio etiam quod ominantur ii qui dicunt : « Comedamus » et bibamus, cras enim moriemur[1]. Vanitas » sed id cogita, « Vanitatum, et omnia vanitas. » Non ego dico, sed ipse q re rum omnium habuit experientiam, hæc dicit : « Ædificavi mihi domos, plantavi mihi vineas. Feci mihi » aquarum piscinas, pocillatores et pocillatrices[2]. » Et quid tandem dicit post hæc omnia? « Vanitas vanitatum, et » omnia vanitas. » Lugeamus ergo, o dilecti! lugeamus, ut vere rideamus, ut vere lætemur in tempore sinceræ lætitiæ. Nam hæc quidem lætitia est omnino admixta tristitiæ, nec eam licet invenire puram. Illa autem est sincera, fraudis et doli expers, nec quidquam habens insidiarum, neque quidquam admixtum. Illa lætemur lætitia, illam persequamur. Alia autem ratione non licet eam assequi, quam ex eo quod hic eligamus, non quæ sunt jucunda, sed quæ utilia, et parum affligamur lubentes, et cum gratiarum actione feramus omnia quæ accidunt. Sic enim poterimus regnum cœlorum assequi gratia, et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium et honor, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] I Cor. xv, 32. — [2] Eccle. II, 4.

HOMILIA XVI.

CAPUT IX.

Et ideo Novi Testamenti mediator est, ut morte intercedente in redemptionem earum prævaricationum quæ erant sub priori testamento, repromissionem accipiant qui vocati sunt, æternæ hæreditatis. Ubi enim testamentum est, mors necesse est intercedat testatoris. Testamentum enim in mortuis est confirmatum. Alioqui nondum valet dum vivit qui testatus est. Unde nec primum quidem sine sanguine dedicatum est[1].

I. Erat verisimile multos ex infirmioribus, ex eo etiam quod mortuus esset Christus, non tantam fidem habuisse promissis. Paulus ergo, ex abundantia talem confutans opinionem, hoc ponit ex communi sumptum consuetudine. Quodnam? Propter hoc ipsum, inquit, oportet confidere et bono esse animo, quod non viventibus, sed mortuis iis qui sunt testati, tunc firma et valida sint testamenta, et robur accipiant. Et ideo dicit : « Novi testa» menti mediator est. » Testamentum fit in ultimo die mortis. Tale est autem, alios quidem habet hæredes, alios vero exhæredatos. Ita hic quoque de hæredibus. « Volo » ut ubi ego sum, inquit Christus, et hi sint[2]. » Et rursus de exhæredatis audi eum dicentem : « Non pro omnibus » rogo, sed pro iis qui credunt per verbum eorum in me[3]. » Rursus testamentum alia quidem habet ejus qui est tes-

[1] Hebr. IX, 15-18. — [2] Joan. XVII 24. — [3] Id. VIII, 20.

tatus, alia vero eorum qui suscipiunt : ut ipsi alia quidem capiant, alia vero faciant. Ita hic quoque : postquam enim promisit innumerabilia, ab eis quædam exigit, dicens : « Mandatum novum do vobis[1]. » Rursus testamentum debet habere testes. Audi ipsum rursus dicentem : « Ego » sum qui testimonium perhibeo de me ipso, » et, « Testimo» nium perhibet de me qui me misit Pater. » Et rursus : « Ille testimonium perhibebit de me[2], » dicens de Paracleto. Et duodecim Apostolos misit, dicens : « Testifica» mini coram Deo[3]. » Et propterea dicit : « Novi testamenti » mediator est. » Quid est autem mediator? Mediator non habet in potestate rem cujus est intercessor. Sed alia quidem res est, alius vero intercessor. Ut matrimonii est intercessor, non qui jungitur matrimonio, sed qui opem fert ei qui est ducturus uxorem. Ita hic quoque Filius fuit intercessor Patris et noster. Nolebat Pater nobis relinquere hanc hæreditatem, sed nobis irascebatur, et erat sævus et asper ut qui essemus alienati. Noster ergo fuit et ejus intercessor, et ei persuasit. Et vide quomodo fuit intercessor. Verba attulit et retulit, quæ a Patre erant ad nos transmittens, et mortem adjiciens. Offenderamus : mori debebamus. Pro nobis est mortuus, et fecit nos dignos testamento. Hoc est firmum et stabile testamentum, quod de cætero factum est in non indignos. Atque ab initio quidem testamentum fecit tanquam pater in filios : sed quoniam indigni sumus redditi, non amplius testamento opus erat, sed supplicio. Quid ergo, inquit, de lege gloriaris? Nam in tantum nos redegit peccatum, ut nunquam salvi essemus futuri : nisi Dominus noster pro nobis esset mortuus, lex nequaquam potuisset; erat enim imbecilla. Nequaquam autem amplius hoc confirmat ex sola consuetudine, sed ex iis etiam quæ evenerunt in Ve-

[1] Joan. XVII, 34. — [2] Id. XX, 18. — [3] Id. V, 36. — Id. XV, 26.

teri : quod quidem maxime eos induxit. At nullus illic erat, inquit, qui esset mortuus. Quomodo ergo illud firmum et stabile? Per eumdem, inquit, modum. Quomodo? Etenim illic sanguis, sicut et hic sanguis. Si autem non esset Christi sanguis, ne mireris : erat enim typus. Ideo dicit : « Unde nec primum quidem, inquit, sine » sanguine dedicatum est. » Quid sibi vult illud, dedicatum est? Factum est firmum, stabile et ratum. Unde propterea, inquit, oportebat esse symbolum testamenti et mortis.

II. Quanam enim de causa, dic mihi, liber testamenti aspergitur? Dicit enim : « Lecto enim, inquit, omni man» dato legis a Moyse universo populo, accipiens sanguinem » vitulorum et hircorum cum aqua et lana coccinea et hys» sopo, ipsum quoque librum et omnem populum aspersit, » dicens : Hic sanguis testamenti quod mandavit ad vos » Deus[1]. » Quanam ergo de causa, dic mihi, aspergitur liber testamenti et populus, quam quod pretiosus sanguis multis retroactis sæculis figurabatur? Cur hyssopo? Quia densum et tenerum, sanguinem continebat. Quid vero aqua? Ostendit etiam eam, quæ fit per aquam, mundationem. Quid vero lana? Et hæc quoque ut contineatur sanguis. Idem hic ostendit, et sanguis et aqua. Baptisma enim est ejus passionis symbolum. « Etiam tabernaculum, » et omnia vasa ministerii sanguine similiter aspergit. Et » omnia pene in sanguine secundum legem mundantur, et » sine sanguinis effusione non fit remissio[2]. » Cur illud pene? cur id sic correxit? Quoniam illa non erant perfecta mundatio, neque perfecta remissio, sed semiperfecta, et in minima parte. Hic autem : « Hic est, inquit, » sanguis Novi Testamenti, qui pro vobis effunditur in re» missionem peccatorum[3]. » Ubi igitur liber emundavit il-

[1] Hebr. IX, 19, 20. — [2] Ibid. 21, 22. — [3] Matth. XVI, 28.

lorum mentes? Ipsi certe erant libri Novi Testamenti. Ubi autem vasa ministerii? Ipsi sunt. Ubi tabernaculum? Ipsi sunt rursus : « Inhabitabo enim, inquit, in illis, et inambulabo[1]. » At lana coccinea et hyssopo non aspergebantur. Quare? Emundatio enim non erat corporalis, sed spiritualis, et sanguis spiritualis. Quomodo? Non ex corpore fluxit irrationabilium, sed ex corpore quod paratum fuit a Spiritu. Hoc sanguine nos non Moyses, sed Christus aspersit per verbum quod dictum est : « Hic est sanguis » novi testamenti in remissionem peccatorum[2]. » Hoc verbum pro hyssopo sanguine intinctum, omnes aspergit. Et illic quidem corpus extrinsecus mundabatur : erat enim mundatio corporalis. Hic autem quoniam mundatio est spiritualis, mundatio ingreditur animam, non solum aspergens, sed etiam instar fontis irrigans in animabus nostris. Sciunt quæ dicuntur ii qui sunt initiati mysteriis. Et in illis quidem ipsam aspergebat superficiem, et qui aspergebatur rursus abluebatur : non enim semper obibat cruentatus. In anima autem non sic, sed ipsi essentiæ admiscetur sanguis, ipsam reddens robustam et castam, et deducens ad ipsam, quæ explicari non potest, pulchritudinem. Deinceps autem ostendit mortem non confirmationis solum esse causam, sed etiam emundationis. Nam quoniam mors videbatur esse res execranda, et maxime ea quæ suscipiebatur per crucem, dicit eam emundasse, idque pretiosa emundatione, et quæ erat in rebus majoribus. Propterea præcesserunt sacrificia, propter hunc sanguinem : propterea agni : propterea facta sunt omnia. « Necesse est ergo, inquit, exemplaria quidem cœlestium » his mundari, ipsa autem cœlestia melioribus hostiis quam » istis[3]. » Et quomodo sunt exemplaria eorum quæ sunt in cœlis? Quomodo autem vocat nunc ea quæ sunt in cœlis?

[1] 2 Cor. VI, 15. — [2] Matth. XXVI, 26. — [3] Hebr. IX, 23.

Num cœlum? Aut Angelos? Nihil horum. Sed nostra. Nostra ergo sunt in cœlis, et nostra sunt cœlestia, etiamsi peragantur in terra. Nam Angeli quoque sunt in terra, sed dicuntur cœlestes, et Cherubim apparuerunt in terra, sunt tamen cœlestia. Et quid dico, apparuerunt? In terra quidem certe degunt, ut etiam in paradiso. Sed nihil hoc impedivit, sunt enim cœlestia. « Et nostra conversatio est » in cœlis[1], » quamvis hic versemur. Ipsa autem sunt cœlestia; hoc est philosophia illa quæ est apud nos, qui illuc sumus vocati. Melioribus, inquit, hostiis quam istis. Quod melius est, aliquo bono est melius. Ergo fuerunt bona, et exemplaria eorum quæ in cœlis; nec mala fuerint exemplaria. Nam illa quoque essent mala quorum sunt exemplaria.

III. Si ergo sumus cœlestes, et talem assecuti sumus essentiam, pertimescamus: non amplius maneamus in terra. Licet enim ei qui nunc velit, non esse in terra. Nam ut simus et non simus in terra, certo fit modo et animi instituto. Ut exempli causa: Deus dicitur esse in cœlo. Quare? Non loco exclusus, absit: neque terram relinquens desertam a sua præsentia, sed quadam habitudine, familiaritateque et conjunctione quæ est illi cum Angelis. Si ergo nos quoque simus prope Deum, sumus in cœlo. Quid enim mihi curæ est cœlum, quando video Dominum cœli? quando ipse factus fuero cœlum? « Veniemus enim, inquit, ego et Pater meus, et mansionem » apud eum faciemus[2]. » Animam ergo faciamus nobis cœlum. Cœlum est natura jucundum et lætum: neque enim in tempestate fit nigrum. Non mutat faciem, sed concurrentes nubes ipsum operiunt. Cœlum habet solem: habemus nos quoque Solem justitiæ. Dixi licere fieri tanquam cœlum: et video quod etiam cœlo liceat fieri meliorem et

[1] Philip. III, 20. — [2] Joan. XIV, 23.

præstantiorem. Quomodo? Quando cœli Dominum habuerimus. Cœlum est omni ex parte purum et immaculatum, non hyeme, non nocte mutatur. Ne hoc ergo nobis accidat, caveamus ne afflictionibus, aut diaboli insidiis appetiti, tale quid patiamur : sed maneamus immaculati et mundi. Cœlum est excelsum, et a terra longe remotum. Hoc nos quoque faciamus : a terra nos abducamus, et ad illam extollamur altitudinem : et quomodo a terra abducemur? si cœlestia cogitemus. Cœlum, et imbres et tempestates superat, et a nullo capitur. Hoc nos quoque poterimus si velimus. Sed hoc quidem pati videtur, ipsum tamen non patitur : nec nos ergo patiamur, etiamsi videamur pati. Nam ut in hyeme multi quidem non norunt ejus pulchritudinem, sed existimant ipsum mutari : philosophi autem sciunt ipsum nihil esse passum : ita etiam nobis usuvenit in afflictionibus. Multi quidem existimant nos esse commutatos, et afflictionem corda nostra tetigisse; quod autem nos non tetigerit, norunt philosophi. Nos ergo cœlum efficiamur : ascendamus in illam altitudinem, et ita videbimus homines nihil differre a formicis, non solum, inquam, pauperes et divites : sed etiamsi sit præfectus, si rex, nec regem, nec privatum internoscemus. Nesciemus quid sit aurum, quid argentum, quid vestis serica aut purpurea. Omnia videbimus tanquam muscas, si sederimus in illa altitudine : nullus illic tumultus, nec perturbatio, neque clamor. Et quomodo, inquit, fieri potest ut ad tantam extollatur altitudinem qui ambulat in terra? Verbis quidem non dico, sed rebus ipsis ostendo eos qui ad illam pervenerunt altitudinem. Quinam ii sunt? Paulus et ejus asseclæ, qui cum essent super terram, versabantur in cœlo. Et quid dico in cœlo? Erant cœlo altiores, et alio cœlo, et ad Deum ipsum ascenderunt. « Quis enim » nos separabit, inquit, a charitate Christi? tribulatio? an

» angustia? an fames? an persecutio? an nuditas? an periculum? an gladius[1]?» Et rursus : « Non contemplantibus » nobis quæ videntur, sed quæ non videntur[2]. » Vides quod nec ea quidem quæ hic sunt videbat? Ut autem tibi ostendam quod cœlis erat altior, audi eum dicentem : « Certus sum enim quod neque mors, neque vita, neque » præsentia, neque futura, neque altitudo, neque profundum, neque ulla alia creatura, poterit nos separare a » charitate Chisti[3]. »

IV. Vides quomodo ratio omnibus prætercursis, eum effecerit superiorem, non hac solum creatura, non his cœlis, sed et si qui sint alii? Vidisti mentis altitudinem? Vidisti qualis fuerit tabernaculorum contextor quando voluit, qui totam vitam in foro transegerat? Nullum enim est, nullum est impedimentum quominus omnes superemus si velimus. Nam si artes quæ vulgi captum superant, adeo recte discimus et exercemus, multo magis id quod non eget tanto labore. Quid enim, dic mihi, est gravius et difficilius quam per funem extensum ingredi, tanquam in plano solo, et in alto ambulantem se induere, et exuere tanquam in lecto sedentem; nonne res videtur nobis esse adeo horrenda, ut ne velimus quidem spectare, sed timeamus, et ad ipsum aspectum contremiscamus? Quid autem est, dic mihi, gravius et difficilius quam in facie contum suscipere : deinde puerum ei impositum facere innumerabilia, et oblectare spectatores? Quid gravius et difficilius quam in ensibus sphæra ludere? Quid autem est, dic mihi, gravius, quam scrutari profundum maris? Et alias artes innumerabiles potueris dicere. Sed his omnibus est virtus facilior, si velimus et in cœlum ascendere. Hic enim solum oportet velle, et sequuntur omnia. Non licet dicere : Non possum, id est accusare Opificem.

[1] Rom. VIII, 35. — [2] 2 Cor. IV, 18. — [3] Rom. VIII, 38.

Nam si nos fecit imbecillos et jubeat, ipsius est accusatio. Quomodo ergo, inquit, multi non possunt? quia nolunt. Quomodo ergo multi nolunt? præ desidia. Nam si velint, poterunt omnino. Propterea Paulus dicit? « Volo omnes » homines esse sicut me ipsum[1], » quoniam sciebat omnes posse esse sicut erat ipse. Neque enim hoc dixisset, si fieri non posset. Vis fieri probus? Solum apprehende initium. Nam, dic mihi, in omnibus artibus, si velimus eas assequi, sufficit-ne nobis velle, an etiam res aggredimur? Ut exempli causa : vult aliquis esse gubernator, non dicit : Volo, neque hoc ei sufficit, sed etiam rem aggreditur. Vult mercator esse; nec solum dicit, Volo; sed rem suscipit. Vult peregre proficisci, non dicit : Volo tantum, sed etiam rem aggreditur. Itaque in omnibus non sufficit solum velle, sed factum quoque est addendum; volens autem in cœlum ascendere, dicis solum : Volo? Quomodo ergo, inquit, dicebas quod sufficit velle? Velle cum factis, rem et laborem suscipere. Habemus enim Deum adjuvantem et opem ferentem : solum eligamus, solum ad rem tanquam ad opus accedamus, tantum simus solliciti, tantum mentem adhibeamus, et omnia sequuntur. Sin autem dormiamus, et stertentes expectemus cœlum ingredi, quando poterimus hæreditatem cœlorum apprehendere? Velimus ergo, rogo, velimus. Cur ad hanc vitam omnia mercamur, quam cras deserimus? Eligamus ergo virtutem, quæ nobis in omne sæculum sufficiet. In quo perpetuo erimus, et bonis æternis perfruemur : quæ utinam omnes assequamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium et honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] 1 Cor. VII, 7.

HOMILIA XVI.

CAPUT IX.

Non enim in manufacta sancta Jesus introiit exemplaria verorum : sed in ipsum cœlum ut appareat nunc vultui Dei pro nobis. Neque ut sæpe offerat se ipsum, quemadmodum pontifex intrat in sancta sanctorum, per singulos annos in sanguine alieno. Alioqui oportebat eum frequenter pati ab origine mundi. Nunc autem semel in consummatione sæculorum ad destitutionem peccati per hostiam suam apparuit[1].

I. Valde sibi placebant et efferebantur Judæi propter templum et tabernaculum. Et ideo dicebant : « Templum » Domini, templum Domini[2]. » Nusquam enim terrarum constructum fuit ejusmodi templum, nec quod attinet ad sumptum ac magnificentiam, nec quod ad pulchritudinem, nec quod ad quodvis aliud. Deus enim qui constituerat, jussit ipsum fieri cum multa magnificentia, quoniam magis inducebantur illi et attrahebantur corporalibus. Lateres enim aureos habebat in parietibus, et licet volenti id discere in secundo Regum, et apud Ezechielem, et quot auri talenta tunc fuerint consumpta. Secunda autem ædificatio fuit præclarior, et propter pulchritudinem, et propter alia omnia. Nec propterea solum erat magnificum et venerandum, sed etiam quod esset unum, et omnes pulchritudine attraheret. Nam a finibus terræ illuc veniebant,

[1] Hebr. IX, 24-26. — [2] Jerem. VII, 3.

sive a Babylone, sive ab Æthiopia. Et hoc significans Lucas dicebat in Actibus : « Erant illic habitantes Parthi, et Medi, » et Elamitæ, et qui habitant Mesopotamiam, Judæam, et » Cappadociam, Pontum et Asiam, Phrygiam et Pamphy» liam, Ægyptum, et partes Libyæ quæ est circa Cyre» nem[1]. » Qui ergo erant in toto orbe terræ, illuc convenerant, et templi multum erat nomen. Quid ergo facit Paulus? Nam sicut in sacrificiis, ita hic quoque. Sicut illic ex adverso sacrificiorum posuit mortem Christi, ita hic quoque totum cœlum ex adverso templi ponit. Nec hanc solam ostendit differentiam, sed etiam quod adjecerit sacerdotem factum esse Deo propinquiorem. Dicit enim apparuisse vultui Dei. Fecit itaque rem præclaram, non solum propter cœlum, sed etiam propter introïtum. Non solum enim hic per symbola, sed ipsum Deum illic videt. Vides quod ut se demittat et accommodet ubique omnia dicta sint humilia. Quid vero jam miraris quod intercedat, cum ipsum statuat tanquam pontificem? « Neque ut sæpe » offerat se ipsum, quemadmodum pontifex intrat in sancta » per singulos annos in sanguine alieno. Non enim in ma» nufacta sancta Jesus introiit, exemplaria verorum[2]. » Illa ergo sunt vera, hæc vero typi. Templum enim ita erat constructum, ut cœlum cœli. Quid dicis? Nisi cœlum fuerit ingressus, non apparet qui adest ubique et implet omnia? Vides quod hæc omnia sint carnis. Dicit apparuisse vultui Dei pro nobis. Quid est pro nobis? Ascendit, inquit, cum sacrificio quod potest placare Patrem. Cur vero, dic mihi? ipse erat inimicus? Angeli erant inimici, ipse non erat inimicus. Nam quod Angeli fuerint inimici, audi quid dicat : « Pacificavit quæ sunt in terra et quæ in » cœlis. » Recte ergo dicit : In cœlum nunc ingressus, ut vultui Dei appareat pro nobis. Nunc apparet, sed pro no-

[1] Act. II, 5. — [2] Coloss. I, 20.

bis. « Neque ut sæpe offerat semetipsum, quemadmodum » pontifex intrat in sancta sanctorum per singulos annos in » sanguine alieno. » Vides quam multæ sunt differentiæ. Semel differt a sæpe; quod in sanguine intraverit proprio, differt ab ingressu in alieno. Multum interest. Ipse ergo est et sacrificium, et sacerdos, et hostia. Nam si hoc non esset, et multa offerre oporteret sacrificia, sæpe oporteret crucifigi. « Alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine » mundi. » Hic etiam quiddam abscondit. Nunc autem semel in consummatione sæculorum. Cur in consummatione sæculorum? post multa peccata. Si enim facta fuissent ab initio, nemo autem credidisset, omnia, quæ ad œconomiam spectant, fuissent inutilia : non oportebat enim ideo iterum mori Christum. Quoniam autem postea multa fuerunt peccata, merito tunc apparuit. Quod quidem dicit etiam alibi. « Ubi abundavit peccatum, superabundavit et gratia[1]. » Nunc autem semel in consummatione sæculorum ad destitutionem peccati per hostiam suam apparuit. Et quem- » admodum statutum est omnibus hominibus semel mori, » post hoc autem judicium[2]. »

II. Cum ostendisset illum non sæpe mori debuisse, dicit etiam cur semel est mortuus : nempe quoniam unius mortis fuit pretium redemptionis. « Statutum erat, inquit, omnibus » hominibus semel mori. » Hoc ergo est, semel mortuus est pro omnibus hominibus. Quid vero, annon adhuc morte illa morimur? Morimur quidem, sed in ea non manemus, quod nec est quidem mori. Mortis enim tyrannis et vere est illa mors, quando mortuo non est amplius concessum ut redeat ad vitam. Quando autem vivet post mortem, idque vita meliore, hoc non est mors, sed dormitio. Quoniam ergo futurum erat ut mors omnes detineret, propterea est mortuus ut nos liberaret. « Sic et Christus semel oblatus

[1] Rom. v, 20. — [2] Hebr. ix, 26, 27.

» est[1]. » A quo oblatus? A se ipso scilicet. Hic non solum eum dicit, Sacerdotem, sed, et hostiam et sacrificium. Deinde causam affert cur sit oblatus. Semel, inquit, oblatus, ad multorum exhaurienda peccata. Cur multorum, et non omnium? Quoniam non omnes crediderunt, pro omnibus quidem est mortuus, ut omnes servarent; quantum ad ipsum attinet. Mors quidem illa ex æquo respondebat omnium interitui, non exhausit autem et sustulit omnium peccata, propterea quod ipsi noluerint. Quid est autem tollere peccata? Sicut in oblatione sustollimus peccata, et dicimus : Sive volentes, sive inviti peccavimus, condona. Hoc est, primum ipsorum meminimus, et tunc petimus ut condonentur. Hoc ipsum hic quoque fit. Ubi hoc fecit Christus? audi ipsum dicentem : « Et pro ipsis sanctifico me » ipsum[2]. » Peccata abstulit ab hominibus, et Patri obtulit, non ut aliquid adversus ipsos statueret, sed ut ipsa remitteret. « Secundo sine peccato apparebit omnibus, inquit, » expectantibus eum in salutem. » Quid est autem sine peccato? utpote qui non peccat. Neque enim ut qui mori deberet, est mortuus, neque propter peccatum. Sed quomodo apparebit? Puniens, inquit. Sed hoc non dixit; verum id quod est lætum et jucundum. Sine peccato apparebit iis qui ipsum expectant ad salutem, ut de cætero non amplius opus habeant sacrificio, ut salvi sint, sed ex operibus hoc faciant. « Umbram enim, inquit, habens lex » futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum, » hoc est, non ipsam veritatem. Nam quandiu tanquam in pictura circumagit quispiam colores, est quædam umbra. Postquam autem florem quispiam deleverit, et colores illiverit, tunc fit imago. Tale quidpiam lex quoque erat. « Umbram » enim, inquit, habens lex futurorum bonorum, non ipsam » imaginem rerum, » hoc est, sacrificii, remissionis. « Eisdem

[1] Hebr. IX, 28. — [2] Joan. XVII, 19.

» ipsis hostiis quas offerunt indesinenter, nunquam potest » accedentes perfectos facere. Alioqui non cessassent of- » ferri, ideo quod nullam haberent ultra conscientiam cul- » tores semel mundati. Sed in ipsis commemoratio pecca- » torum per singulos annos fit. Impossibile est enim sanguine » taurorum et hircorum auferri peccata. Ideo ingrediens » mundum, dicit : Hostiam et oblationem noluisti, corpus » autem aptasti mihi[1]. Holocausta et pro peccato non tibi » placuerunt. Tunc dixi : Ecce venio. In capite libri scrip- » tum est de me, ut faciam, Deus, voluntatem tuam. Supe- » rius dicens, quod hostias, oblationes, et holocaustomata, » et pro peccato noluisti, nec placita sunt tibi quæ secundum » legem offeruntur. Tunc dixi : Ecce venio, ut faciam, Deus, » voluntatem tuam, aufert primum, ut sequens statuat[2].» Vides rursus abundantiam. Una est, inquit, hæc hostia : illæ autem multæ. Ideo enim nec validæ, quia sunt multæ.

III. Quid enim, dic quæso, opus erat multis, cum una sufficiat? Propterea multæ, et quod semper offerantur, ostendunt eos nunquam mundari. Sicut enim medicamentum, cum fuerit validum, et efficiens sanitatis, et valens omnem morbum propulsare, semel impositum efficit universum. Ut ergo si semel impositum confecerit universum, vim ejus ostendit, quod non amplius imponatur, et hoc est ejus opus quod non amplius usurpetur. Sin autem semper imponatur, est perspicuum quod nullam vim habuerit : est enim virtus medicamenti, semel imponi, et non sæpe. Ita hic quoque. Cur tandem iisdem semper curantur hostiis? Nam si essent liberati ab omnibus peccatis, non offerrentur hostiæ quotidie : erant enim constitutæ ut semper offerrentur pro populo universo, et vespere, et interdiu. Erat itaque id quod fiebat, peccatorum accusatio, non solutio : accusatio infirmitatis, non ostensio virtutis. Nam

[1] Psal. xxxix, 7. — [2] Hebr. x, 1-9.

quoniam prima nihil valuerat, alia quoque offerebatur : et quoniam ipsa nihil efficiebat, rursus alia : et ideo illa erat peccatorum convictio. Atque quod offeratur quidem, arguit peccata; quod autem semper, arguit imbecillitatem. In Christo autem contra ; semel est oblatus, et in perpetuum satis fuit. Ac recte dicit : Exemplaria : ergo solum habent typum, non virtutem. Sicut in imaginibus figuram hominis habet imago, non virtutem. Quo fit ut verum et figura habeant inter se aliquid commune : par est enim figura, virtus autem nequaquam. Ita etiam in cœlo et in tabernaculo, erat enim par typus, erant enim sancta; virtus autem, et alia non eadem. Quid est : « Ad destitu- » tionem peccati per hostiam suam apparuit? » Quid est destitutio? Abrogatio, contemptio; peccatum non habet amplius fiduciam. Destitutum enim et peccatum : quomodo ?debebat pœnam suscipere; non suscepit autem. Hoc est, vim est passum. Quando expectabat fore ut omnes de medio tolleret, ipsum est de medio sublatum. Per hostiam suam apparuit, hoc est, manifestatus est, ad Deum accessit. Non enim quoniam sacerdos hoc sæpe facit in anno, putes hoc utcumque et non ob infirmitatem fieri. Si non ob infirmitatem, cur fiebant? sublatis vulneribus, non opus esset medicamentis. Propterea jussit, inquit, semper afferri propter infirmitatem, ut peccata revocarentur in memoriam. Quid vero? annon nos quotidie offerimus? Offerimus quidem, sed ejus mortem revocamus in memoriam ; et ipsa una est, non multæ. Quomodo una est, non multæ? Quoniam semel fuit oblata, sicut illa fuit in sancta sanctorum. Hoc est figura illius, et ipsa istius. Eumdem enim semper offerimus : non nunc aliam, cras aliam ovem, sed semper eamdem. Quamobrem unum est sacrificium propter hanc rationem. Quoniam multis in locis offertur, multi-ne sunt Christi ? Nequaquam, sed unus ubique Christus : qui et hic est plenus, et illic

plenus, unum corpus. Ut ergo multis in locis oblatus unum est corpus, et non multa corpora; ita etiam unum est sacrificium. Pontifex noster ille est qui illam obtulit hostiam, quæ nos mundat. Illam nunc quoque offerimus quæ tunc fuit oblata, quæ non potest consumi. Hoc fit in recordationem ejus quod tunc factum est. « Hoc enim fa-» cite, inquit, in meam commemorationem[1]. » Non aliam hostiam sicut pontifex, sed eamdem semper facimus, vel potius sacrificii facimus commemorationem.

IV. Sed quoniam memini hujus sacrificii, volo pauca vobis dicere, qui mysteriis estis initiati, quæ mensura quidem sunt pauca, magnam autem habent vim et utilitatem. Non enim sunt nostra, sed divini Spiritus quæ dicuntur. Quid est ergo? Multi hujus sacrificii semel toto anno sunt participes: alii autem bis; alii vero sæpe. Ad omnes ergo habetur oratio, non solum ad eos qui hic sunt, sed ad eos etiam qui sedent in deserto. Nam illi semel in anno sunt participes, sæpe etiam post duos annos. Quid ergo, quinam erunt nobis magis accepti, an qui semel? an qui sæpe? an qui raro? Nec hi, nec illi: sed ii qui cum munda conscientia, qui cum mundo corde, qui cum vita quæ nulli est affinis reprehensioni. Qui sunt hujusmodi, semper accedant; qui non sunt hujusmodi, ne semel quidem. Quare? Quoniam sibi sumunt judicium, et condemnationem, et supplicium. Nec mireris. Sicut enim nutrimentum quod natura vim habet nutriendi, si in eum inciderit qui malis cibis et humoribus est plenus, omnia perdit et corrumpit, et morbi fit occasio: ita etiam hæc veneranda mysteria. Frueris mensa spirituali, mensa regali, et iterum os tuum luto inquinas? Ungis unguento, et rursus imples fœtore? Dic mihi, cum post annum es particeps communionis, existimas-ne quadraginta dies tibi

[1] Luc. XXII, 19.

sufficere ad emundationem peccatorum totius temporis? et cum rursus præterierit hebdomada, te dedis prioribus Dic mihi, si cum quadraginta diebus a longo morbo convalueris, rursus te dedas cibis illis, qui morbos procreant, non etiam priorem perdis laborem? Nam si mutantur quæ sunt naturalia, multo magis quæ nostri sunt instituti et liberi arbitrii. Ut exempli causa, natura videmus, et sanos habemus oculos : sed sæpe a mala habitudine læditur nostra videndi facultas. Si ergo mutantur naturalia, annon multo magis quæ nostri sunt liberi arbitrii? Quadraginta dies tribuis sanitati animæ, fortassis autem nec quadraginta, et te Deum placasse expectas? Jocaris-ne, o homo? Hæc dico, non ab uno eodemque annuo accessu vos arcens, sed volens nos perpetuo ad sancta accedere. Propterea acclamat etiam diaconus, tunc sanctos vocans, et per hanc vocem in omnibus ea quæ sunt reprehendenda considerans, ut nemo accedat non præparatus. Sicut enim in uno grege, in quo multæ quidem oves sunt sanæ, aliæ autem plenæ sunt scabie, necesse est oves eas quoque arceri a sanis : ita etiam in Ecclesia; quoniam aliæ quidem oves sunt sanæ, aliæ vero male affectæ, per hanc vocem has arcet ab illis, in omnem partem obiens, per hanc vocem valde terribilem sacerdos sanctos vocans et trahens. Nam quoniam fieri non potest ut homo norit quæ sunt proximi; « Quis enim, inquit, ex hominibus novit quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui est in homine[1]? » Emittit hanc vocem postquam peractum fuit sacrificium, ut nemo inconsiderate nec temere ad hunc fontem accedat spiritualem. Nam in grege (nihil enim vetat quominus eodem rursus utamur exemplo), morbidas quidem intus includimus, et detinemus in tenebris, et eis aliud damus nutrimentum, non

[1] 1 Cor. II, 11.

permittentes ut purum hauriant aërem, neque ut herba vescantur sincera, neque ut a fonte qui est foris bibant. Ergo hic quoque vox ipsa est instar cujusdam vinculi. Non potes dicere : Nesciebam, ignorabam hanc rem sequi periculum. Atque maxime quidem hoc protestatus est Paulus. At dices : Non legi. Hoc non est excusatio, sed accusatio. Quotidie ingrederis Ecclesiam, et hoc adhuc ignoras ?

V. Cæterum ne hoc possis uti prætextu, ea de causa magna voce, terribili clamore, tanquam præco, manum tollens in altum, stans excelsus, et omnibus manifestus, et in tremendo illo silentio vehementer vociferans, alios quidem vocat, alios vero arcet sacerdos : non hoc manu faciens, sed lingua clarius et apertius quam manu. Nam vox illa in nostras aures incurrens tanquam manus, alios quidem expellit et ejicit, alios autem introducit et sistit. Dic mihi rogo, in Olympicis certaminibus nonne stat præco magna et alta voce clamans, et dicens : Numquid aliquis eum accusat, sit-ne servus, aut fur, aut malis moribus ? Atqui illa certamina non sunt animi, nec morum, nec mentis, sed roboris et corporis. Si ergo ubi est exercitatio corporum, instituti et voluntatis magna fit inquisitio, multo magis hic ubi tota est animi decertatio. Stat ergo nunc quoque qui est apud nos præco, non unumquemque capite tenens et adducens, sed omnes simul interno capite detinens; non alios ipsis adhibet accusatores, sed ipsos sibi ipsis. Non enim dicit : Num quis eum accusat? Sed quid? Num quis se ipsum accusat ? Nam quando dicit : Sancta sanctis, hoc dicit : Si quis non est sanctus, non accedat. Non solum, inquit, a peccatis purus, sed etiam sanctus. Sanctum enim non facit solum liberatio a peccatis, sed etiam præsentia Spiritus, et bonorum operum copiæ. Non solum, inquit, volo vos a

cœno esse liberatos, sed albos esse, et speciosos. Nam si rex Babylonius juvenes eligens ex captivitate, elegit pulchros specie et vultu decoros, multo magis eos qui astant mensæ regiæ pulchros esse oportet specie animæ, mundum habentes aureum, mundum vestimentum, regales calceos, formosum animæ vultum, ornatum aureum, cingulum veritatis. Qui talis est, accedat, et pocula tangat regia. Si quis autem pannis obsitus, sordidus, et squalidus ad mensam regiam velit ingredi, vide quanta patietur, cum non sufficiant quadraginta dies ad abluenda quæ omni tempore sunt admissa delicta. Nam si non sufficit gehenna, licet sit æterna, idcirco enim est æterna, multo minus hoc breve tempus. Non enim validam, sed imbecillam exhibuimus pœnitentiam. Eunuchos maxime oportet regi astare. Eunuchos dico qui mente sunt candida, qui nullam habent sordem, nec maculam, qui mente sunt excelsa, animi oculo placido et mansueto, acri, agilique, severo ac volubili, non autem somnolento et supino, multa libertate pleno, remoto autem ab omni impudentia et confidentia, vigilanti, sano, nec admodum mœsto ac tristi, nec minus diffuso et hilari. Hunc oculum possumus nobis architectari, visuque acrem efficere et pulchrum. Quando enim non ad fumum, neque ad cinerem deduximus, tales quippe sunt omnes res humanæ, sed ad auram subtilem, et aërem tenuem, ad ea quæ sunt excelsa et sublimia, et multa quiete plena, et puritate, et delectatione, ipsum statim recreabimus et confirmabimus tanti spectaculi voluptate perfusum. Vidisti male partas et multas divitias? ne tuum oculum eo sustollas: ea res est cœnum, et fumus, et malus vapor, tenebræ, et multa angustia, et curarum suffocatio. Vidisti hominem exercentem justitiam, suis contentum, et cui est magna latitudo remissionis, qui de iis quæ hic

sunt, nullam gerit curam, nec de iis est sollicitus? Illic eum fige et extolle, et efficies eum multo pulchriorem et splendidiorem, non terræ floribus eum pascens, sed virtute, temperantia, moderatione, et æquitate, et cæteris omnibus. Nihil enim æque turbat oculum, atque mala conscientia. « Turbatus est, inquit, ab ira oculus » meus : » nihil æque offundit tenebras. Eum libera ab hac offensione, et reddes lætum, alacrem et fortem, et qui bona spe semper nutrietur. Detur autem nobis omnibus, ut et eum, et alias ejusmodi animæ operationes comparemus, cujusmodi vult Christus, ut nobis imposito capite digni effecti, eo quo vult abeamus. Dicit enim, « Volo ut » ubi ego sum, illi quoque sint mecum, ut meam gloriam » videant[1]. » Quam detur nobis omnibus consequi in Christo Jesu Domino nostro, cum quo est Patri et Spiritui sancto, gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Joan. XVII, 24.

HOMILIA XVIII.

CAPUT X.

Superius dicens : Hostias et oblationes, et holocausta pro peccato noluisti; nec placita sunt tibi quæ secundum legem offeruntur. Tunc dixi : Ecce venio, ut faciam, Deus, voluntatem tuam : aufert primum, ut sequens statuat. In qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Jesu Christi semel. Et omnis quidem sacerdos præsto est quotidie ministrans, et easdem sæpe offerens hostias, quæ non possunt auferre peccata. Hic autem unam pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedet in dextera Dei. De cætero expectans, donec ponantur inimici ejus scabellum pedum ejus [1].

I. In iis quæ præcedunt ostendit inutilia esse sacrificia ad perfectam puritatem et munditiam, et esse typos ac figuras, et multum deficere. Quoniam ergo hoc ei occurrebat, si sunt typi ac figuræ, quomodo non cessarunt cum advenerit veritas, nec cesserunt, sed peraguntur? Hoc ergo nunc hic agit ostendens quod non amplius peraguntur, nec ut figura quidem et typus : ea enim Deus non admittit. Idque rursus non ex novo ostendit, sed ex Prophetis firmissimum ab alto petitum adducens testimonium, quod cessent, et desinant, et temere omnia agant, semper sancto Spiritui resistentes. Ostenditque ex abundanti ea non nunc cessasse, sed statim in ipso Christi adventu,

[1] Hebr. x, 8-13.

imo ante ejus adventum : et quod ea non solvit, et abolevit Christus, sed prius fuerunt soluta et abolita, et tunc ipse advenit. Nam ne dicant : Etiam absque hoc sacrificio potuimus placere Deo, expectavit ut etiam per illos ipsa redarguerentur, et tunc ipse advenit. « Sacrificium enim, » inquit, et oblationem noluisti. » Omnia per hæc sustulit, ut qui in genere dixerit et in specie : « Holocausta pro peccato non tibi placuerunt [1]. » Oblatio autem erat quidquid extra sacrificium offerebatur. « Tunc dixi : Ecce venio. » De quonam hoc dictum est? De nullo alio quam de Christo. Hic nullam confert culpam in eos qui offerebant, ostendens se non propter eorum improbitatem et vitia, ea non habere accepta, sicut dicit alibi, sed quod de cætero sit probatum, et deprehensum eam rem nihil habere virium, neque tempus conveniens. Quid hoc autem ad hoc quod sæpe offerrentur sacrificia? Non ex eo solum quod sæpe offerrentur, dicit esse perspicuum quod essent imbecilla, et nihil prodessent, sed etiam ex eo quod Deus ea non admitteret tanquam inutilia, et quæ nihil juvarent. Et dicit alibi : « Si voluisses sacrificium, dedissem[2]. » Per hoc ergo etiam significat se nolle. Non sunt ergo sacrificia voluntas Dei, sed sacrificiorum abolitio. Igitur præter voluntatem sacrificant. Quid est, « Ut faciam voluntatem tuam? » Ut me ipsum, inquit, tradam, hæc est Dei voluntas : in qua voluntate sanctificati sumus; hic etiam significat, non sacrificia, sed Dei voluntatem homines purgare : ergo sacrificia peragere non ex Dei voluntate erat. Et quid miraris, si non sit nunc Dei voluntas, cum nec ejus esset voluntas ab initio? « Quis enim hæc, inquit, requisivit ex manibus » vestris[3]? » Quomodo ergo jussit ipse? Se ad eorum captum demittens. Sicut dicit Paulus : « Volo omnes homines » sicut me ipsum esse in continentia[4]. » Et rursus dicit :

[1] Psal. XXXIX. — [2] Id. L, 17. — [3] Isaï. I, 12. — [4] 2 Cor. VII, 7.

« Volo juniores nubere, filios procreare [1]. » Duas ponit voluntates, sed non ambæ sunt ejus, etiamsi jubeat : sed hæc quidem est ejus, et ideo eam ponit non allata causa ; illa autem non est illius, etiamsi velit, et ideo adjecta est cum causa. Nam cum prius eas accusasset, quod contra Christum essent luxuriatæ, tunc dicit : « Volo juniores nubere, » filios procreare. » Ita hic quoque sese accommodans rem dispensat : non erat ejus princeps voluntas quod fierent sacrificia, sicut etiam dicit se nolle mortem peccatoris, sed ut ipse convertatur et vivat [2]. Dicit autem alibi non solum voluisse, sed etiam desiderasse. Etsi hæc sunt contraria : desiderium enim est intensa voluntas. Quomodo ergo non volens, alibi desideras, quod quidem signum est quod valde velis ? Ita hic quoque. « In qua voluntate sanc- » tificati sumus, inquit. » Quomodo sanctificati, ipse explicat. « Per oblationem corporis Jesu Christi semel. Et omnis » quidem sacerdos præsto est quotidie ministrans, et eas- » dem sæpe offerens hostias. » Stare ergo signum est ministrandi ; sedere vero signum est quod ministretur. « Hic » autem unam pro peccatis offerens hostiam, in sempiter- » num sedet in dextera Dei, de cætero expectans donec » ponantur inimici ejus scabellum pedum ejus. Una enim » oblatione consummavit in æternum sanctificatos. Con- » testatur autem nos et Spiritus sanctus [3]. » Dixit illas non offerri, et collegit ex scriptis et non scriptis. Alioquin autem dictum quoque adduxit propheticum, dicens : « Sa- » crificium et oblationem noluisti. » Dixit quod peccata remiserit. Rursus hoc quoque probat ex scripto testimonio : « Contestatur autem nos, inquit, et Spiritus sanctus. » Postquam enim dixit : « Hoc autem testamentum quod tes- » tabor ad illos. Post dies illos, dicit Dominus, dabo leges

[1] 1 Tim. v, 14. — [2] Ezech. xviii, 23. — [3] Hebr. x, 12-14.

» meas in cordibus eorum, et in mentibus eorum superscribam eas. Et peccatorum, et iniquitatum eorum jam non recordabor amplius. Ubi autem horum remissio, jam non est oblatio pro peccato[1]. » Remisit ergo peccata, quando dedit testamentum. Testamentum autem dedit per sacrificium. Si ergo remisit peccata per unum sacrificium, non est amplius opus secundo. Sedit in dextera Dei, de cætero expectans. Quanam de causa est dilatio? Ut ponantur inimici ejus sub pedibus ejus; una enim oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos. Sed dixerit fortasse quispiam: Cur non statim posuit? Propter fideles qui erant nascituri et generandi. Undenam autem constabit quod ponentur? Per hoc quod dixit eum sedisse. Rursus revocavit in memoriam testimonium illud quod dicit: « Donec ponat inimicos sub pedibus ejus. » Inimici autem ejus sunt Judæi. Deinde quoniam dicit: Donec ponantur inimici sub pedibus ejus, valde autem urgebant, ea de causa ponit omnia quæ sequuntur, quæcumque dicit de fide. Quinam autem sunt inimici? Infideles omnes, dæmones, nec solum Judæi. Magnam autem subjectionem tacite significans, non dixit, subjiciantur, sed, ponantur sub pedibus ejus. Ne simus ergo ex inimicis. Non soli enim inimici sunt illi infideles et Judæi, sed etiam qui immunda vita sunt pleni. « Prudentia enim carnis est Deo inimica. » Legi Dei non est subjecta, neque potest[2]. » Quid ergo, inquit, non est hoc crimen? Et maxime quidem est crimen. Malus enim, quandiu est malus, non potest subjici: pœnitere autem potest, et bonus fieri.

II. Ejiciamus igitur cogitationes, et sensus carnales. Quæ sunt autem carnalia? Quæcumque faciunt ut corpus floreat et bene sit affectum, animam autem male afficiunt. Ut, exempli causa, divitiæ, deliciæ, gloria. Hæc omnia

[1] Hebr. x, 15-18. — [2] Rom. viii, 6.

sunt carnis : amor corporum. Ne ergo amemus habere plus quam alii : sed paupertatem semper prosequamur. Ipsa enim est magnum bonum. At humilem, inquit, vilemque facit et abjectum. Hoc enim nobis est opus, nobis enim multum confert. « Paupertas, inquit, hominem reddit hu- » milem[1]. » Et rursus Christus : « Beati pauperes spiritu[2]. » Propterea ergo doles quod viam habes quæ ducit ad virtutem? Nescis quod ea nobis multam dat fiduciam? « At » sapientia, inquit, pauperis nihil penditur[3]. » Et rursus alius dicit : « Paupertatem et divitias ne dederis mihi, et, » A fornace paupertatis libera me[4]. » Quomodo autem rursus, si divitiæ et paupertas sunt a Domino, malum est paupertas aut divitiæ? Quanam ergo de causa hæc dicta sunt? Hæc dicebantur in Veteri, ubi divitiarum magna habebatur ratio : ubi paupertatis magna erat despicientia : ubi hæc quidem erat execratio ac maledictio, illæ vero benedictio. Sed vis-ne audire laudes paupertatis? Eam suscepit Christus, et dicit : « Filius autem hominis non ha- » bet ubi caput reclinet. » Et rursus dicebat Discipulis : « Nolite possidere aurum, neque argentum, neque duas » tunicas[5]. » Et Paulus scribens dicebat : « Tanquam ni- » hil habentes, et omnia possidentes[6]. » Et Petrus dicebat ei qui erat claudus, a die quo erat natus, « Argen- » tum et aurum non est mihi[7]. » In hoc quoque Veteri, ubi in admiratione habebantur divitiæ, quinam, quæso, erant admirabiles? Annon Elias, qui nihil habebat præter pellem ovillam? annon Eliseus? annon Joannes? Nemo ergo sit humilis et abjectus propter paupertatem. Non est paupertas quæ facit humilem et abjectum, sed divitiæ quæ cogunt egere multis, et compellunt ut multis habeantur gratiæ. Quid autem erat Jacobo pauperius, dic mihi, qui

[1] Prov. x, 4.— [2] Matth. v, 3. — [3] Eccle. ix, 16. — [4] Prov. xxx, 8. — [5] Matth. viii, 20, et x, 9. — [6] 2 Cor. vi, 10. — [7] Act. iii, 6.

dicebat, « Si Dominus mihi dederit panem ad comedendum, et vestem ad induendum [1]? » Num ergo fiduciæ et loquendi libertatis expertes erant Elias, et Joannes? Annon ille quidem arguit Achab; hic vero Herodem? Hic dicebat, « Non licet tibi habere uxorem Philippi fratris tui [2]: » Elias autem libere et confidenter dixit Achabo: « Non ego » perverto Israël, sed tu et domus patris tui [3]. » Vides quod hoc magis efficit fiduciam et loquendi libertatem, nempe paupertas? Nam dives quidem est servus, ut qui damno sit obnoxius, et cuilibet volenti præbeat ut ipsi male faciat. Qui autem nihil habet, non timet bonorum publicationem, neque condemnationem. Si itaque paupertas efficeret ut homines carerent loquendi libertate, non misisset Christus Discipulos cum paupertate ad rem, quæ multa egeret libertate loquendi et fiducia. Pauper enim est valde fortis, et non habet unde afficiatur injuria, aut mali aliquid patiatur. Dives autem est omni ex parte captu facilis, et perinde est ut si quis eum qui multos et longos trahit funes facile ceperit, nudum autem facile non possit apprehendere ac detinere. Ita etiam hoc quoque evenit in divite. Mancipia, aurum, prædia, negotia innumerabilia, innumerabiles sollicitudines, ærumnæ, casus et necessitates, efficiunt ut facile capi possit ab omnibus.

III. Nemo ergo jam existimet paupertatem esse causam infamiæ et decoris. Nam si adsit virtus, omnes orbis terrarum divitiæ, ne sunt quidem lutum, nec festuca si cum ea conferantur. Eam igitur consectemur, si velimus ingredi regnum cœlórum. « Vende enim, inquit, omnia quæ » habes, et da pauperibus, et habebis thesaurum in cœlo. » Et rursus: « Difficile est divitem intrare in regnum cœlo- » rum [4]. » Vides quod etiamsi non adsit, eam oportet at-

[1] Gen. XXVIII, 20. — [2] Luc. XIV, 3. — [3] 3 Reg. XVIII, 18. — [4] Matth. XIX, 21 et 29.

trahere? tantum bonum est paupertas : est enim quædam deductio ad viam quæ ducit ad cœlum, unctio athletica, magna quædam et admirabilis exercitatio, portus tranquillus. Sed multis, inquit, opus habeo, nec volo donum aliquod gratuitum ab aliquo accipere. Sed in hoc quoque longe minus quam tu habet dives. Nam tu quidem fortasse, ut alaris, tibi aliquid donari petis. Ille autem impudenter petit pro rebus innumerabilibus, et ut plus quam alii possideat. Quamobrem divites sæpe multis egent. Quid dico multis? sæpe iis quæ ipsis sunt indigna : ut exempli causa, sæpe indigent militibus qui sunt in ordinem relati, et qui sunt servi. Pauper autem ne ipso quidem eget rege : et si egeat, admirabilis habetur quod se eo redegerit, cum ei liceat ditescere. Nemo ergo accuset paupertatem, ut quæ causa sit malorum innumerabilium; neque contradicat Christo, qui eam dicit virtutis esse perfectionem, dicens : « Si vis » perfectus esse. » Hoc enim et verbis dixit, et factis ostendit, et docuit per Discipulos. Paupertatem ergo consectemur : ea enim est magnum bonum sobriis, et iis qui sapiunt. Fortasse aliqui ex iis, qui audiunt, ominantur. Facile credo. Magnus est hic morbus apud plurimos homines, et tanta est tyrannis pecuniæ, ut nec verbis tenus ejus ferant recusationem, sed ei etiam ominentur. Procul hæc sint a Christiani anima. Nihil enim est ditius eo qui paupertatem sua sponte eligit, et cum magna animi alacritate. Quomodo? Dico, et, si vultis, eum qui sua sponte paupertatem eligit, ipso rege ditiorem esse pronuntio. Nam ille quidem eget multis, et est sollicitus, ac timet ne ei deficiat militaris commeatus : hic autem omnia habet affatim, et de nullo timet, nedum de tam multis. Quis ergo, dic quæso, est dives, is-ne qui quotidie est sollicitus, et cogitat et studium ponit ut multa colligat; ac timet ne aliquando deficiant? an is qui nihil colligit, et cui abunde omnia

suppetunt, et nullo indiget? virtus enim et Dei metus dat fiduciam, non pecuniæ. Illæ enim etiam in servitutem redigunt. « Xenia enim, inquit, et dona excæcant oculos » sapientum, et quasi frenum in ore avertunt correptiones[1]. » Considera quomodo pauper ille Petrus Ananiam illum divitem puniit. Annon hic quidem erat dives : ille vero pauper? Sed vide illum quidem loquentem cum auctoritate, et dicentem : « An agrum tanti vendidistis? » Hunc vero dicentem cum submissione, « Certe tanti[2]. » Et quis, inquit, mihi dabit ut sim sicut Petrus? Licet tibi esse sicut Petrus, si velis quæ habes abjicere. Disperge, da pauperibus, Christum sequere, et eris talis. Quomodo? Ille, inquit, fecit signa. Hoc-ne est, dic quæso, quod Petrum fecit admirabilem, an fiducia quam est consecutus ex vitæ institutione? Non audis Christum dicentem : « Nolite gaudere » quod dæmonia vobis obediant. Si vis esse perfectus, » vende quæ habes, et da pauperibus : et habebis thesaurum » in cœlis[3]. » Audi quid dicat Petrus : « Aurum et argentum » non est mihi : quod autem habeo, hoc tibi do[4]. » Si quis habet aurum et argentum, illa non habet. Quid vero, inquit, quod multi nec illa habent, nec ista? Quia non sponte sunt pauperes. Quicumque sponte sunt pauperes, habent omnia bona. Nam et si nec mortuos nec claudos excitant et erigunt, sed tamen quod est majus his omnibus, habent apud Deum fiduciam, audient illo die beatam illam vocem, « Venite, be» nedicti Patris mei. » Quid est isto melius? « Possidete para» tum vobis regnum a constitutione mundi. Esurivi enim, et » dedistis mihi quod comederem : sitivi, et dedistis mihi » quod biberem. Hospes eram, et me collegistis : nudus » eram, et me induistis : infirmus eram et in carcere, et me » visitastis. Possidete paratum vobis regnum a constitutione

[1] Eccli. xx, 29. — [2] Act. v, 8. — [3] Matth. xix, 21. — [4] Act. iii, 6.

»mundi[1].» Fugiamus ergo avaritiam et plura habendi cupiditatem, ut assequamur regnum cœlorum. Nutriamus pauperes, ut Christum nutriamus, ut ejus simus cohæderes, in Christo Jesu Domino nostro, cum quo Patri, simulque sancto Spiritui gloria, potestas, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XIX.

CAPUT X.

Habentes itaque, fratres, fiduciam in introitu sanctorum in sanguine Jesu. Quam initiavit nobis viam novam et viventem, per velamen, id est, carnem suam. Et sacerdotem magnum super domum Dei. Accedamus cum vero corde in plenitudinem fidei, aspersi corda a conscientia mala. Et abluti corpus aqua munda, teneamus spei nostræ confessionem indeclinabilem[2].

I. Cum ostendisset interesse inter Pontificem et sacrificia, et tabernaculum[3], et testamentum, et promissionem, et multum interesse; siquidem illa quidem sunt temporalia, hæc vero æterna : illa quidem prope interitum, hæc vero manentia : illa imbecilla, hæc perfecta : illa typus ac figura, hæc veritas. « Non enim secundum »legem mandati, inquit, carnalis, sed secundum virtu»tem vitæ insolubilis[4]. » Et rursus, « Tu es sacerdos in

[1] Matth. xxv, 34-36. — [2] Hebr. x, 19-23. — [3] Vide D. Guillon, tom. xv, p. 425-429. — [4] Hebr. vii, 16.

» æternum. » Ecce sacerdotis perpetuitatem. Et de testamento : Illud, inquit, est vetus. Quod enim antiquatur et senescit, prope interitum est. Hoc autem novum et habens remissionem peccatorum ; illud vero nihil tale. « Nihil » enim lex adduxit ad perfectum[1], » inquit. Et rursus : « Sacrificium et oblationem noluisti. » Illud quidem manufactum, hoc autem non manufactum ; illud habens sanguinem hircorum, hoc vero Domini ; illud stantem sacerdotem, hoc sedentem. Quoniam ergo omnia illa minora, hæc autem majora, propterea dicit, « Habentes itaque, » fratres, fiduciam. » Fiduciam undenam ? a remissione. Sicut peccata, inquit, efficiunt et afferunt pudorem, ita fiduciam affert et facit quod omnia sint nobis remissa. Neque hoc tantum, sed quod facti simus cohæredes, et tantam simus asseculi charitatem. « In introitu sanctorum. » Quid hic dicit introitum? Cœlum, et progressum ad spiritualia. « Quam initiavit, » hoc est, quam construxit, et a qua incœpit. Initiatio enim seu dedicatio est de cætero initium usus. Quam construxit, inquit, et per quam ipse est ingressus. « Viam novam et viventem. » Hic ostendit spei plenitudinem. Recentem, inquit. Contendit ostendere nos omnia habuisse majora, siquidem nunc apertæ sunt portæ cœlorum, quod nec Abrahami quidem tempore contigit. Et recte dicit viam novam et viventem. Nam prima via erat mortis, ducens ad inferos, hæc autem vitæ. Et non dixit vitæ, sed eam appellavit viventem ; hoc est manentem. « Per velamen, inquit, per carnem suam. » Ipsa enim caro ei prima illam viam secuit. Ipsam ei carnem initiavit, ut ipse dignaretur per illam ingredi. Velamen autem merito carnem vocavit. Quando enim sublatus fuit in altum, tunc apparuerunt ea quæ sunt in cœlis. « Ac» cedamus, inquit, cum vero corde. » Quinam accedamus ?

[1] Hebr. VIII. 13.

Si quis sanctus, fide et spirituali adoratione. « Cum vero » corde, in plenitudine fidei, » id est, quoniam nihil est aspectabile, neque sacerdos, neque sacrificium, neque altare. Quanquam nec ille quidem sacerdos erat aspectabilis, sed ipse stabat intus, illi autem extra omnes, nempe totus populus. Hic autem non solum hoc ostendit, quod sacerdos intraverit in sancta; hoc enim declarat dicens, « Et sacerdotem magnum super domum Dei; » sed quoniam nos quoque intramus. Propterea, inquit, in plenitudine fidei. Fieri enim potest ut etiam credat dubitans : ut multi sunt qui etiam nunc dicunt, nonnullorum esse resurrectionem, nonnullorum autem non esse. Hoc non est fidei plenitudo. Æque oportet credere, atque de iis quæ videntur, et multo amplius. Nam hic quidem errari potest in iis quæ videntur : illic autem nequaquam. Hic quidem sensui permittimus; illic vero spiritui. « Aspersi » corda a conscientia mala. » Ostendit, quod non solum fides, sed vita quoque quæritur, quæ ex virtute agatur, et sibi nullius rei malæ esse conscium. Non enim cum plenitudine suscipiunt sancta eos qui non sunt sic affecti. Sunt enim sancta et sancta sanctorum. Hic ergo homo nullus intrat profanus. Illi in corpore aspergebantur, nos in ipsa conscientia. Quamobrem nunc quoque licet ipsa aspergi virtute. « Et abluti corpus aqua munda. » Lavacrum, inquit, non est hic mundans corpora, sed animam. « Fidelis » enim est qui promisit. » Quidnam vero promisit ut fidelis sit? Quod hinc oportet decedere, et regnum intrare. Nihil ergo curiose scrutare, neque rationes exige. Res nostræ egent fide. « Et consideremus, inquit, invicem in provo- » cationem charitatis et bonorum operum. Non deserentes » collectionem nostram, ut quidam solent; sed consolantes, » et tanto magis, quanto videritis appropinquantem diem[1]. »

[1] Hebr. x, 24, 25.

Et rursus alibi dicit : « Dominus prope est : nihil sol-
» liciti sitis[1]. « Nunc enim propinquior est nostra sa-
» lus. » Et rursus, Tempus breve est[2]. » Quid est, « Non
» deserentes congregationem nostram ? » Novit ex conventu
et ex congregatione multam esse vim. « Ubi enim sunt,
» inquit, duo aut tres congregati in nomine meo, illic sum
» in medio eorum[3]. » Et rursus : « Ut sint unum, ut et nos
» unum sumus[4]. » Et iterum, « Omnium erat anima una,
» et cor unum[5]. » Non hoc autem solum, sed etiam quod
augeatur charitas per congregationem. Si augeatur autem
charitas, necesse est ut etiam augeantur quæ sunt Dei.
« Oratio, inquit, fiebat sine intermissione a populo[6]. »
Sicut consuetudinis est quibusdam. Hic non solum est
hortatus, sed etiam reprehendit. « Et consideremus invi-
» cem in provocationem charitatis et bonorum operum. »
Novit hoc quoque fieri ab eorum congregatione. Sicut
enim ferrum ferrum acuit, ita etiam conventus auget cha-
ritatem. Nam si lapis lapidi attritus ignem emittit : quanto
magis anima animæ admixta ? Vide; non dicit, Ad æmula-
tionem, sed « Ad provocationem charitatis. » Quid est, ad
provocationem charitatis ? Ut magis diligant et diligantur :
« Et bonorum operum, » ut capiant æmulationem. Si enim
facere majorem vim habet ad docendum, quam dicere;
multos vos quoque habetis doctores, hoc in multitudine
facientes per opera. Quid est, « Accedamus cum vero
» corde ? » Hoc est absque hypocrisi et simulatione. Væ
enim, inquit, cordi timido, et manibus dissolutis ac re-
missis. Nullum, inquit, sit in nobis mendacium. Ne alia
quidem dicamus, alia vero sentiamus. Hoc est enim men-
dacium. Neque simus pusilli animi, hoc enim non est
veri cordis. Ex eo quod non credamus, efficitur ut simus

[1] Philip. IV, 5, 6. — [2] I Cor. VII, 29. — [3] Matth. XVIII, 20. —
[4] Joan. XVII, 11. — [5] Act. IV, 32. — [6] Id. XII, 5.

pusilli animi. Quomodo autem hoc erit? Si nobis certo persuadeamus per fidem. « Aspersi corda. » Cur non dixit, mundati, sed, aspersi? Volens ostendere differentiam eorum quæ aspergunt, alterum quidem dicit esse Dei, alterum vero nostrum. Abluere enim conscientiam et aspergere, est Dei; in veritate autem accedere, et cum certa ac plena per fidem persuasione, est nostrum. Deinde etiam fidei dat virtutem ex veritate et eo qui promisit. Quid est, « Et abluti corpus aqua munda? » Quæ mundos efficit, aut quæ non habet sanguinem. Deinde addit id quod est perfectum, nempe charitatem. « Non deserentes » collectionem nostram. » Quod quidam faciunt, et scindunt conventus. Hoc illis prohibet. « Frater enim a fratre » adjutus, est sicut urbs munita. Sed consideremus invi» cem in provocationem charitatis[1]. » Quid est, « Conside» remus invicem? » nam si quis sit virtute præditus, eum imitemur, eum aspiciamus, ut diligamus et diligamur. Nam a charitate fiunt bona opera.

II. Magnum bonum est conventus ac congregatio. Ipsa enim eam charitatem reddit ardentiorem, et ex ipsa omnia nascuntur bona. Nullum est enim bonum, quod non per charitatem fiat. Eam igitur inter nos confirmemus. « Ple» nitudo enim legis est dilectio[2]. » Non est nobis opus laboribus, neque sudoribus, si nos alter alterum diligamus. Via est quæ sua sponte ducit ad virtutem. Sicut enim in via publica, si quis invenerit initium, ab ipso ducitur, nec duce opus est: ita etiam in charitate, solum apprehende initium, confestim ab ipso duceris et dirigeris. « Charitas, » inquit, patiens est, benigna est, non cogitat malum[3]. » Si cogitet quispiam ipse apud se, quomodo erga se, sic et erga proximum sit affectus. Sibi nemo invidet: omnia bona sibi precatur: se præponit omnibus: pro se vult omnia

[1] Prov. xviii, 19. — [2] Rom. xiii, 10. — [3] I Cor. xiii, 4.

facere. Si ergo in alios quoque sic afficiamur, omnia soluta sunt mala : non sunt inimicitiæ : non est avaritia et plura habendi cupiditas. Quis enim, ut plus habeat, se ipsum voluerit fraudare? Nemo; sed contra. Communia igitur omnia possidebimus, nec cessabimus nos ipsos congregare. Et si hoc faciamus, locum non habebit injuriæ acceptæ recordatio. Quis enim in animum induxerit se ipsum odisse, et a se sibi illatæ injuriæ meminisse? Quis voluerit sibi ipsi irasci? Annon omnium maxime nobis ipsis ignoscimus? Si sic etiam affecti fuerimus in proximos, nunquam erit injuriæ acceptæ recordatio. Et quomodo, inquit, fieri potest ut quispiam proximum æque diligat atque se ipsum? Si hoc alii non fecerunt, recte existimas hoc fieri non posse. Sin autem fecerunt, perspicuum est quod hoc a nobis non fiat propter nostram ignaviam et socordiam. Alioquin autem nihil præcipit Christus quod non possit fieri, cum etiam multi ejus præcepta superarint. Quis autem hoc fecit? Paulus, Petrus, totus sanctorum chorus. Sed si dixero quidem quod dilexerunt proximos, nihil dicam magnum; inimicos ita dilexerunt, ut eos qui sunt unanimes nemo magis dilexerit. Quis enim elegerit ire in gehennam pro iis qui sunt unanimes, cum in regnum abiturus esset? Nullus. Sed Paulus hoc elegit pro inimicis, pro iis qui cum lapidibus appetierant, pro iis qui flagris eum ceciderant. Quænam ergo nobis dabitur venia? quænam excusatio, si ne minimam quidem partem dilectionis, quam in inimicos suos ostendit Paulus, nos in nostros amicos ostendamus? Beatus quoque Moyses ante eum, pro inimicis qui ipsum lapidibus appetierant voluit deleri de libro Dei[1]. David quoque videns eos qui ipsi restiterant interimi, dicit : « Ego pastor » peccavi : isti autem quid fecerunt[2]? » Saülem quoque cum haberet in manibus, noluit de medio tollere, sed servavit,

[1] Exod. XXXII. — [2] 2 Reg. XXIV, 17.

idque cum ipse venturus esset in periculum. Si autem hæc facta sunt in Veteri, quamnam assequemur nos veniam, qui in Novo vitam agimus, et nec ad eam quidem, ad quam illi, perveniamus mensuram? Nam si justitia nostra non abundaverit plus quam justitia Pharisæorum et Scribarum, non intrabimus in regnum cœlorum. Cum autem etiam minus habeamus quam illi, quomodo intrabimus? « Diligite, » inquit, inimicos vestros, et eritis similes Patri vestro, qui » est in cœlis[1]. » Diligite ergo inimicum. Non enim illum beneficio afficis, sed te ipsum. Quomodo? Par Deo efficeris. Ille si a te fuerit dilectus, non multum lucri fecit: fuit enim dilectus a conservo. Tu autem si conservum dilexeris, magnum fecisti lucrum; efficeris enim Deo similis. Vides quod tibi gratificaris, non illi? Nam præmium tibi, non illi proponit. Quid vero, inquit, si sit malus? Tanto major est tua merces, et de improbitate illi debes habere gratiam, etiamsi innumerabilibus sit affectus beneficiis. Nam nisi valde fuisset malus, non tibi valde crevisset merces. Causa itaque non diligendi, nempe dicere quod sit malus, eadem est causa diligendi. Tolle adversarium, nempe antagonistam, et coronarum tollis occasionem. Non vides quomodo athletæ decertant calathis arena impletis? Tibi autem non opus est in hoc studium ponere. Vita est plena iis quæ te exercent fortemque reddunt ac robustum. Non vides quod etiam arbores quo magis ventilantur et agitantur a ventis, eo fiunt fortiores et densiores? Et nos quoque si simus lenes et patientes, erimus etiam fortes et validi. « Nam vir, » inquit, patiens et longanimis multus est in prudentia: qui » est autem pusilli animi, est valde insipiens[2]. » Vides hujus quanta sit laus, illius quanta accusatio? Valde insipiens, hoc est, admodum. Non simus ergo pusilli inter nos animi. Non fit enim hoc ex inimicitiis, sed ex eo quod pusillo si-

[1] Matth. v, 4. — [2] Prov. xiv, 31.

mus animo. Quod si fuerit fortis, omnia facile feret, neque quidquam poterit eum demergere, sed ad tranquillos deducet portus. Quos detur nobis omnibus consequi, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri una cum sancto Spiritu gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XX.

CAPUT X.

Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia. Terribilis autem quædam expectatio judicii, et ignis æmulatio, quæ consumptura est adversarios [1].

I. Quæcumque arbores plantatæ, et alia quoque adhibita diligentia agricolarum manibus et laboribus excultæ, nullum ferunt fructum, radicitus avulsæ jaciuntur in ignem : tale quid fit etiam in illuminatione, nempe in baptismate. Nam postquam nos Christus plantarit, et spiritualem perceperimus irrigationem, si deinde nullum fructum ostenderimus, nos expectat ignis gehennæ, et flamma quæ non potest extingui. Paulus ergo cum adhortatus esset ad charitatem, et ad ferendos fructus bonorum operum, incitatos a melioribus et benignioribus; quænam ea sunt? quod introïtum habeamus in sancta, quam initiavit nobis viam recentem; hoc ipsum rursus ita loquens facit etiam a tristioribus et molestioribus. Nam cum dixis-

[1] Hebr. x, 26, 27.

set : Non deserentes collectionem nostram, sicut consuetudinis est quibusdam, sed consolantes, et tanto magis, quanto videritis appropinquantem diem; illa quippe est sufficiens ad consolationem; subjunxit : « Voluntarie enim » peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis ; » opus est, inquit, bonis operibus, et valde opus est. « Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam » veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia. » Id est, mundatus es, liberatus es a criminibus, factus es filius. Si ergo revertaris ad priorem vomitum, rursus manet abdicatio et ignis, et quæcumque sunt hujusmodi. Non est enim secunda hostia. Hic rursus nos adoriuntur qui tollunt pœnitentiam, et quicumque cunctantur venire ad baptisma. Hi quidem dicunt non esse eis tutum venire ad baptisma, siquidem non est secunda remissio. Illi vero dicunt non esse tutum iis, qui peccarunt, impertiri mysteria, si non est secunda remissio. Quid ergo dicemus utrisque ? Quod hic non tollit pœnitentiam, nec eam quæ per pœnitentiam fit placationem, neque expellit et dejicit per desperationem eum qui est lapsus. Non est usque adeo inimicus nostræ salutis, sed secundum aufert lavacrum. Non enim dixit : Non est amplius pœnitentia, aut non est amplius remissio : sed, « Non est amplius hostia, » hoc est, non est amplius crux secunda : hoc enim vocat hostiam. Una enim, inquit, hostia consummavit in perpetuum eos qui sanctificantur, non sicut judaïca, neque sæpe. Propterea enim tam multa susquedeque disseruit de hostia, quod sit una et una : non hoc solum volens ostendere, quod in hoc differat a judaïcis : quinetiam ut reddat securos, ut congruenter legi Judæorum non amplius aliam expectent hostiam. Voluntarie enim peccantibus nobis, inquit. Vides quam sit propensus ad ignoscendum? Voluntarie, inquit, peccantibus nobis. Ignoscitur itaque involuntariis. « Post

» acceptam notitiam veritatis, » aut Christi dicit, aut omnium dogmatum. « Jam non relinquitur pro peccatis hos» tia. » Sed quid? « Terribilis autem quædam expectatio » judicii, et ignis æmulatio, quæ consumptura est adver» sarios. » Non solum dicit infideles, sed eos etiam qui faciunt contraria virtuti, aut quod idem ignis apprehendet etiam domesticos, qui adversarios. Deinde significans quam sit edax, eum veluti animavit, dicens : Ignis æmulatio quæ consumptura est adversarios. Sicut enim fera irritata et efferata, non cessaverit donec aliquem comprehenderit et exederit : ita etiam ille ignis, tanquam quispiam punctus æmulatione, quos apprehenderit non dimittit, sed rodit et dilacerat. Deinde etiam subjungit rationem minarum, quod id merito et jure fiat. Quod quidem confert ad fidem, quando ostenderimus quod jure fiat. « Irritam quis faciens legem Moysis, sine ulla misera» tione, duobus vel tribus testibus moritur[1]. » Sine ulla miseratione, inquit. Quare nulla venia, nulla est illic misericordia. Atqui lex est Moysis : ipse enim multa constituit. Quid est duobus vel tribus? Si duo, inquit, vel tres testimonium tulerint, statim dant pœnas. Si ergo in Veteri, ubi lex Moysis fit irrita, tantum est supplicium; quanto magis hic? Ideo ita dicit : « Quanto magis putatis » deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, » et sanguinem testamenti pollutum duxerit, et Spiritui » gratiæ contumeliam fecerit[2]. »

II. Et quomodo conculcat quispiam Filium Dei? Quando qui est ejus particeps in mysteriis, peccatum, inquit, fecerit, non eum conculcavit? non eum despexit? Ut enim nullam habemus rationem eorum quæ conculcantur: ita etiam qui peccant, nullam Christi habent rationem, et sic peccant. Factus es corpus Christi, et das te dia-

[1] Hebr. x, 28. — [2] Ibid. 29.

bolo conculcandum? « Et sanguinem, inquit, pollutum » duxerit. » Quid est commune seu pollutum? Hoc est immundum, aut nihil amplius habens quam cætera. « Et Spi» ritui gratiæ contumeliam fecerit. » Nam qui beneficium non accipit, eum qui benefecit afficit contumelia. Fecit te filium; tu autem vis fieri servus. Venit, apud te habitavit : tu autem ad te introduxisti malas cogitationes. Christus voluit apud te stare et collocari : tu autem ipsum conculcas per crapulam, per ebrietatem. Audiamus qui indigne sumus participes mysteriorum. Audiamus qui indigne ad mensam illam accedimus. « Nolite, inquit, dare » sancta canibus, ne quando ea conculcent suis pedibus[1]. » Hoc est, ne aliquando despiciant, ne respuant. Sed hæc non dixit, at quod est terribilius. Nam ex eo quod est terribile, constringit animas. Hoc enim sufficit ad convertendum non minus quam consolatio, et simul ostendit differentiam et supplicium, et eis dimittit judicium, utpote cum res sit manifesta. Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia? Hic mihi videtur etiam mysteria subindicare. Deinde subjungit etiam testimonium, dicens : « Hor» rendum est incidere in manus Dei viventis[2]. Scriptum est » enim : Mihi vindictam, et ego retribuam, dicit Dominus. Et » iterum judicabit Dominus populum suum[3]. » Incidemus, inquit, in manus Domini, et non in manus hominum. Sed si non agatis pœnitentiam, in Dei manus incidetis. Illud est terribile : hoc nihil est, in manus hominum incidere. Quando viderimus, inquit, aliquem hic puniri, ne timeamus præsentia, sed propter futura horreamus. « Nam secundum miseri» cordiam ejus, ita et ira ejus. Et super peccatores requies» cet furor ejus[4]. » Simul etiam aliud hic tacite innuit. « Mihi, inquit, vindictam, ego autem retribuam. » Hoc dic-

[1] Matth. VII, 6. — [2] Deut. XXXII, 5. — [3] Hebr. X, 30, 31, et Deut. XXX, 35, et Rom. XII, 19. — [4] Eccli. V, 7.

tum est de inimicis qui male faciunt, non de iis qui male patiuntur. Hic etiam eos consolatur dicens propemodum : Perpetuo manet Deus et vivit. Quamobrem etiamsi non nunc receperint, postea recipient. Illos, non nos oportet ingemiscere. Nam nos quidem incidemus in manus illorum: illi autem in manus Dei. Neque enim qui passus est male patitur, sed qui facit. Neque qui beneficio est affectus, beneficio afficitur, sed qui beneficio afficit. Hæc ergo cum sciamus, tolerantes simus ad male patiendum, prompti ad benefaciendum. Hæc autem erunt si pecunias despiciamus et gloriam. Qui has animi affectiones exuerit, erit omnibus hominibus liberalior, et eo ipso qui purpuram indutus est ditior. Non vides quod mala fiant propter pecunias? Non dico quæ fiunt propter avaritiam et plura habendi cupiditatem, sed quæ in ipsa quæ ex iis existit affectione : ut exempli causa, si quispiam amiserit pecunias, vivit vitam quavis morte graviorem. Quid doles? o homo, quid lacrymaris? Quod te Deus a supervacanea liberarit custodia? Quod non sedeas tremens et timens? Deinde si quis te alligarit thesauro, jubens illic sedere perpetuo, et vigilare pro alienis, doles et ægre fers. Tu autem cum te ipsum alligaris gravissimis vinculis, quoniam a servitute liberatus es, doles? Revera anticipatæ opinionis sunt dolores et gaudia. Eas enim sic custodimus, tanquam habentes aliena. Nunc verba a me habentur ad mulieres. Sæpe habet mulier aliquam vestem ex auro contextam, et eam concutit, lino involvit, diligenter custodit, de ea timet et ea non fruitur. Aut enim moritur, aut fit vidua, aut etiamsi nihil horum accidat, timens ne frequenti usu eam consumens, se ipsam privet. Etiamsi alius non auferat, se ipsam privat parcimonia. At eam alteri concedit. Sed neque est hoc evidens. Si autem concesserit, ea quoque rursus similiter utetur. Et si quisquam scrutetur ea

quæ sunt in ædibus, inveniet vestes maxime pretiosas, et alia exquisita, majore honore coli tanquam dominos animatos. Neque enim eis assidue utitur, sed timet et tremit, tineas et alia quæ solent exedere abigens, et plura ponens in unguentis et aromatibus, neque permittens omnibus ut ea illorum oculis pateant, sed ipsa sæpe cum marito ea diligenter componens et concinnans.

III. Annon jure, dic mihi, idololatriam vocavit Paulus avaritiam? Quem enim illi honorem exhibent idolis, cum isti quoque vestibus, et iis quæ sunt ex auro. Quousque cœnum movemus? Quousque luto et lateribus affixi sumus? Sicut enim illi laborabant Ægyptiorum regi, ita etiam nos laboramus diabolo, et flagris cædimur multo gravioribus. Et ne per hyperbolem id dictum putes. Quanto enim anima est corpore præstantior, tanto gravior est cura illa; vibicibus flagellamur quotidie, timemus solliciti et trementes. Sed si velimus ingemiscere, si velimus ad Deum suspicere, mittit ad nos non Moysen, neque Aaronem, sed verbum suum et compunctionem. Ipse cum venerit et animos nostros occupaverit, liberabit nos ab acerba servitute, educet nos ex Ægypto, a studio inutili et frustra laborante, et a servitute quæ nihil habet lucri. Atque illi quidem sunt egressi aureis acceptis, mercede ædificationis. Nos autem nihilo; atque utinam nihilo. Etenim nos nunc accipimus non vasa aurea, sed Ægypti mala, peccata, pœnasque et supplicia. Discamus igitur utilitatem accipere : discamus injuria affici : hoc est Christiani. Despiciamus vestes aureas : despiciamus pecunias, ne nostram despiciamus salutem. Despiciamus pecunias, et non despiciamus animam. Ea est enim quæ punitur : ea est quæ cruciatur. Illa enim hic manent, ea vero illuc abit. Dic mihi, cur te laceras, et non sentis? Hæc dico avaris, qui plura habendi laborant aviditate. Bonum est

etiam iis dicere qui ab avaris fraudantur et circumveniuntur. Ferte fortiter vobis ab avaris allata detrimenta. Illi se ipsos, non vos perimunt: Vos quidem privant pecuniis, se autem Dei benevolentia et auxilio. Qui est autem illa nudatus, etiamsi totius orbis sit divitias complexus, est omnium pauperrimus. Sin eam qui pauperrimus omnium est, habeat, est omnium ditissimus. « Dominus enim, inquit, pascit me, et nihil mihi deerit[1]. » Dic mihi, si virum habeas aliquem magnum et admirabilem, qui te valde amet, et tui curam gerat : deinde scias eum perpetuo victurum, nec te ante eum morituram, et eum omnia tibi præbiturum, ut eis secure tanquam tuis fruaris, velles-ne aliquid possidere ? Nam si omnibus nudata esses, annon existimares te ditiorem esse? Cur ergo luges? Quod non habeas pecunias? Sed cogita quod tibi sit ablata peccatorum occasio. At quod sis privata facultatibus? sed acquisivisti Dei benevolentiam. Et quomodo, inquit, acquisivi? Dixit, « Cur non » injuriam patimini? » Dixit, « In omnibus gratias agite[2]. » Dixit, « Beati pauperes spiritu[3]. » Cogita igitur quanta frueris benevolentia, si ea per facta ostenderis. Nam unum solum quæritur a nobis, ut in omnibus Deo agamus gratias, et omnia habebimus affatim; ut, exempli causa, Perdidisti decies mille libras auri? Confestim Deo age gratias, et acquisivisti centies mille libras per vocem illam et gratiarum actionem. Nam dic mihi, quando Job beatum pronuntias? quando habuit tot camelos, tot greges, et tot armenta, an quando illam emisit vocem, « Dominus de» dit, Dominus abstulit[4]? » Etenim diabolus propterea nos damno afficit, non ut auferat pecunias; scit enim eas nihil esse; sed ut per ea nos cogat dicere aliquid blasphemum. Ita etiam de beato Job non ad hoc solum studium

[1] Psal. XXII, 1. — [2] 1 Thess. V, 18. — [3] Matth. V, 3. — [4] Job. I, 21.

ponebat ut eum faceret pauperem, sed etiam ut enuntiaret blasphemiam. Quando certe eum nudavit omnibus, vide quid ei dicat per uxorem : « Dic aliquid adversus Deum » et morere. » Atqui, o execrande, eum spoliasti omnibus. Sed non ad hoc, inquit, ponebam studium. Nam propter quod omnia feci, nondum confeci ut eum Dei nudarem auxilio. Propterea eum etiam nudavi pecuniis. Hoc est quod volo : illud autem nihil est. Si hoc non adsit, non solum nulla affectus es injuria, sed etiam id ei profuit.

IV. Vides quod sciat malus ille dæmon quantum sit ejus rei damnum? Ideo vides eum per uxorem struere insidias. Audite quotquot habetis uxores pecuniæ amantes, et vos cogentes in Deum blasphemare. Recordemini Jobi. Sed videamus ejus multam, si videtur, mansuetudinem, qua ejus os obstruxit. « Cur, inquit, velut una ex insi» pientibus mulieribus ita es locuta [1] ? Revera corrumpunt » bonos mores colloquia prava [2]. » Semper quidem certe, maxime autem in calamitatibus; tunc qui mala suadent vim habent. Nam etiamsi animus ex se satis sit promptus ad indignationem et fastidium, quanto magis quando est etiam qui consulit? annon deturbatur ad barathrum? Magnum bonum est mulier, sicut est etiam magnum malum. Et vide undenam vult fortem murum perfodere. Non eum expugnavit pecuniæ amissio : nihil magnum effecit hoc damnum; sed arguitur se frustra dixisse, « Si non in » faciem benedicet tibi; » ideo uxorem armat. Vides quo et spirabat? Sed nihil illi hæc machina profuit. Si ergo grato animo feramus, ea etiam recipiemus : et si non receperimus, major erit merces. Sic in adamante illo factum est. Quando enim fortiter et strenue decertavit, tunc etiam hæc ei dedit. Quando ostendit diabolo, ipsum non ideo Deum colere, tunc reddidit. Est enim hujusmodi,

[1] Job. II, 9. — [2] I Cor. XV, 33.

Quando Deus viderit nos non esse affixos iis quæ ad hanc vitam pertinent, tunc nobis ea dat. Quando viderit nos præferre spiritualia, tunc etiam præbet carnalia : non autem prius, ne abrumpamur a spiritualibus. Nobis igitur parcens non dat carnalia, ut vel invitos ab iis abducat. Non, inquit, sed si accepero, repleor, et magis ago gratias. Falsum est, o homo : tunc enim es magis socors et ignavus. Quid autem, inquit, quod dat multis? Unde constat quod ipse dat? Sed quis, inquit, dat alius? Eorum avaritia et rapina. Quomodo ergo concedit hæc fieri? Sicut cædem, furta, et vim quæ infertur. Quid vero, inquit, de iis dicis qui a patribus accipiunt hæreditatem, ipsi referti malis innumerabilibus? Quomodo, inquit, sinit eos Deus illis frui? Sicut et fures, et eos qui cædes faciunt, et cæteros maleficos. Non est enim nunc tempus judicii, sed optimæ vitæ institutionis. Quod autem jam dixi, hoc quoque nunc dico. Ii majores dabunt pœnas, quando etiam bonis omnibus perceptis, ne sic quidem evadant meliores. Non enim omnes similiter punientur, sed ii qui etiam post accepta beneficia mali manent, magis cruciabuntur. Qui autem in paupertate, non ita. Quod autem ita sit, audi quid dicat Davidi : « Nonne dedi tibi omnia » domini tui[1] ? » Quando videris juvenem absque laboribus paternam accepisse hæreditatem, et mansisse malum, certo scias quod ei augeatur pœna, et intendatur cruciatus. Ne hos ergo æmulemur, sed si quispiam successerit virtuti, si quis acquisierit divitias spirituales : « Væ enim, inquit, » iis qui confidunt in suis divitiis. » Et, « Beati qui timent » Dominum[2]. » Ex quibus, dic mihi, vis esse? Ex iis certe qui beati dicuntur. Hos ergo æmulare, non illos, ut etiam consequaris bona quæ sunt eis reposita. Quæ detur nobis omnibus consequi, gratia, et benignitate Domini nostri

[1] 2 Reg. XII, 8. — [2] Psal. XLVIII, 6, et CXXVII, 1.

Jesu Christi, cum quo Patri, una cum sancto Spiritu gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXI.

CAPUT X.

Rememoramini autem pristinos dies, in quibus illuminati magnum certamen sustinuistis passionum. Et in altero quidem opprobriis et tribulationibus spectaculum facti, in altero autem socii taliter conversantium effecti. Nam et vinctis compassi estis : et rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem in cœlis et manentem substantiam[1].

I. Præstantissimi medici cum profundam fecerint incisionem[2], et per plagam dolorem intenderint, id quod laborat consolantes, turbatamque foventes et recreantes animam, non amplius aliam exhibent incisionem, sed et datam mitibus leniunt medicamentis, et quæ doloris multum possint adimere. Hoc quoque fecit Paulus, cum eorum concussisset animos, et facta mentione gehennæ eos compunxisset, et eis fidem fecisset, quod eum omnino perire oportet, qui Dei gratiam affecit contumelia, et ex Mosis legibus hoc ostendisset, quod sint perituri, et magis etiam aliis obsignasset testimoniis, et dixisset horrendum esse incidere in manus Dei viventis : ne multo metu in desperationem adducta anima, dolore absorberetur, eos consolatur per laudes et adhortationem, et eis domesticam

[1] Hebr. x, 32-34. — [2] Vide D. Guillon, tom. xi, p. 155-165.

offert æmulationem. « Rememoramini enim, inquit, pris»tinos dies, in quibus illuminati multum certamen susti»nuistis passionum. » Magna est quæ per opera fit consolatio. Eum enim qui rem inchoat, oportet progredientem facere incrementum. Quasi diceret, Quando initiabamini, quando eratis loco discipulorum, ostendistis tantam animi alacritatem, tantam generositatem : nunc autem non amplius. Et qui sic hortatur, maxime hortatur a domesticis. Et vide, non solum dixit : Certamen sustinuistis, sed addidit, magnum. Nec dixit tentationes, sed certamen, quod est nomen encomii, et laudum maximarum. Deinde etiam recenset sigillatim, amplificans orationem, et multas laudes addens. Quomodo? « Et in altero quidem opprobriis »et tribulationibus spectaculum facti. » Magna enim res est opprobrium, et sufficiens ad cor pungendum, pervertendum animum, et ad rationi offundendas tenebras. Audi enim quid dicat Propheta, « Factæ sunt mihi lacrymæ pa»nis die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie : Ubi est »Deus tuus? » Et rursus, « Si inimicus mihi exprobrasset, »sustinuissem utique [1]. » Quoniam enim inanis gloriæ amore laborat genus humanum, propterea etiam ab hoc capitur. Nec solum dixit, opprobriis, sed id quoque cum magna intensione, « Spectaculum facti. » Nam quando aliquis quidem per se probris appetitur, est quidem molestum, sed multo magis quando coram omnibus. Nam cogita, quæso, quantum erat malum cum ab humilitate judaïca descivissent, et tanquam ad vitam optimam transiissent, et res paternas despexissent, a suis male pati domesticis, et nullam habere defensionem? Non possum, inquit, dicere quod hæc quidem passi estis, sed doluistis ; imovero etiam valde lætati estis. Et hoc significavit, dicens, « So»cii facti eorum qui sic patiuntur, et vinctis compassi

1 Psal. XLI, 4, et LIV, 13.

» estis : » et Apostolos adducit in medium. Non solum, inquit, non vos puduit propter familiares, sed aliorum etiam, qui hæc passi sunt, fuistis socii. Hoc est etiam consolantis et adhortantis. Non dixit, Fertis meas afflictiones, mihi estis socii, sed hoc tantum, et vinctos estis commiserati. Vides quod de se dicat et de aliis vinctis? Usque adeo non existimastis vincula esse vincula; sed tanquam fortes et strenui athletæ stetistis : quoniam non solum in vestris opus non habebatis consolatione, sed etiam alios estis consolati. « Et rapinam bo» norum vestrorum cum gaudio suscepistis. » Papæ! quam certa et plena fidei persuasio? Deinde affert etiam causam, non solum eos adhortans ad certamina, sed etiam ut a fide non labent. Videntes, inquit, vestras divitias diripi, tolerastis : eas enim quæ nondum apparebant vidistis, tanquam quæ apparerent, quod sinceræ erat fidei : et factis ipsis eam ostendistis. At rapere quidem erat fortasse violentiæ eorum qui rapiebant, nec potuisset quispiam prohibere. Quamobrem nondum est hoc perspicuum, quod propter fidem passi estis rapinam. Atqui hoc quoque est perspicuum. Licebat enim, si voluissetis, non pati rapinam, si non credidissetis. Sed quod est hoc longe majus, fecistis, nempe ut ea etiam ferretis cum gaudio, quod quidem erat totum apostolicum, et dignum magnis illis animis qui flagellati gaudebant. « Reversi sunt enim, » inquit, a facie concilii gaudentes, quod digni sint habiti » qui pro nomine Jesu afficerentur contumelia[1]. » Qui autem fert cum gaudio, ostendit se habere mercedem aliquam, et quod ea non sit damnum, sed proventus. Et illud, Suscepistis, ostendit voluntariam eorum tolerantiam. Quomodo elegistis, et suscepistis? « Cognoscentes, inquit, » vos habere in cœlis meliorem et manentem substan-

[1] Act. v, 41.

» tiam. » Manentem, id est, firmam ac stabilem, non ita sicut hæc, pereuntem.

II. Deinde cum eos laudasset, dicit : « Nolite itaque amit-» tere confidentiam vestram, quæ magnam habet remune-» rationem[1]. » Quid dicis? Non dixit : Amisistis fiduciam, et rursus acquirite, ne desperarent; sed, habetis, ne amittatis, quod efficiebat ut essent firmiores. Eam, inquit, habetis. Nam id quidem quod est amissum rursus acquirere, majori opus habet labore : quod autem possidetur non perdere, non ita. Galatis autem dicit contrarium : « Filioli, » quos iterum parturio, donec formetur in vobis Chris-» tus[2]. » Nam illi quidem erant supiniores et ignaviores. Unde opus habebant oratione quæ magis pungeret. Isti autem erant animi magis pusilli et abjecti; unde magis opus habebant oratione quæ curaret ac recrearet. Nolite ergo, inquit, amittere confidentiam vestram; quoniam erat multa eorum apud Deum fiducia. Quæ magnam, inquit, habet remunerationem. Quid hoc est, inquit? tunc illa recipiemus. Ergo si in futuro reposita sunt, non oportet hic quærere. Deinde ne quis diceret : Ecce omnia nobis præstita sunt : propterea eos præoccupavit in ea quam ipsi habebant opinione, propemodum dicens : Si in cœlo cognoscitis vos habere meliorem substantiam, nihil hic quærite. Patientia enim vobis opus est, non additamento certaminis, ut in iisdem maneatis, ne quod est vobis traditum abjiciatis. Nullo alio vobis est opus. Sed ut ita stetis, ut stetistis, ut cum ad finem perveneritis, accipiatis promissionem. « Patientia enim, inquit, vobis necessaria est, » ut voluntatem Dei facientes, reportetis promissionem[3]. » Uno solo vobis opus est, ut expectetis dilationem, non ut rursus certetis. Ad ipsam, inquit, jam venistis coronam, omnia tulistis certamina, vincula, afflictiones : raptæ sunt

[1] Hebr. x, 35. — [2] Galat. iv, 19. — [3] Hebr. x, 36.

vestræ facultates. Quid ergo? De cætero ad hoc statis, ut coronemini, hoc solum ferte, coronæ futuræ dilationem. O magnitudo consolationis! Ut si quis dicat : Athletæ qui omnes prostravit et expugnavit, neque ullum habet adversarium cum quo decertet, et deinde sit coronandus, et non ferat illud tempus quo venit agonotheta, et imponit coronam : ille autem non tolerans vult exire et fugere, ut qui non ferat sitim et æstum. Ipse ergo hoc subindicans quid dicit? « Adhuc enim modicum aliquantulumque, qui » venturus est veniet, et non tardabit[1]. » Nam ne dicerent, Et quando veniet? eos consolatur ex Scripturis. Etenim quando dicit alibi, « Propior est nostra salus[2], » eos consolatur, utpote cum restet parum temporis. Nec hoc ex se dicit, sed ex Scripturis. Si enim ab illo tempore dicebatur, « Adhuc modicum aliquantulum, qui venturus est » veniet, et non tardabit, » est perspicuum quod nunc sit propinquior. Quamobrem et expectare non parva est merces. « Justus autem, inquit, ex fide vivet. Quod si » subtraxerit se, non placebit animæ meæ[3]. » Hæc magna est consolatio, cum ostendat eos qui totum recte gesserunt, idipsum per socordiam amittere. « Nos autem non » sumus subtractionis filii in perditionem, sed fidei in ac» quisitionem animæ. Est autem fides sperandarum sub» stantia rerum, argumentum non apparentium. In hac » enim testimonium consecuti sunt senes[4]. » Papæ! quali dictione est usus, dicens, Argumentum non apparentium, sive convictio eorum quæ non videbantur. Argumentum enim est in iis quæ sunt valde manifesta. Fides ergo, inquit, est aspectus eorum quæ non sunt manifesta, et ea quæ non videntur deducunt ad eamdem certam persuasionem, ad quam quæ videntur. Neque ergo in iis quæ videntur licet fidem non habere : atque rursus si de iis

[1] Hebr. x, 37. — [2] Rom. XIII, 11. — [3] Hebr. x, 38. — [4] Id. XI, 1, 2.

quæ non cadunt sub aspectum, non apertius fuerit quispiam persuasus, quam de iis quæ videntur, non potest esse fides. Nam quoniam quæ sunt in spe videntur esse hujusmodi ut non possint consistere, fides ei donat substantiam, id est, ut consistant, vel potius non donat, sed hoc ipsum est eorum essentia : ut exempli causa, non advenit resurrectio, neque est in substantia, id est, non consistit, sed spes facit ut ea consistat in nostra anima. Hoc est rerum quæ sperantur substantia. Si est ergo argumentum eorum quæ non videntur, quid ea vultis videre, ut a fide excidatis, et ab eo quod justi sitis, siquidem justus ex fide vivet? Vos autem si ea vultis videre, non estis amplius fideles. Laborastis, inquit, decertastis : ego quoque hoc dico. Sed expectate. Hoc enim est fides, nolite universum hic quærere.

III. Hæc dicta quidem sunt ad Hebræos : est autem communis admonitio etiam ad multos ex iis qui hic sunt congregati. Quonam modo? Ad eos qui sunt pusilli et abjecti animi, et ad eos qui non sunt patientes. Nam quando viderint malos res suas bene gerere, se autem suas male, dolent, tristitia afficiuntur et ægre ferunt, quod illorum desiderent supplicium et ultionem, et quod laborum suorum expectent mercedem. « Adhuc enim modicum aliquantulum, qui venturus est veniet, et non tardabit, » dicebat tunc Paulus. Et nos ergo hæc dicamus ignavis et socordibus. Omnino erit punitio, omnino veniet : jam est in foribus resurrectio. Undenam, inquit, constat? Non dico ex Prophetis. Non enim ad Christianos solum nunc a me verba fiunt : sed etiamsi sit Græcus, confido plane, et certas probationes affero, et eum docebo : et quomodo, audi. Multa prædixit Christus. Si illa non evenerunt, nec hæc credideris. Sin autem omnia evenerunt, quid dubitas de reliquis? Atqui minus esset probabile, si nihil evenis-

set, de illis credere, quam quoniam evenerunt omnia, eis non credere. Magis autem exemplo rem reddam manifestam. Dixit Christus futurum ut caperentur Jerosolyma, tali captivitate, ut nulla unquam fuerit ejusmodi, et ea nunquam esset excitanda : et ad effectum deducta est prædictio. Dixit magnam futuram afflictionem, et evenit. Dixit tanquam sinapi seminatum extendendam esse prædicationem[1] : et eam videmus quotidie totum orbem terræ pervadere. Dixit futurum ut qui patrem, aut matrem, aut fratres, aut sorores reliquerint, patres et matres habeant : et hoc videmus reipsa impleri. Dixit : « In mundo afflic» tionem habebitis; sed confidite, ego vici mundum[2]. » Hoc est, Nemo vos superabit, et hoc videmus reipsa evenisse. Dixit fore ut inferorum portæ adversus Ecclesiam non sint prævaliture, quamvis persecutionem patiatur, et neminem extincturum esse prædicationem, et huic prædictioni testimonium fert rerum experientia. Atqui tunc cum hæc diceret, non erat admodum fide dignus. Quare? Quoniam omnia erant verba, et eorum quæ dicta fuerunt, nondum ullam præbebat probationem. Quamobrem nunc sunt multo credibiliora. Dixit, cum prædicatum fuerit Evangelium omnibus gentibus, tunc finem esse venturum[3]. Ecce ad finem jam pervenimus ; fuit enim prædicatum majori parti orbis terræ. De cætero ergo instat finis. Horreamus, o dilecti. Quid vero, dic mihi? De fine tu es sollicitus? Ipse quidem jam prope adest. Uniuscujusque autem vita et mors est propinquior. « Dies enim, inquit, » nostrorum annorum in ipsis septuaginta anni : si vero in » potentatibus, octoginta anni[4]. » Prope est dies judicii, timeamus, « Frater non redimit, redimet homo[5]? » Mul-

[1] Luc. XIX, 44. Marc. XIII, 9. Luc. XIII, 19, et Matth. XIX, 29. — [2] Joan. XVI, 33. — [3] Matth. XXIV, 14. — [4] Psal. LXXXIX, 10. — [5] Id. XLVIII, 8.

tum pœnitebit nos illic; sed in morte nullus confitebitur ipsi. Propterea dicit, « Præveniamus faciem ejus in con» fessione [1]. » Hoc est, ejus adventum. Nam hic quidem id quod fecerimus, vim habet : illic autem nequaquam. Dic quæso, si quis nos in ardenti ignis fornace parvo tempore statuerit, non omnia sustinebimus pro liberatione, etiamsi pecunias oporteat profundere, etiamsi servitutem subire? Quam multi in graves morbos inciderunt, et parati erant dare omnia ad valetudinem, si proponeretur eis optio? Si ergo morbus brevi durans tempore ita nos vexat et molestia afficit, quid illic faciemus, quando nullus erit usus pœnitentiæ? Quam multis nunc pleni sumus malis, et non sentimus? alter alterum mordemus, alter alterum edimus, injuriam facientes, accusantes, calumniantes, proximorum gloriam ægre ferentes. Et vide rem gravem. Cum voluerit quispiam lædere proximi existimationem, dicit : Hic vel ille hoc dixit. Deus, hoc mihi condona : ne me examines : reddenda est a me ratio quod audiverim. Cur ergo omnino dicis, si non credis? Cur dicis? Cur multo rumore facis ut sit credibile? Cur sermonem transmittis qui non est verus? Tu non credis, et Deum rogas ut non examinet? Noli ergo dicere, sed tace, et ab omni metu liberare.

IV. Sed nescio unde hic morbus incidit in homines. Sumus nugatores, in anima nostra nihil remanet. Audi quemdam Sapientem admonentem et dicentem : « Audisti » verbum? in te moriatur, confide, non te rumpet [2]. » Et rursus : « Audivit verbum stultus, et parturiit tanquam a » facie infantis ea quæ parit [3]. » Sumus prompti ad accusationes, parati ad condemnationes, etiamsi nullum aliud malum factum esset a nobis, hoc satis esset ad nos perdendos, et abducendos in gehennam. Hoc nos implicat et

[1] Psal. XCIV, 2. — [2] Eccli. XIX, 9, 10. — [3] Ibid. 11.

involvit malis innumerabilibus. Et ut accuratius discas, audi Prophetam dicentem : « Sedens adversus fratrem » tuum loquebaris [1]. » At non ego, inquit, sed ille. Imo-vero tu. Si tu enim non dixisses, ille non audivisset. Quod si etiam erat auditurus, sed tu non fuisses auctor peccati, cum oporteat proximi delicta velare et tegere : Tu autem prætextu probitatis ea traducis, et non es accusator, sed nugator, delirus, et stultus. O solertia ! te ipsum cum illo pudore afficis, et non sentis ? Vide autem quot mala hinc nascantur : Deum irritas, proximum dolore afficis, te supplicio obnoxium reddis. Non audis Paulum dicentem de viduis mulieribus : « Non solum autem otiosæ, inquit, dis- » cunt, sed et nugatrices, et curiosæ, circumeuntes do- » mos, et loquentes quæ non decet [2] ? » Quamobrem etiam, quando credideris quæ dicuntur adversus fratrem, ne sic quidem oportet dicere : nedum si non credas. At quod tuum est semper spectes : time ne te Deus examinet. Time ergo ne de tuis nugis examineris. Hic enim non potes dicere, Ne me Deus examinet pro nugis? plane enim res ipsa est nugæ. Cur eas traduxisti ? Cur malum amplificasti ? Hoc nos potest perdere. Propterea dicebat Christus, « No- » lite judicare, ut non judicemini [3]. » Sed a nobis nulla ejus habetur ratio. Nec quæ Pharisæo acciderunt, nos castigant, nec modestos reddunt ac moderatos. Ille rem veram dicebat, « Non sum sicut iste Publicanus, » et dicebat nullo audiente, et fuit condemnatus. Si qui verum dixit, fuit condemnatus, et dixit nullo audiente : qui falsa, et de quibus non sunt certi, in omnes partes transmittunt, sicut nugatrices et verbosæ mulieres, quid non mali patientur? quid non sustinebunt ? Ori nostro deinceps ostium imponamus et vectem. Ex nugis enim nascuntur mala innumerabilia : evertuntur domus, disrumpuntur amicitiæ

[1] Psal. XLIX, 20. — [2] 1 Tim. V, 13. — [3] Matth. VII, 7.

et innumera alia mala oriuntur. De rebus proximi, o homo, ne sis curiosus. At es loquax, et hoc laboras vitio? tua ad Deum loquere. Non erit amplius vitium nec detrimentum, sed commodum. Dic tua amicis, et justis, et quibus confidis, ut orent pro tuis peccatis. Si quæ sunt aliorum dixeris, nihil tibi prodest, neque lucraris, sed etiam peris. Si tua Domino enuntiaveris, multam habes mercedem. « Dixi enim, inquit, Pronuntiabo adversum me ini» quitatem meam Domino, et tu remisisti impietatem » cordis mei[1]. » Vis judicare? Tua judica. Nemo te accusat si te ipsum condemnes. Accusat autem, si te non judices. Accusat, si te ipsum non arguas, accusat si non doleas. Vides quempiam irasci, irritari, aut aliquid aliud facere grave et indignum? statim tu cogita quæ sunt tua; et ita nec illum valde condemnabis, et a peccatorum onere te liberabis. Si sic vitam nostram componamus, si eam sic exerceamus, si nos ipsos condemnemus, non multa forte peccata admittemus, multa autem bona et præclara faciemus, si mites simus et modesti, et fruemur omnibus quæ sunt promissa iis qui Deum diligunt. Quæ detur nobis omnibus consequi, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri, una cum sancto Spiritu sit gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Psal. XXXI, 5.

HOMILIA XXII.

CAPUT XI.

Fide intelligimus aptata esse sæcula verbo Dei, ut ex invisibilibus visibilia fierent. Fide plurimam hostiam Abel quam Caïn obtulit Deo, per quam testimonium consecutus est esse justus, testimonium perhibente muneribus ejus Deo, et per illam defunctus adhuc loquitur[1].

I. Fides generosa et juvenili opus habet anima[2], et quæ omnia exsuperet sensilia, et humanarum rationum pertranseat imbecillitatem. Fieri enim non potest ut aliter sit fidelis, nisi qui se extulerit supra omnem communem consuetudinem. Quoniam ergo evaserant imbecillæ Hebræorum animæ, et cœperant quidem a fide, a negotiis autem, ab animi, inquam, perturbationibus et afflictionibus effecti erant pusilli et abjecti animi, et labascebant, primum quidem eos ab iis ipsis consolatus est et exhortatus, dicens : « Rememoramini pristinos dies[3]. » Deinde a Scriptura, quæ dicit : « Justus autem ex fide vivet[4]. » Deinde ex rationibus, dicens : « Est autem fides rerum quæ sperantur sub» stantia, argumentum rerum quæ non videntur. » Nunc autem rursus a majoribus, magnis illis viris et admirabilibus, propemodum dicens : Si ubi præ pedibus sunt bona, omnes salvi fuerunt fide, multo magis nos. Quando enim earumdem perpessionum socium invenerit anima, requiescit et respirat, hoc et in fide et in afflictione licet videre.

[1] Hebr. XI, 3, 4. — [2] Vide D. Guillon, tom. XI, p. 166-177. — [3] Hebr. X, 32. — [4] Habac. II, 4.

« Ut sit, inquit, vobis consolatio per eam quæ est inter vos » invicem fidem [1]. » Est enim admodum infidele genus humanum, et sibi non potest confidere, et timet pro iis quæ se habere judicaverit, et est magna eis cura de multorum opinione: Quid ergo Paulus? Eos consolatur et exhortatur a patribus, et antea ab iis quæ sunt in communi notione. Nam quoniam fides reprehendebatur, ut quæ esset res quæ probari et demonstrari non possit, et quæ sit potius fallacia, propterea ostendit quod res maximæ per fidem recte fiunt, non per ratiocinationes. Et quomodo hoc ostendit, dic quæso? « Fide intelligimus, inquit, aptata esse » sæcula verbo Dei, ut ex invisibilibus visibilia fierent. » Liquidum est, inquit, quod ex iis quæ non sunt, Deus fecit ea quæ sunt; ex iis quæ non apparent, ea quæ apparent; ex iis quæ non consistunt, ea quæ consistunt. Undenam liquet quod hoc verbo fecerit? Nam ratio quidem nihil tale suggerit, sed contrarium, quod ex apparentibus sint ea quæ apparent. Propterea philosophi maxime nihil esse dicunt ex nihilo, ut qui sint animales, et nihil tribuant fidei. Convincuntur autem ipsi quoque, quando aliquid magnum et præclarum dixerint, id tribuere fidei: ut dicunt, Deus est principio carens et ingenitus. Ratio enim non hoc suggerit, sed contrarium. Considera autem mihi multam illorum stultitiam. Deum dicunt esse sine principio, quod est longe admirabilius quam quod sit ex nihilo. Nam dicere quod sit sine principio, quod sit ingenitus, quod neque ex se, neque ex alio sit genitus, est magis dubium, quam dicere, quod Deus ea quæ sunt fecerit ex nihilo. Nam hic quidem multa sunt credibilia, ut quod fecerit aliquid, quod id quod fit habuerit initium, quod omnino factum sit. Illic autem, per se et sua sponte ingenitus, neque initium habuit, neque tempus. Hæc, dic mihi, non egent

[1] Rom. 1, 12.

fide? Sed hoc non posuit quod est longe amplius, sed quod minus dicens, « Fide intelligitur aptata esse sæcula » verbo Dei. » Undenam, inquit, dicis quod Deus verbo omnia fecerit? cum id ratio non suggerat, nullusque aderat quando facta sunt. Undenam constat? fide: fidei enim opus est intelligentia. Ideo dicit, « Fide intelligi» mus. » Quid hoc verbo, « Fide, » intelligimus? Quoniam ex non apparentibus facta sunt quæ apparent. Hoc enim est fides. Cum autem dixisset id quod est commune, id de cætero agitat in personis. Vir enim inclytus et gloria insignis est instar orbis terræ. Hoc enim postea subindicavit. Postquam enim in centum aut ducentis personis hoc ex adverso statuit, deinde vidit numerum quantitate esse paucum, dicit de cætero: « Quibus dignus non erat » mundus[1]. » Vide autem quem primum ponit, eum qui male est passus, idque a fratre, nihil læso, Dei causa peroso? ex propria igitur passione. « Etenim vos quoque ea» dem, inquit, passi estis a vestris contribulibus[2]. » Simul ostendit illos quoque invidia et livore torqueri. Ille Deum honoravit, et mortuus est, quoniam honoravit. Et nondum est assecutus resurrectionem. Sed manifestum quidem fuit promptum et alacre ejus animi studium, et quæ ab ipso facta sunt; quæ sunt autem a Deo facienda, nondum sunt in eum collata. Hostiam autem hic dicit, quæ erat honorabilior, quæ præclarior, quæ magis necessaria. Nec possumus, inquit, dicere quod non fuerit accepta. Fuit enim accepta. Et dixit ad Caïn, « Non si recte obtuleris, recte » autem non diviseris[3]. » Abel ergo et recte obtulit, et recte divisit. Sed tamen pro his quamnam accepit remunerationem? Occisus fuit a manu fratris: et condemnationem quam pater subiit propter peccatum, eam primus suscepit qui se recte gesserat, et eo graviora est passus,

[1] Hebr. XI, 38. — [2] I Thess. II, 14. — [3] Gen. IV, 7.

quod et a fratre et primus. Et hæc recte gessit, ad nullum aspiciens. Ad quem enim aspexit, et sic Deum honoravit? Ad patrem et matrem? Sed illi pro beneficiis eum affecerunt contumelia. At ad fratrem: Sed ipse quoque eum affecit ignominia. A se itaque bonum adinvenit. Et qui tanto honore erat dignus, quid patitur? Interimitur. Deinde aliam ponit laudem, dicens, « Per quam testimonium » consecutus est esse justus, testimonium perhibente do- » nis ejus Deo, et per illam defunctus adhuc loquitur. » Quomodo autem aliter quoque accepit testimonium quod sit justus? Dicitur ignis descendisse et assumpsisse ejus hostias. Nam pro illo, « Ad Abelem aspexit, et ad ejus sacri- » ficia Dominus; » dixit quidam, « Et incendit. » Qui ergo verbis et factis Justo tulit testimonium, videns eum propter ipsum de medio sublatum, non eum vindicavit, sed dimisit.

II. Vestra autem non ita se habent. Quomodo enim, qui et Prophetas habetis, et exempla, et innumerabiles consolationes, et signa, et facta miracula? Quamobrem erat illud vere fides. Quænam enim vidit miracula, ut crederet sibi futuram bonorum remunerationem? Annon ex sola fide elegit virtutem? Quid est illud, « Et per illam » defunctus adhuc loquitur? » Ne ipsos in multam injiceret desperationem, ostendit eum ex parte accepisse compensationem. Quomodo? Magna, inquit, ejus habetur cura et consideratio: hoc enim subindicavit dicens, « Et adhuc » loquitur. » Hoc est, eum sustulit, sed non cum eo sustulit gloriam et honorem. Non est ille mortuus. Nec vos ergo moriemini. Quanto enim graviora quis passus fuerit, eo est major ejus gloria. Quomodo adhuc loquitur? Hoc est et signum vivendi, et quod ab omnibus canatur, in admiratione habeatur, et beatus censeatur. Qui enim aliis suadet ut sint justi, loquitur. Non tantum enim efficit

oratio, quantum illius perpessio. Sicut enim cœlum solummodo apparens loquitur, ita etiam ille, dum habetur in memoria, non si prædicasset, non si mille linguas habuisset, et viveret, in tanta esset, ut nunc, admiratione. Hoc est, hæc non fiunt impune nec temere, nec prætereunt. « Fide Enoch translatus est ne videret mortem : et » non inveniebatur, quia tulit illum Dominus[1]. Nam ante » translationem testimonium habet quod placuerit Deo. » Sine fide autem impossibile est placere Deo. Credere » enim oportet accedentem ad Deum quia est, et inqui» rentibus se remunerator sit[2]. » Hic majorem ostendit fidem quam Abel. Quare? Quoniam etiamsi post illum fuerit, sed quæ illi facta fuerant sufficiebant ad eum avertendum. Quomodo? Præsciverat Deus quod esset periturus. Dixit enim ad Caïn. « Peccasti, ne amplius adjeceris. » Ab ipso fuit honoratus, et ipsum non est ultus. Et nec hoc eum injecit in aliquam animi ægritudinem. Non dixit apud se, Quis usus est laborum et periculorum? Abel Deum honoravit, et ei opem non tulit. Ei enim qui excesserat, quid profuit supplicium quo damnatus fuit frater? Quomodo autem fieri potest ut ipse inde aliquam acceperit utilitatem? Ponamus eum graves dedisse pœnas. Quid ad eum qui est de medio sublatus? Nihil tale dixit, nec cogitavit; sed his omnibus prætermissis, cognovit quod si est Deus, plane est etiam remunerator. Quanquam nondum quidquam sciebant de resurrectione. Si autem de resurrectione nihil adhuc sciebant, et hic videbant contraria, sic Deo placuerunt : quanto magis nos? Neque enim illi sciebant de resurrectione, neque ad exempla poterant aspicere. Atque hoc quidem ipsum fecit eum placere, quod nihil receperit. Dic mihi, sciebat quod Deus esset remunerator. Undenam? Abeli enim nondum reddiderat.

[1] Gen. v, 24, et Eccli. XLIV. — [2] Hebr XI, 5-7.

Quamobrem alia suggerebat ratio, fides autem contraria iis quæ videbantur. Et si ergo vos, inquit, videatis vos hic nihil recipere, ne perturbemini. Quomodo fide translatus fuit Enoch? Quoniam translationis causa fuit quod Deo placuerit : quod autem Deo placuerit causa fuit fides. Nam si nescivisset quod accepturus esset remunerationem, quomodo Deo placuisset? « Sine fide autem impossibile est » placere Deo. » Quomodo? Si enim crediderit quispiam esse Deum et remunerationem, hic mercedem accipiet. Hinc evenit ut Deo placuerit. « Credere enim oportet ac» cedentem ad Deum quod est, » non quid est; sed si, ad credendum quod sit, opus sit fide, et non rationibus; an quid sit ratione comprehendi potest? Si quod sit remunerator, fide opus habet, et non rationibus : quomodo quæ sunt essentiæ comprehendi possunt ratiocinatione? Quænam enim ratiocinatio ea potest assequi? Quidam enim dicunt casu esse omnia. Vides quod si in omnibus non credamus, non solum in remuneratione, sed etiam in hoc ipso quod sit Deus, pereunt nobis omnia? Multi autem quærunt quomodo translatus sit Enoch, et cur translatus, et cur non mortuus sit, neque ipse, neque Elias, et si adhuc vivunt, quomodo vivant, et in quo habitu. Sed supervacaneum est hæc quærere. Nam quod ille quidem, nempe Enoch, sit translatus : hic vero, nempe Elias, sit assumptus, dixerunt Scripturæ. Ubi autem sunt, et quomodo sunt, non itidem adjecerunt. Non amplius enim dicunt quam quæ sunt necessaria. Nam hæc quidem translatio facta fuit statim ab exordio ; ut humana natura spem acciperet, quod et mors dissolveretur, et diaboli tyrannis deleretur. Quod, inquam, mors dissolveretur. Translatus enim fuit, non mortuus, sed ne videret mortem. Propterea addidit : Vivus est translatus, quia placuit Deo. Sicut enim pater quispiam minatus filio, vult quidem minas re-

mittere, quando fuerit minatus, sustinet autem et constanter perdurat, ut interim eum castiget et admoneat, stabiles et firmas sinens manere minas : ita etiam Deus, more fere dixerim humano, non sustinuit, sed statim ostendit quod mors sit soluta, et primum sinit esse Justi mortem, per filium volens terrere patrem. Volens enim ostendere quod revera est firma et stabilis sententia, non statim malos, sed etiam eum qui ipsi placuit subjecit supplicio, beatum, inquam, illum Abelem : et pene statim post illum transtulit Enoch viventem : Et non illum suscitavit, ne protinus nimium confiderent : sed hunc transtulit viventem; per Abelem quidem terrens, per hunc autem dans zelum et æmulationem ut Deo placerent. Quo fit ut Deo non placeant, qui omnia casu agi et ferri dicunt, et non expectant remunerationem, ut et gentes. Iis enim qui ipsum inquirunt per opera, et cognitionem, est remunerator.

III. Cum ergo habeamus remuneratorem, omnia faciamus, ne privemur mercede quæ datur ob virtutem. Est enim multis prosequendum lacrymis talem despicere remunerationem. Ut enim iis qui ipsum quærunt est redditor mercedis, ita iis qui ipsum non quærunt, contrarium. « Quærite, inquit, et invenietis [1]. » Quomodo autem potest inveniri Dominus? Cogita quomodo invenitur aurum; cum multis laboribus. « Manibus, inquit, meis noctu contra » eum, et non sum deceptus [2]. » Hoc est, sicut quærimus quod periit, ita Deum quæramus. Annon totam mentem illuc convertimus? Annon omnes examinamus? Annon peregre proficiscimur? Annon pecuniam pollicemur? ut, exempli causa, si perierit nobis aliquis filius, quid non agimus? Quam terram, quod mare non obimus? Annon pecunias, et domos, et omnia denique hujus inventione pos-

[1] Matth. vii, 7. — [2] Psal. lxxvi, 3.

teriora ducimus? Et si invenerimus, detinemus, constringimus, non relinquimus: et quæsituri omnia gerimus ut inveniamus id quod quæritur. Quanto magis id in Deo est faciendum, cum quærendo tanquam aliquid ex necessariis? Imovero non ita, sed multo magis. Sed quoniam sumus imbecilli, sicut tu quæris pecunias, aut filium, quære Deum. Pro eo annon peregrinaris? Annon pro pecuniis es aliquando peregre profectus? Annon omnia curiose scrutaris? Annon quando inveneris tunc confidis? « Quærite, » inquit, et invenietis [1]. » Nam quæ quæruntur, magna egent sollicitudine, in Deo maxime. Multa enim sunt quæ prohibent, multa sunt quæ offundunt tenebras, multa sunt quæ sensum nostrum arcent. Sicut enim sol est manifestus, et omnibus in medio proponitur, nec opus est ut eum quæramus. Sin autem nos ipsos infodiamus, et omnia invertamus, multo labore nobis opus est ut solem intueamur. Ita hic quoque si in profundo malarum cupiditatum, si in tenebris animi perturbationum, et rerum quæ ad hanc vitam pertinent nos infoderimus, vix sursum aspicimus, vix nos erigimus. Qui est inferne infossus, quo magis sursum aspexerit, eo magis venit ad solem. Pulverem ergo excutiamus, nobis impositam caliginem perfringamus. Densa est et constipata, et non sinit nos sursum aspicere. Quomodo autem, inquit, perfringitur ea nubes? Si attraxerimus radios solis, qui cadit sub intelligentiam, solis justitiæ, si manus ad cœlum attollamus. « Elevatio, inquit, » manuum mearum sacrificium vespertinum [2]. » Si cum manibus mentem quoque sustollamus. Scitis quæ dico, vos qui mysteriis estis initiati. Fortasse agnoscitis quod dictum est, conspicitis quod tacite innui. Sursum tollamus nostram cogitationem. Novi ego multos viros a terra fere pendentes, et ultra modum manus extendentes, et ægre

[1] Matth. VII, 7. — [2] Psal. CXL, 2.

erentes quod non possit fieri ut sint in aëre sublimes, et ita precantes cum magna animi alacritate. Sic vos volo semper esse. Sin autem non semper, saltem sæpe; sin non sæpe, saltem rarius, saltem mane, saltem vesperi. Nam dic mihi, manus non potes extendere, extende quantumvis liberam animi voluntatem. Eam extende usque ad ipsum cœlum, etiamsi velis ipsum tangere fastigium, et superius ambulare, tibi licet. Quavis enim ave levior et altior est mens nostra. Quando autem etiam acceperit eam quæ a spiritu datur gratiam, papæ! quam est velox, quam acris, ut omnia obit, ut non fertur deorsum, neque humi cadit! Has pennas nobis comparemus, per eas poterimus prætervolare etiam pelagus fluctuum hujus mundi. Aves pernicissimæ, et montes, et saltus, et maria, et scopulos brevi momento temporis illæsæ prætervolant. Talis est etiam mens, cum fuerit alata, quando abscesserit ab iis quæ ad hanc vitam pertinent, nihil eam potest apprehendere, omnibus est altior, etiam ignitis jaculis diaboli. Non tam recte telum conjicit diabolus, ut possit hanc attingere altitudinem: sed jacula quidem emittit; est enim impudens, non autem assequitur, sed telum ad ipsum inane revertitur; et non solum inane, sed etiam in caput ipsius revertitur. Feriat enim omnino oportet id quod ab ipso mittitur. Sicut ergo quod jactum est ab hominibus, aut ferit eum adversus quem mittit, aut avem, aut parietem, aut vestem, aut lignum, aut ipsum secat aërem: ita etiam jaculum diaboli. Feriat quidem omnino oportet: si autem illum quem petit non percusserit, omnino ferit eum qui emittit. Et ex multis quidem hoc potest intelligi, quod quando nos non fuerimus percussi, ille omnino percutitur. Ut, exempli causa, insidiatus est Jobo: eum non feriit, sed ipse fuit ictus. Insidiatus est Paulo: ipsum non feriit, sed ipse fuit sauciatus. Et hoc, si sapiamus, licet

videre ubique fieri. Quando enim percusserit, feritur. Multo autem magis, quando, cum nos adversus illum ensibus et scuto fidei armaverimus et munierimus, tuto custodimus ne capiamur et expugnemur. Jaculum autem diaboli est mala cupiditas. Ira maxime est ignis, est flamma, arripit, tollit, incendit. Nos vero lenitate et patientia eam extinguamus. Ut enim candens ferrum aqua tinctum ignem perdit, ita ira si in lenem et patientem inciderit, nihil lædit, sed magis juvat, et ipse evadit longe fortior. Lenitati enim et patientiæ nihil potest æquiparari. Nam qui est ejusmodi, contumelia nunquam afficitur. Sed sicut non sauciantur corpora adamantina, ita nec hujusmodi animæ. Sunt enim superiores jaculis. Excelsus enim et adeo excelsus est, is qui est lenis et patiens, ut ne plagam quidem a jactu accipiat. Quando ille efferatur, tu ride: ride autem non aperte, ut non irrites, sed in anima seu apud te ride propter te. Etenim de pueris quando nos cum ira percusserint, tanquam se ulciscentes, ridemus. Si ergo riseris, tantum inter te et illum intererit, quantum inter puerum et virum. Sin autem efferaris, factus es puer. Pueris enim insipientiores sunt qui irascuntur. Dic enim mihi, si quispiam puerum viderit efferatum, nonne irridet? Hoc etiam in iratis observatur. Si autem pusillanimes sunt, stulti quoque sunt. « Qui autem pusilli, inquit, est animi, » est valde insipiens. Qui est igitur insipiens, est puer : et » Qui est, inquit, patiens, est multus in prudentia[1]. » Hanc igitur multam persequamur patientiam, unde multa a probis viris acquiritur sagacitas; ut assequamur bona nobis promissa, in Christo Jesu Domino nostro, cum quo Patri una cum sancto Spiritu, gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Prov. XIV, 31-33.

HOMILIA XXIII.

CAPUT XII.

Fide Noë, responso accepto de iis quæ adhuc non videbantur, metuens aptavit arcam in salutem domus suæ, per quam damnavit mundum : et justitiæ, quæ per fidem est, hæres est institutus[1].

I. Fide responso, inquit, accepto Noë[2]. Sicut filius Dei de suo loquens adventu dicebat ; « In diebus Noë nu- » bebant et nuptum dabant[3] ; » ita et hic dicit. Merito Apostolus quoque eis convenientem in memoriam revocavit similitudinem. Enochi enim exemplum erat solum exemplum fidei : Noë vero exemplum etiam incredulitatis. Ea autem est perfecta consolatio et exhortatio, quando non solum qui crediderunt inveniuntur probari et in bona esse existimatione, sed etiam qui non credunt, patiuntur contraria. Quid enim dicit ? « Fide, responso accepto, Noë : » Quid hoc est ? Prædictum illi fuerat, inquit. Responsum autem significat prophetiam. Nam alibi quoque dicit : « Fue- » rat ei responsum a Spiritu sancto[4]. » Et rursus : « Et quid » dicit responsum[5] ? » Vides parem honorem Spiritus. Sicut enim Deus respondet, ita etiam Spiritus sanctus. Cur autem sic dixit ? ut ostendat responsum esse prophetiam. « De iis quæ adhuc non videbantur, inquit ; hoc est, de pluvia ; veritus, et sibi cavens, construxit arcam. Ratio

[1] Hebr. xi, 7. — [2] Vide D. Guillon, tom. xi, p. 177-185. — [3] Luc. xvii, 26. — [4] Id. ii, 26. — [5] Rom. xi, 4.

quidem nihil tale suggessit: Nuptum enim dabant et nubebant: aër erat purus, signa non erant, sed tamen ille est veritus: ideo sic dixit: « Fide Noë, responso accepto de » iis quæ adhuc non videbantur, metuens construxit ar» cam in salutem domus suæ. » Quomodo? « Per quam » condemnavit mundum. » Ostendit eos dignos supplicio. Qui nec per illam quidem constructionem corrigebantur, nec resipiscebant. » Et justitiæ, quæ per fidem est, hæres » est institutus. » Hoc est, ex eo justus apparuit, quod Deo credidit. Hoc enim est animæ sincere in eum affectæ, et quæ judicat nihil esse ejus verbis credibilius: sicut contrarium incredulitas. Est autem perspicuum, quod fides operatur justitiam. Sicut enim nos responsum accepimus de gehenna, ita ille quoque. Atqui tunc irridebatur, tunc probris afficiebatur et subsannabatur, sed tamen ad nihil horum aspexit. « Fide qui vocatur Abraham, obedivit in lo» cum exire, quem accepturus erat in hæreditatem, et exiit » nesciens quo iret. Fide demoratus est in terra repromis» sionis tanquam in aliena, in casulis habitando cum Isaac » et Jacob cohæredibus repromissionis ejusdem[1]. » Quem enim vidit, dic mihi, ut eum æmularetur? Patrem habuit gentilem et idololatram. Non audierat Prophetas: nesciebat quo iret. Nam quoniam ad eos aspiciebant qui crediderant ex Hebræis, ut qui bona percepissent innumerabilia, ostendit quod nullus adhuc quidquam accepit, sed omnes sunt a præmio immunes, et nullus adhuc ullam habuit remunerationem. Excidit ille et a patria, et a domo, et exiit nesciens quo iret. Et quid mirum si ipse, cum ejus quoque semen sic habitarit? Videns quidem certe non impleri promissionem, non elanguit, dixit enim: « Tibi dabo ter» ram hanc, et semini tuo[2]: » Vidit filium illic habitantem, et nepos rursus se vidit habitantem in aliena, et non est

[1] Hebr. XI, 8, 9. — [2] Gen. XII, 7.

turbatus. Nam quod ad Abraham quidem attinet, id fuit satis consentaneum, ut pote quod promissio ad effectum postea esset deducenda in genere ipsius, quanquam ipsi dictum est, « Tibi et semini tuo. » Non per semen tuum tibi, sed tibi et semini tuo : et nec ipse, nec Isaac, nec Jacob adepti sunt promissionem. Nam hic quidem mercede serviit : alius vero est expulsus : alius vero etiam timens excidit, et alia quidem bello cepit ; alia autem periissent, nisi Dei ipsi affuisset auxilium. Propterea dicit : « Cum hære» dibus ejusdem promissionibus. » Non ipse, inquit, solus, sed etiam ejus hæredes. Deinde aliud ex dictis clarius enuntiat dicens : « Juxta fidem defuncti sunt omnes isti » non acceptis repromissionibus. » Operæ-pretium est hic duo quærere, quomodo, cum dixerit quod transtulit Enoch, ut non videret mortem, et non inveniebatur, dicit : « Juxta fidem defuncti sunt omnes isti ; » et rursus, cum dixerit : « Non acceptis promissionibus, » dicit Noë accepisse mercedem in salutem domus suæ, et Enoch esse translatum, et Abel adhuc loqui, et Abraham accepisse terram, et dicit : « Juxta fidem defuncti sunt omnes » isti, non acceptis promissionibus. » Quid ergo vult dicere ? Necesse est primum solvere ; deinde secundum. « Juxta fidem mortui sunt, inquit, omnes isti. » Omnes hic, non quoniam omnes sunt mortui, sed quoniam illo excepto omnes isti sunt mortui, quos scimus esse mortuos. Illud autem, « Non acceptis promissio» nibus, » est verum. Non hoc enim futurum enuntiabat Noë promissio.

II. Quas autem dicit promissiones ? Isaac quidem et Jacob acceperunt terræ promissiones. Noë autem, Abel, et Enoch quasnam acceperunt promissiones ? Aut ergo dicit de his tribus, aut etiam de illis. Annon hoc erat promissio, quod Abel fuit habitus in admiratione ; quod Enoch fuit trans-

latus; quod servatus fuit Noë? Sed hæc quidem eis evenerunt propter virtutem; erant autem quidam gustus futurorum. Deus enim cum videret ab initio genus humanum opus habere ut ad ejus captum se accommodaret, non solum futura, sed et quæ hic sunt nobis donat. Ut quod Christus dicebat Discipulis : « Qui dimisit domos, aut fratres, aut » sorores, aut patrem, et matrem, centuplum accipiet, » et vitam æternam possidebit[1]. » Et rursus : « Quærite » primum regnum Dei, et hæc omnia adjicientur vobis[2]. » Vides hæc quoque in parte accessionis ab eo esse data, ne defatigemur? Nam ut athletæ, etiam quando decertant, fruuntur quidem curatione, sed non tunc omni requie et relaxatione fruuntur, viventes sub lege, sed postea fruuntur universa : sic Deus non dat hic ut simus participes omnis quietis et relaxationis. Nam hic etiam dat quidem, at totam promissionem in futurum reservavit : et quod res ita sit, declaravit his verbis : « Sed eas a longe aspicientes et » salutantes. » Hic mysticum quidpiam subindicat, nempe quod acceperunt omnia quæ de futuris dicta sunt; de resurrectione, de regno cœlorum, de aliis, de quibus Christus cum venisset prædicavit : has enim dicit promissiones. Aut hoc dicit, aut quod eas quidem non acceperunt, certa autem de eis concepta fiducia excesserunt. Sola autem fide certam de eis conceperunt fiduciam, procul eas videntes, inquit, nempe ante quatuor generationes. Nam post tot generationes ascenderunt ex Ægypto; et salutantes, inquit, et lætati. Tam certa de ipsis erat eis persuasio, ut eas etiam salutarent, a metaphora navigantium, et procul videntium civitates quas desiderant, quas priusquam in ipsas ingressi fuerint, compellatione captas sibi attribuunt. « Expectabant enim fundamenta habentem civitatem, cu» jus artifex et conditor est Deus[3]. Vides quod illud, « Acce-

[1] Marc. x, 3. — [2] Matth. vi, 33. — [3] Hebr. xi, 10.

»perunt,» est expectare, et de eis confidere? Si ergo confidere est accepisse, nobis quoque licet accipere. Isti enim, etsi iis non sunt potiti, desiderio tamen eas contemplabantur. Cur autem hæc fiunt? ut nos pudeat, quod illi quidem, cum promitterentur quæ sunt in terra, non attendebant, sed futuram civitatem quærebant; nobis autem Deus susquedeque de superna loquitur civitate, et eam, quæ est hic, quærimus. Dixit eis: «Dabo vobis quæ sunt in »præsenti.» Quoniam autem vidit, vel potius se ipsos ostenderunt dignos esse majoribus, tunc non amplius sinit hæc accipere, sed illa majora. Volens nobis ostendere quod digni sunt majoribus, ut qui noluerint his alligari; ut si quis intelligenti polliceretur puerilia, non ut accipiat, sed ejus ostendens philosophiam, illo petente majora. Hoc enim est ostendentis quod tanto studio abstinebant a terra, ut nec quæ dabantur acciperent. Propterea ergo accipiunt nepotes; ipsi enim erant digni terra. Quid est autem, «Fundamenta habentem civitatem?» Hæc enim non sunt fundamenta, si conferantur cum ea cujus artifex et conditor est Deus. Papæ! quale est encomium illius civitatis! «Fide et ipsa Sara[1].» Apte hic cœpit ad pudorem suffundendum, siquidem apparuerint animi magis pusilli et abjecti quam mulier. Sed dixerit quispiam: Quomodo fidelis quæ risit? Risus quidem certe est ex incredulitate: metus autem a fide. Dicere enim, «Non risi[2],» factum est a fide. Propterea ergo exinanita incredulitate, ingressa est fides. «Fide et ipsa Sara virtutem in conceptione seminis acce»pit, etiam præter tempus ætatis peperit[3].» Quid est, in conceptione seminis; ad semen retinendum, ad susceptionem virtutem accepit, quæ morte affecta erat, quæ sterilis. Duplex enim erat defectus, unus quidem ex tempore; revera enim consenuerat; alter a natura, erat enim

[1] Hebr. xi, 11. — [2] Gen. xviii, 15. — [3] Ib. xxi, 2.

sterilis. «Propter quod etiam ab uno orti sunt omnes, »tanquam sidera cœli in multitudinem, et sicut arena »quæ est ad oram maris innumerabilis[1].» Propter quod, inquit, etiam ex uno orti sunt omnes. Non dicit solum eam genuisse, sed tam multorum fuisse matrem, quam multorum nec fœcundi uteri. Tanquam sidera, inquit. Quomodo ergo eos sæpe numerat, etiamsi dixerit: Quemadmodum non numerabuntur sidera cœli: ita nec semen vestrum. Aut dicit per hyperbolen, aut propter eos qui semper generantur. Unius quippe domus majores numerari possunt, verbi gratia hujus vel illius; hic autem, ubi genus illud numero stellis comparatur, non item.

III. Tales sunt Dei pollicitationes, tam expedita et tam ad parandum facilia sunt Dei promissa. Si autem quæ pro additamento promisit, sunt adeo admirabilia, adeo magnifica et splendida, cujusmodi erunt illa, quibus hæc sunt additamenta, quorum hæc sunt ex superabundantia? Quid ergo beatius est iis qui assequuntur? quid miserius iis qui non assequuntur? Si enim ejus qui est e patria ejectus omnes miserentur, et qui amisit hæreditatem videtur omnibus miserabilis: qui a cœlo excidit, et a bonis quæ illic sunt reposita, quam multis plorari debet lacrymis? Imovero nec plorari: ploratur enim quispiam quando aliquid ei acciderit, cujus ipse non est causa; quando autem libero suo arbitrio se ipsum vitio quispiam dediderit, non lacrymis, sed lamentationibus, atque luctu tunc erit dignus. Nam Dominus quoque noster Jesus Christus Jerusalem, licet impie se gerentem, luxit et flevit. Innumerabilibus revera ejulatibus, innumerabilibus lamentationibus digni sumus. Si universus orbis terræ, et lapides, et ligna, et arbores, et feræ, et aves, et, ut semel dicam, totus orbis terræ, voce accepta nos defleat, qui a bonis

[1] Hebr. XI, 12.

illis excidimus, nihil, ut par est, deflebit, vel lamentabitur. Nam quæ dicendi facultas, quæ intelligentia poterit explicare illam beatitudinem, et virtutem illam, voluptatem, gloriam, lætitiam, splendorem, « Quæ oculus non » vidit, inquit, quæ auris non audivit, et in cor hominis » non ascenderunt, quæ præparavit Deus iis qui diligunt » eum[1]? » Non dixit solum exsuperare, sed nec ullum unquam intellexisse quæ Deus paravit iis qui ipsum diligunt. Cujusmodi enim bona consentaneum est esse ea quæ Deus præparat et instruit? Si enim cum nos fecisset, statim nulla re adhuc a nobis peracta, tanta est largitus, paradisum, cum ipso collocutionem, immortalitatem est pollicitus, vitam beatam et a curis liberam : iis qui tam multa fecerunt, qui adeo strenue decertarunt, et pro ipso sustinuerunt, quid non donabit? Unigenito pro nobis non pepercit, germanum ac proprium Filium propter nos ad mortem dedit : si nos, cum inimici essemus, talibus dignatus est bonis, quonam nos non dignabitur qui facti sumus amici[2]? quænam non impertietur, cum nos sibi reconciliarit? Est supra modum dives, et desiderat et studet nostram assequi amicitiam. Nos non itidem studemus, o dilecti. Quid dico, non studemus? Nolumus plane ejus bona assequi, ut vult ipse. Quod autem admodum velit id quod fecit ostendit. Nam nos quidem pro nobis ipsis vix parum auri despicimus : ipse autem pro nobis etiam suum dedit Filium. Utamur ut oportet Dei dilectione, fruamur ejus amicitia. « Vos enim, inquit, amici mei estis, si faciatis quæ dico vobis[3]. » Papæ! inimicos qui infinito spatio ab eo erant disjuncti, quos incomparabiliter in omnibus antecellebat, et fecit, et vocavit amicos! Quid ergo non est a nobis lubenter patiendum pro hac amicitia? At nos pro hominum amicitia sæpe pericula adimus : pro Dei

[1] 1 Cor. II, 9. — [2] Rom. VIII, 32. — [3] Joan. XV, 14.

autem amicitia nec pecunias profundimus. Revera luctu dignæ sunt res nostræ, luctu, et lacrymis, et ejulationibus, et lamentationibus, et planctu. A spe nostra excidimus, a nostra altitudine dejecti sumus. Dei honore indigni apparuimus. Immemores et ingrati evasimus etiam post beneficia, bonis omnibus nos spoliavit diabolus. Qui digni fueramus habiti ut essemus filii, fratres et cohæredes, ab ejus inimicis nihil differimus, qui ipsum afficiunt contumelia. Quænam erit nobis de cætero consolatio? Ipse nos vocavit ad cœlum : nos nos ipsos detrudimus in gehennam. Igitur et mendacium, furtum, et adulterium diffusum est super terram? Alii quidem sanguinem miscent sanguine: Alii autem res gerunt deteriores sanguine. Multi ex iis qui injuria afficiuntur, multi qui per avaritiam detrimentum patiuntur, mille mortes magis optant, quam hæc pati, et nisi Dei timorem veriti essent, sibi mortem conscivissent, adeo cupiunt mortem sibi afferre. Annon sunt hæc pejora sanguine? « Hei mihi anima! dicebat dolens Propheta, » periit vir pius a terra, et in hominibus non est qui faciat » bonum[1]. » Nunc autem nos quoque de nobis ipsis primum clamabimus : sed ad lamentationem vos mihi ferte opem. Fortassis quidam ominantur, et rident. Propter hoc autem intendenda est lamentatio : quod adeo furimus et desipimus, et nos ne furere quidem scimus, sed propter quæ oporteret nos gemere, ridemus. « Revelatur, o homo, » ira e cœlo, super omnem impietatem et injustitiam ho» minum[2]. Deus manifeste veniet. Ignis ante ipsum præ» cedet, et circa eum tempestas valida[3]. Ignis in conspec» tu ejus ardebit et inflammabit in circuitu inimicos ejus[4]. » Dies Domini tanquam clibanus ardens : » et nemo hæc mente agitat, sed magis quam fabulæ despicatui habentur

[1] Mich. VII, 2. — [2] Rom. I, 18. — [3] Psal. XLIX, 3. — [4] Id. XCVI, 3.

res adeo horrendæ. Qui audiat nemo est : qui autem rident et subsannant, omnes. Quænam datur nobis via qua nos expediamus? Undenam inveniemus salutem? Periimus, consumpti sumus. Ludibrio nos habent inimici et nos subsannant et gentes, et dæmones.

IV. Ingentes spiritus nunc suscipit diabolus, gloriatur et exultat, et lætatur. Pudore et tristitia afficiuntur Angeli, quibus nos sumus crediti. Nemo est qui convertatur : omnia temere sunt consumpta, et nos vobis videmur nugari. Opportunum est nunc quoque vocare cœlum, quoniam nemo est qui audiat testari elementa : « Audi cœlum, èt » auribus percipe terra, quoniam Dominus est locutus[1]. » Date, porrigite manum, qui nondum estis obruti, iis qui perierunt ab ebrietate; qui sani estis, laborantibus; qui sapitis, furentibus; qui statis, iis qui circumaguntur. Nemo, obsecro, quidquam præferat saluti amici : et objurgatio et reprehensio unum solum spectet, nempe ejus utilitatem. Quando febris invaserit, etiam servi imperium obtinent in dominos. Nam quando illa quidem urget animam conturbans, adest autem agmen mancipiorum, nullus legem agnoscit dominicam in damnum Domini. Nos, quæso, convertamus : bella quotidiana, submersiones, innumerabiles circumcirca interitus, et ira Dei nos undique circumdat. Nos autem sumus omnes tam securi et tam metu vacui, quam si Deo placeremus. Manus paramus omnes ad plura habenda per avaritiam : nemo ad opem ferendam. Omnes ad rapinam : nemo ad defensionem. Unusquisque studium suum ponit quomodo facultates suas reddat ampliores : nemo quomodo opem ferat egeno. Unusquisque est valde sollicitus quomodo suis addat pecuniis : nemo quomodo suam servet animam. Unus omnes tenet metus, ne simus, inquit, pauperes : ne

[1] Isaï. 1, 2.

in gehennam incidamus, nemo angitur et horrescit. Hæc digna sunt lamentationibus, hæc accusatione, hæc reprehensione. Sed hæc nolebam dicere, verum dolor me cogit; ignoscite, cogit me luctus multa dicere quæ nolebam. Video graves minas, calamitatem cui afferri non potest consolatio : majora nos occuparunt mala quam ut possit inveniri solatium : periimus. « Quis dabit capiti » meo aquam, et oculis meis fontem lacrymarum[1], » ut lamenter? Fleamus, o dilecti, fleamus, ingemiscamus. Sunt fortasse quidam qui dicunt : Nihil aliud nobis dicit quam lamentationes, nihil aliud quam fletus. Nollem, credite, nollem, sed laudes persequi et encomia. Nunc autem est horum tempus. Non est grave, o dilecti, lamentari, sed facere quæ sunt digna lamentationibus. Non est aversandum deflere, sed ea agere quæ sunt digna fletibus. Ne puniaris, et non lugeo : ne moriaris, et non defleo. Sed si corpus quidem jacet mortuum, omnes hortaris ut commisereantur, et eos qui non lugent vocas immisericordes; pereunte autem anima, jubes non lugere? Sed non possum esse pater, si non fleam; pater sum amans et benevolus. Audite quomodo clamet Paulus : « Filioli mei, » quos iterum parturio[2]. » Quænam mater parturiens æque acerbas voces mittit atque ille? Utinam liceret videre ipsum ardorem mentis, et videres quod magis uror quam quævis mulier, et quævis puella quæ immaturam passa est viduitatem. Non ita luget illa suum maritum, neque pater filium, ut ego hanc quæ est apud nos multitudinem, nec ullum video profectum : vertuntur omnia in calumnias et criminationes. Nullus suum ducit esse officium ut Deo placeat, sed de hoc, inquit, et de illo male dicamus. Ille est indignus qui sit clericus, hic turpiter vivit et inhoneste. Cum deberemus mala nostra lugere, alios judica-

[1] Jerem. IX, 1. — [2] Galat. IV, 19.

mus, cum nec quando mundi sumus a peccatis, deberemus hoc facere. « Quis enim te discernit, inquit? Quid habes » quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris » quasi non acceperis[1]? » Tu autem quid judicas fratrem tuum, cum ipse sis plenus malis innumerabilibus? Quando dixeris : Ille est malus, et perniciosus, et sceleratus, de te cogita, et tua diligenter inquire et examina, et te pœnitebit eorum quæ dixisti. Non est enim, non est ulla talis adhortatio, qualis est peccatorum recordatio. Si hæc duo apud nos versemus, poterimus consequi bona promissa : poterimus nos emundare et abstergere. Solum id nobis veniat in mentem, et de hac re simus solliciti, o dilecti! Hic doleamus animo, ne illic doleamus supplicio, sed bonis fruamur æternis, ubi fugit dolor, luctus, et gemitus, ut bona consequamur æterna quæ mentem exsuperant humanam, in Christo Jesu Domino nostro : ipsi sit gloria in sæcula sæculorum. Amen.

[1] 1 Cor. IV, 7.

HOMILIA XXIV.

CAPUT XI.

Juxta fidem defuncti sunt omnes isti, non acceptis repromissionibus, sed a longe eas aspicientes et salutantes, et confitentes quod peregrini sunt et hospites super terram. Qui enim hæc dicunt, significant se patriam inquirere. Et si quidem ipsius meminissent de qua exierunt, habebant utique tempus revertendi. Nunc autem meliorem appetunt, id est, cœlestem. Ideo non confunditur Deus vocari Deus eorum. Paravit enim illis civitatem [1].

I. Prima est virtus, atque adeo universa virtus [2], esse in hoc mundo hospitem et peregrinum, et cum iis quæ hic sunt rebus et negotiis nihil habere commune, sed ab eis pendere tanquam ab externis, sicut beati illi discipuli de quibus dicit: « Circuierant in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus [3]. » Atque illi quidem dicebant se esse hospites et peregrinos: Paulus autem dicit longe quid amplius. Non enim se esse dixit hospitem et peregrinum, sed mundo mortuum, et sibi mundum. « Mihi enim, inquit, mundus crucifixus est, et ego mundo [4]. » Sed nos hic omnia gerimus tanquam cives, et plane viventes ut cives: et quod justi erant mundo, nempe hospites et mortui, nos hoc

[1] Hebr. XI, 13-16. — [2] Vide D. Guillon, tom. XI, p. 185-192. — [3] Hebr. XI, 37. — [4] Galat. VI, 4.

sumus cœlo: quod autem erant illi cœlo viventes et ibi rationem vivendi instituentes, hoc nos sumus mundo. Propterea mortui sumus, quia eam vere quæ est, vitam abnegavimus, et hanc temporalem elegimus. Propterea Deum irritavimus, quod cum nobis esset propositum frui iis quæ sunt in cœlis, ne ab iis quidem quæ sunt in terra volumus discedere; sed non secus ac quidam vermes a terra in terram, et rursus ab hac in illam circumagimur: et plane ne parum quidem volumus emergere, neque nos a rebus humanis abducere; sed veluti a quodam veterno, et somno, et ebrietate obruti, obstupescimus visa apprehendentes. Sed sicut ii qui suavi tenentur somno, non solum noctu, sed etiam cum ipsum mane advenerit, et clarus fuerit dies, jacent in lecto: nec eos pudet indulgere voluptati, et tempus operandi et studendi facere tempus somni et inertiæ ac hebetudinis. Ita nos quoque die appropinquante, nocte procedente, imovero die; « Operamini enim, inquit, dum est dies[1]; » Omnia facimus quæ sunt noctis, dormientes, somnia videntes, visis deliciantes, et clausi nobis sunt oculi mentis et corporis, perperam loquimur et temere garrimus, et si quis profundam nobis plagam inflixerit, ne sentimus quidem, etiamsi nostras omnes diripuerit facultates, etiamsi ipsam domum exusserit. Imovero ne expectamus quidem ut alii hoc faciant, sed ipsi hoc facimus, nos quotidie pungentes, et ferientes, turpiter et indecore jacentes, et nudati omni bona existimatione et honore, et turpia nostra opera neque ipsi tegentes, neque aliis hoc facere permittentes; sed in media turpitudine, et iis qui vident, et iis qui accedunt propositi ad risum, et ad ludibria innumerabilia. Nescitis ipsos quoque malos irridere eos quorum sunt iidem mores, et eos damnare? Nam quoniam Deus indidit nobis judi-

[1] Joan. IX, 4.

cium, quod labefactari et nunquam corrumpi potest, etiamsi ingressi fuerimus in ipsum vitii profundum; ideo et ipsi mali se ipsos condemnant: et si quispiam eos id quod sunt vocaverit, eos pudet, contumelia afficiuntur, et rem eam dicunt esse contumeliam. Ita si non factis, verbis certe condemnant quæ faciunt per conscientiam, imovero etiam factis. Cum enim clanculum et in occulto faciunt, sententiæ quam de re habent maximum proferunt indicium. Est enim vitium adeo manifestum, ut omnes ejus sint accusatores, etiam ii qui ipsum usurpant. Tanta autem res est virtus, ut in admiratione habeatur etiam ab illis, qui eam non æmulantur. Nam et scortator laudabit temperantiam et continentiam, et avarus condemnabit injustitiam: et iracundus admirabitur patientiam, et vituperabit simultatis vitium, et lascivus lasciviam. Quomodo ergo, inquit, hæc usurpat? Ex multa socordia, cum tamen non esse bonum judicaverit. Alioqui eum rei non puduisset, neque negasset alio accusante. Multi etiam præoccupati, dedecus non ferentes se suffocarunt. Honesti et decori tantum nobis inest testimonium. Ita quæ bona sunt, ipso sole splendidiora, et quæ sunt eis contraria, sunt omnium fœdissima.

II. Hospites et peregrini erant sancti. Quomodo, et qua ratione? Ubi autem confitetur Abraham se esse hospitem et peregrinum [1]? Fortasse quidem ipse quoque est confessus. Palam autem id confessus est etiam David: audi illum dicentem: « Quoniam advena sum et peregri» nus, sicut omnes patres mei [2]. » Nam qui habitabant in tabernaculis: qui pecunia etiam emebant sepulcra, hospites utique et peregrini erant, ut qui ne haberent quidem ubi suos sepelirent. Quid ergo? dicebant-ne se esse hospites tantum in Palæstina? Nequaquam, sed in toto orbe.

[1] Gen. XXIII, 4. — [2] Psal. XXXVIII, 13.

Et merito. Nihil enim in eo videbant eorum, quæ volebant, sed externa omnia et aliena. Ipsi quidem volebant exercere virtutem; hic autem erat multum vitium, et apud eos erant res omnes externæ et alienæ. Nullum habebant amicum, nullum necessitudine conjunctum præter paucos. Quomodo autem erant hospites? Eorum quæ hic sunt nullam gerebant curam, idque ostendebant, non verbis, sed rebus ipsis. Quomodo? Dixit Deus Abrahamo, Dimitte eam, quæ videtur, patriam, et veni ad alienam[1]: suosque et domesticos non est complexus, sed eo affectu eam dimisit, ut si esset dimissurus alienam. Dixit ei, « Offer mihi filium[2], » et cum perinde obtulit atque si non haberet filium, et ac si natura non indutus esset, ita obtulit. Possidebat pecunias communes omnibus accedentibus, et rem nihili existimabat. Primas cedebat aliis: in pericula se ipsum conjiciebat: patiebatur mala innumera. Non ædificabat domos splendidas, neque indulgebat deliciis, neque curam gerebat vestium, neque aliarum sæcularium rerum. Sed omnia gerebat quæ pertinent ad eam, quæ illic est, civitatem. Ostendebat hospitalitatem, in fratrem dilectionem, misericordiam, patientiam, pecuniæ despicientiam, et gloriæ præsentis, et aliorum omnium. Ejus quoque filius erat hujusmodi. Cum agitaretur, bello impeteretur, cedebat et locum dabat, ut qui esset in aliena. Hospites enim omnia patiuntur, ut qui non sint in patria. Et cum auferretur uxor, hoc quoque ferebat tanquam peregrinus: quæ superna autem sunt curabat omnia, modestiam ostendens, honestatemque et temperantiam. Nam postquam procreavit filium, non habuit amplius consuetudinem cum uxore: et cum præteriisset vigor juventutis, tunc eam duxit, ostendens se non hoc facere propter libidinem, sed ut Dei promissioni serviret. Quid

[1] Gen. XII, 1. — [2] Id. XXII, 2.

vero Jacob? annon quærebat solum panem et vestem, quæ plane sunt hospitum qui ad extremam devenerunt paupertatem? Annon pulsus et agitatus cedebat tanquam hospes? annon erat mercenarius? Annon innumerabilia ubique patiebatur mala, ubique circumiens tanquam hospes? Hæc autem patientes, ostendebant se aliam quærere patriam. Papæ! quanta differentia! Illi quidem quotidie parturiebant, volentes hinc discedere, et redire ad suam patriam; nos autem contra, si febris irruerit, omnibus dimissis, tanquam parvuli infantes plorabundi mortem pertimescimus. Et hoc merito nobis accidit. Nam quoniam non tanquam hospites hic degimus, et non tanquam ad patriam festinamus, sed tanquam euntes ad supplicium: propterea dolemus quod rebus non ut oportuit usi simus, sed ordinem evertimus. Ideo flemus, cum gaudere oporteret, ideo horremus sicut homicidæ, sicut prædonum duces, sistendi judicio, et quæcumque fecerunt animis reputantes, propterea timent et contremiscunt. Illi autem non erant ejusmodi, sed festinabant. Paulus autem etiam ingemuit: audi illum dicentem, « Et nos qui sumus in » hoc tabernaculo, ingemiscimus gravati [1]. » Talis erat Abraham, et qui cum illo erant: hospites, inquit, erant totius orbis terræ, et quærebant patriam. Quænam autem ea est? An ea quam dimiserunt? Nequaquam. Quid enim obstabat quominus redirent si vellent, et essent cives? sed quærebant illam quæ est in cœlis. Ita properabant hinc excedere, et sic Deo placebant ut non erubesceret vocari eorum Deus. Papæ! quanta dignitas! acceptum illi fuit ut vocaretur eorum Deus. Quid dicis? Vocatur Deus terræ et cœli, et tanquam magni aliquid posuisti quod non erubescat eorum Deus vocari? Magnum et revera magnum est hoc, et indicium multæ beatitudinis. Quomodo? Quod

[1] 2 Cor. v, 4.

vocatur quidem Deus cœli et terræ, sicut et gentium, quatenus ea creavit et est fabricatus; illorum autem sanctorum non ita, sed sicut aliquis germanus amicus. Exemplo autem vobis hoc reddam perspicuum. Sicut in iis qui sunt in magnis ædibus, quando aliqui ex iis qui præsunt familiæ, sunt in magna existimatione, omnia administrant, et apud dominos magnam habent fiduciam, ab ipsis vocatur Dominus, et multos inveneris sic appellari. Quid autem dico? Sicut dici poterat Deus non gentium, sed totius orbis terræ, ita etiam dici poterat Deus Abraham. Sed nescitis quanta sit hæc dignitas, quoniam nec eam assequimur. Sicut enim Deus nunc dicitur Dominus Christianorum omnium, et tamen hoc nomen nostram superat dignitatem : si autem vocatus fuerit unius Deus, cogita quanta sit magnitudo. Deus orbis terræ non erubescit vocari trium Deus. Et merito. Non enim orbis terræ, sed innumerabilium ejusmodi instar sunt sancti. « Melior est » enim unus faciens voluntatem Domini, quam decies mille » iniqui [1]. » Quod autem se ipsos sic vocarent hospites est perpicuum. Sed esto, isti se sic vocabant hospites propter alienam terram. Quid vero David, annon erat rex et propheta? Annon in sua degebat patria? Cur ergo dicit : « Hospes et peregrinus ego sum? » Quomodo es hospes et peregrinus? « Sicut omnes, inquit, patres mei [2]. » Vides quod illi quoque erant hospites? Habemus, inquit, patriam, sed non eam quæ vere est patria. Quomodo autem es tu hospes? Terræ. Ut illi, sic iste, et vicissim.

III. Simus ergo nos quoque nunc hospites, ne erubescat Deus vocari noster Deus. Pudor est enim ipsi quando vocatur malorum Deus, et ipsum eorum pudet, sicut glorificatur, quando bonorum et proborum et virtutem co-

[1] Eccli. xvi, 4. — [2] Psal. xxxviii, 13.

lentium. Si enim nos recusamus vocari domini malorum servorum, et eos dimittimus: et si quis accedens dixerit, Hic vel ille mala facit innumerabilia, numquid est servus tuus? statim dicimus, Nequaquam; probrum propulsantes: est enim servo ad dominum habitudo et relatio, ignominia ab illo ad hunc transit: multoque magis Deus. Sed illi erant adeo præclari, et tanta pleni fiducia, ut non solum non erubesceret ex illis vocari, sed etiam de se diceret, « Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, et Deus Jacob [1]. » Simus ergo nos quoque, o dilecti! hospites, ne Deum nostri pudeat, ne pudeat, inquam, et nos tradat gehennæ. Tales erant illi qui dicebant, « Domine, nonne in nomine » tuo prophetavimus? et in nomine tuo multas virtutes fe» cimus? » Sed vide quid illis dicat Christus: « Nescio vos[2]: » quod quidem fecerint malorum servorum domini ad eos accurrentium, probrum volentes propulsare. Nescio vos, inquit. Quomodo ergo punis quos nescis? Nescio aliter, dixi: hoc est, vos nego et recuso. Sed absit ut nos audiamus hanc vocem exitiosam et terribilem. Nam si qui dæmones ejiciebant, et prophetias proferebant, abnegati sunt, quoniam vitam non habebant verbis convenientem, quanto magis nos? Et quomodo, inquit, fieri potest ut qui prophetias exhibuerunt, et signa fecerunt, et dæmonia ejecerunt, sint negati? Est verisimile eos postea fuisse mutatos et evasisse malos: unde nec prior virtus illis quidquam profuit. Non solum enim exordia oportet habere præclara, sed finem etiam præclariorem. Nam dic mihi, annon orator studet ea facere præclara quæ sunt in fine orationis, ut cum plausu recedat? Nonne qui urbem administrat, de splendido administrationis exitu curam gerit? Athleta si non certamina ostendat præclariora, et ad finem usque vincat, si, omnibus victis, fuerit victus ab ultimo, annon

[1] Exod. III, 6. — [2] Matth. VII, 22, 23.

omnia sunt ei inutilia? Gubernator si totum mare transmiserit, nave in portu fracta, nonne totum priorem laborem misit? Quid vero medicus, si ægroto liberato, cum cum perfecte sit liberaturus, tunc interitum afferat, annon totum perdidit? Ita etiam in virtute, qui non initio consequentem finem imposuerunt, consonantemque et convenientem, plane perierunt. Tales sunt qui ab ipsis quidem carceribus præclari superbique et elati prosilierunt, postea autem dissoluti ignavique et remissi fuerunt. Quamobrem et præmio sunt privati, et a Domino non sunt agniti. Hæc audiamus qui amore capti sumus pecuniæ; ea est enim maxima injustitia. « Nam radix omnium malorum » est amor pecuniæ[1]. » Audiamus qui quas habemus facultates, majores et ampliores volumus efficere. Audiamus, et tandem cessemus a plura habendi cupiditate, ne ea quæ illi audiamus. Nunc hæc audiamus, et caveamus, ne tunc audiamus. Nunc cum timore audiamus, ne tunc ea audiamus cum supplicio : « Discedite a me, nunquam novi vos[2], » ne tunc quidem quando prophetias exhibebatis, et dæmones expellebatis. Verisimile est eum hic quoque aliquid aliud subindicare, nempe quod tunc quoque improbe vitam ducebant : initio autem etiam per indignos operabatur gratia. Nam si operata est per Balaam, multo magis per indignos, propter eos qui erant lucrifacturi. Si autem et signa et prodigia non potuerunt liberare a supplicio, multo magis etiamsi quis sit in dignitate sacerdotali, etiamsi ad summum honorem pervenerit, etiamsi ad manuum impositionem operata sit gratia, et ad alia omnia propter eos qui egent defensione et patrocinio, ipse quoque audiet, Nunquam te novi, ne tunc quidem quando in te operata est gratia. Papæ! quanta est illic vitæ mundæ inquisitio! Quomodo ipsa per se sufficit ad nos in regnum

[1] 1 Tim. v, 10. — [2] Matth. vii, 23.

adducendos? si absit autem, virum prodit, etiamsi possit ostendere mille signa et prodigia. Nihil enim Deum tanta afficit lætitia, quanta vitæ bona institutio. « Si diligitis me, » inquit, non dixit, signa facite; sed quid? « Mandata mea » servate[1]. » Et rursus : « Amicos vos dico, non quando dæ» monia ejeceritis, sed si sermones meos servaveritis[2]. » Nam illa quidem sunt doni Dei : hæc autem post donum Dei, sunt etiam nostri studii et diligentiæ. Studeamus esse amici Dei, et ne maneamus inimici. Hæc semper dicimus, horum semper admonemus et nos ipsos et vos : sed nihil amplius efficimus. Et ideo timeo. Et vellem quidem siluisse, ne vobis augeam periculum. Nam cum sæpe audias, nec sic quidem facias; illud est Dominum irritare. Sed ipse quoque timeo aliud periculum silentii, si sim taciturus, cum sit mihi commissum verbi ministerium. Quid ergo faciemus ut salvi simus? Incipiamus ex virtute vivere, dum tempus habemus. Virtutes nobis distribuamus, sicut agriculturam agricolæ. In hoc mense expugnemus maledictum et contumeliam, iram injustam, et nobis imponamus legem, et dicamus : Hodie hoc recte faciemus. Et in alio mense nos ipsos doceamus patientiam, et in alio aliam virtutem, et cum ad hujus virtutis pervenerimus habitum, veniamus ad aliam, sicut in disciplinis ea quæ sunt acquisita servantes, et alia assumentes. Post illam veniamus ad contemptum pecuniæ. Primum manus contineamus ab avaritia et plura habendi cupiditate, et tunc faciamus eleemosynam. Non omnia temere confundamus, iisdem manibus et rapientes et dantes eleemosynam. Postea ad aliam virtutem, et ab illa ad aliam. « Turpitudo, et stultiloquium, » et scurrilitas ne nominetur quidem apud vos[3]. » Hæc interim recte geramus. Non parantes hæc sumptu, non labore, non sudore. Sufficit velle, et confecta sunt omnia.

[1] Joan. XIV, 15. — [2] Id. XV, 10. — [3] Ephes. V, 4.

Non est opus magnam viam ingredi, neque immensum mare transmittere, sed studium adhibere, et esse prompto et alacri animo, et linguæ frenum imponere, ad tollendas importunas contumelias. Iras, impuras libidines, delicias, sumptus nimios, pecuniæ cupiditates, perjuria et juramenta assidua a nostra expellamus anima. Si nos sic colamus, spinas quæ prius erant evellentes, et semen cœleste injicientes, poterimus bona promissa consequi. Veniet enim agricola, et nos reponet in horreum, et bona omnia consequemur. Quæ detur nobis omnibus obtinere gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri, una cum sancto Spiritu gloria, imperium, honor, et adoratio, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXV.

CAPUT XI.

Fide obtulit Abraham Isaac, cum tentaretur, et unigenitum filium offerebat, in quo susceperat repromissiones. Ad quem dictum est: In Isaac vocabitur tibi semen. Arbitrans quod a mortuis suscitare potens est Deus. Unde eum et in parabolam accepit[1].

I. Revera magna res est fides Abrahæ[2]. Nam in Abele, et Noë, et Enoch solarum rationum erat pugna, et humanas rationes oportebat superare. Hic autem non solum oportebat superare humanas rationes, sed etiam aliquid amplius ostendere. Nam quæ Dei sunt, videbantur pugnare cum iis quæ sunt Dei, et fides pugnabat cum fide, et

[1] Hebr. XI, 17-19. — [2] Vide D. Guillon, tom. XI, p. 192-195.

jussio cum promissione: ut verbi gratia, dixit: « Egredere » de terra tua, et de cognatione tua: et dabo tibi terram » hanc[1], » et non dedit ei hæreditatem in ea, ne passum quidem pedis. Vides quomodo quæ facta sunt pugnabant cum promissione? Rursus dicit: « In Isaac vocabitur tibi » semen[2], » et credidit: et rursus dicit: Sacrifica mihi hunc, qui erat impleturus universum orbem terræ ex semine suo. Vidisti pugnam jussorum et promissionis? jussit contraria promissis: et neque sic caligavit Justus, neque dixit se esse deceptum. Nam vos quidem non poteritis, inquit, hoc dicere quod pollicitus sit requiem, et dederit afflictionem; hic enim facit ea quæ est pollicitus. Quomodo? « In » mundo, inquit, afflictionem habebitis[3]. Qui non acceperit crucem suam, et me fuerit secutus, non est me » dignus[4]. Qui non odit animam suam, non inveniet eam, » et: « Qui non renuntiat omnibus bonis suis, et me se» quitur, non est me dignus[5]. » Et rursus: « Ante reges et » præsides ducemini propter me. » Et rursus: « Inimici homi» nis domestici ejus[6]. » Et afflictio hic est, quies autem et remissio illic est, nempe in vita futura. In Abraham autem contra, jubebatur facere contraria promissionibus: et ne sic quidem turbatus est, neque caligavit, neque existimavit se esse deceptum. Vos autem nihil sustinetis quod sit extra promissionem, et turbamini. Ille audivit contraria iis promissis, ab eo ipso qui erat pollicitus, et non turbabatur, sed ea faciebat tanquam convenientia. Erant enim convenientia: contraria quidem humanis rationibus, convenientia autem ex fide. Et quomodo? Ipse Apostolus nos docuit, dicens: « Arbitrans quod et a mortuis suscitare » potens est Deus; » id est: ex eadem, inquit, fide qua credidit quod donaturus esset filium, qui non erat, ex ea-

[1] Gen. XII, 1. — [2] Id. XXI, 12. — [3] Joan. XVI, 33. — [4] Matth. x, 38. — [5] Luc. XIV, 26 et 33. — [6] Matth. x, 18 et 33.

dem etiam mortuum suscitaturum esse : et persuasum habuit quod mactatum erat suscitaturus. Erat enim æque dubium, humana, inquam, ratione. et ex matrice emortua, senioque confecta, et ad liberorum procreationem jam plane inutili, dare filium, et suscitare occisum: attamen id persuasum habuit; nam quæ præcesserat fides ad futura credenda viam parabat. Alioquin autem videbat ille bona priora, molesta autem posteriora et in senectute. Nobis autem, inquit, contra, molesta sunt prima; quæ autem bona, ultima. Hoc ad eos qui audent dicere quod post mortem promisit nobis bona, nos fortasse decepit. Ostendit quod etiam ex mortuis suscitare potens est Deus. Si autem ex mortuis suscitare potest Deus, omnino reddet omnia. Si autem Abraham ante tot annos credidit quod Deus sit potens suscitare ex mortuis : multo magis nos id debemus credere. Vides quod sicut prius dixit, mors nondum intravit, et eos statim traxit in spem resurrectionis, et ad tam certam deduxit persuasionem, ut etiam jussi suos mactare filios, ex quibus expectabant se impleturos orbem terræ ad id faciendum parati essent? Aliud quoque hic ostendit per hoc quod dixit, « Tentavit Deus Abraham.» Quid vero, nesciebat-ne Deus eum esse virum fortem et probum? Sciebat certe. Cur ergo eum tentabat si sciebat? Non ut ipse disceret, sed ut aliis ostenderet, et omnibus manifestam ejus redderet magni animi virtutem. Et hic etiam ostendit causam tentationum, ne existimarent se tanquam a Deo derelictos hæc pati. Nam hic quidem etiam necesse est tentari, quod multi sint qui persequuntur, et qui insidiantur : illic autem quæ erat ei necessitas eas quæ non erant excogitare tentationes? Atque perspicuum quidem est, quod hæc tentatio fiebat eo jubente. Et aliæ quidem fiebant eo permittente, hæc autem etiam jubente. Si ergo adeo probatos efficiunt tentationes, ut

etiamsi non sit causa, Deus suos exerceat athletas, multo magis nos omnia oportet ferre fortiter. Cum magna autem emphasi hic dixit, quod fide obtulit Isaac, dum tentatur. Nulla enim erat alia offerendi causa, quam hæc. Deinde sententiam persequitur. Non poterat, inquit, quispiam dicere quod alium haberet filium, et expectaret fore ut ex illo impleretur promissio, et ideo confidenter eum obtulerit. Et « Unigenitum, inquit, filium offerebat, qui susceperat promissiones. » Quid dicis unigenitum? Quid vero, Ismaël undenam erat? Unigenitum dico, inquit, quod attinet ad rationem promissionis. Propterea enim, cum dixisset Isaac, addidit unigenitum, ostendens, inquit, quod propter eum dictum sit, « In Isaac vocabitur tibi semen[1], » hoc est, ex ipso. Vides quomodo admiretur quod factum est a Patriarcha? In Isaac audivit, Vocabitur tibi semen, et offerebat filium hostiam. Deinde ne existimaret quispiam quod cum desperasset hoc facit, et per hoc jussum illam ejecit fidem, sed disceret quod revera hoc quoque sit fidei, dicit quod illam quoque habebat fidem, quanquam cum ea videretur pugnare, sed non pugnabat. Non enim humanis rationibus metiebatur Dei virtutem, sed omnia permittebat fidei. Unde non est veritus dicere, quod etiam ex mortuis suscitare potens est Deus. Unde eum et in parabolam accepit, hoc est, in exemplo : in ariete, inquit. Quomodo? Ariete enim, inquit, mactato, hic fuit salvus. Quamobrem accepit eum per arietem, ut qui illum pro illo mactaverit. Hæc autem erant quidam typi. Hic enim est Filius Dei mactatus. Mihi autem considera quanta sit benignitas. Nam quoniam hominibus quædam magna erat danda gratia, volens id non facere ex gratia, sed tanquam debitor, efficit primum ut homo det suum filium pro placito Dei : ut nihil videretur magnum

[1] Gen. XII, 21.

facere dans filium suum, siquidem ante eum homo hoc fecit, ne existimaretur hoc facere ex gratia, sed ex debito. Nam quos diligimus, hoc quoque volumus eis donare, ut cum quidpiam exiguum ab eis acceperimus, videamur sic eis dare universum : et magis gloriemur quod acceperimus, quam quod dederimus. Et non dicimus : Hoc ei dedimus, sed hoc ab ipso accepimus. Unde et eum, inquit, accepit in parabola, hoc est, tanquam in ænigmate. Erat enim aries veluti parabola aut similitudo Isaac : aut velut in typo ac figura. Nam quoniam voluntate et animi instituto perfectum fuerat sacrificium, et occisus Isaac, propterea eum donat Patriarchæ.

II. Vides hoc nunc quoque ostendi, quod semper dico. Cum enim mentem nostram exhibuerimus perfectam, et ostenderimus non res terrenas despicere, tunc quoque nobis donat res terrenas, et non ante : ne acceptum donum nos eis alligatos adhuc alliget. Solve te, inquit, primum a servitute, et tunc accipe, ut non amplius accipias tanquam servus, sed tanquam dominus. Despice divitias, et eris dives. Despice gloriam, et eris gloriosus. Despice ultionem inimicorum, et tunc eam assequeris. Despice quietem et remissionem, et tunc eam accipies : ut cum acceperis, non tanquam vinctus eam accipias, neque tanquam servus, sed tanquam liber. Sicut enim in parvis pueris, quando puer quidem desiderat ludicra puerilia, propere admodum ea occultamus, ut globum, et cætera hujusmodi, ne impediatur a necessariis. Quando autem ea despicit, et non amplius ea desiderat, ipsi ea secure impertimur, ut qui sciamus inde nullam deinceps ei esse noxam, cum illud desiderium non amplius possit eum abducere a necessariis. Ita Deus quoque cum viderit nos non amplius cupere quæ hic sunt, de cætero sinit nos eis uti : ea enim habemus tanquam liberi et viri, non tan-

quam pueri. Nam quod si contempseris ultionem sumere de inimicis, tunc assequeris, audi quid dicat : « Si esurit » tuus inimicus, ciba illum : si sitit, da ei potum : » et subjunxit ; « Hoc enim faciens, congeres carbones super » caput ejus[1]. » Et rursus quod si despexeris divitias, tunc eas assequeris : audi Christum dicentem, « Omnis qui » reliquerit patrem, aut matrem, aut domum, aut fratres, » centuplum accipiet, et vitam æternam possidebit[2]. » Et quod si despexeris gloriam, tunc eam assequeris, audi ipsum rursus Christum dicentem, « Qui vult inter vos » esse primus, sit vester minister. » Et rursus : « Qui se » humiliaverit, exaltabitur[3]. » Quid dicis? Si do potum inimico, tunc eum punio? Si facultates dimisero, tunc ero excelsus? Si me humiliavero, tunc exaltabor? Maxime, inquit. Ea est enim mea potentia, ut contraria præbeam per contraria. Sum locuples et ad res agendas solers. Ne timeas. Voluntatem meam sequitur rerum natura : non ego sequor naturam. Ego omnia operor, non ab illis agor. Quamobrem ego eas possum transmutare et transformare. Et quid miraris si in his fit tale? Hoc ipsum enim invenies etiam in aliis omnibus. Si injuriam facias, affectus es injuria. Si facta est tibi injuria, tunc non es injuria affectus. Si ultus fueris, tunc non es ultus, sed te ipsum es ultus. « Qui enim, inquit, diligit iniquitatem, odit animam » suam. » Vides quod non injuria afficis, sed injuria affectus es? Propterea dicit etiam Paulus : « Quare non magis » injuriam accipitis[4]? » Vidisti quod hoc non sit injuria affici? Quando contumelia affeceris, tunc affectus es contumelia. Et hoc ex parte sciunt multi : ut quando dicunt inter se : Hinc discedamus, ne te ipsum afficias contumelia. Quamobrem? Quoniam multum interest inter te,

[1] Rom. XII, 20. — [2] Matth. XIX, 29. — [3] Id. XX, 26, et XXIII, 12. — [4] 1 Cor. VI, 7.

et illum. Nam quantiscumque affeceris contumeliis, ille gloriam existimat. Hoc in omnibus cogitemus, et contumeliis evadimus superiores. Quomodo? Ego dico : Si est nobis pugna adversus eum ipsum qui est indutus purpura, cum contumelia eum afficimus, existimamus nos ipsos injuria afficere. Nam ideo digni sumus qui probro afficiamur. Quid dicis, quæso? Cum sis civis cœlorum, et supernam habeas philosophiam, cum eo qui res terrenas mente agitat, probris te ipsum appetis. Nam etiamsi pecunias possideat innumerabiles, et sit in principatu et potestate, nondum tamen scit bonum tuum. Noli te ipsum contumelia afficere, illum afficiens contumelia. Tibi parce, non illi. Te ipsum honora, non illum. Annon est hujusmodi proverbium : Qui honorat, se ipsum honorat. Et merito. Non enim illum honorat, sed se ipsum. Audi quemdam Sapientem dicentem : « Fac animæ tuæ honorem juxta ejus dignitatem[1]. » Quid hoc est juxta ejus dignitatem? si per avaritiam fraudavit, tu ne fraudaveris : si affecit contumelia, ne contumelia affeceris. Dic mihi, quæso, si quis pauper lutum jacens e tua aula acceperit, num propterea eum vocaris in judicium? Nequaquam. Quare? Ne te contumelia afficias : ne te omnes condemnent. Hoc nunc quoque fit. Dives enim est pauper : et quo est ditior, eo magis vera laborat paupertate. Lutum est aurum, in aula jacens, non domi tuæ situm. Cœlum enim est domus tua. Si propterea ergo litem moveas et judicio contendas, annon te condemnabunt superni cives? annon te ejicient e sua patria, qui es adeo humilis, adeo vilis et abjectus, ut pro modico luto velis pugnare? Nam si mundus esset tuus, deinde ipsum accepisset aliquis, curare oporteret.

III. Nescis quod si decies posueris orbem terræ, et cen-

[1] Eccli. x, 31.

ties et decies millies, et bis tantum, ne est quidem ad minimam partem eorum quæ sunt in cœlis. Qui ergo ea quæ hic sunt miratur, illa afficit contumelia, siquidem hæc digna existimat in quæ studium conferatur, quæ ab illis tanto distant intervallo. Imovero nec poterit quidem illa admirari. Quomodo enim, cum ad hæc obstupescens inhies? Dissecemus vel sero tandem, quæso, funes et laqueos : hæc enim sunt res terrenæ. Quandiu inferne incurvabimur, et deorsum aspiciemus? Quandiu nos alter alteri insidiabimur, sicut feræ, et sicut pisces? Imovero feræ non parant altera alteri insidias, sed iis quæ sunt diversi generis. Utputa ursus ursum non confestim interimit : neque serpens de medio tollit serpentem, ut qui revereatur quod sit ejusdem generis. Tu autem eum qui est ejusdem generis, et cum quo jura habes innumerabilia, cognationem, rationem, Dei cognitionem, vim naturæ et alia innumera, et qui est ejusdem naturæ particeps, perimis, et in mala injicis innumerabilia. Quid tum enim, si gladium non adigis, neque in collum dexteram immergis? Alia facis hoc graviora, in perpetuas injiciens molestias. Nam si hoc fecisses, eum liberasses a sollicitudine. Nunc autem injicis in famem, servitutem, ægritudines, et multa peccata. Hæc dico, et non cessabo dicere, non vos incitans ad cædem faciendam, neque adhortans ut ad malum illo minus veniatis, sed ne confidatis tanquam pœnas non sitis daturi. Nam « Qui victum adimit proximo, et » panem, occidit eum[1]. » Contineamus tandem apud nos manus, quæso, imovero non contineamus, sed eas recte extendamus, non ad plura acquirenda per avaritiam, sed ad eleemosynam. Ne habeamus manum infructuosam, nec aridam. Nam quæ non facit quidem eleemosynam, est arida. Quæ autem etiam plura acquirit per avaritiam, est

[1] Eccli. xxxiv, 24.

execranda et impura. Nemo comedat cum ejusmodi manibus, est enim contumelia eorum qui sunt vocati. Nam, dic quæso, si quis cum nos curasset accumbere super tapetes, et molle stragulum, et auro intextas vestes lineas, in domo splendida, magnamque et multam famulorum astare jussisset multitudinem, deinde mensam parasset ex auro et argento, et multis implesset, lautisque et sumptuosis omne genus cibis, nos cogeret comedere, si solum ferremus eum cœno manus ungentem, et stercore humano, et ita simul accumbentem, hanc-ne pœnam sustineret quispiam, et non hanc rem duceret esse contumeliam? Duceret, sane opinor, et statim resiliret. Nunc autem non vides manus vero cœno oppletas, atque adeo ipsos etiam cibos, et non resilis? non reprehendis? Sed si sit quidem in potestate et auctoritate, rem magnam esse statuis, et tuam perdis animam, vescens talibus. Quovis enim cœno pejor est avaritia; animam enim inquinat et corpus, et efficit ut difficiliter possit elui. Tu autem videns hoc cœno quidem illitum eum qui accumbit, et manus, et oculos, domum quoque et mensam eo repletam; stercoribus enim, et si quid est his immundius, sunt illi cibi spurciores et obscœniores; ita afficeris quasi honoratus, et tanquam futurus in deliciis, et nec Paulum quidem vereris, qui ad mensam Græcorum, si velimus, citra impedimentum nobis permittit accedere, ad avarorum autem, et eorum qui damnis ditantur alienis, ne volentes quidem sinit. Nam ait, « Si is, qui frater nominatur inter vos, est » fornicator, » fratrem hic dicens absolute quemvis fidelem, non eum qui est monachus. Nam quid est quod facit fraternitatem? Lavacrum regenerationis, posse Deum patrem vocare. Quamobrem catechumenus quidem etiamsi sit monachus, non est frater. Fidelis autem etiamsi mundanus sit, seu sæcularis, est frater. « Si quis, inquit, frater

» nominatur. » Nam nec ullum quidem tunc erat monachi vestigium. Sed mundanis seu sæcularibus hæc omnia dicebat hic Beatus. « Si is, inquit, qui frater nominatur, sit » fornicator, aut avarus, aut ebriosus, cum hujusmodi nec » cibum sumere [1]. » Sed non ita cum agit de Græcis seu Gentilibus : « Si quis vocat vos infidelium et vultis ire, » omne quod vobis apponitur comedite [2]. » Si quis autem, » inquit, frater nominatur, et sit ebriosus. »

IV. Papæ ! quam exacte loquitur et accurate ! nos autem non solum non fugimus ebriosos : sed etiam eos adimus, eorum quæ ab ipsis apponuntur futuri participes. Propterea omnia susquedeque sunt agitata, omnia sunt confusa, eversa et perdita. Nam, dic mihi, si quis eorum qui sunt hujusmodi te invitarit ad convivium, te qui existimaris pauper, vilisque et abjectus, deinde a te audierit : Quoniam quæ apponuntur parta sunt ex avaritia, non patiar meam polluere animam, annon fuerit reveritus, annon pudore affectus ? Hoc solum sufficeret ad corrigendum, et efficiendum ut se quidem miserum duceret propter divitias : te autem admiraretur propter paupertatem, si se videret a te tanto studio despici. Sed facti sumus nescio unde servi hominum, cum Paulus susquedeque clamet. « Nolite fieri servi hominum [3]. » Unde facti sumus servi hominum ? Quia facti sumus servi ventris, et pecuniæ, et gloriæ, et aliorum omnium, prodidimus libertatem qua nos donavit Christus. Quid ergo manet eum qui factus est servus, dic mihi ? Audi Christum dicentem : « Servus non manet in domo in æternum [4]. » Habes perfectam et absolutam sententiam, quod nunquam in regnum ingreditur. Hoc enim est domus. Nam « In domo, » inquit, Patris mei mansiones multæ sunt [5]. » Servus ergo

[1] 1 Cor. v, 11. — [2] Id. x, 27. — [3] Id. vii, 23. — [4] Joan. viii, 35. — [5] Id. xiv, 2.

non manet in domo in æternum. Servum illum dicit servum peccati; qui autem in domum non manet in æternum, in gehenna manet in æternum, nullam habens consolationem. Sed enim res ad eam redierunt improbitatem et vitium, ut etiam ex ipsis faciant eleemosynas, et multi accipiant. Propterea amputata est nostra libertas, et neque possumus aliquem increpare. Sed nunc de cætero fugiamus noxam quæ inde oritur : et vos qui hoc lutum volvitis, cessate ab hac pernicie, et cohibete vestrum appetitum ab hujusmodi convivis, si aliquo modo possimus saltem nunc Deum placare, et bona consequi promissa : Quæ detur omnibus assequi gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri, una cum sancto Spiritu gloria, imperium, honor, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXV.

CAPUT XI.

Fide et de futuris benedixit Isaac Jacob et Esaü. Fide Jacob moriens singulos filiorum Joseph benedixit, et adoravit fastigium virgæ ejus. Fide Joseph moriens de profectione filiorum Israël memoratus est, et de ossibus suis mandavit[1].

I. «Multi, inquit[2], Prophetæ et justi cupierunt videre »quæ videtis, et non viderunt : et audire quæ auditis, et »non audierunt[3].» Numquid omnia futura noverunt justi? Maxime. Nam si ideo non revelabatur Filius propter imbe-

[1] Hebr. XI, 20-23. — [2] Vide D. Guillon, tom. XI, p. 195-199. — [3] Matth. XIII, 17.

cillitatem eorum qui non poterant ipsum suscipere, iis qui virtute resplendebant merito revelabatur. Hoc nunc etiam dicit Paulus, quod sciebant futura, nempe Christi resurrectionem. Vel igitur hoc dicit, vel illud, «Fide,» de futuris dicitur, non de futuro sæculo, sed de iis quæ hic sunt futura. Si hoc non esset, quomodo homo sedens in terra peregrina tales daret benedictiones? Sed rursus quomodo assecutus est benedictionem, et eam non accepit? Vides quod liceat dicere in Joseph id quod dixi in Abrahamo, quod non usus sit benedictione, sed benedictiones exierunt ad posteros. Ipse autem fide, futura est assecutus. Invenimus enim fratrem iis magis potitum. Nam ipse quidem in servitute, et in vita mercenaria, et in periculis, et in insidiis, et in deceptionibus et in timoribus toto tempore est versatus : et a Pharaone interrogatus dicit : «Pauci, inquit, et mali fuerunt dies mei[1].» Ille vero in securitate vixit et magna auctoritate : et postea fuit ei terribilis. Ubi ergo evenerunt benedictiones nisi in futuro? Vides quod multis retroactis temporibus, rebus præsentibus potiti sunt mali, justi autem contra? non tamen omnes. Ecce enim Abraham erat justus, et præsentium rerum copiam habuit, sed cum afflictione et tentationibus : etenim solæ erant divitiæ; alioquin erant ejus omnia plena afflictionibus. Neque enim fieri potest ut non affligatur justus, etiamsi sit dives. Nam quando vult in rebus suis lædi, injuria affici, et alia pati, necesse est ut affligatur. Quamobrem etiamsi fruatur divitiis, fruitur non absque molestia. Quare? Quoniam est in afflictione, et dolore. Si autem justi tunc erant in afflictione, multo magis nunc. «Fide et de futuris, inquit, benedixit Deus » Jacob et Esaü.» Atqui Esaü erat major natu : sed propter virtutem præponit Jacob. Vides quanta esset fides. Unde-

[1] Gen. XLVII, 7.

nam pollicebatur filiis tam multa bona, nisi eo quod omnino Deo crederet. « Fide Jacob moriens singulos filiorum » Joseph benedixit. » Hic ponendæ sunt totæ benedictiones, ut et fides, et prophetia ejus sit manifesta. « Et adora» vit, inquit, fastigium virgæ ejus. » Hic ostendit quod non solum dixerit, sed etiam adeo consideret futuris, ut etiam reipsa ostenderet. Nam quoniam surrecturus erat rex alius ex Ephraïm, propterea, inquit, etiam adoravit fastigium virgæ ejus. Hoc est, etiamsi esset senex, jam adorabat Joseph, significans totius populi adorationem ei futuram. Et hoc quidem jam evenit quando eum adorarunt fratres ejus; postea autem erat etiam eventurum per decem tribus. Vides quomodo prædixit ea quæ postea erant futura? Vides quantam haberent fidem? quomodo crederent de futuris? Nam alia quidem quæ sunt hic præsentia, sunt exempla male patiendi, et nullius boni fruendi : ut accidit in Abrahamo et in Abele. Alia autem sunt exempla fidei, ut in Noë, quod sit Deus, quod sit remuneratio. Nam hoc nomen « Fides » varie accipitur, et modo hoc, modo illud significat : hic autem indicat, quod et fit remuneratio, quod non in iisdem eadem maneat, et quod certandum sit ante præmia. Quæ autem in Joseph evenerunt, sunt solius fidei, quod promiserat Abrahamo, quod fuerat pollicitus, « Tibi dabo, et semini tuo terram » hanc[1]. » Audivit Joseph : et cum esset in terra aliena, necdum videret evenisse prædictionem, ne sic quidem despondit animum, sed ita credidit ut etiam diceret de exitu, et de suis mandaret ossibus. Non ergo ipse solus credidit, sed etiam alios induxit ad fidem, ut semper de exitu recordantes, et quod non mandasset de ossibus, nisi id sibi certo fuisset persuasum, expectarent exitum. Quamobrem cum dicunt aliqui : Ecce etiam justi curam

[1] Gen. XII, 7; XIII, 14; XV, 18; XXVI, 4, et Deut. XXXIV, 4.

gesserunt monimentorum, eis dicamus quod ideo curam gesserunt, alioquin autem minime. Sciebat enim quod « Domini est terra et plenitudo ejus[1]. » Non hoc ergo ignoravit qui in tanta vixit philosophia, qui toto tempore vixit in Ægypto. Atqui licebat ei si vellet reverti, non lugere, nec ægre ferre et plangere. Sed et cum patrem illuc reduxisset, cur ossa quoque sua illinc adduci jussit? Annon scilicet propterea?

II. Quid vero, dic mihi quæso, ipsius Moysis ossa annon sita sunt in terra aliena? Aaronis autem, Danielis, Jeremiæ, et Apostolorum multorum, nescimus ubi sita sint. Nam Petri quidem et Pauli, et Joannis, et Thomæ manifesta sunt sepulcra (19), aliorum autem cum sint tam multi, nusquam sunt nota. De eo ne plangamus, neque adeo pusillo et abjecto simus animo. Nam ubicumque fuerimus sepulti, « Domini est terra, et plenitudo ejus. » Id plane fit quod fieri oportet. Lugere autem, et plangere, et deflere eos qui excesserunt, ex pusillo et abjecto oritur animo. « Fide Moyses natus occultatus est tribus » mensibus a parentibus suis[2]. » Vides quod hic sperabant in terra quæ post mortem erant futura, et multa evenerunt post mortem eorum. Hoc ad id quod quidam dicunt, Hæc post mortem illis fiebant, quæ non sunt assecuti viventes, neque credebant post mortem. Et non dixit Joseph : Mihi viventi non dedit terram, neque patri meo, neque avo meo, cujus etiam oportebat revereri virtutem. Hos autem sceleratos iis dignabitur quibus illos non est dignatus? Nihil horum dixit, sed fide omnia vicit et superavit. Dixit de Abele, de Noë, de Abrahamo, de Jacob, de Joseph, qui sunt omnes gloria insignes et admirabiles. Rursus auget consolationem, rem deducens ad viles personas. Nam quod admirabiles quidem personæ hæc sint

[1] Psal. XXIII, 1. — [2] Hebr. XI, 23.

passæ, et quod illis minores apparuerint, non est adeo grave. Quod autem minores visi sint iis qui nullius sunt nominis, hoc vero est grave : et incipit a parentibus Moysis, qui minime erant insignes, et nihil tale habebant quale filius. Et ideo procedens quoque auget absurditatem, recensens mulieres meretrices et viduas. « Fide » enim, inquit, Rahab meretrix non periit cum incredu- » lis, excipiens exploratores cum pace[1]. » Et non solum fidei, sed etiam infidelitatis ponit mercedem, ut in Noë. Interim autem necesse est dicere de parentibus Moysis. Omnes masculos Pharao jussit interfici et nullus effugit periculum. Unde ergo sperarunt ii fore ut servarent infantem? Ex fide. Ex qua fide? Viderunt, inquit, et scitum infantem. Ipse aspectus eos attraxit ad fidem. Ita statim ab initio, et ex ipsis fasciis Justo multa infusa erat gratia, non hoc efficiente natura, sed Deo. Considera enim. Statim natus pulcher apparuit, non deformis. Quid hoc effecit? Non natura, sed gratia Dei, quæ et barbaram illam excitavit mulierem Ægyptiam, et corroboravit, et eum accepit, et attraxit. Quanquam fides in his non satis amplum habuit argumentum. Quid enim ex visu credi poterat? Sed vos, inquit, et rebus creditis, etiam multa habentes fidei pignora. Nam cum gaudio suscipere bonorum direptionem, et quæcumque sunt hujusmodi, fidei erat et tolerantiæ. Sed quoniam isti crediderunt, deinde pusillo et abjecto fuerunt animo, ostendit quod illorum quoque fides multum extendebatur, qualis fuit fides Abrahæ, etiamsi res viderentur pugnare. Et non timuerunt, inquit, regis edictum. Atqui illud operabatur : hoc autem erat plane nuda quædam expectatio. Et hoc quidem erat parentum. Ipse autem Moyses nihil attulit. Deinde rursus eis conveniens affert exemplum, vel potius illo majus. Quale illud? « Fide,

[1] Hebr. XI, 31.

» inquit, Moyses grandis factus negavit se esse filium filiæ » Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quam » temporalem peccati habere jucunditatem, majores divi- » tias æstimans thesauro Ægyptiorum improperium Christi. » Aspiciebat enim in remunerationem[1]. » Tanquam si eis diceret : Nemo vestrum dimisit regiam, eamque præclaram, neque ejusmodi thesauros, neque cum liceret esse filium regis, hoc despexit, sicut fecit Moyses. Et quod non temere ac leviter dimiserit, significavit dicens : Negavit. Hoc est, odit, aversatus est. Cœlo enim proposito erat supervacaneum admirari regiam Ægypti.

III. Et vide quam admirabiliter hoc posuerit Paulus. Non dixit : Majores divitias æstimans thesauro Ægyptiorum, cœlum, et quæ sunt in cœlis ; sed quid? Opprobrium Christi. Nam propter Christum probris affici melius existimavit, quam esse in quiete et animi remissione. Ita etiam hoc ipsum per se erat merces. « Magis eligens affligi » cum populo Dei. » Nam vos quidem pro vobis patimini : ille autem pro aliis elegit, et lubens ac volens se ipsum conjecit in tam multa pericula, cum ei liceret et pie agere et frui bonis. Quam temporalem, inquit, peccati habere voluptatem. Peccatum dixit, nolle cum aliis affligi. Hoc, inquit, peccatum existimavit. Si ergo ille peccatum existimavit non prompto et alacri animo cum aliis affligi, magnum ergo bonum est afflictio, in quam se conjecit e regia. Hæc autem faciebat quædam magna prævidens. Ideo sic dixit, « Majores divitias æstimans thesauris Ægyptio- » rum, improperium Christi. » Quid est, improperium Christi? Hoc est, Opprobrium quod vos patimini, quod Christus sustinuit : aut quoniam propter Christum sustinuit, quando propter petram probris afficiebatur, ex qua aquam eduxit. « Petra enim erat Christus[2], » inquit. Quo-

[1] Hebr. XI, 24-26. — [2] I Cor. X, 4.

modo opprobrium Christi? Quia bonis patriis evertimur, probris afficimur, male patimur ad Deum confugientes. Verisimile erat illum quoque probris affici quando audiit: « Num me vis interficere, sicut heri interfecisti Ægyptium[1]? » Hoc est improperium Christi, ad finem usque, et ad extremum usque spiritum male pati: sicut ipse probris afficiebatur, et audiebat: « Si Filius Dei es[2], » ab iis pro quibus in crucem agebatur, ab eorum contribulibus. Hoc est improperium Christi, quando quispiam a suis, quando ab iis, quos beneficio afficit, probris afficitur. Ille enim ab eo patiebatur qui erat affectus beneficio. Hic excitavit, ostendens quod Christus quoque hæc patiebatur, et Moyses, duæ claræ et insignes personæ. Quamobrem hoc improperium est magis Christi, quam Moysis, quoniam a suis hæc passus est. Sed neque ille fulmina emittebat: neque hic aliquid est passus, sed probris afficiebatur, et ferebat omnia, illis moventibus capita. Quoniam ergo verisimile erat eos quoque hæc audire, et desiderare remunerationem, dicit Christum et Moysem talia esse perpessos. Requies ergo et remissio, est peccati: probris autem affici, Christi. Quid ergo mavis? improperium Christi, an requiem et animi remissionem? « Fide » reliquit Ægyptum, non veritus animositatem regis. In» visibilem enim tanquam videns sustinuit[3]. » Quid dicis? Non timuit. Atqui hoc dicit Scriptura, quod cum audivisset timuit, et ideo fuga suæ saluti consuluit, et aufugit, et furtim se subduxit, et postea erat meticulosus. Attende diligenter et accurate ei quod dictum est. Illud, non veritus iram regis, dixit respiciens ad id quod postea astiterit. Timentis enim erat non attingere rursus defensionem et patrocinium, neque rem aggredi. Rursus autem attingere, erat ejus qui Deo omnia committebat. Non enim dixit:

[1] Exod. II, 24. — [2] Matth. XXVII, 40. — [3] Hebr. XI, 27.

Quærit me, et anxie indagat, nec rursus, fero ut eadem attingam. Erat itaque fidei fugere. Cur ergo non mansit, inquit? Ne in prævisum se injiceret periculum. Hoc enim jam erat tentantis, in media prosilire pericula, et dicere, Videam an me servet Deus. Hoc etiam Christo dixit diabolus. « Mitte te deorsum [2]. » Vides quod hoc sic diabolicum, temere, inconsiderate se in pericula conjicere, et tentare an Deus conservet? Eis enim præesse et eos amplius defendere non poterat, cum tam ingrati essent animi qui afficiebantur beneficio. Fuisset ergo stultitia et mentis vecordia illic manere. Hæc autem omnia facta sunt, quod ita tolerabat tanquam videns eum qui non cadit sub aspectum. Si ergo Deum mente semper videamus, si in ejus recordatione semper nostram versemus cogitationem, nobis omnia semper erunt facilia, omnia tolerabilia, omnia facile feremus, erimus omnibus superiores. Si quis enim videns dilectum, vel potius ejus recordans, exurgit animo, et mente fit sublimi, et omnia fert facile, ex ejus memoria capiens voluptatem? qui versat in cogitatione eum qui nos vere dignatus est amare, et ejus meminit, quando vel molestum aliquid sentiet, vel aliquid terribile et periculosum extimescet? Quando autem erit pusillo et abjecto animo? Nunquam. Omnia enim nobis videntur difficilia, quod Dei nullam habeamus memoriam ut habere oportet, quod non eum in cogitatione perpetuo circumferamus. Merito enim nobis dixerit, Oblitus es mei: ego quoque tui obliviscar: et duplici ratione fit malum, quod et nos ejus obliviscamur, et ipse nostri. Hæc enim duo sunt inter se quidem complexa, sunt tamen duo. Nam magnam quidem rem facit Dei memoria: magnam etiam et quod nos eum habeamus in memoria. Hoc facit ut bona eligamus, illa perficiamus, et ad finem deducamus. Propterea dicit Propheta:

[1] Matth. iv, 6.

« Memor ero tui de terra Jordanis, et Hermoniim a monte » modico[1]. » Hæc dicit populus qui erat in Babylone, « Me» mor ero tui. »

IV. Ergo et nos quoque, ut qui simus in Babylone, hæc dicamus. Etsi enim non sedemus inter hostes, sumus tamen inter inimicos. Nam alii quidem sedebant tanquam captivi : alii autem ne sentiebant quidem captivitatem, ut Daniel, ut tres pueri, qui etiam cum essent in captivitate, eo ipso rege, qui eos abduxerat in captivitatem, erant in illa ipsa regione clariores : et captivos adorabat is qui abduxit in captivitatem. Vidisti quanta res sit virtus? Etiam cum essent in captivitate adorabat, tanquam dominos. Ille ergo magis erat captivus quam ipsi. Non fuisset æque mirandum, si cum essent in sua patria, ille veniens eos adorasset, ac si cum illic ipse rex esset. Mirandum est autem quod cum eos vinxisset, et captivos in potestate sua haberet, omnibus videntibus non puduit eum adorare, et Manaa libare. Videtis quod res Dei sunt revera præclaræ, res autem humanæ sunt umbra? Ignorabat ergo se sibi dominos adducere, et quos erat adoraturus in fornacem injecit. Sed hoc illis erat instar somnii. Timeamus, o dilecti, timeamus Deum : et licet simus in captivitate, erimus omnium clarissimi. Adsit timor Dei, et nihil erit molestum, sive dixeris paupertatem, sive morbum, sive captivitatem, sive servitutem, sive quidvis molestum. Sed illa ipsa nobis opem ferent ad contraria. Ipsi erant captivi, et rex eos adoravit. Tabernaculorum contextor erat Paulus, et ei sacrificabant tanquam Deo. Hic oritur quæstio, cur Apostoli prohibuerunt sacrificia, sua vestimenta disciderunt, et a cœpto abduxerunt, et fleverunt dicentes : « Quid facitis? » et nos mortales sumus similes vobis homines[2]. » Daniel autem nihil fecit hujusmodi. Nam quod ipse quoque

[1] Psal. XLI, 7. — [2] Act. XIV, 15.

esset humilis, et non minus quam ipsi Deo offerret gloriam, ex multis quidem est perspicuum, maxime autem etiam ex eo quod a Deo diligeretur. Non enim ipsum Dei honorem sibi usurpantem sivisset vivere, nedum esse in honore et existimatione. Secundo autem quod cum multa libertate dicebat: «Mihi quoque, o rex, non in sapientia, » quæ est in me, revelatum est hoc mysterium.» Et tertio rursus: «In lacu eram propter Deum[1]:» et quando cibum ad eum attulit Propheta, «Recordatus est, inquit, » mei Deus:» adeo erat humilis et contritus. In lacu erat propter Deum, et se indignum existimabat ut ejus recordaretur, et ut exaudiretur. Nos autem cum innumerabilia execranda audeamus admittere, et simus omnium sceleratissimi et maxime execrandi, si non a prima precatione fuerimus exauditi, recedimus. Revera multum inter illos et nos interest, quantum inter cœlum et terram, et si quid est amplius. Quid dicis? post tam multa recte et præclare gesta, post miraculum in lacu factum, adeo humilem te esse existimas? Certe, inquit. Nam quæcumque fecerimus, servi inutiles sumus[2]. Ipse sic præoccupans implevit evangelicum præceptum, et se nihil existimabat. Deus, inquiebat, mei est recordatus. Ejus rursus oratio vide quanta plena est humilitate? Sic et tres pueri dicebant: «Peccavimus, inique egimus[3]: et ubique suam ostendunt humilitatem. Atqui Daniel habebat innumerabiles sui extollendi occasiones, sed sciebat, quod hæc omnia ei aderant ex eo quod non extolleretur, nec thesaurum corrumperet. Nam apud omnes homines et in universo orbe terrarum, non propter hæc solum decantabatur, quod rex in faciem prociderit, et ei libaverit, et Deum existimaverit is, qui ubique terrarum tanquam Deus honorabatur. Nam ipse universam terram obtinebat dominatum. Idque

[1] Dan. II, 3. — [2] Luc. XVII, 10. — [3] Dan. III, 29.

est perspicuum ex Jeremia. « Qui terram, inquit, induit » tanquam vestimentum. » Et rursus : « Ego eam dedi Na- » buchodonosor servo meo[1]. » Et ex iis quæ in suis scribit litteris, hoc rursus liquet quod non solum illic ubi habebatur in admiratione, sed etiam ubique, et major habebatur quam si præsentes eum vidissent reliquæ gentes, quando etiam litteris servitutem confessus est, et miraculum. Sed tamen habebatur etiam in admiratione propter sapientiam. « Num tu es, inquit, sapientior Daniele[2] ? » Et post hæc omnia adeo erat humilis, ut millies propter Dominum esset moriturus. Cur ergo cum esset adeo humilis, non repulit, neque regis adorationem, neque libamina? Hoc non dicam, mihi enim sufficit solum dicere quæstionem : quod reliquum est autem vobis dimitto, ut vel sic mentem vestram excitem.

V. Illud quidem certe præcipio et moneo ut omnia propter Dei timorem eligatis, cum talia habeatis exempla, et quod revera ea quoque quæ hic sunt assequemur, si futura sincere apprehendamus. Nam quod hoc non fecerit ex arrogantia, perspicuum est ex eo quod dixerit, « Dona tua sint tibi[3]. » Etenim est hæc quoque alia quæstio, quomodo verbis repellens, re ipsa et factis ipsis honorem suscepit, et torquem gestavit. Et Herodes quidem cum audisset, « Est vox Dei, et non hominis[4], » quoniam non dedit gloriam Deo, crepuit, et effusa sunt viscera ejus. Hic autem etiam Dei admisit honorem, non verba tantum. Sed necesse est dicere quidnam hoc sit. Illinc quidem homines in majorem cadebant idololatriam ; hinc autem non itidem. Quomodo? Nam quod hic existimatus esset talis, ad Dei honorem pertinebat. Nam propterea prius dixit. « Mihi » autem non in sapientia, quæ est in me, revelatum est[5].»

[1] Jerem. XXVII, 6. — [2] Ezech. XXVIII, 3. — [3] Dan. V, 19. — [4] Act. XII, 22. — [5] Dan. II, 30.

Alioquin nec cernitur admittere libamina. Dixit enim, inquit, quod oportet libare: minime autem fuit manifestum quod res deducta sit ad effectum. Illic vero adduxerunt tauros ut immolarent: et vocabant alterum quidem Jovem, alterum vero Mercurium. Torquem autem admisit, ut se redderet manifestum. Libamen autem cur non videtur repellere? Etenim illic non fecerunt, sed agressi sunt, et prohibuerunt Apostoli. Quamobrem hic quoque oportebat statim repellere. Et illic totus erat populus: hic autem tyrannus. Cur ergo eum ab illa re non abduxerit, dixi antea, quod non libabat tanquam Deo ad evertendam religionem, sed ad majus miraculum. Quomodo? Propter Deum fecit edictum, eum Dominum confitens. Ideo ejus honorem non auferebat. Illi autem non sic, sed ipsos putabant esse Deos; propterea repellebantur. Hic autem cum adorasset, tunc hoc facit. Non enim eum adoravit tanquam Deum, sed tanquam hominem sapientem. Sed nec est manifestum quod libaverit. Quod si etiam libavit, libavit id non suscipiente Daniele. Quid, quod etiam ipsum vocavit Baltassar? est autem hoc ejus dei nomen. Ita deos suos nihil magnum existimabant miraculum, cum etiam captivum sic vocaret, qui omnes jubebat variam et multiplicem adorare imaginem, et qui colebat draconem: et erant Babylonii longe amentiores iis qui erant Lystris. Quamobrem non licebat eos statim ad hoc inducere. Multa dici possunt, sed interim hæc sufficiunt. Si ergo volumus omnia bona consequi, quæramus quæ ad Deum pertinent. Sicut enim qui quærunt quæ sunt mundi, et ab his, et ab illis excidunt: ita qui præponunt quæ ad Deum pertinent, utraque assequuntur. Ne hæc quæramus, sed illa: ut etiam bona promissa consequamur, in Christo Jesu Domino nostro. Amen.

HOMILIA XXVII.

CAPUT XI.

Fide celebravit Pascha, et sanguinis effusionem, ne qui vastabat primitiva, tangeret eos. Fide transierunt mare Rubrum, tanquam per aridam terram. Quod experti Ægyptii, devorati sunt. Fide muri Jericho corruerunt, circuitu dierum septem. Fide Rahab meretrix non periit cum incredulis, excipiens exploratores cum pace[1]. »

I. Multa solet Paulus interjecta probare ac confirmare[2], et est creber sententiis; talis enim est gratia Spiritus. Non in verborum multitudine continet paucos sensus, sed in verborum brevitate multam et magnam indit intelligentiam. Vide ergo, cum instar adhortationis de fide dissereret, cujus figuræ et mysterii admoneat, cujus habemus veritatem. « Fide, inquit, celebravit Pascha, et sanguinis » effusionem, ne qui vastabat primogenita eos tangeret. » Quid est sanguinis effusio? Agnus sacrificabatur in ædibus, et sanguis ejus illinebatur postibus, et hæc erat amolitio Ægyptii interitus. Si ergo sanguis Agni in medio Ægyptiorum, et in tanto exitio illæsos custodiebat Judæos, multo magis nos conservabit sanguis Christi, illitus, non postibus, sed nostris animis. Etenim nunc quoque qui vastat et perdit, in hac media nocte circuit. Sed armemur illo sacrificio. Unctionem vocat effusionem. Ex Ægypto enim nos eduxit Deus, e tenebris, ex idololatria. Atqui

[1] Hebr. XI, 28-31. — [2] Vide D. Guillon, tom. XI, p. 199-204.

quod factum quidem fuit, nihil erat. Quod autem recte et perfecte gerebatur, res magna. Nam quod factum quidem fuit, erat sanguis: quod autem recte et perfecte gerebatur, salus, et obstaculum, ac prohibitio interitus. Timuit sanguinem Angelus, sciebat enim cujus esset typus, horruit, mortem Domini cogitans. Propterea non tangebat postes. Dixit Moyses: Ungite, et unxerunt, fueruntque confidentes et securi. Vos autem ipsius Agni habentes sanguinem, non confiditis? « Fide transierunt mare ru-» brum, tanquam per aridam terram. » Rursus totum populum comparat populo, ne dicant: Non possumus esse sicut sancti. « Fide, inquit, transierunt mare Rubrum, » tanquam per aridam terram, quod experti Ægyptii fue-» runt submersi. » Hic eis revocat in memoriam ea quæ perpessi sunt in Ægypto. Quomodo fide? Quoniam sperarunt se per mare transituros, et ideo orabant: imovero erat Moyses qui orabat. Vides quod ubique fides humanas exsuperat vires, et imbecillitatem, et humilitatem. Vides, simul et credebant, et supplicium extimuerunt, et in sanguine ostiorum, et in Rubro mari? Et hoc declarabat fuisse aquam, per eos qui ceciderunt, et in ea fuerunt suffocati, et non fuisse visionem, sed veritatem. Sed sicut qui fuerunt consumpti a leonibus, ostendebant rerum veritatem: et qui combusti fuerunt prope fornacem: ita nunc quoque vides res easdem, istis quidem fuisse saluti et gloriæ, illis autem exitio. Tantum bonum est fides: nam quando ad tantam venerimus perplexitatem, ut nullus inveniatur exitus, tunc liberamur, etiamsi ad ipsam mortem venerimus, etiamsi res nostræ sint plane desperatæ et deploratæ. Quid enim restabat aliud? œgyptii et mare eos circumdabant inermes, et vel oportebat eos suffocari fugientes, vel incidere in manus œgyptiacas, sed tamen a rebus adeo dubiis et perplexis eos liberavit ac conserva-

vit. His idem mare quidem stratum fuit sicut terra, illos autem obruit et submersit tanquam mare. Illic quidem obliviscebatur naturæ: hic etiam adversus ipsos armabatur. « Fide muri Jericho corruerunt circuitu septem die» rum. » Non enim sonus tubarum potest muros dejicere; etiamsi mille annos sonuerit: sed fides potest omnia.

II. Vides eam ubique mutari, non consequentia, nec lege naturæ, sed omnia fieri præter expectationem? Ergo hic quoque præter expectationem fiunt omnia. Nam quoniam susquedeque dicebat credendum esse spei futuræ, hoc totum quod dicitur movit, ostendens quod non nunc solum, sed etiam ab initio omnia miracula per hanc acta sunt et perfecta. « Fide Rahab meretrix non periit cum in» credulis, excipiens exploratores cum pace. » Turpe est ergo si etiam meretrice appareatis magis increduli. Atqui illa viros audivit annuntiantes, et statim credidit. Finis ergo est consecutus. Nam cum omnes periissent, sola fuit salva. Non dixit apud se: Ero cum multis qui sunt mei. Non dixit, Ego-ne possum esse prudentior his viris intelligentibus qui non credunt, et ego credo? Nihil dixit ejusmodi, quod verisimiliter alius dixisset et fecisset; sed dictis credidit. « Et quid adhuc dicam? Deficiet me tempus » enarrantem. » Non amplius de cætero ponit nomina, sed cum desiisset in meretricem, et eos pudore affecisset per qualitatem personæ, non amplius dilatat historias, ne videatur nimis prolixa uti oratione: non tamen eas dimittit, sed admodum sapienter percurrit, utrumque curans, et satietatem fugiens, et sententiarum crebritatem non perimens. Neque omnino siluit: neque dicens attulit molestiam: sed utrumque facit. Nam quando quispiam vehementer contendit, si pergat contendere, enecat auditorem persuasum, molestia afficiens, et præbens de se opinionemquod sit ambitiosus et honoris cupidus. Oportet enim

se accommodare utilitati. « Et quid adhuc dicam? inquit. » Deficiet me tempus enarrantem de Gedeon, Barac, Sampson, Jephte, David, Samuël, et Prophetis [1]. » Quidam Paulum reprehendunt, quod Barac, Sampson, et Jephte in his ponat locis. Quid dicis? Cum meretricem posuerit, hos non ponet? Ne mihi enim aliam eorum vitam dixeris, sed num crediderunt, et fide resplenduerunt? Et Prophetis, « Qui per fidem vicerunt regna [2]. » Vides quod non ferat hic testimonium de vita præclara : non enim erat id quod quærebatur, sed fidei erat examinatio. Nam dic mihi, annon fide universum confecerunt? Quomodo? « Per fidem, » inquit, vicerunt regna [2], » nempe Gedeon. « Operati sunt » justitiam, » quinam hi sunt? Iidem omnino illi; aut benignitatem hic justitiam dicit. « Adepti sunt repromissio» nes. » De Davide arbitror eum dicere. Quasnam promissiones? De iis agit de quibus dicebat, quod semen ejus sessurum sit super sedem ejus. « Obturaverunt ora leonum : » extinxerunt impetum ignis : effugerunt aciem gladii [3]. » Vide quomodo erant in ipsa morte, Daniel circumdatus a leonibus, tres pueri qui degebant in fornace, Abraham, Isaac, Jacob in diversis tentationibus, et ne sic quidem desperarunt. Hoc enim est fides : quando res in contrarium exeunt, tunc oportet credere quod nihil eveniat contrarium, sed omnia consequentia. « Effugerunt aciem gladii. » Existimo eum rursus dicere de tribus pueris. « Convalue» runt de infirmitate, fortes facti sunt in bello : castra ver» terunt exterorum. » Hic tacite significat quod factum est a reditu a Babylone. « De infirmitate : » hoc est, de captivitate. Quando res judaïcæ jam erant desperatæ, quando a mortuorum ossibus nihil differebant, quis sperasset futurum ut redirent a Babylone, et non solum redirent; sed etiam fortes fierent, et verterent ac fugarent castra exte-

[1] Hebr. XI, 32. — [2] Ibid. 33. — [3] Ibid. 34.

rorum ?At nobis, inquit, nihil tale accidit: sed hæc sunt typi futurorum. « Acceperunt mulieres de resurrectione » mortuos suos. » De Prophetis hæc dicit, nempe de Eliseo et Elia : mortuos enim illi suscitarunt. « Alii autem distenti » sunt, non suscipientes redemptionem, ut meliorem in» venirent resurrectionem[1]. » At nos non assecuti sumus resurrectionem. Sed possum, inquit, ostendere etiam illos fuisse dissectos, sed redemptionem non suscepisse, ut meliorem assequerentur resurrectionem. Cur enim, dic mihi, cum liceret vivere, noluerunt? Annon quia vitam expectabant meliorem? et qui alios suscitarant, ipsi mori elegerunt, ut meliorem assequerentur resurrectionem, non talem qualem pueri mulierum? Hic mihi videtur et Joannem innuere, et Jacobum. Ἀποτυμπανισμός enim, est capitis amputatio. Licebat eis videre solem. Licebat non arguere, et tamen, qui alios suscitaverant, maluerunt excedere, ut meliorem assequerentur resurrectionem. « Alii vero ludibria et verbera experti, insuper et vincula, et carce» res, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt[2]. »

III. In iis desinit, in iis, inquam, quæ erant conjunctiora et magis familiaria. Hæc enim maxime afferunt consolationem, quando ex eadem causa fuerit ortus dolor. Alioquin etiamsi vehementius dixeris, non sit autem ex eadem causa ortus dolor, nihil efficis. Propterea in hoc finiit orationem, dicens vincula, carceres, verbera, lapidationes, ea innuens quæ acciderunt Stephano et Zachariæ, et ideo subjunxit : « In occisione gladii mortui sunt. » Quid dicis? Alii quidem effugerunt aciem gladii : alii autem mortui sunt in occisione gladii? Quid est hoc? Utrum laudas? Utrum admiraris? Hoc, an illud? Maxime, inquit, et hoc et illud; hoc tanquam vobis conjunctum et familiare : illud autem, quoniam etiam in ipsa morte

[1] Hebr. XI, 35. — [2] Ibid. 36.

valuit fides, et est typus futurorum. Duo sunt enim miracula fidei, quod et magna efficiat, et magna patiatur, et quod se nihil pati existimet. Nec potes, inquit, dicere quod essent peccatores et nihili. Nam etsi totum mundum illis ex adverso statueris, invenio illos pretio in statera præponderare. Ideo sic dixit, « Quibus dignus non erat » mundus. » Quid ergo hic erant accepturi, quibus nihil dignum erat ? Hic eorum mentem erigit, erudiens ne sint afflixi præsentibus, et ut majora animo agitent omnibus quæ sunt in vita præsenti. Siquidem totus mundus non est iis dignus. Quid ergo vis hic accipere ? Probrum est et contumelia si hic mercedem acceperis. Ne mundana ergo mente agitemus, neque hic quæramus remunerationem, neque simus adeo pauperes. Nam si totus mundus non est his dignus, quid partem quæris ? et merito. Sunt enim amici Dei. Mundum ergo hic dicit multitudinem, aut ipsam creaturam. Utrumque enim solet dicere Scriptura. « Si universa, inquit, creatura posita fuerit cum suis ho» minibus, nondum æquabunt eorum pretium. » Et merito. Sicut enim decies mille pondo paleæ et fœni, non æquaverint pretium decem margaritarum, ita nec illi. « Melior » est enim unus faciens voluntatem Domini, quam decies » mille iniqui. » Decies mille non multos dicens, sed infinitam multitudinem. Cogita quanta res sit vir justus. « Dixit Jesus Nave : Stet sol contra Gabaon, et luna con» tra vallem Elom : et factum est[1]. » Veniat ergo universus orbis terræ, imovero duo, et tres etiam, et quatuor, et viginti orbes terræ, et dicant, et hoc faciant. Sed non poterunt. Dei autem amicus, amici imperabat creaturis : imovero amicum suum rogavit, et cedebant quæ serviebant, et inferior imperabat supernis. Vides quod ea facta sint in servitutem, cursum constitutum implentia ? Hoc

[1] Josuë. x, 12.

est majus quam quæ facta sunt a Moyse. Quare? Non sunt enim paria, imperare mari, et iis quæ sunt in cœlo. Nam illud quoque est magnum et valde magnum, sed non par. Audi vero cur talis sit effectus. Quare? Jesu nomen erat typus Christi. Propterea ergo, et propter ipsam in typo appellationem verita est creatura. Quid vero, alius non vocatus fuit Jesus? Sed iste propterea vocatus est in figura. Nam dicebatur etiam Auses: propterea mutatum fuit nomen; prædictio enim erat et prophetia. Ipse populum introduxit in promissionem, sicut Jesus in cœlum: non lex, sicut nec Moyses, sed mansit extra. Non potest lex introducere, sed gratia. Vides figuras multis retro actis temporibus prius describi? Imperavit creaturæ, imovero certæ parti creaturæ, deorsum stans ipsi capiti, ut quando videris in figura hominis Jesum hæc dicentem, ne perturberis, neve terrearis. Ipse etiam vivente Moyse fudit et fugavit hostes. Hic etiam vivente lege omnia administrat, sed non aperte. Sed videamus quanta sit virtus sanctorum.

IV. Si hic talia operantur, si hic ea faciunt, quæ Angeli, quid illic? quantum habent splendorem? Fortasse unusquisque vestrum vellet esse hujusmodi, ut posset imperare soli et lunæ. Hic ii qui cœlum dicunt esse sphæram, quid dixerint? Cur non dixit, Stet sol, sed addidit, « Stet » contra Gabaon, et luna contra vallem Elom, » hoc est, diem faciat majorem. Hoc etiam factum est in Ezechia; sol retrocessit. Sed hoc est illo admirabilius, nempe contraria via rursus ingredi, cum cursum suum nondum confecisset. Sed his majora nos assequemur, si velimus. Nam quænam nobis promisit Christus? Non fore ut solem sistamus, neque lunam, neque solis retrogradationem. Sed quid? « Veniemus, inquit, ad ipsum ego et Pater meus,

» et mansionem apud eum faciemus[1]. » Quid mihi opus est sole et luna, et his miraculis, cum ipse omnium Dominus ad me descendat, et apud me firmus maneat et stabilis? Hoc mihi non est opus. Quid enim mihi ullo horum opus est? Ipse erit mihi in solem et lunam et lucem. Nam, dic mihi, quid malles, regiam ingressus, an aliquid transmutare eorum quæ fixa sunt, an regem tibi tanta conjungere familiaritate, ut ei persuadeas ut ad te deveniat? Nonne multo magis hoc quam illud? Quid vero non mirum, si quæ homo imperat, hæc quoque Christus? Sed Christus, inquit, non rogat Patrem, sed sua facit auctoritate. Recte. Primum ergo confitere quod Patrem non rogat et sua facit auctoritate, et tunc ex te sciscitabor: imo te docebo circa orationem, quam facit per attemperationem et œconomiam; non erat enim Christus minor Jesu Nave; et quod nos possit docere sine oratione? Sicut enim magistrum audiens balbutientem, et elementa recensentem, non dicis ipsum ignorare: et quando interrogat: Ubi est hoc elementum? scis quod non ignorans interrogat, sed discipulum volens instituere: ita etiam Christus non oratione indigens orabat, sed te inducere volens ut assidue sis attentus orationi, ut eam emittas sine intermissione, ut sobrie, et cum multa vigilantia. Vigilare autem non dico solum noctu expergisci, sed etiam interdiu sobrium esse in precibus. Is enim appellatur vigilans. Potest enim esse ut et quis noctu orans dormiat, et interdiu non orans vigilet, quando animus fuerit ad Deum intentus, quando cogitat cum quo disserat, apud quem verba faciat, quando ei in mentem venerit quod Angeli astant cum tremore et timore, ipse autem accedit oscitans et se fricans. Magna arma sunt preces, si cum ea qua par est mente fiant. Et ut earum vires intelligas, hinc perpende:

[1] Joan. XIV, 23.

impudentiam et iniquitatem, crudelitatem et importunam audaciam vincunt assiduæ preces. Audite enim quid dicat judex iniquitatis, et rursus vincunt desidiam : et quod non fecit amicitia, hoc assidua fecit interpellatio : et si non propterea quod sit ejus amicus, inquit, dabit ei; sed tamen propter ejus impudentiam, surgens dabit ei, et eam quæ erat indigna, dignam fecit assiduitas[1]. « Non » est, inquit, bonum accipere panem filiorum, et dare » canibus. Etiam, inquit, Domine. Nam et catuli come- » dunt e mensa dominorum suorum[2]. »

V. Attendamus ergo orationi, sunt magna arma preces, si fiant attente et assidue; si absque inani gloria, si cum puro et sincero affectu. Oratio bella evertit, ipsa gentem integram et indignam beneficio affecit. « Audivi, inquit, » gemitum eorum, et descendi ad eos liberandos[3]. » Oratio est pharmacum salutare, et prohibens peccata, et medicamentum delictorum. In ea erat assidua vidua illa relicta sola. Nam si oremus cum humilitate, si pectus pulsantes, ut Publicanus, si ea quæ ille loquentes, si dicamus, « Esto propitius mihi peccatori[4], omnia consequemur. Nam etsi non sumus Publicani, habemus alia peccata illius peccatis non minora. Ne mihi dixeris te in quadam parva re peccasse : res enim eamdem habet naturam. Sicut enim similiter dicitur homicida, et qui parvos pueros interemit, et qui virum : ita etiam est avarus, et qui in multis, et qui in paucis fraudat quempiam : et injuriæ acceptæ recordatio, non est parvum, sed magnum peccatum. « Eorum enim qui injuriæ acceptæ sunt » memores, viæ sunt ad mortem[5] : et qui irascitur fratri » suo sine causa, erit obnoxius gehennæ[6]; » et qui vocat fratrem suum fatuum et insipientem, et alia plurima. Re-

[1] Luc. XVIII, 12-14. — [2] Matth. XV, 26. — [3] Exod. II, 7. — [4] Luc. XVIII, 13. — [5] Prov. XII, 29. — [6] Marc. V, 22.

verendorum etiam et stupendorum sacramentorum participes sumus indigne, et invidemus, et maledictis appetimus. Quidam ex nobis sæpe etiam sunt inebriati. Horum vero unumquodque ipsum per se sufficit ad expellendum e regno. Quando autem simul congeruntur, quamnam habebimus defensionem? Multa, o dilecti, nobis opus est pœnitentia, multa oratione, multa tolerantia, multa assiduitate ut bona nobis promissa possimus assequi. Dicamus ergo nos quoque, Propitius esto mihi peccatori. Imovero non solum dicamus, sed etiam sentiamus ac cogitemus, et si alius nos sic accuset, ne irascamur. Audivit ille, « Non sum sicut Publicanus iste, » nec iratus, sed compunctus est. Victoriam obtinuit, et opprobrium deposuit. Indicavit ille vulnus; hic pharmacum quæsivit. Dicamus ergo, Propitius esto mihi peccatori; sed si alius dicat, ne indignemur. Sin autem ipsi quidem dicamus de nobis mala innumerabilia, et ab aliis audientes irascamur, non est hoc utique humilitas, neque confessio, sed ostentatio, et inanis gloria. Ostentatio-ne est, inquit, se ipsum vocare peccatorem? Maxime. Humilitatis enim a nobis gloria et existimatio quæritur: in admiratione habemur, laudibus extollimur. Si autem de nobis dixerimus contrarium, despicimur. Quamobrem hoc quoque facimus propter gloriam. Quid est autem humilitas? alio probra ingerente ea ferre, peccatum agnoscere, ferre maledicta? Ne hoc quidem fuerit humilitatis, sed candidi animi et ingenui. Nunc autem nos quidem dicimus peccatores, indignos, et alia innumerabilia. Sed si quis alius nobis unum ex his objiciat, ægre ferimus, efferamur. Vides quod hoc non sit confessio, neque animi candor et ingenuitas? Dixisti te ipsum esse talem, ne irascaris, dum ab aliis id audis et argueris; nam tibi sic levia redduntur peccata, quando alii exprobrant: sibi enim onus imponunt, te au-

tem inducunt ad philosophiam. Audi quid dicat beatus David quando eum execrabatur Semeï. « Dimitte eum, » inquit. Dominus ei mandavit, ut videat humilitatem » meam : et reddet mihi Dominus bona pro ejus execra» tione quæ fuit hodie[1]. » Tu autem de te dicens summa mala, si non ab aliis audias magnorum virorum et justorum laudes et encomia, efferaris. Vides quod ludis in rebus non ludicris? Laudes enim repellimus aliarum laudum desiderio, ut iterum majora assequamur encomia, ut in majore habeamur admiratione. Nos itaque non admittentes laudes ut eas augeamus, hoc facimus, et omnia a nobis fiunt ad gloriam, non ad veritatem. Propterea sunt omnia inania, omnia dubia. Quamobrem rogo ut nunc saltem abstineatis a matre malorum inani gloria, et vivatis ut Deo placet : ut futura quoque bona consequamur, in Christo Jesu Domino nostro. Amen.

HOMILIA XXVIII.

CAPUT XI.

Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti. Quibus dignus non erat mundus, in solitudinibus errantes, in montibus, in speluncis, et in cavernis terræ[2].

I. Semper quidem[2], maxime autem quando cogito res recte et ex virtute gestas sanctorum, tunc mihi venit in mentem de nobis desperare et animum despondere, quod

[1] 2 Reg. XVI, 11. — [2] Hebr. XI, 37, 38. — [3] Vide D. Guillon, tom. XI, p. 205-207.

nec in somnis quidem accepimus eorum experientiam, in quibus viri illi toto tempore sunt versati, non peccatorum pœnas luentes, sed res bonas ex virtute gerentes, et semper afflicti. Nam cogita mihi Eliam, ad quem hodie redit oratio. De illo enim hic dicit, « Circuierunt in melotis,» et in eum desinunt ipsius exempla. Neque id prætermittens, quod quidem erat illis proprium et familiare. Et cum dixisset de Apostolis quod in occisione gladii sunt mortui, quod sunt lapidati, redit rursus ad Eliam, qui eadem quæ ipsi passus est. Nam quoniam erat verisimile eos de Apostolis nondum tantam accepisse opinionem, ab eo qui fuit assumptus, et in maxima habitus est admiratione, affert exhortationem et consolationem. « Circuierunt enim, » inquit, in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, » afflicti, quibus dignus non erat mundus. » Ne vestem quidem, inquit, habebant propter summam afflictionem, non civitatem, non domum, non habitaculum : hoc quod Christus dicebat, « Filius autem hominis non habet ubi » caput reclinet[1]. » Quid dico, Non habitaculum? Ne stationem quidem. Nam cum venissent in solitudinem, ne quietem quidem agebant. Non enim dicit, sedebant in Solitudine, sed et cum illic essent, fugiebant, et illinc expellebantur, non solum ex terra quæ habitatur, sed etiam ex inhabitabili : et in memoriam eis revocat loca in quibus sederunt, sed et res quæ illic factæ sunt. Egentes, afflicti. Deinde vos, inquit, accusant propter Christum. Et hoc etiam contra Eliam. Quid habebant de quo eum accusarent, et eum expellerent, persequerentur, et cum fame conflictari cogerent? Quod hi quoque tunc patiebantur : propterea alibi dicebat. « Decreverunt, inquit, mittere eis qui affliguntur ex » Discipulis. Quantum suppetunt alicui facultates, statuerunt » unusquisque eorum mittere in ministerium iis qui habitant

[1] Matth. VIII, 20.

» in Judæa fratribus quod horum quoque erat[2]. » Afflicti, inquit, id est, male patientes, in viis, in periculis. Circuierunt autem, quid est? In solitudinibus, inquit, errantes, et montibus, et in speluncis, et cavernis terræ. Tanquam fugitivi, inquit, et qui e suis migrant sedibus, tanquam qui turpissimorum scelerum sunt convicti, tanquam nec digni quidem solem intueri, nec ex solitudine quidem invenerunt effugium, sed semper oportebat latibula quærere, oportebat se vivos in terram infodere, semper esse in metu. « Et hi » omnes testimonio probati per fidem, non obtinuerunt » repromissionem, Deo pro nobis melius aliquid providente, » ut ne sine nobis consummarentur[3]. » Quæ est ergo merces tantæ spei? quæ remuneratio? tanta certe ut oratione exprimi non possit. Ea enim præparavit Deus diligentibus eum, « Quæ neque oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor » hominis ascenderunt. » Sed nondum acceperunt, » verum adhuc expectant; cum in tanta decesserint afflictione. Tot sunt anni ex quo vicerunt, et nondum acceperunt: vos autem, dum adhuc certatis, mœsti estis? Cogitate vos quoque quid et quantum sit, sedere Abraham et Paulum apostolum, expectantes quando tu fueris consummatus, ut tunc possint accipere mercedem. Nam, nisi quoque affuerimus, prædixit eis Servator se non daturum. Sicut si pater benevolus dicat probis filiis et qui opus confecerunt, se non daturum quod edant, nisi venerint eorum fratres. Tu autem ægre fers quod mercedem nondum acceperis. Quid ergo faciet Abel, qui ante omnes vicit, et sedet non coronatus? Quid vero Noë, et quid ii, qui illis fuere temporibus, qui te et eos qui post te erunt expectant? Vides quod illis sumus superiores et melior sit nostra, quam illorum conditio? De nobis enim, inquit, aliquid melius prævidit Deus. Ne viderentur enim esse melioris,

[2] Act. xi, 29, 30. — [3] Hebr. xi, 39, 40.

quam nos conditionis, si primi coronarentur, definivit omnibus unum tempus coronarum. Etiam qui tam multis ante te annis vicit, tecum accipit coronam. Vides Dei curam et providentiam? Non dixit, Ne sine nobis coronentur; sed ut non sine nobis consummarentur. Itaque tunc quoque apparent perfecti. Præcesserunt in certaminibus, sed non præcesserunt in coronis. Non illos læsit, sed nos honoravit. Ipsi enim fratres expectant. Nam si omnes sumus unum corpus, existit huic corpori major voluptas, quando communiter coronatur, et non singulatim. Etenim in hoc quoque sunt justi admirabiles, quod lætantur bonis fratrum tanquam suis. Quamobrem hoc quoque illis cedit ex animi sui sententia, quod cum propriis membris sint coronati. Quod enim simul sint glorificati, magna est voluptas. « Ideo que et nos tantam habentes impositam nu» bem testium[1]. »

II. Scriptura sæpe accipit consolationem in malis, e rebus quæ accidunt : ut quando dicit Propheta : « Ex æstu, » et duritie, et imbribus et eripiet te[2] : » Et David, « Per » diem sol non uret te, neque luna per noctem[3]. » Hoc etiam hic dicit, quod illorum sanctorum recordatio, sicut nubes eum qui uritur a calidiore radio obumbrat, ita excitat et recreat animam quæ malis laborat. Et non dixit, In altum super nos elatam, sed nobis impositam : quod quidem erat illo amplius, ut per illud ostenderet, quod nobis in circuitu impositus magis securos reddet : quam nubem testiumque numerum? Merito dicit testes, non eos solum qui sunt in Novo, sed etiam eos qui sunt in Veteri. Nam ipsi quoque tulerunt testimonium de Dei magnitudine ut tres pueri, et Elias, et Prophetæ omnes. « De» ponentes omne pondus. » Omne, quodnam? Somnum, negligentiam, viles et abjectas cogitationes omnes huma-

[1] Hebr. XII, 1. — [2] Isaï. IV, 6. — [3] Psal. CXX, 6.

nas. « Et circumstans nos peccatum. » Aut quod nos facile circumsistit, aut quod facile pati potest ut circumveniatur et circumdetur : hoc autem potius. Facile enim, si velimus, possumus superare peccatum. Per patientiam curramus ad » propositum nobis certamen. » Non dixit, Pugnemus, neque luctemur, neque bellum geramus : sed quod erat omnibus levius, nempe cursum in medium attulit. Neque dixit, Cursui adjiciamus, sed, in eo ipso sustineamus et persistamus, ne simus dissoluti et enervati. Curramus, inquit, ad agonem propositum. Deinde consolationis et exhortationis caput, quod est et primum, et ultimum, ponit Christum. « Aspi» cientes, inquit, in autorem fidei et consummatorem Je» sum[1]. » Quod ipse quoque Christus assidue dicebat suis Discipulis, « Si patremfamilias Beelzebub appellarunt, quanto » magis domesticos ejus ? » Et rursus : « Non est discipu» lus supra magistrum, neque servus super dominum » suum[2]. » Aspicientes, inquit, nempe ut discamus currere ; videamus Christum. Sicut enim in omnibus artibus et certaminibus, ad magistros aspicientes, in mente artem imprimimus, per videndi facultatem quasdam sumentes regulas ; ita hic quoque si velimus currere, et discere recte currere, aspicimus ad Christum auctorem fidei, et consummatorem Jesum. Quid hoc est ? Id est, ipse nobis fidem indidit, ipse principium dedit. Quod dicebat Christus Discipulis : « Non vos me elegistis, sed ego elegi vos[3]. » Paulus quoque dicit : « Tunc cognoscam sicut et cognitus » sum[4]. » Si autem ipse nobis imposuit principium, ipse quoque nobis finem imponet. « Qui proposito sibi gaudio » sustinuit crucem, confusione contempta. » Hoc est, licebat ei nihil pati si voluisset. Neque enim peccatum fecit, neque inventus est dolus in ore ejus[5], sicut ipse quoque dicit

[1] Hebr. XII, 2. — [2] Matth. X, 24, 25. — [3] Joan. XV, 16. — [4] I Cor. XIII, 12. — [5] Isaï. LIII, 9.

in Evangeliis : « Venit mundi princeps, et in me non habet » quidquam[1]. » Erat ergo ei promptum si voluisset non venire ad crucem. « Potestatem enim, inquit, habeo ponendi ani» mam meam, et potestatem habeo rursus recipiendi eam[2]. » Si ergo qui minime necesse habebat crucifigi, propter nos fuit crucifixus : quanto magis par est ut nos omnia fortiter feramus ? Qui proposito, inquit, sibi gaudio sustinuit mortem, probro contempto. Quid est probro contempto ? Probrosam, inquit, elegit mortem. Esto enim, inquit, est mortuus, cur ignominiose ? Non propter aliud, quam nos docens ut gloriam quæ ab hominibus datur nihili ducamus. Propterea cum non esset peccato subjectus, eam elegit, erudiens nos ut adversus eam simus audaces, et eam nihili faciamus. Quare non dixit, tristitia, sed confusione seu probro ? Quoniam non hæc ferebat cum tristitia. Quis autem sit finis audi. « Atque in dextera sedis Dei se» det. » Vides præmium certaminis quod Paulus quoque scribens dicit : « Propter quod et Deus illum superexalta» vit, et donavit illi nomen, quod est super omne nomen, » ut in nomine Jesu omne genu flectatur[3]. » Dicit quod est secundum carnem. Atque maxime quidem etiamsi nullum esset propositum præmium certaminis, sufficeret exemplum ad persuadendum ut omnia nostra sponte sustineremus. Nunc autem nobis etiam proponuntur præmia, non quælibet, sed magna et ineffabilia. Quamobrem nos quoque cum aliquid tale passi fuerimus, ante Apostolos Christum cogitemus. Quare ? Quia tota ejus vita plena fuit contumeliis. Semper enim male audiebat, ut qui vocaretur furiosus, seductor et præstigiator : et aliquando quidem dicebant Judæi. « Hic non est a Deo, » aliquando autem, « Non, sed seducit turbas[4]. » Et rursus : « Seductor ille

[1] Joan. XIV, 30. — [2] Id. X, 18. — [3] Philip. X, 18. — [4] Joan. IX, 16, et VII, 12.

» dicebat adhuc vivens : Post tres dies resurgam. » Præstigiarum quoque, et magicæ artis eum accusabant, dicentes : « In Beelzebub ejicit dæmonia, » et quod insaniret et haberet dæmonium. « Non bene dicebamus, inquit, » quod habet dæmonium et insanit[1] ? » Et hæc ab illis audiebat, cum eos beneficiis afficeret, miracula faceret, Dei opera ostenderet. Nam si quidem nihil faciens hæc audiret, nihil esset adeo mirum. Si autem docens quæ pertinent ad veritatem, audiebat se vocari seductorem : et dæmones ejiciens, audiebat se probro appeti quod habéret dæmonem : et quæcumque erat contraria evertens, dicebatur præstigiator ; quam mirabile illud est ! Horum enim eum assidue accusabant.

III. Si vis autem audire dicteria et irrisiones quas in eum emittebant, quod nostros maxime mordet animos, audi primum a genere. « Non est hic, inquit, filius fabri, cujus » nos novimus patrem et matrem ? Nonne fratres ejus om- » nes apud nos sunt[2] ? » Et a patria eum ludificantes dicebant eum esse ex Nazareth. Et rursus : « Interroga, inquit, » et vide quod ex Galilæa non surgit Propheta[2] : » et ferebat, cum his appeteretur calumniis. Et rursus dicebant : « An » non dicit Scriptura quod ex Bethlehem vico venit Chris- » tus ? » Vis etiam audire irrisiones quibus in eum utebantur ? Venientes, inquit, ad ipsam crucem, adorabant eum, et percutiebant, et colaphos impingebant, dicebantque : « Dic no- » bis quis est qui te percussit ? » Et acetum offerebant ei, » dicentes : « Si Filius Dei, descende de cruce[3]. » Præterea servus quoque pontificis dedit ei alapam, et dicit : « Si male » locutus sum, testimonium perhibe de malo : si bene, quid » me cædis[4] ? » Et irridentes imposuerunt ei chlamydem, et spuerunt in ejus faciem ; et tentationes ei semper adhi-

[1] Matth. xxvii, 63, et xii, 24. — [2] Id. xiii, 15. — [3] Joan. vii, 12. — — [4] Matth. xxvii, 40. — [5] Joan. xviii, 23

bebant, eum tentantes. Vis etiam videre accusationes, quæ clam, quæ palam, quæ etiam ab ipsis fiebant Discipulis? « Num et vos, inquit, vultis abire[1]? Et dæmonium » habes, » jam dicebatur ab iis qui crediderant. Dic autem mihi, nonne ipse quoque semper fugiebat, aliquando quidem in Galilæam, aliquando autem in Judæam? Annon ab ipsis incunabulis fuit multa appetitus tentatione? Annon eum cum esset infans mater duxit in Ægyptum? Propter hæc omnia dicit : « Aspicientes in auctorem fidei et con» summatorem Jesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit » crucem : confusione contempta, atque in dextera sedis » Dei sedet. » Ad eum ergo aspiciamus, et ad ejus Discipulos, legentes quæ perpessus est Paulus, et audientes eum dicentem : « In multa patientia, in tribulationibus, » in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis, in » plagis, in carceribus, in seditionibus, in jejuniis, in la» boribus, in castitate, in scientia[2]. » Et rursus : « Usque » ad hanc horam esurimus, et sitimus, et nudi sumus, et » colaphis cædimur, et instabiles sumus, et laboramus » operantes manibus nostris. Maledicimur, et benedici» mus : persecutionem patimur, et sustinemus : blasphe» mamur, et obsecramus[3]. » Passus-ne est quispiam, vel minimam horum partem? Tanquam seductores, inquit, tanquam infames, tanquam nihil habentes. Et rursus : « A Judæis quinquies quadragenas, una minus, accepi, » ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum. Nocte et die » in profundo maris fui, et in itineribus sæpe[4], » afflictionibus, angustia, fame. Et quod hæc Deo placerent, audi eum dicentem. « Propter hoc ter Dominum rogavi, et » dixit mihi : Sufficit tibi gratia mea. Virtus enim mea in » infirmitate perficitur[5]. » Propter quod, inquit, placeo

[1] Joan. VI, 67. — [2] 2 Cor. VI, 4 6. — [3] 1 Cor. IV, 11-13. — [4] 2 Cor. XI, 24-26. — [5] Id. XII, 8, 9.

mihi in infirmitatibus meis, in afflictionibus, in necessitatibus, in angustiis, in plagis, in carceribus, ut in me inhabitet virtus Christi. Audi autem ipsum quoque Christum dicentem : « In mundo afflictionem habebitis [1]. Re» cogitate, inquit, eum, qui talem sustinuit a peccatori» bus adversus ipsum contradictionem : ut ne defatigemini » animis vestris deficientes [2]. » Jure merito hæc addidit, Nam si proximorum nos excitant perpessiones, ipsius Domini perpessiones quantam nobis non præbebunt animi alacritatem ? Quid nobis non faciet ? Et vide quomodo prætermittens omnia dicere, per contradictionem totum significavit : et prætermittens etiam addere eam esse talem, nempe ictus in genis, risum, contumelias, exprobrationes, irrisiones, hæc omnia indicavit per contradictionem : neque vero solum illa, sed et quæ fuerunt in universa vitæ doctrina. Hæc igitur, dilectissimi, semper reputemus, et noctu et interdiu in animis nostris versemus, scientes quod isthinc magna reportaturi sumus bona, multamque inde utilitatem recipiemus. Magnum enim revera, magnum sunt solatium, Christi perpessiones, et perpessiones Apostolorum. Adeo enim sciebat hanc viam virtutis esse meliorem, ut et ipse, qui ea non egebat, eam sit ingressus : adeo sciebat afflictionem juvare, ut quæ magis sit causa quietis et remissionis. Audi enim ipsum Christum dicentem : « Si quis non tollat crucem suam, et » me sequatur, non est me dignus [3]. » Ac si diceret : Si es, inquit, discipulus, imitare magistrum ; hoc enim est discipuli. Si autem ipse quidem venit per afflictionem, tu autem per quietem et remissionem, non eadem via ingrederis qua ille est ingressus, sed alia. Quomodo ergo sequeris non sequens ? Quomodo es discipulus, non sequens magistrum ? Hoc Paulus quoque dicit. « Nos infirmi, vos

[1] Joan. XVI, 33. — [2] Hebr. XII, 3. — [3] Matth. X, 37.

» autem fortes : nos ignobiles, vos autem nobiles[1]. » Aut quomodo est rationi consentaneum nos æmulari contraria : et vos quidem esse discipulos, nos autem magistros? Magna ergo res est afflictio, o dilecti : duo enim efficit, eaque maxima : et peccata delet, et facit fortes et robustos.

IV. Quid vero, inquit, si everterit et perdiderit? Non hoc facit afflictio, sed nostra ignavia. Quomodo, inquit? Si sobrii simus, si Deum rogemus ut non sinat nos tentari plusquam ferre possimus, si ei semper hæreamus; fortiter stabimus, et aciem dirigemus. Quandiu eum habuerimus adjutorem, etiamsi omnibus ventis vehementius spirarint tentationes, erunt nobis palea, et folium quod leviter et temere fertur. Audi Paulum dicentem : « In his » omnibus superamus[2]. » Et rursus : « Existimo enim quod » non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram » gloriam quæ revelabitur in nobis[3]. » Et rursus : « Id » quod in præsenti est momentaneum et leve tribulationis » nostræ supra modum, supra modum æternum gloriæ » pondus operatur in nobis[4]. » Vide quanta pericula, naufragia, frequentes afflictiones; et quæ sunt hujusmodi vocat levia. Æmulare hunc adamantem hoc corpore leviter et temere indutum. Es in paupertate? sed non in tanta quanta Paulus, qui cum fame, siti, et nuditate conflictabatur. Non enim unum diem hoc est passus, sed perpetuo hoc patiebatur. Unde hoc constat? Audi eum dicentem : « Usque in hanc horam esurimus, et sitimus, et » nudi sumus[5]. » Papæ! quantam gloriam jam assecutus in prædicatione, tam multa ferebat, et jam viginti annos in ea confecerat quando hæc scribebat? « Scio enim, in» quit, hominem ante annos quatuordecim, sive in cor» pore, sive extra corpus nescio[6]. » Et rursus : « Post tres

[1] 1 Cor. IV, 10. — [2] Rom. VIII, 37. — [3] Ibid. 18. — [4] 2 Cor. IV, 17. — [5] 1 Cor. IV, 11. — [6] 2 Cor. XII, 12.

» annos, inquit, ascendi Jerosolymam. » Et rursus audi eum dicentem : « Bonum est mihi magis mori, quam ut » gloriam meam quis evacuet [1]. » Nec hoc solum, sed etiam rursus scribens dicebat : « Sicut purgamenta mundi » facti sumus [2]. » Quid fame gravius? Quid frigore? quid insidiis a fratribus, quos etiam appellat falsos fratres? Nonne vocabatur orbis terræ pernicies, non impostor, non eversor? Annon conscindebatur flagris cæsus? Hæc nobis veniant in mentem, o dilecti, hæc cogitemus, hæc meminerimus et nunquam dissolvemur et enervabimur, etiamsi injuria afficiamur, etiamsi bona nostra diripiantur, etiamsi mala patiamur innumera. Detur nobis ut in cœlis in bona simus existimatione, et sunt omnia tolerabilia. Detur ut illic res nostras bene geramus, et eorum quæ hic sunt nulla erit ratio; cujusmodicumque fuerint, hæc sunt umbra et somnium. In illis quæ sperantur et expectantur, nihil est grave nec natura, nec tempore. Quid enim vis cum illis gravibus et atrocibus conferamus? quid cum igne qui non potest extingui? cum verme qui non moritur? Quid ex iis quæ hic sunt potes dicere par esse stridori dentium, vinculis, tenebris exterioribus, iræ, afflictioni, angustiæ? At tempore? Et quid sunt decies mille anni ad sæcula infinita, et quæ non desinunt? Nonne quantum parva gutta ad abyssum infinitam? At conferentur cum bonis? sed illic major est exuperatio. « Oculus, inquit, non vidit, nec » auris audivit, et in cor hominis non ascenderunt [3]. » Et hæc rursus erunt in sæculis infinitis. Pro his ergo annon bonum est millies conscindi, interimi, exuri, mille subire mortes, quodvis grave et asperum, et verbis et rebus ipsis sustinere? Nam si fieri possit ut in igne ustis vi-

[1] Galat. I, 15; I Cor. IX, 15, et IV, 13. — [2] 2 Cor. XI, 26. — [3] I Cor. II, 9.

veremus, annon oporteret omnia perpeti ut bona illa promissa assequeremur? Sed quid hæc dico apud homines qui ne pecunias quidem velint despicere, sed tanquam immortales eas assectantur et eis adhærescunt. Et si ex multis pauca dederint, totum se existimant fecisse? Non est hoc eleemosyna. Eleemosyna est illius viduæ eleemosyna[1], quæ universas suas profudit facultates. Si autem in te non cadit ut tantum eroges quantum illa vidua, eroga saltem quidquid est supervacaneum, habe quæ sufficiunt, non quæ superflua sunt. Sed nemo est qui eroget ne ea quidem quæ sunt supervacanea. Nam quandiu habes multos famulos, et vestes sericas, hæc omnia sunt supervacanea. Nihil est necessarium nec usui serviens in iis sine quibus vivere possumus; ea sunt supervacanea, et, ut semel dicam, extra sunt posita. Quid sit ergo id sine quo non possimus vivere, videamus si placet. Etsi solos duos habeamus famulos, possumus vivere. Nam ubi sunt aliqui qui vivunt absque famulis, quam habemus nos excusationem si non simus contenti duobus? Possumus etiam ex lateribus habere domum constructam trium habitaculorum: et hoc sufficeret nobis. Dic enim mihi, annon sunt aliqui qui cum liberis et uxore unam habent domum? Sint autem si velis etiam duo famuli. Et quomodo, inquies, non est pudor ingenuam incedere cum duobus famulis? Apage. Non est pudor ingenuæ incedere cum duobus famulis: sed pudor est procedere cum multis. Fortasse ridetis hæc audientes. Credite, hoc est pudor, cum multis procedere. Sicut qui oves vendunt, aut sicut cauponatores mancipiorum, magnum quidpiam existimatis procedere cum multis famulis. Hoc est fastus et inanis gloria: illud est philosophia et honestas. Nam ingenuam apparere non oportet ex multitudine eorum qui sequuntur. Nam quæ est virtus

[1] Marc. XII, 44.

illa multa habere mancipia? Hoc non est animæ. Quod autem non est animæ, non ostendit ingenuam. Quando est paucis contenta, tunc vere est ingenua. Quando autem eget multis, est ancilla et deterior mancipiis.

V. Dic mihi, Angeli annon soli orbem terræ obeunt, et non egent aliquo qui sit eos secuturus? Num propterea sunt nobis, qui egemus, deteriores ii qui non egent? Si ergo ne omnino quidem egere assecla vel pedissequo est angelicum, quænam magis accedit ad vitam angelicam, ea-ne quæ multis indiget, an quæ paucis? Nonne est hoc pudor? Pudor est aliquid turpe facere et absurdum. Dic mihi, quænam ad se convertit eos qui sunt in foro, ea-ne quæ multos secum ducit, an ea quæ paucos? Hac autem quæ paucos ducit, annon ea magis quæ sola apparet non prævisa? Vides quod illud sit pudor? Quænam in se convertit eos qui sunt in foro, ea-ne quæ pulchras gestat vestes, an quæ simpliciter est vestita et nullo comparato cultu et ornamento? Quænam rursus magis ad se convertit eos qui sunt in foro, ea-ne quæ mulis vehitur et inauratis stragulis, an ea quæ simpliciter et quomodocumque, sed decore et honeste incedit? An hanc ne viderimus quidem et aspexerimus, illam autem non solum ut videant urgent aliqui, sed etiam rogant quænam sit, et unde? Mitto autem dicere quanta hinc oriatur invidia. Quid ergo, dic mihi, est turpe videri, an non videri? Quando est major pudor, quando omnes ad eam aspexerint, an quando nullus? Quando omnes de ea quænam sit discunt, an quando ne curant quidem? Vides quod non propter pudorem, sed propter inanem gloriam omnia agimus? Sed quoniam hoc fieri non potest ut nos ab illis abducamus, sufficit mihi interim ut vos discatis hoc non esse turpitudinem. Solum peccatum est turpitudo, quod nemo existimat esse pudorem, sed quidvis magis quam ipsum. Vestimenta sint

ea quæ sunt usui, non autem supervacanea. Cæterum ne in nimias vos concludam angustias, illud admoneo et denuntio, quod non sit vobis opus aureis ornamentis, neque subtilibus telis. Et hæc non ego dico : nam quod mea non sint verba, audi beatum Paulum dicentem, et mulieribus præcipientem ut se ornent, non in tortis crinibus aut auro, aut margaritis, aut vestibus pretiosis et magnificis [1]. » Sed dic quomodo vis ut ornetur, o Paule? Fortassis enim dicent sola aurea esse pretiosa et sumptuosa? pretiosa autem et sumptuosa non esse serica. Dic ergo, quomodo vis ut ornentur? « Habentes autem alimenta et quibus tegamur, » iis contenti simus [2]. » Ejusmodi sit vestis ut solum tegat. Propterea enim nobis ea dedit Deus ut tegamus nuditatem. Hoc autem potest facere vestimentum etsi sit vilis pretii. Fortasse ridetis quæ vestes gestatis sericas : revera enim oportet ridere. Quid præcepit Paulus? quid nos vero facimus? Non autem solum mulieres alloquor, sed etiam viros. Cætera enim omnia quæ habemus sunt supervacanea. Soli pauperes non possident supervacanea : fortasse autem illi quoque propter necessitatem. Nam si liceret, ne illi quidem abstinerent. Verum illi, sive prætextu et occasione, sive rei veritate, non habent supervacanea. Talia ergo gestemus vestimenta quæ usum impleant. Quid enim sibi vult multum aurum? Scenicis hæc conveniunt : hæc ab illis sunt gestanda : hæc sunt meretricum, quæ omnia faciunt ad hoc ut spectentur. Ornetur illa quæ est in scena, illa quæ in orchestra : vult enim omnes ad se attrahere. Quæ autem vere pietatem profitetur, non sic ornetur, sed aliter habeat ornatum illo longe majorem. Habes et tu theatrum : ad illud theatrum te orna; illo tu mundo induere. Quodnam est tuum theatrum? Cœlum, populus Angelorum. Non dico solum virginum, sed etiam

[1] I Tim. II, 9. — [2] Id. VI, 8.

mundanarum seu sæcularium. Quæcumque Christo credunt, habent illud theatrum. Talia loquamur ut illos oblectemus spectatores. Talibus induere, ut illos lætitia afficias. Nam dic mihi, si meretrix, dimissis ornamentis aureis, sumptuosisque vestibus, et risu, et verbis urbanis et obscœnis, vili veste induatur, et illaborato cultu composita ingrediatur, et loquátur pia et religiosa, et disserat de temperantia et pudicitia, et nihil turpe dicat, annon omnes surgent? annon hoc dimittetur theatrum? annon eam ejicient ut quæ nesciat congruere populo, et quæ dicat aliena ab illo theatro satanico? Ita tu quoque si illius vestimentis amicta ingrediaris theatrum cœlorum, te ejicient spectatores. Illic enim non opus est his vestimentis aureis, sed aliis. Quibusnam? Cujusmodi dicit Propheta: « In fimbriis aureis circumdata, variegata [1]. » Non ut corpus reddas candidum, et resplendens, sed ut ornes animam: ea est enim quæ illic contendit et decertat. « Omnis gloria filiæ » Regis intrinsecus [2], » inquit. Iis induere. Nam et ab innumerabilibus aliis malis te liberaveris, maritum a sollicitudine, et te a cura.

VI. Sic enim eris marito veneranda, quando paucis egueris. Solet enim homo quilibet dissimulare, et eos despicatui habere, qui ipso indigent. Quando autem viderit non opus habere, fastum deprimit. Quo fit ut pari tecum honore disserat. Quando viderit maritus te in nullo ejus egere et ejus dona despicere, etiamsi sint ingentes ejus spiritus et magna animi elatio, tunc te magis reverebitur quam indutam aureis ornamentis: nec eris amplius ejus ancilla. Nam quorum egemus, necesse habemus nos eis submittere. Sin autem nos abduxerimus, non erimus amplius obnoxii. Sed scit quod propter Dei timorem ei aliquam tribuimus obedientiam, non propter ea quæ ab ipso

[1] Psal. XLIV, 15. — [2] Ibid. 14.

proficiscuntur. Nam nunc quidem, ut qui magna nobis donet, quantumcumque honorem fuerit assecutus, non existimat se totum esse assecutum; tunc autem, etiamsi parvum fuerit assecutus, habebit gratiam. Non exprobrat: nec ipse cogetur propter te per avaritiam alios bonis fraudare. Quid enim est a ratione alienius, quam aurea ornamenta ad hoc comparare, ut ponantur in balneis et in foris? Sed in balneis et foris non est fortasse mirum. In Ecclesiam autem etiam eo habitu ornatam procedere, res est valde ridicula. Nam cur huc ingreditur aurea gestans ornamenta, quæ debet ingredi ut audiat oportere se ornari, non auro, nec margaritis, neque veste sumptuosa? Cur ergo ingrederis, o mulier? Numquid tanquam cum Paulo pugnans, et ostendens quod etiamsi millies hæc dicat, non converteris? Sed num tanquam nos doctores volens convincere hæc frustra dicere? Nam dic mihi, si quis Græcus et infidelis cum audierit legi hunc locum, ubi hæc dicit beatus Paulus, præcipiens mulieribus, ut ne auro, argento et margaritis, neque pretiosis vestibus ornentur[1]; et cum ipse habeat uxorem fidelem, videat illam ornatui studere, et aurea circumponere ut ingrediatur in Ecclesiam; annon dicet apud se ipsum, videns eam in cubiculo se recte componentem et disponentem: Quid intus expectat mulier in cubiculo? quid cunctatur? quid aurea imponit ornamenta? quo vult abire? In Ecclesiam: quare? Ut audiat, non in veste sumptuosa, non ridebit? non in cachinnos erumpet? non rem ludicram et deceptionem res nostras esse existimabit? Quamobrem rogo et suadeo ut aurea ornamenta pompis dimittamus, scenis et additamentis quæ sunt in officinis: Dei autem imago non his ornetur: ornetur ingenua libertate. A libertate autem abest fastus et ornatus indecorus. Quod si etiam velis ab homi-

[1] 1 Tim. II, 9.

nibus gloriam consequi, eam sic assequeris. Divitis enim hominis uxorem non ita admirabimur auro contextas gestantem vestes, et sericas; hoc est enim commune omnibus; ut quando fuerit induta veste communi et simplici, et quæ solum contexta sit ex lana. Hoc omnes admirabuntur, hoc cum plausu excipient. Nam in illo quidem mundo ex auro contextarum et sumptuosarum vestium multas habet socias : et si hanc superat, superatur ab alia : et si omnes superaverit, ab ipsa certe regina vincitur. Hic autem vincit omnes, etiam ipsam uxorem regis et imperatoris. Sola enim in divitiis elegit quæ sunt pauperum. Quamobrem etiamsi amemus gloriam, hic est major gloria. Non solum dico viduis et divitibus; hic enim necessitatibus viduitatis videtur hoc facere : sed iis etiam quæ virum habent. At marito, inquit, non placeo : nec vis placere marito, sed multitudini paupercularum mulierum; imovero non placere, sed eas tabefacere et dolore afficere, et earum majorem facere paupertatem. Quam multa propter te dicuntur blasphema? Ne sit, inquit, paupertas. Deus odio habet egenos : Deus non diligit eos qui sunt in paupertate. Nam quod non velis placere marito, nec ea de causa orneris, omnibus reddis perspicuum ex iis quæ ipsa facis. Nam cum limen thalami transieris, confestim deponis omnia, et vestes, et ornamenta aurea, et margaritas : illa quippe domi non gestas. Si autem vis omnino placere marito, sunt per quæ sis placitura, per lenitatem, per mansuetudinem, per honestatem. Nam crede mihi, o mulier, etiamsi maritus tuus sit millies ad inferiora propensus, hæc magis eum attrahent, lenitas, mansuetudo, temperantia et moderatio, a fastu esse alienam, non esse sumptuosam : sed humilem et demissam. Nam etsi mille talia excogites; impudicum et incontinentem non continebis. Hoc sciunt quæ tales habent maritos. Nam quomo-

documque te exornes, ille, ut qui sit incontinens, abit ad aliam: eum autem, qui est temperans et pudicus, non his capies, sed contrariis. His etiam es ei molesta, ut quæ ei de te hanc suggeras opinionem, quod tenearis amore ornamentorum et mundi. Etiamsi enim reveritus maritus, ut qui sit modestus, non dicat: intus tamen apud se te condemnat, invidiam autem non comprimet: annon de cætero omnem expelles voluptatem, ut quæ adversus te ipsam excites invidiam?

VII. Ægre fortasse auditis quæ dicuntur, et succensetis dicentes: Iste maritos irritat adversus uxores. Hæc dico non irritans maritos: sed volo a vobis lubentibus hæc præstari, propter vos, non propter illos: non ut illos liberem ab invidia, sed ut vos liberem a phantasia rerum hujus vitæ. Vis videri pulchra? ego quoque hoc volo, sed pulchritudine quam Deus quærit, quam rex concupiscit. Quemnam vis habere amatorem? Deum, an homines? Si sis ita pulchra, Deus tuam concupiscet pulchritudinem. Sin autem hoc absque illo, ille quidem te abhorrebit: erunt autem tui amatores viri scelesti. Nullus enim est bonus, qui amet mulierem junctam matrimonio. Hoc etiam cogita in mundo externo. Nam ille quidem mundus, mundus, inquam, animæ, Deum attrahit: hic autem viros sceleratos. Vides quod vestri curam gero, quod de vobis sum sollicitus, ut sitis pulchræ. Vere pulchræ et gloriosæ: vera, inquam, gloria gloriosæ: ut pro viris sceleratis habeatis amatorem Deum omnium Dominum. Quæ autem illum habet amatorem, cui erit similis? Choros ducet cum Angelis. Nam si quæ a rege amatur, supra omnes beata ducitur: quæ a Deo multo amore diligitur, quanta erit ejus dignitas? Etiamsi dixeris orbem terræ, nihil erit dignum illa pulchritudine. Hanc ergo colamus pulchritudinem; hoc mundo ornemur, ut ad cœ-

os perveniamus, in cœnacula spiritualia, in thalamum sponsi, in quem nullus cadit interitus. Nam hæc quidem pulchritudo ab omnibus expugnatur, et quando etiam pulchre manserit, et neque morbus, neque sollicitudo eam vexaverit, quod quidem fieri non potest, non permanet annos viginti. Illa autem semper floret, semper viget. Non est illic quod metuas mutationem : non irruens senectus inducit rugam, non ingruens morbus flaccidam efficit; non ex animæ ægritudine profecta cura eam corrumpit : sed est his omnibus superior. Hæc autem priusquam apparuerit recedit. Et cum apparuerit, non multos habet admiratores. Nam qui sunt modesti et temperantes, non admirantur : qui autem admirantur, cum libidine admirantur. Ne hanc ergo colamus, sed illam : illi adhæreamus, ut cum præclaris lampadibus in sponsi thalamum veniamus. Non enim virginibus solum est hoc promissum, sed animabus quæ sunt virgines. Nam si hoc esset virginum tantum, quinque non fuissent exclusæ. Hoc ergo est omnium quæ sunt anima virgines, quæ sunt liberatæ ab hujus vitæ cogitationibus : animas enim corrumpunt hæ cogitationes. Si ergo maneamus integri et sinceri, illuc ibimus, et illic excipiemur. « Despondi enim » vos, inquit, uni viro, virginem castam exhibere Christo[1]. » Hæc non dicebat virginibus, sed cœtui universæ Ecclesiæ. Nam cujus est anima incorrupta, ea est virgo, etsi habet maritum; virgo, inquam, ea, quæ vere est, virginitate, et quæ est admiranda. Nam corporis quidem virginitas est illius comes et umbra. Vera autem virginitas est illa. Hanc colamus, et ita poterimus læto vultu videre sponsum, et cum splendentibus ingredi lampadibus, si oleum nobis non deficiat, si aureis ornamentis fusis et conflatis ejusmodi oleum confecerimus, quod splendentes reddit lam-

[1] 2 Cor. xi, 2.

pades. Illud autem oleum est charitas in homines. Si aliis nostras impertierimus facultates, si oleum hæc fecerimus, tunc nos proteget et defendet. Et non dicemus in illo tempore : « Date nobis oleum, quoniam lampades nostræ » extinguuntur[1], » neque aliis egebimus, neque euntes ad eos qui vendunt, excludemur, neque audiemus vocem illam terribilem et horrendam, pulsantes ostium, « Nescio » vos. » Sed nos agnoscet, et cum sponso intrabimus, et in spiritualem sponsi ingressi thalamum, fruemur bonis innumerabilibus. Si enim hic adeo elegans est sponsi thalamus, adeo splendida cœnacula, ut nemo attendens satietur, quanto magis illic? Thalamus est cœlum, et sponsi thalamus cœlo melior. Illuc ingrediemur. Si autem sponsi thalamus est adeo pulcher, quis erit ergo sponsus? Et quid dico ut depositis aureis ornamentis, ea impertiamus egentibus? Nam si oporteret vel vos ipsas venumdare, si pro liberis fieri ancillas, ut possetis cum illo esse sponso, illa frui pulchritudine, et solum illum vultum intueri; annon oporteret cum omni alacritate animi omnia suscipere? Regem qui est in terra ut videamus, sæpe quæ sunt in manibus, etsi necessaria, abjicimus. Quando autem videris et regem et sponsum, multo magis id alacri animo oporteret suscipere. Revera hæc quidem sunt umbra : illa autem veritas. Ut regem autem et sponsum in cœlis, non solum videre digneris, sed etiam præcedas cum lampadibus, et sis prope ipsum, et perpetuo sis cum ipso, quid non oporteret facere? quid non agere? quid non tolerare? Ideo rogo vos capiamus aliquod illorum bonorum desiderium : desideremus illum Sponsum. Simus vera virginitate virgines. Animæ enim virginitatem requirit Dominus. Cum ea in cœlum intremus, nec habeamus maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi, ut assequamur bona

[1] Matth. xxv, 8.

promissa. Quæ datur nobis consequi gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium et honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXIX.

CAPUT XII.

Nondum usque ad sanguinem restitistis adversus peccatum repugnantes. Et obliti estis consolationis, quæ vobis tanquam filiis loquitur, dicens : Fili mi, noli negligere disciplinam Domini, neque fatigeris dum ab eo corriperis. Quem enim diligit Dominus, castigat. Flagellat autem omnem filium quem recipit. Si enim susceperitis disciplinam, erga vos tanquam erga filios afficietur Deus. Quis est enim filius quem non corripit pater[1] ?

I. Duæ sunt species consolationis, quæ videntur esse inter se contrariæ, simul autem secum magnam vim afferunt, quas hic posuit ambas. Una quidem est quando dicimus aliquos multa esse passos : requiescit enim animus, quando habet multos testes suarum perpessionum : quam quidem supra posuit dicens : « Rememoramini autem pristinos dies, in quibus illuminati magnum certamen sustinuistis passionum[2]. » Altera autem, quando dicimus : Non es passus aliquid magnum. Nam hoc dicto convertimur, et excitamur, atque ad patiendum alacriores efficimur. Illa quidem facit ut afflicta et vexata quiescat. Hæc autem ignavam animam sedat et recreat; pigram et supinam convertit et a priori sensu retrahit. Nam ne ex illo

[1] Hebr. XII. 4-7. — [2] Id. x, 32.

testimonio eis nasceretur fastus, vide quid faciat. «Nondum, inquit, usque ad sanguinem restitistis adversus » peccatum repugnantes : et obliti estis consolationis. » Nec statim subjunxit quæ sequuntur : sed cum eis ostendisset omnes qui ad sanguinem usque restiterant, deinde subjunxisset gloriationem esse Christi perpessiones, tunc facile cætera est persecutus. Hoc etiam scribens ad Corinthios dicit : «Tentatio vos non apprehendat, nisi humana[1], » hoc est, parva. Hoc enim sufficit ad excitandum et erigendum animum, quando cogitaverit quod non ad totum ascendit, et sibi persuaserit ex iis quæ præcesserunt. Hoc est, nondum mortem passi estis : usque ad pecunias processit vestrum damnum, usque ad gloriam, et eo usque ut expelleremini. Christus pro nobis fudit sanguinem : vos autem neque etiam pro vobis ipsis. Ipse ad mortem usque decertavit, bellum gerens pro veritate : vos autem nondum venistis ad pericula mortem minitantia. « Et obliti estis consolationis. » Hoc est, et manus remisistis, et dissoluti estis. « Nondum, inquit, usque ad » sanguinem restitistis, adversus peccatum repugnantes.» Hic ostendit et peccatum vehementer spirare, et ipsum esse armatum. Illud enim, restitistis, dictum est relatum ad eos qui stant. « Quæ vobis tanquam filiis loquitur di» cens : Fili mi, noli negligere disciplinam Domini. Neque » fatigeris dum ab eo corriperis[2]. » Consolationem et exhortationem facit ex rebus ipsis, affert etiam ex verbis, ab hoc testimonio. « Neque fatigeris, inquit, dum ab eo corriperis. » Sunt ergo hæc Dei. Nam hoc quoque est non parvum ad consolationem, cum discimus quod Dei est opus ut hæc fieri possint, illo concedente : sicut etiam dicit Paulus : « Propter hoc ter » Dominum rogavi, et dixit mihi : Sufficit tibi gratia mea : » nam virtus mea in infirmitate perficitur[3]. » Ille ergo

[1] 1 Cor. x, 13. — [2] Prov. xii. — [3] 2 Cor. xii, 8, 9.

concedit. «Quem enim diligit Dominus, castigat, flagellat autem omnem filium quem recipit[1].» Non potes dicere quod sit aliquis justus absque afflictione, etiamsi enim sic appareat; sed nos nescimus alias afflictiones. Quamobrem necesse est ut quivis justus veniat per afflictionem. Est enim Christi sententia, quod via lata et spatiosa abducit ad interitum : arcta autem et angusta ad vitam. Si ergo inde licet venire ad vitam, aliunde vero non licet : per angustam ergo viam omnes venerunt, qui venerunt ad vitam. «Si disciplinam, inquit, sustinetis, erga vos tanquam erga filios afficietur Deus. Quis enim filius, quem non corripit pater?» Ergo ad correptionem, non ad pœnam, neque ad supplicium, neque ad hoc ut male patiamini. Vide unde, inquit, existimabant se esse derelictos, dicit ut ex his credant quod non sint derelicti. Quasi diceret : Quoniam tam multa mala passi estis, existimatis quod Deus vos dimiserit et oderit. Sed si non passi essetis, tunc oporteret hoc suspicari. Nam si flagellat omnem filium quem recipit, qui non flagellatur, fortasse non est filius. Quid vero, inquit, mali non male patiuntur? Patiuntur quidem. Cur enim non paterentur? Sed non dixit : Quicumque flagellatur, est filius; sed « Omnis filius flagellatur. » Sed non potes hoc dicere. Sunt enim qui flagellantur multi, etiam mali, ut homicidæ, latrones, præstigiatores, sepulcrorum effossores; sed illi suorum scelerum dant pœnas, et non flagellantur tanquam filii, sed puniuntur ut scelerati. Vos autem tanquam filii. Vides quomodo undique ratiocinia movet? A rebus quæ sunt in Scriptura, a verbis, a propriis notionibus, ab exemplis quæ sunt in vita, a communi consuetudine. «Quod si extra disciplinam estis, cujus participes facti sunt omnes, ergo adulterini, et non filii estis[2].»

[1] Prov. XIII, 24. — [2] Hebr. XII, 8.

II. Vides quod dixit id quod dicebam, quod non possit esse filius qui non castigatur. Nam quomodo in familiis adulterinos filios despiciunt patres, etiamsi nihil discant, etiamsi non sint gloria insignes : de legitimis autem filiis timent ne se dedant otio et socordiæ; ita etiam in præsenti. Si est ergo adulterinorum non erudiri, gaudere oportet ob disciplinam, siquidem ea adhibetur in germanis et legitimis filiis. Tanquam filiis vobis se offert Deus. Propter hoc ipsum dicit. « Deinde patres quidem carnis » nostræ eruditores habuimus et reverebamur eos : non » multo magis obtemperabimus Patri spirituum, et vive» mus[1] ? » Rursus a propriis perpessionibus, ab iis quæ ipsi patiebantur, hortatur. Sicut enim illic dicit : « Rememo» ramini pristinos dies ; » ita hic quoque : « Deus, inquit, » nobiscum agit tanquam cum filiis. » Nec potestis dicere : Non possumus ferre. Et tanquam cum charis filiis. Nam si patres carnales illi reverentur, quomodo Patrem cœlestem non reverebimini? Quanquam non ex eo solo differentia constat, aut etiam ex personis, sed et ab ipsa causa, et ex re ipsa. Non enim propter eadem et hic, et illi erudiunt. Ideoque subjungit : « Illi enim paucis diebus, prout » illis videbatur, erudiebant. » Hoc est, sæpe implentes voluptatem, non semper spectantes id quod est conducibile. Hic autem non potest hoc dici. Non enim hoc facit propter aliquod commodum suum, sed propter vos et vestram solam utilitatem. Illi ut et ipsis sitis utiles, sæpe autem etiam temere. Hic autem nihil est hujusmodi. Vides quod hoc quoque affert consolationem. Nam cum illis maxime benevolentia conjungimur, quando viderimus quod non propter aliquid suum, aut jubent, aut suadent, sed propter nos totum ab eis ponitur studium. Hoc enim est sincere dilectio et vere dilectio, quando cum nihil simus uti-

[1] Hebr. XII, 9.

.es ei qui diligit, ab eo diligimur : non ut accipiat, sed ut det. Erudit, omnia facit, omne studium confert, ut reddamur suorum bonorum capaces. « Et illi quidem in tem» pore paucorum dierum secundum voluntatem suam » erudierunt nos : hic autem ad id quod utile est, in reci» piendo sanctificationem ejus. » Quid est, ad participandam sanctitatem ejus? Hoc est, puritatem, ut pro viribus simus eo digni. Ille ponit studium ut accipiatis, et omnia facit ut det vobis : vos autem studium non ponitis ut accipiatis. « Dixi, inquit, Domino, Dominus meus es tu, » quoniam bonorum meorum non eges[1]. » Deinde patres quidem carnis nostræ eruditores habuimus, et reverebamur eos : annon multo magis obtemperabimus Patri spirituum, et vivemus? Patri spirituum, sive charismatum, aut orationum, aut Potestatum incorporearum. Si sic moriamur, tunc vivemus. Et apposite dixit : Nam illi quidem ad paucos dies erudiebant, prout eis videbatur. Non enim semper quod videtur, est utile; hic autem ad id quod utile est instituit.

III. Est ergo disciplina utilis; est ergo doctrina participatio sanctitatis. Maxime. Nam cum expellit socordiam, cum malam cupiditatem, cum amorem rerum quæ ad hanc vitam pertinent, cum convertit animam, cum efficit ut cuncta quæ hic sunt damnemus, hoc enim est afflictio, annon fit sancta? annon attrahit gratiam spiritus? Cogitemus undenam justi omnes effulserunt. Annon ex afflictione? Enumeremus si velis, a multis retro sæculis, et ante omnes Abel ipsum Noë. Nonne ab afflictione? Fieri enim non potest ut non affligeretur qui solus erat in tam multa malorum multitudine. « Noë enim, inquit, cum » esset solus perfectus in generatione sua, Deo placuit[2]. » Nam mihi cogita, si nunc cum habeamus innumerabiles

[1] Psal. xv, 1. — [2] Gen. vi, 9.

quorum virtutem æmulemur, patres et magistros, sic affligimur, quomodo verisimile est illum fuisse affectum solum inter tam multos? Sed cum jam dixerim de pluvia illa aliena et plane admirabili; dicam-ne de Abrahamo, de crebris ejus peregrinationibus, de raptu uxoris, de periculis, de bellis, de tentationibus? Sed de Jacob quam multa passus sit gravia, undique pulsus et frustra laborans, et aliis operam impendens? omnes enim ejus tentationes recensere non est necesse; testimonium autem afferre est consentaneum, quod ipse dicebat Pharaoni: « Dies, inquit, mei pauci sunt et mali, et non pervenerunt ad dies patrum meorum [1]. » Sed dicam-ne de Joseph? sed de ipso Moyse, de Jesu Nave, de Davide, de Samuële, de Elia, de Daniele, de omnibus Prophetis? Invenies omnes evasisse claros ex afflictionibus? Dic ergo mihi, vis-ne esse clarus ex otio, quiete, et deliciis? Sed non poteris. At dicam-ne de Apostolis? At hi quoque ærumnis alios omnes superaverunt. Cur hæc dicam? Christus quoque hoc dicit: « In mundo afflictionem habebitis [2]. » Et rursus: « Vos plorabitis et lugebitis: mundus autem gaudebit [3]. » Et quod arcta sit et angusta via quæ ducit ad vitam, dicit ipse viæ Dominus: tu autem quæris latam? Et quomodo non est hoc absurdum? Propterea vitam non assequeris qui alia ingrederis, sed interitum: eam enim elegisti quæ fert illuc. Vis dicam, et in medium adducam eos qui vitam egerunt in deliciis? ab ultimis ascendamus ad primos. Dives ille qui ardebat in camino, qui ventri vivunt Judæi, quorum Deus venter est, qui in solitudine semper quærebant otium et requiem, cur perierunt? Sicut et qui erant tempore Noë, annon propterea quod vitam elegerunt lautam et dissolutam? Et qui in Sodomis propter ingluviem. « In saturitate enim panis,

[1] Gen. XLVII, 9. — [2] Joan. XVI, 33. — [3] Matth. VII, 14.

» inquit, lasciviebant[1] : » de iis dicit, qui agebant Sodomis. Si autem saturitas panis tantum malum fecit, quid dixerimus de aliis placentis et bellariis? Esaü annon erat in quiete et otio? Quid vero illi ex filiis Dei qui viderunt mulieres, et deturbati sunt per præcipitia? Quid vero ii qui in masculos insaniebant? Omnes autem reges gentium, Babyloniorum et Ægyptiorum, annon male vitam finierunt? annon sunt in tormentis? Sed quæ nunc fiunt, dic mihi, nonne sunt hujusmodi? Audi Christum dicentem : « Qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt[2] : » qui autem non talibus vestiuntur, in cœlis. Nam vestis mollis etiam austerum animum dissolvit, et frangit ac diffundit : et licet corpus acceperit asperum et durum, id molle per delicias reddit et imbecillum. Nam unde nisi ex hoc putatis mulieres esse adeo molles, dic quæso? Num ex solo sexu? Nequaquam; sed ex vivendi ratione et educatione. Nam in umbra educatio, otium, lavacra, unguenta, multitudo aromatum, cubilis mollities eas tales efficit. Et ut id scias, animadverte ad id quod dico. Accipe mihi plantam ex hortis, qui sunt in deserto, et pulsantur a ventis, et pone eam in loco humido et umbroso, et invenies illam indignam eo loco ex quo sumpsisti ab initio. Quod autem hoc sit verum, mulieres quæ aluntur in agris, sunt fortiores viris qui in urbibus habitant : et multos ejusmodi illæ in lucta prostraverint. Cum autem corpus factum fuerit mollius, necesse ut anima quoque damni sit particeps. Nam magna ex parte ejus operationes simul afficiuntur cum illius affectione. Etenim in morbis sumus alii, propterea quod emolliamur : et cum sani sumus, rursus alii. Sicut enim in chordis cum fuerint soni molles et non recte extensi, artis quoque virtus præciditur, coacta servire vitio chordarum : ita etiam in corpore multa

[1] Ezech. XVI, 49. — [2] Matth. XI, 8.

damna ab eo accipit anima, multas necessitates. Nam cum multa egeat curatione, illa acerbam sustinet servitutem. Quamobrem rogo, id reddamus forte et robustum, nec faciamus valetudinarium. Non solum loquor cum viris, sed etiam cum mulieribus. Cur ipsum assidue dissolvis deliciis, exileque et flaccidum facis, o mulier? Quid vires corrumpis adipe? Adeps est ei etiam mollities, non robur.

IV. Sin autem his dimissis tunc aliter te geras, tunc et pulchritudo corporis procedit ex sententia, quando et vires affuerint, et bona habitudo. Sin autem ipsum mille morbis obsideas, nec erit flos corporis, nec bona aliqua habitudo. Semper enim eris in tristitia. Scitis autem quod sicut pulchram domum, cum ei aër arriserit, reddit splendidam: ita etiam speciosum vultum, si animæ alacritas accesserit, reddit meliorem. Sin autem sit in tristitia et mœrore, fit deformior. Tristitiam morbi faciunt et ægritudines. Morbos autem facit, quod corpus factum sit mollius a multis deliciis. Quamobrem hac etiam ratione fugite delicias, si mihi credatis. At voluptatem habet, inquit, indulgere genio, et deliciis: sed non tot quot molestias. Alioquin autem voluptas est usque ad gulam, usque ad linguam. Mensa autem ablata et cibo devorato, perinde es atque si non fueris ejus particeps: imovero longe deterior, ut qui inde auferas gravedinem, distensionem, et pandiculationem, et crapulam, et somnum morti similem, sæpe vero etiam vigiliam ex saturitate, et obstructione spiritus, et eructatione. Et millies quidem ventrem execratus es, cum oporteat intemperantiam detestari. Ne corpus ergo impinguemus, sed audiamus Paulum dicentem: « Carnis curam ne feceritis ad concupiscentias [1]. » Ut enim si quis cibos acceperit, et in cloacam projecerit,

[1] Rom. XIII, 14.

ita etiam qui in ventrem ingerit : imovero non ita, sed longe pejus. Nam hic quidem cloacam facit absque suis malis : illic autem et morbos procreati innumerabiles. Nam quod nutrit est id quod sufficit, quod etiam potest concoquere. Quod autem usum superat, et est plusquam par sit, non solum non nutrit, sed illud quoque affert noxam. At nullus hæc videt propter anticipatam opinionem, et intempestivam voluptatem. Vis corpus nutrire? amputa quod redundat, da quod sufficit, et quantum potest confici et concoqui. Noli ipsum gravare, ne obruas. Quod sufficit, est et alimentum et voluptas. Nihil enim adeo efficit voluptatem, ut cibus recte confectus. Nihil adeo efficit voluptatem, nihil adeo acumen sensuum, nihil est quod morbum æque propulset. Ergo quod sufficit, est et alimentum et voluptas, et sanitas. Quod vero est plusquam par sit, est et damnum et molestia, et morbus. Nam quæ facit fames, facit etiam saturitas, atque adeo graviora. Nam illa quidem paucis diebus abducit et liberat hominem : hæc vero corpus arrodens et putrefaciens, longo tradit morbo, et deinde morti gravissimæ. Nos autem famem quidem rem ducimus abominandam : ad saturitatem vero nimiam currimus. Unde hic morbus? Unde hæc insania? Non dico ut nos cruciemus, sed ut tantum comedamus, ut et voluptatem habeat, quæ vere est voluptas, et possit corpus alere, et id reddere aptum et concinnatum, compactumque recte et compositum ad animæ operationes. Quando autem fuerit nimium in id ingestum nutrimentum, non potest, ut ita dicam, clavos et commissas compages retinere propter redundantiam. Ingressa quippe redundantia totum dissolvit et diffundit. « Carnis, » inquit, curam ne feceritis ad concupiscentias[1]. » Recte dixit, ad concupiscentias. Alimentum enim est materia obs-

[1] Rom. XIII, 14.

cœnis cupiditatibus. Etiamsi is qui indulget deliciis sit omnium maxime philosophus, necesse est ut ipse afficiatur a vino et a cibis: necesse est ut diffundatur, necesse est ut majorem inferat flammam. Hinc stupra, hinc adulteria. Non potest enim amorem parere venter esuriens, imovero nec is qui utitur eo quod sufficit. Qui vero parit obscœnas voluptates, ille est qui indulget deliciis. Et sicut terra valde humida procreat vermes, et fimus qui madescit, et multum habet humorem: contra autem terra quæ est ab illo humore libera, fert multos fructus, cum nihil habeat quod modum excedat. Nam etiamsi non colatur, emittit herbam; sin autem colatur, fructus. Ita nos quoque. Ne igitur carnem reddamus inutilem, neque noxiam, sed in ea plantemus utiles fructus, et arbores frugiferas, nec eas dissolvamus deliciis. Illæ enim putrefactæ pro fructibus vermes emittunt. Ita etiam innata cupiditas, si eam madefeceris, procreat turpes voluptates, imo turpissimas. Hanc itaque luem omni modo auferamus, ut possimus bona promissa consequi in Christo Jesu Domino nostro, cui cum Patre et Spiritu sancto gloria, imperium et honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXX.

CAPUT XII.

Omnis autem disciplina in præsenti quidem videtur non esse gaudii, sed mœroris: postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet justitiæ. Propter quod remissas manus et soluta genua erigite. Et gressus rectos facite pedibus vestris, ut non claudicans quis erret, magis autem sanetur [1]. »

I. Qui amara bibunt medicamenta, prius quidem quoddam ferunt tædium et molestiam, et tunc sentiunt utilitatem. Talis enim res est virtus, et tale vitium. Prima quidem est voluptas. Deinde angor animi, et tunc voluptas. Sed minime sunt paria. Non est enim par, cum molestia prius fueris affectus, postea lætari: et cum prius lætatus fueris, postea molestia affici. Quomodo? Hic quidem expectatio futuræ tristitiæ præsentem minuit voluptatem: illic autem expectatio futuræ lætitiæ, detrahit de vehementia prioris animi ægritudinis: adeo ut contingat illic quidem nunquam lætari, hic autem nunquam tristitia affici. Non solum autem hac ratione, sed etiam alia est differentia. Quomodo? Nempe quod neque paria sunt tempora, sed longe majora et ampliora. Hic autem est etiam aliquid amplis in spiritualibus. Ab hoc ergo Paulus conatur consolationem afferre: et commune rursus assumit judicium, cui nullus potest resistere, neque cum communi

[1] Hebr. XII, 11-13.

pugnare sententia. Nam cum dixerit quis id de quo constat apud omnes, consentiunt omnes, et nemo contradicet. Mœretis, inquit, hoc secundum rationem est. Talis enim res est disciplina : tale habet principium. Ideo sic intulit. « Omnis autem disciplina in præsenti quidem videtur non esse gaudii, sed mœroris. » Recte dixit, non videtur. Non est disciplina mœroris, sed videtur. Non hæc quidem videtur, illa non : sed omnis disciplina non videtur esse gaudii, sed mœroris; id est, et humana et spiritualis. Vides eum contendere ex communibus notionibus. Videtur, inquit, esse mœroris; itaque non est. Quis enim mœror parit gaudium? Nullus. Sicut nec voluptas parit animi ægritudinem et tristitiam. « Postea autem fructus » pacatissimos reddit iis qui per ipsam sunt exercitati jus» titiæ. » Non fructum, sed fructus, magnam multitudinem significans. Per ipsam exercitatis, inquit, iis qui longo tempore sustinuerunt, et tolerarunt. Vides ut bono verbo est usus? Disciplina ergo est exercitatio, fortem reddens athletam, et invictum in certaminibus, et in bellis inexpugnabilem. Si ergo omnis disciplina est talis, hæc quoque erit talis. Quamobrem bona sunt expectanda, et jucundum finem ac pacatum. Nec mireris si cum sit dura, fructus habeat dulces. Nam etiam in arboribus cortex quidem est prope omnis expers qualitatis et asper : fructus autem sunt dulces. Sed hoc accepit ex communi notione. Si oportet ergo talia expectare, quid doletis? Cur cum molesta sustinueritis, in iis quæ bona sunt ignavo et remisso animo estis? Injucunda, quæ erant ferenda, sustinuistis : ne ignavi ergo et remissi sitis circa remunerationem. « Propter quod remissas manus et genua debilia » erigite, et gressus rectos facite pedibus vestris, ut non » claudicans quis erret, magis autem sanetur. » Eos alloquitur tanquam cursores, et pugiles, et bellatores. Vides

quomodo eos armet: quomodo eos excitet? Gressus, inquit, rectos facite, id est, recte ambulate. Hic dicit de ipsis cogitationibus : Recte ambulate, hoc est, non dubitantes. Si enim disciplina est ex charitate, si incipit a cura, si desinit in bonum finem : et hoc et per res, et per verba, et per omnia ostenditur, cur ignavi estis et remissi? Tales enim sunt qui animum desponderunt, qui ne futurorum quidem spe confirmantur. Recta, inquit, ambulate : ut non extendamini ad claudicationem, sed mutemini ad priora. Nam qui currit cum claudicatione, malum invehit. Vides quod in nostra sit potestate ut curemur? « Pacem » sequimini cum omnibus, et sanctimoniam, sine qua » nemo videbit Dominum [1]? » Quod dicebat superius : « Non deserentes collectionem, seu congregationem nos» tram [2], » hoc hic quoque tacite significat. Nihil enim ad superandum et expugnandum tam faciles facit in tentationibus quam esse divulsos. Et vide quomodo: disrumpe aciem in bello : et ne labore quidem opus habebunt inimici, sed eos vinctos capient separatim inventos, et ea ratione imbecilliores. « Pacem, inquit, sequimini cum » omnibus [3]. » Num etiam cum iis qui male agunt? hoc etiam alibi dicit. Si fieri potest, quod in vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes. Quod ad te, inquit, attinet, pacem age, pietatem nihil lædens, sed in eis quæ pateris ea fer forti et generoso animo. Est enim malorum tolerantia, magna arma in tentationibus. Sic etiam Christus quoque discipulos suos fortes faciebat, dicens : « Ecce » mitto vos tanquam oves in medio luporum: estote ergo » prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbæ [4]. » Quid dicis, in medio luporum sumus, et sicut oves nos esse jubes, et sicut columbas? Maxime, inquit. Nam eum qui male facit, nihil adeo pudore afficit, ut quod nos for-

[1] Hebr. XII, 14. — [2] Id. X, 25. — [3] Rom. XII, 10. — [4] Matth. X, 16.

titer feramus ea quæ inferuntur, et neque verbo, neque facto nos ulciscamur. Hoc et nos reddit magis philosophos, et majorem conciliat mercedem, et illos juvat. At hic vel ille te affecit contumelia? tu vero eum bonis verbis prosequere. Vide quam multa ex eo sis lucrifacturus. Malum extinxisti: mercedem tibi conciliasti; illum pudore affecisti: nihil es passus grave. Pacem sequimini cum omnibus et sanctificationem. Sanctificationem, quid dicit? Temperantiam, honestatem in matrimonio. Sive quispiam, inquit, non sit junctus matrimonio, castus maneat, uxorem ducat. Sive sit junctus matrimonio, non scortetur, sed uxore utatur. Nam hoc quoque est sanctificatio. Quomodo? Non est matrimonium sanctificatio, sed matrimonium conservat sanctificationem quæ procedit a fide, non sinens conjungi cum meretrice. Matrimonium enim est honorabile, non sanctum. Purum est matrimonium, non tamen præbet etiam sanctitatem, nisi quod prohibet non polluere eam quæ data est a fide. « Sine qua, inquit, » nemo videbit Dominum. » Quod etiam dicit Epistola ad Corinthios, « Nolite errare; neque fornicarii, neque ido- » lis servientes, neque masculorum concubitores, neque avari, neque fures, neque ebriosi, neque detractores, » neque raptores regnum Dei possidebunt [1]. » Quomodo enim qui corpus factus est meretricis, poterit esse corpus Christi? « Contemplantes ne quis desit gratiæ Dei: Ne qua » radix amaritudinis desursum impediat, et per illam in- » quinentur multi. Ne quis fornicator aut profanus [2]. » Vides quomodo ubique unicuique communem tradit salutem. « Adhortamini vos, inquit, alter alterum per singulos » dies, donec hodie cognominatur [3]. »

II. Ne ergo omnia congeratis in doctores: ne iis qui præsunt omnia tribuatis. Potestis enim vos, inquit, alter

[1] I Cor. VI, 9, 10. — [2] Hebr. XII, 15, 16. — [3] Id. III, 13.

alterum ædificare. Quod etiam dicebat scribens ad Thessalonicenses. « Alter alterum ædificate, sicut et facitis. » Et rursus : « Consolamini alter alterum in verbis istis[1]. » Hoc vobis quoque nunc suademus. Plura quam nos, si vultis, potestis alter alteri bona facere. Vos enim longiori tempore inter vos mutuo conversamini, et res vestras alter alterius magis scitis, et delicta utrinque non ignoratis, et majorem fiduciam habetis, charitatem, consuetudinem. Non hæc sunt autem parva ad doctrinam, sed magni et opportuni aditus. Magis quam nos poteritis increpare et exhortari. Nec hoc solum, sed quoniam ego quidem sum unus, vos autem multi ; poteritis etiam quotquot estis omnes esse doctores. Quamobrem rogo vos ne negligatis hanc gratiam. Unusquisque habet uxorem, habet amicum, habet famulum, habet vicinum ; eum increpet, eum admoneat. Quomodo enim non est absurdum, pro alimento quidem facere convivia, et diem habere constitutum, ut inter se conveniant, et quod unicuique deest implere per societatem ; verbi gratia sive eundum sit ad funus efferendum, sive ad prandium, sive sit in aliquo ferendum proximo auxilium ; ad docendam autem virtutem non hoc facere ? Etiam rogo nemo negligat. Accipiet enim magnam a Deo mercedem. Et ut intelligas, cui quinque credita sunt talenta[2], is est doctor : cui autem unum, discipulus. Si dixerit discipulus : Sum discipulus, in nullo versor periculo : et communem hanc quam a Deo accepit doctrinæ rationem, nudam absconderit, et non admonuerit, et non dicendi libertate usus fuerit, non arguerit, non suaserit si potest, sed in terra absconderit : vere enim est terra et cinis cor quod abscondit Dei gratiam ; si ergo absconderit, aut propter pigritiam, aut propter improbitatem, non eum defendet et excusabit quod dicat, unum habui talentum,

[1] I Thess. v, 11. — [2] Matth. xxv.

Unum habebas talentum; oportebat alterum; afferre et talentum duplicare. Si adhuc unum attulisses, nulla esset culpa. Neque enim ei qui duo attulit, dixit: Cur non quinque attulisti? Sed eum iisdem dignum censuit quibus eum qui quinque attulit. Quare? Quoniam quantum habuit exercuit, nec sivit esse otiosum, nec quoniam minus accepit quam cui fuerant tradita quinque talenta, propterea fuit negligens, nec paucitate usus est ad otium, nec te oportebat aspicere ad eum qui duo habebat; imovero etiam ad illum oportebat aspicere; et quemadmodum ille cum duo haberet, imitatus est illum cui data fuerant quinque, ita te quoque imitari oportebat eum cui duo fuerunt tradita. Nam si ei qui habet pecunias, et non impertit, infligitur supplicium: ei qui potest quomodocumque proximum admonere, et hoc minime non facit, quomodo non maximum infligetur supplicium? Illic corpus nutritur, hic anima. Illic mortem prohibes temporalem: hic æternam.

III. At non est, inquit, mihi dicendi facultas. Sed dicendi facultate non est opus, non eloquentia. Si videris amicum scortantem, dic ei: Res est mala quam admittis; non te pudet, non erubescis? est enim malum. Ille nescit, inquies, quod sit malum? Certe scit: sed trahitur a cupiditate. Ægroti quoque sciunt aquæ frigidæ potum esse malum? sed tamen egent iis qui sint prohibituri. Nam qui tenetur affectione, non statim sibi in morbo poterit sufficere. Te ergo sano opus ad illius curationem; et si verbo non fuerit persuasus, observa euntem, et retine, fortasse pudore afficietur. Et quid, inquit, juvat si propter me hoc faciat, et quod a me fuerit retentus? Ne accurate scruteris. Interim quocumque modo eum abduc a mala actione, assuescat non ire ad illud barathrum; sive per te, sive alio modo cohibeatur, lucrum hinc erit. Cum enim assuefece-

ris eum illo non ire, tunc poteris paululum respirantem docere quod propter Deum oportet hoc facere, et non propter hominem. Ne velis universum simul corrigere: non enim poteris, sed sensim et paulatim. Si videris eum euntem ad compotationem et ad convivia plena ebrietate, illic quoque fac idipsum: et rursus eum roga, ut si viderit in te aliquem defectum ac vitium, tibi opem ferat et te corrigat. Sic enim et in se feret reprehensionem, cum viderit te quoque opus habere ut reprehendaris, et non tanquam omnia corrigentem, neque tanquam doctorem, sed tanquam amicum et fratrem, opem ferre. Dic ei: Ego tibi profui admonens eorum quæ sunt utilia, et tu quod in me videris deficiens et vitiosum, coërce et corrige: si iracundum videris, si avarum, reprime, scilicet admonitione. Hoc est amicitia: sic frater a fratre adjutus, fit tanquam urbs munita[1]. Non enim comedere et bibere faciunt amicitiam: talem enim habent latrones et sicarii: sed si simus amici, si vere alter alterius curam gerimus, ad hæc alter alteri conferamus. Hæc nos adducunt ad amicitiam utilem. Hæc prohibent ne ducamur ad gehennam. Neque ergo is qui arguitur ægre ferat: sumus enim homines, et sunt in nobis vitia et defectus: neque qui arguit hoc faciat tanquam ridens et traducens, sed privatim cum lenitate et mansuetudine. Multa lenitate opus habet qui arguit, ut ita persuadeat ferre incisionem. Non vides cum quanta lenitate medici adhibent curationem quando urunt et secant? Multo magis hoc facere oportet eos qui arguunt. Nam et igne et ferro vehementius reprehensio facit exilire; ideo medici magnum ponunt studium ut leniter ferant incisionem, et quam placidissime fieri potest, eam adhibent, et parum cedentes, et deinde concedentes ut respirent. Sic sunt etiam faciendæ reprehensiones, ut qui arguuntur non

[1] Prov. XVIII, 19.

resiliant. Etsi ergo oporteat contumelia affici, et plagas accipere, non recusemus. Nam et illi qui secantur, valide et plurimum vociferantur adversus eos qui secant, sed illi nihil horum spectant, sed eorum solam qui laborant salutem. Ita hic quoque oportet omnia facere utiliter ad reprehensionem, omnia ferre, aspicientes ad mercedem propositam. « Alter, inquit, alterius onera portate, et ita » implete legem Christi[1]. » Sic ergo et reprehendentes, et alter alterum ferentes, possumus implere ædificationem Christi. Et sic nobis levem facietis laborem, nobis opem ferentes in omnibus, et manum præbentes, effecti participes et socii, et alter alterius salutis, et suæ unusquisque. Sustineamus ergo et alter alterius onera gestantes, et arguentes, ut assequamur bona nobis promissa in Christo Jesu Domino nostro, cum quo Patri una cum sancto Spiritu, gloria imperium et honor, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXXI.

CAPUT XII.

Pacem sequimini cum omnibus, et sanctimoniam: sine qua nemo videbit Dominum[2].

I. Multa quidem sunt quæ exprimunt christianismum: magis autem quam omnia, et melius quam omnia, mutua inter se dilectio et pax. Ideo Christus quoque dicit, « Pacem » meam do vobis. » Et rursus, « In hoc scient omnes quod dis» cipuli mei estis, si dilexeritis invicem[3]. » Ideo Paulus etiam

[1] Galat. VI, 2. — [2] Hebr. XII, 14. — [3] Joan. XII, 35, et XIV, 27.

dicit, « Pacem sequimini cum omnibus et sanctitatem, » hoc est, honestatem, « Sine qua nemo videbit Dominum. Contem- » plantes ne quis desit gratiæ Dei[1]. » Tanquam longam aliquam viam in magno comitatu simul conficientibus, videte, inquit, ne quis remanserit. Non hoc solum quæro ut vos accedatis, sed ut alios quoque observetis. Ne quis, inquit, desit gratiæ Dei. Gratiam Dei futura dicit bona, fidem evangelicam, optimam vitæ institutionem. Sunt enim omnia Dei gratiæ. Ne mihi dixeris : Unus est qui perit. Et propter unum mortuus est Christus. Propter quem mortuus est Christus, ejus curam non geris ? Contemplantes, inquit, hoc est, exacte scrutantes, considerantes, ediscentes, ut erga infirmos fieri solet, et per omnia observantes, « Ne qua ra- » dix amaritudinis sursum germinans impediat[2]. » Hoc situm est in Deuteronomio, sumptumque fuit a metaphor plantarum. « Ne qua, inquit, radix amaritudinis. » Quod alibi quoque scribens, dicit, « Modicum fermentum totam » massam fermentat[3] : » Non propter illud solum hoc volo, sed etiam propter illam quæ inde orta est noxam. Hoc est, etiamsi sit aliqua radix ejusmodi, nullum germen sinas ascendere, sed excindatur, ne suos fructus ferat, ut non alios inficiat et polluat. « Ne qua, inquit, radix amaritudi- » nis sursum germinans impediat, et per illam inquinentur » multi. » Et merito amarum vocavit peccatum : revera enim nihil est peccato amarius. Hoc sciunt qui postquam id fecerunt, tabescunt a conscientia, qui magnam sustinent amaritudinem. Nam cum sit amarissimum, pervertit etiam ipsam vim ratiocinandi. Ea enim est amaritudinis natura, ut sit inutilis. Recte autem dixit, radix amaritudinis. Non dixit, amara, sed, amaritudinis. Nam fieri quidem potest ut radix amara dulces ferat fructus, sed fieri non potest ut amaritudinis radix, fons et fundamentum,

[1] Hebr. XII, 15. — [2] Deut. XXIX, 11. — [3] I Cor. V, 6.

dulcem unquam fructum ferat. Omnia enim sunt amara, nihil habent dulce: omnia acerba, omnia insuavia, omnia plena odio et abominatione. « Et per illam inquinentur » multi. » Hoc est, ne hoc eveniat, intemperantes et lascivos excindite. « Ne quis fornicator aut profanus ut Esaü, » qui propter unam escam vendidit primitiva sua[1]. » Et ubi fornicator fuit Esaü? Non hoc dixit quod fornicator fuerit Esaü, sed id ponitur per oppositionem ad illud, « Sancti» tatem sequimini; » illud vero, « Profanus, » ipsum spectare videtur. Ne quis ergo sit ut Esaü profanus, hoc est, helluo, et intemperans, mundanus, vendens spiritualia, « Qui propter unam escam vendidit primitiva sua. » Qui hunc a Deo sibi datum honorem propria vendidit socordia, et pro parva voluptate maximum honorem perdidit et gloriam. Hoc proprie ad ipsos pertinet. Hoc est abominandi, hoc immundi. Quare non solus scortator est immundus, sed et helluo, qui servit ventri. Nam iste quoque est servus alterius voluptatis: cogitur plura habendi teneri cupiditate: cogitur rapere, millies turpiter et indecore se gerere, cum sit illius vitii servus, et sæpe blasphemat, adeo nullius pretii esse suam dixit primogenituram. Quare temporalis curam gerens quietis, pervenit etiam usque ad primogenituram. Itaque sunt de cætero nostræ primogenituræ, non Judæorum. Simul etiam et cum eo quod eis accidit hoc confert, ut hic fere subindicatur, quod primus factus sit posterior, et qui erat secundus factus sit primus. Ille primus, propter constantiam et tolerantiam; hic posterior, propter socordiam et negligentiam. « Scitote enim quo» niam et postea cupiens hæreditare benedictionem, repro» batus est. Non enim invenit pœnitentiæ locum, quanquam » cum lacrymis inquisisset eam[2]. »

II. Quid hoc est? expellit-ne pœnitentiam? Minime.

[1] Hebr. XII, 16. — [2] Ibid. 17.

Sed quomodo, inquit, pœnitentiæ locum non invenit? Nam si se ipsum condemnavit, si valde ejulavit, cur non invenit locum pœnitentiæ? Quoniam ea res non erat pœnitentiæ: sicut enim nec pœnitentiæ erat tristitia Caïni, ut ostendit facta cædes, ita hic quoque verba non erant pœnitentiæ; idque postea ostendit cædes. Nam ipse quoque, quod ad animi institutum attinet, Jacob interfecit. «Appropinquabunt enim, inquit, dies luctus patris mei, »et interficiam Jacob fratrem meum[1].» Non valuerunt ergo lacrymæ ei dare pœnitentiam. Et non dixit per pœnitentiam absolute, sed etiam cum lacrymis non invenit locum pœnitentiæ. Quamobrem? Quoniam non quomodo oportuit egit pœnitentiam. Hoc enim est pœnitentia, non egit pœnitentiam ut oportuit. Alioqui quomodo hæc diceret? Quomodo cum segnes et pigri evasissent, eos rursus adhortaretur? Quomodo cum claudi facti essent? Quomodo cum essent remissi et soluti? Hoc enim est initium lapsus. Mihi videtur subindicare quosdam in eis fornicatores, nolle tamen tunc eos arguere: sed fingit se ignorare, ut corrigantur. Oportet enim primum quidem simulare ignorantiam: postea autem, cum perseveraverint, tunc quoque inferre reprehensionem, ne pudorem exuant. Quod Moyses quoque fecit in Zambri et Casbitide[2]. Non invenit, inquit, pœnitentiæ locum: non invenit pœnitentiam. An quod peccavit majora, quam ut eorum agi possit pœnitentia? an quod dignam pœnitentiam non fecerit? Sunt ergo peccata aliqua majora, quam ut eorum agi possit pœnitentia. Hoc est ergo quod dicit: Ne cadamus casu incurabili. Donec fuerit solum claudicatio, facile est rectum fieri. Sin autem fuerimus penitus eversi, quid de cætero restabit? Cum iis enim qui nondum ceciderunt, sic loquitur, metu eos concutiens, et dicit fieri non posse

[1] Gen. XXVII, 41. — [2] Num. XXV.

ut qui ceciderit unquam assequatur consolationem. Iis autem qui ceciderunt, ne incidant in desperationem, contraria sic dicit, « Filioli mei, quos iterum parturio, donec » formetur in vobis Christus [1]. » Et rursus : « Qui in lege » justificamini, a gratia excidistis [2]. » Ecce testatur eos excidisse. Nam qui stat quidem, audiens fieri non posse ut qui cecidit veniam assequatur, erit vehementior, et ad standum firmior et stabilior. Sin autem in eum qui ceciderit eadem utaris vehementia, nunquam resurget. Nam qua spe ostendet mutationem? Non solum, inquit, flevit, sed etiam eam inquisivit. Non ergo expellit pœnitentiam, cum dicit, « Non invenit pœnitentiæ locum : » sed eos vult munire, firmosque reddere ac stabiles, ne ruant. Quicumque ergo gehennæ non credunt, horum reminiscantur. Quicumque existimant peccata non esse punienda, hæc cogitent, cur Esaü non est assecutus veniam? Quoniam non ut oportuit egit pœnitentiam.

III. Vis videre exactam et absolutam pœnitentiam? Audi pœnitentiam Petri post negationem. Nam quæ ab eo gesta sunt narrans Evangelista, « Et egressus, inquit, foras, » flevit amare [3]. » Propterea ei etiam remissum fuit ejusmodi peccatum, quoniam quomodo oportuit, egit pœnitentiam. Atqui nondum oblatum fuerat sacrificium, nondum facta fuerat hostia, nondum sublatum erat peccatum : adhuc dominatum obtinebat et tyrannidem exercebat. Et ut scias quod negatio non tam erat socordiæ ac negligentiæ, quam ex eo quod Deus eum deseruerat, erudiens ut humanam sciret mensuram, et non repugnaret iis quæ dicebantur a magistro, neque magis quam alii altum saperet; sed sciret quod absque Deo nihil potest fieri, et quod « Nisi Do- » minus ædificaverit domum, frustra laborant qui ædifi- » cant eam [4]; » Audi quomodo monens et suadens ipsi soli

[1] Galat. IV, 9. — [2] Id. V, 4. — [3] Matth. XXVI, 75. — [4] Psal. CXXVI, 1.

dixit Christus, «Simon, Simon, expetiit te Satanas, ut te »cribraret sicut triticum, et ego pro te rogavi, ut non de- »ficiat fides tua[1].» Nam quoniam erat verisimile eum sibi placere et elato esse animo, ut qui sibi esset conscius quod plus quam omnes Christum diligeret, ideo peccare et magistrum abnegare sinitur : propterea flevit amare, et alia quæ fletum sunt consecuta fecit similia. Quid enim non fecit? se postea conjecit in pericula innumera, et per multa ostendit magnam animi sui virtutem et constantiam. Pœnitentiam quoque egit Judas, sed male : se quippe strangulavit. Pœnitentiam quoque egit, sicut dixi, Esaü. Imovero nec egit quidem pœnitentiam : ejus enim lacrymæ non erant pœnitentiæ, sed potius insultationis et iræ : idque ostendunt ea quæ sequuntur. Pœnitentiam egit beatus David, sic dicens, «Lavabo per singulas noctes lectum »meum, lacrymis meis stratum meum rigabo[2] : »et quod jam olim admissum fuerat peccatum, post tot annos, post tot generationes tanquam quod recens accidisset deflebat. Eum enim qui agit pœnitentiam non oportet irasci, neque efferari, sed tanquam condemnatum conteri, ut qui non habeat fiduciam, ut in quem lata sit sententia, ut qui debeat a sola salvus esse misericordia, ut qui in benefactorem apparuerit immemor et ingratus, tanquam reprobum, et dignum suppliciis innumerabilibus. Si hæc cogitet, non irascetur, neque indignabitur, sed lugebit, flebit, ingemiscet, ejulabit nocte et die. Eum qui agit pœnitentiam nunquam oportet suum oblivisci peccatum, sed Deum quidem rogare ut ne ejus meminerit, dum ipse semper meminit. Si nos ejus meminerimus, Deus ejus obliviscetur. De nobis ipsis pœnas sumamus : nos ipsos accusemus. Ita judicem placabimus. Peccatum enim quod fueris confessus, fit minus ; quod confessus non fueris, fit deterius.

[1] Luc. XXII, 31. — [2] Psal. VI, 6.

Nam si peccatum sibi adjunxerit impudentiam animumque ingratum, nunquam consistet : quomodo poterit cavere ne in eadem rursus incidat is qui prius nescivit se peccare? Ne igitur negemus peccata nostra, rogo : neque simus impudentes, ne vel inviti demus pœnas. Audivit Caïn a Deo : « Ubi est Abel frater tuus ? » et dicit, « Nescio. » Numquid ego sum custos fratris mei[1] ? » Vides quomodo hoc gravius peccatum fecerit. Sed non sic ejus pater, qui cum audiisset, « Adam, ubi es? inquit, Audivi vocem » tuam, et timui, quoniam sum nudus, et me abscondi[2]. » Magnum est bonum assidue meminisse peccatorum. Delicto nihil ita medetur ut assidua recordatio. Nihil hominem adeo reddit tardiorem ad vitium. Scio quod resiliat conscientia, et non patiatur se flagellari a memoria malorum : sed fortiter stringe animam, et camum ei impone. Difficiliter enim tolerat sicut equus effrenatus, nec vult sibi persuadere quod peccaverit. Hoc totum plane est satanicum. Sed nos ei persuadeamus quod peccaverit, ut et agat pœnitentiam : et cum pœnitentiam egerit, liberetur a suppliciis. Quomodo vis, dic quæso, de peccatis assequi veniam, si ea nondum sis confessus? Ille qui peccavit plane est misericordia dignus et clementia. Tu autem cum nondum id tibi persuaseris, quomodo æquum censes ut consequaris misericordiam, in peccatis adeo impudenter te gerens? Persuadeamus nobis ipsis quod peccavimus. Non lingua solum dicamus, sed etiam mente et cogitatione. Ne nos dicamus peccatores tantum, sed etiam peccata recenseamus, speciatim unumquodque enumerantes. Non tibi dico ut ea tanquam pompam in publicum proferas, neque ut apud alios te accuses, sed ut pareas Prophetæ dicenti : «Revela Domino viam tuam[3]. » Apud Deum ea confitere, apud Judicem confitere peccata tua, orans,

[1] Gen. IV, 9. — [2] Id. III, 10. — [3] Psal. XXXVI, 5.

si non lingua, saltem memoria : et ita roga ut tui misereatur. Si peccata tua assidue habeas in memoria, nunquam oderis proximum, nec acceptæ injuriæ memineris. Non dico, si tibi persuaseris te esse peccatorem. Non hoc ita potest humilem et abjectam reddere animam, sicut ea quæ per se et apud se specialim examinantur peccata. Non odio habebis, nec injuriæ acceptæ memineris, hæc perpetuo habens in memoria, non irasceris, non appetes maledictis, non eris superbus et elatus, non in eadem rursus incides, ad bona facienda eris vehementior.

IV. Vides quam multa bona oriuntur ex memoria peccatorum? Hæc ergo nostris animis inscribamus. Scio quod memoriam tam acerbam non patitur anima : sed eam cogamus, et vim ei afferamus. Melius est ut nunc peccatorum mordeatur memoria, quam cruciatu, qui futurus est illo tempore. Nunc si eorum memineris, et ea assidue Deo offeras, et pro eis roges, cito ea delebis. Sin autem nunc eorum sis oblitus, tunc vel invitus eorum recordaberis, cum in medium proferentur, et tanquam in pompam producentur coram omnibus, et amicis et inimicis, et Angelis. Non enim soli dicebat Davidi, « Quæ tu fecisti in oc» culto, ego omnibus faciam manifesta[1], » sed etiam nobis omnibus. Homines, inquit, timuisti, et eos magis reveritus es quam Deum : et Deo vidente non curasti, sed videntibus hominibus pudore es affectus. Oculi enim, inquit, hominum, est eorum timor. Propterea eo ipso dabis pœnas, te enim arguam, tua peccata oculis omnium subjiciens. Nam quod hoc sit verum, et illo die omnium nostrum peccata tanquam in pompam producentur, nisi nunc ea assidua recordatione deleamus, audi quomodo in pompam producitur crudelitas et inhumanitas eorum qui hic non miserti sunt. « Esurivi, inquit, et non dedistis mihi quod

[1] 2 Reg. XII, 12.

» comederem[1]. » Quandonam hæc dicuntur? Numquid in angulo? Numquid in occulto? Nequaquam. Sed quando? quando venerit Filius hominis in gloria sua, et congregaverit omnes gentes, quando hos et illos separaverit, tunc omnibus audientibus dicet, et statuet a dextris et a sinistris. « Esurivi, et non dedistis mihi quod comederem[2]. » Vide rursus illas quoque quinque virgines coram omnibus audientes, « Nescio vos. » Quinque enim et quinque non significant tantum numerum illarum quinque, sed et malas, et crudeles, et inhumanas virgines, et eas quæ non sunt hujusmodi. Sic etiam is quoque qui unum infodit talentum, audivit coram omnibus, et iis etiam qui quinque et duo attulerant, « Serve nequam et ignave[3]; » non verbis solum, sed etiam rebus et factis ipsis eos tunc arguit. Sicut etiam dicit Evangelista, « Videbunt in quem confixerunt[4]. » Simul enim erit omnium resurrectio, peccatorum et justorum. Simul aderit omnes judicans. Cogita ergo quales tunc erunt qui erunt in luctu, in mœrore, qui trahentur in ignem, dum coronantur alii. « Venite, inquit, benedicti » patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitu» tione mundi. » Et rursus, « Discedite a me in ignem pa» ratum diabolo et angelis ejus[5]. » Non solum verba audiamus, sed oculis etiam descripta subjiciamus, et existimemus eum nunc adesse, et hæc dicere, et nos in illum ignem abducere. Qualem tunc habebimus animam? qualem consolationem? Quid vero quando in duas partes dividemur? Quid vero quando de rapina accusabimur? quamnam poterimus afferre excusationem? quamnam probabilem et specie non inhonestam orationem? Nullam. Sed necesse erit ut vincti, et deorsum incurvati, trahamur ad ostia caminorum, ad fluvium ignis, in tenebras, ad supplicia

[1] Matth. XXV, 42. — [2] Ibid. 12. — [3] Ibid 26. — [4] Joan. XIX, 37. — [5] Matth. XXVII, 34.

immortalia, et neminem ad nos liberandum rogare poterimus. Non potest enim, inquit, non potest hinc illuc transiri, est enim inter nos et illos magnum chaos[1]: et nec volentibus licet transire, et manum præbere, sed necesse est perpetuo ardere nemine nobis opem ferente, sive sit pater, sive mater, sive quilibet, etiamsi habeat multam ad Deum fiduciam. « Frater enim, inquit, non redimit, » redimet homo[2]? » Cum ergo non liceat in alio habere spem salutis, quam in se ipso, post Dei benignitatem et clementiam, rogo omnia faciamus, ut vita sit nobis munda recteque instituta, et nec ab initio ullam suscipiamus maculam. Sin minus, post susceptam quidem maculam ne dormiamus, sed perseveremus semper sordes abluere per pœnitentiam, per lacrymas, per orationes, per eleemosynam. Quid vero, inquit, si non habeam unde faciam eleemosynam? Sed habes poculum aquæ frigidæ, quantumcumque sis pauper. Sed duo minuta habes, pedes habes ut visites ægrotos, ut ingrediaris carcerem, sed tectum habes, ut excipias hospites. Non est enim, non est venia iis qui non faciunt eleemosynam, nec utuntur misericordia. Hæc nos vobis assidue dicimus, ut vel ex assiduitate parum quid efficiamus. Hæc dicimus, non tam eorum quibus bene fit, quam vestri curam gerentes. Nam illis quidem ea quæ hic sunt datis: cœlestia autem accipitis. Quæ nobis omnibus detur consequi gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri una cum sancto Spiritu, gloria, honor, imperium, et adoratio, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Luc. XVI, 26. — [2] Psal. XLVIII, 7.

HOMILIA XXXII.

CAPUT IX.

Non enim accessistis ad tractabilem montem et accensibilem, et turbinem et caliginem, et procellam, et tubæ sonum, et vocem verborum, quam qui audierunt, excusaverunt se ne eis fieret verbum. Non enim portabant quod dicebatur, et si bestia tetigerit montem, lapidabitur; et, ita terribile erat quod videbatur, Moyses dixit, Exterritus sum et tremebundus[1]. Sed accessistis ad Sion montem et civitatem Dei viventis, Jerusalem cœlestem, et multorum millium Angelorum frequentiam, et Ecclesiam primitivorum qui conscripti sunt in cœlis, et judicem omnium Deum, et spiritus justorum perfectorum, et Testamenti Novi mediatorem Jesum, et sanguinis aspersionem melius loquentem quam Abel[2].

I. Erant quidem in templo admirabilia, sancta sanctorum; erant autem rursus terribilia ea quæ facta sunt in monte Sinaï, ignis, tenebræ, caligo, procella. « Visus est » enim, inquit, Deus in Sanaï per ignem, procellam et ca» liginem[3]. » Novum autem Testamentum cum nullo horum datum est, sed datum fuit a Deo in simplici sermone. Vide ergo quomodo horum quoque faciat comparationem, et ea merito posuerit posteriora. Nam quando eis persuasit per innumerabilia, quando etiam ostendit quid intersit inter utrumque Testamentum, tunc eo prius reprobato, de cætero facile hæc quoque aggreditur. Et quid dicit? « Non

[1] Exod. XIX, 12. — [2] Hebr. XII, 18-24. — [3] Gen. XIV, 20.

» enim accessistis ad tractabilem et accensum ignem, et
» turbinem, et caliginem, et procellam, et tubæ sonum,
» et vocem verborum, quam qui audierunt, recusaverunt
» ne eis adderetur verbum. Non enim portabant quod di-
» cebatur : et si bestia tetigerit montem, lapidabitur. » Hæc sunt, inquit, terribilia, et adeo terribilia ut neque ferrent auditionem, neque bestia auderet ascendere. Sed non erant hæc talia, qualia quæ postea sunt consecuta. Quid enim Sinaï ad cœlum? Quid enim ignis contrectabilis ad Deum qui non potest contrectari? Deus enim noster, inquit, est ignis consumens. Ne loquatur nobis Deus, sed loquatur nobis Moyses. « Non portabant enim, inquit, quod diceba-
» tur. Et si bestia tetigerit montem, lapidabitur. Et, ita
» terribile erat quod dicebatur, Moyses dixit, Exterritus
» sum et tremebundus. » Quid mirum de populo id dici? Ipse qui ingressus fuerat caliginem, ubi erat Deus, « Exter-
» ritus sum, inquit, et tremebundus. Sed accessistis ad
» montem Sion, et civitatem Dei viventis, Jerusalem cœ-
» lestem, et multorum millium Angelorum frequentiam,
» et Ecclesiam primitivorum, qui conscripti sunt in cœlis,
» et Judicem omnium Deum, et spiritus justorum perfec-
» torum, et Testamenti Novi mediatorem Jesum, et sangui-
» nis aspersionem melius loquentem quam Abel. » Videtis per quæ excellentiam Novi Testamenti supra Vetus ostendit. Namque pro Jerusalem terrestri, datur Jerusalem cœlestis. Accessistis enim ad civitatem Dei viventis, Jerusalem cœlestem. Pro Moyse est Jesus. Et Testamenti, inquit, Novi mediatorem Jesum. Pro populo, Angeli omnes; « Et mul-
» torum Angelorum frequentiam, » inquit. Quosnam primitivos intelligit, cum dicit, Et Ecclesiam primitivorum? Omnes fidelium choros. Hos autem etiam spiritus justorum perfectorum vocat. Ne itaque ægre feratis, cum his eritis, inquit. Quid est quod dicit : « Et sanguinis asper-

» sionem melius loquentem quam Abel. » Sanguis ergo Abelis locutus est? Certe, inquit, et quomodo, audi Paulum dicentem : « Fide plurimam hostiam Abel quam Caïn obtulit, per quam testimonium consecutus est esse justus; et » per illam defunctus adhuc loquitur[1]. » Et rursus dicit Deus, « Vox sanguinis fratris tui clamat ad me[2]. » Aut hoc ergo dicendum, aut illud, quod adhuc nunc quoque decantatur : sed non ita ut sanguis Christi. Hic enim omnes mundavit, et splendidiorem emittit vocem et significantiorem, quo majus habet quod per res fertur testimonium. « Videte ne recusetis loquentem. Si enim illi non effugerunt eum qui supra terram oracula loquebatur : multo » magis nos qui de cœlis loquentem nobis avertimus, cujus » vox movit terram tunc. Nunc autem repromittit, dicens, » Adhuc semel, et ego movebo, non solum terram, sed » et cœlum[3]. Quod autem adhuc semel dicit, declarat mo» bilium translationem tanquam factorum, ut maneant ea » quæ sunt immobilia. Itaque regnum immobile suscipien» tes, habemus gratiam per quam serviamus placentes Deo » cum metu et reverentia. Etenim Deus noster ignis con» sumens est[4]. » Illa sunt terribilia : sed hæc multo admirabiliora, et præclariora. Non sunt enim hic tenebræ, neque caligo, neque procella, ut illic. Et cur tunc Deus per ignem visus est? Per illa mihi videtur tacite significare Veteris Testamenti obscuritatem, legemque esse adumbratam et opertam. Alioquin autem ut ostendat quod legislator esse debeat terribilis, et acer in puniendis iis qui delinquunt.

II. Quid vero tubæ sonitus? Merito, utpote cum quidam rex adsit. Hoc quidem certe erit etiam in secundo adventu. « Tuba, inquit, omnes excitabimur[5]. » Itaque

[1] Hebr. XI, 4. — [2] Gen. IV, 10. — [3] Agg. II, 7. — [4] Hebr. XII, 25-29. — [5] 1 Cor. XV, 52.

ex virtute Dei erit omnium resurrectio. Vox autem tubæ nihil aliud significat, quam quod omnes oporteat resurgere. Sed tunc omnia illa erant et spectacula et voces[1]. Quæ vero postea, omnia intelligibilia, et invisibilia : idque significat ignis; quia Deus ignis est. « Deus enim noster, inquit, ignis consumens est. » Caligo autem et tenebræ et fumus rursus ostendunt rem esse terribilem. Sic etiam dicit Isaïas : « Et domus impleta est fumo[2]. » Et quid sibi vult procella? Pigrum et ignavum esse genus humanum. Oportebat ergo ipsum his excitari. Nullus enim erat adeo hebes et tardus, qui non mentem sursum tolleret cum hæc fierent, cum leges ferrentur. Moyses loquebatur : Deus ei voce respondebat. Oportebat enim Dei proferri vocem. Quoniam autem per Moysem erat legem laturus, propterea eum facit fide dignum. Non videbant ipsum propter caliginem. Non audiebant ipsum quod esset voce gracili. Quid ergo? Deus respondit, voce quasi populum alloquens et efficiens ut leges audiret. Sed priora repetamus : « Non enim accessistis ad montem tractabi» lem, et accensum ignem, et tubæ sonitum, et vocem » verborum, quam qui audierunt, excusaverunt se, ne eis » fieret verbum. » Ipsi ergo causæ fuerunt, ut Deus per carnem apparuerit. Quid dicebant? « Loquatur, inquit, » nobis Moyses, et non loquatur nobis Deus. » Qui faciunt comparationes, illa magis elevant, ut hæc ostendant multo esse majora. Ego autem mirabilia illa esse puto, utpote Dei opera, quæ potestatem ejus ostendant; tamenque nostra præstantiora et mirabiliora ostendo. Sunt enim dupliciter magna, quod cum sint præclara et majora, ad ea quoque facilior pateat aditus. Hoc etiam dicit scribens in Epistola ad Corinthios, « Nos revelata facie gloriam Domini » speculamur[3]. » Et non sicut Moyses ponebat velamen

[1] Exod. XIX. — [2] Isaï. VI, 4. — [3] 2 Cor. III, 18.

super faciem suam. Non dignati sunt, inquit, illi iis quibus nos dignati sumus. Quanam enim re sunt dignati? Tenebras viderunt, caliginem, audierunt vocem. Sed tu quoque vocem audisti, non per caliginem, sed per carnem. Non fuisti perturbatus, neque tumultu agitatus, sed et stetisti et locutus es cum intercessore. Alioqui autem et id quod non cadit sub aspectu ostendit per tenebras [1]. « Et caligo, inquit, sub pedibus ejus. » Tunc etiam timuit Moyses : nunc autem nullus. Tunc populus stetit infra; nos autem non infra, sed cœlo superiores. Prope Deum ut filii; sed non sicut Moyses. Illic erat desertum, hic civitas, et multorum millium Angelorum cœtus. Hic ostendit gaudium et lætitiam, pro caligine, et tenebris, et procella. « Et Ecclesiam primogenitorum qui conscripti » sunt in cœlis, et Judicem omnium Deum. » Illi non accesserunt, sed procul steterunt, et Moyses. Vos autem accessistis. Hic eos terret, dicens, et ad Judicem omnium Deum : non Judæorum solum et fidelium, sed et totius orbis terræ sedebit Judex. « Et Spiritus justorum perfec» torum. » Animas dicit proborum. « Et Testamenti Novi » mediatorem Jesum. Et sanguinis aspersionem. » Hoc est purgationem. « Melius loquentem quam Abel. » Si sanguis loquitur : multo magis vivit is qui fuit occisus. Quid autem loquitur? « Et Spiritus, inquit, loquitur gemitibus » inenarrabilibus [2]. » Quomodo loquitur? Nam ubi inciderit in mentem sinceram, eam excitat, et facit ut loquatur. Videte ne recusetis loquentem. Hoc est, ne rejiciatis. Si enim illi non effugerunt recusantes eum qui super terram loquebatur. Quemnam dicit? Mihi videtur dicere Moysem. Hoc est autem quod dicit : Si non effugerunt qui recusarunt eum qui legem ferebat in terra, eum qui e cœlo fert legem quomodo recusabimus? Hic autem osten-

[1] Isai. XVII. — [2] Rom. VIII, 26.

dit non quod ille sit alius; absit. Non alium et alium ostendit : sed quod videatur terribilis, vocem emittens e cœlo. Idem quidem est et hic et ille. Hic autem est terribilis. Non enim dicit differentiam personarum, sed donorum. Unde hoc constat? Ex iis quæ subjungit. Si enim illi non effugerunt recusantes eum qui super terram loquebatur, multo magis nos qui nobis de cœlis loquentem aversamur. Quid ergo, est-ne hic alius ab illo? Quomodo ergo dicit, Cujus vox movit terram tunc? Vox enim ejus qui dedit legem, terram movit. « Nunc autem repromittit » dicens : Adhuc semel, et ego movebo non solum terram, » sed etiam cœlum. Qui autem adhuc semel dicit, decla» rat mobilium translationem tanquam factorum. » Tollentur ergo omnia de medio, compingenturque omnia ex alto in id quod est optimum. Hoc enim hic tacite significat. Quid ergo doles cum pateris in mundo non manenti, afflictus in mundo, qui paulo post transit? Si in posteriori parte mundi futura esset requies et remissio, tunc affligi oporteret ad finem aspicientem. Ut maneant, inquit, quæ sunt immobilia. Quænam autem sunt immobilia? Futura.

III. Pro hoc ergo omnia agamus ut illam vitam assequamur, ut illis bonis fruamur. Certe rogo et obsecro in hoc studium ponamus. In civitate quæ est ruitura nemo ædificat. Dic mihi, rogo, Si quis diceret fore ut hæc civitas post annum corruat, illa vero nunquam; ædificares-ne in ea quæ est ruitura? Quamobrem nunc quoque dico, ne ædificemus in hoc mundo. Cadent paulo post et peribunt omnia. Quid vero dico casura? Ante ejus ruinam nos peribimus, et gravia patiemur, nos ex ipsis excedemus. Cur ædificamus super arenam? Ædificemus supra petram. Nam quidquid irruerit, dirui non poterit illud ædificium, nihil id potest expugnare. Et merito. Nam ad illum locum, nullis insidiis patet aditus, sicut hic quidem

certe patet. Nam et terræ motus, et conflagrationes, et hostium irruptiones, hæc, etiamque nos vivos auferunt, sæpe autem etiam cum id perdunt. Quando autem ipsum quoque steterit, tunc nos aut morbus cito abducit, aut manentes non sinit eo recte frui. Quænam enim est voluptas, ubi sunt morbi, et calumniæ, et invidia, et insidiæ? Aut si hoc non sit, sæpe dolemus et ægre ferimus quod liberos non susceperimus : non habentes cui nostras domos tradamus, et deinde cruciamur quod laboremus aliis. Sæpe autem etiam ad nostros inimicos nostra pervenit hæreditas, non solum cum nos excesserimus, sed etiam nobis adhuc viventibus. Quid ergo est miserius quam laborare inimicis, et ut illi in quiete degant, sibi peccata congerere? Hujus rei multa exempla cernuntur in civitatibus, et taceo ne molestia afficiam eos qui sunt privati, quosdam ex eis nominatim dicerem, et multa possim narrare, et multas vobis domos ostendere, quæ acceperunt dominos inimicos eorum qui in iis fabricandis et ornandis laboraverant. Non solum autem ædes, sed et mancipia, et tota sæpe hæreditas pervenit ad inimicos. Tales sunt res humanæ. In cœlis autem nihil est horum quod verearis, nempe ne cum iste decesserit, alius veniat inimicus, et succedat hæreditati. Nam neque mors est illic, nec inimicitiæ, sola sunt sanctorum tabernacula. In illis autem sanctis est exultatio, gaudium, lætitia. « Vox » enim, inquit, exultationis est in tabernaculis justorum[1]. » Sunt æterna, finem non habentia : ea tempore non corruunt, non mutant possessores, sed stant in perpetuo flore ac vigore. Et merito. Non est enim illic aliquid corruptioni obnoxium et in quod cadat interitus, sed sunt omnia immortalia, et in quæ interitus nihil potest. In hoc ædificium effundamus pecunias. Non est nobis opus fa-

[1] Psal. CXVII, 15.

bris, non operariis. Pauperum manus has nobis ædes ædificant, claudi, cæci, et ii qui sunt manci ac mutili. Ili illas ædificant. Nec mireris, cum etiam regnum ipsi nobis concilient, et ad Deum dent nobis fiduciam. Eleemosyna enim est optima et præstantissima ars, et quæ eis patrocinatur qui eam ædificant : est enim Deo amica, stat semper ei propinqua, pro quibus velit facile petens gratiam, si modo a nobis non ei fiat injuria. Fit autem illi injuria, quando eam facimus ex rapina.

IV. Quod si sit pura ac sincera, multam dat fiduciam iis qui eam sursum emittunt : Tantæ sunt ejus vires etiam pro iis qui peccarunt. Ipsa perfringit vincula, solvit tenebras, ignem extinguit, vermem interimit, expellit stridorem dentium. Ei cum magna securitate aperiuntur portæ cœlorum. Et sicut ingrediente regina, nullus ex iis, cui est commissa portarum custodia, audebit examinare quænam sit, et unde, sed omnes eam excipiunt; ita etiam eleemosynam : est enim revera regina, homines Deo faciens similes. «Estote enim, inquit, misericordes, sicut Pater »vester cœlestis est misericors[1]. »Est alata et levis, alas habet aureas, habet volatum qui valde oblectat Angelos. Illic, inquit, «Pennæ columbæ deargentatæ : et dorsum »ejus in fulgore auri[2]. » Volat enim tanquam quædam aurea et vivens columba, placidum habens aspectum et mitem oculum. Nihil est illo oculo melius. Pulcher est pavo, sed ad illam collatus, est gracculus. Adeo est hæc avis pulchra et admirabilis : perpetuo sursum aspicit. Multa Dei circumdatur gloria. Est virgo pennas habens aureas, composita, facie candida et mansueta. Est alata et levis, sedens prope thronum regium. Quando judicamur, adest repente et apparet, et nos a supplicio eripit suis pennis amplectens. Eam Deus mavult quam sacrificia : De ea sæpe

[1] Luc. VI, 36. — [2] Psal. LXVII, 14.

loquitur, ita illam diligit. Viduam et pupillum et pauperem, inquit, suscipiet. Ex ea vult Deus appellari : « Miserator et misericors Dominus, » ait David, « Longanimis, » et multæ misericordiæ, et verax[1]. » Et rursus alius : « Misericordia Dei super omnem terram : ipsa salvum fecit » genus hominum. » Nam nisi nostri esset misertus, omnia periissent. Ipsa misericordia nos, cum essemus hostes, conciliavit. Ipsa bona fecit innumerabilia : ipsa persuasit Dei Filio ut fieret servus, et se ipsum exinaniret. Eam æmulemur, dilecti, per quam salvi facti sumus, eam diligamus, eam pecuniis præferamus, et absque pecuniis animam habeamus misericordem. Nihil est quod ita Christianum exprimat, ut eleemosyna. Nihil quod increduli, et omnes ita admirentur ut quando miseremur. Nam nos quoque sæpe hac egemus misericordia, et Deo quotidie dicimus : Secundum magnam misericordiam tuam miserere nostri. Prius ipsi incipiamus; imovero non prius incipimus : ipse enim jam ostendit suam in nos misericordiam : sed, dilecti, posteriores sequamur. Nam si homines miserentur misericordis, etiamsi peccata fecerit innumera, multo magis Deus. Audi Prophetam dicentem ; « Ego autem, inquit, sicut oliva fructifera in domo Dei[2]. » Fiamus tales qualis olea. Omni ex parte urgemur præceptis. Non enim sufficit esse ut oleam, sed oportet etiam esse fructiferam. Sunt enim miserentes, per totum annum pauca dantes, vel singulis hebdomadis, aut tantillum erogantes. Isti quidem sunt olivæ, sed non fructiferæ, verum aridæ. Atque quod miserentur quidem, sunt olivæ, sed quoniam non large et liberaliter, non sunt olivæ fructiferæ. Sed simus nos fructiferi. Sæpe dixi, et nunc dico. Non eorum quæ data sunt mensura et quantitate, ostenditur magnitudo eleemosynæ, sed ejus qui dat voluntate

[1] Psal. CXLIV, 8. — [2] Id. LI, 8.

et instituto. Scitis quid fecerit vidua. Expedit enim semper hoc offerre exemplum, ut ne pauper quidem de se desperet, videns eam quæ duo conjecit minuta. Tulerunt quidam etiam pilos cum templum construeretur; et ne isti quidem sunt rejecti. Sed si aurum quidem habentes pilos obtulissent, fuissent execrandi. Si autem cum hoc solum haberent, id obtulerunt, fuerunt accepti. Propterea Caïn quoque fuit reprehensus, non quod vilia obtulerit, sed quod vilissima omnium quæ habuit. « Maledictus, inquit, » qui habet masculum, et Deo offert corruptum[1]. » Non absolute dixit : sed qui habet, inquit, et parcit. Si quispiam ergo non habet, culpa vacat, imovero habet mercedem. Quid enim est vilius duobus obolis, et magis nihili quam pili? Quid cotyla similæ vilius? Sed tamen hæc non fuerunt æstimata minoris quam vituli et aurum. Nam quatenus quidem habet quispiam est acceptus : non quatenus non habet. Et quatenus habet, inquit, manus tua, benefac. Ideo rogo alacri animo effundamus facultates in pauperes, etsi parvæ sint. Eamdem accipiemus mercedem quam qui plura contulerunt, imo plura quam qui talenta contulerunt innumerabilia. Si hæc faciamus, assequemur Dei thesauros ineffabiles. Si non solum audiamus, sed etiam agamus : si non laudemus tantum, sed etiam factis ostendamus. Quæ detur nobis omnibus consequi, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri una cum sancto Spiritu gloria, imperium, honor, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Malach. I, 14.

HOMILIA XXXIII.

CAPUT XII.

Itaque regnum immobile suscipientes, habeamus gratiam per quam serviamus placentes Deo cum metu et reverentia. Etenim Deus noster ignis consumens est[1].

I. Quod alibi dicit, « Quæ enim videntur, sunt temporalia : quæ autem non videntur, æterna[2] : » et ex eo adhibet consolationem in malis quæ ferimus in vita præsenti, hoc hic quoque facit et dicit : Habeamus gratiam : hoc est, Deo agamus gratias; maneamus firmi. Non solum enim non debemus ægre ferre præsentia, sed etiam propter futura maximam habere gratiam, « Per quam serviamus bene placentes Deo : » id est, sic enim Deo licet servire, Deo bene placentes, in omnibus agendo gratias. « Omnia, inquit, facite absque murmurationibus et disceptationibus. » Quod enim fecerit quispiam murmurans, id amputat et perdit mercedem, sicut Israëlitæ : scitis enim quas pœnas dederunt ob murmurationes. Propterea dicit, « Neque murmuretis. » Non potest ergo fieri ut Deo ita servias ut ei placeas, si non ei habeas gratias de omnibus, et de tentationibus et de quiete et rebus secundis. « Cum metu et reverentia. » Hoc est, nihil loquamur impudens et arrogans, sed nos componamus, ut simus reverendi. Hoc enim est quod dicit : « Cum metu et reverentia. » Charitas fraternitatis maneat in vobis. Et hospitalitatem » nolite oblivisci. Per hanc enim latuerunt quidam, Ange-

[1] Hebr. XII, 28, 29. — [2] 2 Cor. IV, 18.

»lis hospitio exceptis[1]. »Vide quomodo jubet eos servare præsentia : nec addit alia. Non dixit, estote amatores fratrum, sed, Maneat charitas fraternitatis. Et rursus non dicit, estote hospitales; ac si tales non sint, sed, Hospitalitatis nolite oblivisci : est enim verisimile hoc accidere ex afflictionibus. Deinde id addidit, quod magis poterat excitare, dicens : Propterea, inquit, inscientes quidam Angelos hospitio exceperunt. Vides quantus honor, quantum lucrum fuerit? Quid est, inscientes? non cognoscentes hospitio exceperunt. Ideo magna est Abrahamo merces, quod nesciens eos esse Angelos, hospitio exceperit. Nam si scivisset, non fuisset mirandum. Quidam dicunt eum hic etiam subindicare Lotum. «Mementote vinctorum »tanquam simul vincti, et laborantium, tanquam et ipsi »in corpore morantes. Honorabile connubium in omnibus, »et thorus immaculatus. Fornicatores autem et adulteros »judicabit Deus. Sint mores sine avaritia, contenti præ»sentibus[2]. » Vide quam multa verba ab eo fiant de temperantia. Pacem, inquit, sectemini et sanctificationem. Et, nemo sit fornicator aut profanus. Et rursus : Fornicatores et adulteros judicabit Deus. Ubique est cum pœna prohibitio. Et quomodo, hinc perpende; cum dixisset : « Pacem, inquit, sectemini cum omnibus et sanctificatio»nem, » subjunxit, « Sine qua nemo videbit Dominum[3] : » hic vero, « Fornicatores autem et adulteros judicabit »Deus. » Et cum prius posuisset, Honorabile connubium in omnibus, et thorus immaculatus : pœna addita ostendit se jure subjunxisse ea quæ deinceps sequuntur. Si enim concessum est matrimonium, merito punitur scortator, merito supplicio afficitur adulter. Hic se parat ad pugnandum adversus hæreticos. Non dixit rursus, Nullus sit fornicator; sed cum semel dixisset, tunc tanquam communem

[1] Hebr. XIII, 1, 2. — [2] Ibid. 3-5. — [3] Id. XII, 4.

subjecit admonitionem, non tanquam ad ipsos verba dirigens. « Sint mores sine avaritia, contenti præsentibus. » Non dixit, nihil possideatis, sed, Sint mores sine avaritia : id est, sit mens libera : ostendant mentem philosophicam; ostendent autem, si minime quæramus quæ superflua sunt, si rebus utilibus tantum et necessariis adhærescamus. Nam superius etiam dixit, « Et rapinam » bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis [1]. » Hæc admonent, ne sint avari. « Contenti, inquit, præsentibus. » Deinde est etiam hic consolatio, ut ne desperent. « Ipse » enim dixit, Non te deseram, neque derelinquam [2]. Ita » ut confidenter dicamus, Dominus mihi adjutor est : non » timebo quid faciat mihi homo [3]. » Ecce rursus est consolatio in tentationibus. « Mementote præpositorum vestro» rum [4]. » Hoc jam superius dicere parturiebat. Propterea dicebat, Pacem sectemini cum omnibus. Hujus etiam admonebat Thessalonicenses, ut eos haberent in summo honore [5]. « Mementote, inquit, præpositorum vestrorum, » qui vobis locuti sunt verbum Dei : quorum intuentes exi» tum conversationis, imitamini fidem [6]. » Quænam est hæc consequentia? Optima quidem certe. Considerantes enim, inquit, eorum conversationem, nempe vitam, imitamini fidem. A munda enim vita est fides. Aut fidem dicit stabilitatem et firmitatem. Quomodo? Ostendit quod firmiter rebus futuris credentes, rectum vitæ institutum tenuerunt. Non enim vitam ostendissent mundam ac puram, si de futuris dubitassent, si ambigissent. Quamobrem hoc ipsum hic quoque curat. « Jesus Christus heri et hodie, ipse » et in sæcula. Doctrinis variis et peregrinis nolite abduci. » Optimum est enim gratia stabiliri cor, non escis quæ non » profuerunt ambulantibus in eis [7]. »

[1] Hebr. x, 14. — [2] Josuë. 1, 5. — [3] Psal. cxvii, 6, et Hebr. xiii, 5, 6. — [4] Hebr. xiii, 7. — [5] 1 Thess. v, 6. — [6] Hebr. xiii, 7. — [7] Ibid. 8, 9.

II. Hic illud, « Heri, » dicit omne tempus præteritum, et, « Hodie, » præsens tempus; « Sæculum, » futurum et infinitum. Hoc est, audivistis Pontificem, sed non Pontificem qui desinat: semper enim idem est. Perinde atque si essent qui dicerent eum non esse Christum crucifixum, qui expectatur; sed venturum esse alium: hoc dicit quod qui est heri et hodie, idem est etiam in sæcula. Per hoc quippe manifeste ait quod qui venit, rursus venturus sit, idemque ipse et ante erat, est et erit in sæcula. Nam nunc quoque dicunt Judæi alium venturum, et cum eo qui est se ipsos privaverint, incident in Antichristum. « Doctrinis » variis et peregrinis nolite abduci. » Non solum variis, sed etiam peregrinis. Noverat enim ex utraque parte nascitutum exitium atque perniciem iis qui variis et peregrinis doctrinis abducerentur. « Optimum est enim gratia stabi» liri cor, non escis quæ non profuerunt ambulantibus in » eis. » Hic subindicat eos qui introducebant observationem ciborum. Fide enim munda sunt omnia. Fide ergo opus est, non cibis. « Habemus enim altare de quo edere » non habent potestatem qui tabernaculo deserviunt [1]. » Quæ sunt apud nos, non sunt talia qualia judaïca, adeo ut nec pontifici quidem liceat eorum esse particeps. Quamobrem, quoniam dixit, Ne observetis: videbatur autem hoc esse ejus qui sua destruit, hoc rursus invertit. Num nos quoque non observamus, inquit? observamus etiam vehementius, ne ipsis quidem sacerdotibus hæc impertientes. « Quorum enim animalium infertur sanguis pro » peccato in sancta per pontificem: horum corpora cre» mantur extra castra. Propter quod et Jesus ut sanctifica» ret per suum sanguinem populum, extra portam passus » est [2]. » Vidisti figuram resplendentem? Extra castra, inquit, et extra portam. Quoniam ergo quæ offerebantur

[1] Hebr. XIII, 10. — [2] Ibid. 11, 12.

pro peccato, typus quidam erant, et extra castra in holocaustum incendebantur, jure merito extra portam passus est Jesus, qui pro peccatis nostris oblatus est. Quocirca etiam nos oportet eum qui pro nobis mortem tulit imitari, longeque a curis hujus mundi recedere, hoc est, extra mundum simus, et seorsum a rebus terrenis. Unde hoc aperte subjunxit: « Exeamus ergo ad eum extra castra, » improperium ejus portantes [1]. » Hoc est, eadem patientes, societatem cum eo habentes in perpessionibus. Tanquam condemnatus, foras actus est in crucem. Neque nos ergo pudeat foras et extra mundum exire. Illud quippe innuit per id quod dicit, extra castra et extra portam exire. « Non enim habemus hic, inquit, manentem civitatem, » sed futuram inquirimus. Per ipsum ergo offeramus hos» tiam laudis semper Deo, id est, fructum confitentium » nomini ejus [2]. » Per ipsum ait, tanquam per pontificem, quod ad carnem attinet. Confitentium, inquit, nomini ejus. Hoc est, nihil loquamur maledicum, nihil protervum, nihil audax, nihil impudens, nihil arrogans. Sed, cum pudore et reverentia omnia faciamus et dicamus: quod quidem non temere aut simpliciter dicit; sed ut qui nosset eos esse in afflictione. Nam anima spem abjicit in afflictionibus, et pudorem exuit, sed non nos, inquit. Ecce rursus hoc ipsum dicit quod dicebat superius: « Non de» serentes, inquit, congregationem nostram [3]. » Sic enim poterimus omnia facere cum pudore et reverentia. Sæpe enim ipsorum quoque hominum pudore affecti, multa quæ sunt improba non facimus. « Beneficentiæ autem et com» munionis nolite oblivisci [4]. »

III. Hæc quidem tunc Paulus dicebat, ista vero nunc ego. Non præsentibus tantum dico fratribus, sed etiam absentibus. Nemo vestra rapuit. Si autem alii vestras fa-

1 Hebr. XIII, 13. — 2 Ibid. 14, 15. — 3 Id. X, 25. — 4 Id. XIII, 16.

cultates rapuerunt, ex iis quæ habetis ostendite hospitalitatem. Quamnam ergo de cætero habebimus excusationem, cum isti etiam post suorum bonorum rapinam hæc audiant? Et vide, hic dicit, beneficentiæ nolite oblivisci, cum prius dixisset, hospitalitatis; non aliud et aliud subinde ostendens, sed unum et idem per variam dictionem. Et non dixit, Susceptionis hospitum nolite oblivisci, sed, hospitalitatis. Hoc est, non solum excipite hospites, sed simul etiam hospites diligite. Nec dixit futuram et repositam remunerationem, ne eos rursus reddat supiniores, sed eam quæ jam fuit data. Per hanc enim, intulit, quidam inscientes hospitio exceperunt Angelos. Sed superiora videamus, quomodo est « Honorabile connubium in » omnibus, et torus immaculatus? » Quoniam in castitate, inquit, et pudicitia conservat fidelem. Hic etiam tacite tangit Judæos, quod abominandum existimarent concubitum, et non esse mundum natura quicumque sit ex coïtu. Non sunt abominanda quæ sunt ex natura, o ingrate et nullo sensu prædite Judæe! sed quæ sunt ex voluntate et libero animi arbitrio. Nam si honorabile et mundum est matrimonium, cur etiam ex eo pollui existimas? « Sint » mores, inquit, sine avaritia. » Quoniam multi, postquam sua bona effuderint, volunt prætextu eleemosynæ ea rursus acquirere, propterea dicit, « Sint mores sine avaritia. » Hoc est, ea tantum quæramus quibus est opus, et quæ sunt necessaria. Quid vero si ne ea quidem nobis suppetant? Non ita est, non ita est. Ipse enim dixit, et non mentitur: Non te deseram, neque te derelinquam. Ita ut confidenter dicamus: « Dominus mihi adjutor, non timebo » quid faciat mihi homo [1]. » Ac si diceret: Habes ab ipso promissum, ne dubites de cætero. Ipse est pollicitus, ne ambigas. Illud autem, Non te deseram, non dicit solum

[1] Psal. CXVII, 6.

de pecuniis, sed etiam de aliis omnibus. « Dominus mihi » adjutor, non timebo quid faciat mihi homo. » Et merito Prophetæ dictum addidit, sic obsignans sermonem, et alacriores nos reddens, ut ne desperemus. Hoc ergo nos quoque dicamus in omnibus tentationibus. Humana irrideamus, donec Deum habemus propitium, nemo nos superabit. Ut enim si ille sit inimicus, etiamsi omnes sint amici, nihil prodest; ita si ipse sit amicus, etiamsi omnes belligerentur, nihil nos lædit. Ideo dixit: « Non timebo » quid faciat mihi homo. Mementote præpositorum vestro» rum, qui vobis locuti sunt verbum Dei. » Hic quoque existimo eum dicere de auxilio. Hoc enim est, « Qui vobis » locuti sunt verbum Dei. Quorum intuentes exitum con» versationis, imitamini fidem. » Quid est, Intuentes? Considerantes, assidue versantes, apud vos examinantes; ratiocinantes, accurate et exacte quærentes, ut vultis cogitantes, recte dicit, « Exitum conversationis. » Hoc est, qui pertingit usque ad finem, quoniam bonum finem habuit conversatio. « Jesus Christus heri et hodie, ipse et in sæcula. » Id est: Ne existimetis quod tunc fecerit miracula, nunc autem non faciat. Idem ipse est, et quoniam ipse est, non assignatur tempus quando non possit ista operari; ad quod forsitan respiciens dixit: Mementote præpositorum vestrorum. Doctrinis variis et peregrinis nolite abduci. Peregrinis, hoc est, diversis ab iis quas a nobis audivistis. Variis, hoc est, omne genus doctrinis. Nihil enim habent firmum et stabile, sed sunt diversæ: maxime id quod ad cibos pertinet. Idcirco ad hoc respiciens subjungit: « Bonum enim est gratia stabi» liri cor, non escis. » Eæ sunt variæ, eæ sunt peregrinæ. Hic in superstitiosam ciborum observationem invehitur. Ostendit enim quomodo ex superstitiosa ciborum observatione in alienam a recta fide doctrinam inciderint, indeque in varias et novas doctrinas sensim se demiserint. Et

vide eum non audentem hoc aperte dicere, sed quasi in ænigmate. Dum enim dicit, Nolite circumferri variis et novis doctrinis, et, Bonum enim est gratia stabiliri cor, non escis; idipsum fere dicit quod Christus, « Non quod » intrat inquinat hominem, sed quod egreditur [1]; » ostenditque totum esse fidem; si ipsa stabilierit, cor stat in tuto. Fides ergo confirmat et stabilit, rationes vero commovent et labefaciunt, contraria enim est fides ratiocinio. Quæ non profuerunt, inquit, ambulantibus in eis. Quid enim lucri, dic quæso, capitur ex observatione? Annon magis perdit? Annon eum qui est hujusmodi statuit sub peccato? Si observandum est, observandum est ubi hinc lucrum observantibus obvenit. Bona observatio est, amolitio nequitiæ, cor rectum, pietas in Deum, recta fides. Quæ non profuerunt, inquit, ambulantibus in eis. Hoc est, iis qui ea perpetuo custodiunt. Una est observatio abstinere a peccato. Quid enim prodest, cum sint nonnulli adeo scelerati et execrandi, ut sacrificiorum non possint esse participes? Quamobrem nihil eos reddebat salvos, quamvis studium ponerent in observationibus. Sed quoniam fidem non habebant, ne sic quidem eis profuerunt. Deinde ex figura tollit sacrificium, et ad exemplar primitivum deducit orationem dicens: « Quorum » enim animalium infertur sanguis pro peccato in sancta » per pontificem, horum corpora cremantur extra castra. » Quocirca Jesus extra portam passus est, ut sanctificaret » populum proprio sanguine. » Illa ergo horum erant figura, et sic omnia implevit Christus, passus extra. Hic etiam significat eum sua sponte esse perpessum, ostendens quod illa non solum erant, sed figura quædam erat etiam ipsa dispensatio foris susceptæ passionis. Foris quidem passus est, sed sanguis in cœlum est sublatus.

[1] Matth. xv, 11.

IV. Vides quod sumus participes sanguinis qui inferebatur in sancta, sancta vera; sacrificii quo solo fruebatur sacerdos; nos ergo veritatis participes sumus. Si ergo non improperii, sed sanctificationis sumus participes, improperium erat causa sanctificationis. Nam ut ipse fuit probro affectus, ita nos quoque. Si ergo exierimus, cum eo erimus participes. Quid est autem, Exeamus ad ipsum? Simus participes ejus perpessionum : feramus ejus improperium. Non enim sine causa passus est extra portam; sed ut nos crucem ejus feramus, et maneamus extra mundum, et ibi permanere studeamus : sicut ille probris appetebatur tanquam condemnatus, ita nos quoque. Et per ipsum offeramus Deo sacrificium. Quodnam dicit sacrificium? ipse interpretatus est dicens, Fructum labiorum confitentium nomini ejus, hoc est, preces, hymnos, gratiarum actionem; illa enim sunt fructus labiorum. Illi offerebant oves, boves et vitulos, et dabant sacerdoti. Nos autem nihil horum offeramus, sed gratiarum actionem, et in omnibus, quoad fieri potest, Christi imitationem. Hoc germinent labra nostra. Beneficentiæ et participationis nolite oblivisci. Talibus enim hostiis placatur Deus. Demus ei hoc sacrificium, ut offerat Patri. Alias enim non offeruntur, nisi per Filium, vel potius per cor contritum. Hæc omnia propter imbecillos auditores : est enim perspicuum quod Filii sit gratia. Alioquin enim quomodo est honor æqualis? « Ut omnes, inquit, honorent Filium, si» cut honorant Patrem[1]. » Nisi glorificato Patre glorificetur et Filius, ubi est honor æqualis? « Fructum labiorum » confitentium nomini ejus, » per gratiarum actionem propter ea quæ pro nobis passus est. Omnia feramus grato animo, sive sit paupertas, sive morbus, sive quidvis aliud. Nam quæ nobis conferunt ipse scit solus. Quid enim ore-

[1] Joan. v, 23.

mus sicut oportet nescimus. Qui ergo nescimus quidem petere quod oportet nisi spiritum apprehenderimus, quomodo ea quæ nobis conferunt sciamus? Studeamus ergo pro omnibus offerre gratiarum actionem, omniaque forti animo feramus. Sumus in paupertate, sumus in morbo, gratias agamus. Cum calumniis appetimur, quando male patimur, agamus gratias. Hoc enim facit ut simus Deo propinqui : tunc etiam Deum habemus debitorem. Quando autem sunt nobis res secundæ et beneficiis afficimur, Deo sumus debitores. Alioquin hæc sæpe sunt nobis in judicium, illa vero ad eluendas pœnas peccatorum. Illa attrahunt misericordiam, illa benignitatem et clementiam. Hæc autem extollunt etiam ad arrogantiam, deducunt ad socordiam, et efficiunt ut ex phantasia de nobis magna apprehendamus. Hæc nos enervant. Propterea dicebat etiam Propheta, « Bonum mihi quia humiliasti me, ut » discam justificationes tuas[1]. » Quando beneficio affectus et a malis liberatus fuit Ezechias, in altum elatum est cor ejus : quando autem ægrotavit, tunc est humiliatus, tunc fuit Deo propinquus. « Quando, inquit, occidebat eos, » tunc quærebant eum et convertebantur, et mane venie» bant ad eum[2]. » Et rursus, « Quando est incrassatus et » impinguatus, recalcitravit dilectus[3]. Cognoscitur enim » Dominus judicia faciens. » Magnum bonum est afflictio. Arcta enim est via. Quamobrem afflictio nos tradit in arctam. Qui non affligitur, non potest intrare. Qui enim in arcta se ipsum affligit et premit, is est etiam qui fruitur requie. Qui autem se ipsum dilatat, neque ingreditur, et premitur tanquam cuneo, ut ita dicam, pulsus. Audi quomodo hanc arctam viam ingressus est Paulus. « Castigo » corpus meum, inquit, et in servitutem redigo[4]. » Cas-

[1] Psal. CXVIII, 71. — [2] Id. LXXI, 34. — [3] Deut. XXXII, 15. — [4] 1 Cor. IX, 29.

tiga corpus, ut possis intrare. Propterea in omnibus afflictionibus Deo perpetuo agebat gratias. Pecuniis es mulctatus? Hoc latitudinis multum tibi attulit. A gloria excidisti? Alia latitudo. Calumniis es appetitus: credita fuere quæ adversus te sunt dicta, quorum non eras tibi conscius? Lætare et exulta. « Beati enim, inquit, estis, quando vos » probris affecerint homines, et dixerint omne malum » contra vos, mentientes propter me. Gaudete et exul- » tate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis[1]. » Quid miraris si tristitia afficeris, et vis liberari a tentationibus? Paulus voluit liberari et sæpe Deum rogavit, nec impetravit. Illud enim, « Ter Dominum rogavi, » sæpe significat. « Et dixit mihi, inquit: Sufficit tibi gratia mea. Virtus » enim mea in infirmitate perficitur[2]. » Infirmitatem hic dicit afflictiones. Quid vero? quoniam hæc audivit, grato animo hæc tulit, et dicit: « Propterea glorior in infirmita- » tibus meis: » hoc est, mihi placeo et quiesco in afflictionibus. Pro omnibus ergo agamus gratias, pro rebus secundis et pro afflictionibus. Ne murmuremus, ne simus ingrati. Dic et tu: « Nudus exivi de ventre matris meæ, » et nudus excedam[3]. » Non venisti gloria insignis, ne quæras gloriam. Nudus non solum pecuniis, sed etiam gloria et bona existimatione ingressus es in hanc vitam. Cogita quot mala sæpe orta sunt ex pecuniis, imo potius audi quid dicat Christus: « Facilius est, inquit, camelum » intrare per foramen acus, quam divitem intrare in reg- » num cœlorum[4]. » Vides quot bonorum impedimentum sunt divitiæ, et tu quæris ditescere? Nec in paupertate gaudes quod sit eversum impedimentum. Adeo est angusta via quæ ducit ad regnum: adeo latæ sunt divitiæ, moleque plenæ ac tumore. Propterea dicit, « Vende quæ

[1] Matth. v, 11, 12. — [2] 2 Cor. xii, 9. — [3] Job. i, 21. — [4] Matth. xix, 24.

»habes,» ut illa via te suscipiat. Cur cupis pecunias? Propterea eas tibi abstulit, ut te liberet a servitute. Nam veri quoque patres, cum filius fuerit corruptus consuetudine alicujus meretricis, ut ei sæpe admonitio non persuaserit ut ab ea discedat, meretricem procul amandant. Talis est etiam copia pecuniæ. Nostri itaque curam gerens Dominus, et a noxa quæ inde accipitur nos liberans, aufert nostras pecunias. Ne existimemus ergo paupertatem esse malum : peccatum solum est malum. Neque enim divitiæ per se sunt bonum. Solum Deo placere est bonum. Paupertatem ergo quæramus : hanc sectemur. Ita cœlum apprehendemus : sic cœlestia bona consequemur. Quæ detur nobis omnibus consequi gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cum quo Patri, una cum sancto Spiritu sit gloria, imperium, honor, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXXIV.

CAPUT XIII.

Obedite præpositis vestris, et subjacete eis. Ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri : ut cum gaudio hoc faciant, et non gementes. Hoc enim non expedit vobis[1].

I. Magistratum et rectorem non habere malum est, et argumentum multarum calamitatum, ac principium perturbationis ac confusionis. Maxime vero in Ecclesia id tanto perniciosius est, quanto principatus ejus major est et sublimior. Nam sicut si chori coryphæum et ducem

sustuleris, non erit amplius chorus congruus et ordinatus: Et si a phalange exercitus amoveris imperatorem, non erit amplius ordinata acies, et si navigio ademeris gubernatorem, navem demerges; ita etiam si a grege pastorem abstuleris, omnia evertisti. Atque malum quidem est magistratus et rectoris defectus, et occasio eversionis. Non minus malum est etiam inobedientia eorum qui eis sunt subjecti. Nam idem rursus accidit. Populus enim non parens rectori ac magistratui, est similis ei qui non habet, et forte etiam deterior. Nam illic quidem etiam eis datur venia, si ordo et moderatio non observetur; hic autem non ita, sed etiam puniuntur. At dicet fortasse quispiam, tertium esse malum, cum malus est rector. Id quoque scio, et non parvum malum, sed etiam longe pejus defectu rectoris ac magistratus. Melius est enim a nullo duci quam duci a malo. Nam ille quidem sæpe evasit salvus, sæpe autem venit in periculum; hic autem omnino veniet in periculum, ne abducatur in barathrum. Quomodo ergo dicit Paulus: «Obedite præpositis vestris, et subjacete eis?» Cum superius dixerit: « Quorum intuentes exitum conversationis, » imitamini fidem; » tunc dixit, Obedite præpositis vestris, et subjecti estote; Quid ergo, inquit, quando fuerit malus, et non obediemus ei? Malus quomodo dicis? Si propter fidem quidem, fuge eum et evita, non solum si sit homo, sed etiam si Angelus descendens e cœlo. Sin autem propter vitam, ne sis nimis curiosus. Nec hoc exemplum ex me allatum dico, sed a divina Scriptura. Audi enim Christum dicentem : « Super cathedram Moysis sederunt » Scribæ et Pharisæi[1]. » Cum de iis prius multa dixisset gravia, tunc dicit : « Super cathedram Moysis sederunt, » quæcumque vobis dixerint, facite : quæ autem fecerint, » nolite facere[2]. » Habent, inquit, dignitatem, sed vitæ sunt

[1] Hebr. XIII, 17. — [2] Matth. XXIII, 2.

immundæ. At non vitam, sed verba attendite. Nam propter mores quidem nullus damnum acceperit. Quare? Quoniam et ii sunt omnibus manifesti: et nec ipse, etiamsi millies sit malus, mala unquam docebit. Sed propter fidem. Neque enim est id omnibus manifestum; neque malus recusabit docere. Nam illud quoque: «Nolite judicare, » ut non judicemini,» de vita est, non de fide. Id quidem certe quod subjungitur, hoc ostendit. « Quid enim vides, » inquit, festucam in oculo fratris tui, trabem autem in » oculo tuo non animadvertis[1]? Quæcumque ergo dixerint » vobis ut faciatis, facite.» Facere autem est operis, non fidei. « Secundum autem opera eorum nolite facere.» Vides quod non agat de dogmatibus, sed de vita et operibus? Sed Paulus eos primum commendavit, et tunc dicit: « Obedite præpositis vestris, et subjecti estote. Ipsi enim » vigilant pro animabus vestris tanquam rationem reddi- » turi.» Audiant etiam ii qui regunt et gerunt magistratus, non solum ii qui ab iis reguntur: quod sicut eos qui reguntur oportet esse obedientes, ita etiam eos qui regunt et gerunt magistratus, esse vigilantes et sobrios. Quid dicis? vigilat, imminet periculum ejus capiti, subjicitur pœnis peccatorum tuorum, et propter te est tanto obnoxius timori, et tu es piger et ignavus, torpesque et es sordidus, nec vis obsequi? Ideo subjungit, dicens, « Ut cum gaudio » hoc faciant, et non gementes: hoc enim non expedit vo- » bis.» Vides quod rectorem et magistratum, si contemnatur, non oporteat se ulcisci: sed magna ultio sit flere et ingemiscere? Et merito. Nam et medico, si contemnatur ab ægroto, non licet se ulcisci, sed flere et ingemiscere. Sin autem ille ingemiscat, te ulciscetur Deus. Si enim pro peccatis nostris ingemiscentes, Deum attrahimus, pro aliorum arrogantia et contemptu ingemiscentes, annon multo

[1] Matth. VII, 1 et 3.

magis? Vides quod non sinit eum erumpere ad probra et contumelias? Vides quanta sit philosophia? Oportet eum ingemiscere qui despicitur, qui conculcatur, qui conspuitur. Ne confidas quod te non ulciscitur : gemitus enim est quavis ultione deterior. Nam quando ipse nihil proficit gemens, vocat Dominum. Et sicut quando præceptorem puer non audiverit, vocatur qui in eum se gerat austerius : ita hic quoque. Papæ! quantum est periculum! Quid miseris illis dixeris qui se conjiciunt in tantam abyssum suppliciorum? Omnium quos regis, mulierum et virorum, et puerorum a te reddenda est ratio, tanto igni caput tuum subjicis. Miror an fieri possit ut aliquis ex rectoribus sit salvus, cum videam post minas et præsentem socordiam, aliquos adhuc accurrentes, et se conjicientes in tantam molem administrationis. Nam si ii qui necessitate trahuntur, non habent excusationem aut veniam, si rem male administrent et sint negligentes; nam et Aaron tractus est necessitate, et venit in periculum : et Moyses rursus venit in periculum, cum sæpe recusasset : et Saül cui fuerat creditum aliud imperium, postquam recusavit, vocatus est in periculum, quoniam ipsum male administrarat; quanto magis ii qui in hoc studium ponunt, et in id se conjecerunt? Qui est enim talis, longe magis se omni privabit venia. Timere enim oportet et contremiscere, et propter conscientiam, et propter molem imperii : et neque si semel trahantur recusare, neque si non trahantur; imovero etiam fugere, prævidentes magnitudinem dignitatis. Rursus autem eos qui fuerint comprehensi oportet esse cautos et pios. Nihil immoderatum sit, omnia ex ordine fiant. Si priusquam promovearis id præsentias, recede, persuasus te ea re esse indignum. Si rursus fueris comprehensus, similiter cautionem adhibe et reverentiam, ubique ostendens gratum animum. « Orate, inquit, etiam pro nobis. Confidimus

» enim quod bonam conscientiam habemus, in omnibus » bene volentes conversari[1]. »

II. Vides quod in his se purget et excuset, ut qui scribat ad eos tanquam ad molestia affectos, tanquam ad aversantes, tanquam ad eos qui in eum erant affecti ut transgressorem, qui ne nomen quidem ejus audire ferebant. Quoniam ergo ea exigebat ab iis qui ipsum oderant, quæ cæteri omnes ab iis qui diligunt, ea de causa hoc hic ponit, dicens : « Confidimus quod bonam conscientiam ha» bemus. » Ne mihi enim, inquit, dixeris accusationes. Nostra, inquit, nihil nos improbat conscientia : neque nobis conscii sumus quod vobis fuerimus insidiati. Confidimus enim, inquit, quod bonam conscientiam habemus in omnibus. « Bene volentes conversari ; » non solum inter ethnicos, sed etiam inter vos. Nihil cum cauponatione fecimus, nec cum hypocrisi : est enim verisimile has in eum calumnias fuisse intentatas. Nam quod falso accusatus fuerit, audi Jacobum dicentem : « Audierunt enim, inquit, de » te, quod discessionem doceas a lege[2]. » Non ut inimicus, inquit, nec ut hostis hæc scribo, sed ut amicus : et hoc ostendit ex eo quod deinceps sequitur. « Amplius autem » deprecor vos hoc facere, quo celerius restituar vobis[3]. » Hoc erat ejus, qui vehementer eos amabat, ita precari ; et non solum precari, sed cum omni studio, ut ego, inquit, cito veniam ad vos. Hoc est ejus qui sibi nihil est conscius, studium ponere ut ad eos veniat, et rogare ipsos ut pro se orent. Ea de causa cum prius ab ipsis petiisset orationes, tunc eis quoque precatur omnia bona. « Deus autem, inquit, pacis. » Hoc dicit eo quod inter eos dissensiones orirentur. Si ergo, inquit, Deus, Deus est pacis, ne sit vobis nobiscum dissidium. « Qui eduxit » de terra pastorem ovium. » Hoc dictum est de resurrec-

[1] Hebr. XIII, 18. — [2] Act. XXI, 21. — [3] Hebr. XIII, 19.

tione. « Magnum : » aliud additamentum. Hic rursus usque ad finem eis confirmat quod dicitur de resurrectione. « In » sanguine testamenti æterni, Dominum nostrum Jesum » Christum, aptet vos in omni bono opere, ut faciatis ejus » voluntatem : faciens in vobis quod placeat coram se[1]. » Rursus eis magna suo tribuit testimonio. Integrum enim reddi dicitur id quod habet initium, et deinde impletur. Et eis precatur, quod est desiderantis. Et vide : in aliis quidem Epistolis precatur in initiis, hic autem in fine. « Faciens, inquit, in vobis quod placeat coram se, per » Jesum Christum, cui est gloria in sæcula sæculorum. » Amen. Rogo autem vos fratres, ut sufferatis verbum so- » latii. Etenim perpaucis scripsi vobis[2]. » Vides; quod ad neminem scripsit, hoc ad eos scribit? Etenim perpaucis scripsi vobis; hoc est, nec vobis, inquit, sum molestus verborum prolixitate. Existimo eos non fuisse admodum infensos Timotheo. Unde etiam eum commendavit. « Cog- » noscite enim, inquit, fratrem Timotheum dimissum : » cum quo, si citius venerit, videbo vos[3]. Dimissum, » inquit. Unde? Existimo eum fuisse conjectum in carcerem. Aut si non ita sit, dimissum Athenis. Nam hoc quoque situm est in Actibus. « Salutate omnes præpositos » vestros, et omnes sanctos. Salutant vos de Italia. Gratia » cum omnibus vobis. Amen[4]. » Vides quomodo ostendat virtutem, neque ex Deo omnino, neque ex nobis solum esse ortam. Dicendo enim, Integros vos faciat in omni bono opere, et cætera; hoc significat, ac si diceret : Habetis quidem virtutem : opus autem habetis complemento. Cum dicit autem, Opere et verbo bono; significat et vitam et dogmata recta esse debere. Recte etiam hoc addidit. « Faciens in vobis quod placeat coram se. » Coram se : hæc est virtus maxima facere quod placeat coram Deo.

[1] Hebr. XIII, 20, 21. — [2] Ibid. 22. — [3] Ibid. 23. — [4] Ibid. 24, 25.

Sicut etiam dicit Propheta : « Secundum puritatem manuum mearum in conspectu oculorum ejus[1]. » Cum tam multa autem scripserit, pauca ea esse dixit, si conferantur cum iis quæ erat dicturus. Sicut etiam alibi dicit, « Sicut scripsi vobis in brevi, prout potestis legentes intelligere prudentiam meam in mysterio Christi[2]. » Vide autem ejus sapientiam. Non dixit, Rogo vos ut sufferatis verbum admonitionis ; sed solatii, hoc est, consolationis, adhortationis. Non potest, inquit, quisquam defatigari ob prolixitatem eorum quæ dicta sunt : Quid ergo? Hoccine erat quod ut aversarentur faciebat? Minime. Non tamen hoc vult ostendere, nec dicere, pusillo estis animo. Nam eorum qui sunt ejusmodi, est proprium non ferre longam orationem. « Cognoscite fratrem Timotheum dimissum, » cum quo, si celerius venerit, videbo vos. » Hoc satis est ad eis persuadendum ut se demittant, si paratus est venire cum Discipulo. « Salutate omnes præpositos vestros » et omnes sanctos. » Vide quomodo ipsos honoraverit, siquidem ad illos pro istis scripsit. « Salutant vos de Italia » fratres. Gratia cum omnibus vobis. Amen. » Quod erat commune omnium, hoc ultimum posuit, Quomodo autem est gratia nobiscum? Si non probro et contumelia afficiamus beneficium : si non simus socordes adversus donum. Quid est gratia? Remissio peccatorum, purgatio : ipsa enim nobiscum est. Quis enim qui probro affecerit et contumelia, potest custodire gratiam, et non eam perdit? Utputa condonavit tibi peccata. Quomodo erit tecum gratia, aut bona existimatio, aut spiritus operatio, nisi per bonas actiones eam attraxeris. Hoc enim est causa omnium bonorum, quod in nobis semper maneat gratia spiritus : ea enim est nobis dux ad omnia, sicut quando ea a nobis avolaverit, nos perdit, et desertos reddit.

[1] Psal. XVII, 21 et 25. — [2] Ephes. III, 3.

III. Ne eam ergo repellamus; est enim in nostra potestate ut ea et maneat et recedat. Illud enim fit, quando cogitamus cœlestia : hoc vero, quando ea quæ ad hanc vitam pertinent. « Quem mundus, inquit, non potest ac» cipere, quia non videt eum, nec scit eum[1]. » Mundum vocat vitam improbam et turpem. Vides non esse mundanæ animæ ut id habeat? Multo ergo nobis studio opus est, ut id a nobis retineatur, nostraque omnia dispenset et administret, eaque in tuto et multa pace collocet. Sicut enim fieri non potest ut navis quæ vento secundo fertur, impediatur, neque ut demergatur, donec vento fruitur prospero et perpetuo : sed et postquam redierit, magnam sui successus præbet gloriam, et nautis, et vectoribus : illis quidem dans quietem, et non sinens ut remis allaborent : hos autem ab omni metu liberans, et jucundissimum spectaculum eis suum præbens cursum. Ita etiam anima divino munita Spiritu, est superior quidem omnibus fluctibus, qui ad hanc vitam pertinent : viam autem quæ fert in cœlum, secat vehementius quam illa navis, ut quæ non pellatur a vento, sed vela habeat, eaque munda impleta ab ipso Paracleto : a nostra cogitatione expellit quidquid est molle, enervatum et dissolutum. Ut enim ventus incidens in velum laxum et molle, nihil egerit : ita etiam sanctus Spiritus in animam mollem et dissolutam, pati non potest ut maneat. Sed magna intensione opus est et vehementia. Itaque oportet ut nobis sit ardens animus, et semper sint nostra opera intensa, fortia et constantia. Ut quando oramus, hoc a nobis cum magna faciendum est intentione, animam in cœlum intendentibus, non funibus, sed magna animi alacritate. Quando rursus miseremur, nobis opus est intentione, ne cura domus, et sollicitudo de liberis et uxore, et metus paupertatis irruens, velum laxet et re-

[1] Joan. XIV, 17.

mittat. Nam si id undique recte intenderimus spe futurorum, recte suscepit operationem spiritus : ex illis autem rebus caducis et miseris nihil in eam incidet; sed etsi inciderit, ipsam quidem nihil lædit, sed statim firmitate ac duritie repellitur et excidit excussum. Propterea ergo nobis magna opus est intentione : etenim nos quoque magnum et spatiosum mare navigamus, plenum multis belluis et scopulis, et multas nobis pariens tempestates, et ex magna serenitate sævissimas procellas excitans. Oportet ergo, si velimus facile navigare et sine periculo, vela tendere, hoc est, liberum animi nostri arbitrium. Hoc enim nobis sufficit. Nam Abraham quoque, postquam suum ad Deum intendit desiderium, perfectamque et integram exhibuit voluntatem, quanam re alia opus habuit? Nulla : sed, « Credidit Deo, et reputatum est ei ad justitiam[1]. » Fides autem est puræ et sinceræ voluntatis. Obtulit filium, et quamvis non occiderit, accepit tamen mercedem ac si occidisset; et quamvis factum non esset opus, data est tamen merces. Sint ergo nobis vela munda, nova, et non inveterata[2]. Nam quidquid inveterascit et consenescit, prope accedit ad interitum. Non perforata, ut contineant operationem spiritus. « Animalis enim, inquit, homo non capit » ea quæ sunt spiritus[3]. » Sicut enim telæ aranearum vim venti non susceperint : ita nec anima hujus vitæ curis dedita, nec homo animalis poterit unquam suscipere gratiam spiritus. Ab illis enim nihil distant nostræ cogitationes, visu quidem solum servantes consequentiam, privatæ omni virtute. Sed nostra non sunt hujusmodi si sapiamus : sed quidquid inciderit, tenent omnia, et sunt omnibus superiora, et quavis plaga, et quovis laqueo fortiora. Sit enim vir aliquis spiritualis : et ei contingant innumerabilia mala et incommoda, a nullo eorum capitur. Et quid

[1] Gen. xv, 6. — [2] Hebr. v, 13. — [3] 1 Cor. ii, 14.

dico? Inferatur illi paupertas, morbus, contumeliæ, maledicta, ludibria, plagæ, omne genus supplicii, omne genus irrisionis et opprobrii; at tanquam qui sit extra orbem terræ, et liber ab omnibus corporis affectionibus, ita omnia irridebit. Quod autem hæc verba non temere jactentur, multos existimo nunc quoque esse hujusmodi, ut ex iis qui se receperunt in solitudines. Sed non est, inquit, mirum. Ego autem dico etiam esse tales ex iis qui sunt in civitatibus, quos minime existimes. Si vis autem, possum ostendere aliquos ex iis qui fuerunt olim. Et ut intelligas, veniat tibi in mentem Paulus. Quid non grave est passus? Quid mali non sustinuit? Sed omnia ferebat fortiter. Hunc imitemur. Ita enim poterimus deduci ad portus tranquillos cum multis mercibus. Mentem ergo nostram in cœlum extendamus: teneamur illo desiderio: nos conjiciamus in ignem spiritualem, flamma nos conservemus. Nemo flammam ferens, timet eos qui occurrunt, sive sit fera, sive homo, sive laquei innumerabiles: quandiu fueris ignitus, omnia cedunt, omnia dant locum. Flamma non potest ferri, rogus non potest tolerari, omnia consumit. Hoc igne nos induamus, gloriam referamus Domino nostro Jesu Christo, cum quo Patri, simul cum sancto Spiritu gloria, potentia, et honor, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

FINIS TOMI OCTOGESIMI SEPTIMI.

ANNOTATIONES.

ANNOTATIO (1) pag. 19.

Scamma vallum erat seu fossa, qua locus certaminis athletarum cingebatur.

ANNOTATIO (2) pag. 51.

Velum erat prætorium seu locus ubi judicia excercebantur, sic dictus a velis quæ obtendebantur.

ANNOTATIO (3) pag. 59.

Ἔλαιον, oleum, sæpe Chrysostomus accipit pro ἔλεον, misericordiam, quia ἔλαιον, αι pro ε, sic legebatur, hodieque apud Græcos legitur. Dicit ergo frequenter Chrysostomus, Virgines illas a thalamo exclusas fuisse, quia ἔλαιον sive oleum, seu ut eadem ipsa voce significari dicit, quia misericordiam non habebant, nec eleemosynam erogabant.

ANNOTATIO (4) pag. 108.

In Vulgata, c. XVIII. Actuum vers. 7. memoratur quidam Titus cognomine Justus, qui Deum colebat, et domum habebat Corinthi, in quam Paulus intravit. At in exemplaribus græcis nomen Titi non comparet, et hic Justus solum vocatur, ἦλθεν εἰς οἰκίαν τινὸς ὀνόματι Ἰούστου. Ideoque addit Chrysostomus illum fortasse Corinthium esse, nisi

fuerit ille qui Corinthi domum habebat alius ejusdem nominis. Unde liquet Chrysostomum ad hunc Actorum locum spectare, atque licet ejus exemplar nomen Titi non haberet, in aliis exemplaribus nomen Titi habere scivisse, ac dubitasse an de hoc Tito, an de alio ejusdem nominis hæc dicerentur.

ANNOTATIO (5) pag. 129.

Hic de Cretensibus multa profert Chrysostomus, in quibus, ut quidam putant, major accuratio desideratur. Vere Paulus Epimenidem subindicat cum versum illum affert, quod dicuntur Cretenses semper mendaces, malæ bestiæ, ventres pigri, alios autem quos Chrysostomus affert libenter crediderim cum Dounæo esse Callimachi: nam Chrysostomum in his non semper accuratum esse fatendum est. Cæterum Cretenses ab aliis poëtis Ovidio, Lucano mendaces fuisse dicuntur.

ANNOTATIO (6) pag. 130.

De Hyperboreorum regione fabulabantur, teste Hecatæo apud Diodorum, Latonam ibi ortam esse, et Apollinem ibidem magno in honore haberi. Panos Dei Sacra habes memorata apud Aristophanis interpretem. Itemque mysteria parva et magna *ibidem* in Pluto memorantur.

ANNOTATIO (7) pag. 132.

Speluncam Matronæ in Daphne, quam hic σπήλαιον Speluncam vocat, in Homilia adversus Judæos prima ἱερὸν seu templum appellat, quod erat Matronæ et Apollini sacrum. Matronam quidam putabant esse Junonem.

ANNOTATIO (8) pag. 154.

Hæc Solonis lex erat; quæ memoratur ab Eschine contra Timarchum.

ANNOTATIO (9) ibid.

Novercam ille amavit. Hic fortassis Phœnicem memorat Amyntoris filium, Achillis præceptorem, qui cum patris sui pellice concubuisset, a Patre diris et furiis devotus est. Vide Homerum Iliados 9. Hæc item fuit Dounæi in notis Savilianis opinio. *Et illa privignum*, etc. Hic omnino de Phædra agitur Thesei uxore, quæ cum Hippolytum Thesei filium deperiret, nec illum abduceret, ipsum apud patrem detulit ac si stuprum sibi inferre voluisset. Theseus vero Neptunum invocavit, cujus ope Hippolytus periit. Phædra autem præ dolore, laqueo sibi gulam fregit. Res est trita neminique non nota, vide Plut. in Theseo et Diodorum Siculum.

ANNOTATIO (10) ibid.

Hic de Œdipi inscii cum matre Jocasta connubio agitur, nec est quod in re omnibus notissima immoremur.

ANNOTATIO (11) pag. 155.

Hic de Clytemnestra et de Oreste agitur; quæ historia omnium ore fertur, nec omnino accurate memoratur a Chrysostomo.

ANNOTATIO (12) pag. 156.

Recte notavit Dounæus hæc de Lycurgo intelligi et de

Lacænis virginibus, ut refert Cicero Tusc. 2. *Itaque illi qui Græciæ formam rerumpublicarum dederunt, corpora juvenum firmari labore voluerunt. Quod Spartiatæ etiam in fœminas transtulerunt: quæ cæteris in urbibus mollissimo cultu parietum umbris occuluntur: illi autem voluerunt nihil horum simile esse apud Lacænas virgines; quibus magis palæstra, Eurotas, sol, pulvis, labor, militia in studio est, quam fertilitas barbara.* Infra vero cum de philosophorum coryphæo seu Platone loquitur plura illi tribuit, quam vere dixerit, ut probat Dounæus. Chrysostomus enim sæpe ex tempore loquitur, paucissimis verbis multa complectitur, et a vero nonnunquam aberrat.

ANNOTATIO (13) pag. 160.

Hic lapsum Chrysostomum putavit A. Dounæus, qui contendit nullam in Thracia urbem esse Nicopolim dictam. Verum Henricus Savilius, post Dounæi notam, adjicit habendam fidem esse Chrysostomo horumce locorum perito: cum maxime Theodoretus quoque, Nicopolim in Thracia memoret, quæ Macedoniæ vicina esset. Aliunde vero ex geographis certum est binas in Thracia hujus nominis urbes fuisse, alteram ad Hæmum, alteram ad Nestum montes.

ANNOTATIO (14) pag. 183.

Hunc locum nondum reperimus, neque vocem ex hebraïco expressam.

ANNOTATIO (15) pag. 228.

Dicebat Eusebius Cæsariensis illud ὁ Θεὸς præcedente

articulo de Patre dici tantum, quia solus Pater verus Deus erat. Contra vero Chrysostomus hic et aliis in locis pugnat ὁ Θεὸς cum articulo de Filio quoque dici, exemplaque affert ex Scripturis.

ANNOTATIO (16) pag. 318.

Sæpe vidimus Chrysostomum in temporum computa tione non ita accuratum esse.

ANNOTATIO (17) pag. 322.

Quæ inter duos uncinos clauduntur ab interprete latino, ex græco suo exemplari expressa fuere, et in Mutiani versione leguntur. In editis autem græcis nostris non habentur. Colbertinus codex hic deficit.

ANNOTATIO (18) pag. 361.

Hi Decani lictores erant in aula imperatoris. Vide Cangiumin Glos sario græco ad vocem Δεκανός.

ANNOTATIO (19) pag. 482.

De Petri, Pauli et Joannis sepulcris nemo dubitat De Thomæ sepulcro ubi fuerit, non ita certum.

CONCORDANTIA

BIBLIOTHECÆ LATINÆ CUM GALLICA.

BIBLIOTHECA LATINA.	BIBLIOTHECA GALLICA.

HOMILIÆ IN EPISTOLAM II AD TIMOTHEUM.

Homilia II, p. 137.	Ejusdem fragmenta, tom. XVIII, p. 375-382.

HOMILIÆ IN EPISTOLAM AD HEBRÆOS.

Homilia I, p. 203.	Ejusdem fragmenta et analysis, tom. XIII, p. 65-68.
Homilia VII, p. 281.	Ejusdem fragmenta, tom. XI, p. 153-154.
Homilia IX, p. 307.	Ejusdem fragmenta, tom. XI, p. 154-155.
Homilia XIX, p. 413.	Ejusdem fragmenta, tom. XV, p. 425-429.
Homilia XXI, p. 429.	Ejusdem fragmenta, tom. XI, p. 155-165.
Homilia XXII, p. 439.	Ejusdem fragmenta, tom. XI, p. 166-177.
Homilia XXIII, p. 449.	Ejusdem fragmenta, tom. XI, p. 177-185.
Homilia XXIV, p. 460.	Ejusdem fragmenta, tom. XI, p. 185-192.
Homilia XXV, p. 469.	Ejusdem fragmenta, tom. XI, p. 192-195.

Homilia XXVI, p. 479.	Ejusdem fragmenta, tom. XI, p. 195-199.
Homilia XXVII, p. 491.	Ejusdem fragmenta, tom. XI, p. 199-204.
Homilia XXVIII, p. 501.	Ejusdem fragmenta, tom. XI, p. 205-207.

INDEX

TOMI OCTOGESIMI-SEPTIMI.

COMMENTARIUS IN EPISTOLAM II AD TIMOTHEUM.

COMMENTARIUS IN EPISTOLAM AD TITUM.

COMMENTARIUS IN EPISTOLAM AD PHILEMONEM.

ENARRATIO IN EPISTOLAM AD HEBRÆOS.

EXPLICIT INDEX.